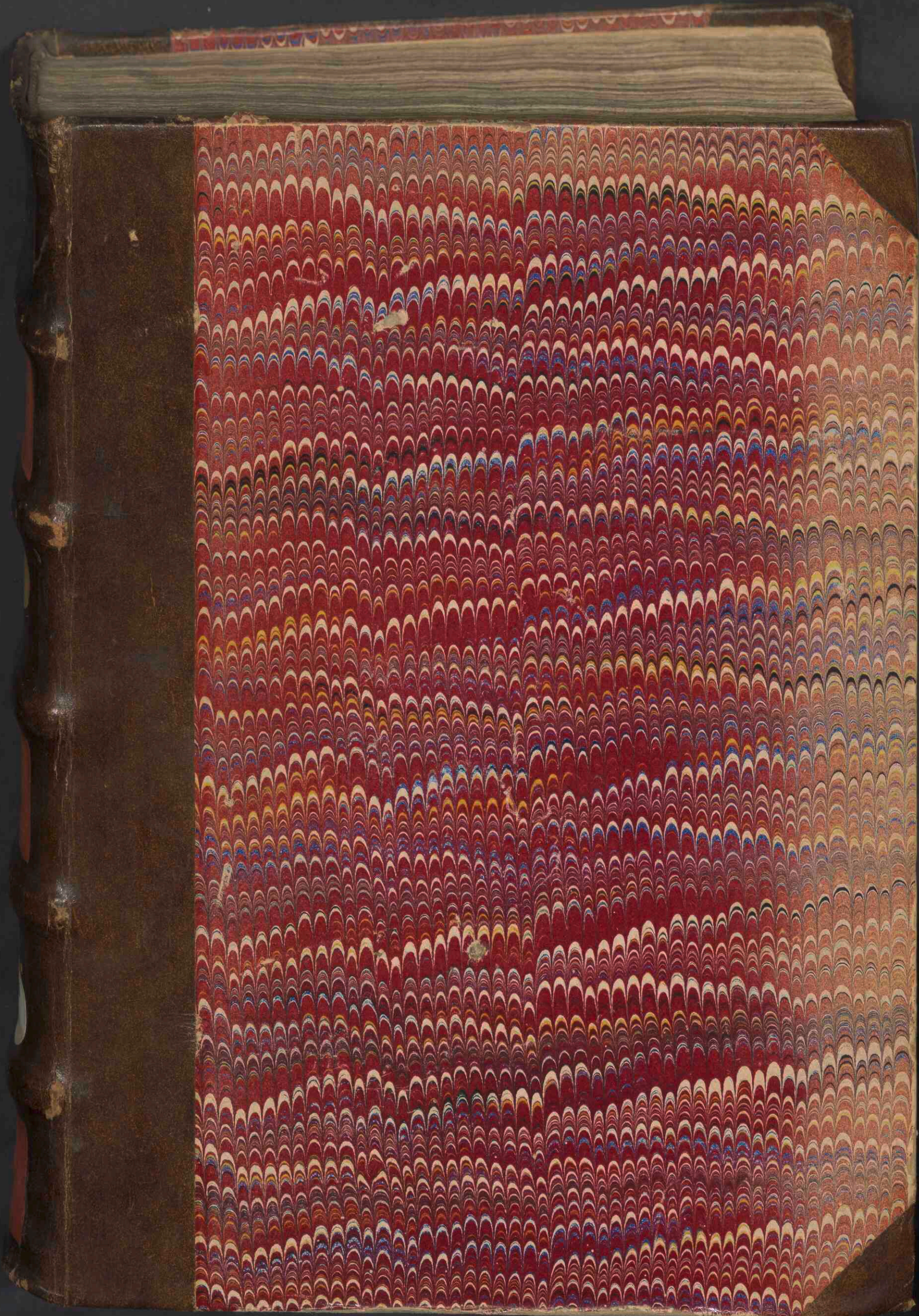




# Collationes patrum

<https://hdl.handle.net/1874/461475>







# Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:  
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek\*
- de rug van het boek
  - de kopsnede
  - de frontsnede
  - de staartsnede
  - het achterplat

\*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.



## **This book has been digitized as part of the Incunabula project.**

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:  
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)\*
  - the spine
  - the head edge
  - the fore edge
  - the bottom edge
  - the back board

\*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.



post resurrectionē cū discipul suis  
fuerit cōmorat⁹? Caplm. xx.

**U**heonas. Non inōgnie i  
terrogatio vestra rationē  
itegerime veritate merē  
tur agnosce. Post ascensionē sal  
uatoris nū q̄ quadagesima resur  
rectionis ei⁹ acta est die. apli reūsī  
de mōte oliueti in quo se ad p̄rem  
pergens p̄buit intuentū sicut et  
am actū aplōz lectio cōtestatur  
ingressi iherl̄m decem diebus adue  
tū spiritus scī expectasse referuntur.  
Quib⁹ explect. q̄nquagesima cū  
die cū gaudio suscepit. Et ita  
est p̄ hec festiuitatis huius nunc  
tus euidenter impletus. quē in vete  
ri testamento legim⁹ figuratiter  
adūbratū. in quo cōsumatis ebro  
madib⁹ septē p̄miciatū panis p̄ sa  
cerdotes dño iubebat offerri. Qui  
verissime p̄ aplōz p̄dicationē q̄ in  
illo die cōtionati legunt ad pplū  
oblat⁹ dño cōprobat ver⁹ salicet  
p̄miciatū panis. q̄ noue doctrine in  
stitutionē plat⁹. q̄nq; nūlib⁹ vico  
rū esse sue munere faciāt. p̄miciatū  
de iudeis xpianozū pplū dño cōse  
cravit. Et idcirco hū q̄q; de cō die  
cū supiorib⁹ q̄dragita pari solēpni  
tate sūt ac leticia celebradi. Cui⁹  
festiuitatē traditio p̄ aplios viros  
ad nos vsq; trāsmissa. eorū tenore  
seruanda est. Ideo namq; in istis  
diebus nec genua in oratione cur  
uantur. quia inflectio genuū velut  
penitentie ac luctus indicium est.  
Vnde etiā per omnia eandē ui

illis solēpmitate quā die domini  
ta custodim⁹. in qua maiores nū  
nec ieiuniū agendū nec genu esse  
flectendū ob reuerentiā resurrectionis  
dominice tradiderūt. Et.

**O**erman⁹. Potest ne hec  
cetero insolitis blandimen  
tis tam longe festiuitatis  
illecta non aliquid sentiosū de il  
lo q̄uis absiso virozū fomate ger  
minare aut mens p̄sumptis vl  
tra consuetudinem capibus onera  
ta non erga famulū corpore rigo  
rem dominationis inflectere. p̄  
sertim cum in nobis vindicta etas  
ata ad rebellionem subdita. posse  
membra compellere. si vel e scas  
solitas habūdātus. vel certe insoli  
tas licentius p̄sumamus.

**C**apitulū vigesimūscādū  
Uheonas. Si vniūsa q̄ q̄  
rim⁹ rationabili mentis  
appetam⁹ examine et re  
puritate cordis nū nō alioz iudiciū  
ū sed nrām semp̄ scientiam cōsu  
lam⁹. certū est illam refectionis i  
terapedinē iuste districtionis i  
nō posse. si moto vt dictū est equā  
indulgentie cōtinentieq; mensura  
par lance perpendens. vtramq; si  
militē nimietate mens inuozup  
ta castiget et vtrū sp̄itū nostrū de  
liciatū de p̄mat pondus. an vō al  
terā hec est corpi⁹ et m̄aice abili  
tatione indinet austeritas. vtra dis  
cretionē distinguat. illam vel com  
primens vel subleuans portione  
quā ul̄ restolli senserit vl̄ grauiam

Nihil enim dñs noscet ad cultū  
atq; honorem suū absq; iudiciū  
moderatione vult fieri. q̄a honoz  
regis iudiciū diligit. Et idcirco sa  
pientissimus salomon. vt in neu  
tram p̄tem vergente iudicio dedi  
nemus. amonet dicens. Honora  
dominū te tuis iustis laborib⁹. et  
deliba ei de fructibus iusticie tue.  
Et enim resitet in scientia nostra  
incozupt⁹ quidā ac verus iudex.  
qui nūq; super statu puritatis nrē  
tantis errantibus solus ipse non  
fallitur. Omni enim cautione atq;  
sollertia iugi. arāspectu cordis ser  
uetur intentio. ne quoq; modo iudi  
cio nostre districtionis errante. aut  
inconsiderate q̄tinetie cupiditate suc  
censit. aut de siderio nimie remissio  
nis illecti substantiam viriū nrā  
tū inique trutine examinatione li  
bzem⁹. sed in altera quidē lance  
arūne puritatem. in altera vices  
corporis collocantes. ita vero cō  
scientie iudicio vtraq; pendam⁹.  
vt in neutram p̄tem vnius rei af  
fectu p̄ponderante pueri si l̄ ad i  
moderatā districtionē. vl̄ ad nimi  
am remissionē. equalitatis libā  
appensius inclinemus. et illud no  
bis vel p̄ remissionis vel p̄ distric  
tionis nimietate dicatur. Nonne  
si recte offeras recte autē non diui  
tas. petasti. Illas etenim ieiunio  
tū victimas. quas nobis violēta  
discretū cōuulsione inconsiderate ex  
torquentes dño recte offerre nos  
cedimus. ille qui diligit mīam

et iudiciū expectatur dicens. Ego  
dñs diligens iudiciū et odio hñs  
rapinā i holocaustū. Illos qui etiā  
oblationū id est officiorū atq; ac  
tū suozū papua ad fotū carnis.  
atq; vsus p̄prios p̄sumentes. reli  
quias eozū domino ac minimam  
deserunt portionem. velut opari  
os fraudulentos. sermo diuinus  
ita p̄tempnat. Maledictus qui fa  
cit opa domini fraudulenter. Nō  
ergo in merito cū qui se ita iniquo  
fallit examine icepat doming⁹ di  
cens. Verūptamē vani filij hōim.  
mendaces filij hōimū in statenis.  
vt decipiant. Et idcirco beatus a  
postolus. vt discretionis modera  
mina retinentes. in neutra p̄tem il  
lecti nimietate vergamur amonet  
dicens. Racionabile obsequium  
vestrū. Quā te etiā legislator silē  
interdiat ita p̄apiens. Et tatera  
iusta et equa sint pondera. iustus  
modius equus sextarius. salomo  
ne quoq; patē super hoc sententiā  
p̄ferente. Pondus magnū et pusil  
lum. et mensure duplices. imūda  
sunt ante dñm vtraq; et qui faciūt  
ea in adinventionibus suis p̄pedi  
ctur. Proinde non solum illo quo  
dicimus sed etiā hec moto studen  
dū ē nob; vt nec iniqua pondera  
in cordibus nostris. nec in hōreis  
cōscientie nostre mensuras dupli  
ces habeamus. Id est ne ipsi ea  
que districtionis regulā molliūis  
remissione indulgētia p̄sumētes.  
eos quib⁹ verbum dñi p̄dicam⁹



E. fo.  
146

Rariora

Cm







42

m.  
531

Cm





Cm





Cm



E. fo.

146

*Karthuizerconvent*

368. **Johannes Cassianus**, *Collationes patrum*. [Brussel, Broeders der gemeenen levens c. 1476—1477]. 2o. E. 2o. 1461

Type 1b. — HMT 62 (74) a. — HC 4561. — CA 399. — MMW II 36. — Peddie II p. 157. — Pell. 3339. — Pr. 9335.

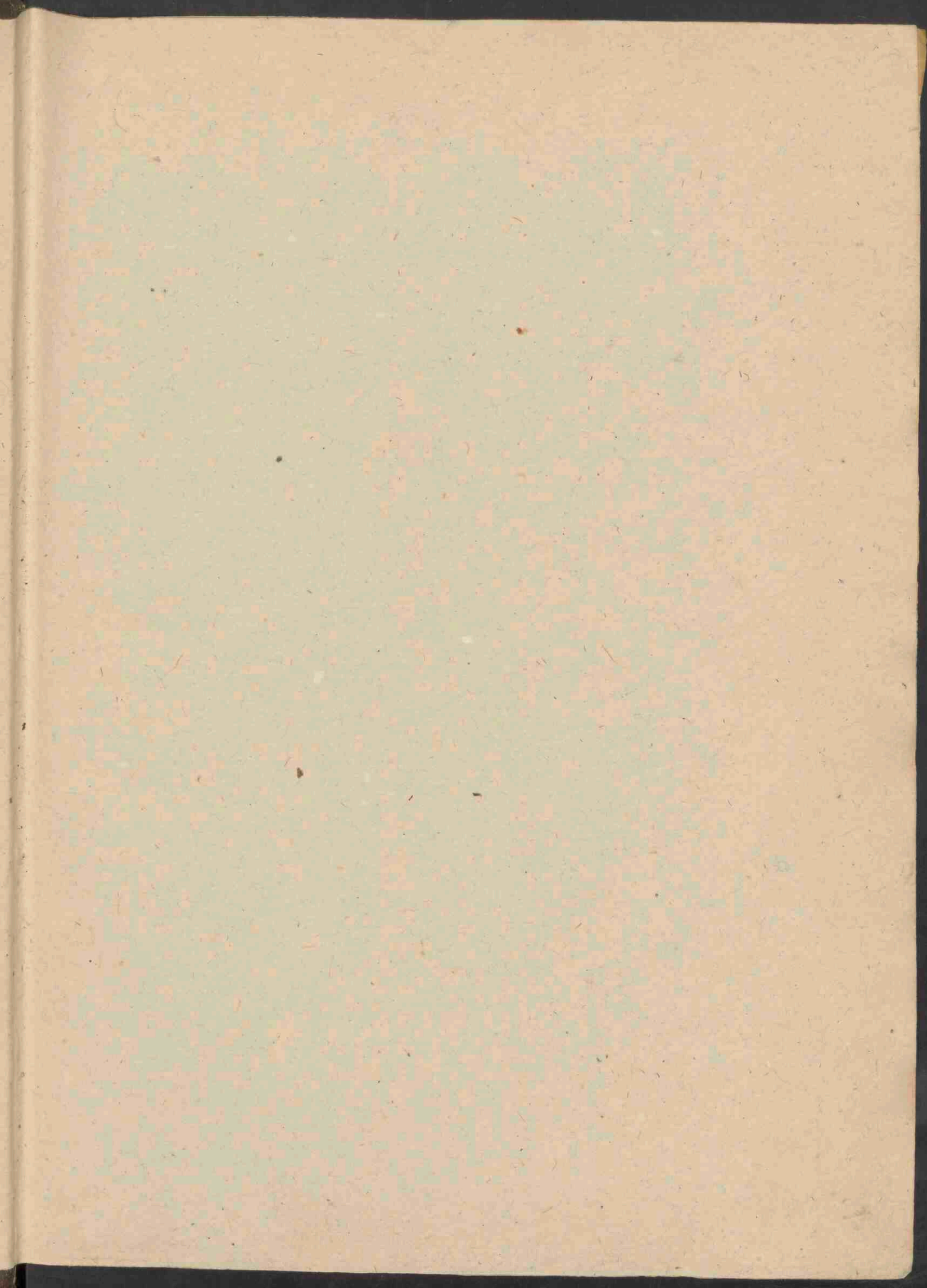
Uit het Karthuizerklooster te Utrecht. — Samengeb. met nr. 752. — In den catalogus van 1608.

752. **Vitas patrum sanctorum**. Brussel. [Broeders des gemeenen levens c. 1476, 1478]. 2o. E. 2o. 1462

Type 1a. — HMT 62 (94) a. — HC 8590. — CA\* 936. — Pr. 9339. — Bl. 54b □. Bl. 74 in gelijktijdig hs.

Slechts enkele van deze vitae zijn van Hieronymus. — Samengeb. met nr. 368.

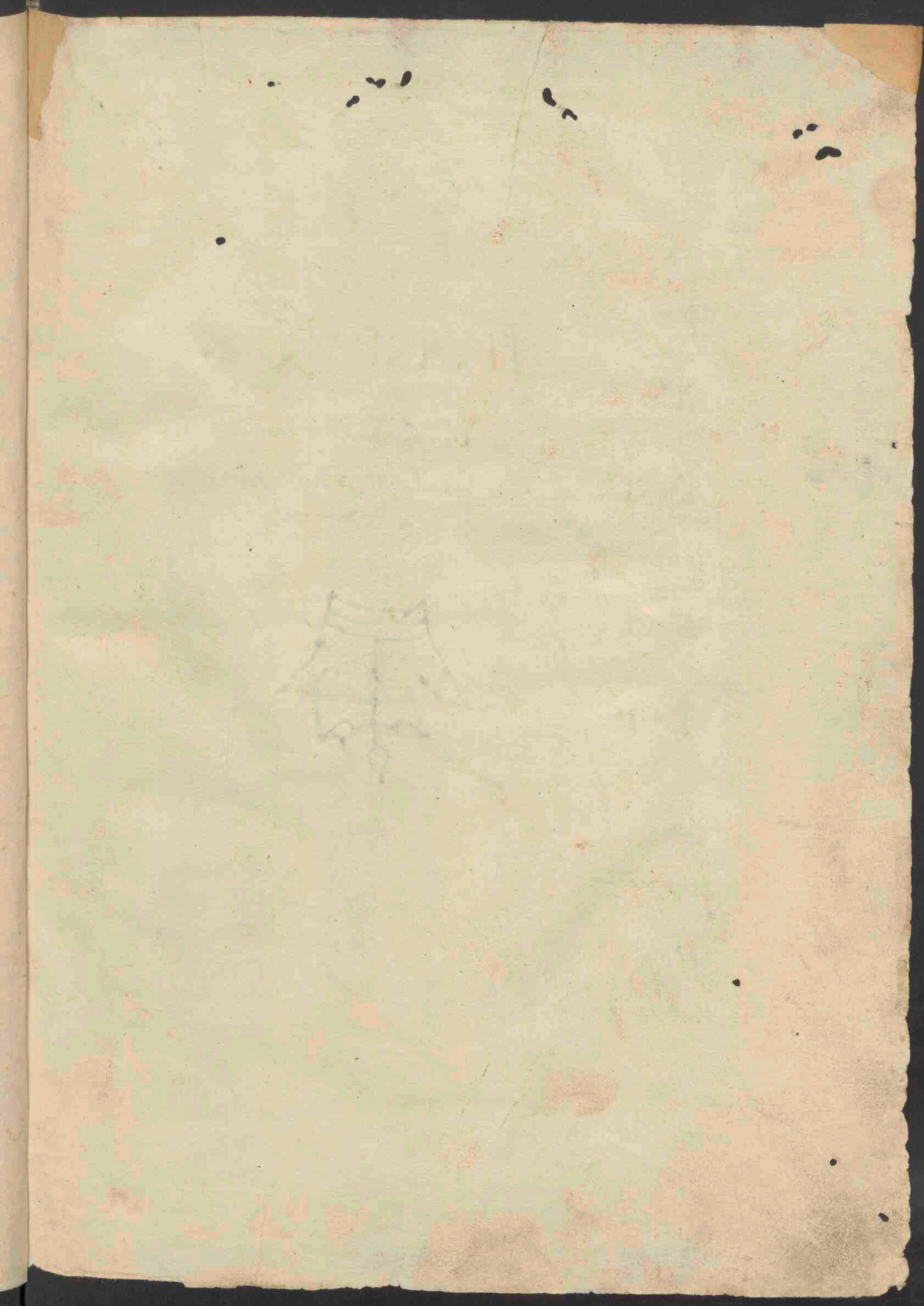










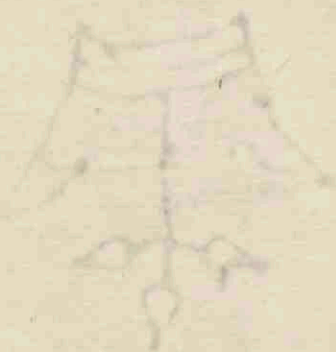




N<sup>o</sup> 33. B

N<sup>o</sup> 65. R.

Dit boek, wordt op de gedrukte  
Catalogus niet gevonden.





**¶** Ut valeas loqz in opere isto ti-  
tius inuenire qd requiris hec tibi  
concapitulatio breuiter demōstra-  
bit quis vnde in singulis collatio-  
nib9 disputauerit

**¶** Collatio abbate moysi de desti-  
natione et fine monachoz. **¶** I.

**¶** Eiusde de matre virtutū disce-  
ptione. **¶** ii.

**¶** Abbate pasnucij de trib9 voca-  
tionū generib9. trib9 renūciatio-  
nib9 monach9 necessarijs. **¶** iii.

**¶** Abbate danielis de concupiscen-  
tia carnis et spūs. **¶** iiii.

**¶** Abbatis serapionis de octo vi-  
cijs pzincipali9 et eozum reme-  
dijs. **¶** v.

**¶** Abbate sereni de anime mobili-  
tate et spūalib9 nequicijs. **¶** vi.

**¶** Eiusde scda de lapsu diaboli et  
angelozū et eozū impugnatione  
erga hōines. **¶** vii.

**¶** Abbate theodozi de nece scōz  
et de duplici temptationum gene-  
re. **¶** viii.

**¶** Abbatis ysaac de oratione et  
de diuersis compunctionum gene-  
rib9. **¶** ix.

**¶** Scda eiusde de institutione o-  
rationis perpetue et de mobilitate  
seu stabilitate cogitationū. **¶** x.

**¶** Abbate cheremonis de perfecti-  
one. **¶** xi.

**¶** Scda eiusde de castitate. **¶** xii.

**¶** Tercia eiusde de grā dei et li-  
bero arbitrio. **¶** xiii.

**¶** Abbate nestorot de spūali sci-  
entia. **¶** xiiii.

**¶** Scda eiusde de diuis carisma-  
tibus. **¶** xv.

**¶** Abbatis ioseph et de amiaāa  
xvi.

**¶** Decunda eiusde de diffinien-  
do. **¶** xvii.

**¶** Abbate piamon de tribus ge-  
nerib9 monachoz. **¶** xviii.

**¶** Abbate iohānis de fine cenobi-  
te et heremite. **¶** xix.

**¶** Abbate pinusij de penitentie fi-  
ne et satisfāonis iudicio. **¶** xx.

**¶** Abbatis theone de remissione  
quināgesime. **¶** xxi.

**¶** Scda eiusde de nocturnis illu-  
sionib9. **¶** xxii.

**¶** Tercia eiusde de anamarte-  
to. et de imprecātia. **¶** xxiii.

**¶** Abbate abrahe de mortificatio-  
ne. **¶** xxiiii.

**¶** Prologus cassiani sup colla-  
tiones patrum ad leonciū et ellad iū-  
epos. In nomine domini ihu et. si-  
dei nostri feliat.







**D**ebitu quod bea-  
tissimo pape cas-  
tori in eoru volu-  
minu prefatioe  
promissum est q  
de institut ceno-  
bloz et de octo p<sup>r</sup>incipaliu vicio-  
rum remedijs xij. libellis domuno  
adiuvante digesta sunt: in quo te-  
nuitas nra sufficiat ingenij: utcuq;  
saratū est. Vident sane quid sup  
hoc vel illius vel nostri fuerit exa-  
minis equitate perpesum: utz in  
cebz tam pfudis taq; sublimibz  
et q in vsu sili ut arbitroz antea  
non fuerunt. dignum aliquid cog-  
nitione vestra. omniuq; sanctorum  
fratrum desiderio p<sup>p</sup>osuerimus.  
Nuc aut quia derelinquens nos  
potifex supradictus migravit ad  
christu: has interu decem collatio-  
nes sumoz patru id est anachori-  
taru qui in heremo satia moraba-  
tur: quos ille m<sup>o</sup>pabili flagras  
studio sanctitatis. simili sibi iusse-  
rat sermone conscribi. non perpen-  
dens p multitudinem caritate qnto  
infirmitas ceruices p<sup>o</sup>dere p<sup>o</sup>graua-  
ret. vobis potissimu o beatissi-  
me leonti. et sancte frater elladi  
credidi cōsecrandas. Alter siquide  
vestru memorato vico. et germani-  
tate affectu: et sacerdotij dignita-  
te: et qd hys maius est sancti stu-  
dij feruore cōiuncta hereditario iu-  
re fraternu debitū de poscit. alter  
anachoritaru instituta sublinua:  
non ut quida p<sup>p</sup>ria aggressus est

psuptione sectari: s legitimu doc-  
trine tramite sancto spu suggerente  
pene ante q disceret apphendere  
no tam suis admirationibz. q il-  
lozu traditionibz maluit etudiri.  
In quibz nunc in in portu silentij  
constituto. immensu pelagus ape-  
ritur. ut sez de instituto atq; doctri-  
na tatoz viroz. quedā tradere au-  
deam memorie leaz. Tāto enim  
profundioris navigationis pericu-  
lis. fragilis ingenij cymba iactan-  
da est: quatū a cenobijs anachore-  
sis. et ab actuali vita q in cōgrega-  
tionibz exercetur cōtemplatio dei  
an illi inestimabiles viri semp in-  
tenti sūt. maior atq; sublimior est.  
Vestz igitur est conatus nostros  
pys orōnibus adiuvare: ne aut  
tam sacra materia impito quide.  
s fideli sermone pimenta peridite-  
tur i nobis: aut tursus i eiusdem  
materie abissis obzuetur nra rursu-  
ritas. Proinde ab exteriore ac visi-  
bili moachozu cultu que i p<sup>r</sup>ioribz  
digessimz libris ad inuisibile inte-  
rioris hōis habitū trāseamz: et  
de canonicarū orōnū modo. ad illi-  
us quā aplūs p<sup>p</sup>it orōnis perpe-  
tue iugitate ascendat eloquiū: ut  
quisquis iam supioris operis lāo-  
ne iacob illi9 intelligibilis neme  
carnaliu vicioz supplantatione p-  
metuit nūc ee nō tam mea q pa-  
tru instituta suscipiens: sine iam  
puritate intuitu. ad meritū et ut i  
ita direā dignitate trāsienis ista he-  
lis. quid in hoc quoq; pfectionis



culmine tēat observare. similē in  
struatur. **O**btineant itaq; orōnes  
vestre ab eo qui dignos nos vlt vi  
su eoz ul' discipulatu ul' consortio  
iudicavit: vt nobis eorūde tradi  
tionū memoriā plenā & sermonē  
ad dicendū faale cōferre dignetur  
quo tā sancte eā. tāq; integre q̄  
ab ipsis accepim⁹ explicātes: ip  
sos quodāmo suis institutis incoz  
patos. et qd maius est latino dis  
putātes eloquio vobis exhibere  
possim⁹. **H**oc sane volum⁹ ante  
omīa: tā harū collationū q̄ superi  
orū voluminū p̄monitū eē lectore  
vt si qua forte i hīs p̄ status sui &  
p̄positi q̄litate. siue p̄ vsu & p̄sa  
tioē cōmuni: ul' impossibilia puta  
uerit esse & dura. nō ea scdm sue fa  
cultatē modulū: s; scdm dignitatē  
& perfectionē loquentiū mediatur  
**Q**uorū p̄zi⁹ studiū atq; p̄positū  
mente cōcipiat. quo vere mortui  
huic cōversationi mūdane: nullis  
affābus parentū carnaliū. nullis  
actuū seculariū nexibus obligan  
tur. deinde loz quoq; in quib⁹  
cōmoratur p̄sideret qualitatē: qua  
in solitudine vastissima cōstitutū. at  
q; ab vniuersoz mortaliū confor  
tio separati. et per hōc illuminatio  
nem sensū possidētes: cōtemplan  
tur ul' p̄loquūtur ea q̄ mēper  
tis atq; meruit p̄ conditione &  
mediocritate cōsuetudinis sue. im  
possibilia forsitan videbūtur. **D**e  
quibus tamen si quis voluerit ve  
rā p̄ferre sententiā & verū impleri

queant desiderat experiri: festinet  
p̄zi⁹ eozū p̄positū simili studio &  
conuersione suscipere: & tunc de  
mū ea que sup facultatē hōis vi  
debātur. non solum possibilia. vtz  
etiam suauissima dephendet. **S**ed  
nūc iam ad collationes eozū & in  
stitutū p̄peremus.

**¶** **E**xpliat plogus.

**I**n hoc volumine p̄tinētur. **xxij.**  
collatioēs cassiani quatū primas  
•**x.** scribit ad elladiū et leonciū.  
vij. medias ad honoratū & euche  
riū. vltimas. vij. ad iouinianū mi  
neriū leonciū theodorum.

**I**napiūt capla collationis p̄zime  
abbatē moysi

**¶** **D**e habitatione siti & p̄posito  
abbatē moysi. **•i.**

**¶** **D**e interrogatiōe abbatē moy  
si q̄rentē qui monach⁹ scop⁹ ul' q̄  
sit finis. **•ij.**

**¶** **D**e respōsione nrā. **•ij.**

**¶** **D**e iterrogatiōe abbatē moysi  
sup p̄positione p̄dā. **•ij.**

**¶** **D**e cōparatione eius qui desti  
nata ferre cōtēdat. **•v.**

**¶** **D**e hīs q̄ abrenūciantes mun  
do ad p̄fāonem sine caritate cō  
sedunt. **•vi.**

**¶** **D**e appetēda trāquillitate cor  
dis. **•vij.**

**¶** **D**e p̄napali conatu erga dīna  
rum rerū cōtemplatiōem & similitu  
dine marie et marthe. **•viii.**

**¶** **I**nterrogatio quō efficiētia  
tutū n̄ cū hōie p̄seueret. **•ix.**



- ¶** Responsio q non sit earū merces s actio cessatura .**Ex.**  
**¶** De caritate ppetuitate .**Exi.**  
**¶** Interrogatio de persecratia spūalis theorie .**Exij.**  
**¶** Responsio de directione cordis in deū et dei regno ⁊ de regno z abuli .**Exij.**  
**¶** De anime ppetuitate .**Exij.**  
**¶** De cōtemplando deo .**Ex.**  
**¶** Interrogatio de cogitationum mobilitate .**Exi.**  
**¶** Responsio quid possit mēs su p cogitationū statu. quid ve non possit. .**Exij.**  
**¶** Comparatio aquarie mole et anime .**Exij.**  
**¶** De tribus cogitationum nostrarum pncipis .**Ex.**  
**¶** De discernendis cogitationibus ad similitudinē pabilis trapezete .**Ex.**  
**¶** De illusionē abbatis iohannis caplm .**Exi.**  
**¶** De quadriperita discretionē caplm .**Exij.**  
**¶** De sermone doctoris scdm audientū meritum .**Exij.**  
**¶** Expliciūt capitula

**¶** Inapit prima collatio abbatis moysi de destinatione ⁊ fine.

**¶** Capitulum primum .**Ex.**

**O**m in heremo scithi ubi monachoz pbatissimi patres et omniū sanctorum morabatur perfectio. Abbatem moysen qui inter illos egregios flores suauis non solū actuali verū etiā theorica virtute flagrabat. institutione eius fundari cupiens expe tistem. vna cum sancto abbate germano. cum quo in ab ipso tiroanio ac rudimētū milie spiritualis ita indiuiduū deinceps cōtuberniū tam in cenobio q in heremo fuit. ut aī ad significandam sodalitatem ac ppositi nri paritatem pnuāret vna mente atqz aīam duob9 inesse corpib9. parē q ab eodem abbate edificationis sermonē fuis lacrimis poscēmus quippe aī9 hunc animi rigore manifestissime noueram9. ut nisi fideliter de sideratibus et cum omī cordis contritione qrentib9 nequaquā acquiesceret ianuā personis aperire. ne scz si passim ul nolentibus eam vel scientib9 tepide exhiberet res necessarias. ⁊ q solis perfectionem cupientib9 debet esse aperte. indignis et fastidiose susipientib9 paderet. aut iactante viciū aut pditionis crimen videretur incurrere. tandē fatigatus pabus nostris ita exorsus est.



**O**mnis inquit *Caplin. ij.*  
 artes ac disciplinæ scopon  
 quædā id est destinatioem  
 et telos id est finē propriū habet. ad  
 quē respiciens uniuscuiusq; arte in  
 dustriā appetitor. cūctos labores  
 et pericula. atq; dispendia equani  
 miter libetereq; sustentat. Nam et  
 agricola nunc torridos solis radi  
 os. nūc pruinas et glaciem nō de  
 clinans. terrā infatigabilē scindit  
 et indomitas agri glebas frequen  
 ti subigit vomere dū scopon seruat  
 ut eam cunctis sentibus expurga  
 tam. uniuersisq; gramminibus abso  
 lutā. in modū solubilis arene exer  
 cōdo q̄minuat finē id est perceptio  
 nem copiosarū frugū. et exuberanti  
 um segetū. non alias adepturū se  
 esse cōfideat. quo vel ipse demerps  
 vitā securus erigere. ul' suā possit  
 amplificare substantiam. Referta e  
 tiam frugib9 horrea libetere exhau  
 rit. cas9 putribus sultē instanti la  
 bore cōmendat pntem diminutio  
 nem futurarū messū cōpensatione  
 nō sentiens. Illi eā qui negocia  
 tionū solēt exercere cōmercia. et nō  
 incertos pelagi timeant casus. non  
 ulla discrimina phoretē. dū ad  
 finem questus spe p̄ciū p̄uocatur.  
 Necnō eā qui miliciæ mū  
 dialis ambitione inflamantur. dū  
 p̄spiciūt honozū ac potētie finem.  
 peregrinationū exilia ac pericula nō  
 sentiūt. nec pntib9 erūpnis bellisq;  
 franguntur. dū p̄positū sibi digni  
 tatē finem cupiūt obtinere.

**H**abet ergo *Caplin. iij.*  
 et nrā p̄fessio scopon p̄pri  
 um ac finē suū. p̄ quo la  
 bores cūctos nō solū infatigabilē.  
 verūetiam gratatē impediunt.  
 Ob quē nos ieiuniorū media nō  
 fatigat. vigiliarū lassitudo delcāt.  
 lectio ac meditatio scripturarū q̄ti  
 nuata nō satiat. labor etiam inces  
 sabilis nuditat9 et oīm rerū p̄uacō.  
 horroz quoq; h9 vassissime solitudi  
 nis nō de terret. Ob quē vos ipsi  
 p̄audubio patētū p̄p̄uulsis affec  
 tū. et patriū solū ac de liciis mūdi  
 tot p̄trāsistē regionib9 despectistis.  
 ut ad nos hōines rursus et p̄dio  
 tas. atq; in hoc heremi squalore  
 degentes puenire possēt. Prope  
 qd̄ respōdētē inquit m̄ q̄ sit destina  
 tio vestra ul' finis. qui ad hec oīa  
 libetissime sustinēda vos p̄uocat?  
 Et cū p̄sistēt nrām elicere sup̄ hac  
 interrogatione sententiā. respōdi9.  
 regni celoz causa hec cuncta tole  
 rari *Caplin. iij.*  
 D qd̄ ille Bene inquit ar  
 gute de fine dixistis. Quis  
 vero debeat scopos esse noster. id  
 est destinatio. cui iugiter inherētes  
 finē valeam9 attingere. p̄ oīm9  
 nosse debet. Et cū ignorationem  
 cōfessi simplē fuissē. adiecit In  
 omni ut dixi arte et disciplina p̄ce  
 dit q̄dā scopos. id est anime desti  
 natio. siue incessabilis mentē inte  
 tio. q̄ nisi quis oīm studio p̄seue  
 rantiaq; seruauerit. nec ad finē desi  
 derati fructus poterit puenire. Na



ut dixi agricola finem habēs secu-  
te copioseque viuendi in prouentu  
segetum secundarum. scopon id est  
destinationem gerit. agrum suum  
cunctis sentibus expurgare. eum  
que vniuersis instructuosis vacuare  
graminibus: nec aliter sequentis  
fumis opulentiam adepturum se  
esse confidit. nisi id quod usu ob-  
tinere desiderat quadam prius o-  
peris ac spei sue ratione possideat.  
**N**egotiator quod copandarū meritiū  
desideriū nō deponit per quod pos-  
sit questuosius diuitias congregare:  
quia frustra concupisceret lucrū. nisi  
viam qua ad id tēderet elegisset.  
**E**t qui certē quibusque dignitatibus  
mūdi huius cupiūt honorari: aut se  
officio vel ordini debeant mani-  
pare anteponūt. ut per legitimū  
spei tramitē finem quoque valeat  
desiderate dignitatē attingere. Ita  
que et viē nre finis quidē est regnū  
dei. Qui vero sit scopos debet dili-  
gentē inquiri. Qui si nobis simulē  
aperitus nō fuerit. frustra niteō fa-  
tigabimur. quia sine via tentatibz  
labor est itinerē non proficere. Ad  
quod obstupescētibz nobis senex  
intulit. Finis quidem nostre pro-  
fessionis ut diximus regnum dei  
seu regnū celoz est. **D**estinatione ve-  
ro id est scopos. puritas cordis: si-  
ne qua ad illū finē impossibile est  
quēpiā puenire. **I**n hac igitur destina-  
tione desigētes nre directiois ob-  
tutus velut ad certā lineam cursū  
rectissimū dirigam9. ac si paululū

quod ab hac cōgitatio nra de flexerit  
ad cōtemplatiōem eius illico reue-  
rentes cursū eam velut ad quandā  
normā rectissime corrigam9. **Q**ue  
semp omēs conatus nros ad unū  
huc reuocās signū: arguit statim si  
a pposita directione mens nra vel  
paululū deuiauerit.

#### Capitulum quintum.

**Q**uemadmodū hī quibz  
usus est bellica tela tractā-  
di. cū ante regem mundi  
huius artis sue cupiūt peritiā de-  
monstrare: in puissima quadā scu-  
tula. quod depicta in se cōtinet pmiā.  
iacula vel sagittas intorquere cōten-  
dūt: certi quod nō alias nisi destinati-  
onis sue lineā. ad finē possint desi-  
derati pmiū peruenire. Quo tamē  
demū utiqz potuerunt: cū ppositū  
scopū valuerint obtinere. **Q**ui si  
forte ab eoz fuerit abstract9 intui-  
tur. quātūlibet a recto tramite cassa  
impeitorū deceret infectio. excedisse  
se tamen a discipline lince direc-  
tiōe nō sentient: quia nullū habet  
certū signū. quo vel peritiā directi-  
onis pbet. ul' arguant prauitatē.  
**E**t ideo cum inutilēs in aera vacu-  
um effuderint iactus. in quo pecca-  
uerint in quo decepti sint dūdi-  
tare nō possūt: quippe quos nullū  
accusat indicium quantū a directio-  
ne discesserūt. nec quo debeat de in-  
cepto corrigere ul' reuocare lineam  
discipline. docere pōt passus obtut9



Ita igitur et nunc appositum finis quod se  
cundum apostolum vita eterna est. ita eodem  
principate habentes quod scilicet vestrum  
in sanctificationem et finem vero vitam eternam  
Propos vero est puritas cordis et  
qua sanctificationem non immerito nunc  
cupiuit. sine qua predictus finis non  
poterit apprehendi. Ac si dixisset alijs  
vobis habentes quietem scopon vestrum  
in cordis puritate et finem vero vitam  
eternam. De qua destinatione alibi  
docens nos idem beatus apostolus et ipsum  
nomen id est scopon significat ex  
pressit ita dicens. Que posteriora  
sunt obliuiscens. ad ea vero que in an  
te sunt extendens me. ad destinatum  
persequor. brauium superne vocatio  
nis domini. Quod euidenter in gre  
co ponitur tanta scopo apertum id est  
secundum destinationem persequor. Tan  
quam si dixisset. Hac destinatione qua  
illa que posteriora sunt obliuiscor id  
est anterioris hominis uicia et ad finem  
brauij celestis puenire quod est. Quid  
quid ergo nos ad hunc scopon id  
est puritatem cordis potest dirigere.  
tota uirtute sectandum est. Quidquid autem  
ab hac retrahit ut periculosum ac noc  
uum deuitandum. Pro hac enim u  
niuersa agimus atque toleramus et  
per hac patentes. patria. dignitates  
diuicie delicias huius mundi et volup  
tates. uniuersa contempnimus. ut scilicet  
puritas cordis perpetua retineatur.  
Hac itaque nobis destinationem pro  
posita. semper actus noster et cogitationes  
ad eam retinendam rectissime dirigen  
tur. Que si per oculos noster iugiter

statuta non fuerit. non solum curiosos  
labores nostros vacuos pariter atque  
instabiles reddet et inaccessum eis ac  
sine ullo emolumento compellet et effu  
dit et etiam cogitationes omnes  
diuersas sibi que contrarias suscita  
bit. Necesse est enim mentem quo re  
currat. cui re principaliter inhereat  
non habere. per singulas horas ac  
que momenta. per inuersionem varietatis  
mutari et atque ex hijs que extrinsecus  
accidunt in illum statum continuo trans  
formari. qui sibi primus occurrit et

**N**unc namque Capitulum vi.  
est quod nonnullos mundi huius  
maximas facultates. et  
non solum multa aurum et argenti ta  
lenta uenientiam predictorum magnifi  
centiam preternites et post hec uidemus  
per capello. per gressum. per calamo com  
moueri. Qui si contemplationem cor  
dis in deum fixam teneret nunquam ut  
que per uis rebus admitteret quod  
ne per magnis ac paucis inueneret  
opibus easdem penitus abire ma  
luerit. Nam et plerique nonnulli tan  
to zelo uoluntate seruant et eum ne  
leuiter quiete legi uel contingi ab  
aliquo sinant. Et inde occasiones  
impatie ac mortis inuenerunt. unde mo  
netur si impedimenta pacis ac caritatis ac quod  
Cumque omnes diuicias suas per crisi  
amore disperferunt. pristinum tamen  
cordis affectum in rebus minimis  
retinentes. et per ipse nonnumquam mobi  
liter irascentes et ueluti qui non ha  
bent apostolicam caritatem ex omni  
bus instructi steriles redduntur



Quod in spiritu beatus apostolus  
 prudens. et si distribuero inquit in  
 vobis pauperum omnes facultates me  
 as. et tradidero corpus meum ut ac  
 deam: caritate autem non habuero.  
 nichil in prodest. Unde liquido con  
 batur perfectionem non statim nudita  
 te nec purgatione omnium facultatum seu  
 dignitatum abiectione contingi nisi  
 presto fuerit caritas illa cuius apos  
 tolus membra describit. quod in sola  
 cordis puritate consistit. Nam quod est al  
 liud non emulari. non inflari. non irri  
 tari non agere propter. non querere quod su  
 a sunt. non gaudere super iniquitate.  
 non cogitare malum. et reliqua. nisi  
 cor perfectum atque mundissimum deo  
 semper offerre: et ita cum a perturbatio  
 nibus caritatis custodire. Capitulum viij

**O**mnia igitur hec rei gratia gerere  
 ad appetendum sunt nobis. Pro  
 hac solitudo sectanda est. pro  
 hac ieiunia. vigilas labores. cor  
 poris nuditas. lectione ceterasque  
 virtutes debere nos suscipere nouerim.  
 ut scilicet per illas ab vniuersis  
 passionibus nostris illesum parare  
 cor nostrum et conservare possimus. et  
 ad perfectionem caritatis istius gra  
 dibus imitatio consequere. Et non  
 propter has observantias. si forte ho  
 nestas ac necessaria occupatione pre  
 uenti sollemnitate nostre distractionis  
 non potuerimus implere inadamus in  
 tristitiam vel iram vel indignationem  
 ob quam expugnanda illud quod preter  
 missum est fueramus acturi. Non enim  
 tantum est lucrum ieiunij quantum ire

dispendium: nec tantus lectione ca  
 pitur fructus. quantum contemptu san  
 ctis incurritur de tramentum. Ea igitur  
 que sequentia sunt id est ieiunia. vi  
 gilie. anachoresis. meditatio scrip  
 turarum diuinarum. propter principalem  
 scopum id est puritatem cordis quod est  
 caritas nos quoniam exercere. et non  
 propter illa principalem hanc perturba  
 re virtutem. Quia in nobis integra  
 illa quod durat: nichil oberit. si ali  
 quod eorum que sequentia sunt pro ne  
 cessitate fuerit pretermittitur. Qui  
 dem nec proderit vniuersa fecisse. tem  
 ta hac quam pre diximus causa principa  
 li. cuius obtentu sunt omnia peragenda.  
 Ob hoc enim quod ferramenta cuiuslibet  
 artis institueret sibi necesse ac pro  
 festinat: ut non ea possideat oiosa  
 nec ut emolumentum illius fructum qui  
 speratur ex ipsis in nuda instrumē  
 torum possessione constituat. sed ut eo  
 rum ministerio penitentiam finemque illius  
 discipline cuius hec adiumenta sunt  
 efficaciter apprehendat. Igitur ieiu  
 nia. vigilie. meditatio scripturarum  
 nuditas ac purgatio omnium facultatum  
 non perfectio sed perfectionis instru  
 menta sunt. quia non in ipsis consistit  
 discipline illius finis. sed per illa pro  
 nent ad finem. Inaccessum igitur hec ex  
 ercitia molietur quod huiusmodi velut su  
 mo bono contentus. intentione sui cor  
 dis huc usque defixerit. et non ad capi  
 endum finem. propter quem hec appetenda  
 sunt omne studium virtutis extiterit habere  
 quod discipline illius instrumenta. finem  
 vero in quo omnis sanctus consistit ignoras



Quicquid igitur potest ista mens nra  
pauca tranquillitate turbare?  
quod utile ac necessarium videatur  
ut noxiu deuitadu est. Hac enim  
norma terrenaru peruationum  
omni dispersiones poterim euade  
re: et desideratu finem linea certe  
directionis attinge. **Capitulum viij.**

**N**ec erga nos principalis  
debet esse conatus. hec  
immobilis destinatio cor  
dis iugiter affectanda: ut diuini  
rebus ac deo mens semper inherat.  
Quicquid ab hac diuersu est: quod  
uis magnu. secundum tamen aut est  
infimū aut certe noxiu iudicandu  
est. Huius mentis vel actus figura  
etiam in euangelio per martham  
et mariam pulcherrime designatur.  
Cum enim martha sancto utique mi  
nisteno deserviret utpote quod ipsi do  
mino eius discipulis ministrabat  
et maria tantummodo spirituali intima  
doctrina ihu pedibus iheret: quos  
osculans bone confessionis lineabat  
ungento. profertur tamen a domino  
quod et meliorem elegerit partem: et e  
am quam ab ea non possit auferri. Nam  
cum laboraret martha pia sollicitu  
dine ac dispensatione distenta: so  
lam se videns ad tantu ministeriu  
non posse sufficere: adiutoriu sorore  
a domino postulabat dicens. Domi  
ne: non est tibi cur quod soror mea re  
liquit me sola ministrare? Dic er  
go ei ut me adiuuet. Utique non ad  
vile opus. sed ad laudabile eam mi  
nisteriu provocabat. Et tamen quid

audit a domino? **Martha martha**  
sollicita es. et turbas erga plura:  
paucas vero opus est. aut etiam v  
no **Maria** enim bona parte elegit:  
quam non auferetur ab ea. Videtis er  
go principale bonu in theozica scrip  
tura id est in contemplatione divina  
dominum posuisse. Unde ceteras virtu  
tes licet necessarias et utiles prou  
tuenus: secundo tamen gradu an  
sentas esse deernimus: quia uniu  
se. huius unius obtentu parantur.  
Dicit enim dominus sollicita es. et  
turbas erga plura: paucas vero  
opus est aut est vno. sumu bonu non  
in actuali quous laudabili opere et  
multe fructibus habundanti: sed in su  
a contemplatione quam vere simplex et  
vna est collocavit. paucas opus esse  
proutians ad perfectam beatitudi  
nem: id est illam theozicam quam pri  
us in paucorum seruatur consideratio  
ne sanctorum. ad quorum contemplatio  
nem conscendens is qui adhuc in p  
uectu positus est. ad illud quoque  
quod unu dicitur. id est dei soli intuitu  
ipso adiuuante perueniet: ut scz  
etiam sanctorum actus ac ministeria  
ministra supergressus. soli dei iam  
pulchritudine scientiaque pascatur.  
**Maria** ergo bona parte elegit quam non  
auferetur ab ea. et hoc diligentius  
intuendum est. Nam cum dicit. mari  
a bonam partem elegit: licet taceat  
de martha. et nequaquam eam vituperari  
videatur. illa tamen laudans hanc  
inferiorem esse prouitiat. Rursu aut  
dicit. quam non auferetur ab ea: osten



ostendit qd ab hac sua portio possit auferri. Nec enim ministeriū cor porale cū hōme iugiter poterit pma nere: illius vero studiū nullo sine proesius edocet posse finire.

#### Capitulum nonū.

**H** quod nos valde p moti quid ergo dicam9 labor ie iunior9. lectionis instantia. opera misericordie. iusticie. pietate. et hu manitate auferetur a nob9 et non permaneant cū auctoribus suis? Presertim cū ipse domun9 retribu ti onē regni celoz hys operib9 rep mittat dicēs. Venite benedicā pa trē mei possidete regnū paratū vo bis a cōstitutione mūdi. Esurui e nim et dedisti michi manducare. si tiui: et dedisti mī bibere et cetera. Quomō ergo auferetur hec. que introducūt fautores suos in regnū celoz?

#### Capitulum de amū

**M**oyses. nec ego dixi mer cetē boni operē auferēdā: dicēte dno. Qui potū de derit vni ex minimis istis calicē a que fugide tm̄ in nomine discipu li. amen dico vobis nō perdet mer cetē suā. Sed actionē dico quā ul necessitas corporalis ul impugna tio carnis seu mūdi hui9 inquali tas amministrari exigit auferēdā. Nam lectionis instantia ul ieiuni oz afflictio ad emūdatōnē cordis et castigatiōem carnis. in pnti tm̄ mō vtilit̄ exercetur: donec caro q cupiscit aduersus spm̄. Que non

nūq̄ ab hys qui labore nimio seu egritudine corporis senio ve defessi sūt. etiam in presenti videmus au ferri nec ab homine posse iugiter exerceri. Quantomag9 ergo hec in futuro cessabunt. cum corrupti bile hoc induerit incorruptionem corpus istud quod nunc aiāle est surrexerit spūale: et ceperit caro iā nō esse talis vt adūsus spm̄ cōcu piscat? De q̄b9 eāā bt̄is oplūs manifeste pnuāat. corporat̄ in q̄ens exēratatio ad modicū vtilis est. pietas aut̄ q̄ sine dubio caritas in telligit̄ ad omia vtilis est. et missi onē habēs vite q̄ nūc est et future. Que ergo dicat̄ ad modicū esse v tilis. manifeste pronūciatur nec per omne tempus exerceri. nec sū mā perfectionis per se solā laborā ti posse conferre. Modicum quip pe ad vtrūq; trāferri potest: id est ad breuitatē temporis qd se9 hēmi tā in pnti q̄ in futuro exēratatio corporalis vcterna esse nō possit. Et certe ad puitatē vtilitatē q̄ de car nali exēratatione cōquirit̄. eo qd afflictio corporalis inīcia qdā pfecti9 nō ipām p̄fāonē caritatē pariat. q̄ pmissionē habet vite pntē et futu re. Et idcirco exēratia opm̄ p̄dā tū necessaria esse censem9. quia s̄ ip̄s ad caritatis fastigia nō poss̄ ascendi. Hec etiam q̄ dicat̄ opera pietatis ac misericordie necessari a sūt in hoc tempore: dū adhuc in equalis diuersitas dnatur quoz ne hic quidē expectaretur actio et



nisi inopu indigentiu infirmozq  
pars maxima redudaret. q iniqui-  
te hominu facta est eoz scilz qui ea  
que omib9 a comuni creatore con-  
cessa sunt. in suos tantu occupat v-  
sus: nec tamē vntenda tenuerunt.  
Donec ergo in hoc mudo inequa-  
litas ista graffatur: erit actio hec  
necessaria et utilis exercēt. resitu-  
ens quide bono affectui et pie vo-  
luntati retributionem hereditatē e-  
terne. Ipā vero in futuro seculo pa-  
ritate regnante cessabit: cū iam  
nō fuerit inequalitas. ppē quā hec de-  
beant exerceri. s; cū ab hac multi-  
plicia id est actuali operatione ad  
caritatem dei. et diuinatū rerū contē-  
platiōē perpetua cordis puritate  
trāsibūt. Cui se hī quib9 cura est  
ul scientie ul emendationi mentē  
insist ere. iam in hoc seculo constituti  
eligerūt omī conatu ac viribus  
manipare: illi scz semetipōs officio  
adhuc in carne corruptionis po-  
siti deputates. in quo erūt corrup-  
tiōe de posita pmasuri: pueniētes  
ad illā pmissiōē domini saluato-  
rē qua dicitur. Beati mudo cor de-  
qm ipsi deū vtebūt. Caplm xi.

**Q**uid miramini si illa  
officia superi9 conphensa  
trāsibūt: cū sanctus apos-  
tolus etiam sublimiora spūs scāti  
transmata trāsitura describat: solā  
vō caritatem designz s; sic māsura?  
Huc inquit pphetie euacuabun-  
tur. siue lingue cessabūt. siue scien-  
tia destruetur. De hac autē: cari-

tas nūq; exadit. Omnia nāq; dona  
p vsu ac necessitate distribuuntur  
ad tēpus: consummata dispensatio-  
ne mox pauldubio trāsitura: cari-  
tas vero nullo intercipitur tē-  
pore. Non solū enim in pnti mun-  
do vtilit operatur in nobis: s; et  
in futuro sarana corporee necessi-  
tate abiecta: efficacior multo atq;  
excellentior permanebit: nullo vn-  
q; corrupenda defectu: sed per in-  
corruptionem perpetua flagratius  
deo atq; intensi9 adhesura

Capitulū duodecimū.

**C**ermanus. Quis ergo  
potest carne fragili ac  
cūctus ita esse hūc the-  
orie semper affixus: vt nūq; cogi-  
tet de fratre aduentu. de visitatio-  
ne infirmi. de opere manū: certe  
de huānitate pēgnis l adueniēti-  
bz adhibēda? Postremo q̄s nō itē  
pellitur corporis ipius pūsiōis  
vl cura? Aut quēadmodū mens  
vl in quo illi inuisibili et incomphe-  
nsibili deo valeat inseparabiliter co-  
herere cupi9 edoceri. Caplm xii.

**M**opses. Inherere quidē  
deo iugiter et contēplatio-  
ni ei9: et quēadmodū di-  
cit inseparabiliter copulari: impos-  
sibile est h; mimi ista carnis fragi-  
litate arādato. Vex oportet nos  
scire vbi nre mentē intētiōē debe-  
amus habere de fixam: et ad quā  
destinationem semp anime nostre  
reuocem9 intuitū. Quā cū potius  
ut obtinere mens gaudet: et a



qua distracta se dolo atq; suspi-  
ret. totiensq; se a summo bono sentiat  
recedisse: quod aens se ab illo intui-  
tu deprehenderit separata: fornicatio-  
ne iudicis vel momentaneu a crisi  
separatione discessu. **A** quo au deui-  
nerit paululu noster obtutus: tur-  
su ad eu cordis oculos retorquen-  
tes: velut rectissima linea mente a  
ciem reuocem? **T**otu namq; in a-  
nime consistit recessu. **V**nde expulso  
dyabolo. ac nequaquam in ea iam reg-  
nantibus vicibus: consequenter regnu  
dei fundatur in nobis. dicite euange-  
lista **R**egnum dei non veniet cum  
observatione. neq; dicent ecce  
hic aut ecce illic est. amen enim  
dico vobis. quia regnum dei intra  
vos est. **I**ntra vos vero nichil ali-  
ud esse potest quam scientia vel igno-  
ratio veritatis. et vel viciozum a-  
miciia vel virtutu. per q aut diabo-  
lo aut cristo regnu paramus in cor-  
de. **C**uius etiam regni qualitate de-  
scribit apostolus. ita dicens. **N**on e-  
nim regnu dei est esca aut potus:  
sed iusticia et pax et gaudiu in spiritu  
sancto. **I**taq; si regnu dei intra vos  
est. et ipsu regnu dei iusticia et pax  
et gaudiu est. ergo qui in istis co-  
moratur sine dubio in regno dei e-  
st. **E**t contrario illi qui in iusticia et  
discordia et tristitia morte opante  
versatur. in regno dyaboli et in in-  
ferno ac morte sunt constituti. **H**ys  
enim inditijs vel dei vel dyaboli disc-  
nitur regnu. **E**t reuera si sublimi  
mentis intuitu consideremus statu il-

lu in quo tegunt celestes supneq;  
virtutes que vere in regno dei sunt  
quis status alius esse credendus e. quam p-  
petua iugis leticia? **Q**uoniam enim tam  
propiu vere beatitudinis tamq; concu-  
rens: quam tranquillitas iugis et gaudi-  
um sempiternu? **E**t ut hoc ipsu qd  
diamus ita esse non mea coniectura sed  
ipsius domini auctoritate certius in-  
struamus audi eum qualitate et  
statum regni illius aperissime de-  
scribentem. **E**cce inquit creo celos  
nouos et terram nouam et non e-  
runt in memoria priora neq; asce-  
dent super vos. sed gaudebitis et  
exultabitis usq; in sempiternum in  
hys q ego creo. **E**t rursum **G**audiu  
et leticia inuenientur in ea. gratia  
actio et vox laudis: et erit mensis  
ex mense et sabbatum ex sabbato.  
**E**t rursum gaudiu et leticia obtine-  
bunt. fugietq; dolor et gemitus. **E**t  
si adhuc clari de illa conuersatioe  
et aitate scorum vult agnosce. attedi-  
te q ad ipaz iherusalem vocem domi-  
ni dirigantur. **E**t ponam inquit visi-  
tatione tuam pacem: et propositos tu-  
os iusticiam. **N**on audietur vltra  
iniquitas in terra tua: vastitas et  
correctio in terminis tuis. et occupa-  
bit salus muros tuos: et portas  
tuas laudatio. **N**on erit tibi sol  
ad lucendum per diem: nec splen-  
dor lune illuminabit te. sed erit  
tibi dominus in lucem semper  
nam: et deus tuus in glori-  
am tuam. **N**ec occidet vltra sol tu-  
us et luna tua non minuetur:



sed erit dominus in lucem sempiternam et complebuntur dies latus tui. Et idcirco beatus apostolus non generaliter neque simpliciter omne gaudium regni dei pronuntiat: sed signanter ac specialiter illud solum quod in spiritu sancto est. Novit enim esse aliud quoque vitupabile gaudium: de quo dicitur. Mundus iste gaudebit: et vos vobis quod videtis quod plorabitis. Regnum sane celorum tripliciter accipitur: id est aut quo regnatum sunt celi: id est sancti in angelis subditis. secundum illud. Esto tu super quinque civitates: et tu super decem. Illud quoque quod dicitur ad discipulos. sedebitis super duodecim sedes iudicantes duodecim tribus israel: aut quod ipsi celi incipiant a christo regnari: cum saliet omnibus ei subiectis ceperit esse omnia in omnibus deus: vel certe quod in celis sancti sint cum domino regnaturi. Quam obrem in hoc corpore constitutus iam novit unusquisque illi se regioni vel ministerio deputandum: aut in hac vita semetipsum participantem cultoremque perbuoritur: illiusque se etiam in illo perheni seculo consortium futurum esse non ambigat. cui se ministri sociumque nunc maluerit exhibere: secundum sententiam domini ita dicentis. Si quis ministrat me sequatur: et ubi ego sum illic et minister meus erit. Nam quemadmodum sabuli regnum per concupiscentiam suscipitur vitiorum: ita regnum dei per exercitacionem virtutum puritate cordis ac spirituali scientia possidetur. Ubi autem regnum dei est.

ibi procul dubio et vita habetur eterna. Et ubi regnum sabuli est: ibi morte atque infernum esse non dubium est. In quo quod fuerit nec laudare dominum potest: secundum prophetam sententiam dicentem. Non mortui laudabunt te domine neque omnes qui descendunt in infernum sine dubio peccati. Sed nos inquit qui vivimus non vicissim: nec mundo huic sed deo: benedicamus dominum ex hoc nunc et usque in seculum. Non enim est in morte qui memor sit eius: in inferno autem peccati quis confitebitur domino? Id est nemo. Nullus enim tametsi miles semetipsum vel christianum profiteatur esse vel monachum cum peccat confitetur deum. Nullus admittens rationem dominus execratur remissatur dei: nec servum se veraciter illius profitetur: cuius precepta contumacia temeritate contempnit. In qua morte illam viduam que est in deliciis beatus apostolus esse pronuntiat. Vidua inquam ens que in deliciis est vivens mortua est. Sunt ergo multi qui viventes in hoc corpore mortui sunt et in inferno iacentes deum laudare non possunt. Et contrario sunt multi qui cum mortui sint corpore: deum spiritu benedicunt atque collaudant. scilicet dum illud. Benedicite spiritus et anime iustorum domino: et omnis spiritus laudet dominum. Et in apocalypsi. anime occisorum non solum laudare deum sed etiam interpellare dicuntur. In euangelio quoque eundem dominum ad saduceos. Nam legistis inquit quod deum est



a domino dicente vobis. Ego sum  
deus abraham. et deus ysaac. et  
deus iacob. non est deus mortuorum sed vi  
uentium. omnes enim illi viuunt. De  
quibus et apostolus. Propter quod in  
quit non confiditur deus vocari deus  
eorum: parauit enim illis ciuitatem.  
Nam quod nec otiose sint post sepa  
tione huius corporis neque nichil sen  
tiant. etiam euangelij parabola que  
de illo paupere lazaro et de diuite  
purpurato profertur ostendit. quo  
tum unus beatissima seculi id est sinus  
abrahe requiem promeretur: alius in  
tolerabili ardore eterni ignis ex  
urit. **Capitulum xiiij**

**S**icut et illud quod dicitur  
ad latronem hodie mecum  
eris in paradiso voluerimus  
intendere. quid aliud manifeste sig  
nificat quam perducere in ciuitatem non  
solum proprios intellectus. sed etiam vi  
assitudine eas congrua promeritorum  
actuum suorum perfici qualitate.  
Hoc enim illi nequaquam dominus promi  
ssit. si eius animam non post sepe  
tione carnis. vel priuanda sensu vel  
in nichilum resoluenda. Non enim ca  
ro eius in paradiso: sed anima erat  
ingressura cum christo. Cauenda sane pro  
mo toto horrore est detestanda pra  
uissima hereticorum illa distinctio: que  
dum non credunt christum potuisse coram de  
o quo in infernum descendit. etiam  
in paradiso reperiri. ita distinguunt  
Amen dico tibi hodie: et interposi  
ta distinctione inferunt mecum eris  
in paradiso. ut scilicet hec promissio

non statim post transitum vite huius  
impleta: sed post resurrectionis eius  
aduentum intelligatur implenda  
non intelligentes illud quod ante re  
surrectionis sue diem pertulit ad iu  
deos. que cum ut semetipsum credebat  
humanis angustiis et carnali in  
firmitate concludi. Nemo inquit  
ascendit in celum: nisi qui descen  
dit de celo. filius hominis qui est  
in celo. Quibus manifeste pro  
batur animas defunctorum non so  
lum suis sensibus non priuari: sed  
ne istis quidem effectibus. id est spe  
atque tristitia. gaudio ac metu care  
re: et ex eis que sibi in illo genera  
li examine reseruantur. quidam e  
as iam in ipso preguotare. nec se  
cundum opinionem quorundam in  
fidelium in nichilum eas resolui post  
huius commorationis excessum.  
sed viuacius subsistere: deique laudi  
bus intentius inherere. Et reuera  
ut sequestrat paulisper testimonijs  
scripturarum. de ipsius anime na  
tura secundum mediocritatem sensus  
nostri pauca aliqua disputemus.  
Nonne ultra omnis ineptie non  
dicam fatuitatem sed insaniam est.  
vel leuiter suspicari illam preposi  
tionem hominis portionem. in qua  
etiam ymago dei secundum beatum a  
postolum ac similitudo consistit de  
posita hac qua reconditur in presenti  
saxana corporali insensibilem fieri  
que omnem rationis vim in se se continens et  
muta atque insensibile materia car  
nis participatione sua facit esse sensibile



cum ubiq; consequens sit. et hoc raci-  
 onis ipsius ordo contineat: ut ex  
 uta mens ista carnali qua nunc he-  
 betatur pinguedine intellectualua-  
 les virtutes suas in melius reparet  
 et puriores eas ac subtiliores reci-  
 piat potius quam amittat. In tunc autem  
 hoc quod diamus beatissimus apostolus verum  
 esse cognoscat: ut etiam optet ab  
 hac carne discedere. ut separatione  
 eius enixius valeat domino popu-  
 lari dicere. Desiderium habeo dissol-  
 ui et cum christo esse multo enim meli-  
 us. quam dum sumus in corpore peregrini  
 namur a domino. Et idcirco aude-  
 mus voluntateque bonam habemus  
 magis peregrinari a corpore: et presen-  
 tes esse ad dominum. Propterea etiam  
 contendimus siue absentes siue pre-  
 sentes placere illi. Commoratione  
 scilicet anime quam in hac carne est pere-  
 grinationem a domino atque absen-  
 tiam a christo esse pronuntians eiusque ab  
 hac separationem atque discessum pronuntians  
 esse ad christum: tota credulitate con-  
 fidens. Et euidentius iterum super hoc  
 ipso viuacissimo animarum statu ite-  
 apostolus. Sed accessistis inquit  
 ad sponsum mentis et ciuitatem dei viuere  
 et iherusalem celestem: et ad multo-  
 rum milium angelorum frequentiam et  
 etiam pronuntiorum qui conscripti sunt  
 in celis. et spiritus iustorum perfectorum.  
 De quibus spiritibus in alio loco.  
 Deinde patres inquit carnis nostre  
 habuimus eruditores et reuerbamur  
 eos: non multo magis subiicemur  
 patri spirituum et viuemus?

9  
**C**apitulum xv.  
 Contemplatio vero dei mul-  
 tiformiter capitur. Nam de-  
 us non sola incomprehensibilis illius  
 substantie sue admiratione agnoscitur.  
 quod tamen adhuc in spe promul-  
 sionis absconditum est. sed etiam crea-  
 turarum suarum magnitudine vel equi-  
 tate sue consideratione. vel cotidiana  
 dispensationis auxilio perinde  
 tur: quam scilicet quam cum sanctis suis per sin-  
 gulas generationes egerit. men-  
 te purissima plustramus: cum potentia  
 ipsius qua vniuersa gubernat mo-  
 deratur ac regit: cum immensitate  
 scientie eius et oculum quem secreta  
 cordium latere non possunt trementi  
 corde miramur: cum arenam maris  
 vniuersarumque numerum dimensum ei et  
 cognitum cogitamus. cum pluuiarum  
 guttas. cum seculorum dies et horas.  
 cum preterita futuraue vniuersa ob-  
 stupescences scientie eius assistere  
 contemplamur. cum ineffabile demen-  
 tiam eius qua innumera flagitia  
 quam singulis quibusque momentis sub  
 ipsius committuntur aspectui. inextensa  
 longanimitate sustentat. cum voca-  
 tionem qua nos nullis precibus  
 meritis gratia sue miserationis adiu-  
 uit. cum denique quot occasiones sa-  
 lutis tribuit adoptionis cum quodam  
 admirationis intuemur excessu. quod  
 ita nos nasci precepit. ut ab ipsis  
 amabilis gratia nobis legis sue no-  
 tia tradideretur: quod ipse aduersarium  
 vincens in nobis per solo bone volun-  
 tatis assensu eterna beatitudine ac



perpetuis nos p̄m̄is manerat aī  
postremo disp̄sationē incarcerationis  
sue p̄ n̄ā salute suscepit ac mirabi  
lia misteriorū suorū i cūctis gentibz  
dilatauit. Hūc autem alie quoq;  
h̄mōi innumere p̄templationes q̄  
p̄o qualitate vite ac puritate cor  
dis in n̄is sensibz oziūtur. quibz  
deus ul̄ videtur mūdis obtutibz  
vel tenetur. Quas p̄fecto nullz p̄  
petuo retētabit: in quo adhuc ali  
quid carnaliū viuit affectū. qui  
a nō poter̄ ait dñs videre faciem  
meam. Nō enim videbit me hō ⁊  
viuet: scilz mūdo huic affectibz  
terrenis.

Capl̄m de am̄isextum.

**O**ermanus. Q̄ ergo est  
quod eadē nolentibz ym  
mo vero eadē nescientibus  
nobis. ita superflue cogitationes  
subtiliter ac latent̄ irrepūt. vt nō  
solum eas expellere: verū eadē in  
telligere ac dephēdere difficultatē  
immodice sit? Potest ergo mens  
aliquā ab istis vacua reperiri? ⁊ nū  
q̄ h̄mōi illusionibus inuasiari?

Capl̄m xviij.

**M**oyse. Mentem quidem  
nō interpellari cogitatio  
nibz impossibile est. suscipere vero  
eas siue respuere omni studiū pos  
sibile ē. Quēadmodū igit̄ ortus  
earum non omnino deperdet a no  
bis. ita p̄robatio ul̄ electio cōsistit  
in nobis. Nec tamen ex eo q̄  
diximus impossibile esse mentem  
cogitationibus non adiri: totum

vel inuasiari ul̄ illis spiritalibz tribu  
endum est. qui eas nobis nitun  
tur ingerere. Alioq̄n nec libetū ma  
neret in h̄mune arbitrium. nec in  
nobis staret nostre corruptionis in  
dustria. Sed est inquam nescium  
magna ex parte vt cogitationum  
qualitas emendetur. vt vel fonte  
ac spirituales in cordibus nostris  
vel terrene carnalesq; concrecant.  
Deo nonnunq̄ frequens lectio ⁊  
ingl̄ adhibetur meditatio scriptu  
rarum. vt exinde nobis spiritual̄  
memorie p̄beat̄ occasio. Idcirco  
decatatio crebra psalmodum suade  
tur. vt exinde cōsidua nobis com  
punctio ministraret̄. Idcirco vigili  
arum ac ieiuniorum orationūq; se  
dulitas adhibetur. vt extenuata  
mens non terrena sapiat s̄ celesti  
a p̄templetur. Quibz tūcsum neg  
ligentia irrep̄te cōstantibus. neces  
se ē vt mens viciorū squalore con  
creta in carnalem partem mox in  
clinetur et corruat.

**Q**uod exeratū cordis nō  
incongrue molatū simi  
litudinē comparatur. quas meatz  
aquatū p̄ceptis impetu rotāte  
prouoluit. que nullatenus quidē  
cessare possint ab opere suo. aqua  
tum impulsibus arcuāte. In eius  
vero q̄ p̄estitū est potestate: v  
tū triticiū molat. an ordeū loliiq;  
cōminuat. Illud quippe est pauldu  
bio p̄molendū: qd̄ ingestū ab illo  
fuerit cui op̄e illi⁹ cura p̄missa est



Ita igitur et mens per vite peritus in  
cursum undique ingruentibus temp  
tationum torquentibus aralacta: vacua  
quidem cogitationum estibus esse non po  
terit. Quales vero et admittere et pa  
rare sibi debeat: studij ac diligen  
tie sue prouidebit industria. Si enim  
ut dixi ad sanctarum scripturarum  
meditationem iugiter recurramus: ac  
memoriam nostram ad recordationem  
spiritualium rerum ac desiderium perfec  
tionis spei future beatitudinis e  
rigamus: necesse est ut certe cogita  
tiones exinde spirituales in hijs qui  
meditati sumus mente faciant immo  
rari. Sin vero desidiosa seu negligen  
tia supati vicij et ociosis quibula  
tionibus occupemur: seu curis mun  
danis et superfluis sollicitudinibus im  
plicemur: et sequenter exinde velut  
quecumque zizaniorum spes generata o  
peracionem quoque nostro cordi noxia  
ministrabit: et secundum sententiam do  
mini saluatoris ubi fuerit thesau  
rus operum nostrorum seu intentionis nostre  
ibi et cor nostrum necessarie perman  
bit.

Capitulum xix.

**I**llud sane per omnes nosse  
debemus: tria cogitationum  
nostrarum esse principia. Id est  
ex deo. ex dyabolo. et ex nobis. Ex  
deo quidem sunt. cum spiritus sancti illus  
tratione nos visitare dignatur: e  
rigens nos ad sublimiorem prouice  
tum et in quibuslibet minus acquisitiu  
vel desidiose agentes supati sumus  
saluberrima compunctione castigat:  
vel cum referat nobis celestia sacra

menta. et propositum nostrum ad melio  
res actus voluntatemque conuertit. **U**t  
ibi. cum rex assueris castigat a do  
mino libros annales insigatur in  
quiere: quibus mar dochei beneficia  
a recordatus. summo cum gradu hono  
re exaltat: ac peritus crudelissima  
super nece gentis iudee sententiam re  
uocat: vel cum propheta comeniceat.  
**A**udiam quid loquatur in me dominus  
deus. Alii quoque. **E**t dixit inquit  
angelus qui loquebatur in me. **V**el cum  
dei filius venturum se vna cum patre. et  
mansione apud nos facturum esse  
permittit: et non esset vos qui loqui  
mini: sed spiritus patris vestri qui lo  
quitur in vobis. **E**t vas electionis. **E**x  
perimentum queritis eius qui in me  
loquitur christus? **E**x dyabolo vero  
nascitur cogitationum series: cum  
subvertit nos tam vicia obla  
tione quam etiam occulte conatur in  
sidijs. subtilissima calliditate ma  
la per bonis fraudulenter ostentat:  
et transfigurans se nobis in angelum  
lucis. **V**el cum euangelista refert. **E**t  
cena facta cum dyabolo iam misisset  
in corde iude simonis scarioth ut  
traderet dominum. **E**t iterum. **P**ost buc  
cellam inquit introiit in illum satha  
nas. **P**etrus quoque ad ananiam  
Quare ait cepit sathanas cor  
tuum mentiri te spiritui sancto? **E**t  
illud quod in euangelio multo ante  
per ecclesiam predictum legimus. **S**i  
spiritus potestate habetis ascendit  
super te. locum tuum ne dimittas. **I**l  
lud quoque quod dicitur ad deum contra



achab in tercio regnorum libro. ex  
persona spiritus immundi. Egredi  
ar et ero spūs mendax in ore om  
niū pphetarum eius. Ex nobis  
autē oriūtur. cū eorū que gerimus  
aut gessim⁹ vlt audiuim⁹ natura  
liter recordamur. De quibus bea  
tus dauid. Cogitavi inquit dies  
antiquos ⁊ annos eternos in me  
te habui. Et meditatus sū nocte  
cum corde meo ⁊ exercebar ⁊  
scopebā spiritū meum Et iterum  
Dominus sit cogitationes hōmū  
qm̄ vane sūt. In euangelio quoq;  
dñs ad phariseos. Q cogitatis  
mala in cordib⁹ vestr⁹. Hanc igitur  
tripartitam rationem oportet  
nos iugiter obseruare ⁊ vniūsas  
cogitationes que emergunt in cor  
dib⁹ nostr⁹ sagaci discretionē dis  
cutere. origines earum ⁊ causas.  
auctoresq; pmitus indagantes ⁊ vt  
quales nos eis p̄bere debeamus  
ex illorū merito qui eas suggerūt  
cōsiderare possim⁹. **Capitulum xx.**

**U**fficiamur sed⁹ domi  
ni pceptū pbabiles tra  
pezete ⁊ quorū sūma periti  
a ac disciplina est pbare quod nā  
sit aurū purissimū. ⁊ vt vulgo dīc  
tur obzīfū. qd̄ vt sit min⁹ purgati  
one ignis excoctū. si cretus quoq;  
vilis⁹ denari⁹ quasi p̄iosum num  
misma sub colore auri fulgentē im  
mittitur pzudētissima discretionē  
non falli ⁊ nō solū nūmismata ti  
rannorū vultus exp̄mentia sapien  
ter agnosce. s; etiam illa q̄ sūt veri

quidem reg⁹ ymagine s; non legi  
time figurā peritiā sagaciorē discē  
nere. deinde ne quid illis a legiti  
mo pōdere diminutū sit. cōsura tri  
tine diligenter inquire. Que om  
nia nos quoq; spūaliter obserua  
re debere. euangelicus sermo sub  
hui⁹ nominis demonstrat exemplo  
Prīmū ut quicqd̄ cordibus nostr⁹  
irrepsit. vlt si quod nobis dogma  
fuerit intronissū. vtū sit diuino il  
lo et celestis spūs sancti igne pur  
gatū an ad iudaicā superstitionem  
pertinens seu de secularis philo  
sophie tumore de scētes in supbia  
tū pferat puritatē diligentissime  
persequemur. Qd̄ ita poterimus  
adiplere. si ill⁹ apostolicam feceri  
m⁹. Nolite omī spiritui credere. s;  
pbate spūs si ex deo sūt. Quo ge  
nere illi quoq; decepti sūt. qui post  
p̄fessionem monachi nitōē sermo  
nis. ⁊ quibusdā sūt philosophorū  
dogmatib⁹ illecti. Que p̄ma ston  
te p̄ys quibusdā sensib⁹ ac religio  
ni consonis. audientes velut auri  
fulgore fallentia quos semel supsi  
cie illexerāt. velut nūmismatib⁹ e  
reis falsis deceptos. perpetuo nu  
dos ac miseros reddiderūt. vel ad  
strepitū eos seculi reuocantes. vel  
ad hereticos errores ac p̄sūptio  
nes tumidas pertrahentes. Qd̄ e  
tiam achab in libro ihsu naue le  
gim⁹ fuisse perpsū. qui de castre  
allophiloz regulā aureā cōcupis  
cēs atq; furat⁹. anathemate p̄ci  
ti atq; eterna meruit morte dāpnari



11  
Hecdo solliate nos explorare que  
nit ne auro purissimo scripturam  
praua interpretatio coaptata. me  
talli piositate nos fallat. Quid eti  
am dno saluatori callidissim9 dya  
bolus velut homi simplia septauit  
imponere? du ea q gnaliu sunt de o  
niu iustoz intelligenda personis  
maluola interpretatioe corumpes.  
speciali huic qui angelozu custo  
dia no egebat conat aptare dia  
Quia angelis suis mandauit de  
te: ut custodiant te in omib9 vix  
tuis. Et in manib9 portabunt te:  
ne forte offendas ad lapide pede  
tuu. Preciosa sciz eloquia scriptu  
ru callida assumptione conuerfes. et  
ad contrariu sensu noxiuq de toz  
quens: ut p imagine tyrannia vul  
tus sub colore nobis auri fallent  
obiat: su cu paradisiarum nos  
conat illudere: qd cu sciz pietate o  
p9 amones affandū. qd no de le  
gitima senioz pcedes moneta sub  
ptextu vutu duat ad vicia: ul ai  
immoderatis incompetetibus ieiu  
nijs seu vigilijs nimijs. ul oroni  
bus inordinat. ul incogrua lectio  
ne deapiens. ad noxiu pteahit fi  
nem: ul ai intercessionis ac visita  
tiones plas psuadet impedere. q  
bus nos a spualibus monasterij  
claustris. et secreto amice quiete ex  
citat: sollicitudines eam curas  
suscipere religiosaz. ac desitutaz  
suggerit seminari: ut hmoi laque  
is monachu inextercabiliter irreti  
tu perniciosaz sollicitudinū occu

patione distendat: vl certe cu desi  
derare scm clericatus officiu sub p  
textu edificationis multoz. et a  
more lucri spualis insigat. p qd  
nos ab humilitate ppositi hui9 ac  
distractione diuellat. Que omnia  
cu sint nre saluti pfectioniqz gra:  
tn velamine quoda misericordie  
ac religionis oblecta: facile impe  
ritas incautos deapiunt Imitatur  
enim numismata veri regis: quia  
videtur ad pns esse plena pieta  
tis. s no sut a legitimis moneta  
rijs. id est pbat et catholice patri  
bus figurata: nec de cardinali ac  
publica collationis eozu pdeunt  
offiana: s furti fraude demonu fa  
bricata. no sine detrimento impe  
rit quibus 7 ignorantib9 ingenu  
tur. Que quicqz utilia ac necessari  
a videantur ad pns: tamen si soli  
ditati pfectionis nre incipiant p9  
hec esse contraria: 7 totu quodamod  
corpus nri labefactare ppositi. t9  
necessariu quide s scandalisac me  
bru. 7 qd dextere man9 aut pedis  
agere videatur officiu. pia a nob  
atq absadi salubre est. Ratius  
enim est absq vni9 pcepti membra  
id est operatione stuciu in ceteris sa  
nu firmuqz ducere. et t9 debilem  
introyte regnu celoz: t9 cu sollicita  
te madati inadere in aliqd scandalu:  
qd perniciofa psuetudine sepatoz  
nos a distractionis regula atq ac  
repti ppositi disciplina inducat in  
tale dispendiu: qd neq9 futura de  
trimenta ppsans. omes pteritos



fructus totumque operationis nostre corpus. gehenne faciat ignibus cremari. De hijs generibus illusio num etiam in puerbis eleganter exprimitur. Sunt vie que videtur recte esse viro. nouissima autem e atq; venient in profundum inferni. Et iterum. Malignus nocet cum se miscuerit iusto. id est zabulus decipit cum fuerit colore sanctitatis obteatus. Odit autem sonum tutelae id est discretionis vim. que de seniorum verbis ac monitione praedit. **Capitulum xxi.**

**I**n quo etiam abbatem iohannem qui lia quomodo batatur nouimus nup illud. Nam cum exhausto corpore atq; defecto perceptionem sibi biuano ieiunio distulisset. accedenti ei ad refectio nem die postero veniens zabulus in figura ethiopis tetrici. atq; ad eius genua prouoluit. indulge inquit michi abba. quia ego hunc laborem tibi indixi. Itaque vir tatus ille et in discretionis ratione perfectus. sub colore continentie ingruenter exeratate. intellexit se ob calliditatem dyaboli arcumuentum. talique distetum ieiunio. ut lassitudine non necessariam ymmo etiam spiritui noaturam fatigato corpori superponeret paracharaxima. non vero scilicet illusum numismate dum in illo veri regis ymaginem veneratus parum discussit an esset legitime figuratus. Ultima vero obseruatio huius probalis trapezete quae de inquisitione potest esse praedix

imus taliter implebitur. si quicquid gerendum cogitatio nostra suggererit. omni scrupulo retradantes atq; in nostri pectoris trutina collocantes equilibratione iustissima perpendamus. an plenum sit honestate communi. an timore dei sit graue. an integrum sensu. an humana ostentatione aut aliqua nouitate praesumptione sit leue. an meriti eius pondus inanis cenodoxie immixturie vel arroserit gloria. Et sic ea protinus ad examen publicum trutinantes. id est ad prophetarum et apostolorum atq; ac testimonia perferentes vel tempore integra atq; perfecta et illis cōpēsantia tencamus vel tempore imperfecta atq; dampnosa nec illo rum potestati consonantia omni cautione ac diligentia refutemus. **Capitulum xxij.**

**E**rit ergo hoc quadruplex titulus quo diximus modo necessaria nobis ista discretio. id est ut primum materia auri nos verificati re non lateat. secundo ut has easque cogitationes que mentiuntur opa pietatis tempore adulterina numismata. et paracharaxima reprobemus utpote quae falsa ymaginem regis non legitime signata contineant. vel illa quae in auro purissimo scripturarum viosio et heretico sensu non veri regis sed tyranni praesentent vultum sicut discernentes refutare possimus siue illa quorum pondus ac praeuium etugo vanitatis arrodes. ex agro seniorum non sinit adequari. vel numismata leuia ac dampnosa minus pensantia recusamus.



ne in illud incedentes quod obse-  
uare tota virtute precepto domini co-  
monemur. cunctis laborum nostrorum me-  
ritis stipendiis fraudemur. Nolite  
inquit thesaurizare vobis thesauros  
in terra: ubi erugo et tinea de mo-  
lie. et ubi fures effodiunt et furantur.  
Quicquid enim contemplatione huma-  
ne glorie fecerimus: in terram nos the-  
saurizare secundum domini sententiam no-  
uerimus: et consequenter illud tamquam hu-  
mani reconditum terreque de fossis. vel diu-  
sis demoniorum populandum: vel etiam  
a cenotaphie erugine consumendum.  
vel ita superbie tinea de vorandum. ut  
ad nullam recondentem utilitatem emo-  
lumentumque respiciat. Omnes igitur  
cordis nostri recessus iugiter perscruta-  
di sunt. et ad ascendendum in eos vesti-  
gia investigatione sagacissima retrac-  
tanda. Inne qua forte intellectualis i-  
bide bestia vel leo vel draco pertran-  
siens. perniciose vestigia latet in-  
pgressus: quibus accessus etiam cete-  
re in abdita peccatorum nostri per cogi-  
tationum negligentiam prebeat. Et  
ita per singulas horas atque mo-  
menta. terram cordis nostri euangelico  
aratrum. hoc est iugum dominice crucis  
recognitione sulcantes: vel noxiarum  
ex nobis ferarum cubilia. vel venule-  
torum serpentium exterminare latibula  
poterimus. **Capitulum xxiij.**

**H**ec obstupescens nos  
intuens senex: et ad ver-  
ba narrationis sue inexple-  
bili ardore succensos. per amicitiae  
desiderium nostrum paulisper sermone suspen-

so rursus adiecit. **Q**ui nos o filij  
ad disputationem tam longam vestra  
sedulitas prouocauit: et ignis qui  
tam collationi nostre feruentiores sensus  
per vestrum desiderio subministrat. ut ex  
hoc etiam ipso manifeste contempler:  
in veritate vos personis sitire doc-  
trinam. volo vobis adhuc super discre-  
tionis eximietate vel gratia: quam inter  
cunctas virtutes arcam atque prematam  
tenet pauca differere. excellentiamque  
eius et utilitatem non solum cotidiane  
exemplis. sed etiam antiquis primis collationi-  
bus ac sermone apparere frequenter ac  
memini nonnulli hominum sermonem cum ge-  
mitu lacrimarum poscentibus: me quique  
aliquid eis doctrine conferre cupien-  
te nullatenus potuisse. et ita in me  
non solum sensus. sed etiam ipsum eloqui-  
um defecisse. ut non inuenirem quem  
admodum eos vel cum leui consolatore  
dimittere. Quibus indicibus euenire  
agnoscitur. domini gratiam per meri-  
to ac desiderio audientium. disputa-  
tibus inspirare sermonem. Que quia  
breuissimum istud quod superest nocte  
spacium non occurrit explet: indul-  
gentes illud potius quieti corpori  
cui necesse est totum persolvere id quod  
modicum fuerit denegatum. plenum  
narrationis ordinem integro future  
diei seu noctis examini reseruemus.  
**D**ebet namque optimos discretionis  
consultores in hoc premissum patefacere  
sue mentis industriam: et utrum sint  
vel esse possint etiam capaces hoc indi-  
cio hac patientia comprobare ut de  
illa que moderationis generatrix



est virtute tractantes. nequaquam vi-  
tū quod ipsi contrariū est nimietati  
tis incurrant. vim rationis ac na-  
turam eius quā verbis extolūt ef-  
fectu atque opere violantes. In hys  
vobis discretionis bonum de qua  
quātū dominus dederit adhuc in-  
dagare disponim⁹ primitus pro-  
sit. ut nos de ipsius excellentia et  
moderatioe. q̄ prima eide virtus in-  
esse cognoscat differētes. disputati-  
onis quoque vel tēporis modū nō p-  
mittat excedere. **H**ys itaque bea-  
tus moyses collationi nostre dāns  
finem: adhuc nos avidos ac de  
suo ore pendentes. sompnū gusta-  
re paulisper hortatus est. eisdem ip-  
sis quibus insidebam⁹ p̄satis am-  
monens inuicem embrius: pari-  
tē capiti nostro cervicaliū vice sup-  
positis crassiorib⁹ papir⁹ in longos  
graeales fasciculos coaptat. Que  
pedali intervallo pariter colligata  
nunc quidem humillimū sedile ac  
scabelli vicem fratrib⁹ in sinaxi cō-  
sidentibus prestant. nūc vero sub-  
iecta cervicalibus dormientū p̄bent  
capiti nō nimis durū sed tractabi-  
le aptūque fulamentum. Ad quos  
monachorū usus hec idarco lmax-  
ime oportuna habentur et congrui-  
a. q̄ nō solum sint aliquaten⁹ mol-  
lia paruoque opere p̄paretur. et p̄-  
cio utpote passim papir⁹ per ripas  
fluminis nili emergente: sed eā  
quod ad remouendū seu cū necesse  
fuerit ad mouendū abilis materi-  
e leuiss nature sint. Atque ita pre-

cepto senis tandem sumus ad de-  
gustatioem sompni onerosa quie-  
te cōpositi. tam digeste collatiois  
inflammati gaudio q̄ reponus-  
se disputationis expectatione sus-  
pensi.

**¶** Explicit collatio prima abba-  
tis moysi. de destinatione et fine.

**¶** Inipiunt capitula secunde a-  
iusdem. de discretionē.

**¶** Prohemium abbatis moysi super  
discretionis grā. **¶.**

**¶** Quid discretio sola cōferat mona-  
cho. **¶.**

**¶** Disputatio super hoc beati an-  
thonij. **¶.**

**¶** De errore saulis et achab. qd  
per discretionis imperitiā sūt de-  
cepti. **¶.**

**¶** Que de bono discretiois in sēp-  
ture sanctis referatur. **¶.**

**¶** De morte heronis senis. **¶.**

**¶** De ruina duorum fr̄m ob discreti-  
onis imperitiā. **¶.**

**¶** De alterius illusionē quā p̄ im-  
peritiā discretiois incurrit. **¶.**

**¶** De lapsu et deceptione mona-  
chi mesopotamiani. **¶.**

**¶** Interrogatio de acquirenda vera  
discretionē. **¶.**

**¶** Responsio quomō possideatur  
vera discretio. **¶.**



- V**erba abbatis serapionis et de marco patefactari cogitationum et de pialo appe confectie. **Lij.**
- C**onfessio verecundie ob quam confideremur cogitationes nras seniores reuelare. **Lij.**
- R**esponsio de pfusione calcanda et periculo no adolent. **Lij.**
- D**e vocatione samuel. **Lv.**
- D**e vocatione pauli apostoli. **Lvi.**
- D**e appetenda discretionem. **Lvij.**
- D**e immoderata ieiunijs et vigilijs. **Lvij.**
- I**nterrogatio de continentia vel refationis mensura. **Lix.**
- D**e optimo cibi cotidiani modo. **Lx.**
- O**biectio de facilitate cotinentie et que duobus parumacis sustineatur. **Lxi.**
- R**esponsio de virtute et mensura ex parte cotinentie. **Lxij.**
- Q**uam gnalis cotinentie ac refationis modus sit. **Lxij.**
- Q**uoadmodum habitatio huorum genitalium castiget. **Lxij.**
- D**e labore equalis refationis et de fratre beniamin edacitate. **Lxv.**
- I**nterrogatio quomodo possit una semper eademque mensura seruari. **Lxvi.**
- R**esponsio de no excedendo refationis modo. **Lxvij.**
- E**xpliaunt capitula

**I**ncipit collatio secunda abbatis moysi de discretionem Caplin pmi

**D**egustato itaque sopore matutino cum ortu lucis tandem nobis clauisse gaudentes et pmissam narrationem reposcere cepissemus. beatus moyses ita exorsus est. **C**um videam vos tanto de siderij ardore flammatos: ut ne ipsi quidem puissimum quietis momentu quod spuali collationi subtrahens refactioni carnis maluerat deputare ad requiem corda vestri corporis pfeasse. in quoque hunc vestrum considerati feruore. sollicitudo maior incubuit. **N**ecesse est enim etiam me in psolueno debitu tanto maiorum deuotionis cura gerere. quanto vos id attentius video postulare. sed in illa sententiam **S**i sedetis cenare ad mensam potest: sapienter intellige quod apponit tibi. et immitte manu tua sciens quia talia oportet te ppare. **Q**uapropter de bono discretionis eiusque virtute dictum: in qua sermo nocturne collationis ingressus. finem nostre disputationi dedit. cognui credimus excellenciam eius patz pmo assignare sententias. ut cum patuerit quid de illa senserit vel pnuiciauerint maiores nri: tum prolata tam antiquis quam recentibus iuris et casibus diuersorum qui p eo quod nunquam eam fuerat affecti pnuicio deieci sunt lapsu. inquit tum possumus utilitates eius et quomodo



retractemus. Quibus discussis et  
quēadmodū expectē eā atq; excolē  
debeam⁹ efficacit⁹ instruan⁹. ut si  
de ceteris meriti ei⁹ et grē dignitate

**E**st enī imēdi. Caplm iij.  
occl qdā vī⁹ nec q̄ huāna  
passim valeat idustria ap̄  
hendi. nisi diuina fuerit largitate  
collata. Viquidē int̄ nobilissima  
spūs sancti dona hanc quoz ita le  
gim⁹ ab apostolo numerari. Alij  
datur per spm̄ sermo sapientie. A  
lij sermo scientie scdm̄ eundē spiri  
tū. Alij fides in eodē spū. Alij gra  
tia sanitatū in vno spiritu. Et p⁹  
pauci. Alij discretio spiritū. De  
inde cōpleto omī catalogo spiritū  
aliū causatū subdit. Omnia aut̄  
hec operatur vn⁹ atq; idē spiritus  
diuīdēs vnicuiq; put vult. Videt⁹  
ergo nō terrenū nec puū esse disē  
tionis munus. sed diuine grē maxi  
mū premiū. Quā nisi monachus  
omni intēctione fuerit affectus. et  
ascētētū in sese spūtuū discretionē  
certa ratione possedeat. nō ē cū  
velut in nocte ceca tetrā tenebris  
oberrātē. nō solū in p̄uicosis foue  
is ac p̄ruptē inadē. s; eā planis  
ac directis frequēter offendere

**M**emini igit̄. Caplm iij.  
tur quōdā in anis adhuc  
puerit̄e cōstitut⁹ i pbz the  
baydis vbi bt̄us anthoni⁹ moraba  
tur. seniores ad eū perfectionis in  
quēdē grā puenisse. Cūq; a vesp̄  
tunis horis usq; ad lucem fuisset p  
tracta collatio. questione hac max

imū noctis spatiū cōsūpsisse. Nam  
diutissime q̄rebat⁹ q̄ nam bt̄us  
ul̄ obseruatiā mōchū possit a zabu  
li laqueis ac deceptioib⁹ custodire  
sp̄ ille sū. l̄ certe cō tramite firmo  
q; gressu ad pf̄oīs culmē euehere  
Cūq; p captū mētē sue pferret  
vn⁹ q̄ sententiā. et ali⁹ q̄tē h̄ in ieiū  
niorū vigiliatūq; studio collocaret  
qd̄ hys viz extenuā mēs puritate  
cordis et corpis afflicta deo facili⁹  
viret. Alij i cōceptu vniūsatū retū  
q̄b⁹ mēs si penitus nudaret̄ tēp nē  
lis deinceps retinētib⁹ loq̄is ad  
deū expeditior pueniret. Alij ana  
choresim necessariā id ē remotionē  
et heremi secreta censerēt. in qua p  
manens quis familiar⁹ i terpel  
lare deū ei⁹q; posset peculiariter in  
herere. Nonnulli secunda caritatē  
id est humanitatē officia diffinit  
q; hys regna celoz daturū se dñs  
in euangelio sp̄cial⁹ r̄p̄m̄ ttat  
diās. Venite benedicī patres mei  
possidete paratū vobis regnū a cō  
sultatione mundi. Esurui enim et  
dedistis m̄ manducare. sitiui et de  
distis m̄ bibere et cetera. Cūq; in  
hunc modū diuersis v̄tutib⁹ adi  
tū certiorē ad deum parari posse  
discerneret. essetq; noctē maximū  
tpus in hac inq̄tione cōsūptū. inuē  
lit de mū bt̄us anthoni⁹. Omnia q̄  
tē hec q̄ dixissis necessariā sūt. et v  
tilia scientib⁹ deū. atq; ad cū ci  
pientib⁹ puenire. s; hys p̄napalē  
tribue grām. ne q̄p nos innumeri  
multoz cas⁹ et exp̄mēta pmittūt



Nam sepe innumeros acerrime ie-  
iunij seu vigilijs incubantes ac-  
munifici in solitudine secretet. pua-  
tionē quoq; oim facultatū ita sec-  
tates. ut ex ipsis ne vni⁹ quidē di-  
ei victū sibi inat. vni⁹ de denariū su-  
peresse pateretur: humanitatē et  
studia tota deuotione cōplentes. i-  
ta vidimus repete deceptos. ut ac-  
ceptū opus non potuerit congruo  
exitu terminare. sūmūq; feruorē et  
cōuersatioēz laudabile de testabili  
fine cōdūserūt. Quāobzē quid pñ  
apaliter ducat ad dñm manifeste  
poterim⁹ agnoscere: si iuue ac de-  
ceptionis illoz causa diligent⁹ a  
nob fuerit indagā. Ill nāq; cū ex-  
uberaret pñcāū opera vñtū: dis-  
cretio sola deficiens. vñ ad finem  
ea ducere nō sinit. Nec enim alia  
lapsus eoz causa de pñcāū dicitur:  
nisi qd mū⁹ a seniorib⁹ insituti ne  
quāq; potuerit rationē discretiois  
adipisci. qd pñtēmittens vñtāq; ni-  
mietatē via regia monachū docet  
semp incedere: et nec de pñcāū vñtū  
permittit extolli. id est feruorē  
excessu iuste cōtinentie modum in-  
epta pñtēptione transcendere: nec  
oblectatū remissione deflectere ad  
viaa sinistra cōcedit. huc est sub pñ  
textu gubernandi corporis cōtrari-  
o spūs tepore lentescere. Nec nā-  
q; est discretio qd oculus et lucerna  
corpis in euangelio nūciatur.  
sed in illam sententiam saluatoris.  
Lucerna corporis tui est oculus tu-  
us. Qd si oculus tuus simplex fu-

erit. totū corp⁹ tuum lucidū erit.  
Si autē ocul⁹ tuus neq; fuerit. to-  
tum corpus tuū tenebrosū erit. eo-  
qd ipse cogitacōes hōis vñtās  
actu⁹ discernens. cūctaq; gerēda  
sūt pñdeat atq; pñstet. Que si  
in hōie neq; fuerit. id est nō vero iu-  
dicio et scienti cōmunita. seu quoli-  
bet errore ac pñtēptione decepta.  
totū corp⁹ nēm facit tenebrosū.  
huc est omnē adiem mentis. actu⁹  
nōs reddet obscuros creatati soli-  
cet vñtōz. et perturbationū tene-  
bris inuolutos. Si enī inquit lu-  
men qd in te est tenebre sūt. tene-  
bre ipse quāte erit? Nulli nāq; du-  
biū est. errāte iudicio cordis nostri  
et ignorationis nocte possessa: co-  
gitacōes quoq; et opēra nra que  
ex discretionis deliberatione tescē-  
dūt. maioribus peccatoz tenebris  
implicari. Capitlm iij.

**O** Enīq; ille qui pñm⁹ iudi-  
cio dei regnum populi isrl  
emeruit: quia hūc discre-  
tiois oculū nequāq; habuit. velut  
toto corpore tenebrosus esset. eadē  
ipse deiectus est regno. dū lucerne  
huius tenebris atq; errore de-  
ceptus. acceptabiliora deo sacrifici-  
a sua qd pñtēptis samuelis obedi-  
entiam iudicauit. atq; ex illa ma-  
gē parte causā offēnsiois inuenerit  
ex qua re pñtēdā sibi diuinā spe-  
rauerat maiestatem. Hui⁹ in quā  
discretionis ignorantia: achab re-  
gem isrl post illū sublimis victorie  
triūphum qui ei fuerat dei fauore



cessus. apulit credē meliorē esse  
misericordiam suam. q̄ diuini seue-  
rissimā executionem p̄cepti. 7 quē  
admodū ipsi videbatur audelis  
imperij. Qua cōsideratione molli-  
tus. dū mauult auentā victoriam  
elementia temperare. ob indiscretā  
misericordiā velut toto corpore ad-  
ditus tenebrosus. irreuocabili mor-  
te cōpnatur. **Capitulum quintum.**

**H**ec est discretio q̄ nō solū  
lucerna corporis. s̄ etiam  
sol ab apostolo nūcupatur. scdm il-  
lud. Nol nō occidat sup iracūdiā  
vestra. Hec etiam vite nre guber-  
natio dicitur. scdm illud. Quibz nō est  
gubernatio: cadēt vt folia. Hec 2  
siliū rectissime nominat. sine quo  
nichil oīo agere scripturē auctorita-  
te permittimur. ita vt ne ipsū qdē  
spūale vinū qd letificat cor hōmis  
sine ipius sinamur moderatiōe p̄-  
cipere. scdm illud. Omnia fac cū cōsi-  
lio. Cū cōsilio vinū bibe. Et iterū  
Dicit ciuitas murē diruta 7 non  
iracūdata. sic est vir qui nō cū cōsi-  
lio aliquid agit. Cuius p̄uatio q̄ p̄-  
niosa sit monacho testimonij h̄  
exemplū 7 figura declarat. Diu-  
te eū ac sine murē cōparās ciuitati  
In hac sapientia. in hac intellcū  
sensu cōsistūt. sine quibz interior  
homo noster edificare domos. nec  
spirituales diuinae poterūt congre-  
gari. scdm illud. Cū sapientia edi-  
ficatur domus. et cū intellcū iterū e-  
rigit. cū sēsu iplētur cellaria oibz  
diuitijs p̄iosis 7 bonis. Hec iquā

est solidus abas. qui nisi a p̄fectis  
tū ac robustus potest sumi. scdm il-  
lud. Perfectior aut est solidus a-  
bas. eoz qui p̄ cōsuetudine exer-  
citatos habent sensus. ad discretio-  
nē boni 7 mali. Que in tū vtilis  
nobis ac necessaria compbat. vt  
etiam verbo dei eius. Vtutibus co-  
aptetur scdm illud. **Diuis** est enim  
sermo dei 7 efficax. 7 penetrabili-  
or omni gladio anapiti. 7 pertin-  
gens usq; ad diuisionem anime  
ac spūs. 2 pagum quoq; 7 medul-  
larū. 7 discretor cogitationū 7 in-  
tentionū cordis. Quibz manifestis  
sine declarac. nullā sū discretiois  
grā perfecte posse ul p̄fici ul stare  
vtutē. Et ita tā beati anthony q̄  
vniuersoz sententia diffinitum est.  
discretione esse q̄ fixo gradu intre-  
pidū monachū perducit ad deū.  
p̄dictas vtutes iugiter cōseruet il-  
lesas. cū qua ad cōsumationis ex-  
cella fastigia minore possit fatiga-  
tione cōscendi. 7 sine qua multi e-  
iā p̄p̄si laborātes. p̄fectiois ne-  
queant culmē ascēdē. Omnium nāq;  
vtutū genitrix 7 custos moderatrix  
q̄ discretio est. **Capitulum vi.**

**E**t vt hanc eandē diffi-  
nitionē antiq̄ a scō atho-  
nio 7 ceteris patribz p̄mul-  
gata. recte quoq; sicut p̄misim⁹ 2  
fiet exemplū. revolite id qd nū-  
p̄ gestū oculoz vroz vidistis ob-  
tutibus senem videlicet heronem  
ante paucos admodū dies illusia-  
ne zabuli a sumis ad yma trictū



Quē quāginta ānis in hac hēmo  
 cōmoratū. singulari districione ri  
 goze continētie tenuisse memini  
 m9. 7 solitudinis secreta ultra om  
 nes hic cōmorantes micro feruore  
 sectatū. **H**ic igitur quo pacto qua  
 re ratione. post tātos labores ab  
 insidiatore delusus grauissimo cor  
 tuens lapsu. cunctos in hac here  
 mo cōstitutos luctuoso dolore ptu  
 lit? **R**ōne quia min9 discretionis  
 virtute possessa. 7 suis diffinitioni  
 bus regi. q̄ consilijs ul collationi  
 bus fratū atqz institutū maiorum  
 maluit obedire? **R**equitē tāto ri  
 goze immutabilē ieiunij 7 tinen  
 tiam semp exerceuit. 7 solitudinis  
 relleqz ita iugiter secreta sectatus  
 est ut ab eo participatiōem in eun  
 di cū fraternitate cōiunij. ne vene  
 ratio quidē diei paschal' aliqñ po  
 tuerit obtinere. in qua fratrib9 cūc  
 tis p annūfaria solempnitate in  
 ecclā cōfētat' solus nō poterat ag  
 gregari. ne q̄tulūqz pceptione  
 leguminis parui a suo videretur  
 apposito relaxasse. **Q**ua p̄sūptiōe  
 deceptus. angelum sathane velut  
 angelū luas cū sūma veneratione  
 suscipiens. eius p̄cept' pno obedi  
 ens famulatu. semetipsū in puteū  
 cui9 p̄fuditatem oculoz nō attū  
 git intuitus p̄cipite dedit. de āge  
 li videlicet sui sponsione non dubi  
 tās. qui cū p merito v̄tutū ac la  
 boz suoz nequaquā posse firmaue  
 rat ulli iam discrimini subiaccere.  
**C**ui9 rei fidē ut experimento sue

sospitatē euidentissime cōpbarat. su  
 p̄dicto se puteo nocte intēpsta illu  
 sū iniecit. magnū scilicet v̄tutē sue  
 meritū p̄baturus. cū inde exiret il  
 le sus. **D**e quo cū pene iam exsag  
 uis ingenti fratū labore fuiss' ex  
 tractus. vitam die tercia finitur9  
 qd hys de ten9 est. ita in deceptio  
 nis sue obstinatione p̄mansit. vt  
 ei ne experimento quidē mortē su  
 e potuerit p̄suadere. q̄ fuiss' demo  
 nū calliditate delusus **H**ic igitur  
 quo pacto quare ratione p9 tātos  
 labores ab insidiatore delusus q̄  
 uissimo lapsu corruens cunctos in  
 hac heremo cōstitutos luctuoso do  
 loē p̄cussit? **R**ōne quia min9 discre  
 te suis diffinitionib9 regi q̄ p̄silijs  
 fratū 7 institutū maiorum obedire  
 maluit? **Q**uāobzē p merit' labo  
 rū tantorum 7 annorum numerosita  
 te qua in heremo perdurauit. hac  
 miserationē 7 humilitate sūma. ab  
 hys qui eius cōpatiebantur exitio  
 vix a p̄bro abbate pafnuao potuit  
 obtineri. ut nō int biothanathos  
 reputatus. eam memoria 7 obla  
 tione pausantiū iudicare f̄m̄dign9

**C**aplin septimū.

**Q**uid dicā de illis duob9  
 fratrib9. qui cū ultra illā  
 heremum thebaydos ubi quōdā fu  
 erat amozat9 b̄tū āthyni9 habita  
 ret. min9 cauta discretionē p̄moti  
 eūtes per extesam solitudinis vas  
 titatē. nulla penitus escam sume  
 re decreuerūt. nisi quā p semetipsū  
 dominus p̄statis. **C**ūqz errantes



eos per desertā et deficiētes iam  
 fame a longe marzites asperisset  
 que gens cūctis pene nationibus  
 et ferē inmanior atq; crudelior est  
 nō enim eos ad effusionē sangui-  
 nis. ut nōnullas gentes et sideriū  
 p̄de. s; sola feroatās mētē infligat  
 eis contra naturā feroatātē suē cū  
 panibus occurrissent. vnus ex eis  
 subueniente discretione velut a do-  
 mino sibi p̄zectos cū gaudio et  
 grātū actione suscepit. reputans  
 esā sibi dimit̄ mīstrari nec s; deo  
 factū. ut hī q; s; p̄ hōim cruore gau-  
 deret. deficiētibz iā ac tabescētibz  
 vite substantiam largiretur. Ali9  
 rēd̄ reusans abū velut ab hōime si-  
 bi oblatū. medie defectione cōsūp-  
 tus est Quoz licet initia ex repre-  
 hensibili p̄suasione descenderēt. v-  
 nus tamen subueniente discretioē  
 id qd̄ temere incautēq; cōceperat e-  
 mendauit. Alius aut̄ in stulta p̄e-  
 sūptione perdurās. ac penitus dis-  
 cretionis ignatus. mortē quā dñs  
 auferri voluit sibi ipse p̄quesiuit.  
 nequaq; credēs instigatu factum di-  
 uino. q; inuites barbari p̄pe ferita-  
 tē oblitū. panes eis p; gladijs ob-  
 tulisset Caplm viij.

**Q**uid etiam de illo amemo-  
 rem cuius nominis quia  
 adhuc supest nolim9 face-  
 re mentionē. qui dū longo tempo-  
 re demonē in angeli suscepit clari-  
 tate. reuelationibz ei9 inumerē se-  
 pe deceptus et credidit nuntiu esse  
 iustitie. Nam exceptē hys etiam

per omnes noctes in cella eius lu-  
 mē absq; ulli9 lucerne p̄bat offi-  
 cio Ad extremū iubetur a demone  
 ut deo filiū suū qui cū eo pariter  
 in monasterio cōmanebat offerret  
 ut scilicet hoc sacrificiū abzahē pa-  
 triarche meritē equaretur. Cui9  
 in tm̄ est p̄suasione seduct9. ut par-  
 tiadiū opere p̄ficeret. nisi eū puer  
 vides aultū ex cōsuetudinē acuen-  
 do p̄pare. et vīcula q̄b9 eū velut ob-  
 latur9 ad imolādū cōstingē dispo-  
 nebat inq̄rē. p̄sagio scel̄ et futuri  
 p̄teritis aufugiss; Caplm ix.

**L**ongū est de ceptionē illi9  
 quoq; monachi mesopo-  
 tamiani narrādo p̄currēz  
 q; i illa p̄uidia p̄pauas imitabile et  
 tinentiam tenens quā per annos  
 multos singulariter in cella retru-  
 sus exegerat. ita est ad extremum  
 diabolicas reuelationibz sompnijs  
 delusus. ut post tātos labores at-  
 q; vīdēs quib9 exāsserat omēs  
 monachos ibitē resitētes. ad iuda-  
 ismū et arāasionem carnis lapsu  
 miserabili volueretur. Nā cū volens  
 eū cōsuetudine visionis ad creduli-  
 tate future de ceptionis illucere. ve-  
 rissima q; multo tempe tabulus  
 velut ventatē nūti9 reuclass; ad ex-  
 tremū ostendit xanū pplm vna cū  
 p̄napibz religionis ac fidei nostre  
 aplis scz atq; martiribz. trebro  
 sū ac tetrū oīq; mane tabidū atq;  
 deformē. Et contra iudeoz ple-  
 bem vna cū moyse. patriarchis ac  
 q; p̄phet. sūma tripudiatē leticia



et splēdidissimo lumine elyuscan  
tem. suades ut si mallet meriti ac  
beatitudinis illoꝝ particeps fieri.  
arāasione quoqꝫ suscipere festina  
ret. **H**orū itaqꝫ pfecto nullus tā  
lugubrit̃ fuisse illusioꝝ: si ratioem  
discretionis huiꝫ assequi laborass̃  
Quāob̃re in quantū perniosū sit  
discretionis grām nō habere: mul  
toꝝ casus et expimenta declarāt

Caplū de amū.

**H**ec germanꝫ. Et no  
uellis exemplis et diffini  
tionibꝫ antiquoꝝ sat̃ habū de p  
pauit: discretionem sōtem quodā  
mō radicēqꝫ cūctatū esse vātum.  
Quomō ergo acquiri debeat ac  
pinus edoceri. aut quēadmodū v  
tū vera et ex deo. an falsa et dya  
bolica sit possit agnosci: ut scdm  
illam euangelicam quā superioꝝ  
tractatu differuisti pabolam. qua  
iubemur fieri pbabiles trapezeteꝫ  
nūmismati imp̃ssā veri reg̃ p̃ma  
gine peruidētes. dephendere vale  
amꝫ qꝫ nō sit in moneta legitima  
figura tū: atqꝫ illud sicut vulgari  
vsus vbo hesternā collatione dix  
isti tē parachatiximā rep̃bemus  
illa instructi pericia: quā sat̃ copi  
ose et integre p̃secutꝫ. spūali atqꝫ  
euangelico trapezete inesse debere  
signasti Quid enim p̃derit virtu  
tes. ciꝫ et grē merita cognouisse:  
si quēadmodū expectā ul̃ acqui  
renda sit nesciamꝫ? **Caplū. xi.**

**A**um moyses. Vera inq̃t  
discretio nō nisi ṽcā humi

litate cōquiritur. **Cuiꝫ** humilita  
tē hec erit p̃ma p̃batio: si vniuer  
sa nō solū q̃ agenda sūt. s̃ etiā q̃ co  
gitat̃ senioꝝ resuānt̃ examini: ut  
nichil suo quis iudicio cret̃es. illo  
tū per omia diffinitionibꝫ acqui  
escat: et qd bonū et malū debeat iu  
dicare eoꝝ traditione cognoscat.  
**Q**ue institutio nō solū per veram  
discretionis viam iuuenē recto tra  
mite docebit incedere: verūetiā a  
cūctis fraudibꝫ et insidijs inimici  
seruabit illesū. **N**ulla tenꝫ enim de  
cipi poterit quis: si nō suo iudicio.  
s̃ maiorū viuit exemplo. **N**ec va  
lebit ignorationi eiꝫ callidꝫ hostis  
illudere: qui vniuersas cogitatio  
nes in corde nascentes pernicioſa  
verēdicia nescit obtegere: sed eas  
maturo examine senioꝝ ul̃ rep̃o  
bat ul̃ admittit. **I**lluc nāqꝫ ut p̃a  
tescā fuerit cogitatio malig̃ mar  
tesci t: et anteqꝫ iudiciū discretiois  
p̃feratur. serpens teterimꝫ velut e  
tenebroso ac subterraneo specu vir  
tute cōfessionis p̃tratꝫ ad lucē. et  
traductus quodāmodo ac de honesta  
tus abscedit **T**am diu enim sug  
gestionēs eius nocte dnāntur in  
nobis: q̃diu celantur in corde.  
**E**t ut ṽtutē sentētie huiꝫ efficacit̃  
us colliga t: referā vobis abbatis  
serapionis factū. qd ille iunioribꝫ  
frequentissime instructionis gracia  
ponebat **Caplū. xij.**

**S**erapion. **C**ū adhuc in  
quit esse p̃uēlꝫ. et cum  
abbate theone cōmanere



hec michi inimia impugnatione in  
gesta fuerat consuetudo. ut postquam re  
fecissem hominem nona cum sene unum par  
matum cotidie in sinu meo latenter  
absconderem quod sero illo igno  
rante occulte edebam. Quod furtum  
licet convenientia voluptatis et mo  
liti semel de siderij incontinentia si  
ne cessatione committerem exple  
ta tamen concupiscentia fraudu  
lenta ad memetipsum reuertens. gra  
uius super admissio furti crimine cru  
ciabar. quam super esu eius fueram iocunda  
tus. Cumque istud molestissimum o  
pus velut ab exaceratis in phara  
onis indicium. vice latenti singulis  
diebus explete non sine cordis mei  
dolore percelleret. nec tamen eruiere  
me possem ab hac eorum seuissima  
trouisione. et dande sinu furtum seni  
manifestare confunderer. contigit dei  
nutu de hoc laqueo me captiuita  
te volente eripere. ut quidam frater cel  
lam senis obsecro edificationis ex  
petere. Cumque refectione transacta  
collatio spiritualis acerbissime agitari. res  
pondens senex propositis interrogati  
onibus eorum de castitatis via  
et occultarum cogitationum dominatione  
differeret carumque naturam et atrocissi  
mam vim quam haberent donec vela  
rentur exponeret. ego collationis huius  
virtute per punctus. et conscientia redar  
guente perterritus. velut qui credere  
re ob hoc ea fuisse plura. quam seni do  
minus secreta mei pectoris reuelas  
set. in occultos primus gemitus exa

latus. deinde cordis mei compuncti  
one crescente in aptos singultus  
lacrimasque propens. permatum quod  
consuetudine vicioso subtraxeram  
clanculo comedendum de sinu furti  
mei conscio ac susceptore produxi  
eumque in medium profertis. quem ad  
modum cotidie latenter edere. pro  
stratus in terram cum venie postula  
tione confessus sum. Et ubertim pro  
fusis lacrimis. ut absolutioem du  
rissime captiuitatis a domino posce  
ret. imploravi. Tunc senex Confi  
de ait o puer. absolut te ab hac  
captiuitate etiam me tacite confessi  
o tua. Victorem namque aduersari  
um tuum hodie triumphasti. de lidius  
eum tua confessione persternens. quam ipse  
fueras ab eo tua taciturnitate de  
iectus. Quae utique nequaquam vel tu  
a vel alterius reprehensione confutatur  
in te nunc usque permiseras domina  
ri. secundum illam salomonis sententiam  
quia non fit contraditio ab hijs qui  
malum faciunt cito. idcirco repletum  
est cor filiorum hominum in ipsis ut fa  
ciant mala. Et idcirco iam te post  
hanc publicationem suam isse ne  
quissimus spiritus inquietare non  
poterit. nec in te latibulum sibi te  
terramus serpens deinceps usurpa  
bit. de tenebris cordis tui tua sa  
lutari confessione protrahis ad lu  
cem. Necdum senex verba com  
pleuerat. et ecce lampas accensa  
de meo sinu procedens ita cel  
lam repleuit odore sulphureo.



ut vehementia fetoris ipsius vix  
in ea residere nos permitteret. Re  
sumens amonitione senex. ecce in  
quit dominus tibi veritate sermonum  
meorum visibiliter approbavit: ut pas  
sionis illius inceptorum de corde tu  
o salubri confessione depulsi oculis  
puderet patefactumque hostem nequa  
quam locum in te ulterius habiturum. aper  
ta eius expulsionem cognosceres.  
**I**taque secundum sententiam senis ita est  
inquit in me confessionis huius virtute  
dominatio demoniacae illius tyranni  
dis extincta: atque impetuum consopi  
ta. ut nunquam in nec memoria quidem  
concupiscentie huius ulterius temptavit  
inimicus ingerere. nec me post hec  
aliquando pulsatum furtivi illius de side  
rii instigatione perferam. Quem  
sensum in ecclesie quoque pulcherrime  
legimus figuratum. **S**i momorderit in  
quam serpentem non in sibulo. non est ignoran  
tia incitatorum. tantum serpentem morsum  
periculosum esse designans. **I**dest si  
per confessionem suggestio seu cogita  
tio dyabolica. incitatorum cuiusque spiritu  
ali scilicet viro. qui carminibus scriptura  
rum mederi potius vulneri et extra  
here de corde noxia consuevit vene  
na serpentis. patefacta non fuerit suc  
currere periclitati perituro ne non po  
teat. **H**oc igitur modo ad scientiam  
vere discretionis pervenire facillime  
poterimus: ut seniorum vestigia sub  
sequentes. neque agere quidquam novi  
neque discernere nostro iudicio presumamus  
sed quemadmodum nos vel illorum tradi  
ti vel vite probitas informavit. in

omnibus quodiamur. **Q**ua institutio  
ne firmatur. non modo ad perfectam  
discretionis rationem quibus perveni  
et: verum etiam a cunctis inimicis insidi  
is tutissimum permanebit. **N**ullo nam  
quam alio vicio tam precipue tabula mor  
nachum pertrahit et producat ad mor  
tem: quam cum eum neglectis consiliis se  
niorum. suo iudicio persuaserit diffi  
nitionemque considerare. **E**tenim cum om  
nes artes ac discipline humano  
ingenio reperte. et que nichil amplius  
quam vite huius temporarie quodammodo  
sunt: licet manu palpari queant et  
oculis pueri. recte tamen a quo  
quam sine instituentis doctrina nequa  
quam comprehenduntur. **Q**uod ineptum est credere  
re hanc solam non egere doctore quam  
et invisibilis et occulta est. et quam non  
nisi corde purissimo pervidetur. cui  
ius error non temporale dampnum nec  
quod facile reparatur. sed anime perdi  
tionem parit mortemque perpetuam.  
**H**abet enim non adusum visibiles  
sed invisibiles atque innumeros hostes  
diurnum nocturnumque consiliatum: nec quod  
unum seu duos. sed contra innumerabi  
les catervas spirituale certamen. **C**uius  
casus tanto periculosior cunctis.  
quodammodo et infestior inimicus. et congressus  
occultior. **E**t ideo semper senio  
rum summa cautione sunt sectanda vestigia  
gloria. atque ad eos cuncta que in nostris  
cordibus oriuntur sublato confusio  
nis velamine deferenda

**C**apitulum xliij.  
**G**ermanus. **O**ccasionem  
nobis precipue virendie



illa cogitationes malas studeamus  
ob tegere. illa papue creat causa:  
qua nouimus quendam in syrie pti  
bus ut credebatur papum seniorum  
cuius fratri cogitationes suas sim  
plicia confessione pcedenti. postmodum  
quadam indignatione commotum  
easdem grauiter exprobrasse. Un  
de fit ut dum eas in nobis pminimus  
ac senioribus erubescimus publica  
re: curationum remedia psequi ne  
queamus.

Coplin xij.

**M**oyses. Dicit non sunt  
omnes iuuenes pari mo  
do ul feruentes spiritu ul  
disciplinis ac moribus optimis in  
stituti: ita nec senes quidem aucti  
uno modo ul perfecti possunt vel  
probatissimi reperti. Diuicie enim  
senum non sunt canicie capite: sed  
industria iuuentutis. ac preterita  
rum laborum stipendijs metiende.  
Que enim non congregasti inquit  
in iuuentute? quomodo inuenies  
in senectute tua? Senectus enim vene  
rabilis est non diuturna. neque an  
norum numero computata. Cani  
enim sunt sensus hominis. et etas  
senectutis vita immaculata. Et id  
circo non omnium seniorum quorum ca  
pita canicie tegit: quosque vite lon  
geuitas sola commendat nobis  
sunt sectanda vestigia. seu traditio  
nes ac monita suscipienda: sed eo  
rum quos laudabiliter vitam suam  
ac probatissime comperimus in iu  
uentute signasse. nec presumptio

nibus pphie sed maiorum tradi  
tionibus insitatos. Sunt etenim  
nonnulli quorum etiam quod est  
lugubrius maior est multitudo.  
qui in tempore suo quem in adolesce  
tia coeperunt atque ignauia senes  
centes. auctoritatem sibi non ma  
turate morum. sed annorum nu  
merositate conquirunt. De quibus  
exprobratio illa Domini pphie sa  
tis dirigitur per prophetam. Et co  
mederunt alieni robur eius: et ip  
se nesciuit. Sed et cani effusi sunt  
in eo: et ipse ignorauit. Hos in  
quam in exemplum iunioribus non  
vite probitas. nec ulla apposit hu  
ius laudabilis atque ymutanda dis  
cretio: sed annositas sola pronep  
it. Quorum caniciam callidissimus  
inimicus ad deceptionem iuniorum  
in preiudicata auctoritate pponens  
etiam illos qui ad viam perfectio  
nis ul suis ul aliorum potuerunt mo  
niti matari. subuertere ac decipere  
exemplis eorum fraudulenta subti  
litate festinat. ul in tempore eos sci  
liet noxiu. ul in letalem despera  
tionem doctrinis eorum institutis  
perducens. Cuius rei volens vobis  
exempla proferre. auctoris nomi  
ne ptermisso. ne nos quoque illius  
qui patefacta sibi fratris vicia pub  
licauit simile aliquid admittamus  
tem tamen gesta que instructione necessa  
ria vobis conferre potest ex pna. Cum i  
gitur ad senem quendam nobis optime cog  
nitum. quidam non ignauissimorum iuuenum  
pseas sui et curationis gratia precessi



18  
et carnalibus incētiis a fornicationis spiritu semetipsū iniquitari simpliater pdidiss. cōsolationem credēs laboribus suis oratione senis. et remedia inflicis vulnerib9 reperturū: ille amarissimis eū in crepās vbiis. miserabile qz et indig nū nec monachi nomine cōsēdū esse pñtiās: q potuerit hmoi viāo et paupiscentia titillari. ita suis cōtrario correptionib9 vulneravit ut cum sūma desperatiōe dīcēdū et letali tristitia cōsternatū. e sua dimitteret cella. Cūqz ei tali more de pso. nec iam de remedio passiois. s. de expletione concepte concupiscentie pfūda cogitatione tractanti: abbas appollo seniozū pbatissim9 occurrisset. laborēqz et oppugnationis vehemētiā. que in corde eius tāte volubatur. de a tēplatione vultus et dīctione cōiectans. causam tāte p̄turbatiōis inquireret: atqz ille molliter se cōpellenti seni nec responsū quidē vllum poss. et ferre. magis ac magis sentiens cum senex nō inanit̄ causam tāte tristitiae silentio velle cōtege. quā nec vultu quidē dissimulare pualeret: itēti9 ab eo causas occultī dolorē cepit inquirere. Quib9 ille cōstrictus. pergere se cōfite tur ad viā: ut quia scdm sententiā illi9 senis monach9 esse nō poss. nec refrenare stimulos carnis et impugnationis remedia cōsequi iam nō valeret: vixit duceret. ac relicto monasterio reuertetur ad seculū

Quem senex blanda cōsolatione demulcēs: seseqz assētes cistē cōti die incētiūoz stimulis atqz eslib9 agitari. et idcirco non debere cum prozsus desperatione cōdāte nec mirari sup impugnationis ardore qui nō tam laboris studio q̄ muse recordia domini et grā vinceretur. vni9 diei tm ab eodē poposcit iduāas. et ut reūteretur ad cellā suā dep̄cat9 ad mōsteriū pdā senis cōfestinatione perrexit. Cūqz eīdē pri mass. expāsio manib9 orōnem cū lacrimis fūdens. querte ait domine qui occultatū viriū et infirmitatē huāne solus arbiter pius ac secretus es medicus. et impugnationem iuuenis illius in senē istum: ut condescende re infirmitatib9 laborantiū. et cōpati fragilitati iuniorū. n. in senectute doceatur. Cūqz ille hanc p̄am cū gemitu cōdussisset: cernit ethiopē tetū cōtra illi9 cellam stantē. atqz ignita adūsus eum iacula dirigentē. Quib9 ille cum fuiss. p̄tin9 saucatus. et progressus e cella huc illucqz velut amens et ebrius circūfaret: atqz ingrediens et egrediens iam se in ea cōtinere nō poss. eadē viā pergere cōatus cepit: qua iuuenis ille discesserat. Quem abbas appollo velut amētū factū quib9 dā furis cōspiciens agitari: intellexit ignitū zabuli quod viderat telū in corde eius fuisse officū. illamqz cōfusione mentis ac perturbationē sensū intolerādis in eo eslib9 opari



**A**ccedens ad eum? quo inquit p  
peras? Aut quenam te cause seni  
lis illius grauitatis oblitum ita  
pueriliter inquietant? ac mobili  
ter cursitare compellunt? Cumq;  
ille p conscientie sue reatu ac turpi  
exagitatioe confusus crederet ardo  
rem sui pectoris deprehensum. ac  
retractis seni sui cordis archanis.  
nullam responsionem percontan  
di reddere proorsus auderet? reuer  
tere inquit ad cellam tuam. tan  
demq; te intellige vel ignoratum  
hactenus a zabulo vel despectum  
nec in eorum numero reputatum  
quibus ille cotidie configere et col  
luctari profectibus eorum ac studi  
is instigatur. qui vnum in te ei9  
directum iaculum. post tantam  
annorum seriem quam in hac pro  
fessione traxisti? non dicam respu  
ere. s; vno qte die sufferre n potu  
isti. Quo te idcirco dñs passus est  
sanciri. vt saltē in senecta disceres  
pati infirmitatibz alienis. et fragi  
litati condescendere iuniorū tuis  
exemplis atq; experientia docere  
et? qui suscipiens iuuenem infesta  
tione dyabolica laborantem. non  
modo nulla consolatione fouisti?  
sed etiam perniosa desperatione  
deiectum. innumera manibus tradi  
disti. quantum in te est ab eodem  
lugubriter deuorandum. Quem  
sine dubio nequaquam tam vehemen  
ti conflictu fuisset aggressus. quo  
te nunc usq; est appetere de dignat9  
nisi futuro pfectui eius inuidens

inimicus illam virtute quā animis  
ei9 melle cernebat antiapare ac p  
uertere suis ignitis iacul festinas  
sit? pauldubio intelligens fortio  
re. cui tāta vehementia configere o  
pe pccū iudicauit. **D**isce itaq; tu  
is exemplis laborantibus copati?  
et perditates nequaquam perniosa  
desperatioe terre. nec durissimis  
sermonibz exasperare. s; poti9 leni  
blandiq; consolatioe reficere. et scā  
dū pceptū sapientissimi salomo  
nis eos qui duantur ad mortē eui  
ere. et redimē eos qui interficiuntur  
ne parcas. nāq; saluatoris exem  
plo aridūne quassatā nō pterere. et  
linū fumigans nō extingūē. atq;  
illā a dñō grām pscere? qua ipse  
quoq; fiducialit̄ voleas ope ac ve  
ritate cātāe. **D**ñs dedit in linguā  
eruditā. vt sciam sustentare cū qui  
lapsus est vbo. **N**ull9 etenī suffice  
re hūia poss; isidias. seu carnales  
estus naturali quodāmo igne fla  
grātes ul̄ extingūē ul̄ repmēre. nisi  
grā dei ul̄ iuuat̄ fragilitatē nrāz  
vel ptegēt ac muniret. **E**t idcirco  
salutarē h9 dispēsatiois tōne finī  
ta. qua l̄ illū iuuenē pniāosus est  
h9 dñs liberae. vel de impugatiois  
vehemētia et ppaendi affai te vo  
luit erudire. cōibus eū pab9 iplo  
rem9. quo flagellū istd qd vtilita  
tē grā tibi dñs inferre dignat9 est  
iubeat amoueri. ipse enī dolē facie  
et rursū medetur. parit et ma  
nus eius sanant? ipse humiliat et  
exaltat. ipse occidit et viuificat?



deducat ad infernū et reducat. et igitur  
nita zabuli iacula q̄ meo arbitrio  
tibi permisit infligi: reducatante spi  
ritus sui rore extinguat. Quam  
temptatioem licet eadem celeritate  
qua inferi dominus passus est. ad u  
nam senis orationem rursū abstu  
lerit: euidenti tamen experientia  
docuit. nō modo expbriari patefca  
tūq; uia: s; ne leuē quidē labo  
rantē dolorem debere contempni.  
Et idcirco nequaquā uos unus se  
nis siue paucorū. uel imperitia lē  
uitas. ab illa salutari quā predix  
im9 uia et traditione maiorū de  
beat et excludat: quorū cātiā ad  
deceptionē iuniorū. callidissim9 ab  
utitur inimicus. Sed absq; ullo cō  
fusionis operimēto omnia debet se  
niorib9 reuelari: atq; ab eis ulte  
media vulnerū. uel exempla puer  
sationis ac uite fiducialiter sumi.  
In quibus patē opē et similē expe  
riemur effectū: si nichil penit9 af  
fectari nrō iudicio ac presūptione  
temptem9. Caplm̄ xv.

**D**Eniq; in tantum placita  
Deo hec sentētia cōproba  
tur: ut etiam in scripturā  
sanctis hanc eandē institutionem  
nō oīose reperiam9 insertā. ita ut  
puerū samuelē iudicio plati suo.  
nollet p̄ semetipsū diuini colloqui  
disciplina domin9 erudire: s; reue  
tere semel et iterū patere ad senē.  
eūq; quē ad suū uocabat alloqui  
um. etiam illi9 qui offenderat de  
um senioris doctrina uellet institui

et quem sua uocatione dignissimū  
iudicaret. senioris maliet instituti  
one formari: ut scz et illius quem  
ad diuinū ministeriū uocabat pro  
baretur humilitas. et iuniorib9 for  
ma subiectionis hui9 pponeretur  
exemplo. Caplm̄ xvi.

**D**ulū quoq; p̄ semetipsū  
uocāis et alloquens crīst9  
cū possit ei perfectiois ui  
am referre: p̄festim dirigere ad a  
naniā manuū. et ab eo iubet ei  
uiam ueritatis agnoscere dicens.  
Surge et ingredere ciuitatē: et ibi  
tibi dicet quid te oporteat facere.  
Mittit itaq; hūc ad seniorē: eūq;  
illius potius doctrina q̄ sua censeat  
institui. ne scilicet qd recte gestum  
esset in paulo: poster9 malū p̄sūp  
tionis pberet exemplū. dū unus  
quisq; sibi uel p̄suaderet. simili mo  
do se quoq; debere dei soli9 magis  
terio atq; doctrina. pot9 q̄ senior9  
institutione formari. Quā p̄sūp  
tioem etiam ip̄e aplūs. nō solum  
lūs s; etiam ope atq; exemplo do  
cet omimodis detestandā: ob hoc  
solūmodo se afferēs iherolimā con  
scēdisse. ut euangelii qd comitan  
te grā spūs sancti cū potestate sig  
nor9 et p̄digiorū gentibus p̄dica  
bat. cū suis coaplis et antecessorib9  
priuata quodāmodo ac domestica ex  
aminatione conferret. Et contuli  
inquiens cū illis euāgelii quod  
p̄dico int̄ gentes: ne forte in uacu  
um curret aut currissem. Quis  
ergo tam p̄sūptor et reus sit. qui



se audiat suo iudicio discretioniq;  
committere. cū vas electionis indi-  
guisse se coapostolorū suorū collati-  
one testetur. Vnde manifestissime  
comprobatur. nulli a domino viam  
personis ostendi. qui habens vn-  
de valeat erudiri. doctrinā senio-  
rū vel instituta contempserit. parvipen-  
des illud eloquiū quod oportet di-  
ligentissime custodiri. Interroga  
patre tuū. et annūciabit tibi. Senio-  
res tuos et dicet tibi

#### Capitulum decimūseptimū.

**O**mnis igitur conatus debet  
discretiois bonū virtute hu-  
militatē acq̃z. q̃ nos illesos ab v-  
traq; potest nimietate seruare. Ve-  
tus namq; sententia est. acro t̃ais iso-  
teas. id est nimietates eq̃les sūt.  
Ad vnū enī finē nimietas ieiunij  
et voracitas puenit. eorūq; dispē-  
dio vigiliarū imoderā q̃tinuatio  
mōchū. q̃ sōpni q̃uissimū torpor in-  
uoluit. Nā p̃ excessū q̃tinētie debi-  
litatū quēq; ad illū statū reuocare  
nō est. in quo negligens q̃s p̃ in-  
curia detinet. ita vt frequēt quos  
p̃ castrinargia deapi nō potuisse  
cōspexim⁹. p̃ imoderationē ieiuni-  
orū viderim⁹ fuisse deietos. atq;  
ad eādē quā vicerat passionē. infir-  
mitatē occasione collapsos. Vigili-  
lic quoq; et pernoctatiōes irrationa-  
biles deiecerūt. quos sompnus su-  
perare nō potuit. Quare p̃ scdm  
aplm p̃ arma iustias q̃ a dextris

sūt et a sinistris. recto modo camine  
transcundū est. et ita inter vtrāq; ni-  
micitates discretionē moderatē q̃-  
diendū vt nec a tradito q̃tinentie  
tramute nos acquiriscam⁹ ab duā  
ne cursū remissione noxia in gule  
vtrāq; desiderij cōadam⁹

**E** Caplm̃ xviii.  
Tenim memini me fre-  
quenter ita appetitū abi-  
penitus respuisse. vt duob⁹ dieb⁹  
ac tribus refectioē dilata. nec me-  
moriam quidē vlli⁹ edulij meam  
interpellauerit mentē. et cursū ab  
oculis meis ita sabuli impugnati-  
one sompnū subtractū. ut plures  
noctes ac dies paululū q̃d somp-  
ni oculis meis a domino p̃ceter  
infūdi. grauius me periclitatū sōp-  
ni abiq; fastidio. q̃ soporis et castri-  
margie colluctatiōe persensi. Ita  
q̃ sicut festinandum nobis est. ne  
appetitū corporis voluptatē indis-  
solucioem noxiam dilabamur. et  
ante p̃stititū tempus vel abo in-  
dulgere vel modum eius p̃sumā-  
mus excedere. ita est esce sompni  
q̃ refectio hora legitima eā si h̃z  
reat ingereda. Vtrūq; enim bellū  
aduersarij factione consurgit. et  
perniciōsi⁹ continentia immodera-  
ta. q̃ saturitas remissa supplantat  
Ab hac namq; ad mensurā distric-  
tionis intercedente salutari cōpūc-  
tione conscendi potest. ab illa non  
potest.

#### Capitulum decimūnonū.



**O** Caplm de cūmūonū.  
 Remanus. Quis igitur  
 est continentie mod9. quē  
 equo moderamine retinēt: int  
 utraq; nūc tātē illesi trāire possi  
 m9 Caplm xx.

**M** Oyses. Sup hac re inter  
 maiores nros frequentē  
 nouim9 habitū fuisse trac  
 tātū. Nam discuentes cōtinenti  
 as diuersoz. qui ul solis legumi  
 nib9 ul oleribus tantū vel pomis  
 vitā iugit exigit bāt: pposuere aūc  
 tis illis refectiōē soli9 panis. cui9  
 equissimū modum in duobus par  
 imacijs statuerūt: quos paruulos  
 panes vix libze vni9 pōd9 habere  
 certissimū est Caplm xxi.

**O** Vob nos gratanter am  
 plexi: r spondim9 hunc  
 modū minime nos p qti  
 nētia reputare. quippe qui integū  
 eū nequaquā possem9 insumere.

**M** Caplm xxij.  
 Oyses Si vult9 experiri  
 vim statuti hui9: modum  
 istū iugit retinete. nullū extāsc9  
 rationis pulmentū die dominico  
 ul sabbati. neq; sub aliqua adue  
 nientū statū occasione sumētes  
 Nam hys refecta caro nō solū ni  
 noce quātitate dieb9 residuis pote  
 rit sustēari: verū etiam totā refecti  
 onē sine labore differre. illoz sciz  
 aboz quos extāscas supserit ad  
 iectiōe suffulta. Qd nullo modo  
 facere. nec refectiōem panis differ  
 re in diē postēū pualcbit quib; fue

rit semper p̄dicte mensure quātita  
 te cōtentus. Etenim meminī seni  
 ores nros q nos quoq; etincō ste  
 quenter perpasses. aū tāto labore  
 ac difficultate hanc p̄mo iam sus  
 tētasse: tātaq; vi atq; inedia p̄dic  
 tam custodisse mensurā: ut inuiti  
 quodammodo nec sine genuitū atq;  
 tristitia hunc finē sibi refectiōis im  
 poneēt Caplm xxij.

**O** Generalis tamē hic q̄tinē  
 tie modus est. ut scdm ca  
 pacitatē viriū ul corpō r  
 vltatē tantū sibi met abi vnus q̄b;  
 cōcedat: quātū sustentatio carnis  
 nō quātū de sideriū saturitatis ex  
 poscit. In vtraq; enim pte sustine  
 bit maximū detrimentū: quib; in  
 equalitate tenens nūc vtrē ieiuni  
 orū ariditate cōstigit. nūc escatū  
 nimietate distendit. Ut enī mens  
 abi inanitate lassata perdit orati  
 onū vigore. dū carnis lassitudine  
 nimia p̄grauata dormitare cōpelli  
 tur: ita tursū nimietate voracita  
 tē opp̄ssa emittere ad dñm p̄cees  
 puras leues nō poterit. s; ne casti  
 monie quidem ipiūs puritatem in  
 disrupta valebit iugitate seruare:  
 dū ei etiam dieb9 illis quib9 car  
 nē actioze videtur q̄tinentia casti  
 gare. p̄terita abi materia. ignem  
 carnalis cōcupiscentie submīstrat

**N** Caplm xxij.  
 Am qd semel per escatū  
 habūdantiā cōcretū fuerit  
 in medullis. necesse est egeri atq;  
 ab ipsa nature lege propelli. que



exuberantiam cuiuslibet humoris  
 supflui. velut noxiam sibi atq; con-  
 traria in semetipā reside re nō patie-  
 re. Ideoq; rationabili semp 7 equali  
 est corpus nostrū p amōia castiga-  
 dum. vt si naturali hac necessitate  
 cōmorantes in carne omnimodis  
 carere nō possumus. saltem carius  
 nos. et non ampli⁹ q̄ trina vice  
 ista colluione respersos. totius  
 anni cursus inueniat. Qd tamen  
 sine vilo p̄uritu quiet⁹ egrat so-  
 por. non fallax ymago index ocl-  
 te voluptatē eliaat. Quāobrem  
 hec est temperata quā dixim⁹ con-  
 tinentia. et equalitas atq; mensu-  
 ra que patrū quoq; iudicio cōpba-  
 tur. vt cotidiana panis 7 refectioem  
 cotidiana comitef esurice vno eo-  
 demq; statu animā corpūq; conser-  
 uans. nec ieiunij fatigatione cor-  
 pus cōadere. nec grauari mentem  
 saturitate permittens. Tanta  
 namq; frugalitate finitur. vt intē-  
 dū se post vesp̄ā nec sentiat aut  
 meminerit refecisse.

Caplm xxv.

**E**t in tātū hoc non sine  
 labore p̄fiatur. vt malint  
 hī qui perfectionem discretiois ig-  
 norant etiam biduo p̄telare ieiu-  
 nia idq; quod hodie sumpturi fue-  
 rant in crastinū reseruare. dūmodo  
 ad refectioem peruenientis deside-  
 rata soaetate potiāntur. Qd nup-  
 beniamin auem nostrū pertinacē  
 tenuisse cognoscatis. qui ne hodie  
 duo parumacia perapiens. equali

castigatione cōtinuā p̄atate ingie-  
 retentaret. maluit biduana sp̄ 2ti-  
 nuare ieiunia. dūmodo ad refectioēz  
 veniens duplicata mēsurā repletz  
 v̄trū ingluuie. id est quat or pari-  
 matia p̄metēs desiderata saturita-  
 te gauderet. 7 v̄trū sui expletioēz  
 biduano ieiunio p̄pararet. Nā id  
 qd biduo fuerat perceptur⁹. disse-  
 ret vno die oblitioem ieiunij. p̄  
biduū parit insumebat Qui obli-  
 natioē 7 p̄tinacia mentē sue diffi-  
 nitionibus poa⁹ p̄p̄is q̄ seniozū  
 traditionibus acquiescens. quali  
 sine p̄positū suū terminaret. pro-  
 culdubio meminisset. Niquidē re-  
 licta heremo cursū ad inanem phi-  
 losophiam mundi hui⁹ ac vanita-  
 tem seculi deuolutus. predictā sen-  
 tentiā seniozū sui casus signat ex-  
 emplo. vūmaq; sua cūctos docet.  
 neminē diffinicionib⁹ suis vl̄ p̄po-  
 iudicio cōfidente. perfectionis culmē  
 aliqn posse cōscendē. s; ne zabuli  
 quidē p̄niosa illusione nō deapi.

Caplm xxvi

**O**erman⁹. Quomodo igitur  
 tur a nobis hic mod⁹ in-  
 disrupte poterit custodiri? Nā nō  
 nunq; hora nona soluta iam statio-  
 ne ieiunij superuenientib⁹ s̄abus  
 necesse est eozū obtentu aut adid  
 aliquid ad statutā solitāq; mensu-  
 ram. aut certe humanitatē quā iu-  
 bemur omnibus exhibere penitus  
 euitari

Caplm xxvij.



**M**oyses. Vtraque vno modo  
ac sollicitudine pari concu-  
nit observari. Nam et me-  
sura cibi causa continentie et purita-  
tis absque omni scrupulo custodire debe-  
mus: et humanitate atque adorationi  
venientibus sub caritate obte-  
tu similiter exhibere quia satis absur-  
dum est. ut si primo christo mensam offe-  
res non cum eo pariter absumas:  
aut ab eius refectioe te facias alie-  
num. Itaque in neutra parte reprehensibi-  
les inveniemur: si hec a nobis con-  
suetudo teneatur. ut hora nona de  
duobus parvitiis que nobis canonice  
in mensura iure debent: uno parva-  
tio prelibato. aliud huius expectati-  
onis gratia in vesperam reservemus.  
Que si supervenerit quispiam fratrum  
cum ipso pariter insumamus: nichil con-  
suetudini solite amplius adiungen-  
tes. Et hac dispensatione nequaquam  
nos fratres contristabit adveniens:  
qui nobis debet esse gratissimus.  
Siquidem ita ei exhibemus humani-  
tatis obsequia: ut nichil a rigore  
continentie relaxemus. Si vero nul-  
lus advenierit: hunc quoque velut  
de canonico modo debitum nobis li-  
bere presumemus. Qua paritate nec  
stomachus respere poterit aggra-  
uari: quippe hora nona uno parvi-  
tatio iam premissa. Quod plerumque  
hij qui distractione abstinentie se  
tenere credentes. totam refectioem ad  
vesperam differunt. evenire consuevit.  
Nam recte esse perceptio. tam in  
vespertinis quam in nocturnis oratio-

nibus. tenuem leuemque sensum non si-  
nit inveniri. Ideoque commodum satis  
et utile hora nona refectiois tem-  
pus indultum est. in quo reficiens  
monachus non solum in nocturnis  
vigiliis levis aut vacuus. reveren-  
tiam in ipsis vespertinis solempni-  
tibus. digesto iam cibo invenitur  
optissimum. Talibus nos sanctus  
moyses gemine institutionis epul-  
saginavit. non solum discretionis gra-  
tiam atque virtutis presentis eruditione  
vobis. sed etiam abrenuntiandi ra-  
tionem. et destinationem. finemque propo-  
si-  
ti anteacta disputatio demonstrans  
ut quod ante fervore tantum spiritus. ac ze-  
lo dei clausis quodammodo oculis sec-  
tabamur luce clarius aperiret. face-  
retque sentire quantum a puritate cor-  
dis et discretionis linea fuisset id  
temporis evagati: quippe cum etiam  
omni visibili in hoc seculo artium  
disciplina. nisi ratione subsistere ac  
sine contemplatione certi finis attingi  
omnino non possit

**¶** Explicit secunda collatio abbatis  
moysi. de discretionem.

**¶** Incipit capitulum collationis ab-  
batum pasnuty.

**¶** De conversatione et vita abbatum  
pasnuty. .i.

**¶** De sermone eiusdem senis ac res-  
positione nostra. .ii.

**¶** Propositio abbatis pasnuty  
Capitulum .iiij.



- ¶ De tribus vocationum generi-  
 bus Capitulum quartum  
 ¶ Expositio trium vocationum quod et  
 desiderio prima non perficitur et renun-  
 tiationi postrema non obsistit. V.  
 ¶ De tribus renuntiationum gene-  
 ribus Capitulum sextum  
 ¶ Expositio trium renuntiationum  
 ¶ Capitulum septimum  
 ¶ Quomodo singularium abze-  
 nuntiationum sit apprehendenda per-  
 fectio Capitulum octauum  
 ¶ De proprijs diuicijs in quibus  
 consistit anime pulchritudo vel sedi-  
 tas. Capitulum nonum  
 ¶ De tripertito genere diuiciarum  
 ¶ Capitulum decimum  
 ¶ Non posse quem primo tantum  
 renuntiationis gradu esse perfectum  
 ¶ Capitulum undecimum  
 ¶ Interrogatio de libero arbitri-  
 o hominis et gratia dei. Lij.  
 ¶ Responsio de dispensatione gra-  
 tie diuine manente arbitrij liberta-  
 te Capitulum decimumtercium  
 ¶ Quod directio vite nostre ex deo  
 sit. Capitulum decimumquartum  
 ¶ Quod scientia legis magisterio et  
 illuminatione domini conferatur  
 ¶ Capitulum decimumquintum  
 ¶ Quod intellectus quo mandata do-  
 mini possimus agnoscere. et bone  
 voluntatis effectus a domino con-  
 donetur Capitulum decimumsextum  
 ¶ Quod etiam ipsa fidei plenitudo  
 dei nobis munere largiatur  
 ¶ Capitulum decimumseptimum  
 ¶ Quod moderatio seu tolerantia

temptationum nobis a domino tribu-  
 atur Capitulum decimumoctauum  
 ¶ Quod perpetuitas timoris dei no-  
 bis a domino conferatur. Lix.  
 ¶ Quod in maius voluntatis bone et co-  
 sumatio eius a domino sit. Lx.  
 ¶ Quod nichil a nobis in hoc mundo  
 sine deo geritur Capitulum xxi.  
 ¶ Oliatio super liberi arbitrij po-  
 testate Capitulum vigesimumsecundum  
 ¶ Responsio quod liberum arbitrium  
 nostrum adiutorio dei semper indi-  
 geat. Capitulum vigesimumtercium

### ¶ Explicantur capitula

¶ Inapit collatio abbatis pascha-  
tij de tribus vocationibus

¶ Capitulum primum

In illo sanctorum  
 choro qui velut  
 aster purissima i-  
 nocte mundi isti-  
 us resulgebant. vi-  
 dimus sanctum pas-  
 chalum vice luminis magni cla-  
 ritate scientie choruscantem. Hic  
 namque presbiter congregationis  
 nostre. id est illius que in heremo  
 scitici morabatur fuit. In qua ita  
 ad extremam etatem durauit. ut  
 nunquam e cella quam iunior ceperat  
 habitare queque ab ecclesia illius  
 quinque milibus distabat. saltem ad vi-  
 ciniora migrauerit. ne fessus animis  
 die sabbati vel dominica venturus ad



ecclesiam tñtū itinere spacio veta-  
retur sed ne vacuus quidē reuer-  
teretur cōtentus: vas aque quā p-  
totam ebdomadā erat supertus su-  
is ceruib9 supponens reportabat  
ad cellam. Cūqz nonagenariā ex-  
cessib9 etatē: nūqz pass9 ē cā iunio-  
roz sibi labore de fecit. Hic itaqz  
ab adolescētia sua scolis cenobio-  
rum tāto ardore se tradidit: ut in  
ris paruo tempore cōmoratus. tā  
subiectionis bono q̄ vniūsarū vtu-  
tū sūa piter ditaret. Humilitatis  
nāqz et obediētie disciplina omēs  
suas mortificās volūtates: et per  
hanc vniūsis extēctis vicij9 cūc-  
tib9 vtiutibus cōsumat. quas mo-  
nasterioz instituta vlt̄ antiquissimo-  
rum patrū doctrina fūdauit. sblimi-  
orē pfectus ardore succensus. he-  
remi festinauit penetrare secreta:  
vt domino cui inter fratrū turbas  
positus sītebat inseparabiliter inhe-  
rere. nullo demēps humano q̄soz  
no retrahente faalij9 denuo vnire-  
tur. Vbi cursū tāto feruore eā ipō  
anachoritarū virtutes supans: de-  
siderio et infetione iugē ac diuine  
illij9 theorie aūtoz deuitabat as-  
pectus. vastiora et inaccessibilia  
solitudinis penetrās loca: multo  
qz in eis tempore delitescens. vt  
ab ipsis quoqz anachoritis diffi-  
cilter ac rarissime dephensus. an-  
gelozū cotidiano delectāi consortio  
ac perfuii crederetur. atqz ei meri-  
to vtiutē hui9 ab ipsis inditū sue-  
rit bubali cognomentū. Hui9 igitē

magisterio institui cupientes: cogi-  
tationū eāam stimulis agitati. ad  
cellam eius iam die aduersperasce-  
te puenim9. Caplm̄ ij.

**Q**ui habito paulis p silen-  
tio. cū ppositū nostrū pre-  
dicare cepisset: q̄ salicet  
patriam relinquētes tot puuicij9  
p amore domini pluscrat. egesta-  
tem ac vastitatem heremi tolerare. et  
ymitari quersationis rigore illoz  
tanto ope niteremur: quē vix ipsi  
qui in eadē necessitate atqz inopia  
nati educatqz sūt sustinerēt. respo-  
dumus nos ob id ad eius doctrinā  
ac magisteriū tetēdisse: ut imbui  
aliquaten9 tāti viri institutioibus  
ac perfācē possem9. quā innume-  
rē documentē in esse eīdem sensera-  
m9. nō vt ullis q̄ tamen in nobis  
nō essent laudib9 grauaremur: a  
elatione animi qua in nris quoqz  
cellulis nōnūqz suggestiōe inimi-  
titillabamur. sub ipiū eāam con-  
spāi inflaremur. Quāobrem illa  
nobis potij9 pcrabamur ifūdi. quib9  
cōpungi vlt̄ humiliari: nō quibus  
nobismetipsis blādiri extolliqz pos-  
sem9. Caplm̄ iij.

**U**m beatus pafnutius.  
Tres iquit sūt nationū  
ordines. Tres quoqz re-  
nūciationes quas moācho in quo-  
cūqz vocationis ordine cōstituto:  
necessarias nouerim9. Et p̄mū q̄  
dem causā quare tres esse vocatio-  
nū ordines diximus oportet nos  
diligentē inq̄rē. vt cū agnouerim9



nos ad dei cultū pmo vocationis gradu aceros. scdm eius sublimitatē: quersationis quoq; nostre cōgruentiā tempem⁹. Nichil enī pderit sublimiter inelapsse. si simulē pncipiū nō exhibuerimus et finē. Et si etiam ultimo ordine nos a cōuersatione seculi. extractos fuisse cognoscim⁹: q̄to min⁹ x̄bali ad religionē pncipio videmur inniti. tāto acius nos metip̄os ad meliorē finē spiritali feruore incitare aitem⁹. Deūdam quoq; causam tunc abrenuntiationis omni modis nosse nos cōuenit. q̄a nullo modo pfectionē poterimus attingere. si eā vel ignorauerim⁹. v̄l scientes nō cōfiderim⁹ ope cōsumāre.

#### Capitulū quartum

**U**t igit tres hī vocationū modi speciali distinctione pandantur. p̄mus ex deo est. scdus p̄ h̄minē terra⁹ ex necessitate. Et ex deo q̄dem est quotiens inspiratio quedā imissa in cor nostrū. nōnunq; etiam dormiētes nos ad desiderii eterne vite ac salutis exsuscitat. deūq; sequi et eius inherere p̄ceptis p̄punctioē saluberrima cōhortatur vt in scripturis sanctis abrahā voce dñica de genitali solo. et tot⁹ cognatiois affectibus. et p̄ris domo legim⁹ euocatū. dicēte dño. Eri de terra tua et de cognatione tua. et de domo patris tui. Quo etiam modo beatū anthoniū accitū esse cognouim⁹. qui occasiōem sue quersionis a sola diuini

tate percipit. Ingressus nāq; ecclesiā ibiq; audiens in euangelio dominū predicanter. qui non odit patrem et matrē. et filios. et uxore. et agros: insuper et animā suam. non potest meus esse discipulus. Et si vis perfectus esse vade et vende omnia que habes et da pauperibus. et habebis thesaurū in celo: et veni sequere me. Preceptum hoc domini velut specialiter ad se directū cū summa cordis cōpunctione suscepit: cōfessunq; renūciāns cūctis secutus est cristū. nulla exhortatione neq; doctrina h̄minū puocat⁹. Deaudus modus vocationis est quem fieri per h̄minem diximus. cum vel exemplis quorūdam sanctorum vel monitis instigati. ad desiderium salutis accēdimur. Quo nos quoq; modo p̄ graciā domini retinem⁹ accitos. qui predici viri monitis ac virtutib⁹ incitati. huic nos studio p̄fessioniq; tradidim⁹. Quo etiā ordine in scripturis sanctis per moysen filios israel de afflictione egipti legimus liberatos. Tertius vero vocationis modus est. qui ex necessitate descendit. cū diuicijs mundi huius et voluptatibus obligati. ingruentibus repēte temptationibus que vel mortis pericula cōminantur. vel amissione bonorum ac p̄scriptione parantur. vel carorum morte cōpungunt. ad dominū quem sequi in rerum prosperitate contempsimus in aduersis saltem inuiti properare compellimur.



Quius vocationis necessitatem in  
scripturis quoque sepius repinunt  
ut cum filios israel ob merita peccato  
rum legimus a domino traditos hosti  
bus suis. ob quam dominationem crudelita  
temque severissima iussus ad dominum  
clamasse. Et misit inquit dominus eis  
salvatorem aioth filium gera gemini  
filium: qui utraque manu utebatur  
per dexteram. Et rursum. Clamauerunt  
inquit ad dominum. et suscitavit eis  
salvatorem et liberauit eos: othyni  
el filium tenez fratrem caleph iunioris.  
Et de talibus in psalmo dicitur.  
Cum occideret eos tunc querebant eum  
et retribuebatur: et diluvio veniebat  
ad deum. et recordati sunt quia deus ad  
iutorum est eorum: et deus excelsus re  
ceptorum eorum est. Rursumque. Clama  
verunt ad dominum cum tribularentur: et  
de necessitate eorum liberauit eos.

Capitulum v.

**E**t hijs itaque tribus modis  
licet priores duo meliori  
bus inniti principis videantur. non  
numquam tamen invenimus etiam de ter  
cio gradu qui infimus videtur ac tripi  
dus. perfectos viros ac spiritu ferven  
tissimos extitisse. illis consimiles  
qui optimo principio aggressu domi  
ni famulati. reliqua quoque vitam  
laudabili fervore spiritus exigerunt.  
Et iterum de illo superiore gradu pli  
mos tepesatos. ad vituperabilem  
finem sepius vidimus redisse.  
Ac pinde sicut illis nichil obsuit.  
quod non suo videatur arbitrio ne  
cessitate compulsionem converfi: quippe

quibus hanc ipsam occasionem qua  
compungeretur. domini benignitas  
paravit. ita etiam istis omnino  
nichil profuit sublimiora conversionis  
habuisse principia: quia non studue  
runt reliqua vita sine congruo termi  
nare. Nec enim abbat moysi qui  
habitavit in loco israel heremi qui  
calamum nuncupatur. quidquam obsuit  
ad perfectam beatitudinis meritum: quod  
metu mortis quod ei propter hominidum cri  
men immedebatur. impulsus ad mo  
nasterium currit. qui ita necessita  
te conversionis arripuit: ut eam ut  
voluntate prompti animi virtute per  
tens. ad personis fastigia summa  
perveniret. Sicut etiam eodem  
o plurimis quos nominati memo  
rae non debemus nichil profuit domini fruitu  
tem meliori arripuisse principio. qui  
deinceps cordis ignavia ac duricia  
a subsequente. in tempore novum ac pro  
fudum mortis baratrum gateavit. Qua  
re in apostolorum quoque vocatione vide  
mus eundem expressa. Quid enim pro  
fuit inde apostolorum sublimissimum gradum  
eodem ordine quo petrus et ceteri: aposto  
li acciti sunt voluntarie suscepisse:  
qui vocationis sue perclara principia  
aviditate ac philargie pestifero  
sine consumans. usque ad traditionem  
domini crudelissimum parvum prore  
pit. Aut quid obsuit paulo quod repe  
te recatus ad viam salutis velut in  
uitus videtur attractus: qui postea  
dominum toto animi fervore sectatus.  
inam necessitate voluntaria deuoti  
one consumans. gloriosam tantum



virtutibus vitam incompabili fine  
concludit. Totum ergo in fine co  
sistit: in quo potest quis et optime  
conversionis initiis dedicatus in se  
nos per negligentiam reperiri. et ne  
cessitate attractus ad nomen mo  
nachii profitendum: effia per timorem  
dei diligentiamque perfectus. **Vi**

**N**unc vero de abrenuntiati  
onibus differendum est. que  
tres esse et patrum traditio  
et scripturarum sanctorum demon  
strat auctoritas: quas unumquemque  
nostri omni studio oportet imple  
re. Prima est qua corporaliter uni  
uersas mundi diuitias facultatesque  
contempnimus. Secunda qua mores  
ac vicia affectibus pristinos animi  
carnisque respuimus. Tercia qua  
mentem nostram de presentibus  
vniuersis ac visibilibus reuocantes.  
futura tantummodo contemplanur: et  
ea que sunt inuisibilia percipimus.  
Que tria ut simul perficiantur. eadem  
abrahe legimus dominum percipisse  
cum dicit. Exi de terra tua. et de cog  
natione tua. et de domo patris tui.  
Primum dixit de terra tua: id est  
de facultatibus mundi huius opi  
bus terrenis. Secundo de cogna  
tione tua: id est de conversatione  
et moribus vicinis prioribus. que  
nobis a nostra natiuitate coheren  
tia: velut affinitate quadam et co  
sanguinitate cognata sunt. Tercio  
de domo patris tui: id est de om  
ni memoria mundi huius. que ocu  
lorum occurrit obtutibus. De duo

b9 enim patribus id est sine de illo que de  
sered9 est. siue de eo que expectat9 est  
ita per dauid ex persona dei canit. Au  
di filia et vide. et inclina aurem tuam.  
et obliuiscere per pulum tuum et domum  
patris tui. Nam que dicit audi filia. per  
vtrique est. Et illud autem domum vel populum  
obliuioni tradi debere persuaadet: pa  
trē nichilominus sue filie fuisse testa  
tur. Ad ita fit. cum mortificati ab e  
lemētē mundi huius. contemplanur se  
cundum apostolum iam non ea que videntur. sed que  
non videntur. Que enim videntur temporalia  
sunt. que autem non videntur eterna. Et  
exiutes corde de hac temporalia ac visi  
bili domo: in illa in qua sumus iugiter  
permanemus. nos oculos mentesque  
dirigimus. Ad tunc implebimur cum in car  
ne ambulantes non secundum carnem mi  
litare ceperimus illam beati apostoli sente  
tia ope ac virtute clamantes. Ne  
autem muniamur in celis est. Hys  
tribus abrenuntiacionibus proprie tres  
libri salomonis aptantur. Nam peribia  
per me abrenuntiacioni queniunt. quibus  
concupiscentia carnalium rerum ac terre  
na vicia refectant. Deinde abrenunti  
acioni conuenit ecclesiastes: ubi vni  
uersa que aguntur sub sole: vanitas per  
nuntiantur. Tercie abrenuntiacioni  
quieit canticum canticorum: in quo mē  
visibilia cuncta transcendens. verbo dei  
iam celestium rerum contemplatione coniungit.

**Q**uia prope non multum. Vnde  
per dicit per me nos abrenunti  
acione cum summa deuotio  
ne fidei suscepisse: si non secundum eorum  
studio. atque eorum impleuerim. arde



**E**t ita etiam cum hanc fuerim adepti: ad illam quoque terram peruenire poterim. quia de domo portus nostri patres egressi. que ab exordio natiuitatis nostre secundum veterem hominem quam etiam natura filii ire. sicut et ceteri patres nobis fuisse meminum. omnem mentem intuitum ad celestia defleunt. De quo etiam pater. ad iherusalem que verum deum patrem contempsit. dicitur. Pater tuus amor meus est: et mater tua cethea. Et in euangelio. Vos ex patre dyabolo estis et desideria patris vestri vultis facere. Que cum dimiserim de visibilibus ad invisibilia transmigrares: cum apostolo dicere poterim. Sanctus autem quod si terrestres domus nostra huius habitationis dissoluatur. quod habitatiomem habeas ex deo. domum non manum faciem eternam in celo. Et illud quod paulo ante commemorauimus. Nost autem munus patris in celis est. unde et saluatore expetamus dominum Iesum qui reformabit corpus humilitatis nostre: configuratum corpori claritatis sue. Et illud beati dauid. Quia incola ego sum in terra: et peregrinus sicut omnes patres mei. ut secundum domum vocem tales efficiamur quales illi: de quibus hec dominus ad patrem in euangelio sic loquebatur. De mundo hoc non sunt: sicut et ego non sum de hoc mundo. Et rursum ad ipsos apostolos. Si de hoc mundo esset: mundus quod sum erat utique diligeret. Sed quia de hoc mundo non estis. sed ego elegi vos de mundo: propterea

odit vos mundus. Huius ergo abrenuntiationis tercie veram perfectionem tunc merebimur obtinere: quando mentem nullam carnee pinguedinis habentem contagione. sed purissimum climatum expolita ab omni affectu et qualitate terrena per indefinente diuinorum meditatione scripturarum spiritualis theorias ad illa que inuisibilia sunt eo usque transierit. ut arcam datam se fragilitate carnis ac situ corporis supernis et incorporeis vehementer intentam non sentiat: atque in hominem rapiatur excessus. ut non solum nullas voces auditu recipiat corporali. nec in tuendis preteritis imaginibus occupetur: sed ne adiacentes quidem moles et ingentes materias obiectas oculi carnis aspiciat. Cui resistit atque virtute nemo nisi is capiat: qui hec que dicuntur experientia magistrante perceperit. Cuius videlicet ita dominus oculos cordis de vniuersis partibus auocauerit: ut ea non tam transitoria sed quasi transacta iam reputet. et velut manem fumum in nichilum resoluta conspiciat. Ambulans ut enoch cum deo. ac de humana conuersatione moribusque translatus. non inueniatur in partibus seculi vanitate. Quod in illo etiam corporali factum: lectio genesios ita commemorat. Ambulauitque enoch cum deo: et non inueniebatur. quia transiit illum deus. Apostolus quoque. Fide enoch translatus est. ut non videret mortem. De qua morte dominus in euangelio. Qui viuunt: inquit et credit in



me. nō morietur in eternū. **Q**ua  
ap̄ter festinare debem⁹ si perfectio  
nē verā desideramus attingere. ut  
quē admodū corpe patētes. patri  
am. diuicias mundi. voluptatesq;  
despexim⁹. ita eā corde hec om  
nia relinquētes. nulla rursus ad e  
a q̄ dimisim⁹ paupiscētia reuerta  
mur. sicut illi q̄ educi p̄ moyse cū  
vtiq; corpe nō redissent. corde tñ  
reuerſi dicuntur i egiptū. relicto ſci  
licet deo q̄ eduxat eos cū tāta v̄  
tute signorū. ydola egipti q̄ p̄pse  
rāt venerantes. sicut scriptura com  
mēorat. **E**t reuerſi ſūt cordib⁹ ſu  
is in egiptū. dicētes ad aarō **F**ac  
nobis deos qui p̄cedāt nos ne cū  
illis etiā p̄ter dāpnemur qui i  
hēmo p̄morantes poſt eſcā māne  
celestis desiderauerunt viciorū feti  
dos ac ſordide vilitatis abos. si  
noſ cū eis ſimiliter murmurā vi  
deamur dicentes. **B**ene nobis e  
rat in egipto. vbi ſedebamus ſup  
ollas carniū. et comedebam⁹ cepe  
et allia et cucumeres et pepones.  
**Q**ue figura licet in illo p̄ceſſet po  
pulo. tamen nūc quoq; eā cotidie  
in noſtro ordine ac p̄feſſione vide  
mus impleri. **O**mnis enī quicūq;  
poſt abrenūciationē mūdi huius  
ad antiqua reuertitur ſtudia. et ad  
p̄ſina deſideria reuocatur. hec ea  
dem cū illis ope ac mente p̄rocla  
mat dicens. **B**ene michi erat in e  
gipto. **Q**uorū verorū ne tanta inue  
niēda ſit multitudo. q̄tas tunc ſub  
moſe p̄curantū turbas legi

mus extiſſe. **N**am cū ſexta mi  
lia armatorum de egipto dīnūme  
rentur egreſſa. ex hys nō ſunt am  
plius q̄ duo tantum terram ep̄ro  
miſſionis ingreſſi. **E**nde feſtimādū  
nobis eſt. ut a pauē ac carſſimus  
ſumamus exempla virtutū. quia  
ſecundū illā quam dixim⁹ figurā  
in euangelio quoq; multi vocati.  
paua vero dicuntur electi. **N**ichil  
ergo p̄derit nobis abrenūciatio  
corpalis. et localis quodāmodo ex  
egypto transmigratione. ſi abrenūci  
ationē cordis que ſublimior et vti  
lior eſt. non valuerimus ſimiliter  
obtinere. **D**e illa enim quam dixi  
m⁹ abrenūciatione corporali. ita  
p̄nuntiavit apoſtolus. **S**i distribu  
ero omnes facultates meas in ci  
bos pauperū. et tradidero corpus  
meum ut ardeam. caritatem autē  
non habuero. nichil michi p̄deſt.  
**Q**uod beatus apoſtolus nūq̄ dixi  
ſet. niſi quia futurū p̄uidebat in  
ſpiritu. ut aliqui facultatibus vni  
uerſis in pauperū alimēta diſper  
ſis. ad p̄fectionē euangelicā et cari  
tatis arduū culmen puenire non  
poſſent quia ſcilicet p̄ſima vicia  
incontinentiamq; morū. vel ſupbia  
vel impatientia dominante in ſuis  
cordibus retinētes. nequaq; ſe ab  
illis expurgare curaret. et ob id ad  
caritatē dei q̄ nūq̄ cadit minime  
puenirent. **Q**ui vtiq; inferiores ef  
fecit hoc ſecundo abrenūciationis  
gradu. multo min⁹ illū terciū qui  
pauldubio ē ſublimior apphēdūt



Diligentius tamē etiam hoc men-  
te perapite: q̄ nō simpliater dixe-  
rit. si distribuerō omēs facultates  
meas. Videretur enim forte de il-  
lo dixisse qui necdū euāgelicū im-  
plens mandatū: adhuc sibi ex ill  
sicut nōnulli tepidoz faciūt aliqd  
reseruass. Sed si distribuerō inq̄t  
omnes facultates meas in abos  
pauperū: id est etiam si per fē ab-  
renūciāuerō diuicijs illis terrenis  
Huic quoq; abrenūciationi aliud  
maius adiūxit. Et si tradiderō in-  
quit corpus meū ita ut ardeā: ca-  
ritatē aut nō habuerō nichil sum.  
Ac si alijs vbi dixisset. Si distri-  
buerō in abos pauperū omēs facul-  
tates meas: scdm euāgelicū mā-  
datū quo dicitur. si vis perfectus  
esse vade et vnde q̄ habes et da pau-  
perib; et habebis thesaurū in celo  
et veni sequere me. ita scilicet abre-  
nūtiāns ut ex hīs nichil penitus  
michi reseruem. et huic erogacōni  
martiriū et exustionē mee carnis  
adiūxerō: ita ut corp; meū tradā  
p xpō. et tamen ul' impatiens. ul'  
iracūdius. ul' inuid; ul' supbus sū  
ul' alioz inflāmer iniurijs: vel q̄  
ram q̄ mea sūt. ul' ea q̄ mala sunt  
cogitem: ul' vniūsa q̄ in possunt in-  
ferri nō patienter libeterq; sustine-  
am nichil in pderit exterioris ho-  
minis abrenūciatio atq; cōbustio.  
interiore adhuc vicijs p̄simis inuo-  
luto. eo q̄ simplici substantiam mū-  
di hui; p̄me conuersionis fetore  
contempnens. q̄ nec bona esse nec

mala s; media diffimūtur: viciosi  
cordis noxias facultates similiter  
abiectione nō curati. nec attingere do-  
minicā caritatē. q̄ patiens q̄ benigna  
est. q̄ nō emulatur. nō inflatur  
nō irritatur. nō agit perperā. non  
querit q̄ sua sūt. nō cogitat malū  
que omnia suffert. omnia sustinet:  
postremoq; scitatore suū nunq̄ ca-  
dere sinit in supplātatione peccati

Capitulum viij.

**E**stinare igitur omī debe-  
m; instantia: ut interior  
quoq; noster hō vicioz suoz diui-  
cias quas in anteriore cōuersatio-  
ne contraxit. vniūsas abiciat atq;  
dispergat. Que corpori nō atq;  
anime iugiter coheretis pprie nre  
sūt. ac nisi adhuc in hoc corpore cō-  
stitut; nobis abiecte fuerint et ab-  
scisse: etiam post excessū nostrum  
nos non desinent comitari. Ut e-  
nim v̄tutes ul' ip̄a caritas q̄ earū  
fōs est in hoc seculo cōquisita. post  
finē quoq; hui; vite pulchrum ac  
splendidū amatore suū reddidit. i-  
ta vicia ad illam perhennē cōmo-  
rationem. obfuscatā mentē quodā  
modo colorib; terr. infectaq; trās-  
mittūt. Pulcritudo enim ul' defor-  
mitas anime: v̄tutū seu viciozū  
gignūtur qualitate. Ex quib; qui-  
dā attractus color. aut ita eā splē-  
didā reddet: ut a p̄ ha mereatur  
audire. Et cōcipiscet rex de rorem  
tuū. Aut certe eam atrā fetidā red-  
det atq; deformē: ita ut fetorem  
ap̄e turpitudinis ip̄a cōfiteatur et



dicat **C**ōputauerūt et corrupte sūt  
 aīcatrices mee: a facie insipientie  
 mee **E**t ipse domīn⁹ ad eā. Qua  
 re inquit nō est obducta aīcatrix fi  
 lie ppli mei? **E**t idcirco hee sunt p  
 pte nostre diuicie q̄ cū anima iugit̄  
 cōmorantur: quas nobis nullus  
 regum nullus hōstīū. nec pferre po  
 terit nec auferre. **H**ee sunt ap̄e di  
 uicie nr̄e. q̄s ne ip̄a quītē mors va  
 lebit ab aīa sep̄are Quib⁹ vel abze  
 nūciātes ad p̄fectionē possum⁹ pue  
 nire **E**t illigati eterna morte multatī

**T**ripertito enim **C**ir  
 modo in scripturis s̄cīs  
 intelligūtur diuicie **H**ūt  
 enī male. bone et medie **E**t male  
 quītē sunt de quibus dīatur **D**iui  
 tes eguerunt et esurierunt. **E**t re  
 vobis diuites: quia recepistis cōso  
 lationem vestrā Quas eadē diuicia  
 as abieciisse sūma p̄fectio non est  
**A**d quārū distinctionē paupes illi  
 sunt. qui in euangelio domini voce  
 laudantur **B**eatī paupes spiritu  
 quoniā ip̄sōrū est regnū celozū **E**t  
 in psalmo. **I**ste p̄uper clamauit.  
 et domīn⁹ exaudiuit eū **E**t iterū.  
**P**auper et inops laudabūt nomē  
 tuū **S**unt eadē diuicie bone quas  
 acquisisse magne virtutis ac meri  
 ti est. quas vir iustus possitēs col  
 laudatur: dicente dauid **G**enerati  
 o rectorū benedicetur: gloria et di  
 uicie ī domo eius. et iusticia e⁹ ma  
 net in seculū seculi **E**t iterum. **R**e  
 demptio anime vīnī pp̄rie diuicie  
 eius. **D**e quib⁹ diuicijs in apoca

lip̄si dīatur. ad illū qui eas nō ha  
 bens vituperabiliter pauper et nu  
 dus est **I**napiā inquit te euomere  
 ex ore meo: quia dīas q̄ diues sū  
 et locuples et nullius egeo. et ne  
 scās quia tu es miser et miserabilis  
 et pauper et cecus et nudus **Q**ua  
 deo tibi enī a me aurum ignitū  
 probatum vt locuples fias: et ves  
 timentis albis īduaris. vt nō ap  
 pareat cōfusio nuditatis tue **H**ūt  
 quoq; diuicie medie: id est que bo  
 ne possunt esse vel male. **A**d utrā  
 q̄ enim p̄tem p̄ arbitrio vel quali  
 tate vtentium transferuntur. **D**e  
 quibus beatus apostolus. **D**iuiti  
 bus aīe mundi huius p̄cepe non  
 sublime sapere nec sperare ī incer  
 to diuiciārū: sed ī deo qui p̄stae  
 nob̄ habūde oīa ad fruēdū. b̄nfa  
 cere. facile tribuere. cōicare. thezau  
 rizarē sibi sūdamētū bonū ī futurū  
 vt apprehēdāt verā vitā **Q**uas itē  
 tū diues ille ī euangelio retinēs  
 ac nequaquā īdigētib⁹ submīstrās  
 de cuius mīas saccari pauper laza  
 rus ante fores eius expositus cu  
 piebat: ītolerandis gehēne igni  
 bus et eterno deputat⁹ ardori.

**N**as igitur visibiles **R**  
 mundi diuicias relinque  
 tes. nō nr̄as sed alienas  
 abiām⁹ facultates. q̄uis eas gl̄i  
 emur vl̄ nr̄o labōe q̄sitās vl̄ patē  
 tū ad nos hēditate t̄nī. missas **N**i  
 chil enī vt dīxi nr̄m est nisi h̄c t̄m  
 q̄d corde possēssū atq; aīe nr̄e cohe  
 rens. a nemine p̄t p̄suis auferri.



De illis autem visibilibus diuitiis  
ad eos qui illas tamquam proprias retentan-  
tes. communicare indigentibus nolunt.  
inceptus loquitur christus. **N**i in a-  
lienis fideles non fuisti? quod vestrum  
est quis dabit vobis? **E**uidenter igitur  
has diuitias alienas esse. non  
solum cotidiana experientia docet; ve-  
nitiam sententia domini ipsa appel-  
latione signauit. **D**e visibilibus ve-  
ro pessimis diuitiis. loquitur petrus  
ad dominum. **E**cce nos reliquimus omnia  
et secuti sumus te. quid ergo erit no-  
bis? **Q**uos utique nichil amplius quam  
vilissima percussaque rethia certum est  
dimisisse. **Q**ue omnia nisi in hac ab-  
renuntiatione viciorum. que vere summa et  
magna est. fuerint intellecta; nec pro-  
prios aliquid inueniunt apostolos reliquis-  
se. nec dominum habuisse propter quod illis  
tanta beatitudo glorie largiret. ut ab  
eodem mereretur audire. **I**n regnatione  
autem sederit filius hominis in sede maiestatis  
sue. sedebitis et vos super sedes  
duodecim iudicantes duodecim tribus israel.  
**S**i igitur hi qui perfecte terrenas  
istas visibilesque abdicant facultates  
certum ex causis ad illam apostolicam  
caritatem peruenire non possunt; nec il-  
lum sublimiorem paucorumque admodum  
abrenuntiationis tertium gradum ex-  
perdito queunt vigore conscendere.  
quid illi de semetipsis iudicare de-  
bebunt; qui ne primam quietem que perfrui  
est accipientes. atque antiquas pe-  
ccaminum suorum sorde cum infidelita-  
te pristina retentantes. nudo tantum si-  
bimet autumant monachorum voca-

bulo gloriandum? **E**rgo prima quam  
diximus abrenuntiatione rerum alienarum  
est. ideoque per se solam perfectione ab-  
renuntiationi conferre non sufficit; nisi per-  
ueniat ad secundam. que vera abrenun-  
tiatione rerum nostrarum est. **Q**uam ad apti  
expulsionem omnium viciorum. terrarum quo-  
que abrenuntiationis fastigia ascen-  
demus; per quam non solum omnia que in  
hoc mundo geruntur vel pertulati ab  
hominibus possidentur. venetiam ipsam  
creatorum elementorum plenitudinem que  
putatur esse magnifica tamquam vanita-  
ti subiecta et mox transitura. transcen-  
detes animo ac mente despicimus  
intuentes dumtaxat secundum apostolum non  
ea que videntur; sed ea que non videntur.  
**Q**ue enim videntur temporalia sunt.  
que autem non videntur eterna. **E**t ita  
demum illud supremum mereamur au-  
dire quod dicitur ad abraham. et ve-  
ni in terram quam monstrauero tibi.  
**P**er quod euidenter ostenditur; quod nisi  
quis tres superiores illas abrenun-  
tiationes omnium impleuerit mentis ac  
dore. ad quartam hanc peruenire non possit  
quod remunerationis ac premii vice per-  
fecte abrenuntianti tribuitur; id est  
ut terram repermissionis mereatur in-  
troire. nequaquam sibi iam viciorum spi-  
nas ac tribulos germinantes. que  
post expulsionem passionum ciuitatum  
puritate cordis in hoc corpore pos-  
sidentur; quam non virtus vel industria  
a laborantibus. sed ipse dominus ostensu-  
rum se esse promittit. **E**t veni inquit  
in terram quam tibi monstrauero. **P**er  
quod manifeste probatur; et initium nostre



salutis domini uocatione fieri dicē  
tis **E**xi de terra tua **E**t cōsumati  
onē pfectionis et puritatis ab eo  
de similiter tribui: cū dicit **E**t ueni  
in terrā quā tibi monstraui. **I**d  
est nō quā tu ex temetipō nosse uel  
industria tua ualeas repire. s; quā  
ego tibi nō solū ignorantī. sed etiā  
non inquitētī mōstrauero **E**x quo  
manifeste colligitur. q; quēadmo  
dū inspiratiōe domini p uocati ad  
uīā salutis accurrunt. ita etiā magis  
terro ipsi et illuatiōe deducti. ad  
p fāonē sūme bātudis pueniunt

**O** **E**remus **I**n quo g **I**i  
cōsistit liberū arbitriū. nre  
q; q; q; laudabiles sumus  
reputabiles industrie. si de in nob  
oia q; ad nostrā pfectionē ptenent  
et incipit et cōsumat **I**i

**D** **A**fnuatus **H**oc vos recte  
mouisset si in omni ope  
uel disciplina pīncipiū tā  
tū esset ac finis. et non etiā quedā  
medietas interesset **I**taq; sicut oc  
casiōe salutis diuersis modis de  
um cognoscim; opari. ita nostrū ē  
ocasiōibus a diuinitate cōcessis  
uel enipius uel remissius famulari  
**N**ā sicut dei fuit uocantē oblatio.  
exi de terra tua. ita abrahe fuit ex  
eūtis obia. **E**t quēadmodū illud  
q; dicit et ueni i terrā fuit obtepa  
tē op; . ita illd q; addit quā tibi  
mōstrauero. iubet; dei l; pmittet;  
est grā **C**ertos tñ nos esse quē  
q; omne bātutem indefessis conati  
bus exerceantes. nequaquā diligen

tia uel studio nostro pfectionē possi  
m; attingere. nec suffiat humana  
sedulitas labor; merito ad tā sub  
limia beatitudinis pīnuā pueniē.  
nisi e a dño nobis coopante. et cor  
nostrū ad id q; expedit dirigēte.  
fuerim; incepti **I**te oq; tē m; cū da  
uid orātes momētē singulis dicē  
**P**erfice gress; meos i sinu; tuis  
ut nō moueāt ueligia mea. et sta  
tuit sup; petra pedes meos et dicit  
it gress; meos. ut nostrū arbitriū  
q; p dūm; l; ignoratiōe boni l; ob  
lectatiōe passionū ferē ad uiciā. ille  
iuisibilis rector huāne mētē ad uir  
tutū pot; studia rector; digne.  
**Q**uo uno uisualo p; p hāc legi;  
manifestissē de cātā **I**mpuls; eū;  
sū ut cāde. in q; liberi arbitri; isic  
mitas desigatur et dñs suscepit me  
**P**ursū adiutorii dñi iūctū eū; sp  
onidē quo iā ne penit; libeō colla  
bamur arbitrio. cū titubā nos ui  
deit p fāone manū suarū q; amō  
sustētat atq; pfirmat **E**t iterū **U**i  
dicebā inqt mot; ē p; me; lubri  
ca sez arbitri; faalitate. mīa tua  
dñe adiuuabat me **I**terū mobilita  
ti sue dei pūgit auxiliū. q; ne mo  
ueret p; fidei sue nō idustrie ppe  
fuisse. s; mie dñi pfitetur **E**t iterū  
**S**ed m; multitudinē dolor; meor;  
i corde meo. q; ex libero m; nascebā  
tur arbitrio. p solatiōe tue letifica  
uerūt aiām meā. p tuā scilicet inspi  
ratiōe; ueniētes in cor meū. et rese  
rātes pteplatiōe futuro; bonor;  
q; p tuo nōie laboratib; pparasti.



nō solū abstulerūt oēm anxietatē  
cordis mei. vineciā sūmā mul-  
tāq; leticiā cōtulerūt. Et rurſ⁹  
Nisi quia domin⁹ adiuvit me. pau-  
lomin⁹ habitaverāt in inferno aīa  
mea. Liberi utiq; arbitrii puitate  
in inferno habitatur⁹ se fuisse testa-  
tur: nisi domini fuiss⁹ adiutorio ac  
p̄tione saluatus. A dñō enī nō  
a libero arbitrio: gress⁹ hōinis di-  
riguntur. Et cū ceciderit iustus li-  
bero dūtaxat arbitrio: nō collide-  
tur. Quā p̄p̄? Quia dñs suppo-  
nit manū suā. Hoc est optissime  
dicere. Nullus iustoz sibi suffiat  
ad obtinendā iusticiā: nisi p̄ mo-  
mēta singula titubāt ei et corruē-  
ti. fulamenta manus sue supposue-  
rit dīna clemēcia. ne p̄stratus  
penitus intereat: cū fuerit liberi ar-  
bitrii infirmitate collapsus

Caplū xij.

**N** Ec sane vñq; sancti viri  
directionē vie qua gradi-  
ebatur ad p̄fectū v̄tatū cōsumati-  
onēq; tēdentes: industria p̄pria se  
obtinuisse testati sunt. s̄ eam poti-  
us a dñō p̄cabatur dicētes. Diri-  
ge me in veritate tuā: et dirige in  
consp̄cū tuo viam meā. et notā fac  
m̄ viam in qua ambule. Ali⁹ autē  
nō solū fide s̄ etiā exp̄imento quo-  
dā in ip̄a rerū natura h̄apsū se dep̄-  
hendisse p̄clamat. Cognovi dñē  
quia non est in hōmine via eius:  
nec viri est vt ambulet et dirigat  
gressus suos. Et ip̄e dñs ad isrl̄.  
Et dirigam ego eū iquit vt abie-

te vitētem: ex me fructus tuus in-  
ventus est. Caplū xij.

**E**gḡ quoq; ip̄ius scienti-  
am nō lectionis industria  
s̄ magisterio et illumina-  
tione dei cotidie desiderat adipisci  
dicētes ad eū. Vias tuas dñe no-  
tas fac m̄: et senutās tuas edoce  
me. Et reuela oculos meos. et cō-  
siderabo mirabilia de lege tua: et  
doce me facere volūtātē tuā. quia  
deus meus es tu. Et iterū. Qui  
doces hōinē sciam. Caplū xv.

**I**psū etiā intellectū beat⁹  
dauid quo mandata dei  
pos̄ agnoscere. q̄ utiq; in  
libro le gē nouerat esse p̄scripta  
scit se nō nisi a dñō posse h̄re quā  
a dñō postulat p̄romereri dicētes.  
Detrus tuus sū ego: da m̄ intellē-  
tū vt discā mandata tua. Qui uti-  
q; intellectū semel sibi p̄ naturā  
p̄stitū possidebat: noticiā quoq;  
mandatorū dei q̄ de scripta teneba-  
tur in lege utiq; habebat in p̄mp-  
tu. et tamē ut hanc plen⁹ apphen-  
deret dominū p̄cabatur. sciens ne  
quāq; sufficere sibi met posse id qd  
per naturam cōditiois insertū est.  
nisi cotidiana domini illuminacōe  
ad intelligendā sp̄ualit̄ legem. ac  
mandata eius apertius agnosce-  
da. sensus ip̄ius ab eodem fuerit il-  
lustratus ip̄o etiā vase electiois  
h̄c qd diam⁹ clar⁹ p̄dicāte. De-  
us enim inquit opatur in nobis.  
et velle et p̄ficere p̄ bona volūtate  
Et rurſū intellige que dico: tabit



enim tibi dominus intellectum Quid  
potuit aptius dici. quam ut bona voluntas  
et nostra et operis consumatione a domino  
in nobis promitteret impleri. Et i  
terum Vobis donatum est per christum non  
solum ut et in eum credatis. sed ut et  
in illo paciamini. Hic quoque et  
magna quiescentis ac fidei nostre. et  
passionum tolerantia. donari nobis  
a domino declaravit. Quod intelligens  
dauid. similiter orat sibi hoc ipsum  
domini miseratione concedi dicens.  
Confirma deus hoc quod operatus es  
in nobis. ostendens non sufficere si  
bi salutem principia dono dei gratia  
que collata. nisi fuerint eadem mi  
seratione ipsius. et cotidiana ope  
ratione perfecta. Non enim liberum arbi  
trium. sed dominus soluit impedimentos  
Non nostra virtus. sed dominus  
erigit elisos. Non lectionis indus  
tria sed dominus illuminat cecum. Quod  
grece dicitur sophistis id est dominus  
sapientes facit cecum. Non nostra  
cautio. sed dominus custodit aduenas.  
Non nostra fortitudo. sed dominus alle  
uat siue suffulcat omnes qui corruunt  
Hec autem dicimus non ut studium nos  
trum aut laborem atque industriam qua  
si ianiter et superflue impendamus vacue  
mus. sed ut nouerimus nos sine aux  
ilio dei nec adniti posse. nec effica  
ces nostros esse conatus ad capes  
cendum tam immane primum periculum. nisi  
nobis adiutorio domini ac misericordia fuerit  
contributum. Equum enim patet in diem  
belli. a domino autem est adiutorium. quia  
non est in fortitudine potens vir. et

in eundem equum ad salutem. ut qui glo  
riatur in domino gloriatur. Oportet  
ergo nos semper cum beato dauid  
canere. Fortitudo mea et laus me  
a non liberum arbitrium sed dominus.  
et factus est michi in salutem. Quod  
doctor quoque gentium non ignoras.  
ydoneum se factum ministerio noui tes  
tamenti non suo merito nec sudore.  
sed dei miseratione proclamare. Non  
quod simus inquit ydonei cogitare ali  
quid ex nobis quasi a nobis. sed  
sufficiens nostra ex deo est. Quod  
minus latine. sed expressius dici  
potest. ydoneitas nostra ex deo est. De  
nique sequitur. Qui et ydoneos nos  
fecit ministros noui testamenti. xvi  
Non tamen autem vniuersa que ad  
salutem pertinet apostoli sibi met  
a domino largita senserunt. ut  
ipsa quoque fidem prestari sibi a domino  
postularet dicens. Domine auge nobis  
fidei plenitudinem. et non libero arbi  
trio presumptis. sed dei sibi credentes  
munere conferenda. Denique docet nos i  
te auctor salutis humane. quam ipsa fides  
nostra lubrica sit et infirma. et nequa  
quam sibi sufficiens nisi fuerit dei aux  
ilio roborata. dicens. Hymenoe ecce sa  
thanas expetiuit vos ut tribueret  
tamquam cruciatum. sed ego rogavi preem  
meum ne deficeret fides tua. Quod a  
liis in semetipso sentientes fieri. et quo  
dammodo fidei suae infidelitatis fluctibus  
ad perniciosi naufragii videns sco  
pulos perurgeri. ad eundem domi  
num auxilium fidei sue postulans di  
cit. Domine adiuua infidelitatem meam.



In tantū autē senserūt euāgelia ⁊ a  
plia viri vniūsa q̄ bona sūt auxilio  
dei cōsumari: ⁊ ne ipām quidē fide  
suā cōfessi sūt illesā se posse suis vi  
rib⁹ ul' arbitriū libertate seruare.  
vt hanc ul' adiuuari in se ul' dona  
ri sibi a dñō postulant. Que si in  
petro ne deficeret domini egebat  
auxilio: quis erit tam p̄suptor et  
ceus: qui se ad hui⁹ custodiam co  
tidiano domini credat ad iutorio  
nō egere? **P**resertim cū ip̄e dñs in  
euangelio h̄c ip̄sū euēter exp̄sse  
rit dñs. Sicut palmes nō p̄t frue  
tū facere a semetip̄o nisi in vite mā  
seriet: ita ⁊ vos nisi in me manseri  
t. **E**t iterū. Quia sine me nichil  
potestis facere. **Q**uid sit igitur inep  
tū ac sacrilegum quiddā de bonis  
actibus nr̄e industrie: ⁊ nō dei gr̄e  
vel adiutorio deputare: manifeste  
p̄batur dominica p̄stante sentē  
tia. sine sua inspiratione ul' coop̄a  
tioē sp̄uales fr̄s exhibere nemi  
nē posse. Omē datū bonū ⁊ omne  
donū p̄fectū de sur̄sū est. descendēs  
a patre lununū. **Z**acharias quoq;  
diat. Quia si quid bonū ip̄i⁹ est.  
**E**t si quid optimū ab ip̄o. **E**t idō  
cōstanter beatus paul⁹ apl̄s. **Q**uid  
inquit habes qd nō accepisti? **Q**uid  
si accepisti: quid gloriar̄ quasi nō  
accepisti? **C**apl̄m xviij.

**S**imma quoq; tolerātie  
qua tēptationes illatas  
sustinere possum⁹. nō tam  
in nr̄a v̄tute q̄ in dei misericordie  
moderatione cōsistere. bt̄s ap̄sto

lus ita p̄nūciat **T**emptatio vos  
nō apphendat nisi humana. fidel  
autē deus qui nō p̄mittet vos sup  
id qd potestis tēptari: s̄ faciet cū  
tēptatione eadē exitū vt possitis  
sustinere. **D**eū quoq; aptare siue  
confirmare a iōs nr̄os ad omē o  
p̄ bonū ⁊ ⁊ operari in nobis ea q̄  
sibi sūt placata. idē apl̄s docet di  
cens. **D**eus autē p̄as qui eduxit  
de mortuis pastore magnū ouīū  
in sāguine testamenti eterni ih̄c sū  
xp̄m aptet vos in omī bono. faci  
ens in vobis quod placeat coram  
se. **Q**uid etiam thessalonisib⁹ vt  
eueniat ita p̄catur dicens. **I**p̄e at  
dñs ih̄esus xp̄s: ⁊ deus p̄z nōst̄  
qui dilexit nos. et dedit cōsolatio  
nem eternā ⁊ sp̄em bonā in grām  
exhortet̄ corda vestra. ⁊ confirmet  
in omī opere et sermone bono

#### Capl̄m xviij.

**I**p̄sū deniq; timorem dei  
quo firmū eū tenere pos  
sim⁹. a dñō nob̄ iheremias p̄ph̄a  
ex persona dei manifeste testatur  
infudi: ita dñs. **E**t dabo eis cor  
vnū ⁊ animā vnā. ut timeant me  
vniūsis dieb⁹. et bene sit eis et fi  
lijs eoz post eos. ⁊ feriam cum e  
is pactū sempiternū: et nō desinā  
eos benefacere. et timorē meū da  
bo in corda eoz. vt nō recedant a  
me. **E**zechel quoq;. **E**t dabo eis  
cor nouū et sp̄m nouū ponā in vis  
ceribus eoz: ⁊ auferā cor lapideū  
de carne eozū. et dabo eis cor car  
neū vt in p̄cept̄ meis ambulent



et iudicia mea custodiant faciātq;  
ea: et sint michi in populū. et ego  
sim eis in deū. Deamūnonū

**Q**uibus exēplis manifestissime p̄docemur. et in aī voluntatē bone nobis domino inspirante p̄cedi. aī a per se aut p̄ exhortationē aīus. bet hōmīnis. aut per necessitatē nos ad salutis attrahit viam: et p̄fectionē virtutū ab eodē simulit cōdonari. nostrū vero h̄c esse ut adhortationē auxiliūq; dei vel remissius vel enixius exequamur: et p̄ h̄c nos vel remuneratiōē vel supplicia dignissime p̄mereri. qđ eius dispēsa tioni ac p̄ouidentie erga nos benignissima dignatione collate. vel neglexim⁹ vel studuimus nostre obedientie deuotione cōgruere. Qđ euidenter in deuteronio apteq; describitur. Cū inquit introduce rit te domin⁹ deus tuus in terram quā possessurus ingredieris: et deleuent gentes multas corā te. e theum et gergeseū. et amoreū et chananeū: et ferezeū. et eueū et ie buzeū. septem gentes multo maiores numero et robustiores te. tra diderūtq; eas dominus tibi: parti es eas vñ ad interfectionē. Non imbis aī eis fedus: neq; sociabis aī eis cōiugia. Qđ igitur introdu cūtur in terrā rep̄missionis. qđ delētur gentes multe coram eis. qđ traduntur in manus eorū nationes maioris numeri. et robusti ores qđ p̄pūs isrl. dei eē grā scrip

tura pronuntiat. Vtrum autē pati at eos israel vñ ad interfectionē an reseruet eas et parcat. et vñ meat cum eis fedus. et vñ so ciet cum eis coniugia an nō soact: ipsoz esse testatur. Quo testimoni o manifeste discernitur. quid libe ro arbitrio. quid re dispensationi vel cotidiano adiutorio domini de beam⁹ ascribere. et qđ diuine sit gra cie p̄stare nobis occasiones salu tis. et p̄ouentus secūdos atq; vic toriam. nostrū vero ut concessa dei beneficia. vel intentius vel segnit us exequamur. Quam rationem etiam in illozū terozū curatione satis euidenter videm⁹ exp̄ressā. Qđ enim trāsīt ante eos ihesus. diuine p̄ouidentie et dignatiōis est gracia. Qđ vero vociferātur. et dicunt miserere nostri fili dauid. si dei ipsozū et credulitatis est opus. Qđ visū reapiunt oculoꝝ. diuine miserationis est munus. Qđ autē eē p̄ p̄ceptionē aī⁹ libet munerē tam grāa dei qđ ratio liberi p̄seue ret arbitrij. leprosozū quoq; de cē qui pariter curati sunt. de clarat ex emplū. E quibus dū vnus p̄ arbi trij sui bonū. grāatū restituit aci onē. domin⁹ nouē requirens vnū qđ collaudans. viassitudinē adiuto rij sui eadē arca imemores benefi ciorū suozū ingē se retinere demon strat. Hoc ipsū enim visitatiōis su e donū est. qđ vel suscipit et appo bat grātū. vel requirit et rep̄ehen dit ingratos.



**C**apitulum vigesimū.  
 Redde tamē incoāssa si  
 de nos cōuenit. nichil sñ  
 deo pzoēs in hoc mūdo geri. Aut  
 enim volūtate eius aut pmissio. a  
 gi vniūsa faciendum est. ut scz hcc q  
 bona sūt volūtate dei perfici. auxili  
 oqz credatur. q aut p traria sūt e9  
 pmissio. ut dī p nequicijs ac du  
 ricia cordis nū deseres nos dīa  
 pteatio. z abulū nobis vlt ignomi  
 niosos coꝝpōis passionēs patiatur  
 dīnā. Qd eam apostoli voabur  
 euitēssime p dōemur ita dicentē  
 Propt̃ quod tradidit illos deus  
 in passionēs ignominie. Et iterū  
 Quia nō pbauerūt crediderūt de  
 um habere in noticiam. tradidit il  
 los deus in rephū sensū. ut faciāt  
 ea q nō cōueniūt. Et ip̃e domi9  
 per pphā. Et nō audiuit popu  
 lus meus vocē meam. z isrl̃ non  
 infēdit m̃. Propter qd dimisi eos  
 inquit scdm̃ adinuentiōem cordiū  
 eoz. ambulabūt in adinuentiōi  
 bus suis. Capitulum xxi.

**O**erman9 hoc testimonio  
 aptissime liberū demōstra  
 tur arbitriū. quo dicitur  
 Si populus me9 audisset me. Et  
 alibi Et nō audiuit populus meus  
 vocē meā. Cū enim dicit si audisset.  
 ostendit in potestate ei9 fuisse vel  
 acquiescendi ad audiendū. ul nō  
 acquiescendi ad iudiciū. Quomō  
 igitur nō in nobis nrā sal9 est vol  
 loāda. z ai vel audiendi vlt nō au  
 diendi ip̃e nobis cōessent facultas

tem? Capitulum vigesimū secundum.  
 Afmutius. Ante quidē cō  
 siderastis hoc qd dicitur.  
 Si populus me9 audisset me  
 s̃ nequaquā quis sit qui ad audien  
 tem ul nō audientē loquatur attē  
 dit. nec illd quod seq̃tur. p nich  
 ilo vtiqz inimicos ei9 humiliasset  
 z sup̃ tribulantes eū misisset ma  
 nū meam. Nemo igitur hec q p  
 tulim9. ut nichil sine deo geri pba  
 rem9 pua interpretatiōe detorquēs  
 ad defensionem liberi arbitrii ita  
 conetur assumere. ut ab hōine gra  
 tiam dei puiōneqz cotidiana tēp  
 tet auferre. per hoc qd dicitur. z nō  
 audiuit plūs meus vocē meā.  
 et iterū si populus meus audisset  
 me. et isrl̃ si in vīs meis ambulaf  
 s̃ et cetera. s̃ respiciat q sicut libe  
 ri arbitrii facultas populi inobe  
 dientia demōstratur. ita cotidiana  
 circa eum pꝝuissio dei clamantis  
 quodāmodō z monentis ostenditur.  
 Cū enim dicit si plūs me9 audis  
 set me. pꝝiozem vtiqz se locutū eis  
 euidenter ostendit. Qd fieri a do  
 mino non solū p legem scriptam  
 litteris. verūecia cotidianis moitē  
 solet. scdm̃ illud qd p ysaiam dicitur.  
 Tota die expādi man9 me  
 as ad pplm̃ nō credentē m̃. et con  
 tradicentē. Vtūqz ergo potest hoc  
 testimonio cōpbari. qd dicitur. Si  
 populus meus audisset me. israhel  
 si in vīs meis ambulasset. z pro  
 nichilo vtiqz inimicos eius humi  
 liasset. et super tribulantes eum



missem manū meam Nam sicut  
liberum arbitriū p inobediētiā po  
puli demonstratur. ita dispēsatio  
dei et auxiliū eius versatili ipsius  
inīcio demonstratur ac fine. cū se 7  
priorem locutū fuisse 2memorat.  
et postea inimicos eius humiliatu  
tū. si ab eodē fuisset audit9. Res  
enim per hec que ptulimus nō li  
berum arbitriū hūminis volumus  
submouere. sed huic adiutoriū et  
gradiam dei. per singulos dies ac  
momenta necessaria cōprobare  
¶ Hīs nos sermonib9 eruditos  
abbas pafnuāus e sua cella nō tā  
alacres q̄ compunctos corde ante  
mediū noctis emisit: hęc nobis p  
cipuū sue collationis cōferens mu  
nus. ut cum per abrenūciationis  
prime 2sumationē quā toto virtu  
tis nūsu studebam9 implere. attin  
genda nobis perfectionis culmina  
crederemus: inaperem9 agnoscere  
necdū nos cepisse monachoz fasti  
gia sompniare. quippe qui de scā  
ta abrenūciatione parūper in ceno  
bijs eruditi. tercia in qua omnis  
perfectio cōtinetur. queq; illas du  
as inferiores multē pcedit modis.  
ne auditu quidem nos antea pce  
pisse nosceremus

¶ Explicit collatio abbatis pafnu  
tij de tribus abrenūciationibus

¶ Inapiunt capitula collationis  
abbatis danielis

¶ De vita abbatis danielis

¶ Capitulu primum

¶ Inquisitio nostra unde oritur  
repentina cōmutatio mentiū ab in  
effabili leticia in mesissimam ani  
mi deiectionem Deandū

¶ Responsio sua super pposita  
questione Tercū

¶ Q dispensationis ac probati  
onis dei duplex sit cā. Quartū

¶ Q studium et industria nostra  
nichil sine adiutorio dei valeat

¶ Capitulu quintū

¶ Q utile nobis sit interdum a  
domino de relinqui. Sextū

¶ De utilitate eius pugne quam  
apostolus ponit in colluctatiōe car  
nis ac spiritus Septimū

¶ Interrogatio quid sit qd in ca  
pitulo apostoli post aduersantes  
sibi cōcupiscentias carnis ac spiri  
tus tercia adiciatur voluntas

¶ Capitulu octauū

¶ Responsio de intellectu recte in  
terrogantis Nonū

¶ Q vocabulū carnis nō in una  
significatione ponatur Decimū

¶ Quid in hęc loco caro ab apos  
tolo nominetur. et quid sit cōcupis  
centia spiritus Undecimū

¶ Que sit volūtas nostra que in  
ter cōcupiscentiam carnis et spiri  
tus ponitur. Duodecimū

¶ De utilitate cōtationis que  
ex colluctatiōe oritur carnis et spi  
ritus Capitulu Decimūterciū



**T** De iementabili nequicia spū  
aliū nequaarū. *Lij.*

**T** Quid nobis p̄sit carnis adū  
sus spm̄ concupiscentia. *Lvj.*

**T** De inēctus carnis quib⁹ nisi  
huiliaremur gūi⁹ iuerem⁹. *Lvi.*

**T** De eunuch⁹ tepore. *Lvij.*

**T** Interrogatio quid intersit int̄  
carnalē ⁊ aialem virū. *Lviij.*

**T** De male abrenūciatib⁹. *Lix.*

**T** De triplia aiaū statu. *Lx.*

**T** De hys qui intemptatis mag  
nis occupatur in paruis. *Lxi.*

**T** Incipit collatio abbatis daniel  
lis de concupiscentia carnis. *Lxii.*

**I**nter ceteros cristi  
ane philosophie  
viros. abbatem  
quoq⁹ vidim⁹ da  
nielem. equalem  
quidē virtutū gnē

hys qui in heremo scithi cōmane  
bāt. s̄ peculiaris grā humilitatē or  
natū. Qui merito puritatē ac mā  
suetudinis sue. a b̄to p̄fūcio soli  
tudis eius tē p̄biterio: ⁊ q̄tē cū m̄  
tē iunior esset etate ad dyaconū est  
platus officiū. In tantū enim be  
atus p̄fūti⁹ virtutib⁹ ipi⁹ ag  
gaudebat: vt quē vite meritē ⁊ g  
rā patrē nouerat. cōequare sibi ex  
sacerdotij ordine festinaret. Siqui  
tē nequaq⁹ feres in inferori misle  
rio eū diut⁹ immorari. optat⁹ sibi  
mat successorē dignissimū p̄uidere  
sup̄stes eū p̄sbyterij honore pro  
uepit. Qui tamen p̄oris humilita

tis consuetudinem non omittens  
nichil vnq̄ sibi illo p̄nte de subli  
nuorū ordinis adiectione donauit  
s̄ semp abbate p̄fūcio spiritualis  
hostias offerere. hic velut dyacon⁹  
in p̄oris ministerij p̄mansit officia  
o. In quo tamen beatū p̄fūtiū  
cū talis vir esset ac tātus. ut in m̄  
tē etiam p̄scentie grāā posside  
ret. hec spes substitutionis electio  
q⁹ frustra est. Nam nō multo p̄.  
hunc quē sibi parauerat successorē  
p̄misit ad dñm. *Caplm. ij.*

**I**c itaq⁹ beatus daniel in  
querētib⁹ nobis. cur int̄  
dū resideres in cellula. tā  
ta alacritate cordis cū ineffabili  
quodā gaudio. et exuberantia sacra  
tissimorū sensuū repleveremur: vt e  
am non dicā sermo possit subsequi  
s̄ ne ip̄e quidē sensus occurreret. o  
ratio quoq⁹ pura p̄mitteretur  
ac p̄mpta: et mens plena spirita  
libus stābus. p̄ces suas efficaces  
ac leues etiam p̄ sapore supplētis  
ad deū peruenire sentiret. ac cursū  
nullis existentibus causis tāto s̄  
ito repleveremur angore: ⁊ irōna  
bili quodā mestitia p̄meremur. ut  
nō solū nosmetip̄os h̄mōi sensibus  
arescere sentirem⁹: verū etiam hor  
reret cella. sorderet lectio. ip̄aq⁹ in  
stabilis ac nutabunda et quodam  
modo ebria emitteretur oratio.  
ita vt ingemiscētib⁹ et conātibus  
nobis ad directionē p̄stnam reuo  
cari mens nrā nō possit: q̄ntoq⁹ in  
tentius ad dñi reduceretur intuitū.



tanto vehementius ad discursus in  
stabilis lubrico rapemur excessu.  
et ita omni spiritali fructu reddere  
tur effeta. ut nec desiderio regni  
celorum. nec metu gehenne propo-  
situm ab hoc letali quodam sompno  
valeret exatari: ita respondit.

#### Capitulum tertium

**U**lpertita nobis a maio-  
ribus ratio super hac qua-  
datis sterilitate mentis est tradi-  
ta. Aut enim de negligentia nostra  
aut de impugnatioe dyaboli. a de-  
dispensatione domini. ac probati-  
one descendit. Et de negligentia  
a quidem. cum vicio nostro tempore  
precedente inconsiderate nos metip-  
sos. et remissius exhibentes: et p-  
ignauiam et desidiam nostris cogi-  
tationibus passi. terram cordis nostri  
spinas et tribulos facimus germi-  
nare. quibus in ea pullulantibus con-  
sequenter efficiamur steriles: atque  
ab omni spiritali fructu et contem-  
platione ieiuni. De impugnatioe  
vero diaboli. cum etiam bonis nonnullis  
studijs dediti. callida subtilitate  
mentem nostram aduersario pe-  
netrante. vel ignorantes ab opti-  
mis intentionibus subtrahimur  
vel inuti

#### Capitulum quartum

**D**ispensatio autem vel probati-  
onis dei: duplex causa est.  
Prima ut paulisper a domino derelic-  
ti. et mentis nostre infirmitate hu-  
militer intuentes super preceden-  
te puritate cordis que nobis illius

visitatione donata est nullatenus ex-  
tollamur. prebantes nos ab eodem  
derelictos. gemitibus nostris et in-  
dustria illum leticie et puritatis sta-  
tum recuperare non posse intelligen-  
mus: et preteritam cordis alacri-  
tatem non nostro studio. sed illius  
nobis dignatione collatam. et p-  
sentem de ipsius iussu gratia et illumi-  
natione esse poscentem. Secunda vero  
probationis est causa: ut perseueranti-  
a nostra vel mentis constantia. et  
desiderium comprobetur. et qua inten-  
tione cordis. vel orationum instanti-  
a deseretem nos visitatione sancti  
spiritus requiramus manifestetur  
in nobis. ac piter agnoscentes. quod  
to labore amissum istud spirituale  
gaudium et puritatis leticia conqui-  
ratur. sollicitius inuenta custodire  
ac tenere attentius studeamus. Quo-  
modo enim negligentius custodi-  
ri solet. quicquid creditur facile posse  
reparari

#### Capitulum quintum

**P**er que euidenter proba-  
tur gratiam dei ac misericordiam  
sepe operari in nobis  
ea que bona sunt. qua deserente nos  
nichil valere studium laborantem: et  
quodamlibet animi nitentis industri-  
am. sine ipsius iterum adiutorio sta-  
tum pristinum recuperare non pos-  
se. illudque in nobis iugiter impleri  
non volentis neque currentis. sed  
misericordie est dei. Que gratia nonnunquam  
e contrario negligentes ac resolutos  
nos inspiratioe hac que dicitur sancta



et habundantia spiritualium cogitatio  
nū visitare nō tenent: sed inspirat  
indignos et suscitāt dormientes. et  
illuminat ignorātie tenebris posses  
sos: dementerq; arguit nos atq;  
castigat. insidens se sordib9 nris  
ut vel sic de inertie sompno sur  
gere puotemur. Deniq; frequentē  
etiam odorib9 vltia oēm suauita  
te cōpositionis humane. in hīs ip  
sis subito visitationibus adimple  
mur: ita ut mens hac oblectatio  
ne resoluta in quēdā spūs rapiatur  
excessū. seq; cōmorare obliuiscatur  
in carne. **Capitulū sextū.**

**I**n tantū vero illū quem  
dixim9 abscissū. et ut ita  
loquar desertionē dei bea  
tus dauid utilem esse agnouit. ut  
nequaquā orare maluerit ne a deo  
in nullo penitus relinqretur. hoc  
enim sciebat incōgruū esse. vlt sibi  
vl humane nature ad qualibet p  
uenienti persōnē s; tēperari eum  
poti9 de pcat9 sit dicēs. Nō me de  
relinquas usq; ad finē. Ac si diceret a  
liis verbis. Scio qd derelinqze so  
leas utiliter sanctos: ut eos pro  
bes. Aliter enim ab adūsario tēp  
tari non possūt. nisi a te paulisp fu  
erūt derelicti. Et ideo non rogo ut  
nūq; me derelinquas. quia nō ex  
pedit m ut nō vl meam infirmita  
tem sentiens dicā. bonū m q; humi  
liasti me. et exeratiū n habea plia  
di. Qd sine dubio habē nō potero  
si michi semp et indisrupte coheret  
diuina pteatio. **D**iffultū namq;

me tua defensione tēptare zabol9  
nō audebit: illud obiciens et exp  
brans. uel michi uel tibi. qd adū  
sus athletas tuos solet calumpni  
osa voce pferre. Num gratē iob co  
lit deum? Nonne tu vallasti eum  
ac domū eius? vniūsq; substanti  
am eius per aruitū? **D**ed magis  
peto ne me usq; ad finē derelias: qd  
grece dicit eos phoara. id est usq;  
ad nimietatē. Qd tū enī michi vti  
le est si me paululū subzelinquas  
ut desiderij mei cōstantia cōprobe  
tur: tā tū noxiū est si p meritū ac  
delictis meis nimis me dereli pati  
ar. quia nulla vltus huāna si diu  
ti9 in tēptatione tuo derelictū auxi  
lio. sua poterit cōstantia p durare:  
et nō ptinus adūsarij vel potētie  
vl factioni succūbere. nisi tu ipse qui  
es humanarū virium cōsciū. ac  
luctaminū moderatōr. non pmise  
ris tēptare nos sup id quot pos  
sumus: sed feceris cū tēptatione  
et exitū. ut sustinere possim9. **T**a  
le quid et in iudiā libro sup exter  
minatione gentiū spiritualiū. que  
aduersatur israhel: iustice legi9  
designatū. **H**ec sūt gentes quas  
dominus dereliquit ut erudiret in  
eis israhelē: et ut haberent con  
suetudinē cum hostibus pzelandi.  
**E**t iterum post pauca **P**rimisq; e  
os dñs. ut in ipsis expiretur isra  
elem utrū audirent mādāta domi  
ni: q pceperat patrib9 eorū p ma  
nū moysi. an nō. **Q**uā vtiq; pug  
nam non inuidēs quieti israhelis.



nec male eide consulens. sed sciens  
esse utilissimam reservauit. ut dum  
gentium istarum impugnatione depreme-  
tur: nunquam se sentiret auxilio domi-  
ni non egere. et ob id semper in eius  
meditatione et inuocatione persistens.  
nec inertia solueretur. nec bellandi  
usu et exercitia virtutis amitteret  
Frequenter enim quos non potuerunt  
aduersa superare. securitas et prosperitas  
deleceuerunt. Septimum

**N**unc pugnam utiliter nostram  
quoque insertam membris. etiam  
in apostolo ita legimus.  
Caro enim concupiscit aduersus spi-  
ritum: spiritus vero aduersus car-  
nem. Hec autem inuicem aduersantur sibi:  
ut non queamus vultis illa faciat.  
Habet et hic pugnam inuisceratam  
quodammodo corpori nostro. dispensati-  
one domini parate. Quicquid enim  
generaliter et sine aliqua exceptio-  
ne omnibus inest quid aliud iudicari  
potest. nisi ipsi humane substantie post tu-  
mam primi hominis velut naturaliter  
attributum? Et quod vniuersis conge-  
nitum concupiscit deprehendit. quomodo non  
credendum est arbitrio domini non nocere  
tibi sed consulente insertum? Causam ve-  
ro huius belli id est carnis et spiritus  
hanc esse pronuntiat. ut non inquit queamus  
quod vultis illa faciat. Ergo id quod  
parauit deus ut a nobis non possit  
impleri id est ut non queamus volumus  
illa faciamus: si impleatur quid  
aliud credi potest esse quam noxium? Et est  
quodammodo utilis hec pugna nobis  
dispensatione creatoris inserta. et

ad meliorem statum prouocans atque  
pellens. Qua sublata. pauldubio  
pax equivo perniciosa succederet. viii

**O**mnem illam in ea plenius videamus  
tamen quia necdum possumus apostoli  
sententiam ad liquidum perducere. volumus hanc  
nobis aptius explanari. Tres enim  
res hic indicari videmus. Prima car-  
nis aduersus spiritum pugna. Secunda  
spiritus aduersus carnem concupiscentia. Ter-  
tia voluntas nostra que velut media col-  
locatur. De qua dicitur. Ut non queamus  
quod vult illa faciat. Duplex quare li-  
cet ut dixi suspitio. quod tamen ex hijs  
que posita sunt intelligente colligamus volu-  
mus tamen quia se habet obtulit collationis oc-  
casio. aliquid nobis luadimus disputari

**D**aniel discernens diuina  
significationes et lineas questionum  
portio intelligentie est et maxima  
pars intelligentie scire quod nescias  
Propter quod dicitur. Insipienti interro-  
gati sapientia reputabitur. Quia licet is  
qui interrogat vim propositae questionis  
ignoret: tamen quia proutem inquit. et in-  
telligit quod non intelligat. hoc ipsum  
illi reputabitur ad sapientiam. eo quod  
nesciret proutem agnoscit. Secundum  
diuisionem itaque vestram: tres hi loci  
res ab apostolo numerari videmus. Con-  
cupiscentia carnis aduersus spiritum. et  
spiritus aduersus carnem. quam aduersus  
se inuicem pugna. hanc videmus habere cau-  
sam atque rationem: ut ea que volumus inquit  
facere nequamur. Quarta igitur super  
est causa quam minime vos vidistis  
ut illud saluet quod volumus faciamus.



Nūc ergo opus est nobis. ut prius duarū concupiscentiarū vnu. id ē carnis et spūs agnoscam⁹: et ita demū que sit voluntas nrā q̄ inter utraq; posita est discutere valeam⁹: deinde qd̄ possit voluntatis nostre non esse: similiter discernamus.

Capitulū x.

**U**ocabulū carnis in scripturā sanctis multis modis le-  
gitur nominari. Nam  
nōnūq; significat hōiē integrū. id  
est qui ex corpore constat et anima  
ut ibi. Verbum caro factū est. Et  
videbit omnis caro salutem dei nrā  
Nōnūq; hōiēs peccatores et car-  
nales. ut ibi. Non pmanebit spi-  
ritus meus in hōiibus istis eo q̄  
sint caro. Interdū p̄ ipsis peccatō-  
pōnitur ut ibi. Vos autē nō estis  
in carne: s; in spū. Et iterū. Caro  
et sanguis regnū dei nō possidebūt  
Deniq; sequitur. Neq; corruptio  
in corruptelā possidebit. Nōnūq;  
p̄ cognatione et p̄pinitate: ut  
ibi. Ecce nos os tuū. et caro tua  
sum⁹. Et aplūs. Si q̄ mō in emu-  
latione inducā carnē meam. et sal-  
uos faciam aliquos ex illis. Que  
redū ergo nobis est. scdm̄ quā sig-  
nificationē ex hīs quatuor. carnē  
hic debem⁹ accipere. Manifestū  
nāq; est scdm̄ illud qd̄ positū est. et  
Vbū caro factū est. ul̄ illud. et vide-  
bit oīs caro salutem dei penit⁹ sta-  
re non posse: neq; scdm̄ qd̄ dicitur  
non pmanebit spūs me⁹ in hōi-  
nibus istis eo q̄ sint caro. quia nō

sicut ibi abrupte de hōie peccatore  
ita et hic ponitur caro cum dicitur  
Caro concupiscit adūsus spiritum.  
et spūs adūsus carnē. Neq; enim  
de rebus substantialib⁹ loquitur. s;  
de actualib⁹. q̄ in vno eodēq; hōie  
vel p̄ter vel singillatim cū quadā  
tpis viassitudine et mutatione luc-  
tantur. Caplm̄. xi.

**Q**uāobrem in hoc loco car-  
nē nō hōiē id est hōi-  
nis substantiam. sed volūtātē car-  
nis. et desideria pessima debemus  
accipere: sicut nec spū qd̄ aliquā-  
tem substantiale. s; anime deside-  
ria bona et spiritualia designat. Que  
sensū itē bñs apostolus superius e-  
uidenter exp̄ssit. ita dicens. Vra  
autem spū ambulate: et desideria  
carnis nō persiciat. Caro enī cō-  
cupiscit aduersus spm̄: spūs vero  
aduersus carnē. Hec autē inuicē  
aduersatur sibi: ut non quāq; vul-  
tis illa faciat. Que cū utraq; id  
est desideria carnis et spūs in vno  
eodē sint hōiē. intestinū cōdīe in-  
tra nos geritur bellū. dū cōcupiscē-  
tia carnis q̄ p̄pitanter fertur ad  
viciā. hīs q̄ ad pntem requē per-  
tinent delicijs gaudet. Quibus e-  
cōtra cōcupiscentia spūs adu-  
rsa. ita desiderat tota spiritualibus  
studijs inherere. ut etiam necessari-  
os carnis vsus optet excludere.  
sic illis iugiter cupiens occupari.  
ut nullā optet fragilitati ei⁹ curā.  
penitus impartire. Caro luxurij  
ac libidine delectatur. spiritus ne



ipsis quide naturalib9 desideriis  
acquiescit. **I**lla cupit satiari sopno  
repleri cibo. hic ita vigilis et ieiun  
iis saginatur. ut ne ad ipsu qui  
de necessariu vite usu sompnu abu  
qz velit amittere. **I**lla vniuersis  
exuberare copiis concupiscit. hic ne  
ipsius quidem exigui panis cotidi  
ana substantia habere contentus est.  
Lavacris illa nitescere. et cotidia  
nis adulantiu cuneis appetit qstui  
pari. hic squalore sordiu et inaces  
sibilis heremi vastitate congaudet.  
auctorūqz mortalium presentia phor  
tescit. Honoribus illa et laudibus  
hominum confouetur. hic interrogatis  
sibi iniuriis ac persecutionib9 glori  
atur. **Capitulum xij**

**I**nter has igit vtraz co  
cupias aie voluntas i me  
ditullio quoda vitupabiliore consis  
tens. nec viciozū flagitiis oblecta  
tur. nec virtutu doloribus acquies  
cit. Sic qurens a passionib9 tēpa  
ri carnalibus. ut nequaqu velit do  
lores necessarios sustinere. sine q  
b9 desideria spiritus nequeunt pos  
sideri absq castigatione carnis cas  
timoniam corporis desiderans ob  
tinere. sine vigiliarū labore cordis  
acquirere puritate. cum requie car  
nis spiritalibus exuberari virtuti  
bus. absq ullius exasperatio ē co  
uicij patientie gratia possidere. hu  
militate xpi sine honoris mundani  
exercere iactura. religionis simpli  
tate cū seclari abito ē sectari. x po  
cū homin laude ac fauore seruire dis

trictione veritate sine cuiuspiā vel  
tenui offēsiōe pferre. et postremo  
sic vult futura coseq bona. ut presen  
tia nō amittat. **Q**ue voluntas nū  
q nos ad pfectionē verā faciet per  
uenire. s in tempore quodam determi  
mo collocabit. talesq faciet qual es  
sūt qui in apocalipsi increpatioe da  
mini castigantur. **S**ao opera tua  
quia neqz frigid9 es neqz calid9  
**U**tinā frigidus esses aut calid9  
**N**ūc autē qā tepid9 es inapiā te  
euomere ex ore meo nisi hūc tepi  
dissimū statū alteriuscū hec insue  
gentia bella disruperint. **N**ā cū fa  
mulātes huic voluntati nostre. ad  
hāc remissionē voluerim9 nos met  
ipsos paululū relaxare. confestim acci  
lei carnis insurgunt. suisq nos vici  
is et passionib9 sauciantes. nequa  
qu in illa qua delectamur puritate  
qualitate stare permittūt. atq ad  
illā quā horrem9 frigidā volupta  
tum plenāqz sentibus pertrahunt  
viā. **R**ursū si spūs feruore succensi  
opa carnis volētes extingū. sine  
ullo respectu fragilitate huāne. to  
tos nos met ipsos tēptauerim9 ad i  
moderata virtutū studia cordis e  
latione conferre. interpellās ibecilli  
tas carnis ab illa rephensibili ni  
mietate spūs reuocat ac retardat.  
**E**t ita fit ut i vtraqz paupia tali  
colluctatioe alterna sibi met repug  
nante anime voluntas que nec to  
tam se carnalibus desideriis dete  
re nec virtutū vult laborib9 desudare  
quoda iusto modo ramine tēporetur



dum hec inter utraq; contentio il-  
lam perniciosiorem exdntes anime  
voluntate. quando equitate libram  
in statera nra corporis collocat. q; spi-  
ritus carnis confinia iusto discer-  
nit examine. nec a dextre mente  
spūs ardore succensat; nec a leua  
carne vicioꝝ aculeis pponderat p-  
mittens. **D**ūq; hec pugna coti-  
dianis diebus utiliter exagitur in  
nobis. ad illud q̄tū qd nolum⁹  
salubriter venire p̄pellimur. ut pu-  
ritate cordis nō oao nec securitate  
sed iugis sudore et contritione spūs  
acquiescam⁹. castitateq; carnis et dis-  
cretis ieiunijs. fame. siti. ac vigi-  
lantia retineam⁹. directionem eadē  
cordis. lectione. vigilijs. orōne cō-  
tinua. et solitudinis squalore capi-  
amus; paucam tribulationū exer-  
citij retetem⁹. cū blasphemijs et  
obprobrijs satuitate nostro serua-  
mus auctori. veritate cum inuidia  
mundi h⁹ et imitacijs si necesse  
fuerit exequamur. et tali colluctati-  
one in nro corpe militate. ptracte  
nobis ab hac ignaua securitate at-  
q; ad istum quē nolumus laborem  
ac virtutum studia prouocant. equi-  
tas optime media retentetur.  
**E**t tepidū nostre voluntatē arbitri-  
um. hinc spūs feruor. illinc carnis  
gelidissimus rigor moderatissimo  
calore cōtemperent; ac neq; ad ef-  
frenata via mentem p̄trahi cōcu-  
piscencia spūs sinat. nec cursū ad  
virtutū irrationabiles appetitus  
fragilitas carnis spm patiat ex

tolli; ne vel inde omnigenū pullu-  
lent fomites vicioꝝ. vel hinc ela-  
tio morbi p̄ncipalis emergens et  
telo nos supbie grauiore confodi-  
at. **H**ec h⁹ pugne equilibratio  
iusta succedet sanam et moderatā  
inter utraq; virtutū reseret viā; ite-  
nere regio docens milite crisi semp  
iācedere. atq; ita fiet. vt cū p̄ tēpōe  
hui⁹ quā dixim⁹ ignauissime volū-  
tatis. p̄p̄sus mens ad desideria  
carnis fuerit deuoluta; spūs con-  
cupiscencia retentetur. nequaquā eo  
vicijs acquiescente terrenis. **R**ur-  
sus si immoderato feruore p̄ excel-  
sū cordis ad impossibilia fuerit spi-  
ritus noster et inconsiderata p̄p̄-  
tus infirmitate carnis ad iustum  
pertrahatur examen. et tñscendēs  
voluntatē nre tepidissimū statū; cō-  
modissima tēperie planoq; trami-  
te cū sudore industria viā perficiōis  
incedat. **V**ile qd est in illi⁹ extruc-  
tione turris legim⁹ a dño dispen-  
satū in libro geneseos. ubi lingua  
rum oboꝛta confusio; repente sacri  
legos ausus hominū nefandosq;  
cōpescuit. **P**ermāisset etenim ibi  
aduersus deū. p̄mo aduersus eos  
qui diuinā eius attēptare ceptat  
maiestatē consensus noxijs. nisi e-  
os dispēsatione dei repugnās intē-  
se diuersitas lingue p̄ dissonantiā  
vocis in meliorem statū proficere  
cōpulisset. et quos ad exadium sui  
animaueat perniosa cōsensio. ad  
salutē reuocass; bona utiliss; discor-  
dia. inapientes saliet humanam



fragilitate intercedente diuisione sen-  
tire. quā p noxia inspirationē elati  
antea nesciebāt. *Deamūtercū.*

**I**n tantū vero utilis nob  
ex huius pugne diuisione  
cūctatio nascitur. et salu-  
taris ex hac cōcertatione dilatio.  
ut cōsistente soliditate corporea. dū  
ab eorū effectū que nequiter men-  
te cōapimus retrahimur. nōnunq̃  
in meliōrē statum seu penitudine  
subsequente. seu emendatione qua-  
dam que solet perastinatione opis  
et reuogitatione interueniente des-  
cendere corrigamur. *Aug.*

**D**eniq; hos q̃s intelligi  
ad volūtātū suarū de sice-  
ria p̃ficiēda nullo carnis ob-  
staculo retardari. demones scz ac  
spūales neq̃as. equidē cū sint de  
eminētiore angelorū ordine deuo-  
luti. detestabiliores esse hōib9 cōte-  
plamur. eo q̃ possibilitate corū  
desiderijs adiacēte. id qd neq̃ter  
semel p̃ceperint. irreuocabili malo  
p̃ficere nō veretur. q̃a sicut aīn9 co-  
rū ē veloci9 ad exuogitādū. sic ad p̃-  
ficiendū p̃uix et absoluta substācia  
Dūq; suppetat eis p̃na faalitas e-  
a q̃ voluerūt pagēdī. p̃ceptū malū  
nullā intercedēs deliberatio salutarē  
emēdat. *P*ūalis nāq; substācia  
nec vlla carnis soliditate deuicta.  
ut exausationē exorte i sese p̃raue  
nō recipit volūtātē. ita veniā ma-  
lignitātē excludit quia nulla quē  
admodū nos ad peccādū ipugna-  
tioē carnis extrāsecus lacessita est

q̃ vici9 solius male volūtātē accē-  
sa. et ob hoc sine venia peccatū et  
lāguor sine remedio est. Sicut enī  
nulla terrena sollicitante materia  
corruit. ita ne indulgētiā quidem  
aut locū penitudinis obtinere potest.

**Q**uib9 ex reb9 cui *Ev.*  
denter colligitur. q̃ non  
solū noxia nō sit hec q̃ cō-  
tra se inuicē suscitatur in nobis car-  
nis spū9 p̃tētiō. verūcūq; multā cō-  
ferat nobis vtilitatē. *P*rimo q̃ de  
sidias ac negligentias nrās stati-  
arguit. et ut quidam diligentissi-  
mus pedagogus a distractionis et  
disapline linea nunq̃ nos deuiaē  
cōcedens. si paululum quid securi-  
tas nostra mensuram p̃grie sereni-  
tātē exāsserit. flagellis incēntiuo-  
rū stimulat cōfestim et incēpat. at-  
q; ad p̃petentē reuocat paratatem.  
*S*ecūdo q̃ p castimonie pūitate  
ac puritatē integritate cū dei grā  
p̃cedet. ita nos lōgo tpe genitali  
pollutioē viderim9 imunes. ut ne  
ipā quidē simplia p̃motioē carnis  
vltēri9 nos inquietādos esse creda-  
m9. et p hoc velut qui nō gestem9  
corruptelā carnis. in secretē cōscie-  
ntē fuerim9 elati. suo nos cursū q̃  
uis quieto ac simplia viciās flux-  
u humiliat ac retundit. nosq; homi-  
nes esse stimulis suis ammonet.  
*Q*uodāmodō enim cum i ceteris ge-  
neribus viciōrū. et quidē grauiori-  
bus magisq; noxijs indifferentius  
soleamus incurrere. nec tam facile  
in eorū cōpungamur admissio.



In hoc peculiari humiliatur consci-  
entia nostra: per que hanc illusioem  
neglectam quoque passionum recorda-  
tione mordet. euidenter intelligens  
immunda se factam naturalibus inte-  
tibus: quod cum esset immundior spiritualibus  
vitiis ignorabat. Et reuertens pro-  
nus ad emendationem anteriorem ig-  
nauit: comonetur nec super successi-  
bus preterite puritatis debere perfidare  
qua se perspicat pusillum quid dedi-  
casse a domino perdidisse: nec posse  
huius purificationis donum nisi per soli-  
us dei gratiam possidere. docetibus  
nos quodammodo ipsius rei exprimere  
ut si integritate cordis perpetuo con-  
sequi delectamur. humilitatem stu-  
diamus virtute iugiter optinere

Capitulum xvi.

**H**uius igitur puritatis elatione perniciosa futura  
auctis sceleribus atque fla-  
gitiis. et ob hanc nichil nos emo-  
lumentum consequitur per qualibet cas-  
titate integritate. testes sunt ille vir-  
tutes. quarum superius fecimus mentio-  
nem. Que cum nullas huiusmodi titillatio-  
nes carnis habuisse credatur: ob  
solam cordis elationem perpetua tuma-  
de sublimi celestis statione deiecte  
sunt. Essemus itaque penitus absque reme-  
dio tepidi. utpote non habentes iu-  
dicem negligentie nostre. vel in cor-  
pore nostro vel in conscientie nos-  
træ insidentem: nec studeamus  
ad perfectionis vniuersum peruenire seruo-  
rem. sed ne frugalitatis quidem dis-  
tinctionem vel continentie teneremus:

nisi nos hec titillatio carnis inter-  
tens humiliaret atque retunderet. et  
aduersus spirituum quoque victorum  
purgatioem solliatos redderet et  
intentos. Capitulum xvij.

**D**enique in hijs qui spiritum dones  
sunt corpore. idcirco hunc a-  
nimu teporem plerumque inesse  
deprehendimus: quia velut absoluti  
ab hac necessitate carnali. nec la-  
bore continentie corporalis. nec co-  
tentione cordis se estimant indige-  
re. Et hac securitate resoluti nunquam  
perfectionem cordis. sine spirituum  
quidem victorum purgatione: vel que-  
rere vel possidere in veritate festinant  
Qui statim a carnali qualitate des-  
cendens efficitur animal. qui est pro-  
culdubio deterius gradus. Ipse est  
enim qui de frigido ad tepidum transi-  
ens. de testabilior domini voce signi-

Capitulum xvij.

**O**remus de utilitate col-  
lutationis que inter carnem et  
spiritum suscitatur. quantum videtur nobis  
euidenter expressum est. ita ut eam ip-  
sis quodammodo manibus nostris palpabi-  
lem factam esse credamus. Et idcirco  
hanc quoque rationem nobis similem  
cupimus aperiri quid intersit inter  
carnalem et animale virum. vel que  
admodum animalis carnali possit  
esse deterius. Capitulum xix.

**D**aniel. Secundum diffinitio-  
nem scripture tres sunt anima-  
rum status. Primus carnalis.  
Secundus animalis. Tertius spiritualis.  
Quos in apostolo ita legimus de signi-



**N**ā de carnali dicitur. **I**te vobis  
potū dedi nō escam. **N**ecdū enim  
poteratis s; nec adhuc quidē potes  
tis. adhuc enī carnales estis. **E**t  
iterū **U**bi enī est inter vos zelus  
et cōtentio. nōne carnales estis?  
**D**e animali quoq; ita p̄nūciat  
**A**nimalis autē hōmo nō p̄cipit  
ea que sūt spiritus dei. stulticia ei  
est illi. **D**e spūali vero. **S**pūalis  
autē examinat ōnia. ip̄e autem a  
nemine diiudicatur. **E**t iterum  
**V**os qui spūales estis; instruite  
eos qui huiusmodi sunt in spū le  
nitatis. **I**taq; festinandū nobis ē  
vt cum renūciantes desierimus eē  
carnales. id est cū a secularium ce  
perim; cōversatione seūigi. et ab  
ista manifesta carnis pollutiōe cō  
sare. spūalem statum p̄tinus app̄  
hendere tota virtute nitamur. ne  
forte blandientes nobis q; vide  
mur secūdū exteriorē hominē hu  
ic abrenūciasse mundo. vel carnali  
um fornicationū deseruisse cōtagi  
a. tanq̄ qui sūmam perfectionis p̄  
hoc app̄prehenderim; remissiores  
deinceps erga emūdatiōē ceterarū  
passionū lenitiōes reddamur. et in  
ter vtraq; detenti gradū spiritua  
lis p̄fectū assequi neq̄am; existi  
mantes ad p̄fectionē nobis habū  
de sufficere. q; exteriorē hoīe vide  
amur de cōversatione mūdi hui;  
ac voluptatibus segregati. vel q;  
imunes simus a corruptela vel cō  
mixture carnali; et ita iuenti ab  
illo tepido statu qui deterior iudica

tur euomentos nos ex ore domi  
ni secūdū eius sententiam noue  
rimus ita dicentis. **U**tinam cali  
dus esses aut frigidus. **N**unc au  
tem tepidus es et incipiam te euo  
mere ex ore meo. **N**ec immerito e  
os dominus quos iam in visceri  
bus reaperat caritate; noxie tepe  
factos cum quadam cōuulsione pe  
toris sui euomentos esse pronun  
ciat. **Q**ui cum salutarem quodam  
modo ei potuissent p̄bere substā  
tiam. auelli ab eius viscerib; ma  
luerunt. tāto deteriores effecti il  
lis qui nūq̄ ori dominico illati sūt  
abibis. q̄ id quod nausea compel  
lente proiciam; odibilis detesta  
mur. **Q**uicquid enim frigidum est  
etiam ore nostro susceptū in calo  
rem vertitur; et salutifera suauita  
te perapitur. **Q**uod autem semel vi  
tio perniciosi teporis abiectum est.  
non dicam labijs admouere; sed  
etiam eminus intueri sine ingenti  
horrore non possumus. **R**ectissime  
ergo p̄nūciatur esse deterior. q̄a  
facilis ad salutarem cōuersionē ac p̄  
fectionis fastigiū carnalis quis id  
est gentilis vel secularis accedit;  
q̄ is qui p̄fessus monachū. nec tā  
mē viā p̄fectionis arripies scdm  
regulā discipline. ab illo semel spi  
ritualis feruoris igne discessit. **I**lle  
nāq; corporalibus saltē vicijs hu  
miliatus. atq; imundum se senti  
ens contagione carnali. ad fontē  
vere purificationis ac perfectionis  
culmen quandoq; cōpūat; accurrens



et horrescens illum in quo est infirmitas  
delitatur gelidissimum statum spiritus ar-  
dore succensit. ad personam facili-  
us conuolabit. Nam qui semel ut  
diximus tepido exorsus initio mona-  
chi cepit abuti vocabulo. nec tamen  
humilitate ac feruore quo debuit  
iter huius professionis arripuit. infec-  
tus semel hac miserabili luce. et in  
ea quodammodo resolutus. nec per se  
ulterius proficere sapere. nec alterius po-  
terit monitus erudiri. Dicit enim in  
corde suo secundum illam domini sente-  
ntiam. quia diues sum et locuples. et  
nullius egeor. Cui illud quoque quod  
sequitur consequenter aptabitur. Tu  
autem es miser et miserabilis. et pau-  
per et cecus et nudus. In eo factum  
etiam seculari deterior. quod miserum  
se. nec cecum. ac nudum. aut emendati-  
one dignum. uel egere monitus alius  
aut institutione cognoscit. et ob hoc  
ne exploitatione quidem ullam ubi  
salutaris admittit. non intelligens  
ipso monachi se nomine pergrauari  
ac deprimi opinione auditorum. Quia  
dum creditur ab hominibus sanctus et ve-  
lut dei famulus colitur. necesse est  
ut in futuro vehementiori iudicio  
peneque subdatur. Postremo quid  
diutius immoramur in hijs. que nobis  
experimento satis aperta sunt ac pro-  
bata. Frequenter enim uidimus de  
frigidis atque carnalibus. id est secu-  
laribus et paganis ad spiritualem per-  
uenisse feruorem. de tepidis atque a-  
nimalibus omnino non uidimus.  
quos etiam per prophetam ita legimus.

dominum detestari. ut spiritualibus vir-  
tutibus doctrinibus precipiat ut ab eis mo-  
nendis docendis discant. et nequaquam  
velut in sterili atque infructuosa terra  
noxius sentibus occupata. semen ubi  
bi salutaris expediat. sed ut contemp-  
nentes eam nouam potius excolant terram  
id est erga paganos ac schismaticos contra  
doctrinam culturam. ac verbi transierant  
salutaris instantiam. Quod ita legi-  
tur. Hec dicit dominus viro iuda. et ha-  
bitatori iherusalem. Nouate vobis  
nouale. et nolite serere super spinas.

Capitulum vigesimum.

**D**enique quod potest dicere  
ita plebs abrenunciasse  
conspiciamus ut nichil amplius im-  
tasse de anterioribus vicibus ac mori-  
bus comprobetur. nisi ordinem tantummodo  
atque habitum secularem. Nam acqui-  
rere pecunias gestiunt. quas nec  
ante possederunt. uel certe quas ha-  
buerant retinere non da sunt. et quod  
est lugubrium etiam ampliare desi-  
derant. sub textu quod uel famulos su-  
os exinde uel fratres alere se debe-  
re iustum est contendunt. uel certe sub  
obscuro congregandorum finem cupidita-  
te et instituendi monasterij simula-  
tione actus reseruat. que uelut ab-  
bates institueri se posse presumunt.  
Qui si in veritate viam personarum  
inquireret. hoc potius tota virtute perfi-  
cere niteretur. ut scilicet exuti non solum  
pecunijs uel etiam affectionibus presu-  
mptis et distentionibus vniuersis. se  
metipsos singulares ac nudos ita  
sub seniorum imperio collata teneant.



ut auram nō modo aliorū nullā. s; ne sui quidē gererent. **C**ontrario autē euenit. ut dū fratribus pēsse festinant nunq̃ senioribus ipsi subiiciantur; et a superbia inchoantes dū alios instruere cupiūt. nec discere ipsi nec agere ea que deo agēda sūt mereantur. **Q**ui necesse est ut scādū sentētiā saluatoris reduces eorū effectū; piter in foueā cadant. **C**ui9 supbie licet unū sit gen9. duplex tamē eius est species. **U**na q̃ seueritate grauitateq; iugiter emētitur. aliaq; effrenata libertate i cachinnos fatuos. risusq; dissoluitur. **E**t illa quidē taciturnitate cōgaudet. hec vero dedignae silentio coartari. nec q̃sūdē passim ploq̃ eadē res incōgruas et ieptas dū erubescit vel inferior ceteris vel iudicioz iudicari. **A**lia ob elationē clericatus ambit officiū. altēā despiat. vix te iudicans illd aut dignitati p̃stine. aut vite. ac nataliū suozū meritū incōgruū vel indignū. **Q**uatū q̃ deterior p̃nūcianda sit. vniuscuiusq; disciat ac p̃pēdat examen. **U**nū sane atq; idē iobediētē gen9 est. vel ppter opatiōis instātiā. vel ppter ocij desidiā senioris violatē mādātū. **T**āq; dispēdiōsū est. p sopnō q̃ p vigilātiā mōstērii statuta querere. **T**ātū deniq; est abbātē transire p̃ceptū ut vigiles. q̃tū si cōtempnas ut dormias. **N**ec ali9 supbie fomes ē p iunio fratē q̃ p refectiōē q̃tepnerē nisi q̃ p̃nūciosiora et a t̃medijs lō

ginq̃ora sūt vicia. q̃ sub specie vti tū et ymagine spūaliū rerū videntē emergē. q̃ illa q̃ ex opto p carnali volūtate gignūt. **H**ec enī velut palā expositi ac manifesti languoris. et arguūtur comin9 et sanantur; illa vero dū sub p̃textu virtutū teguntur incurata pducāt. et deceptos quosq; p̃iculosius faciunt ac desperati9 egrotare. **C**aplm xx.

**N**am illud ridicalum qualiter expromatur. q̃ nōnullos post illū p̃ime renuntiationis ardorem. quo vel res famulantes vel opes plurimas. vel mulieram seculare relinquentes. se maius ad monasteria p̃tulerūt. tanto cernim9 studio in hys que penitus abscondi non possunt et que nequeunt in hyc ordine non haberi. q̃uis parua viliq; sint esse de uinctos. ut h̃p̃zū aurā omniū p̃stinaum facultatum superet passionē. **Q**uibus profecto non magni proderit maiores opes ac substantiam cōtempnisse. quia affectus eadē ob quos ille cōtempnēde sūt in res puas atq; exiguas transulāt. **N**ā viciū cupiditatē et auariā e qd̃ erga spēs p̃ciosas exercē nō possūt. arca viliores materias retinentes. nō abscondisse s; cōmutasse se probant p̃stinaam passionem. **N**am nimia de uincti diligētiā erga auram p̃ficij sportelle. sacculi. codias. matte. aliarumq; rerū si milū q̃uis vilissimarum. eadē tamen qua antea libidine detinē



Que eam tanta emulatione au-  
 stodiunt atque defendunt: ut per ipsos  
 aduersus fratres commoueri eos: et  
 quod turpius est eam litigare non  
 pudeat. In quibus adhuc egritudi-  
 ne cupiditate pristina laborantes:  
 hec eadem que vis corporis possidere mo-  
 nachum vel necessitas cogit. secundum  
 numerum mensurarum commune non sunt  
 habere contenti. in hoc quoque sui cor-  
 dis auariciam designantes: cum vel  
 ea quibus uti necesse est pensum ha-  
 bere quam ceteri. vel excedentes diligen-  
 tie modum peculiariter ea attentius  
 custodiunt. et ab aliorum perturbatione  
 defendunt quam vniuersis fratribus debet  
 esse communia. Quasi vero differet  
 a timido metallo. et non ipsi pas-  
 sio cupiditate habeatur innoxia:  
 et cum per rebus quidem magnis irasci  
 non liceat. per vilioribus vero hoc ipsum  
 fecisse sine culpa sit. et non idcirco  
 praefiores abiecerimus materiam:  
 ut facilius disceremus viliora contem-  
 nere. Quid enim differt utrum quis  
 perturbatione cupiditatis erga o-  
 pes amplas atque magnificas an  
 erga viliores exerceat species. ni-  
 si quod in eo reprehensibilior iudicandus  
 est quam qui maxima spreuit minimis  
 obligetur. Deoque personae cordis  
 ista non obtinet abrenuntiatio: qui  
 a licet censu habeat pauperem non ab-  
 iat diuite voluntatem.  
 Explicat collatio abbatis danielis  
 de concupiscentia carnis ac spiritus

Incipiunt capitula collationis ab-  
 batis serapionis de vii. viciis prin-  
 cipalibus.

Adventus noster ad abbatem se-  
 rapionis cellam. et inquisitio de ge-  
 neribus et impugnatione viciorum.  
 et narratio abbatis serapionis de  
 octo principalibus viciis. .i.

De duobus viciis generibus.  
 et efficientia eorum quadrupliciter. .ii.

Recapitulatio de castimonia  
 et fornicationis passione. et curatio-  
 ne eorum. .iii.

Quomodo dominus noster solus absque  
 peccato temptatus sit. .iiii.

De ratione temptationis qua  
 a sabulo appetitus est dominus. .v.

De consumatione cenodoxie et  
 superbie sine ministerio corporali  
 capitulum. .vi.

De philagria quam extra naturam  
 sit. et quid intersit inter ipsam et na-  
 turalia vicia. .vii.

De tristitia et acedia nulla pro-  
 uocatione extrinsecus generetur sicut  
 alia vicia. .viii.

De sex viciis concordia. et du-  
 o ab eis differtum cognitione. .ix.

De origine et qualitate vnius  
 cuiusque vicii. .x.

In quo sit vitium cenodoxia. .xi.

De varia oppugnatione omni-  
 um viciis. .xii.

De instituendo aduersum vicia  
 certamine secundum ipsorum infestatio-  
 nem Capitulum. .xiii.

Nichil nos posse aduersum vicia  
 a sine auxilio dei. nec debere nos



in eorū extolli victoria **Exij.**

**¶ De significatione septē gentiū**  
quatum israel accepit terras. et  
quācūq; alibi septem alibi multe gen-  
tes esse dicantur **Capitulum xv.**

**¶ Interrogatio de pparatione sep-**  
tem gentiū. et octo viciorū **Exvi.**

**¶ Responsio quomodo secundū oc-**  
to vicia octo gentiū numerus im-  
pleatur **Capitulum xvij.**

**¶ Cur una quidē gens desit sep-**  
tem vero iubeantur extingui

**¶ Capitulum decimū octauū**

**¶ De natura castrimargie ad na-**  
turā aquile cōpate

**¶ Capitulum decimū nonū.**

**¶ De pseueratā castrimargie ad-**  
uersus philosophos disputata

**¶ Capitulum vigesimū.**

**¶ Cur abrahe predixit dñs de-**  
cem gētes expugnādas a populo  
israel **Capitulum vigesimū primū**

**¶ Quomō nobis vtile sit viciorū**  
terras possidere. **Capitulum xxij.**

**¶ Qz terre de quibus expulsi sūt**  
populi chananeorū semini sem fu-  
erint deputate. **Capitulum xxij.**

**¶ Testimonia diuersa sup signi-**  
ficationē octo viciorū **Exxij.**

**¶ Qz deuota passione gule ipēde-**  
dus sit labor ad virtutes cetras  
obtinendas **Capitulum xxv.**

**¶ Qz nō itē ordo plicorū sit qui poni-**  
tur in cathalogō viciorū **Exxvi.**

**¶ Explicauit capitula**

**¶ Incipit collatio abbatis serapi-**  
onis de octo vicijs pzinapalibus

**¶ Capitulum pzinū**

**I**n illo tēpore anti-  
quissimorū senū  
fuit vir noīe sea-  
pion. a p̄mēua e-  
tate grācia discre-  
tionis ornatiss;

cuius collationē opere p̄cāū reor  
litteris tradere. Ambientibus enī  
nobis vt de impugnatiōe viciorū  
aliqua disputaret; quibus orige-  
nes eorū et cause manifestius pan-  
derentur. ita exorsus est. Octo sūt  
pzinapalia vicia: que humanū in-  
festant genus. Id est pzinū castri-  
margia: qd sonat ventris ingluui-  
es. Secundū fornicatio. Terciū  
philargia. id est auaricia siue a-  
mor pecunie. Quartum ira. Quin-  
tum tristitia. Sextum accidia. id  
ē anxietas seu tediū cordis. Sep-  
timum cenotopia. id est iactantia  
seu vana gloria. Octauū superbia.

**Capitulum secundum**

**E**orū igitur viciorū gene-  
ra sunt duo. Aut enim na-  
turalia sunt vt castrimar-  
gia. aut extra naturā vt philargi-  
a. Efficientia vero quadrip̄tita  
est. Quēdā enim sine actione car-  
nali cōsumari non possunt: vt cas-  
trimargia et fornicatio. Quēdā e-  
tiam enim sine vlla corporis actiōe  
p̄plentur. vt est supbia et cenoto-  
pia. Nonnulla cōmotionis sue cau-  
sas extrinsecas capiūt. vt est phi-  
largia et ira. Alia vero intestinis  
motibus exatantur. vt est accidia  
atq; tristitia.



### Capitulum tercium.

**E**t ut hec eadem non solum disputacione quantum possumus breui sed etiam scripturarum testimonij manifestiora reddamus: castimargia et fornicatio cum natura liter nobis insederunt. Nonnumquam etiam sine ullo animi inatamento solus instigatione ac pruritu carnis oriuntur: materia tamen ut summae egent extasem. Ita in effectum corporali actione perueniunt. Unusquisque enim temptatur a propria concupiscentia. Deinde cum concupiscentia fuerit concepta: parit peccatum. Peccatum vero cum consummatum fuerit. generat mortem. Nam nec prius ad peccatum castimargiam deapi potuit: nisi escam materiam habes in promptu. abusus ea fuisse illiata. nec sedus sine cuiusdam materie illiatactione temptatur cum dicitur ei: si filius dei es. dic ut lapides isti panes fiant. Fornicatio vero quod non nisi per corpus perficitur omnibus patet: ita de hoc spiritu dicit dominus ad beatum iob. Virtus eius in lumbis eius: et potestas eius super umbilicum ventris. Deoque hec specialiter duo que misterio carnis explentur: ex illam spiritualem anime curam egent peculiariter etiam continentia corporali. Piquidem ad retinendos horum stimulos non sufficit sola mentis intentio. ut nonnumquam solent aduersus iram seu tristitiam ceteras fieri passiones: quas etiam si ne ulla carnis afflictione sola non uis expugnare mentis industria. nisi

si etiam castigatio corporalis accesserit: que ieiunijs vigilijs et operibus contritione perficitur. huius fuerit remotio localis adiuncta. Quia sicut amborum visio id est anime et corporis generantur: ita superari nisi utriusque labore non poterunt. Et licet beatus apostolus omnia uicia generaliter pronunciat esse carnalia: siquidem innumerabiles atque incalculabiles et huiusmodi cetera carnis opera numerari: nos tamen ad illorum curationes atque naturas diligentius colligendas: duplicia ea diuisione distinguimus. Nam ex hijs quedam dicimus esse carnalia: quedam uero spiritualia. Et illa quidem carnalia que specialiter ad fomitem sensus pertinent carnis quibus illa ita delectatur et pacitur. ut etiam quietas inatet mentes. inuictas eas nonnumquam pertrahat ad sue uoluntatis assensum. De quibus beatus apostolus quibusdam ait. Et nos omnes aliquando confusi sumus in desiderijs carnis nostre: facientes uoluntatem carnis et cogitationum. et eramus natura filij ire sicut et ceteri. Spiritualia uero dicimus. que instinctu anime solius orta: non solum nichil uoluptatis cōferunt carni. sed etiam grauissimis eam afficiencia languoribus. miserrime iocunditatem pastu animam tantum nutriat egrotatem. Et ideo hec quidem simplicia cordis indigent mediana. que autem carnalia sunt. non nisi duplicia quemadmodum diximus. ad sanitatem curationemque perueniunt. Unde puritati studetibus



plurimū cōfert. ut hanc carnaliū  
passionū ipas materias sibi primi-  
tus subtrahant: quibus potest vel  
ocasio vel recordatio eam. egrotā-  
ti adhuc anime generari. **N**ecessē  
est enim ut morbo duplici. duplex  
adhibeatur curatio. Nam corpori  
ne concupiscentia in effectū temptet  
prūpere. necessario effigies et ma-  
teria illiciens subtrahenda est. et  
anime nichilomin9 ne eā vel cogi-  
tatione cōcipiat. attentius medita-  
tio scripturarū et sollicitudo puigil  
et remotio solitudinis vtiliter appo-  
nenda. In ceteris autem vicijs hu-  
mana cōsortia nichil obsunt. quin  
immo plurimū etiam cōferunt hys  
qui carere eis in veritate desiderāt  
quia frequentia hominū magis ar-  
guūtur. Et dum lateffita crebrius  
manifestantur: celeri mediana p-  
ueniunt ad salutem. **Q**uartū

**I**te oqz dñs noster ihes9  
cristus cum apostoli pñū-  
ciatur sententia fuisse tēp-  
tatus per omnia secundū similitu-  
dinem nostrā dicitur tamen absqz  
peccato. id est absqz huius passiois  
contagio. nequaqz scilicet aculeos  
carnalis concupiscentie expertus:  
quib9 nos necesse est etiam igno-  
rantes inuitos compungi. quippe  
cui nulla similitudo seminationis  
vel conceptionis humane inerat:  
ita rationem cōceptus eius archā  
gelo nunciante. Spiritus sanctus  
superueniet in te. et virtus altissi-  
mi obumbrabit tibi. **I**te oqz qd

ex te nasceatur sanctum: vocabitur  
filius dei. **Q**uintum

**I**n illis enī passionib9 et  
ā ipse tēptari debuit. in  
corruptā ymaginē dei et  
similitudinē possidens: in qbus et  
adam tēptatus est cū adhuc in illa  
inviolata dei ymagine pducaret.  
huc est castrimergia. cenodoxia. su-  
perbia: nō in qb9 post puaricationē  
mandati ymagine dei ac similitu-  
dine dei violata. suo iā vicio deuo-  
lutus inuoluitur. **C**astrimergia  
nāqz est. qua interdicti ligni p-  
sumit edulū. **C**enodoxia qua diat  
aperientur oculi vestri. **S**uperbia  
qua dicitur. entis sicut dii. scietes  
bonū et malū. In hys g tribus vi-  
cijs etiā dominū saluatorem legi-  
mus fuisse tēptatum. **C**astrimar-  
gia cū diat ei a dyabolo. **D**ic ut  
lapides isti panes fiant. **C**enodox-  
ia. si fili9 dei es mitte te deorsum.  
**S**uperbia. cū ostendens ei omnia  
regna mūdi et eoz gloriā. diat  
**H**ec omnia tibi dabo si cadens ado-  
raueris me. ut cum hys de m qui-  
bus ille temptationis lineis appe-  
titur: nos quoqz quēadmodū tēp-  
tatozem viciere debemus. suo do-  
cet exemplo. **I**te oqz et ille adam  
diatur: et iste adā. **I**lle primus ad  
ruinam et mortem. hic primus ad  
resurrectionē et vitam. **P**er illum  
omne gen9 hōim cōdempnatur. p  
istū omne gen9 hominū liberatur.  
**I**lle de rudi atqz itacta fingit ter-  
ra. hic de maria virgine pcreatur.



**H**uius ergo ut suscipere eum temptaciones oportuit. ita excedere necessarium non fuit: nec eum qui castri margia vicerat poterat fornicatione temptare. quod ex illius habundantia ac radice procedit. Quia ne ille quod primus adam fuisse elusus: nisi ante generatricem eius passionem deceptus illecebris diaboli receperet. Et ob hoc filius dei non absolute in carne peccati venisse dicitur. sed in similitudine carnis peccati: quia cum esset in eo vera caro. manducans scilicet et bibens et dormiens. clauis quoque confixionem in veritate suscipiens. peccatum eius quod per uanitatem contraxit non habuit verum: sed per imaginariu. Non enim ignotos aculeos concupiscentie carnalis expertus est. qui etiam nolentibus nobis natura iam administrante surgunt. sed huius quandam similitudinem naturam participando suscepit. Nam cum omnia que officii nostri sunt in veritate compleret: et vniuersas infirmitates gestaret humanas. consequens huic quoque passioni putatus est subiacere: ut per has infirmitates et conditionem huius quoque vicij ac peccati videretur in sua carne portare. Denique in hijs eum tammodo vicijs diaboli temptat in quibus et illum primum deceptor: coniciens quoque hunc velut hominem similiter in ceteris illudendum. si eum in illis quibus preterea deiecerat sensisset illusum. Vnde ei secundum iam mortuum qui de radice principalis vicij pullularet: primo certamine confu-

tatus inferre non potuit. Videbat enim nullatenus cum initiali causam huius egredimur suscepisse. Eratque superfluum sperare ab eo fructum peccati. cum eum semina vel radices nullo modo recepisse cernebat: licet secundum lucam qui postrema temptationem illam ponit in qua dicitur si filius dei es mitte te deorsum. hec superbie passio possit intelligi. ita ut illa superior quam matheus tertia ponit. in qua iuxta predictam lucam euangelistam omnia ei regna mundi in puncto temporis ostendens dyabolus repromittit. accipiat passio philargie: quo scilicet per eam stragem et victoriam fornicatione cum temptare non preualens ad philargiam transierit. quam sciebat radicem esse omnium malorum. In qua itez superius nullum ei vicium ex hijs quod sequebatur iam ausus ingerere. quippe que nouerat de eius radice ac fonte pullulare: ad extremam superbie transierit passionem. qua nouerat etiam perfectos quosque de uicijs omnibus vicijs posse pulsari: que etiam vel se ipsum cum esset lucifer vel complures alios absque inatamento preteritum passionum. de celestibus meminerat corruisse. Iuxta hunc ordinem quem prediximus qui ab euangelista lucam describitur: etiam ipsa illiatio et figura temptationum quibus vel illum primum vel istum secundum adam callidissimus aggreditur inimicus. elegantissime congruit. Illis namque dicit aperientur oculi vestri. huic ostendit omnia regna



mūdi ⁊ gloriā eorū. Ibi dicit cri-  
tis sicut dicitur. hic si filius es dei.

#### Capitulum sextum

**E**t ut de efficientijs cete-  
ratū quoq; passionū. qua-  
rum narrationē interade-  
re nos expositio castrimargie vel  
dominice temptationis necessario cō-  
pulet. eodem quo pposueram⁹ or-  
dine differam⁹. cenodoxia atq; sup-  
bia eāam sine ullo cōsumari solēt  
ministerio corpali. In quo enim e-  
gent actione carnali: que p cohi-  
bitione ⁊ paupiscentia sola volūta-  
te cōquirende laudis et huāne glo-  
rie psequende. habūde uimā gene-  
rant anime captiuatē. Aut quem  
effectū habuit corpalem p̄dici il-  
lius luaseri antiqua superbia: nisi  
q; eam tantūmodo animo et cogi-  
tatione concepit. ita ppheta cōme-  
morante. Qui dicebas i corde tu-  
o in celū ascendā. sup astra dei po-  
nā solū meū. ascendā sup altitudi-  
nē nubū ero siliis altissimo. Qui  
sicut huius supbie neminē habuit  
incentorē. ita ei cōsumationē crimi-  
nis uineq; ppetue cogitatio sola  
pfeāt. et quidē cū affectate tiranni-  
dis nulla fuerint opera subsequita.  
Philargia ⁊ ira licet nō sint vni-  
us nature. nā p̄ior extra naturā  
est. sequens vero originale in nob  
videt seminatiū possidere: simili-  
tamē oriūtur mō. Extrinsecus siq;  
de causas cōmotiois plerūq; capi-  
unt. Etenim frequēter hī qui ad  
huc infirmiores sūt. vel irritatiōē

vel instinatu quorūdā i hec se corru-  
isse vicia pquerūtur. ac p̄apitatos  
se vel ad iracūdiā ⁊ ad philargiā.  
aliorum prouocatione causantur.

#### Capitulum septimū

**Q**uod autem extra natura sit  
philargia hunc liquido  
puidetur. quia nec originale pro-  
bat in nobis habere p̄mapium  
nec de materia conapitur que per-  
tingit ad anime vel carnis partiā  
pationē. viteq; substantiā. Nichil  
enim ad vsum vel necessitatē natu-  
re cōmunis. p̄ter escam cotidia-  
nā ac potum certum est peruenire.  
Relique vero vniuerse materie q̄  
tolibet studio atq; amore reseruen-  
tur. aliene tamen ab humana in-  
digentia eāam vsum vite ipsi⁹ appro-  
bantur. Ideoq; hec velut extra na-  
turam existens. nō nisi tepidos ac  
male fundatos monachos pulsāt.  
Que autem naturalia sūt. eāa p-  
batissimos monachorū. et quidem  
in solitudine cōmorātes attēptare  
nō desinunt. Et in tantū hpc verissi-  
mum comprobatur. vt eāam gen-  
tes nonnullas ab hac passione id  
est philargia liberae cōmōdis  
agnoscamus. quia nequaquā vicij  
huius egritudinem vsum ⁊ consue-  
tudinē receperūt. Illum quoq; p̄i-  
orem mūdum qui ante diluuiū fu-  
it diutissime cōcupiscentie hui⁹ co-  
biē credim⁹ ignorasse. Que eāa in  
vnoq; nostrum recte abrenūciān-  
te. sine ullo labore p̄bat ⁊ figur-



tum saluet vniuersis quis facultas  
ab9 abiectis ita expetierit cenobij  
disciplina. vt ex eis ne vnū quidē  
denariū sibiua superesse patiatur  
**Quo** rei testes multa milia homi-  
nū possunt inuenire: qui cū sub mo-  
mentu breuissimo dispersis omni-  
b9 substantijs suis in tm̄ hanc era-  
dicant: ita passione: vt ne tenuiter  
quidē ab ea pulsantur ulterius. At  
tamen nichilomin9 omī tempore  
cōtra castimargiā pugnantes: ni-  
si ingenti arcū spectione cordis. et  
abstinentia corpis dimicant: seui-  
a esse nō possūt. Capitulū. viij.

**T**ristitia et accidia nulla  
quēadmodū superiora dix-  
im9 accēdēte extēscas p-  
uocatione generari solent. Nam  
solitarios quos et in heremo cōsti-  
tutos nulliqz humano cōmixtos  
cōsortio: frequē et amarissime  
verare noscuntur. Quod esse verissi-  
mū quis fuerit in heremo cōmora-  
tus. et pugnas hōis interioris ex-  
perimentē cōprobabit pfacile.

Capitū. ix.

**H**ec igitur octo vicia licet  
diuersos ortus. ac dissimi-  
les efficiēcias habeāt: sex tamē  
priora id ē castimargia. fornicatio  
philargia. ira. tristitia. accidia. q-  
dā int se cognatione. et vt ita dix-  
eū cōcatheuatione anxia sūt. ita  
vt prior exuberantia sequente effi-  
ciatur exordiu. Nam de habūdan-  
cia castimargie fornicatione: de  
fornicatione philargiam. de phi-

larginia iram: de ira tristitiam. de  
tristitia accidiam necesse est pullu-  
lare. Ideoqz simili cōm̄ hec modo.  
atqz eadē ratione pugnandū est.  
et precedentib9 semper aduersus  
sequentes oportet nos ire cer ta-  
mina. Facilius enim auslibet ar-  
boris noxia latitudo ac proceritas  
exarescat: si antea radices ei9 qbz  
innititur vel nudate fuerit vel succi-  
se. Et infestantes humores aqua  
cū continuo siccabuntur: cū gnatoz  
earū fōs. ac pfluētes vene sollex-  
ti industria fuerit obturate. Quā  
obrem vt accidia vincatur: ante  
supanda tristitia est. Et tristitia p-  
pellatur: ira prius extrahenda est.  
Et exinguatur ira: philargia  
calcada est. Et euellatur philar-  
gia: fornicatio cōpescēda est. Et  
fornicatio subruatur: castimargi-  
e est viciū castigandū. Residua ve-  
ro duo id est cenodoxia et superbia  
sibi quidē similiē illa quā de superi-  
orib9 vicijs dixim9 ratione iūgun-  
tur: ita vt incrementū pōt9 ortus  
efficiatur alteri9. Cenodoxie enim  
exuberantia: superbie fomite parit.  
Ved ab illis sex pōtib9 vicijs pe-  
nitus dissidet: nec simili cū eis so-  
cietate federatur. Viquē ex illis  
non solū nullam occasionē sue ge-  
nerationis accipiūt: s; eāam cōtra-  
rio modo atqz ordine suscitatur.  
Nam illis euulsis hec vehementi-  
us fructificat: et illoz morte viuac-  
tius pullulant atqz succrescūt. Vn-  
de eāā diuerso mō ab hys duob9



vicijs impugnamur In vniq̄d̄q̄  
enī illozū ex vicijs tūc inādim⁹.  
cū a p̄cedētib⁹ eozū fuerimus elisi  
In h̄ vicijs duo viciores ⁊ l̄ maxie  
post triūphos p̄ditamur iacere  
Oia igit̄ vicia quēadmodū p̄cedē  
tū incrementō generātur. ita illozū  
diminutione purgantur. Et hac  
ratione vt supbia possit excludi. ce  
notoria est p̄focata. Et ita semp  
p̄oribus supat̄ sequētia quiescēt  
Extinctione quoq̄ p̄cedētū. residu  
e passionēs absq̄ labōe marāscēt  
Et licet hec q̄ p̄dixim⁹ octo vicia  
illa quā cōmēdauim⁹ tōne inuicē  
sibi cōnexa atq̄ p̄mixta sint. specia  
li⁹ tamē in quatuor coniugationēs  
copulasq̄ diuidūtur Castimargie  
nāq̄ fornicatio p̄culiari p̄sortio se  
deratur. philargine ira. tristitia ac  
adīa. cenodoxie supbia familiarit̄  
**E** coniūgitur Deamū.  
Et vt singillatī nūc de v  
niuscui⁹q̄ vicij generib⁹  
disputem⁹. castimargie gnā sunt  
tria. Primo qd̄ ad refectiōē pur  
get monachū an̄ h̄zā statutā aut  
legittimā festinare. P̄d̄m qd̄ ex  
pletioē v̄ctis et quālibet escarū  
voracitate letat̄ Tercū qd̄ acū  
ratiores ac delicatissimos desideāt  
alios. Que tria nō leui dispēdio  
mōchū seāt. nisi ab oib⁹ istis pari  
studio atq̄ obseruatiā semetipm̄ ex  
pediē p̄cederit P̄ā quēadmodum  
absolutio ieiunij an̄ h̄zā canonicā  
nullatenus p̄sumēda est. ita et ven  
tus ingluuiēs escarū sup̄tiosa ac

q̄ exq̄sita p̄patio similis ap̄utata.  
Ex h̄is enī tribus causis diuerse  
ac pessime valitūdines aīe p̄roce  
ant. P̄ā de p̄ima mōsterij odiū  
gignitur. atq̄ exinde horroz ⁊ ita  
leratīa eius de cōcrescit habitaculi  
quā sine dubio mox discessio ac fu  
ga velocissima subsequitur De se  
cūda. igit̄ luxurie ac libidinis sus  
citatur aculei Tercia eā m̄p̄tri  
cables philargine laq̄os necit̄  
ceruicib⁹ captiuozū. nec aliquādo  
monachū sicut p̄fecta xp̄i nuditate  
fundari Cuius nobis passionis in  
esse vestigia isto quoq̄ deprehēdi  
m⁹ iudicio ⁊ cū forte ad refectiōē  
detenti ab aliquo statū. contenti  
nō sum⁹ eo sapore alios sumē quo  
ab exhibente p̄diti sunt. sed quidā  
desup̄ fundi eis vel adīa ip̄ortuna  
atq̄ effrenata poscim⁹ libertate.  
Qd̄ fieri penitus non oportet. tri  
bus de causis Primo quia mens  
monachi semp̄ debet ī omni tole  
rantie ac p̄tatis exercitatioē res  
sari. et scdm̄ aplm̄ discere in q̄bus  
est sufficiens esse Nullaten⁹ enim  
poterit vel occulta vel maiora cor  
pis desideria refrenare. q̄s quis de  
gustatioē modice insuauitātē offē  
sus. ne ad momētū quidē de lias  
gutturē sui valuerit castigare P̄d̄o  
qd̄ nōnūq̄ eueit ad h̄zā desit illa  
species que postulatur a nobis. et  
verē adīa necessitati vel frugalita  
ti suscipientis inartimus. publicā  
tes scilicet paupertatem eius. quā  
soli deo cognitam esse maluerat.



**T**ercio q̄ interdum solet sapor il-  
le quē nos adia poscimus alijs dis-  
plicere. ⁊ inuenimur iniuria multē  
dū nr̄e gule ac desiderio satisfacē  
cupimus irrogare. Propter quod  
om̄odis hec i nobis castiganda li-  
bertas. **F**ornicationis gn̄a sūt tri-  
a. **P**rimū qđ per cōmixtionē sex⁹  
vtriusq̄ perficitur. **S**cđm qđ absq̄  
femineo tactu. p quo onan p̄iāre  
che iude filius a dñō perussus le-  
gitur. qđ in scripturis immūdiaa  
nūciatur. **S**up quo aplūs. **D**ico  
aut̄ inuuptis ⁊ viduis. **B**onū est  
illis: si sic permanserint sicut ego.  
**E**s si se nō cōtinent: nubāt. **M**eli-  
us est enim nubere q̄ vzi. **T**ertū  
qđ animo ac mente capitur. **D**e  
quo dñs in euangelio dicit. **Q**ui  
viderit mulierē ad cōcupiscendam  
eam: iam mechatus est eā in cor-  
de suo. **Q**ue tria gn̄a bt̄is aposto-  
lus pari modo extinguenda p̄nūci-  
at. **M**ortificate inq̄t inēbra v̄rā  
que sūt super terrā. **F**ornicationē  
immūdiaam. libidmē. ⁊ cet̄a. **E**t  
iterū de duobus ad ephesios. **F**or-  
nicatio. immūdiaa nec nominetur  
in vobis. **E**t iterū. **I**llud aut̄ scito  
te. q̄ om̄is fornicator ⁊ imūdus  
aut auarus quod est ydolorū serui-  
tus. nō habet hereditatē in regno  
cristi ⁊ dei. **Q**ue tria vt a nob̄ pa-  
ri obseruatione caueantur. similis  
nos eoz a regno dei atq̄ vna de-  
terret exclusio. **P**hilargine gene-  
ra sūt tria. **P**rimū qđ renūciantes  
diuitijs ac facultatib⁹ suis spolia

ri nō sūt. **S**cđm qđ ea que a no-  
bis dispersa sūt. ul̄ indigentib⁹  
distributa. resumere nobis maiore  
cupiditate persuadet. **T**ertū qđ  
ea q̄ ne antea quidē possedim⁹. de-  
siderari acquiri re cōpellit. **I**re ge-  
nera tria sūt. **V**nū qđ ex arte scit  
intāstus. quod gr̄ce op̄y uoc̄ di-  
atur. **A**liud autē qđ in verbū ⁊ o-  
pus effectūq̄ p̄cipit quod or̄ge  
vel or̄se nūciatur. **D**e quib⁹ ⁊ a  
p̄stolus. **N**ūc autē deponite inq̄t  
et vos oēm irā ⁊ indignationē m̄.  
**T**ertū qđ nō ut illa frequenter  
ad horam digeratur. s̄ per dies ⁊  
t̄pa reseruiatur qđ annūciatū dicit̄.  
**Q**ue oīa equali sunt a nob̄ horro-  
re dāpnanda. **T**ristitię genera du-  
o sūt. **V**nū quod vel iracūdia desi-  
nente ul̄ illato dāpno ac desiderio  
p̄redito cassatoq̄ generat̄. aliud  
quod de irracōnabili mentē anxi-  
etate seu desperatione descendit.  
**A**cidie genera sūt duo. **V**nū qđ  
ad sompnū p̄cipitat esuantes: a-  
liud quod cellam de serere ac fuge-  
re cohoratur. **C**enodoxia licet mlt̄  
tiformis ⁊ multiplex sit. ⁊ in diū-  
sas species diuidatur. genera ei⁹  
tamen sūt duo. **P**rimū quo p̄ car-  
nalibus ac manifestis extollimur  
rebus. **S**cđm quo p̄ spūalibus ⁊  
occultis. desiderio vane laudis in-  
flāmamur. **C**aplm̄ xi.

**N**ā te tamen cenodoxia  
valiter ab inapientib⁹ as-  
sumitur. ab hys dūtaxat  
q̄ adhuc vicijs carnalib⁹ isligant̄



ut verbi grā. si illo tpe quo forni-  
cationis spū purgentē mente ꝓcepe-  
rit vel sacerdotalis officij dignita-  
te. vel opionē cūctorū qua sācti et ī  
maculati esse credūē. Et ita imū-  
dos ꝓcipie stimulos q̄si turpes at  
q̄z īdignos. vel estimationi sue rē  
ordini illi iudicātes: hac saltē ꝓte  
platione declinet. minore malo id  
qđ maius est retūdentes. Patiū  
enim est cenodoxie viao quēcūq̄  
pulsari. q̄ inādere in fornicationis  
ardore: unde repari aut non vale-  
at. aut vix valeat post ruīnā. Quē  
sensū ex ꝓsona dei vnꝓ ꝓphatū ele-  
gantē exp̄ssit dicens. Propter me  
longe faciā furore meū: et laude  
mea īstrenabo te ne intereas. Id  
est vt dū cenodoxie laudibꝫ cōꝓre  
hēderis. nequaq̄ ad inferni ꝓfun-  
da ꝓueras et irreuocabilitē morta-  
liū ꝓāzū cōsumatione mergaris.  
Nec mirū tātam passioni huic in-  
esse v̄tutē. vt irruētē quēpiā in for-  
nicationis labē valeat rēstrenāē: cū  
sit multoz exp̄pimentē sepissime cō-  
ꝓbatū. q̄ ita eū quē semel veneni  
sui peste corripit īfatigabilē red-  
dat. vt faciat ab eo ne biuana q̄  
tē vel triuana ieiunia sentiri. Qđ  
et nōnullos ī hac heremo frequē-  
ter nouimꝫ fuisse cōfessos: se in ce-  
nobij syrie cōstitutos quinis die-  
bz refectionē abi sine labōe toleras-  
se. nūc aut tāta fame se eā ab hō-  
ra tercia purgeri. vt vñ nonā vix  
q̄ant cotidiana differre ieiunia.  
Super qua te pulchre abbas ma-

chariꝫ aīdam ꝓāctanti dū fame  
ab hōra tercia in heremo pulsaret.  
qui in cenobio ebdomaditus īte-  
gris refectionē sepe cōtēpnēs non  
sensisset esuriem. respondit. Quia  
hic nullus est ieiunij tui testis. qui  
te suis laudibꝫ nutriet atq̄ susten-  
tet. Ibi at te digitus hōim et cen-  
odoxie resectio saginabat. Huiꝫ autē  
rei figura qua diximꝫ supueniente  
cenodoxia viaū fornicationis exclu-  
di. pulcre satē in regnōz libꝛo ac-  
signat exp̄mū. vbi populū israhel  
a nechao rege egipti captiuatū as-  
cēdēte nabugodonosor rex assyri-  
orū de finibꝫ egipti ad suā trāstulit  
regionē. scilicet n̄ vt eos libertati  
ꝓristine vel genitali restitueret regi-  
oni. sed vt ad suas abducēt terras  
longiꝫ asportandos q̄ fuerant in  
terra egipti captiuati. Que figura  
in h̄ quoq̄ ꝓꝓter optat iē. Licet  
enī tolerabiliꝫ sit cenodoxie q̄ for-  
nicationis viao deseruire. diffialiꝫ  
tamē a cenodoxie dominationē dis-  
ceditur. Quodāmodo enī lōgioris  
itineris spacio captiꝫ abduci. la-  
boriosꝫ ad genitale solū et liberta-  
tē patriā reuertē. Meritoq̄ ad eū  
inreꝓatio illa ꝓphetica dirigitur.  
Quaē inueteratꝫ eos ī terra aliena.  
Recte siquē inueteratꝫ dicitur in  
terea aliena: q̄si a terrenis vicij  
nō nouat. Dupbie genēa sūt duo.  
Primū carnale. scđm spūale. qđ  
et ꝓnitiosꝫ est. Illos nāq̄ spēcia-  
liꝫ īpugnat. quos in quibꝫcūq̄ v̄-  
tutibꝫ ꝓfēssē reperiunt.



**R** Capitulum duodecimum  
 Et igitur octo vicia cum om-  
 ne hominum generum pulsant. non  
 tamen uno modo impetunt omnes. In  
 alio namque spiritus fornicationis lo-  
 cum obtinet principaliter; in alio super-  
 quitat furor; in alio cenodoxia ve-  
 dicat tyrannia; in alio arte superbi-  
 a tenet. Et cum astat ab omnibus om-  
 nes impugnari. diverso tamen mo-  
 do et ordine singuli laboramus.

**Q** Capitulum xiiij.  
 Namobrem ita nobis ad-  
 versus hec arripienda sunt  
 plura: ut unusquisque vicium quo maxime  
 infestatur explorans. adversus illud  
 arripiat principale certamen. omnem au-  
 tem mentis ac sollicitudinem erga illi-  
 us impugnationem observationem  
 quod desigens. adversus illud cotidiana  
 ieiuniorum dirigens spiracula. contra  
 illud citius momentis cordis suspiria  
 a crebraque gemituum persequens tela  
 adversus illud vigilanti labores ac  
 meditationes sui cordis impedientes  
 inde finientes quoque orationum fletus  
 ad dominum fidentes. et impugnationis  
 sue extinctionem ab illo specialiter  
 ac iugiter poscens. Impossibile namque  
 est de qualibet passione triumphum  
 quempiam promereri. nisi quod intellexe-  
 rit industria vel labore pro victoria  
 iam etiam semet obtinere non posse  
 cum tamen ut valeat emundari. nunc sit  
 eum die noctaque in omni cura et sollici-  
 tudine persistere. Cumque se ab ea senserit  
 solutum. tunc latebras sui cordis  
 simili intentione plustret; et explo-

ret sibi quam inter reliquas prosperent  
 diuorem. atque adversus eam specia-  
 liter omnia spiritus arma commoueat.  
 Et ita semper validioribus superat  
 celere de residuis facileque habebit  
 victoriam; quia et mens triumphorum  
 processu redditur fortior. et infirmio-  
 rum pugna succedens promptior ei pro-  
 ventum faciet preliorum; ut fieri solet  
 ab hiis qui contra regibus mundi hiis  
 omnigenis aggredi bestijs. primorum  
 contemplatione assuevit. quod spec-  
 tauli genus vulgo pancarpum nu-  
 cupatur. Hiis feras quascumque forti-  
 ores robore vel feritate rabie con-  
 spererit diuiores. adversus eas pri-  
 me congressionis certamen arripuit.  
 Quibus extinctis. reliquas que minus  
 terribiles minusque vehementes sunt.  
 exitu faciliore prosternunt. Ita et vi-  
 cijs semper robustioribus superat; at-  
 que infirmioribus succedentibus. parabi-  
 tur nobis absque ullo discrimine per-  
 fecta victoria. Nec tamen putandum  
 quod principaliter quis contra unum dimi-  
 cas vicium et velut incautus aliorum  
 tela prospiciens; inopinato ictu faali-  
 us valeat sauari. Quod nequaquam fi-  
 et. Impossibile namque est eum qui pro  
 cordis sui emundatione sollicitus.  
 erga impugnationem vicij cuiuslibet  
 intentione sue mentis armaverit. ad-  
 versus cetera quoque vicia genera-  
 lem quandam horrorem. et custodiam si-  
 mile non habere. Quo enim modo vel  
 de illa qua absolui desiderat passi-  
 one merebitur victoriam obtinere;  
 qui se indignum purgationis primis



aliorū facit cōtagio viciōrū? **N**ed  
 cū pīnapalis nū cordis intētio ve  
 lut speculē sibi pugnā aduers⁹ v  
 nā exēperit passiōē. p ipā orabit  
 attent⁹. petulanti sollicitudine ac  
 studio suplicat⁹ vt eā diligēt⁹ ob  
 seruare. ⁊ p hec sceletē mēatur ob  
 tinere victoriā. **H**ūc quoq; nos or  
 dinē pīorū exercere debere nec tū  
 de nā vīute p̄fidere. eā legisla  
 tor hīs docet verbis. **N**ō timebis  
 eos qā dñs deus tu⁹ in medio tui  
 est. **D**e⁹ magn⁹ et terribilis. ip̄e cō  
 sumet nationes has in cōspectu tu  
 o paulatī atq; p ptes. **N**ō poter⁹  
 eas delere piter. ne forte multipli  
 cent cōtra te bestie terre. **H**abitq;  
 eos dñs de⁹ tu⁹ in p̄spectu tuo. ⁊  
 interficiet eos donec penit⁹ deleat⁹  
**S**ed neq; debē nos **T**u⁹.  
 in eorū extolli victoriā. si  
 militer monet. **N**e postq;  
 comeder⁹ inq; ⁊ satiat⁹ fuer⁹ do  
 mos pulcras edificauer⁹ ⁊ habita  
 uer⁹ in eis. habuer⁹q; armenta ⁊  
 oues ⁊ greges. argētū. ⁊ aurū cūc  
 tantūq; rerū copīā. eleuet cor tuū ⁊  
 nō remuniscaris domini dei tui qui  
 eduxit te de terra egipti. de domo  
 seruitut⁹. ⁊ ductor tu⁹ fuit in soli  
 tudine magna ⁊ terribili. **D**alo  
 mō quoq; in puerbijs. **N**i cecide  
 rit inimicus tu⁹ noli gratulari. **I**n  
 supplantatiōē aut e⁹ noli extolli.  
 ne videat domus ⁊ nō placeat ei.  
 ⁊ auertat irā suā ab eo. id est ne  
 p̄spiciēs elationē tui cordis ab e⁹  
 ipugnatione discedat. ⁊ iapias de

relia⁹. ab eo tursus illa quā p dei  
 graciā atē supaueras passione vex  
 au. **N**ō ei orasset p̄pha dīcēs. ne  
 tradas dñe bestijs aias p̄fites tē  
 nisi sciret p̄t̄ iflationē cordis. q̄  
 tā vt huiliet eī tē tursus vicijs q̄  
 vicerat tradi. **Q**uāobzē certos nos  
 esse queit. tā ipsis rerū expūet.  
 q̄ inumer⁹ scripture testiōijs eni  
 ditos. nostris nos viribus nisi dei  
 sol⁹ auxilio fulamur tantos hos  
 tes supare non posse. et ad ipsū coti  
 die sūmā victorie nostre referre de  
 bere. ita super hoc q̄q; p moysen do  
 mino cōmemorante. **N**e dicas in  
 corde tuo. cū deleuerit eas domi  
 nus deus tuus in cōspectu tuo. **P**ro  
 ter iusticiā meā introduxit me do  
 minus terrā hanc possidere. cū p̄  
 ter iniquitates suas delete sint iste  
 nationes. **N**eq; enī p̄t̄ iusticias  
 tuas et eq̄tate cordis tui tu ingre  
 dier⁹ vt possideas terras earū. sed  
 qā ille egerit impietate. itroeuē te  
 delete sūt. **R**ogo qd apt⁹ potuit  
 dīa cōtra p̄nitiosā opimionē p̄sup  
 tionēq; nostrā. qua totū qd agi⁹  
 ē libero arbitrio. ē nostre volū⁹ in  
 dustrie deputat⁹. **N**e dicas inq; i  
 corde tuo cū deleuerit dñs de⁹ tu⁹  
 illas i aspā tuo. p̄t̄ iusticiā meā  
 itroduxit me dñs vt terrā hāc pos  
 siderem. **N**onne hīs qui oculos  
 anime reseratos. ⁊ aures habent  
 ad audiēdū euitē exp̄ssit? **C**ū ti  
 bi p̄spe viciōrū carnaliū bella suc  
 cesserūt. ⁊ videris te de ip̄oz ceno  
 ⁊ quersatioē mūdi istius liberatū



non tunc id virtuti nec sapientie p  
uentu pugne atqz victoriae inflat9  
ascribas. credēs te ppter labores  
et studiū tuū et arbitriū libertatē.  
de spūalibus nequitijs. ul' carna  
lib9 vicijs obtinuisse victoriā. qui  
bus pauldubio in nullo penit9 p  
ualete potuisses. nisi te grā dñi cō  
muniss9. ac potueriss9 auxiliū.

*Cplm. xv.*

**H**ec sūt septē gentes qua  
rū terras egressis de egip  
to filijs isrl daturū se dñs repmuc  
tit. Que omnia sedm aplm cū in fi  
gura cōtingerent illis ad nrām cō  
monitionē scripta debem9 accipe  
Ita enī dicitur. Cū introduxerit  
te dñs deus tuus in terrā quam  
possessus ingredieris. et deleue  
rit gentes multas corā te. et theū.  
et gersēū. et amorreū. et chananeū.  
et ferezeū. et eueū. et iebuseū. septē  
gentes multo maioris numeri q̄  
tu. et robustiores te. tradideritqz e  
as dñs deus tibi. parties eas usqz  
ad iternitōem. Qz vō multo ma  
ioris numeri esse dicūtur. hec raci  
o est. quia plura sūt vicia q̄ vtutes  
Et ideo in cathalogo quidē dīnu  
merātur septē nationes. in expug  
natione vero earū sine numeri as  
criptione ponūtur. Ita enī dicitur  
Et deleueit gentes multas corā  
te. Numerosior est enī q̄ isrl car  
naliū passionum pplūs. qui de hoc  
septenario fomite viciōz ac radice  
pcedit. Exinde enī pullulant ho  
miādia. cōtentiones. hereses. furta

falsa testimonia. blasphemie. com  
messationes. ebrietates. detraction  
es. ludicra turpiloquiū. mēdacia  
piuria. stultiloquia. clamor. indig  
natio. pceptus. murmuratio. scurrili  
tas. inquietudo. rapacitas. amaritu  
do. pceptio. desperatio. multa qz a  
lia que pmemorare perlongū est  
Que cū a nobis leuia iudicentur  
quid de illis apostolus senserit ul'  
quā sup hīs sententiā tulerit audia  
m9. Neqz murmurauerit inquit  
sicut quidā illoz murmurauerūt.  
et perierūt ab exterminatore. Et  
de pceptioe. Neqz pceptem9 cristū  
sicut quidē illoz pceptauerunt et a  
serpētib9 perierūt. De detractio  
ne. Noli diligere de trahē. ne era  
diceris. De desperatione Qui des  
perantes semetipsos tradiderūt ipu  
ditiē. in opatione oīs errorē in  
mundiciē. Qz vero clamor sicut et  
indigntio et blasphemia pceptetur  
eius de apli voabus manifestissime  
pdocemur. ita papiēte. Omis a  
maritudo. et ira. et indigntio. et cla  
mor. et blasphemia. tollatur a vo  
bis cū omī maliciā. Aliaqz cōplu  
ra hīs similia. q̄ cū sint multo ma  
ioris numeri q̄ vtutes. de uicis ta  
men illis octo pnapalibus vitijs  
ex quoz natura cas certū est ema  
nare. omēs ptinus p̄q̄esūt. ac p  
petua pariter cū hīs internctione  
delectantur. De castimargia nāqz  
nascūt cōmessationes ebrietates  
De fornicatione turpiloquia. scur  
rilitas. ludicra. ac stultiloquia.



De philargia. mēditiū. fraudati  
o. furta. pūria. turpis luci appeti  
tus. falsa testimonia. violentie. in  
humanitas ac rapacitas De ira.  
hymidia. clamor. et indignatio.  
De tristitia. rācor. pusillanimitas  
amaritudo desperatio. De accidi  
a oiositas. sompnolētia. ipoztuni  
tas. inquietudo. peruagatio. insta  
bilitas mentis et corporis. verbosi  
tas et curiositas De cenodoxia. cō  
tentioēs. hereses. iactantia. 7 pre  
sūptio nouitatum De superbia. cō  
tēptus. inuidia. inobedientia. blas  
phemia. murmuratio. detractio.  
**Q**uāte hęc pestes eā robustio  
res sint. manifeste nature eā ipi9  
impugnatione sentim9. Fortior enī  
in mēbris nostris militat oblecta  
tio carnaliū passionū vel viciōrum  
q̄ studia spūaliū v̄tutū que nō ni  
si sūma cōtitione cordis 7 corporis  
acquirūtur. Si autē 7 illas innume  
rabiles hostiū carēnas spūa lib9 o  
culis 2teplēris. quas beatus apos  
tol9 enumerat dīcēs. nō est nobis  
colluctatio adūsus carnē 7 sāgui  
nē. s; adūsus p̄nāpat9. adūsus po  
testates. adūsus mūdi rectores te  
nebrarū harū. 2tra spūalia neq̄ae  
in celestib9. 7 illud qd̄ de viro ius  
to in nonagesimo dīcē psalmo. ca  
tēt a latere tuo mille. 7 decē milia  
a dextēris tuis. liq̄do p̄uideb. s. q̄  
multo maioris numeri sint 7 vali  
diores q̄ nos. 7 carnales sēz atq̄  
terreni. q̄ppe cū illis spūalis atq̄  
aerea substantia cōcessa sit. **Lvi.**

**O**erman9. Quomō igit  
ocho sūt vicia q̄ nos ipug  
nāt. cū p̄ moysen septē di  
numerate sint gentes q̄ aduersan  
tur pplō israeli. vel quēadmodū  
terras viciōrū cōmodū nobis est  
possidere? Capitulū xvij.

**S**erapion Ocho esse p̄ma  
palia vicia. q̄ ipugnat mo  
nachū. auctorū ab soluta  
est sententia. q̄ figuratē sub gētū  
vocabulo notata. idcirco nunc oīa  
nō ponū. eo q̄ egressi iam de e  
gipto 7 liberati ab una validissā  
id est egiptiorū. moyses vel p̄ ipsū  
dñs loquebatur in deuteronio.  
Que figura in nobis quoq̄ rectissi  
me staē dephendit. q̄ de seculi laq̄  
is expediti. castrimargie id est ven  
tris vel gule vicio caruisse cognos  
cimus. Et habem9 iā 2tra has res  
duas septē gētes simili rāione cō  
factū. p̄ma sēz q̄ iam victa est minī  
me 2putata. Qui9 eā terra ī pos  
sessionē israeli nō dāt. s; vt deserat  
eā p̄petuo 7 egrediat ab ea dñi p̄  
ceptione sanā. Et idcirco ita sūt  
moderata ieiunia. vt nō necesse sit  
p̄ imoderationē 2tinētie. q̄ de festi  
one carnis vel ifirmitate cōtracta  
est. reuerti rursus ad egiptiā terrā  
id est ad p̄stinā gulē 7 carnis 2au  
piscētiā. quā cū mūdo huic abrenū  
tiarem9 abieam9. Qd̄ figuratē il  
li p̄pessi sūt. qui egressi ī solitudinē  
v̄tutū. rursus desiderauerūt ollas  
carnium super quas sedebant in e  
gipto. Capitulū de amūocho.



**Q**uod autem illa gens in qua nati sunt filij israhel nō penitus extingui. tan- tumoto deseri eius terra p̄cipitur hec vero septe usq̄ ad internationē iubetur extingui. hec ratio est. q̄ p̄tolibet spūs ardore succensi he- remū v̄tutū fuerim⁹ ingressi: via- nitate ac ministerio castrimargie. et quodamō p̄merito eius cotidie no nequaquā carē poterim⁹. **P**em- per enī in nobis edulij ⁊ escarum desideria. vt ingenitus ac natura- lis viget affectus: licet amputatē supfluos eius appetitus ac deside- ria festinem⁹. Que sicut p̄ omnia deleri nō possūt: ita debet quada- declinatione vitari. De hac enim dicitur. Et carnis curā ne fecerit in desiderijs. Hui⁹ ergo cure quā p̄cipimur nō per omnia absidē. sed ab h̄s desiderijs exhibere dū retine- mus affectū: euidēter egiptiā na- tionē nō extingui⁹. sed ab ipsa quādā discretionē separamur. nō de supfluis seu lautiorib⁹ epulis cogi- tātes. sed scdm aplm̄ victu cotidie no indumentoq̄ p̄tenti. **Q**uod ita si- guralit̄ etiā in lege mandat. **N**ō abhominaberis egiptiū: quia fuisti incola in terra ei⁹. **N**ecessari⁹ enī vici⁹. corpi nō sine vel ipius p̄uici- e ul aīe scelere denegatur. **M**ax- imo septe p̄turbationū velut oīmo- dis noxiarū: de recessibus aīe nr̄e penitus exterminādi sūt motus. De h̄is enī ita d̄r. **O**m̄is ama- ritudo ⁊ ira et indignitio ⁊ blasphe-

mia auferat̄ a vob̄ cū cū malicia **E**t iterū. **F**ornicatio aut̄ ⁊ omnis immūditia. ⁊ auaritia nec nomine- tur in vobis: aut turpitudine. ⁊ stul- tiloquiū. ⁊ sacrilitas. **P**ossumus ḡ h̄z q̄ nature supinducta sunt ra- dices absidē viciorū: vsū vero cas- trimargie nequaquā valebim⁹ am- putare. **N**ec enī possum⁹ q̄tūlibz p̄fecerim⁹. id nō esse qd nascimur. **Q**uod ita esse tam nr̄a qui sum⁹ ex- igui: q̄ oīm p̄fectorū vita et p̄uer- satione mōstratur. **Q**ui cū reliqua- tū passionū readeūt stimulos. atq̄ heremū toto mente feruore ⁊ cor- porē expetāt nuditate. nichilomi- n⁹ cotidiani vicijs p̄uidetia. ⁊ an- nu panis p̄ratio ē nequeūt lib̄ari

Caplm̄ xix

**H**uius passiois figurā qua- necesse est q̄uis spūalem sūmūq̄ monachū mortari: p̄prie- sat̄ aq̄le similitudine designatur. **Q**ue cū exelsissimo volatu ultra- nubiu fuerit altitudinē sublimata seseq̄ ab oculis aītoz mortaliū a facie terre toti⁹ absconderit: rur- sus ad vallū p̄ma submitti ⁊ ad terrena descendē. ac morticinis ca- daucrib⁹ implicari v̄t̄r̄ necessita- te p̄pellitur. **Q**uib⁹ manifeste cō- p̄batur inditijs: castrimargie spi- ritū nequaquā posse vt ceterā rescari vel p̄ omnia simulit̄ extingui. s̄ aī- leos eius ⁊ supfluos appetitus v̄- tute animi retūdi tm̄ atq̄ cohiberi

Caplm̄ xx



**N**am huius vicij naturā q̄  
dā senū cum philosophis  
disputās. q̄ eū p̄ simplia  
tate xp̄iana velut iusticiā credetē  
fatigadū. sub h̄c p̄bleumatē figu  
rans colore elegantē exp̄ssit. Mul  
tē inq̄t creditorib⁹ p̄z me⁹ me de  
reliq̄t obnoxii. Ceter⁹ ad integū  
soluēs ab omni quētiōis eorū mo  
lestia liberatus sū. vni satisfaccē nō  
possi cotidie soluendo. Cūq̄ illi ig  
norātes vni p̄posite q̄stiois abso  
lutiois e⁹ p̄cario postularet. mul  
tē ait vicijs sui naturalib⁹ cōstric  
tus. s̄ i spirite dño desiderii liber  
tatis cūctis vel tāq̄ molestissimis  
creditorib⁹ tenūans huic mūdo  
et omnē substāciā q̄ michi successio  
ne p̄zis obuenerat. a me p̄iter abi  
ciens satisfecit. atq̄ ita ab eis om  
nimodis absolutus. castimargie  
vero stimulis nullo mō carere p̄ua  
lui. Nec enī q̄uis cā in parū mo  
dū vilissimāq̄ redegerim q̄tate  
vni cotidiane cōpulsionis euit⁹.  
sed necesse est me p̄petuis ei⁹ quē  
tionibus purgeri. et interminabi  
lē q̄dam solutionē iugi funcioē de  
pendere. et iexplebile iudicioib⁹  
eius inferre verigal. Tū illi hūc  
quē vlt̄ vt ydiotam ac iusticiā ante  
despererat. p̄nuāauerūt p̄rimas  
philosophie p̄tes id est ethicā disci  
plinā ad p̄ime p̄phendisse. mirati  
admodū potuisse eū naturalit̄ as  
sequi q̄ ei nulla secularis eruditio  
p̄tulisset. cū ipsi sudore multo lon  
gaq̄ doctrina ita h̄c attingere ne

quissent. Hec de castimargia spe  
cialiter dixisse sufficiat. Nūc reuer  
tamur ad disputationē quā de ge  
nerali viciōrum cognatione cepera  
m⁹ exponere. Caplū xxi

**Q**uoniam ad abrahā de futu  
rē dñs loq̄retur. qd̄ vos  
minime requisistis. nō sep  
te gentes legitur d̄numerasse. s̄  
decē. quatū terra semini eius tāta  
p̄mittitur. Qui numerus adiecto  
ydolatria atq̄ blasphemia euit⁹  
ter impletur. Quib⁹ ante noticiā  
dei et graciā baptismi. vel ipia gē  
tiliū. vlt̄ blasphema iudeorū mul  
titudine subiecta est. donec i intellectu  
ali egipto p̄moratur. Si aut̄ ab  
tenūans quis et egressus exinde  
p̄ graciā dei. de uicta p̄iter casti  
margia ad heremū p̄uenit sp̄ia  
lē. de ipugnatione t̄rū gentiū libe  
ratus. p̄tra septem tātam que per  
moysen d̄numerantur bella susci  
piet.

Caplū vigesimūscādū

**Q**uod vero istarū p̄nicioſa  
tū gentiū regiones salu  
briter possidere p̄apimur.  
ita itelligitur. Habet vnūq̄q̄ vī  
ciū in corde nostro propriam statū  
onē. quā sibi vendicans in anime  
nostre recessu exterminat israelē.  
id ē p̄teplationē rerū sūmarū atq̄  
sanctatum. eis q̄ semper aduersari  
non desinit. Non enim possunt vir  
tutes cū vicijs p̄iter morari. Que  
enī p̄tiāpatio iusticie cū iniquitate.  
aut que sanctas lūa cū tenebris.



**H**ed autem ab israeliticis populo id est a  
 virtutibus contra se dimicantibus fuerit  
 via supata. locum quem sibi in corde  
 nostro concupiscentie vel fornicationis  
 spiritus retinebat. deinceps castitas  
 obtinebit. **Q**ue furor cepit: paci-  
 entia redicabit. **Q**ue tristitia mor-  
 te operans occupauerat: salutaris  
 et plena gaudio tristitia possidebit  
**Q**ue accidia vastabat: inaperta ex-  
 colere fortitudo. **Q**ue supbia paul-  
 cabat: humilitas honestabit. **E**t  
 ita singulis vitiis expulsi: eorum  
 loca id est effectus virtutes contrari-  
 e possidebunt. que filii israelis. id est  
 anime videtur deum non inmerito nuncupari  
 tur. **Q**ui autem vniuersas cordis ex-  
 pulerunt passiones: non tam alienas  
 possessiones quas esse. quam proprias reui-  
 passe credere sunt. **Capitulum xxiij.**

**T**enun quantum docet ve-  
 tus traditio has easdem  
 terras chananeorum in quas intro-  
 duantur filii israel. filii sem quodam  
 fuerant in orbis diuisione sortiti:  
 quas deinceps per vim atque potentiam  
 posteritas cham quasiois iniquitate  
 possedit. **I**n quo et dei iudicium  
 rectissimum comprobatur: qui et illos  
 de locis alienis expulit qui male oc-  
 cupauerat. et istis tempore patrum possessi-  
 onem quam per sapientiam eorum in diuisione or-  
 bis fuerat deputata restituit. **Q**ue  
 figura in nobis quoque stare certissi-  
 ma ratione cognoscitur. **N**am vo-  
 luntas domini possessioem cordis nostri.  
 non vitiis sed virtutibus naturaliter  
 deputauit. **Q**ue per fornicationem

ade insolentibus vitiis. id est po-  
 pulis chananeis a propria regione  
 depulse. rursum autem eis per dei gratiam di-  
 ligentia nostra ac labore fuerit restitute  
 non tam alienas occupasse terras  
 quam proprias credere sunt recepisse.

**Capitulum xxiij.**  
**D**e his octo vitiis in eu-  
 gelio ita significatur. **C**um  
 autem immundus spiritus exierit ab homine  
 ambulat per loca arida et in aquosa  
 querens requiem et non inuenit. **T**unc  
 dicit. **R**edite in domum meam unde  
 exiui. **E**t veniens inuenit vacante  
 scopis mundatam et ornata. **T**unc  
 vadit et assumit alios septem spiritus  
 nequiores se et intrantes habitant ibi  
**E**t fiunt nouissima hominis illi  
 us priora prioribus. **E**cce ut ibi septem  
 gentes legimus excepta egyptiorum  
 de qua egressi sunt filii israel. ita et  
 hic septem reuerti spiritus dicuntur in  
 mundi. excepto eo qui ab homine prius  
 narratur egressus. **D**e hoc septem-  
 nario fomite vitiis. salomone quoque  
 in puerbiis ita describit. **S**i te ro-  
 gaucrit inimicus tuus voce mag-  
 ne assenset ei. **S**eptem enim nequiae  
 sunt in anima eius. **I**d est si supata cas-  
 trimargie spiritus reperit tibi sua hu-  
 miliacione blandiri: rogans quod-  
 dammodo ut aliquid relaxans a cepto  
 feruore imptias ei quod continentie  
 modum et mensuram iuste districtiois  
 excedat. ne resoluatis eius subleuati-  
 one. nec aridente impugnatio-  
 nis securitate qua videtur paulisper  
 a carnalibus incentiuis factis actio-



ad pristina emissionē vel pteritas  
gule paupiscētiās reuertat. **P**er  
hoc enī dīat spūs ille quē vīceras  
**R**eūtā in domū meā vnde exiui.  
**E**t pcedētes ex eo cōfessi septē spi  
rit⁹ vīciorū erunt tibi acēiores q̄  
illa passio que in p̄mordīs fuerat  
supata: qui te mox ad deteriora p  
trahent genera p̄corū **xxv.**

**Q**uāptē ieiunij et cōti  
nētie incubatibus nobis  
festinādū est vt gule passi  
one supata. p̄tin⁹ animā nrām va  
ruā esse a necessarijs v̄tutib⁹ nō  
sinam⁹. sed eis vniuersos recessus  
cordis nostri studiosi⁹ occupem⁹.  
ne reuersus paupiscētie spūs ina  
nes nos ab ipsis vacatēz reperiat  
et nō sibi iā soli aditū parare cōten  
tus. introducāt seā in animā nos  
trā septenariū hūc fomitē vīciorū.  
et faciat nouissima nostra p̄iora  
p̄ioribus. **T**urpior enī erit post  
hec et imūdi⁹ anima. ac sup̄liao  
grauiore plectetur. que se renūciat  
se huic seculo gloriatur dominanti  
b⁹ sibi octo vicijs. q̄ fuerat quon  
dā in seculo constituta. cū nec disci  
plinā monachi fuisset p̄fessa nec  
nomen. **N**am nequiores hī septē  
spiritus illo p̄iore qui egressus fu  
erat idarco dīcūtur: quia desideri  
um gule id est castrimargie p̄ sese  
non esset noxiū. nisi intromitteret  
grauiores alias passioēs. id est for  
nicationis. philargie. ire. tristitia  
e. siue supbie: que p̄ semet noxia a  
nime ac pemptoria eē n̄ dubiū ē

**E**t idarco p̄fectionē et puritatē nū  
q̄ poterit obtinere: q̄s quis eā de  
hac sola p̄tinetia. id est ieiunio cor  
porali sperauerit acq̄zendā. nisi no  
uerit ob id se hanc exercere de bere  
vt humiliata carne ieiunij. faali  
us possit aduersus alia vicia mite  
certamē nō insolēscēte carne satu  
ritatis ingluuie. **Caplū xxvi.**

**S**ciendū tamē nō eūdem  
esse in oib⁹ nobis ordinē  
p̄iorū: q̄a sicut diximus  
nō vno mō ipugnamur omēs. et o  
portet vniūquēqz nostrū scdm quā  
litatē belli quo p̄inapaliē infestatē  
cōcertationū luctamē arripere. ita  
vt aliū necesse sit aduersus viciū  
qd̄ terciū ponitur. p̄mū exercere cō  
flicū. aliū cōtra quartū siue quātū  
et ita p̄ut obtinēt ipsa vicia i nob  
p̄inapaliū. vt que ipugnationis ex  
igit mod⁹. nos quoqz oportet or  
dinē institūē p̄iorū: scdm quē p̄  
uētus quoqz vīciorie triūphiqz suc  
cedens. faciat nos ad puritatē cor  
dis et p̄fāois plenitudinē pueniē  
**H**uic⁹ serapion de natura octo  
p̄inapaliū vīciorū nobis differēs.  
latentū in corde nostro passionū  
genera quāū causas atqz affinita  
tes cū ab ipsis cotidie vastaremur  
nec cognoscere penitus antea nec  
discernere poteram⁹. ita luāde re  
serauit. vt eas quodāmodo ante oca  
los positas intueri nobis velut in  
speculo vidēmur.

**E**xpliat collatio abbatis serapi  
onis de octo vicijs p̄inapalibus



**I**ncipit capitula prime collationis abbatis sereni

- D**e castitate abbatis sereni .I.
- I**nterrogatio predicti senis super statu cogitationum nostrarum .ii.
- R**esponsio nostra super anime volubilitate. Capitulum .iiij.
- D**isputatio senis de statu anime ac virtutis eius .iiij.
- D**e perfectione anime ex similitudine euangelice ceterioris assumpte. V.
- D**e perseverantia erga cotidianam custodiam .vi.
- I**nterrogatio de mobilitate anime et impugnatione celestium nequiarum Capitulum .viij.
- R**esponsio super adiutorio dei et liberi arbitrii potestate .viij.
- I**nterrogatio super anime ac demonum generatione .ix.
- R**esponsio in quem modum spiritus immundi humanis mentibus copulentur Capitulum .x.
- O**bjectio utrum possint spiritus immundi eorum quos suppleverunt anime habere inferi vel uniri .xi.
- R**esponsio quemadmodum energumini immundi spiritus domineantur .xiij.
- Q**uod spiritus spiritui penetrabilis esse non possit. et de incorporeo solo deo. Capitulum .xiiij.
- O**bjectio qua demones credi debeant cogitationes hominum pervidere .xiiij.
- R**esponsio quid possint demones in cogitationibus hominum quid ve non possint .xv.

- S**imilitudo qua spiritus immundi cogitationes hominum doceantur agnoscere .xvi.
- D**e eo quod non singuli quique demones universas hominibus ingerant passionibus .xviij.
- I**nterrogatio an inter demones impugnationis ordo ac viassitudinis disciplina servetur .xviij.
- R**esponsio in quem modum consensio demonum super viassitudinis impugnatione subsistat .xix.
- D**e eo quod non sunt unius fortitudinis gratie potestates .xx.
- N**ec temptandi facultas in eorum sit arbitrio collocata .xxi.
- D**e eo quod non sit potestas nocendi in arbitrio demonum collocata .xxij.
- D**e imminuta demonum potestate .xxij.
- Q**ua ratione demones in eorum sibi corpora quos arcepturi sunt aditus parant .xxij.
- D**e eo quod miserabiliores sint hi qui vicis quam qui ab ipsis demonibus possidentur .xxv.
- D**e necrophis seducti .xxvi.
- D**e infirmitate abbatis pauli quam per suam emundationem peremerit. Capitulum .xxvij.
- D**e temptatione abbatis moysi Capitulum .xxvij.
- D**e eo quod sperni non debeant hi qui spiritibus traduntur immundis Capitulum .xxix.
- O**bjectio cur hi spiritibus immundis traditi a communione dominica separantur .xxix.



¶ **R**esponsio super **Proposita** questione **Capitulum xxxi.**

¶ **D**e eo q̄ miseri sunt hī qui se poralibus istis temptationib⁹ subdi non meretur. **Capitulum xxxij.**

¶ **D**iuersitate studiorum ac voluntatum que in aerīis potestatibus exercentur **Capitulum xxxij.**

¶ **I**nterrogatio vnde differentiā nequitiarū celestium tanta procellerent **Capitulum xxxiij.**

¶ **D**ilatio super proposito questione absolutione.

¶ **Capitulum tricesimūquintum**

¶ **I**ncipit collatio prima abbatis **Sereni de anime mobilitate et spiritualibus nequicijs**

¶ **Capitulum primum**

**S**omme sanctitatis et continentie virū noī s̄ sui speculū abbatem serenū. quē singulari sumus veneratione p̄ ceteris amirati studiozū mētib⁹ insinuare cupiētes: alias arbitramur desiderū nostrū nos expleere nō posse. q̄ si collationes ei⁹ n̄ris libellis septauerim⁹ inserere. Cui supra omēs vtutes que nō solū in eius actu vel moribus. sed etiā in ipso vultu p̄ dei grātia refulgebāt. ita est peculiarī beneficio donū castitatis infusū. vt etiā se nec ipsis quidē naturalib⁹ incentiuis inque

tari vel in sopore sentiret. Ad quā tamē carnis papuā puritate. quē admodū grā dei amminiculatē pueniret: quoniā supra cōditionē nature videtur humane. necessariū reor primum explicare.

**Capitulum secundū.**

**N**ec igitur pro interna cordis atqz anime castitate nocturnis diurnisqz pab⁹ ieiunijs quoqz ac vigilijs ifatigabiliter insistens. cū vidisset orōnū suarū obtinuisse se vota. cūqz elatus in corde suo gaupiscētie carnis extinctos. velut suauissimo gustu puritate accens⁹. in maiore sitim zelo castitatis exarsit: et intentionibus cepit ieiunijs atqz obsecrationibus incubare. vt mortificatio passionis hui⁹ que interiori homini solo dono dei fuerat attributa. ad exterioris etiā puritate eaten⁹ pueniret: vt ne ipso quidē vel illo simplici ac naturali motu qui etiā in parulis atqz lactētib⁹ excitat. vltterius pulsaretur. indepti scilicet muneris expmēto qd se nouerat nō laboris merito. s̄ dei grā psecutū ac cēt⁹ a iatus ad hoc quoqz similiter obtinēdū: credens multo facilius hos stimulos carnis radicat⁹ deū posse cōuellere. quos etiā humane artis industria nōnūq̄ solet quib⁹ dā poculis vel medicamentis seu ferri sectione detrahete. quātoq̄tē illā spūs puritate que sublimior ē quāqz impossibile ē huāno labore vlt studio cōphēdi suo munere p̄tuli s̄



Cūq; petitioni cepte supplicatione  
luci ac lacrimis indefessus insiste  
ret: adueniens ad eū angel⁹ in vi  
sione nocturna. eius⁹ velut opiens  
vterū. quādā ignita carnis strumā  
de eius viscerib⁹ ouellēs ac pici  
ens. suis omia vt fuerāt loca res  
tituens intestina. ecce inquit mēti  
ua tua carnis abscesa sūt. ⁊ obti  
nuisse te nouer⁹ hodierno die ppe  
tuam corp⁹ puritatē. quā fidelit  
poposasti. Hec de grā dei q̄ memo  
rato vite viro peculiariter attribu  
ta est. breuiter dixisse sufficiat.  
Ceterū de illis virtutib⁹ quas cū  
reliquis sūmis vir⁹ cōiter posside  
bat. aliqd̄ commemorare supflūū pu  
to. ne speāalis sup nomine h⁹ ista  
narratio. alijs demere videatur.  
id qd̄ de isto singularit̄ fuerit p̄di  
catū. Hunc igitur sūmo desiderio  
collatiois eius atq; institutionis  
accensi. dieb⁹ q̄dragēime videre  
aucauim⁹. Qui cū a nobis de q̄li  
tate cogitationū nrāz. ⁊ interiorē  
hōmis statu trāquillissima p̄lla  
tione q̄siss⁹: ut quid nobis ad ei⁹  
puritatē tanti tēporē hēmi habita  
tio cōtuliss⁹. h⁹ eū q̄zimonij ad  
oessi sumus. Capitūlū tertiū

**S**upputatio temporis ac so  
litudinis habitatio. cuius  
q̄tēplatione coniciis interi  
oris hōmis p̄fectionē nos cōsequi  
debuissē: h⁹ solūmō q̄tulit nobis  
vt discēmus quid esse neq̄amus.  
nō tamen fecit esse qd̄ esse q̄tendi  
mus. Nec enī aut desiderate puri

tatē fixam stabilitatē. ⁊ robur ali  
quod firmitatē nos ac scientie no  
uim⁹ assecutos. s; tūmō cōfusiois  
ac pudoris augmenta. Etenī cū  
oim⁹ disciplinarū meditatio ad h⁹  
cotidianis studijs exerceretur atq;  
perficiatur. vt a tepidis tudinē  
ad peritiā certā stabilitēq; pueniēs  
inapiat nosse q̄ p̄mitus ē ambigu  
e nouerat ul⁹ penitus ignorabat.  
et firmo vt ita dixer⁹ gradu in illi  
us discipline q̄litate p̄cedēs ⁊ fectē  
in ea ac sine vlla iam difficultate  
versetur. cōtrario me in hui⁹ puri  
tatē studio laborantē id solūmōda  
p̄fasse reperio. ut sciam quid esse  
nō possim. Ex quo in nichil aliud  
sentio q̄ lucū tanta cordis cōtrici  
one cōferri: vt nūq; scz desit mate  
ria lacrimarū. nec tamē cē desinā  
qd̄ esse nō debeo. Et idcirco quid  
p̄fuit didicissē qd̄ sūmū est. si cog  
nitū nequeat apphendi. Nam cū  
directionē cordis ad destinata per  
tendē senserim⁹. insensibilis mens  
inde reuoluta. ad p̄ores euagatio  
nes impetu vehementiore plabiē  
Et ita cotidianis distensionib⁹ oc  
cupata. innumerē captiuitatib⁹ in  
cessanter abduatur. vt p̄p̄modū  
desperet a nobis de siderata correai  
o. et supflua hec obseruātia videat  
tur. Viquitē p̄ momenta singula  
lubricas discursib⁹ aim⁹ euagat.  
Cūq; ad timorē dei ul⁹ cōtempla  
tionē reduatur spūalē: priusq̄ sic  
mētē in ea rurs⁹ fugat⁹ cuant scit  
Cumq; eum velut exp̄ger⁹ faci



dephēderi9 ab intentione pposita  
deuiasse: atq; ad illā theoriā vñ  
discesserat reducentes voluerim9  
eū tenacissima cordis intēione ve  
lut quibuscū vīnulis obligare. in  
ipō conatu nostro otius q̄ angul  
la de recessib9 mentē veloci9 elabi  
tur. Ob quā tē cotidianis huiusce  
modi obseruationib9 estuantes nec  
tamen ex ipis aliqd nostro cordi  
stabilitatē robur accessisse cernen  
tes. ad hāc opimionē fracti despa  
tione traduamur. vt nō nō iā sed  
nature vicio has aīe puagationē  
humano generi inesse credamus.

#### Capitū quartum

**S**eren9. Periculose p̄sūp  
tiois est necdū reb9 recte  
discussis nec certa rōe col  
lectis. de natūa cuiuslibet rei ap̄e  
de finire: ac de cōsideratiōe fragili  
tatē sue cape p̄iecturā. nec de sta  
tu ac qualitate ipsi9 discipline. vel  
aliorū expiētia p̄ferre sūiaz. Nec  
enī si q̄s natūdi ignar9 sciens pō  
d9 corpis sui ferre aquarū liquore  
nō posse. expimento sue voluerit i  
pitie de finire neminē posse liq̄dis  
elemētē solidā carne arcūdatū sus  
tineri. idarco vera e9 opio iudican  
da ē quā scdm expiētiā suā vis9 est  
ptulisse cū h̄ n̄ solū n̄ esse ipossibi  
le s; eā p̄faale ab alijs fieri cōne  
certissima et oculorū fide nō dubia  
p̄bet. **N**oy9 id est mēs lei chine  
tos chepoli chinetos desinit id ē  
semper mobilis 7 multū mobilis  
**Q**d etiā i sapia q̄ dicit salomois

alijs verbis ita describit cū tebis  
scenos bzioi nompoli frontia. **I**d  
est et terrenum habitaculū aggra  
uat mētē multa cogitante. **H**ec  
igitur p cōditione natūe nunq̄ po  
test oiosa cōsistere. sed necesse est  
eā nisi p̄uoluū habuerit ubi suos  
exerceat motus. et in quib9 iugit̄  
occupetur p̄pria mobilitate dis  
currere. et p omnia volitare. donec  
lōgo exeratio vsq; assuefacta diu  
turno qd vos incassum dicit̄ labo  
rare experietur 7 discat. quas me  
morie sue materias debeat p̄para  
re. erga quas arcūagat indefe  
sos volatus. et imorando robur ac  
quirat: et i ta p̄ualeat aduersas  
inimias suggestiones quib9 disc̄a  
hebatur extrudere. atq; i illo quē  
desiderat statu et qualitate durare.  
**N**on ergo hanc euagationē cor  
dis nostri vel nature humane vel  
deo creatori eius debemus ascribe  
re. **V**era est enim sententia scriptu  
re. quia deus fecit h̄ minē rectum  
et ipsi quesierūt cogitationes ma  
las. **A** nobis ergo eam qualitas  
pendet: q̄a cogitatio inquit bona  
scientibus eā appropiquat. vir at  
p̄udens inueniet eam. **Q**uicquid  
autē vt inueniri possit nostre p̄uē  
tie industrieq; subiectum est. si non  
fuerit inuentum. sine dubio nostre  
desidie vel imprudentie reputandū  
est. nō vicio natūe. **C**ui sensui psal  
mista quocq; cōgruit dicit̄. **B**eat9  
vir cui9 ē auxiliū ei9 abs te domi  
ne ascensus in corde suo disposuit



Vide ergo in nostra ditione consistere: ut siue ascensio id est perfigentes ad deum cogitationes. siue de seculis ad terrena scilicet et carnalia cogitantes in cordibus nostris disponamus. Que si non in nostra potestate consistere. nec phariseos dominus increpasset dicens. Cogitate mala in cordibus vestris. Nec per prophetam dominus precepisset dicens. Auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis. Et usque morabuntur in te cogitationes noxie. Nec in die iudicii eam qualitas quemadmodum operum exigeret a nobis. ita per prophetam domino annuntians. Ecce ego inquit venio ut aggregem opera et cogitationes eorum: cum omnibus gentibus et linguis preperari quidem eam testimonio vel defendi in illo terribili atque metuendo examine secundum beatum apostolum sententiam meremur ita dicentes. Et ut se in iudicio cogitationibus accusantibus si male fuerit. aut eadem defendentibus si bone. in die qua iudicabit deus occulta hominum secundum euangelium meum. Caplin v.

**N**unc ergo perscrutemur mente figura per illud euangelicum certurionem pulcherrime designatur. cuius virtus atque constantia quam non quibuslibet ingruentibus cogitationibus abducebat. sed per suo iudicio vel admittebat bonas vel contrarias absque ulla difficultate pellebat hac tropica significatione descripta est. Nam et ego homo sum sub potestate constitutus habes sub me mili-

tes. et dico huic vade et vadit. alio veni et venit. et seruo in eo fac hoc et facit. Si igitur nos quoque viriliter adversus cogitationes perturbationes et vicia dimicantes potuerimus ea ditioni nostre discretionis subicere. ac militantes in carne nostra extinguere passiones. vel instabilem cogitationum nostrarum cohortem rationis imperio subiugare. ac dominice crucis salutari vexillo dirissimas adversas potestates turbas a terminis nostris pectoris propulsare. per tantorum meritis triumphorum ad spiritualis huius certurionis ordinem promovemur. Que in exodo quoque per moysen mystice legimus designatum. Constitue tibi chiliarchas certuriones. et quinquagenarios. et decanos. Et ita nos quoque dignitate huius apice sublimati. habebimus hanc imperandi potestatem atque virtutem. qua non quibus nolimus cogitationibus abducamur. sed hijs quibus spiritualiter delectamur immorari vel inherere possimus. malis quidem suggestionibus imperantes abite et abibunt. bonis vero dicemus venite et venient. Veruo quoque nostrum id est corpori ea que castitate vel continentie sunt similiter coniungemus. et sine ulla contradictione deservimus. non iam suscitans nobis adversos concupiscentie stimulos. sed omnem exhibens spiritui famulatum. Huius certurionis qualia arma sint. vel ad que propriorum exercitia spectentur. audi beatum apostolum predicantem. Arma inquit militie nostre non sunt carnalia. sed potentia deo



**D**ixit quia sint. id est non carnalia  
nec infirma. sed spiritualia et potentia de  
o **D**einde ad quod sunt exercenda applica  
tione consequenter insinuat **A**d destructione  
nem mutationum cogitationes purgantes. et omnem altitudinem extollentes se  
cundum usum scientiarum dei. et captiuantes omnem  
intellectum in obedientiam christi. et ipsam  
vlasam omnem inobedientiam. cum impleta  
fuerit primum nostra obedientia **Q**ue quod  
de qua singillatim pariter sicut necessa  
rium ita etiam alterius temporis est. armo  
rum tantummodo volo vobis genera propi  
etateque patefacere. quibus nos quo  
que si voluerit bella domini preliari. et iterum re  
turnones euangelicos militare. accie  
ti iugiter debemus incedere. sumite  
inquit scutum fidei. in quo possit omnia te  
la nequissimi hostis ignita extingue  
re **E**rgo fides est scutum. que exapi  
ens ardentissima libidinum tela. me  
tu futuri iudicii. et celestis regni cre  
dulitate mortificat **E**t lorica inquit  
caritatis **I**psa nempe est. que vitalia  
pectoris nostri arcibus atque munitionibus  
letalibus perturbationum obiecta vul  
nibus grauioribus retrahit nec ad in  
feriorem hypem nostrum iacula dyaboli  
penetrare permittit **O**ia enim suffere  
omnia pati. omnia sustinet **E**t galeam  
spem salutis **G**alea capit est munimen  
tum **Q**uia ergo caput nostrum christus est. de  
bemus istud spiritus spe futurorum bonorum  
velut inexpugnabili galea in armis  
temptationibus ac persecutionibus muniri  
et principaliter fide et illa atque inte  
gra custodire **A**liis enim membris tui  
coram quoniam licet debile. possibile

tamen est utique superius. si capite vero ne  
mini et brevis vite spatium progat  
**E**t gladium spiritus quod est verbum dei  
**P**enetrabilis namque est omni gladio an  
cipiti. et pertransiens usque ad diuisionem  
anime ac spiritus. propinquum quoque et me  
dullarum et discretorum cogitationum et  
infectionum cordis. diuidens scilicet  
et abscondens quicquid in nobis carnale  
terrenum repperit **Q**uibus armis  
quis quod fuerit communitus. ab hosti  
um semper telis et populatione defen  
sus non ut captiuus ac subditus  
ad hostile cogitationum terram astre  
tus de prestantium vinculis adducatur  
nec audiat per prophetam. quare inue  
teratus es in terra aliena. sed tan  
quam triumphator ac victor in illa qua  
voluerit cogitationum religione con  
sistere. **V**is etiam ipsum robur ac for  
titudinem centurionis huius quibus  
hec arma que prediximus non car  
nalia sed potentia deo gestat ag  
noscere. **A**udi ipsum regem viros  
fortes ad spiritualem miliciam con  
gregantem. et quo eos dilectos sig  
net ac probet. **I**nfirmus inquit  
dicat quia fortis sum ego. et qui  
paciens est sit pugnator. **V**idete  
ergo bella domini preliari. nisi pa  
cientes infirmosque non posse **I**lla  
utique infirmitate qua fundatus il  
le noster euangelicus centurio cum  
fiducia loquebatur **C**um enim in  
firmus. tunc potens sum. **E**t ite  
rum. **V**irtus enim spiritus. in in  
firmitate carnis perficitur **D**e qua  
infirmitate vnus propheta. m-



Et erit inquit qui infirmatur in vo-  
bis sicut domus dauid. **P**atens hec  
bella pluriabitur. nepe illa patienti  
a de qua dicitur. **P**atientia vobis  
necessaria est. ut voluntate dei facie-  
tes recipiat remuneratioem

**Capitulum vi.**

**D**ebere tamen ac posse nos  
domino coherere. et expientia  
a propria deprehendimus. si mortifica-  
tas voluptates. ac desideria mundi  
habeamus absissa. et illoz auc-  
toritate docemur. qui domino collo-  
quentes fiducialiter dicunt. **A**dhesit anima  
mea post te. et adhesi testimonij  
tuis domine. **E**t in adhaere deo bonum  
est. et quod adheret domino unus spiritus est.  
**N**on ergo debemus huius euagatio-  
nibus anime fatigati. ab hoc studio re-  
laxari. **Q**ui enim colit terram suam. sa-  
turabitur panibus. **Q**ui autem sectae  
otium. replebitur paupertate. **N**ec  
ab infestatione huius obsequantie principio  
sa desperatioe frangamur. quia in  
omni sollicitudo inest amplius. **N**am qui  
sanus et sine dolore est. in egestate  
erit. **E**t iterum. **V**ir in doloribus  
laborat sibi. et vinum facit perditioni  
sue. **N**ecnon etiam regnum celorum vim  
patitur. et violenti diripiunt illud.  
**N**ulla namque virtus sine labore  
perficitur. nec ulli possibile est ad  
istam quam cupimus stabilitatem mentis  
sine ingenti cordis attritione conscen-  
dere. **N**on enim ad laborem nascitur.  
**Q**ui ut in vinum perfectum possit  
occurrere in mensura etatis pleni-  
tudinis crisi. maiore eum necesse est

infestatione semper esse periculum. in quibus  
sollicitudine de sudare. **A**d autem in  
mensure plenitudine nemo peruen-  
iet alias in futurum. nisi qui preme-  
ditatus et inbutus ea fuerit in pre-  
senti. eamque adhuc in hoc seculo posi-  
tus plurimaverit. et istiusque membrum pre-  
ciosissimum designatus. arcem propi-  
nis illius per quam corpori eius vale-  
at copulari in hac carne posse de-  
bit. unum duntaxat desiderat. unum si-  
tiens. ad unum omnes non solum animus su-  
os. verum etiam cogitationes spiritus inten-  
dens ut illud quod in futurum dicitur  
de beata conversatione sanctorum iam sub  
arratu teneat in presenti. id est ut sit  
ei deus omnia in omnibus.

**Capitulum vii.**

**O**ermanus. **P**ossit forsitan  
hec volubilitas mentis ali-  
quantum coherere. si eam non totius  
adversariorum numerus arduallat  
ad ea quae non vult. primo quo illa sua  
quoque naturae mobilitas rapit. inde  
sinister impellet. **Q**uia cum tam innumera  
biles tam potentes tamque terribiles ini-  
mici arduagant. resisti illis ab hac  
perfecti fragili carne impossibile crede-  
remus. nisi ad hanc opinionem resisteret  
sententiae velut celestibus aialemur  
oculis. **Capitulum viii.**

**S**erenus. **A**dversarios qui  
sem nobis iungit insidiat  
quicquid interioris huius ex-  
pecti sunt pugnas dubitare non pos-  
sunt. **S**ed ita diamus huius nostris et fec-  
tibus adversari. ut eos immo in meta-  
res malorum. non etiam impulsos esse



etiamus. Ceterū nullus oīno ho-  
 minū possit vitare peccatū. qdāq;  
 illi cordibus vestris inuere voluit  
 sent: si eis quēadmodū ad sugge-  
 rendū ita et ad cōpellēdū facultas  
 violēta suppeteret. Quāobzē sicut  
 in illis est instigationis copia. ita  
 in nobis virtus respuendi siue ac-  
 q̄scēdi libertas ē attributa. Quo-  
 niam tñ potētia et ipugnatioēs si p̄t  
 mesim⁹. etiā p̄tatioēs atq; adiu-  
 toria dei cōtrario p̄feca⁹. de quo  
 dicit maior enī est q̄ i vobis est. q̄  
 q̄ in hoc mūdo. Cui⁹ auxilia multa  
 vehemētiore militāt virtute p̄ no-  
 bis. q̄ adūsus nos illozū multitu-  
 do p̄fligit. Nā bonarū rerū nō tātū  
 suggestor s̄ etiā fautor atq; impul-  
 sor est de⁹: ita vt nōnūq; nos etiā  
 am inuitos et ignorātes attrahat  
 ad salutē. Cōstat ḡ neminē posse  
 a dyabolo deāpi: nisi illū q̄ p̄bere  
 ei maluerit sue volūtate assensū.  
 Ad ecclāstas suis verbis euidenter  
 exp̄ssit dicens. Quia ei nō sit cōtra-  
 dictio ab hīs q̄ faciūt malū ato. i  
 deo repletū est cor filiozū hīm in  
 ipis vt faciāt mala. Ergo manifestū  
 est hinc vnūquēq; delinq̄re. q̄  
 ingruētib⁹ cogitationib⁹ p̄uis nō  
 cōfestim repulsā q̄dicationis obīat.  
 Nā resistite inq̄t ei. et fugiet a vob.  
**O**erman⁹. Ad istd ix.  
 q̄so est aīe cū istis sp̄itib⁹  
 neq; tā indiscretū permix-  
 tūq; p̄fortū. q̄ sic eide nō dicā iūgi  
 s̄ et vniri possēt. vt et alioq; rā in-  
 sensibilē et īseri atq; īspirare illi q̄

siq; voluerit. et ad ea q̄ planuerit  
 eis valeat īstigare. e⁹ qz cogitatio-  
 nes ac mot⁹ videāt atq; p̄lūstret.  
 tātaq; int̄ ipos ac mētē vnitas si  
 at. vt s̄n dei grā qd ex illozū iāta  
 mēto. qd ex nrā volūtate p̄cedat.  
 discerni pene n̄ possit? **E.**

**S**eren⁹. Nō min⁹ ē sp̄m sp̄i-  
 ritui īsensibilē posse cōiu-  
 gari. et occultā suatēdi vi-  
 ad ea q̄ libita fuerit exercē. Ceterū  
 iter eos sicut et iter hōies. qdā sub-  
 stantie similitudo est atq; cognatio.  
 Dīctē diffinitio q̄ de natura aīe  
 assumit. nō incōgrue etiā illozū  
 substantie similitudini coaptat. Alterū  
 secus vero eos sibi īseri vt vniri.  
 ita vt capax alter alter⁹ eē possit  
 oīmodis īpossibile est. Hoc nāq;  
 solūmō deitati q̄ sola īcorpea sim-  
 plexq; natura est rectissime tribuit.

**O**erman⁹. Huic tōni. **Li.**  
 satē arbitramur eē grūū  
 illd qd vide⁹ i arcepticis  
 fieri. cū afflati sp̄itib⁹ imūdis lo-  
 quūt et agūt ea q̄ nesciūt. Quō ḡ  
 aīas eozū sp̄itib⁹ illis nō credat⁹  
 vniri. quozū illas videm⁹ velut or-  
 ganū factas. et derelicto naturali  
 statu ad illozū mot⁹ affect⁹ qz trā-  
 site. ita vt iā nō suas. sed illozū vo-  
 ces et gest⁹. volūtatesq; de p̄māt.

**S**eren⁹. Predicte. **Li.**  
 diffinitioi n̄ ē n̄ ē grūū id  
 qd dīctē i energumīs si-  
 eti. cū sp̄itibus imūdis arcepti  
 loquūtur vel agunt ea que nolūt  
 vel ea que ignorant p̄fere cogūt.



Non enim uno modo istam eos  
 infusioem spirituum sustinere certissi-  
 mu est. Quidam enim sic afflatur. ut  
 nequaquam ea que gerunt vel loquuntur  
 intelligent. Quidam vero norunt: et  
 postea recordantur. Quod fieri per infusi-  
 onem spiritus immundi non ita putandum  
 est. ut in aere ipsius penetrans sub-  
 stantiam et velut unitus ei. et quo-  
 dammodo indutus ea sermones ac vo-  
 ba per os patientis emittat. Nullo  
 namque modo istud ab eis posse fieri  
 credendum est. Nec enim per aliquam  
 anime diminutionem sed per corporis  
 debilitatem hoc euenire manifesta ra-  
 tio deprehenditur: cum scilicet in illis mem-  
 bris in quibus aere vigor continetur  
 immundus spiritus insidet. eisque inportabi-  
 le atque immensum pondus imponens  
 obscuritate teterrima intellectualis  
 eius obruit et iterum sensus. Quod  
 nonnunquam etiam vni febrium vicio seu  
 nimis frigore alijque vilitudinibus  
 extasibus supueientibus videmus  
 accidere. Quod ne beatus iohannes dyabolus  
 qui carnis eius accipit potestatem  
 moliret inferre: precepto domini prohibe-  
 tur dicitur. Ecce tradidi eum in ma-  
 nus tuas: tamen animam eius custodi. Id  
 est tamen amentem eum ne facias. De-  
 bilitato aere domialio et intellectu in  
 vaso: ac rationis organo per quam ti-  
 bi eum resistere necesse est sanctiatus.  
 Debilitato aere domialio. ne obui-  
 as intellectui ac sapientia resisten-  
 tis principalis cordis eius tuo potere  
 prefocans.

Capitulum xiiij

**N**ec enim si creasse huic solite  
 que materie id est carni spi-  
 ritus admisceat quod fieri fa-  
 cillime potest idcirco et aere que itidem  
 spiritus est ita uniri posse creditur. ut  
 ea quoque similiter sue nature reddat  
 capacem. quod soli est possibile trinita-  
 ti. Que sit vniuersa intellectuali factu-  
 re efficiat penetratrix: ut non solum  
 circumplecti ea atque abire. sed etiam il-  
 labi ei. et velut incorporea corpori  
 possit infundi. Licet enim pronuntiamus  
 nonnullas esse spirituales naturas.  
 ut sunt angeli archangeli ceteraque vi-  
 tutes: ipsa quoque anima nostra. vel certe  
 aer iste subtilis. tamen incorporee non  
 latens estimande sunt. Habet enim  
 secundum se corpus quo subsistit. licet  
 multo tenuius quam nos. Nam sunt cor-  
 pora secundum apostoli sententiam ita dicta.  
 Et corpora celestia et corpora terrestri-  
 a. Et iterum Seminat corpus animale  
 surget corpus spirituale. Quibus vbi  
 manifeste colligitur nichil esse incor-  
 poreum: nisi solum deum. Et idcirco ip-  
 si tamen modo posse penetrabiles om-  
 nes spirituales atque intellectuales esse  
 substantias. eo quod solus et totus et ubi-  
 que et in omnibus sit. ita ut et cogitatio  
 omnes hominum et internos motus et ab-  
 dita mentis vniuersa inspicat et per-  
 lustret. De ipso siquidem solo pronun-  
 ciatur beatus apostolus dicens. Vniuersus est e-  
 nim sermo dei et efficax. et acutior  
 super omnem gladium anapit. et pertin-  
 gens usque ad diuisionem anime ac spiritus  
 copagum quoque et medullarum et  
 discretor cogitationum et intentionum



cordis. et nō est ulla creatura iusi-  
bilis incōspectu eius. Omnia autē  
nuda et apta sunt oculis eius. Et  
beatus dauid. qui fingit inquit sin-  
gillatim corda corū. Et iterū. Ipse  
ei nouit occulta cordis. Job quoq;  
Qui solus nosti corda filiorum ho-  
minum. Capitulum xiiij

**O**ermanus. Hac ratione  
qua dicit ne cogitationes  
quas nostras intueri illi spiritus  
possit. quod estimare valde putamus  
absurdum. dicente scriptura. Si spiritus  
patre habet. ascendent super te locu-  
tum ne dimiserit. Et iterū. Cum dy-  
abolus misisset in cor iude symonis scari-  
othie. ut traderet dominum in. Quomodo ergo  
credi potest non patere eis cogitationes nostras  
quarum parte maxima ipsis inuidenti-  
bus atque insipientibus sentimus  
oboriri. Capitulum xv.

**S**erenus. Nulli dubium  
est quod possint spiritus im-  
mundi cogitationum nostrarum  
attingere qualitates sed indicies  
eas sensibilibus forinsecus colligen-  
tes. id est a ex nostris dispositioni-  
bus: aut ex verbis et studiis in qui-  
bus propensius nos prospexerit induci.  
Ceterum illas que necdum de iter-  
nis anime prodierunt: adire omnino non pos-  
sunt. Ipse quoque cogitationes quas in-  
gerunt vel utrum suscepte. vel quemad-  
modum suscepte sint. non per ipsius anime  
naturam. id est per illam interiore motum  
in medullis ut ita dixerim ipsius lati-  
tante. sed ex motibus atque indicies  
exterioris hominis deprehendunt: ut

puta cum suggererint castitatem. si  
viderint monachum oculos ad fe-  
nestram aut ad solē curiosius exisse.  
vel de hydra sollicitius inquisisse. cog-  
noscent desiderium gule fuisse suscep-  
tum. Si fornicatioem ingerente ser-  
serint eum pacetere telum libidinis  
suscepisse. seu viderint carne com-  
motum. aut certe non ut oportuit aduer-  
sus suggestionum immundarum suspirasse  
lasciuia. intelligunt ipse ne terribilibus  
anime libidinis iaculum fuisse de fix-  
um. Si inatamēta trahat. si irac-  
furore admoueat. utrum nam cor-  
di infederint gestu corporis et sensi-  
bili commotione dinoscunt. cum scilicet  
eum vel infestum esse tacitum. vel cum  
quodam indignatione eum suspirasse.  
si vultum considerauerint quodam  
pallore aut rubore mutasse. et ita  
subtiliter quisnam cum sit de diti-  
bus via deprehendunt. Illo namque  
vniquemque nostrum delectari cer-  
ta ratione cognoscunt. ad cuius in-  
sugationem mox quodam motu vel  
nutu corporis consensum conuen-  
tiamque ab eo prestitam fuisse per-  
uiderunt. Que ab illis actis utu-  
tibus ita deprehendi non mirum est  
cum hoc quoque a prudentibus viris  
sepiissime fieri videamus. ut scilicet  
interioris hominis statum de figu-  
ra et vultu seu qualitate exteriori  
agnoscant. Quanto ergo certius  
hec ab hijs poterunt deprehendi:  
quos utique ut spiritualis nature  
multo subtiliores ac sagaciores  
hominibus esse non dubium est.



## Capitulum xvi.

**Q**uemadmodum enim non  
nulli latronum in hijs domi-  
bus quas furti aggredi cupiunt. oc-  
cultas hominum solent explorare sub-  
stantias qui per tenebras noctis tene-  
bras cauta spargentes manu minu-  
tias arenarum. reconditas opes quas  
visu perire non possunt. finitu quo-  
dam ad arenarum lapsum respondente de-  
prehendunt. et sic ad certissimam rei ul-  
metalli cuiusque noticiam quandam elate  
vocis perditione perueniunt. ita hijs  
quoque ut thesaurum nostrum cordis ex-  
plorent velut arenas quas dum sug-  
gestionibus nobis noxias spargentes  
cum seditionis illarum qualitate affectum cor-  
porum viderent emergisse. velut quo-  
dam de intimis perclausis peruenire fini-  
tu. quod reconditum sit in abdite interio-  
re hominis recognoscunt.

## Capitulum xvii.

**N**ec tamen nosse debemus  
non omnes demones universas  
hominibus iurare passiones. sed unicuique  
vicio certos spiritus inuolare. Et alios  
quodam immunditatis ac libidinis  
sordibus oblectari. alios blasphemias.  
alios ire furorisque perculiari  
inurere. Alios pasci tristitia. alios  
cenodoxia superbiaque mulceri. et unum  
quodque vitium illud humanis cordi-  
bus quo ipse gaudet inserere. Nec  
cunctos pariter suos ingerere prauita-  
tes. sed viassim prout temporis vel loci  
vel suscipientis oportunitas prouo-  
cauerit.

## Capitulum xviii.

**O**ermanus ergo credendum  
est inter eos ordinata et ve-  
rita dixerit disciplinata esse  
nequaquam ut quidam viassitudinis ab-  
eis ordo seruetur. ac rationabilis ge-  
ra et impugnationis incursio. cum constet  
nec modum nec rationem nisi inter bonos  
atque honestos posse subsistere. secundum  
illa scripture sententia. quare sapienti-  
am apud malos et non inuenies  
et inimici nostri insensati. illud etiam ratio  
est sapientia. non est fortitudo. non est  
consilium apud impios.

## Capitulum xix.

**S**erenus. Non est inter ma-  
los perpetua in omnibus con-  
sensioem nec posse perfectam  
stare concordiam. etiam in illis ipsis vi-  
tiosis quibus amittere oblectant cer-  
ta diffinitio est. Primum enim potest  
quodammodo dixisse in rebus indis-  
ciplinatis discipline modum suari. In  
nonnullis tamen ubi seorsum vel operatiois et  
munio vel necessitas exigit. seu et  
dum lucrum iuvat consortium. necesse est e-  
os temporalem amodare consensum. Quod  
esse in hac militia nequicie spirituali  
manifestissime prouidemus. ut non so-  
lum tempora inter se viassitudinesque aus-  
todiant. sed etiam locos quibusdam specia-  
lit inhere. etiamque iugiter obsidere nos-  
cantur. Primum quia necesse sit eos in-  
mutate temptationibus certisque vitijs  
atque temporibus exercere in pugnatione  
suis. hunc liquet per experientiam. quia  
nullus potest sine cenodoxie vanita-  
te deludi. et perpersecutionis fornicatio-  
nis exuri. Nec potest humida inflari ela-  
tione superbie spiritualis. et carnalis



castimar g'e humilitate p'iter sub  
nutti. Nec p't quis cachinis satu  
is usqz dissolu. et iracundie sub eo  
de tpe stimulis inatari. seu certe e  
dais tristitie merore suppleri s' ne  
cesse est vnuqueqz spm ita singilla  
tim ipugnatione mentis arripere. ut  
ai aut victus abcesserit. alio eam  
spiritui cedat acq' ipugnata. aut  
certe si victor extiterit. alteri nichil  
lominus tradat sibi illudendam

#### Capitulu' vice simu

**I**llud etiam nequaquam igno  
rare debemus non esse omne  
e' de fecunditate ac desiderij  
s' ne vni' quide fortitudinis atqz  
nequia e. et inapientib' quide ac i  
firmis non nisi ifirmiores spūs in  
certamine p'ari. Et hys neq'is  
spūalib' supat. gradatim semper  
aduersus athletā xpi robustiorū  
pugna succedit. Pro cōpatione si  
quide virū ac p'fectū huāni. etiam  
difficultas colluctationis augeat.  
Nullo etenim mō quilibet sanctorū  
sufficeret talū tantozqz hostiū suf  
ferre nequiciā. vel iadijs eorū pos  
set occurrere. sed ne crudelitāte qui  
de ac seuitiā sustinere. si nō certami  
ni nostro demētissim' arbiter atqz  
agonitheta p'sidens xps exqua  
ret colluctantiū vires. et immodera  
tos eorū repelleret ac refrenaret i  
ursum. faceretqz ai tēptatiōe et ex  
itū ut sustinere possim'. **Exi.**

**N**unc aut illos colluctatio  
ne non sine suo credim' la  
bore p'ficere. Habent namqz

etiam ipsi in suo cōflictu quādā anxie  
tate atqz tristitia. et maxime cū fu  
erint val' diocib' emulib'. id est vi  
ris sātis p'fectis cōgressi. Alioquin  
iā non p'ficius nec colluctatio. sed  
simplex tantū ut ita dixerim scia  
ra illis esset hominū attributa de  
ceptio. Et quomodo staret illud a  
postoli qd dicit non est nobis col  
luctatio aduersus carnē et sangui  
nē. sed aduersus p'ncipatus et po  
testates. aduersus mūdi rectores  
tenebrarū harū. cōtra spūalia ne  
quicie in celestib'. illud quoqz. sic  
pugno nō q'si aerē verberans. et ita  
rū. bonū agonē certavi. **Vbi** enī  
agon dicitur et certamen et pugna.  
necesse est ut utiqz sudor labor ac  
sollicitudo subeat. et equaliter il  
los vel sup' deiectione maneat do  
lor atqz p'fusio. vel de victoria gaudiū  
consequatur. **Vbi** vero alio ai  
sudore luctante. alius cū odio ac se  
curitate p'figit. et ad deiciendū emu  
lū sola p' viribus utitur voluntate  
nō pugna dicenda est nec collucta  
tio neqz certamen. sed iniqua que  
dam et irrationabilis est oppugna  
tionis impressio. **Sed** plane labo  
rant et ipsi nō minus impugnan  
tes hominū genus et de sudant. ut  
p'ualeant de vnoquoqz illā quā  
cupiunt obtinere victoriam. Et re  
torq'atur in eos illa cōfusio. q' nos  
mouebat si ab ipis fuisse elisi scia  
dū illis. **Caput** arant' eorū. labor  
labiorum ipoz operiet eos. Et cō  
uertetur dolor eius in caput eius



**E**t iterum. Veniat illi laqueus quem  
 ignorat. et captio quam abscondit  
 apprehendat eum: et in laqueum cadat  
 in ipsum semper quem super hominum decepti  
 one molitur. **D**olent igitur etiam ip  
 si non minus et quemadmodum nos eli  
 dunt. ipsi quoque similiter eliduntur:  
 nec vici sine confusione discedunt.  
**Q**uas etiam ruinas atque afflictus il  
 le qui sanos interioris hominis possi  
 debat oculos cotidie cernens videt  
 eos semper iunctis et casibus gaudere  
 singulorum. ac timens ne de se quicquam  
 eveniret eis ista leticia dominum depre  
 catur. **I**llumina inquit oculos me  
 os ne unquam obdormiam in morte. ne  
 quodto dicat inimicus meus pualui  
 adversus eum. qui tribulant me ex  
 ultabunt si motus fuero. et deus me  
 us ne supergaudeant in: nec dicant  
 in cordibus suis euge euge anime nostre  
 nec dicant deprecabimur eum. et fremu  
 erunt super me dentibus suis: dominus autem  
 respiciet. **I**nsidiatur enim in occulto  
 sicut leo in cubili suo: insidiat ut  
 rapiat pauperem. et quare a deo escam  
 sibi. **Q**ui rursus actus conatibus ex  
 peris cum deceptioem nostram non potu  
 erint obtinere super cassato suo labo  
 re necesse est ut confundatur et erubescant  
 qui querunt animam nostram ut aufe  
 rant eam. induantur pudore et confusi  
 one qui cogitant nobis mala. **I**ere  
 mias quoque. **C**onfundatur illi et non  
 confundat ego. paveant illi et non pa  
 veam ego. induc super eos iram furo  
 ris tui. et duplici contritione conterere  
 eos. **N**ulli etenim dubium est cum a no

bis fuerit supatus: contritione eos  
 duplici conterere. **P**rimum quod huiusmodi  
 expectantibus sanctitate. illi eam possi  
 dentes amiserunt: causasque extiterunt  
 perditionis humane. deinde quod spi  
 ritualis substantie fuerit a carnali  
 bus terrenis devici. **H**as igitur ru  
 inas hostium suasque victorias intues  
 unus quibus sanctorum cum exultatione pro  
 clamat. **P**ersequar inimicos me  
 os et comprehendam illos. et non quere  
 tar donec deficiant. **C**etera illos  
 nec poterunt stare. catet subtus pe  
 des meos. **C**etera quos etiam o  
 rans ite appha. iudica inquit domi  
 ne nocentes me. expugna impugna  
 tes me. apprehende arma et scutum.  
 et exurge in adiutorium meum. **E**ffunde  
 freamen et condude adversus eos qui  
 persequuntur me. dic anime mee salus  
 tua ego sum. **Q**uos cum subdit et ex  
 tinctis universis passionibus vicerimus  
 merebimur illam benedictionis vocem  
 consequentem audire. **E**xaltes manus  
 tua super hostes tuos: et omnes inimi  
 ci tui interibunt. **H**ec igitur omnia et  
 huiusmodi similia sacre inserta volumi  
 nibus legentes siue cantantes: nisi quod  
 istas nequicias spirituales que nobis insi  
 diant diebus ac noctibus acceperi  
 mus fuisse scripta. non modo ex eis e  
 disicationem ullam lenitatem ac paci  
 entie consequemur. sed etiam divina que  
 dam atque gratum evangelice perfectiori  
 concipiemus affectum. **N**on solum enim  
 docemur non orare pro inimicis nostris  
 nec diligere. sed etiam detestari eos  
 implacabili odio provocabimur.



et maledicere eis. atq; orationē ad  
uersus eos indesinenter effundere  
Quē tali spiritu placatos viros  
sanctos et amicos dei itelligere p  
q̄ scelestū est ac p̄sanū. quibus  
ante aduentum xpi idcirco nō est  
lex posita. eo q̄ transcendentes mā  
data eius euāgelias parere p̄ceptē  
et apostolicā p̄fectioni studere. p̄ue  
nientes disp̄sationem temporis  
maluerunt **Caplū xxiij.**

**N**on habere autem eos  
ptatē quēq̄ hominū ledē  
di. exemplū beati iob ma  
nifesta ratione demōstrat. vbi non  
ampli⁹ eū tēptare audet inimicus  
q̄ diuina ei disp̄satione cōceditur  
et cōfessio eorū de sp̄um euāgeli  
as monumentē inserta testatur di  
centiū **N**i eiās nos. mitte nos in  
gregē porcorū. Qui multo magis  
credendi sunt i nullū hōim qui ad  
ymaginē dei creati sunt introire p  
arbitrio suo posse. cū in aīalia im  
mūda ac muta ingrediēdi abq̄ dei  
p̄missu nō habuerūt potestātē. **C**e  
terū nemo possit nō dicā iuuenem  
quos videmus in hac cōstātissime  
heremo p̄morari. s̄ ne p̄fectorū q̄  
dem tātis talūq; hostiū agmini  
bus arāsepi⁹ in heremo singula  
riter habitare si in ipis ess̄ p̄ volū  
tate sua nocēdi v̄l attēptādi facul  
tas atq; libertas **Q**uē cūcti⁹ eā  
ā dñi ac saluatoris nū p̄firmat sē  
tētia; quā p̄ hūilitate hōis assūpti  
ptulit ad pilatū. ita dicās **N**ō ha  
beres in me vllā ptatē nisi datū

tibi fuisset de sup **Caplū xxij.**  
**S**atis tamē nobis et expi  
entia nostra. et seniozū re  
latione cōptū est. non eā  
tē vim habere nunc demones quā  
anteriore tēpore inter anachorita  
tū dūtaxat p̄ncipia in quib⁹ ad  
huc caritas monachorū in heremo  
cōmanebat. Tanta nāq; eorum  
erat feritas: vt vix parua et admo  
dū stabiles atq; etate p̄uecti. tole  
rare habitationē solitudinis possēt  
**N**iquidem in ipsis cenobijs in q̄  
bus cōmorabantur octo vel decem  
ita eorum atrocitas grassabatur.  
et frequentes ac visibiles sentiebā  
tur aggressus. vt non auderēt om  
nes p̄ter noctibus obdormire. sed  
viam alijs degustantib⁹ sopnū  
ali⁹ vigilijs celebrātes. psalmus  
et orationib⁹ seu lectionib⁹ inherē  
bant. Cumq; illos ad soporē na  
ture necessitas mutaret: experge  
factis alijs ad eorū qui dormituri  
erant custodiam similiter exarbis  
tra debantur. Vnde dubitari non  
potest vnū e duobus hanc nunc se  
curitatem vel p̄sidentiam non solū  
nobis qui videmur pro exp̄ientia  
senectutis aliquatenus roborati.  
sed et iunioribus etate p̄ferri. Aut  
enim virtute cunctis eādem de secta  
penetrante et vbiq; e⁹ grācia cho  
tuscente retinēsa est nequicia de mo  
num. aut negligentia nostra illos  
ab impugnatione p̄sima reddidit  
lentiores. dum de dignantur ad  
uersum nos illa infēctione p̄fligere



qua tunc in illos pbatissimos crisi  
milites seuebāt. hac se; nos frau  
dulencia iussibilū temptationū di  
tius elictes. In tñ enī teporē vi  
demus corruisse nōnullos: vt ne  
cesse sit eos eā remissiorib9 moni  
tis appalpari mō. ne de fertis suis  
cellulis ad pñciosiores inq̃etudi  
nes reuoluātur. et arcuēntes ac  
vagi crassiorib9 vt ita dixerū vicij9  
implicent. magnūq; fruct9 ab eis  
obēneri credatur. si solūmō se eā  
cū qualibet ignauia valeant in so  
litudine cōtinere. ac p̃ igenti reme  
dio soleat eis a seniorib9 dia. **S**e  
dēte in cellulis vestre et q̃tū libitū  
fuerit māducate et bibite atq; dor  
mite. dūmō in eis iugit̃ p̃duret̃.

Caplūm xxij.

**Q**onstat ergo imūdos spi  
ritūs nō aliter posse in il  
los quoz obfēturi sunt corpa pe  
netrare n̄ p̃us eoz mētes cogitati  
onēq; possēdē. Quos dū timorē  
et memoria dei ul' spūali memori  
a nudauerit. velut exarmatos om  
ni p̃sidio ac munitione diuina p̃9  
facile vincēdos audēter inuadūt. do  
mialiū demaps in eis velut i pos  
sessione sibi tradita p̃sumentes.

Caplūm xxv.

**H**ec multo illis grauius  
estet vehementiūq; vexari  
hos. qui cū corpaliter ab ipsis sup  
pleri minime videant. aīo tñ per  
niciosius possidentur. eoz salicet  
vicij9 ac voluntatib9 inuoluti.  
Sedm apostoli nāq; sentētiā. a

quo quis supatur eius et seru9 est  
nisi q̃ in hoc isti desperati9 et vehe  
ment9 egrorāt: q̃ cum sint eoz  
manapia. nec ipugnari se ab illis  
nec dnātū eoz ferre cognoscunt.  
**C**eterū corpaliter traditos satha  
ne vel infirmitatib9 magnis eā  
vicos sātios nouim9 p̃ leuissimis  
quibusq; delictis. cū in illis nec te  
nuissimū quidē neuū aut vnā ma  
culā in illo iudicij die patitur diui  
na clementia iuenire. oēm cordis  
eoz scoriā. sedm p̃phe ymo dei sen  
tētiā excoquens in p̃nti: vt eos  
tq̃ aurū ul' argentū ignitū ad illā  
perpetuitatē nulla indigentes pe  
nali purgatiōe trāsmittat. **E**t ex  
coquā inq̃t ad purū scoriā tuam. et  
aufert omē stagnū tuū. et post hec  
vocaber̃ ciuitas iusti. v2bs fidel.  
**E**t iterū. Aurū et argentū p̃obatur  
ignis: vir autē p̃batur in fornace  
humiliatiōis. **E**t rursum. P̃ciat p̃  
batur argentū ul' aurū in camino  
ita eligit corda dñs. Illud quoq;  
Quē enim diligit dñs corripit. et  
flagellat oēm filiū quē recipit.

Caplūm xxvi.

**Q**uod in illo p̃pha ac ho  
mine dei in tercio regno  
tū libro manifeste videm9 impletū  
qui p̃ culpa vni9 inobediēte quā  
tamē nō de industria nec viciā p̃pe  
volūtate s; alter9 arcuēntioē cō  
trapit. p̃festum a leone cōterit. ita  
de eo scriptū narrāt. Vir dei est  
qui inobediens fuit ozi dñi: et tra  
didit eū dñs leoni et cōstregit eū.



140  
iuxta verbū domini qđ locutus est  
In quo factio et solutionē delicti p  
sentis atq; erroris incauti et iusti  
cie merita pro quibus ppheta suū  
tēporaliter dominus tradidit vex  
atozi. paratas ipsa et continentī  
a pzedatoris ostendit. quia nichil  
penitus audet voracissima bestia  
de tradito sibi caduere de gustare

Caplū vicesimūseptimū.

**N**ovius rei nostris quoq; tē  
porib; satis evictis atq; tūgit  
et opta pbatio in abbate  
paulo et moyse qui habitavit locū  
solitudinis hui; que calam; nūcu  
pa tur. Nā pziōr cōmoratus est in  
heremo que adiacet paphisi civita  
ti; quā solitudinē olim faciā aque  
salissime inundatione cognovim;  
Que quotiens flauerit spiritus a  
quilonis de stagnis impulsā ac su  
p̄fusa adiacētib; terris. ita omnē  
illius sup̄ficiem contegit regiois.  
ut antiquos ibidē viros qui olim  
hac ipā de causa omni sunt habita  
toze deserti. faciat velut insulas  
apparere. Hic igitur abbas paul;  
in tan tā cordis puritate quiete so  
litudinis silentioq; p̄fecerat. ut  
non dicā vultū femineū. s; nec ves  
timenta quidem sexus illius in cō  
spectu suo pateretur offerri. Nam  
cū eidē p̄genti ad cuiusdā senioris  
cellā vna cū abbate archebio eius  
tē solitudinis accola casu mulier  
obuasset. offensus occursum e; tā  
tā fuga ad suū rursus monasteri

ū p̄termisso qđ arripuerat pie vi  
sitationis officio recurrat. q̄ tā nul  
lus a facie leonis vel imenissimi  
dragonis aufugeret. ita ut nec me  
morati quidē abbatis archebij te  
uocantis cū clamore ac p̄ab; flet  
teretur. ut ad requirendū senē quē  
admodū p̄posuerant apto itinere  
pertenderent. Qđ licet zelo castita  
tis et puritatis ardore sit factū. ta  
men quia nō secūdu scientiā p̄sup  
tum est. sed obseruantia disciplinē  
iusteq; distractionis excessus ē mo  
dus. non enim solā familiaritate q̄  
vere est noxia seminariū s; ipsā quo  
q; figurā sexus illius credidit exe  
cratā tali cōfestum corruptione per  
cussus est ut e; vniuersū corp; pa  
lyseos valitudine solueretur. nullū  
q; in eo mēbrū penitus expletē su  
ū p̄ualeret officiū. Diquidē non so  
lū manus ac pedes. sed etiā ligus  
motus quo locutio vocis exprimi  
tur ip̄eq; aures auditus p̄pi amisa  
rūt sensum. ut nichil in eo ampl;  
ex hmine q̄ imobilis tantū atq;  
insensibilis figura remaneret. Co  
autē redactus est. ut infirmitati e;  
nullo modo virozū diligētia desit  
uire sufficēt. nisi sola ei mulieris  
sedulitas ministrasset. Nam dela  
to eo ad cenobium sacratum virgi  
num. abus ac potius quem nec iu  
tu quidē petere poterat. femineo  
ingerebat obsequio. Explendib; oī  
bus nature necessitatib; eadē illi  
diligētia p̄ ānos ferme q̄tuor id ē  
v; ad vite sue terminū seruiebat.



Qui autem tanta esset omnium membrorum debilitate costrictus. ut nulli in eo artus vivacem motum ac sensibilem referrent. nichilominus ex eo tanta virtutum gratia predebat. ut cum de oleo quod cadavere suo potius quam corpore integris vingeretur infirmus. festinus cunctis valitudinibus curaretur. ita ut super hac eius valitudine eam ipsi infidelibus evicteter apteque daretur. et debilitate membrorum omnium dispensatione atque amore domini perhibita. et sanitatum gratia per testimonium omnino puritate ac manifestatione mentium cum spiritu sancti virtute prestari.

**Capitulum xxviii.**

**E**cce quando vero que diximus in hac homo amoretum cum ipse quoque singulari et incomparabilis vir esset. ob reprehensionem unius sermonis que contra abbatem macharium disputans paulo dum proptulit. quanta scilicet opinione percutus. tam diu testimonium traditus est demoni. ut humanas egestiones omni suppletus ab eo ingereret. Quod flagellum purgationis gratia se dominus intulisse ne scilicet in eo vel momentanei delicti macula resideret. velocitate curationis eius ac auctore remedii demonstravit. Nam continuo abbatem macharium in oratione submisso. dicto atque neque spiritus ab eo fugatus abcessit.

**Capitulum xxix.**

**E**t quo manifeste perperditur non debere abominari vel de spici eos quos videmus diu sit temptationibus siue istis neque

spiritibus tradi. quia duo hec crederemur immobilis nos oportet. Primum quod sine dei permisso nullus ab eis omnino temptetur. Secundo quod omnia que a deo nobis inferuntur. siue tristitia ad presens vel letitia videantur. velut a proximissimo patre demeritissimoque medico pro nostris utilitatibus interrogantur. Et idcirco eos velut per deum gratia traditos humiliamus. ut disceramus ex hoc mundo vel purgationis ad vitam aliam transferantur. vel pena leviora plectantur. qui secundum apostolum traditi sunt in potestatem sathane in infernum carnis. ut spiritus saluus fiat in die domini.

**Capitulum xxx.**

**O**ermanus. Et quando eos non solum de spici ab hominibus vel horeri. sed a consone communia in nostris punitis perpetuo videmus abstinere. secundum illam evangelii sententiam. Nolite seminare draconibus. neque mittat margaritas vestras ante porcos. cum de illis quemadmodum dicitur ita credendum sit. quod eis purgationis vel utilitatis obsequium habet temptationis humiliatio tribuat. **Capitulum xxxi.**

**E**renus. Si habuerimus hanc sententiam primo fitemur quam superius comprehendimus. ut et omnia per deum fieri et pro utilitate animarum dispensari universa credamus. non solum nequaquam de spiciamus eos. sed etiam pro ipsis tam pro membris nostris incessanter orabimus etiam totis visceribus ac pleno compatiemur affectu. Cum enim unum patitur membrum compatiuntur omnia membra.



**P**actes nos ab illis utpote me-  
bris nris oimodis sumari no pos-  
se: qucadmodu legim9 nec atero-  
res quide nros sine nobis expnissi-  
onis sumā cōsequi potuisse. ita de  
illis aplō pnuāante. Et hū omē  
testimonio fidei cōpbatī nō accepe-  
rūt pmissioēs deo p nobis aliqd  
meli9 puidēte: ne sine nobis cōsu-  
maretur. Cōmunionē vero eis sa-  
crofāctā a seniorib9 nris nūq̄ me-  
minim9 interdīctā: q̄nummo si pos-  
sibile esset etiā cotidie eis iptm eā  
debere cōsebat. **N**ec enī scdm sente-  
tiā euāgelij quā incōgrue huic sen-  
sui cōaptastis. nolite dare sātū ca-  
nib9. ad demonis escā sacrosācta  
uio. 7 nō pot9 ad purgationē ac-  
tutē corpis aieq̄ puenire credēda  
est. q̄ ab hōie pcepta eū q̄ mēbris  
ei9 insidet spm scū in ipis latitare  
cognoscit velut qdā exars fugat  
incēdiū. **H**oc nāq̄ mō curatū 7 ab-  
batem androniciū nuper asperi-  
m9. alioz q̄ plures. **M**ag9 enim  
ac mag9 iūnius isulabit obfesso  
cū eū a celesti mediāna viderit se  
gregatū. tātoq̄ dir9 ac sic quēti-  
us acceptabit. q̄to eū a spūali re-  
medio longius senserit abdicatū.  
**Q**uēti illi sūt vē mise xxxij  
ri ac miserabiles iudicādi. q̄  
cū se vniūsis criminib9 flagitijz  
ptaminēt n solū nullū visibilit̄ in  
eis signū dyabolice suppletiois of-  
fēdit. s̄ nec aliq̄ q̄dē opib9 eorū cō-  
digna tēptatio nec vllū flagellū  
correctionis inferē. **N**ō enī merentē

celere ist9 t̄pis expeditaq̄ mediā-  
nā. **Q**uoz duricia et ipenitens cor  
penā p̄sentē vite excedēs. thezauri-  
zat sibi p̄p̄ itā et indignationē i di-  
e ire et reuelationis iusti iudicij de-  
i in quo vermis eorū nō morietur  
et ignis eorū nō exstinguet. **C**on-  
tra quos ap̄ha velut anxius p af-  
flictioē sātorū vidēs eos erupnis  
varijs ac tēptatioib9 subiacere. eā  
peccatores nō solū abz vllō hūili-  
atiois flagello cursū mūdi ist9 p-  
trāsire. s̄ et affluētia diuiciaū ac  
sumā rerū oim p̄spitate gaudē. in  
tolerabili zelo ac spūs sui feruore  
succensus exclamat t̄p̄i aut pene-  
moti p̄des paulom9 effusi sūt gres-  
s9 mei: q̄a zelauī in p̄ccozib9 p̄ccā-  
p̄ccoz vidēs. q̄a nō est respectus  
morti eorū et firmamētū in plaga  
eorū. **I**n labore hūmū non sunt.  
et cū hūmib9 nō flagellabūtur:  
saliet in futuro cū de morib9 p̄ni-  
endi qui in p̄senti nō metuerūt  
in forte discipline filiorū cū hūib9  
flagellari. **I**heremias quoq̄ cū de-  
o super hac impiozū p̄sp̄ritate de-  
ceptans: licet nequaq̄ dubitā se  
de iusticia domini p̄fiteat̄ dicens.  
**I**ust9 quide tu es dñe de9. si dispu-  
te tecū. **C**ausas tū hui9 tātē meq̄  
litatis inquirens: subiūgit dīcēs.  
**V**erūp̄n iusta loquar ad te. **Q**ua-  
re via ipiozū p̄sp̄rat̄? **E**nī ē oib9  
q̄ p̄uancātur et inique agūt. plan-  
tasti eos et dimiserunt radicē. p̄fici-  
unt et fructum faciunt. **P**rope es  
tu ori eorū. et lōge a renibus eorū



Quorum animam deficiente domino  
per prophetam. et ad eorum curatioem  
medicos et doctores dirigente solli-  
cite et quantum eos ad placatum simile  
puocante ac dicente: subito credit  
babilon conuersa est. ululate super eam  
tollite resinam ad dolorem eius si for-  
te sanetur. respondunt desperantes  
angeli quibus salutem humane cura  
missa est. ut certe propheta ex perso-  
na apostolorum seu spiritualium virorum videtur  
tunc durissimam mentem eorum et impeni-  
tes cor. Curauimus babilonem et non  
est sana. Relinquamus eam et eam  
vniquis in terram suam: quoniam pue-  
nit usque ad celum iudicium eius et eleuatum  
est usque ad nubes. De istorum igitur  
desperato languore ex persona dei  
loquitur ysaias ad iherusalem. A  
planta pedis usque ad verticem. non est  
in ea sanitas. Vulnus et liuor et  
plaga tumens. non est circūligata  
nec curata medicamine. nec fota  
oleo. Capitulum xxxij.

**U**t autem esse in imundis  
spiritibus quot in hominibus  
studia non dubie probatur  
Nam nonnullos eorum quos etiam fau-  
nos vulgus appellat. ita seducto-  
res et ioculatores esse manifestum  
est. ut certa quæque loca seu vias in-  
giter obsidentes. nequaquam tormen-  
te eorum quos pretereuntes potuerint de-  
apere delectent. sed de visu tantum et  
illusionem contenti fatigant eos po-  
studeant quod nocere. Quosdam solum  
modo innocuis incubationibus hominum  
pernoctant. Alios ita esse furori ac

tumultu deditos. ut non sint pre-  
ter illorum tantum corpora quos supple-  
uerit atroci dilaceratione reparare. sed  
etiam irruere supereminens transiuntes. at-  
que afficere illos seuisima ac de festi-  
nant. Quales illi in euangelio de-  
scribuntur ob quorum metum per illam  
viam transire iam nullus audebat.  
Quos eorumque consimiles bellis quibus  
et sanguinis effusione per insatiabili  
ferocitate gaudere non dubium est. Ali-  
os ita eorum corda quos ceperant  
inani quodam tumore vidimus ifecisse  
quos etiam bacuseos vulgus appel-  
lat. ut semetipsos ultra pietate  
sui corporis erigentes. nunc quod de se  
in quosdam fastus gestus sustolleret  
nunc vero velut acclines ad quedam  
se tranquillitate et affabilitatis sta-  
tum communes blandos submitteret  
seque velut illustres et circūspecta-  
biles omnibus estimantes. nunc qui  
de adorare se potestates sublimio-  
res corporis inflectione monstrarent  
nunc vero ab alijs se crederet adora-  
ri. et omnes motus quibus vera offi-  
cia aut superbe aut humiliter peragun-  
tur expletet. Alios repperimus non  
solum studere mendacijs: sed etiam blas-  
phemas hominibus inspirare. Cuius  
rei etiam nos testes sumus. qui au-  
diimus demonem apertissime confite-  
tem. per arrium et eunicium se impieta-  
tem sacrilegi dogmatis edidisse.  
Quod etiam in quarto regnorum libro v-  
num ex hisce ipsis manifeste legi-  
mus predicamentum. Egrediar inquit:  
et ero spiritus mendax in ore omnium



phetarū cū **D**e q̄b9 apostol9 ar  
guēs illos q̄ ab ip̄is deap̄iūt ita  
ifert **A**ttēdetes sp̄itib9 seductorib9  
et doctrinis demoniorū. in ypoc̄rifi  
loquētū mēdāū **E**ssē autē ⁊ alia  
demonū gn̄a id est mutor9 atqz  
surdor9. euāgelia testāt **I**nātores  
libidis atqz luxurie quosdā spūs  
esse p̄phā amēōrat. spūs inq̄ens  
fornicationis deap̄it eos. et forni  
cati sūt a deo suo **N**octurnos quo  
qz siue diurnos. ac meridianos de  
mones. siliter scripturātū auctori  
tas docet **D**e quorū diūsitāte plō  
gū est si volum9 oīa scripturātū vo  
lumina p̄scrūtātes singillatim p̄  
currere. q̄ p̄ p̄phā onocētauri. q̄  
pilosi. q̄ syrene. q̄ lamie. qui vlu  
le. q̄ stuaōēs. qui erici9. designen  
tur. q̄ aspis. q̄ basiliscus ī psalmo  
q̄ leo. q̄ draco. q̄ re scorpio in euā  
gelio nūcupē. q̄ p̄zinapes mūdi  
hui9. q̄ rectores tenebrarū harū.  
q̄ re spūalia neq̄ae nominenē ab  
aplō **Q**ue vocabula non casu nec  
fortuitū indita illis debem9 accipe  
s̄ significatiōē istarū ferarū q̄ ap̄s  
nos vel min9 noxie. vel maḡ p̄ni  
tiose sūt illozū feritates rabies̄ dis  
tingui. et ex similitudinē neq̄ae viti  
lente seu p̄nāpatūs quē istis inter  
ceteras feras siue serpētes. q̄dā ex  
cellētia maliciē sue afert. illos quo  
qz eoz vocabulis nūcupari. ut sci  
licet ali9 quic̄ ob vehemētā furo  
ris et rabie ferocitatis sue leonis  
appellationē. ali9 basilisci ob illud  
mortiferū vir9 qd̄ p̄us q̄ sentiat

interimit. ali9 vero ob teporē mali  
cie sue onocētauri aut erici9 nomē  
situationis re sortitus sit **xxxij**  
**O** **G**erman9 **N**ō quic̄ am  
bigim9 illos quoqz ordi  
nes quos apostolus enu  
merat ad istos referri. quia nō est  
colluctatio aduersus carnē et san  
guinē. sed aduersus p̄nāpatūs ⁊  
potestates. adūsus mūdi rectores  
tenebrarū harū. cōtra spūalia ne  
q̄ae in cēlestib9 **V**olū9 tamē nosse  
vnde hec sit tāta int̄ eos differe  
tia. vel quēadmodū tante neq̄ae  
extiterint grad9. an ad huc creati  
sint ut hys ordines maliciē sortitū  
tur. et quodāmodo huic neq̄ae mi  
litarent **C**aplm̄ xxxv.  
**S** **E**ren9 **Q**uāquā propo  
sitiōēs re s̄re totū tēp9 noc  
turne q̄ctis ita n̄is furent obtuti  
b9. ut appropinquāt̄ auroē vianā  
nequāq̄ sentia9. et t̄ s̄ ad solis co  
tū insatiabiliter collatēnis hui9  
verba cōtexere puoamur. tamen  
quoniā absolutio p̄posite q̄stionis  
cū ceperit indagari. in quodā am  
plissimū et p̄fundissimū nos indu  
at pelagus quēstionū. qd̄ p̄sen  
tis h̄re breuitas non sinit trans  
meare. cōmodius reor ut eā futu  
re notis indagari reseruē9. quo  
et nūchi sub huius quēstiois occa  
sione de nostro p̄p̄iore colloquio  
leticia spūalis fructus vberior cōfe  
ratur. et p̄positarū quēstionū si  
nus p̄bēde spū s̄cto p̄sp̄eros fla  
tus libenter penetrare possimus.



**Q**uobrem sopor modicu gustā  
tes discutiam⁹ obrepēte ab oculis  
nris viana iam luce torporem. ac  
deinceps parit⁹ ad eciam pceden  
tes. qm nos hpc facere dñia dici so  
lempnitas comonē. Verū si p⁹ si  
nam ea q dñs ad instructionē cō  
munē. p desiderio vestro largitus  
fuerit. duplicato gaudio pferam⁹  
**E**xpliat collatio pma abbatis  
sereni de aie mobilitate.

**I**ncipiūt capitula scde collati  
nis eiusdem.

**D**e hūanitate abbatis sereni. **Fi.**

**P**ropositio de diuinitate nequi  
tatu celestiu. **Fi.**

**R**esponsio de multa esca scrip  
turaru sanctaru. **Fi.**

**D**e gemina sentētia sup itellai  
scripturaru sanctaru. **Fi.**

**D**e eo q pposita qstio int illa  
q medie tenende sūt debeat accipi  
Caplm. **Fi.**

**D**e eo q nichil a deo malum  
creatu sit. **Fi.**

**D**e iniao pnapatuū siue potesta  
tum. **Fi.**

**D**e lapsu dyaboli et angeloru  
Caplm. **Fi.**

**O**biectio q ruina dyaboli a de  
ceptioe eue pnapiu supserit. **Fi.**

**R**esponsio de iniao lapsus dya  
boli. **Fi.**

**D**e eius q deapit sū deapitur  
pena. **Fi.**

**D**e asupatioe demonū et inq̃e  
tudine qua in hoc aere sp exerēt.  
Caplm. **Fi.**

**D**e eo q ipugnationē quā er  
ga hōines impēdūt eā q se cōmo  
ueant gzie potestates. **Fi.**

**U**nde factū sit vt ptatū seu pñ  
cipatuū noia spiritales neqae sor  
tietur. Caplm. **Fi.**

**D**e eo q sine causa celestibus  
vutib⁹ angeloz noia sūt indita  
sortietur. **Fi.**

**D**e subiectione demonū quā su  
is pnapatib⁹ pbenť fr̃is visione  
perspecta. **Fi.**

**D**e eo q singulis hōibus duo  
angeli sp adhereant. **Fi.**

**D**e differētia neqae q adūsus  
spiritib⁹ inest p duos phōs appo  
bata. **Fi.**

**D**e eo q demones adūsus ho  
mines nichil pzeualeant nisi eoz  
mentes obsedeāt. **Fi.**

**I**nterrogatio de apostatiis an  
gel qui in genesi cū filiab⁹ hōmū  
cōcubuisse dicūtur. **Fi.**

**A**bsolutio pposite questionis.  
Caplm. **Fi.**

**O**biectio quēadmodū genei se  
culi cū filiab⁹ caym pfana amixti  
o ante interdictū legē potuerit im  
putari. **Fi.**

**R**esponsio q naturali lege ab  
iniao hōmis iudiao seu pene fuerit  
obnoxij. **Fi.**

**D**e eo q iuste puniti sint hī q  
ante diluuiū peccauerūt. **Fi.**

**D**e dyabolo qd dicatur in euan  
gelio quō intelligendū sit mendos⁹  
est et pat⁹ eius. **Fi.**

**E**xpliat capla



**Inapit collatio scda eiusdem  
de principatibus**

**Capitulum primum**

**O**nsūmatis que  
diei solēpnitas  
exigebat et eccle  
sie aggregatione  
dimissa. reuersi  
ad cella senis p  
mū refecti lautissime sum⁹. Nam  
promuria que superiecta olei gut  
ta cotidiane refectioi solebat ap  
poni. modicū liquaminis miscuit  
et olei quiddā solito p̄pensius sup  
fudit. Nam illam olei guttā ob  
hpc vnusq̄s cotidie refecturus instil  
lat nō vt ex hac gutta quādā pa  
piat suauitatē. quippe cui⁹ tātus  
est mod⁹ vt vix ipsius gutturis  
ac fauā meatus nō dicā linire s̄  
pertransire sufficiat: sed vt hpc usu  
iactantia cordis que p̄ abstinentia  
distractioe blande solet ac latrē  
irrepere stimulos elationis obton  
dat. quia q̄to abstinentia ipsa oc  
cultius exercetur nulloq; hominū  
teste perficiatur: tanto subtilius oc  
culto torem suū temptare non desi  
nit. Deinde apposuit salē fixum:  
olīuas ternas. Quib⁹ post hec su  
pintulit canistū habens aīer fixū  
um: qd illi tragalia vocant. Ex q̄  
bus quina tantū sūpsimus grana  
myrtaria bina. caricas singulas.  
Hūc enim numerū in illa hermo  
quēq; excessisse culpabile est. Qua  
refectioe transacta. repromissam

questionis absolutionem cū repos  
cere cepissemus: profecte inquit se  
nex interrogationem vestram cui⁹  
in hanc hōram disulceramus indo  
ginem. **Capitulum secundū**

**U**m germanus. Vnde  
quesumus tanta varietas  
potestatum aduersatū cō  
tra hominem. ac diuersitas ista p  
cessit: quam beatus apostolus ita  
dinumerauit? Non est nobis col  
luctatio aduersus carnem et san  
guinem: sed aduersus principat⁹  
aduersus potestates. aduers⁹ mū  
di rectores et tenebrarum hatum. cō  
tra spiritalia nequicie in celestib⁹.  
Et iterum. Neq; angeli neq; pri  
cipatus neq; virtutes: neq; crea  
tura alia poterit nos separare a co  
mitate dei. que est in cristo ihesu do  
mino nostro. Vnde ergo tāte ma  
lie emula nobis emerfit aduersi  
tas? An ad hpc potestates istas a  
domino conditas esse credendum  
est. vt hīs contra hominem gradi  
bus atq; ordinibus militarent?

**Capitulum tertium**

**S**eruus Diuinatum sc̄ip  
turarū auctoritas de hīs  
in quibus voluit nos cau  
dire: quedam etiam hīs qui ac  
mine ingenij carēt tam laude cui  
denterq; affata est. vt non solum  
nulla occultioris sensus obscuren  
tur seu velentur vmbra. s̄ ne vllō  
quidē patrocinio interpretatiois in  
digeāt. et in sup̄ficie vocū ac littere  
suos intellāis ac sentētiās p̄ferāt



Quedā res ita p̄tecta et misterijs  
 quibusdā sūt obscurata. ut in eorū  
 discussione et intellectu imensū nob̄  
 exercitij campū ac sollicitudinis re  
 feruaret. Quam rē multas ob cau  
 sas deū dispensasse manifestū est.  
 Prīmū ne sacramenta diuina nullū  
 habetia spūalis itellais velamen  
 obductū cūctis hōmibz id est tam  
 fidelibz q̄ p̄fane. equali scientia  
 et noticiā p̄deretur et p̄ hoc int̄ in  
 herentes et studiosos nulla esset v̄tu  
 tis prudentieq; distantia tū vt eadē  
 int̄ ip̄os domesticos fidei dū intel  
 lectuū spacia corā eis imensa ten  
 dūtur. in eis et de fidiōsoz arguē  
 tur ignauia et studiosoz alacritas  
 atq; industria p̄bare. **T**ercioq; sa  
 cr̄e scriptura dina agro opimo  
 ac fertili p̄parat qui cū multa gē  
 nat ac p̄ferat q̄ ad hōmū viciū si  
 ne aliqua ignis ratione p̄ficiant  
 quedā nisi p̄us flamme calore mi  
 tigā atq; mollita oēm asperitatem  
 sue deposuerit cruditate. ul' magru  
 a v̄sibz humanis ul' noxia sentien  
 tur. **N**onnulla vero ita in vtrāq; v̄  
 sui modū apta noscuntur. vt nec in  
 vtra cruditate displiceant ul' offē  
 dat. et tñ ignis calore deuota sa  
 lubriora reddantur. plura quoq; ad  
 escam tñmō irrationabiliū iumento  
 tū et aialū vel ferarū ac volucrum  
 p̄feruntur. ab his hōmīnū minime p̄  
 futua. que etiam in sua asperitate  
 manentia absq; vlla ignis cōsecratio  
 ne vitalem iumentū p̄ferunt saturi  
 tate. Quā rationē satis euidenter

aspiciam⁹ in hoc vberissimo spūaliū  
 scripturarū paradiso contineri. **I**n  
 quo ita quedā significatione litte  
 re plana ac luculenta resplendent  
 vt cū sublimiore interpretatione nō  
 egeant. simplicia tñ littere seno ha  
 bunde pascant ac nutriant audie  
 tes. vt est illud. **A**udi israel. dñs  
 deus tuus deus vnus est. **E**t dili  
 ges dñm deū tuū ex toto corde tuo  
 et ex tō mente tua. et ex tota v̄tu  
 te tua. **Q**uedā autē si allegorica ex  
 planatione extenuā nō fuerint et  
 spūalis ignis examinatione mol  
 lita et nullomō ad salutarem interio  
 rē hōminis abū sine corruptionis  
 clade perueniet. magis ex eorū p̄  
 ceptione lesio q̄ vtilitas aliq; sub  
 sequet. vt est illud. **V**nt lūbi vzi  
 p̄nati et lucerne ardentes. **E**t qui  
 nō habet gladiū. v̄dat tunicā suā  
 et emat gladiū. **E**t qui nō accipit  
 crucē suā et sequitur me. nō est me  
 dignus. **Q**uod quidā districtissimi  
 monachoz habentes quidē zelū dei  
 s; nō sedm scientiā simpliciter intelli  
 gentes. fecerūt sibi crucēs ligneas  
 easq; iugit̄ humeris suis arāferen  
 tes. nō edificationē sed v̄sū cūctis  
 videntibz intulerūt. **N**onnulla v̄dō  
 ad vtrāq; p̄ceptiōem. id est tā his  
 toricā q̄ allegoricā ita p̄mode ac  
 necessarie capiuntur. ut vtrāq; ex  
 planatio vitales succos aīe submi  
 nistret. vt est illud. **S**i quis te per  
 cussit in dexterā maxillā tuā  
 p̄be illi et alterā. **E**t cū p̄sequuntur  
 vos in ciuitate ista et fugite in aliā.



Et si vis pfectus esse. vade et vende  
oia q̄ habes et da paupib⁹. et ha-  
bebis thesaurū in celo. et veni seq̄-  
re me Produat sane et senū iumē-  
tis. q̄bus pabulis om̄s scripturaru  
repleti sūt campi: simplici salicet  
purāq; narrationis hystorice lectio-  
nis. qua simpliciōres quiq; ac mi-  
n⁹ capaces pfecte et integre rōnis  
de quib⁹ dicat h̄ies et iumēta sal-  
uabis dñe. scdm stat⁹ ac mensurē  
sue cōdiaonē ad op⁹ tm̄ et laborē  
actualis vite robustiores reddantur

**Q**uā ob rē de h̄is q̄ *Cui⁹.*  
apta explanatiōe p̄lata  
sūt. nos quoq; cōstanter  
possum⁹ diffinire. audēterq; nrām  
pferre sententiā Ea vō q̄ mē itatio-  
ni et exeratio nrō seruans obiecta  
scis scripturis spūs dñi⁹ inseruit.  
q̄b⁹ dā ea volēs iudicijs et opinio-  
nib⁹ colligi ita p̄dictū debet cau-  
teq; cōferri. vt sit eorū assertio vel  
p̄firmatio in disputatis vel suscipie-  
tis arbitrio collocata Nonūq; ei  
cū sup vna re diuersa p̄mae sentē-  
tia. p̄t vtraq; rationabilis iudica-  
ri et sine detrimento fidei l̄ fixe vel  
medie suscipi. id est vt eis nec ple-  
na credulitas nec absoluta refuta-  
tio deputetur Prioriq; sequēs opi-  
nio derogare nō debeat. cū neutra  
earū fidei inueniat obsistere Qua-  
le est illd qd helyas viderit in io-  
hāne. et iterū sit aduētū dñi p̄assu-  
tus. et de abh̄inatione desolationis  
qd steterit in loco sancto. p̄ illud si-  
mulacrū iouis qd in iherosolimis

in templo positū legim⁹. et iterū sta-  
te habeat in ecclesia p̄ aduētū an-  
ti xp̄i. illaq; oia que in euāgelio se-  
quūt. q̄ et impleta an̄ captiuitatem  
iherosolimozū. et in fine mūdi h̄  
itelligūtur impleta Et q̄b⁹ neutra  
opinio ipugnat aliā. ne sequētē p̄-  
or itellectus euacuet Caplm̄ v.

**E**t idcirco p̄posita a vobis  
q̄slio licet nō satē videatur  
nec frequenter iter h̄ies  
vtilata. nec apud plim⁹ pateat  
et ex hoc ipō apd aliquos ea q̄ p̄se-  
rim⁹ forsita videatur abigua. ita  
debem⁹ vestra tēpare sententiā. qm̄  
fidei trinitatē nichil p̄iudicant. vt  
int̄ illa habeant q̄ medie sūt tenē-  
da. q̄q; nō tali opione q̄lis suspit̄  
onib⁹ tātū et p̄iecturis colligi solat  
h̄ manifestus scripturaru testimonijs

**H**om̄ia p̄pobentur v.  
Esit ergo vt deū quidē  
creasse p̄fiteamur qd sub-  
stantialit̄ sit malū. dicatē scriptura  
Oia que fecit de⁹ erāt valde bona  
Di enī a deo tales isti creati sunt  
vel ad h̄ facti. vt istos maliciā gra-  
dus teneāt. ac semp deceptiōibus  
et ruinis h̄im vacent. p̄tra p̄dictae  
scripture sententiā infamat in⁹ deū  
velut creatorē atq; inētorē malo-  
rū q̄ sez pessimas volūtates acna-  
turas ip̄e p̄diderit. ad hoc eas cre-  
ans vt semp in nequicia p̄manen-  
tes. nūq; transire possint in bene vo-  
luntatē affectū Hāc igitur rōne di-  
uersitatē hui⁹ traditiōe patru de  
sacratū scripturaru fonte p̄cepim⁹.



## Caplin. viij.

**H**ic additio h9 visibil  
 creature spūales celestes  
 vtutes deū fuisse. q̄ p̄ h̄apō q̄ sci  
 tent se ad tantam beatitudinis  
 gloriā beneficio creatoris ex nichil  
 lo fuisse p̄ductas. perpetuas ei g  
 rias referētes indefinēti eius lau  
 dib9 inhereret nemo fide liū dubi  
 tat. Nec enī existimare debemus  
 creationis et opificij sui principia  
 ab h9 mūdi cōstitutione deū p̄mi  
 tus inchoasse. quasi in illis anteri  
 oribus atq; inumeris seculis ab oī  
 prouidentia et dispensatione dīna  
 fuisset otiosus. ac t̄p̄ nō habēs in  
 quos bonitatis sue exerceret benefi  
 cia. solitari9 atq; ab omī munificē  
 tia alienus fuisse credatur. Quod  
 de illa imensa ac sine p̄ncipio et in  
 cōprehensibili maiestate satis hūmi  
 le est incōgruūq; sentire. ip̄o domi  
 no de istis potestatib9 hec dicente  
 Quidō facta sūt simul sidera. lauda  
 uerūt me voce magna omēs ange  
 li mei. Qui ergo itersūt creationi  
 siderum ante istud p̄ncipiū in quo  
 factū dicitur celū et terra creati fu  
 isse manifestissime cōp̄batur. quip  
 pe qui p̄ istis omib9 visibilib9 cre  
 atur9 quas videbāt ex nichilo p̄  
 rexisse creatorem voce magna re  
 ferunt cū amiratione laudasse. An  
 te istud ergo tēporale p̄ncipiū qd  
 a moyse dicit. qd q̄ mūdi h9 scā  
 dū historiā p̄mo iudaycū sensū sig  
 nat etatē. saluo scz mō sensu quod  
 nos itēptamur oīm rerū xpm̄ eē

principiū in quo omnia creauerit  
 pat. scdm̄ illud omnia per ip̄sū facta  
 sūt. et sine ip̄o factū est nichil. An  
 te istud inq̄ genesios tēporale p̄n  
 cipiū. omēs illas potestates cele  
 tes vtutes deum acasse nō dubi  
 um est. Quas aplūs per ordīnē  
 dīnumētās. ita describit. Quia in  
 xpo creata sūt omnia que in celis si  
 ue q̄ in terrā. visibilia et inuisibili  
 a siue angeli siue archangeli. siue  
 troni siue dñationes. siue p̄ncipa  
 tus siue potestates. omnia per ip̄sū  
 et in ip̄o creata sūt. Caplin viij.

**H**istorū numero nōnul  
 los p̄ncipes fuisse collap  
 sos lamentatio ezechiel  
 siue ysaie manifestissime docet. in  
 quib9 p̄ncipē tyri. ul̄ illū luciferū q̄  
 mane oriebat. flebili planctu cog  
 noscū9 lamentari. Et de illo qui  
 ē ita dñs ad ezechiel. Fili hōis  
 leua planctū sup̄ p̄ncipē tyri. et di  
 ces ei. Hec dīat dñs. Tu signa  
 cilū similitudinīs plen9 sapienti  
 a. et perfectus decore. in delicijs  
 paradisi dei fuisti. Omnis lapis p̄  
 ciosus opulentū tuū. sardius. to  
 pāzius. et iaspis. crisolitus. et onix  
 et berillus. saphirus carbūculus et  
 smaragdus. Aurū opus de cor̄ tu  
 i. Foramina tua in die qua cōdit9  
 es p̄pata sūt. Tu cherub extētus  
 et p̄tegens. et posui te in mōte scā  
 dei. in medio lapidū ignitorū. Am  
 bulasti p̄fect9 in vīs tuis a die cō  
 ditionis tue. donec inuenta est in  
 iquitas in te. in multitudine nego



tationis tue. Repleta sunt interi  
 ora tua iniquitate et peccasti. et crea  
 te de monte dei. et perdidisti te. o che  
 rub ptegens in medio lapidum igni  
 torum. Eleuatum est cor tuum in deo  
 tuo. perdidisti sapiam a deo tuo.  
 In terra pecca te. ante faciem regum  
 dedi te. ut cerneret te. In multitu  
 dine iniquitatum tuarum et iniquitate  
 negotiationis tue: polluisti sanctifi  
 cationem tuam. *Isaias* quoque de illo  
 Quomodo cecidisti de celo uaser qui  
 mane oriebatur? Corruisti in ter  
 ra qui vulnerabas gentes: qui di  
 cebas in corde tuo. In celum conscen  
 dam super astra dei ponam solium meum.  
 sedebo in monte testamenti in late  
 ribus aquilonis. ascendam super al  
 titudinem nubium. similis ero altissimo  
 Quos tamen nonnullos ex illo bea  
 tissime stationis apice corruisse scrip  
 tura commemorat: dicens tertiam p  
 tem stellarum draconem illum fecit pari  
 ter peraxisse. *Unus* quoque apostolo  
 rum euidentius dicit Angelos vero qui  
 non seruauerunt suum principatum sed de  
 reliquerunt suum domitium: in iudici  
 um magni diei uinculis eternis  
 sub caligine seruauerunt. Illud etiam  
 quod ad nos dicitur. vos autem sicut  
 homines moriemini. et sicut unus  
 de principibus cecidit: quid aliud  
 quam multos principes cecidisse signi  
 ficat? Quibus indicis ratio diuersi  
 tatis huius ita colligit: has differe  
 ntias ordinum quas instar sanctorum  
 celestiumque virtutum aduersus potesta  
 tes habere dicunt. vel ex illius ante

rioris ordinis gradu. in quo una  
 queque creata fuerat nunc eadem res  
 tare. vel certe de celestibus de uolu  
 tas ad similitudinem illorum virtutum  
 que ibidem perseuerant per nequitie  
 sue merito in quo unaqueque in ma  
 lum cecidit. hoc inter se gradus et or  
 dinum vocabula in parte contraria re  
 dicasse. *Capitulum nonum*

**O**ermanus. Nos hactenus  
 credidimus causam atque  
 inuicem tuine seu peruicatio  
 nis dyabolice. qua de angelica sta  
 tione deiectus est. inuidia specialiter  
 extitisse. quando adam et eua liui  
 da caliditate decepti. *Capitulum primum*

**S**erenus. Non est istud per  
 uicatiois illius. seu deieccio  
 nis inuicem geneseos lectio  
 manifestat. quam ante illorum deceptio  
 nem serpentini nominis nota credidit  
 inuicem ita dicens. Perperam autem  
 erat sapientior. siue ut hebraici ex  
 primunt libri callidior cunctis bestiis  
 terre: quas fecit dominus deus. In  
 telligit ergo quod ante illam aduersitatem  
 omnem primum hominis de angelica discer  
 rat scientiam. ita ut non solum nominis  
 insigni meritis infamia. sed etiam  
 in nequitie tergiuersatione ceteris  
 preferretur bestiis terre. Non enim ta  
 li vocabulo scriptura bonum angelum  
 designasset. nec de illis qui in illa be  
 nitudine perseuerant diceret serpentes autem  
 erat sapientior omnibus bestiis terre.  
 Nam hoc cognomen non solum gabriel  
 et michaeli nullomodo potest aptari sed  
 ne bono quidem cuique homini quicquam



58  
**A**perissime itaq; et serpente voca-  
bulum et comparatio bestiarum non  
sonat angeli dignitatem: sed pre-  
uaricatoris infamiam. Denique li-  
uoris ac seductionis materia qua  
ut hominem deciperet instigatus  
est: de anterioris ruine extitit cau-  
sa. q; scilicet de limo terre nuperi-  
me figuratum ad illam eum glori-  
am carneret euocandum: unde cum  
esset vnus de principibus se memi-  
neat corruisse. Et idarco priorem  
eius lapsu quo superbiendo corru-  
erat quo etiam serpens meruerat  
nunquam: secunda ruina per inuidi-  
am subsecuta est. Que inueniens  
eum adhuc aliqd in sese rectu habe-  
tem: ita ut etiam cuiusda colloqui-  
atq; consilij cu homine possit habe-  
re consortiu. sententia domini vtilis  
in pma delectus est: ut no iam si-  
cut ante sublime aliqd intuens ex-  
cessus incederet. s; ut solo coheres-  
teperet. et humiliatus sup vtrūq; ter-  
renis viatoru escis et operibus pasce-  
retur. occultu deinceps publicans  
inimicu. ac ponens int ipsu et homi-  
nes viles inimicas salutaresq;  
discordia. ut du cauef tam hostis  
noxius. amicitie fraudulente vlti-  
hui nocē nō possit. **Capitulum xi.**  
**I**n quo tñ et illud nos pāpue det-  
instruē ut a mal' consilio dedine9.  
q; l; seductionis auctor aggra pena  
et pēpnatioe plectat. ne ille q; q;  
seduatur supplicio careat licet ali q;  
tulum leuore q; ille qui auctor de-  
ceptionis extiterit. **Q**uod hic expssu

plenissime cernim9. **A**nta nāq; qui  
seduct9 est pmo ut apli verbis elo-  
quat qui seduct9 nō est. s; seducte  
acquiescens: inexcitabilem vide ē  
accessisse p̄sensu. sudore vultus ac  
labore tñmō pēpnatur. Qui tñ  
illi nō per sua s; per terre maledicti  
oem sterilitateq; decernit. mulier  
vero q; h9 rei persuasor extitit. mul-  
tiplicationē gemitus ac laboru ac  
q; tristitie pmeret. perpetuo parit  
iugo subiectionis addicta. **P**erper-  
aū qui p̄mus incensor hui9 offen-  
se est: phenni maledictioe multa-  
tur. Quāobzē suma sollicitudie et  
circūsp̄ctione cauendū est a consili-  
is prauis. q; sicut auctore puniūt  
ita deceptu nec p̄o faciunt carere  
nec pena. **Capitulu duodecimu**

**A**nta vero spirituu desita-  
te consistat9 est aer iste q;  
inter celu terraq; diffundi-  
tur: in quo nō q̄et. oasq; puoli-  
tat: ut satē vtiliter huānis aspec-  
tib9 eos puitetia dina substraxerit.  
**A**ut ei terroē cōar9 eozū l; horro-  
re vultuū. i quos se p voluntate su-  
a cu libitu fuerit. transformāt atq;  
cōuertūt. intolerabili formidie. ho-  
mies p̄sternatētur. atq; deficiēt.  
nequaq; valētes. hec carnalib9 o-  
culis intueri: et certe neq; oēs toti-  
die redderēt exēplis eozū ingib9  
et imitatione viciati. **E**t p huc inter  
hōies. et imūdas atq; aeras p̄ta-  
tes. fieret noxia q̄ta familiaritas.  
ac p̄uiosa p̄uicio. q; hec flagitia  
q; nūc iē hōies admittūt. l; parietū



septis + vel leuorum intervallo  
et quadam verecundie confusioe  
celantur. Que si apta iugiter  
visione cōspicerentur. ad malo  
re furoris incitarent insaniam.  
nullo scilicet interueniente tem  
poris puncto: quo ab istis cele  
stibus eas cernerent desinen  
tes: quippe quas nulla lassitu  
do carnalis. seu occupatio fami  
liaris rei. ac sollicitudo cotidiani  
victus. quemadmodum nos.  
a ceptis intentionib9. etiam in  
uitissimos nonnunq̃ cessare cō  
pellunt

#### Capitulum de amicitia

**N**os namq; impugnati  
ones quibus homines  
impetunt. etiam contra  
seuicem eos affectare certissi  
mū est. Nam discordias atq; cō  
flictus super nonnullis gentib9  
p̃ quadam sibi nequicie verna  
cula familiaritate susceptis. in  
desesso certamine. similiter ex  
ercere non desinunt. Quod etiam  
in visione danielis. manifestissi  
me legim9 figuratū. angelo ga  
briel ita narrante. Noli time  
re daniel: q̃a ex die primo quo  
posuisti cor tuum. ad intelligen  
dū vt te affligeres in cōspectu  
domini dei tui. exaudita sūt vo  
ba tua. et ego veni p̃pter sermo  
nes tuos. Princeps autem reg  
ni p̃sati. m. restitit michi vigin  
ti 7 vno diebus. Et ecce mi

chael vnus de principibus pri  
mis. venit in adiutorium meum  
et ego remansi ibi iuxta regem  
persarum. Veni autem vt to  
cerem te que ventura sunt popu  
lo tuo in nouissimis diebus.  
Quem principem regni persa  
rum aduersariam potestatem  
esse que sauebat genti p̃sati  
inimicam populo dei. minime  
dubitandum est. Quicq; ad  
impediendā utilitatē quem vi  
debat per absolutionem questio  
nis. pro qua p̃pheta dominū  
exorauerat. ab archangelo mi  
nistrandam. libens semetipsum  
ne oculus ad danielē salutarē  
angeli consolatio perueniret. de  
iq; populum. cui gabriel archā  
gelus p̃ceperat. cōfortaret ob  
iecit Qui tamen ait. ne tunc  
quidem ob impugnationis illi  
us vehementiam se ad eum p̃  
uenire potuisse. nisi i adiutoriū  
sibi michael archangelus ad  
uenisset: et occurrens principi  
regni p̃sati. seseq; conflictū  
eius interserens et opponens.  
eumq; ab impugnatione ipsi9  
defendens. ad instructionem p̃  
phete. post vicesimum et unum  
diem peruenire fecisset. Et post  
pauca. Et ait inquit angelus  
Nunquid scis. quare vene  
rim ad te? Et nunc reuertar  
vt preliet. aduersus principem  
p̃sati? Cum enī ego egrēderer  
appuīt princeps gentis persarū



Veruntamen annuntiabo tibi  
quod expressum est in scriptu-  
ris veritatis. et nemo est adiu-  
tor meus in hijs omnibus. ni-  
si michael princeps vester. Et  
iterum. In tempore illo consur-  
get michael princeps magnus  
qui stat pro filiis populi tui.  
Legimus ergo grecorum quoque  
principem. similiter alium nu-  
cupari. Qui utique fauens gen-  
ti sibi subdite tam populo isra-  
eli. quam nationi persarum. vide-  
batur adversari. Ex quo liqui-  
do peti debet. quod discordi-  
as gentium et conflictus. ac si-  
multates quas inter se istis in-  
surgentibus gerunt. etiam con-  
tra se adversae exerceant potes-  
tates. et illarum vel victoria  
gaudeant. vel diminutione au-  
gumentur. et ob hoc non possint  
inter se esse concordēs. dum u-  
nusquisque pro hijs quibus pre-  
est. contra alterius gentis pre-  
sulem inquieta semper emula-  
tione contendit.

**¶ Capitulum de amunquat-  
tum. 7.**

**N**os ergo preter illas  
quas superius exposui-  
mus opiniones etiam  
idcirco de principatibus vel po-  
testatibus. evidenti possumus rati-  
one colligere. quod scilicet et diver-  
sis gentibus dominantur ac pre-  
sint. vel certe quod inferiores spiri-

tus ac demonia. de quibus etiam  
euangelia legiones esse ap-  
pria ipsorum confessione testan-  
tur suos exerceant principatus.  
Non enim dominationes dici  
possunt. nisi habeant in quos  
dominationis sue ditione exer-  
ceant. nec potestates a principa-  
tus vocari queunt. nisi fuerint  
super quos sibi vendicat principa-  
tus. Quod etiam in euange-  
lio designari a blasphemantibus  
phariseis manifestissime reperi-  
mus. In beelzebub principe de-  
moniorum hic erat demones.  
Nam et rectoris tenebrarum le-  
gimus appellari. et alias mundi  
principem huius nuncupari.  
Quos tamen gradus beatus  
apostolus in futurum cum omnia  
fuerint christo subiecta. asserit  
evacuandos. Cum tradiderit in-  
quies regnum deo et patri. cum  
evacuaverit omnem principatum et  
potestatem et dominationem.  
Quod utique non aliter fit. nisi  
fuerint de ipsorum ditione sub-  
lati. supra quos in hoc seculo  
potestates seu dominationes  
vel principatus administrare  
noscantur.

**¶ Capitulum de amunquin-  
tum. 7.**

**I**am quia bone parti e-  
adem ordinum vocabu-  
la non sine ratione causa  
ve sint indita et officiorum seu



dignitatum sint nomina. nulli  
dubium est. Et enim de officio  
nuntiandi angelos id est nunti  
os manifestum est appellari. et  
archangelos eo quod ipsis ange  
lis presint nominis ipsius pro  
prietas docet Dominationes  
etiam et ab eo quod quibusdam do  
minentur. Principatus quoque  
quod habeant quorum sint prin  
cipes. et sedes quod ita scilicet de  
o cohereant et domesticas ac fa  
miliares ei sint et ut in ipsis ve  
lut quadam sede diuina maiest  
as peculiariter requiescat et  
quodammodo in eis firmus tedi  
netur.

#### Capitulum decimus sextum

**R**egi autem imundos  
spiritus a nequioribus  
potestatibus et sic esse  
subiectos. preter illa scriptura  
rum testimonia que in euange  
liis quoque calumpniantibus pha  
riseis domini legimus responsi  
one descripta. si ego in beelze  
bub principe demoniorum etiam  
demonos. etiam perspicue vi  
ones et experimenta sanctorum  
multa nos edocent. Nam cum  
vnus e fratribus nostris in hac  
solitudine iter ageret et adue  
perascente iam die antrum quod  
dam reperiens ibidem subsistit  
et spernam volens in eo sinas

in celebrare Vbi dum psalmos  
ex more decantat et tempus me  
die noctis excessit. Cumque fini  
ta solempnitate refecturus las  
sum corpusculum resedisset. re  
pente cepit cateruas demonum  
vndique confluentium innumera  
biles intueri que infinita con  
spiratione atque ordine longissi  
mo procedentes alie preibant  
principem suum. alie sequeban  
tur. Qui tandem aliquando et  
magnitudine procerior cunctis  
et aspectu terribior aduenit et  
acposito folio cum in tribunali  
quodam sublimissimo resedisset v  
niuscuiusque ac diligenti cepit  
examinatione discutere illosque  
qui necdum se arauenerit emu  
los suos potuisse dicebant. ve  
lut inertes ignauosque a conspec  
tu suo cum nota et iniuria iube  
bat repelli. spacia temporis ta  
ti et opus inaniter expensum  
exprobrans cum frenatu furo  
ris illos vero qui se nuntiabant  
consignatos sibi et decepisse  
sumis laudibus cum exultati  
one et fauore cunctorum ut for  
tissimos bellatores ad exem  
plum cunctorum gloriosissimum  
coram omnibus emittebat In  
quorum numero cum quidam  
nequissimus spiritus. utpote  
quendam triumphum sublimis  
simum delaturus letior adue  
nisset. nomen monachi opti  
me cogniti designauit et asserens



Asserens post quindeā annos  
 quibus eum iugiter obsedisset  
 tandem aliquando se preualu-  
 isse: ut eum eadē ipsa nocte tu-  
 ina fornicationis cluderet. *Na-*  
 cum quādā sacra puella non so-  
 lum impulisset ut stupri crimen  
 incurreret: sed etiam persuasisset  
 ut eam sibi iure perpetuo coniugii  
 retentaret. *Duper* cuius relati-  
 one cum immane auctorū gau-  
 dium fuisset exortum: summus  
 a principe tenebrarū laudibus  
 eleuatus magnisq; personis  
 coronatus abcessit. *Auro* ita  
 q; superueniente cum omnis ab-  
 oculis euauisset demonū mul-  
 tudo. dubitans frater de asser-  
 tione spiritus immūdi. magis  
 q; id ratus q; inoluta consuetu-  
 dōis sue fallacia sibi voluisset  
 illudere. et innocenti fratri mu-  
 nere crimen inest. memor euā-  
 gelice sententie q; in veritate nō  
 stetit quia non est veritas in eo  
 cum loquitur mendaciū de ap-  
 pte loquitur. quia mendax est et  
 pater eius: pelusū petit ubi il-  
 lum quem spiritus immundus  
 asseruit esse deiectum nouerat  
 commorari. *Erat* siquidem illi  
 notissimus frater. *Quem* cum  
 requisisset. reperit q; eadem noc-  
 te qua teterimus ille demon  
 animam eius cohoriti vel prin-  
 ci nuntiaret monasterio pristino  
 de relicto viam petisset: et  
 cum designata puella fuisset lap-

su miserabili deuolutus.

Capitulum de amū septimū.

**N**am q; unicuiq; nostrū  
 duo coherēt angeli id  
 est bonus ac malus:

scriptura testatur. Et de bonis  
 quidem saluator. *Ne* contem-  
 natis inquit vnum ex pusil-  
 lis istis. *Pico* enim vobis: q;  
 angeli eorum in cel semper vi-  
 dent faciem patris mei qui in ce-  
 est. *Illud* quoq; *Immittet* an-  
 gelus domini in circuitu timen-  
 tū: et eripiet eos. *Nec* non eā-  
 am quod in actib; apostolorum  
 de petro dicitur: quia angelus  
 eius est. *De* utrisq; vero liber  
 pastoris plenissime docet. *Si*  
 autem consideremus et illū qui  
 beatum iob expetiit: apertissi-  
 me instrumur illum fuisse qui  
 semper insidiatus ei nunq; eū  
 ad peccatum potuerit inuolare.  
*Et* idcirco a domino potestate  
 poposcisse. velut qui non virtu-  
 te illius sed domini defensione  
 qui illum semper pteperat vin-  
 ceretur. *De* iuda quoq; dicitur.  
 Et dyabolus stet a dextre eius.

Capitulum de amū octauū.

**D**e differentia sane de-  
 monū etiam per illos  
 duos philosophos qui  
 quondā magias artibus vel in-  
 ertiam eorū vel fortitudinem  
 suamq; nequiciam fuerant ste-  
 quenter experti: multū cogniti-  
 onis accipimus. *Hij* namq;



despicientes beatum anthoniū  
velut imperitum ac sine litteris  
vrum volentesq; eum si nichil  
amplius ledere potuissent. sal  
tem de cella sua magias presti  
gijs et aramuentione demo  
num proturbare. spiritus ci ne  
quissimos innuenerunt: ad im  
pugnationem hanc morsu livo  
ris adducti. eo q; maxime ho  
minum turbe ad eum velut fa  
mulum dei cotidie conuenirent  
**C**umq; illo nunc quidem im  
primēte petori suo frontiq; sig  
natum crucis. nunc vero oraci  
oni suppliciter incubante. ne ap  
proximate quidem diuissimi de  
mones eidem proorsus auderēt  
atq; ad eos qui illos direxerat  
absq; vllō reuenterentur effectu  
et alios illi in nequiciam vehe  
mentiores rursus immitterent  
itidemq; ipsis incassum suas  
nequissimas expendentibus ne  
quicias expedientibus vires at  
q; inaniter redeuntib; potentio  
res nichilominus aduersus mi  
litem xpi victorem iterum desti  
nati nichil penitus preualetent  
eo profecerunt tales tāteq; eo  
rum insidie tanta magica arte  
quesite. vt per hec euidentissi  
me comprobarent magnam p  
fessionem christianorum inesse vir  
tutem. quibus ille tam seue et  
tam potentes umbrę quas esti  
mabant solem lunamq; si ad e  
as directe fuissent obducere po

tuisse. hunc non solum nichil le  
dere. sed ne ad punctum quide  
de monasterio suo potuerint p  
turbare

#### Capitulum de amūonū

**Q**umq; p hac amicitio  
ne confestim venientes  
ad abbatem anthoniū  
impugnationum suarum mag  
nitudinem et causas atq; insidi  
as patefessent livois oculi  
christianos se fieri ptnus popoli  
seruit Requisito autem ab illis  
pro dite impugnationis die et  
asseruit se amarissimis cogita  
tionum stimulis tunc fuisse pul  
satum. Quo experimento sen  
tentiam nostram quam hester  
no die in collatione protulim;  
pbaui ac desinuit beatus an  
thonius. nullatenus de mones  
posse mētem cuiusq; vel corp;  
iuadere. nec habere facultatem  
in cuiuslibet animā penitus in  
tendi: nisi eam primo destitu  
erint omnibus cogitationibus  
sanctis. ac spiritali contempla  
tione vacuam nudamq; reddite  
rint **S**ciendum tamen duob;  
modis spiritus imundos homi  
nibus obedire. Aut enim sancti  
tate fixi lum diuina gracia aut  
virtute subduntur: aut sacra  
eius impiorum seu quibusdam  
carnalibus delinuti. velut fa  
miliaribus adulantur. Quia o  
pinione pharisei quoq; de apri



67  
arbitrati sunt dominum redēp  
tozem hac arte demonijs impe  
rasse dicentes. In beelzebub  
principe demoniorū hic erat de  
mones: scdm illam scilicet con  
suetudinem qua norant suos  
magos vel maleficos per inuo  
cationem nominis illius ac ri  
tum sacrificiorū quo eum delectā  
ri et gaudere cognoscunt. velut  
domesticos eius habere etiam  
in demones ei subditos potes  
tatem

Capitulum vigesimū.

**O**ermanus. Quia ge  
nesios lectio paulo an  
te in medium dei dispē  
satione prolata est. que nos o  
portune commonuit. ut quod  
semper discere cupiebam⁹ nūc  
possimus congrue satisfari. qd  
etiam de illis apostatis ange  
lis sentiendum sit optam⁹ ag  
noscere: qui se cum filiabus ho  
minum miscuisse dicuntur: v  
trum hoc possit spiritali nature  
scdm litteram convenire. Illud  
quoq; euangelij testimonium  
quod de dyabolo paulo ante  
dixisti quia mendax est. et pater  
eius similiter desideramus au  
dire. qui nam eius pater intelli  
gendus sit

Capitulum vigesimūprimum.

**S**erenus. Duas questi  
ones non mediocres  
parit protulisti⁹ & qui  
bus q̄tum possum. eodem quo

pposuisti ordine respondebo.  
**N**ullo modo credendum spita  
les naturas coire cum feminis  
carnaliter posse. Qd si aliquan  
do hoc scdm litteram fieri potu  
isset. quomō nunc quoq; idipsū  
vel nō raro contingeret: & absq;  
semine vel coitu viri. aliquos  
nati similiter de mulieribus.  
conceptu demonū cerne remus.  
cum presertim constet eos libi  
dinū sordibus admodū delecta  
ri. quas proculdubio per semet  
ipsos exercere. q̄ per homines  
mallent. si id villo modo posset  
impleri: ecclesiaste quoq; id  
ipsum pronuntiaante. Quid est  
quod fuit? Ipsū quod est. Et  
qd est qd factū est? Ipsū qd fi  
et Et non est omne tēne sub  
sole quod loquatur. et dicat ce  
ce hoc nouū est. iam fuit in seculi  
lis que fuerant ante nos. Dic  
ista questio hui⁹ appositionis ab  
soluitur. Post necem abel iusti  
ne a fratre et ipso omne hōinū  
genus exordium sumeret in lo  
cum fratris extincti nascit⁹ seth.  
qui non solum posteritati. sed e  
tiam fraterne iusticie succederet  
et pietati. Cuius progenies  
patris secuta iusticiam a socie  
te & coniunctione cognationis  
illi⁹. que ex cayn sacrilego des  
cēdebat semper diuisa permāsit  
Dicit etiā genealogie discreti  
o manifeste ita declarat dicens  
Adam genuit seth. seth genuit



enos. enos genuit cainan. cainan autem genuit malelehel. malelehel autem genuit iaret. iaret genuit enoc. enoc genuit matusalā. matusalā genuit lamech. lamech genuit noe. Item genealogia cain. ita diuisa scribitur. Cain genuit enoc. enoc genuit cainan. cainan genuit malelehel. malelehel genuit matusalā. matusalā genuit lamech. lamech genuit iobel et iobal. Itaque illa generatio. que de seth iusti progenie descendebat. sue lineae iugiter conationi quae permixta. in patrum atque attauum sanctitate. longa etate durauit. nequaquam scilicet. sacrilegio aut malicia nequissime plis infecta. que in semet impietate germinis. velut attauum traditione retinebat insertum. Donec ergo pseuerauit inter illos generationis eorum ista discretio. semen illud seth. ut pote de optima radice procedens pro merito sanctitatis angelum dei. siue ut diuersa exemplaria continent filii dei vocati sunt. Et e contrario illi propter impietatem vel suam vel patrum suorum et opera terrena. filii hominum nuncupantur. Cum ergo esset inter ipsos usque ad tempus illud hec utilis sanctaque diuisio. videntes post hec filii seth. quod dei filii erant filios eorum qui de cain progenie nascebantur desiderio pulchritudinis eorum succensi. ac ceperunt sibi met uxores. que vi-

ris suis parentum suorum nequitias infundentes ab illa eos ingenuita sanctitate ac simplicitate paterna prius corrumperunt. Ad quos satis congrue directum est illud eloquium. Ego dixi diis estis. et filii excelsi omnes. Porro autem sicut homines moriemini. et sicut unus de principibus cadet. Quique ab illa vera philosophiae disciplina. tradita sibi a maioribus exacerbat quam primus hymo ille qui vniuersatum naturarum institutionem et vestigio subsequutus est. potuit euidenter attingere suisque posteris. certa ratione transmutare. quippe qui mundi ipsius infantiam adhuc teneram et quodammodo palpitantem rudemque conspexerat. et in quem tanta fuit non solum sapientie plenitudo. sed etiam gratia prophetae. Diuina illa insufflatione transfusa. ut vniuersis animantibus nomina rudis adhuc mundi huius habitator imponeret. ac non solum omne genus bestiarum atque serpentium. ferores vitusque discerneret. sed etiam virtutes herbarum et arborum lapidumque naturas ac temporum necdum expertorum variasitudines particaret. ita ut potuerit efficaciter dicere. Dominus dedit in eorum quae sunt scientiam vocem ut scientiam dispositiones orbis terrarum et virtutes elementorum



iniaū et consumationem et me-  
 dietatem temporum. viassitudi-  
 nes immutationū et diuisione  
 temporum. annorum cursus et  
 stellarum dispositiones. natu-  
 ras animalū. et iras bestiarū  
 et vim spiritū. et cogitationes  
 hominū. et differentias arborū  
 et virtutem radiaū. et quæcūq;  
 sunt abscondita. et in promptu  
 cognoui. **H**anc ergo scientiā  
 omnium naturarū. successione ge-  
 nationū semen seth. paterna  
 traditione suscipiens. donec di-  
 uisum a sacrilega ppagine per-  
 durauit quæadmodū sancte per-  
 ceperat ita etiam ad dei cultū  
 vel ad utilitatem vite amnis  
 exerauit. **C**um vero impie ge-  
 necationi fuisset admixtū. ad  
 res pphanas ac noxias que pie  
 didicerat. istinctu qz demonū di-  
 riuauit. curiosasq; ex ea malefici-  
 orum artes atqz prestigia. ac  
 magicas superstitiones audac-  
 ter instituit. docens posteros su-  
 os ut sacro illo cultu diuini no-  
 minis de relicto vel elementa  
 hec vel ignem vel aereos demo-  
 nes venerarentur et tolerent.  
**H**ec igitur quā diximus curiosa  
 tum rerū noticiā quomō in dilu-  
 uio non perierit. ac superueni-  
 entibus seculis innotuerit. li-  
 cet hoc minime absolutio. pposi-  
 te questionis exposcat. tamen  
 quia nos huius expositionis oc-  
 casio ammonuit. perscrutandū

breuiter puto. **Q**uātm itaq;  
 antiq; traditiones ferunt. chain  
 filius noe. qui superstitionibus  
 istis. tam sacrilegus ac pphanus  
 erat artibus institutus. sciens  
 nullum se posse super hīs me-  
 morialem libzū in archa pro-  
 sus inferre. in quā erat vna cū  
 patre iusto ac sanctis fratribus  
 ingressurus. scelestas artes ac  
 profana commenta. diuersorū  
 in metallozū laminis. q; scilicet a  
 quatum corrumpti inundatione  
 non possint. et durissimis lapi-  
 dibus insculpsit. **Q**ue peracto  
 diluuiū. eadē qua celauerat curi-  
 ositate perquirens sacrilegi pe-  
 petue nequiae seminariū trās-  
 misit in posteros. **H**ac itaq; ra-  
 tione illa vulgi opinio qua cre-  
 dunt angelos vel maleficia. vel  
 diuersas artes hominibus tra-  
 didisse. in veritate completa est.  
**D**e illis ergo quæadmodū dixi-  
 mus filijs seth. filiabusq; chain  
 nequiores filij procreati sunt.  
 qui fuerunt robustissimi venato-  
 res et violentissimi ac truculen-  
 tissimi viri. qui pro enormitate  
 corporum vel crudelitatis atq;  
 malicie gigantes nūcupati sūt

**C**apitulum vigesimūscdm.

**H**ij namq; finitimos de-  
 populati. ac rapinas  
 inter homines pmi ex-  
 ercere ceperunt. preda potius  
 exigentes vitā suam q̄ sudore  
 operis ac labore contenti. **E**t



quodū vñ eo scelera superue-  
 rat ut expiari mūdus alias ni-  
 si diluuij inundatione nō posset  
 Ita ergo filijs seth libidinis  
 instigatione trāsgressus . illud  
 mādatū qđ ab exordio mundi  
 hui⁹ naturali instinctu diutissi-  
 me fuerat custoditū necesse fu-  
 it p litterā legis postea repara-  
 ri *Filiā tuā nō dabis filio eius  
 uxore: nec de filial⁹ corū acci-  
 pies filio tuo . quia seducet cor-  
 da vestra . ut discedatis a deo  
 vestro . ⁊ sequamini deos eorū ac  
 seruatis eis.*

#### Capitulum xxiij.

**O**ermanus Merito po-  
 tuisset illis ex hac p-  
 sūptione iugij crimē  
 trāsgressiois ascribi: si data fu-  
 isset illis ista pceptio . At cū se-  
 iudiciōis istij observatiā necdū  
 aliqua fuisset cōstitutioē pfixa  
 quēadmodū illis pmissio ge-  
 neris ad noxā debuit imputari  
 q nullo fuerat indicta mādato?  
*Ilex enim nō preterita solet cri-  
 mina sed futura dampnare*

#### Capitulum xxiij.

**S**erenus Deus hōiem  
 creās oēm naturalit-  
 ei scientiā legis inseru-  
 it *Que si fuisset ab hōie scđm  
 ppositū dñi ut acceperat custo-  
 dita . nō vtiqz necessariū fuisset  
 aliā mandata: quā litteris pos-*

tea pmulgarit *Erat enī sup  
 fluū extrinsecus offerri remedi-  
 ū . qđ adhuc intrinsecus vigeat  
 insertum Sed quia hec ut dix-  
 imus penitus corrupta iam fu-  
 erat libertate vsqz peccandi .  
 velut huius exsecutor ac vindex  
 ⁊ ut ipsis scripture verbis elo-  
 quar . adiutrix posita est moysa  
 ice legē seuera distinctio: ut ex  
 metu pene presentis non peni-  
 tus bonū scientie naturalis ex-  
 tinguerent . scđm prophetē  
 sententiam dicentis . *Legem de-  
 dit in adiutorium . Que etiam  
 scđm apostolū pēdagogus  
 velut parulis data fuisse descri-  
 bitur . erudiens scilicet eos ac  
 qz custodiēs . ne ab illa discipli-  
 na in qua naturaliter fuerat in-  
 stituti . quadam obliuione disce-  
 derent* *Nā quia sit hōini om-  
 nis scientia legis ab imis cer-  
 atiois infusa hinc manifeste p-  
 batur . qđ mandata legis absqz  
 littere lectione ante legem im-  
 mo ante diluuium omnes sanc-  
 tos obseruasse cognoscimus .  
 Quēadmodum cum scire po-  
 tuit abel necdum lege mandan-  
 te . qđ de primicijs ouium sua-  
 rum et de adipē ipsorum sacrifici-  
 um deo deberet offerre : nisi  
 per insitam sibi legem naturali-  
 ter fuisset edoctus : quēadmo-  
 dum noe quod mundum vel  
 quod immūdum esset animal  
 discernisset mundum hec legali**



distinguente mandato: nisi sci-  
entia naturali fuisse instructus.  
**Unde** enoch didicit ambulare  
cum deo: nullam legis illumi-  
nationem ab aliquo consecutus.  
**Ubi** sem et iafeth legerant tur-  
pitudinem patris tui non reue-  
labis: ut incedentes retrosum  
patris verecundiam velarent.  
**Unde** monitus abraham spo-  
lios hostium que sibi offerebant  
ne retributionem laboris sui  
sequeretur abstinuit: vel dea-  
mas sacerdoti melchisedech.  
que moysaica lege precepiuntur  
exsoluit. **Unde** ipse abraham.  
unde loth transeuntibus. ac pe-  
tegrinis humanitatis iura. et  
ablutionem pedum. necdum  
euangelico choruscante manda-  
to suppliciter obtulerunt. **Ubi**  
Iob tantam deuotionem fidei.  
tantam castimonie puritatem.  
tantam humilitatem. mansuetu-  
dinem. misericordie. humanita-  
tis scientiam consecutus est. quod tum  
nunc ne ab illis quidem qui eu-  
angelia memoriter tenent vi-  
demus impleri. **Quem** sanctorum  
legimus ante legem. vllum le-  
gis non obseruasse mandatum?  
**Quis** non custodiuit illo-  
rum. audi israel dominus deus tuus.  
deus vnus est? **Quis** non illo-  
rum impleuit. non facies tibi sculp-  
tile. neque vllam similitudinem  
eorum que in celo sunt. siue que  
in terra. vel eorum que sunt in a-

quis sub terra? **Quis** eorum non  
obseruauit. honora patrem tu-  
um. et matrem tuam. vel illa que  
in decalogo subsequuntur. non  
occides. non adulterabis. non  
facies furtum. non falsum testi-  
monium dices. non concupisces  
uxorem proximi tui: aliaque hys  
multo maiora quibus non solu  
legis. sed etiam euangelij pre-  
uenire mandata?

**Capitulum vigesimumquartum.**

**I**ta ergo intelligimus  
ab initio deum omnia  
creasse perfecta. nec fu-  
isse quod ordinationi eius prin-  
cipali velut improbite et imper-  
fecte necesse esset abiungi si in il-  
lo statu ac dispositione qua ab  
ipso creata sunt vniuersa man-  
sissent. **Et** idcirco in eos qui an-  
te legem ymmo qui ante dilu-  
uium peccauerunt. iusto iudicio  
animaduertisse deum probamus  
qui transgressi naturalem legem  
sine vlla meruerunt excusatione  
puniri. **Nec** illo-  
rum inadinus blasphemiam calumpniamque  
qui ignorantes hanc rationem  
derogant deo veteris testamen-  
ti ac detrahentes nostre fidei  
subsannantes respondere. **Et**  
ergo placuit deo vestro ut post  
tot annorum milia legem volue-  
rit promulgare: tanta secula pas-  
sus sine lege transire? **Et** si meli-  
us postea aliquid aduenit ap-  
paret eum in primordia mundi



Inferiora vel deteriora sapuisse  
et post hec velut experimentis e  
docum apisse rectiora prospice  
re ac principales ordinationes  
suas in melius emendare. Quod  
immenso sapientie dei penitus con  
uenire non poterit. nec sine in  
genti blasphemia hec de ipso  
ab heretica insania profutuntur  
dicente ecclesie. Cognoui  
quoniam omnia que fecit deus  
ab initio. ipsa erunt in eternum.  
Super illa non est quod addatur  
ab illis non est quod auferatur.  
Et ideo iustis lex non est  
posita. iniustus autem et non sub  
ditis. impijs et peccatoribus  
secleratis et contaminatis. Illi  
namque habentes naturalis ac  
insite legis integram discipli  
nam nequaquam lege ac extrinse  
cis adhibita licentia descripta  
queque adiutorium illi natura  
li data est indigebant. Ex quibus  
apertissime ratione colligitur.  
nec legem istam prescriptam  
litteris dari ab initio debuisse.  
erat enim hoc superfluum fieri  
stante adhuc naturali lege. nec  
ad integrum violata. nec euan  
gelicam perfectionem tradi potu  
isse ante legis custodiam. Non e  
nim poterant audire. qui se paus  
sere in dextera maxillam prebe  
re et alteram. qui contenti non  
erant talionis equalitate. iniu  
rias vindicare proprias. sed le  
tales calces ac telorum vulne

ra pro alapa leuissima repente  
bant. et per uno dente percussio  
nem animas expectabant. Sed  
nec diu illis poterat diligere in  
inimicos vestros. in quibus mag  
nus fructus et utilitas duceba  
tur ut amicos suos diligerent  
deducarent vero ab iniuriis et  
solo ab eis odio diffideret nec  
opprimere illos et interficere  
festinarent.

**C**apitulū vicesimūquintū.  
Illud vero quod vos de dy  
abolo mouerat quia men  
tor est et pater eius. et  
videlicet tam ipse quam pater eius  
medar pronuntiari videatur a  
domino. satis absurdum est hoc  
vel leuiter suspicari vel opina  
ri. Ut enim paulo ante diximus  
spiritus spiritum non generat. sicut  
nec animam quidem potest anima pro  
creare. licet generatione carnis non  
dubitemus humano semine co  
lescere ita de utraque substantia id est  
carnis et anime quod aui assensu  
auctori apostolo manifestius distin  
guere didicimus. Deinde presens  
mentis carnis nostre habuimus et  
ditores. et reuerbamur eos.  
Non multo magis subiacemus  
patri spirituum et viuemus  
quid hac diuisione clarius po  
tuit diffinire ut carnis quidem  
nostre presens homines pronun  
ciaret. animam vero deum solu  
esse patrem contra antea exprimebat.



quā et in ipsa corporis huius  
concreione ministeriū tantum  
modo sit hominibus ad scriben  
dū. summa vero condiaonis de  
o omniū creatori dicente dauid  
Man9 tue fecerunt me et plas  
mauerūt me Et bea: 9 iob fūa  
ne iqt sicut lac molaſti me. wa  
gulaſti me ut caſcum: ossibus  
et nervis inſeruiſti me? Et do  
nūus ad iheremiam **P**rius q̄  
te formarem in utero noui te.  
**E**xleſiaſtes vero utriusq; sub  
ſtantie naturam atq; originem  
examinatione ortus atq; uicij  
ex quo uidelicet vnaqueq; pro  
ceſſit: et conſiderationem finis  
ad quem vnaqueq; contendit.  
ſatis euidenter ac pprie colli  
gens. pariter de hui9 corporis  
atq; anime ſeparatione diſcep  
tans ita diſſeruit. **P**rius q̄ con  
uertatur puluis in terram ſicut  
fuit: et ſpiritus reuertatur ad  
deum qui dedit eum. Quid a  
percius dicere potuit. q̄ ut ma  
teriam carnis quam puluerem  
nominauit. quia de hominis ſe  
mine ſumeret exordium. eius q̄  
videretur miniſterio ſeminari.  
velut e terra ſumptam. iterum  
reuerſi pronunciaēt ad terram  
ſpiritus vero qui non per com  
mixtionem ſexus utruſq; gene  
ratur. ſed peculiarit̄ ſibi a deo  
ſolo tribuitur ad auctorem ſuū  
redire ſignat: quod etiam per  
illam dei inſufflationem qua a

dam primi9 animauit euiden  
ter exprimitur. Itaq; hys teſti  
monijs manifeſte colligimus  
patrem ſpirituū dīa neminē  
poſſe niſi deum ſolum qui eos  
ex nichilo cum voluerit facit: et  
homines vero carnis noſtre pa  
tres tantūmodo nominari. **I**gi  
tur et dyabol9 ſcđm huc q̄ vel  
ſpiritus vel angelus bonus cre  
atus eſt patrem neminem niſi  
deum conditorem ſuum habet  
qui cum ſuperbia fuiſſet elatus  
et dixiſſet in corde ſuo oſcendā  
ſuper altitudinem nubium. co  
ſimilis altiſſimo. fact9 eſt men  
tax et in veritate non ſtetit. ſed  
de pprio nequiae theſauro mē  
taciū proferens nō ſolum men  
tax. ſed etiam ipiūs mendaci9  
factus eſt pater. quo deitatem  
homini repromittens. ac dicēs  
eritis ſicut dī. in veritate non  
ſtetit. ſed ab initio factus eſt hy  
miata. vel adam in conditiōem  
mortalitatis inducens. vñ abel  
inſigatione ſua per manū ſa  
tis interueniens. **P**ed iam diſ  
putationem noſtram duatim  
ferme noctū lucubratione con  
ſectam. ſubſequens auroza con  
cludit. ac de proſūdīſſimo q̄ſti  
onū pelago ambam collatiōis  
huius ad tutiſſimū ſilentij por  
tū compendiū noſtre tuſſitata  
tis adtrahit. In quo quidem p  
fundo quanto nos interi9 diui  
ni ſpiritus introduxerit ſtatus



tanto diffusior precedens oculi  
locum ad eam semper aperitur i  
mensitas. ac secundum sententi  
am salomonis longe sit a no  
bis magis q̄ erat et alta pro  
funditas quis inueniet eam?  
**Q**uā ob rem dominum deprece  
mur ut in nobis vel timor eius  
vel caritas que nescit cadere im  
mobilis perseueret. que nos et  
sapientes in omnibus faciat et  
a dyaboli telis protegat semp  
illesos. **H**is etenim custodibus  
impossibile est quēpiam laque  
os mortis incurere. **I**nter per  
fectos autem et imperfectos is  
ta distantia est. q̄ in illis qui  
dem fixa et ut ita dixerim ma  
turius caritas tenacius perseue  
rans. firmitus eos ac facilius fa  
ciat in sanctitate ducere. in his  
vero velut infirmius collata ac  
facilius refrigerescens. cito ac se  
pius eos peccatorum compul  
sit laqueis implicari. **C**ubus  
auditis ita nos collationis hu  
ius sermo inflāmauit. ut maio  
re mentis ardore abeuntes a  
cella senis quam ante venien  
tes doctrine eius plenitudinem  
sitiremus.

**V** Explet secunda collatio ab  
batis sereni de principatibus



**I**ncipit capla collationis ab  
batis theodori.

**D**escriptio heremi et inq[ui]siti  
de nece sanctoru[m]. **.I.**

**R**esponsio abbatis theodori ad  
proposita questione[m]. **.ii.**

**D**e trib[us] q[ue] in hoc m[un]do s[un]t id est  
bonis et malis et medijs. **.Iii.**

**Q**uod malum nulli invito ab alio  
possit inferri. **.Iii.**

**O**bligatio quomodo ipse de  
dicat creare mala. **.V.**

**R**esponsio sup[er] interrogatione[m]  
proposita[m]. **.vi.**

**I**nterrogatio an reus sit qui  
iusto intulit mortem cu[m] iustus habeat  
te morte mercede[m]. **.vii.**

**R**esponsio ad p[re]cedente[m] interro  
gatione[m]. **.viii.**

**E**xemplum iob a dyabolo t[em]ptati  
et domini a iuda traditi et q[uod] iusto  
tam p[ro]sp[er]a q[uam] aduersa p[ro]ficiant ad  
salute[m]. **.ix.**

**D**e v[ir]tute viri p[er]fecti qui ambi  
dexter figuratim n[un]cupat. **.x.**

**D**e duplici genere t[em]ptationu[m]  
q[ue] triplia m[od]o inferunt. **.xi.**

**Q**uomodo iustus no[n] t[em]p[er]e s[ed] ad  
amantino signatorio debeat esse  
similis. **.xii.**

**I**nterrogatio si possit m[en]s iugi  
ter in vna atq[ue] in eade[m] qualitate  
durare. **.xiii.**

**R**esponsio ad interrogatio[n]e[m] p[ro]po  
sitione[m]. **.xiv.**

**D**e imutabilitate dei. **.xv.**

**Q**uod detrimentu[m] sit discedentis  
e cella. **.xvi.**

**D**e mutabilitate eade[m] sup[er]natu[m]  
celestiu[m]q[ue] virtutu[m]. **.xvii.**

**Q**uod nemo uina subitanea con  
labatur. **.xviii.**

**I**ncipit collatio abbatis theo  
dori de nece sanctoru[m] Caplin. **.I.**

**I**n palestine par  
tibus iuxta teque  
vici qui amos  
p[ro]pheta[m] meruit  
p[er]creare solitudo  
vastissima est. vsq[ue]

ad arabia[m] ac mare mortu[u]m. Quo  
ingressa deficiunt flueta iordanis.  
et cineres sodomorum amplissima ex  
tensione portecti. In hac sume vite  
ac sanctitatis monachi diutissime  
comorantes. repente s[un]t a discursu  
tibus saracenorum latrocinijs inter  
empti. Quorum corpora licet scire in  
tam a pontificib[us] regionis illius.  
q[uam] ab vniuersa plebe arabu[m]. tanta  
veneratione p[re]cepta. et inter reli  
quias martiru[m] condita. ut inu  
meri populi e ducibus cupidis co  
arctes. grauissimu[m] sibi certame[m]  
indixerint. et vsq[ue] ad gladio[rum] co  
flictu[m] p[er] sancta rapina. sit eorum  
p[ro]gressa contentio. du[m] pia inter se  
deuotione decertat. q[uod] nam iustus  
eoru[m] sepultura[m] ac reliquias posside  
rent. alijs scilicet de vicia com  
morationis ipsoru[m]. alijs de originis  
p[ro]p[ri]etate gloriantib[us]. nos tu[m]  
vel nostra vel quoru[m]da[m] non medio  
criter ex hac parte scandalizatoru[m]



fratru offensione pnoti. inquit  
 tesqz aut tanti meriti ac tantu  
 virtutu viri. ita sint a latuiculis  
 interempti. tantuqz dñs passus fu  
 ent. erga suos famulos faanus  
 perpetrari. vt viros cunctis mirabi  
 les in manus traderet impioz. &  
 mesti ad sanctu theodozu singula  
 rem in couersatione actuali pxi  
 mus viru. **H**ic naqz morabat in  
 cellis qui locus inter nitriam ac  
 chitim situs et a monasterijs qui  
 dem nitre quinqz milibus distas.  
 octoginta miliu solitudine ab he  
 remo scithi in qna comorabamur  
 interueniente discernit. **C**ui cu de  
 pdictoz viroz nece querimonia  
 iudissemus. admirantes tanta dei  
 patientiam. qz viros scilicet illius  
 meriti taliter interim pmissi. vt  
 qui alios quoqz sue sanctitatis po  
 dere de huiusmodi liberare teptati  
 one debuerant. ne seipsos quidem  
 pzipuerint de manibus impioz.  
 aut ait deus admitti in seruos su  
 os tantu faanus concessisset.  
**Beatus theodorus** respondit

**Caplm secundu**

**E**t questio illoz solet ani  
 mos pmouere. qui paru  
 fidei vel scientie possidentes. meri  
 ta sanctorz vel premia que non in  
 pñenti reddunt sed reposita sunt in  
 futuru arbitrant in huius tepora  
 lis vite breuitate resitui. **C**eteru  
 nos qui non sum9 in hac vita tm  
 sperantes in xpo. ne secundu aplm.  
 miserabiliores simus oib9 hoibz.

qz scilicet in hoc mudo nichil pñis  
 sionu capientes. eam in futuro. cas  
 p hac incredulitate pderem9. opi  
 nioib9 eoz no debem9 errare. ne  
 ignorata vere diffinitiois sententia  
 titubantes ac trepidi teptationib9  
 moueamur cu esite. nos qz tradi  
 tos viderim9 vel iniusticia scilicet  
 vel inania humanatu reru deo qd  
 dictu quoqz nefas est ascribentes.  
 qz sanctos viros recteqz viuētes in  
 teptatione no ptegat. nec bonis  
 ea q bona st. nec malis mala retri  
 buat in hac vita. et cu illis tñpna  
 ri mereamur. qz sophonias ppha  
 castigas. **Q**ui dicunt inqt in cordi  
 bus suis. no faciet dñs bñ. s; neqz  
 faciet male. **V**el certe cu illis inue  
 niamur. q huiusmodi qzimonis  
 deu blasphemare dicunt. **O**mnis q  
 facit malu bon9 est in cōspā domi  
 ni. et tales ei placet. Aut certe vbi  
 est deus iusticie? **I**lla quoqz blas  
 phemia q in sbsēquentibz describit  
 similiter adiungentes. **V**anus est q  
 seruit deo. Aut qd emolumentu  
 nobis qz custodiuim9 pcepta e9?  
 qz ambulauim9 tristes corā to  
 mino? **E**rgo non beatos dicim9  
 arrogantes. siquidē ditati sūt faci  
 entes impietate. q teptauerūt deū  
 q salui facti sunt. **Q**uāobzē vt hāc  
 ignoracionē. q prauissimi huius  
 erroris radix. causa est possim9  
 euadere. primum nosse debemus.  
 quid vere sit bonum quid malum.  
 q ita demum super hijs non fal  
 sam vulgi sed veram scripturam



diffinitionē tenentes minime in si-  
deliū hominū deapiemur errore

Capitulum terciū

**U**bia sunt omnia q̄ in hoc  
mūdo sunt: id est bonum.  
malū. mediū. Debem⁹ itaq; nosse  
quid ap̄e bonū. quid malū. quid  
ue sit mediū: ut nostra fides vera  
scientia cōmunita. in cūctis tēpta-  
tionibus incōcussa p̄duret. Nichil  
igitur in t̄bus dūtaxat humanis  
p̄ncipale bonū esse credēdū est. nisi  
virtus animi sola: q̄ fide sincera.  
nos ad diuina pducens. illi imu-  
tabili bono facit iugiter inherere.  
Et e cōtrario nichil malū esse di-  
cendū est. nisi peccatū solū: quod  
a bono deo nos separans. malo  
faat dyabolo copulari. Media sūt  
q̄ inter utraq; partē. pro affectu et  
arbitrio v̄tētis diriuari possūt: ut  
puta diuitie. potestas. honor. ro-  
bur corp̄is. sanitas. pulchritudo.  
vita ipsa vel mores. paupertas. infir-  
mitas carnis. iuuen. et cetera h̄is  
similia: que p̄ qualitate et affectu  
v̄tētis. et ad bonā possūt p̄tē p̄ficē.  
vel ad malā. Nā et diuitie p̄ficiūt  
frequētē ad bonū. scdm aplm. q̄  
diuitibus hui⁹ mūdi p̄cipit ut sa-  
cile tribuāt: cōmuniēt indigētib⁹:  
thesaurizent sibi fūdamētū bonū  
in futurū: ut p̄ has apprehendā  
verā vitā. Et scdm euageliū: boni  
sūt illis qui faciūt sibi amicos de  
iniquo māmona. Que cursū rector  
quēnt ad malū: tū ad recedendū  
tantūmodo et ad luxuriā 2gerūt:

et non ad vsus indigentū dispen-  
sant. Potestas q̄ et honor. corpo-  
risq; robur ac sanitas. q̄ sint me-  
dia et utrobiq; cōuenientia: ecā  
ex hoc facile cōprobat: qd mult  
sanctorū in veteri testamēto potiti  
h̄is oībus. et in sūmis diuitijs. et  
culmine dignitatū. ac fortitud ine  
corp̄is constituti. deo q̄ acceptissi-  
mi fuisse noscunt: et e diuerso. q̄  
h̄is male vsi sunt. et ea ad munis-  
terū sue nequie detorserūt. non  
inmerito vel puniti sūt vel extincti.  
Quod frequēt regnōū liber indi-  
cat faciū. De ipā ecā vita ac mor-  
te qz medie sint. vel sancti iohānis  
vel iude natiuitas p̄testat. Vnius  
nāq; in tm sibiūta vita p̄fuit. ut  
alijs q̄ gaudiū ortus eius cōtu-  
lisse dicat: scdm illd. Et multi su-  
per eius natiuitate gaudebunt.  
De alteri⁹ vero dicitur vita Bonū  
erat ei si natus nō fuisset homo ille  
De morte ecā iohānis oīūq;  
sanctorū dicit. P̄iosa in cōspectu  
bonū morē sanctorū e⁹. De iuda  
autē ac similiū. Mores peccatorum  
pessima. Infirmitas ecā carnis  
interdū q̄ sit cōmoda. lazari illius  
paupis vlcerosi bātudo demonstrat  
Cui⁹ cū nulla alia v̄tutū merita  
scriptura cōmemoret: p̄ h̄ solo q̄  
egestate et infirmitate corp̄is paciē-  
tissime tolerauit: sin⁹ abrahe pos-  
sidere beatissima sorte p̄meruit.  
Egestas quoq; ac p̄secutiones et  
iniurie. que mala esse toti⁹ vulgi  
opinionē censent: q̄ sint vtilēs ac



necessarie. etiā ex hoc liquido com-  
probat. q̄ sancti viri non solum  
eas nūq̄ vitare voluerūt. verū etiā  
virtute sūma appetentes. vel forti-  
ter tolerantes. omnia dei effecti. e-  
terne vite sunt stipendia consecuti.  
beato apostolo p̄sentante Propter  
quod placeo michi in infirmitati-  
bus. in p̄tūmētijs. in necessitatibz.  
in p̄secutionibz. in agustijs p̄ xpo  
Cū enim infirmor. tūc potens sūz  
qz virtus in infirmitate perficit.  
Et idcirco illi qui sūmis seculi hz  
diuitijs et honoribus ac potētijs  
bus extollunt. non ex hys p̄inci-  
pale bonū optinuisse credendi sūt  
quod in solis esse v̄tutibus defini-  
tur. sed mediū quiddā. qz sicut ius-  
tis recte ac necessarie v̄tutibus vti-  
lia h̄ eē reperiunt et cōmoda. occasi-  
onē namqz operis boni fructusqz i  
illius vite eternitate parturiunt.  
ita illis qui male opibus abutūt  
inutiles sūt atqz incōmode. et occa-  
sionē peccati mortisqz p̄annant.

#### Capitulum quartū

**N**os itaqz diuisiones fixas  
atqz immobiles retinētes.  
scientesqz nichil esse bonū nisi vir-  
tutē bonā. que ex timore dei ac di-  
lectione descendit. nec malū qd̄ q̄  
esse nisi peccatū solū et separationē  
a deo. diligenter nūc discutiamz  
vtrū deus vnq̄ sanctis suis. aut p̄  
se. aut per aliū quēpiam. inferri p̄-  
miserit malū. qd̄ sine dubio nusq̄  
omnino experies. Nec enim potuit  
aliquādo aūq̄ nolenti ac resistenti

malū peccati alter inferre. nisi illi  
soli qui illud in sese cordis ignavia  
et corrupta volūate suscepit. De-  
niqz cū beato iob dyabolus adhibi-  
tis vniuerse nequie machinis.  
malū hoc peccati voluiss̄ inferre.  
ac non solū cūctis eū facultatibus  
expoliasset. verū etiā post illū de-  
morte septem filiorū tam atrocem.  
tāqz insperatū orbitatis dolorem.  
vulnere etiā pessimo. a capitis ver-  
tice v̄qz ad plantā pedū. et intole-  
randis cruciatibz enecass̄. nequa-  
q̄ ei peccati maculā quīuit infligē  
Quia in cūctis immobilis perse-  
ueras. nullū blasphemie accōmo-  
dauit assensū.

#### Capitulum quintū

**D**eum creasse mala vel hominibz  
intulisse. ut est illud Quoniam abs-  
qz me. non est deus. Ego dominus  
et nō est alter. formans lucem et  
creans tenebras. faciens pacem et  
creans mala Et iterū Si est ma-  
lū in ciuitate. quam dominus nō  
fecit.

#### Capitulum sextū

**U**nde et Theodor. Nonūq̄ solet  
scriptura diuina abusim  
mala p̄ afflictionibz ponere. non  
quia per naturā app̄e mala sint. s̄  
secundū hoc q̄ ab hys sentiantur  
mala quibus vtiliter inferuntur.  
Hominibus etenim disputans di-  
uina censura. necesse est vt huma-  
nis verbis et affectibus eloquatur.



Et enim secio vel vltio salutaris.  
 que illis qui vltio contagione pu-  
 trefacti sūt. pie infertur a medico.  
 mala a tolerantibus creditur. Nec  
 equo calcar. nec emendatio suavis  
 est delinquenti. Omnes eam disci-  
 pline hys qui eradiunt amare sen-  
 tiunt ad presens. sicut aplūs dicit  
 Omnis autē disciplina i presenti  
 nō videt esse gaudij s; meroris.  
 postea autē fructū patatissimū hys  
 qui p se exercitati sūt reddit iusticię  
 Et quem diligit dñs corrumpit. fla-  
 gellat autē oēm filiū quē recipit.  
 Quis enī est filiū? quē non cor-  
 rumpit pater? Itaq; mala nōnūq;  
 ponit p afflictionib; solent. scdm  
 illud. et penituit de; sup malicia  
 quā locutus est. vt faceret eis et nō  
 fecit. Et iterū Quia tu dñe miseri-  
 cor. et miserator. patiens. et pi;  
 q; misericor. et penitens in mali-  
 cijs. id est sup tribulationibus et  
 erupnis que nobis pro peccator;  
 nostrorū meritis inferre cōpellis.  
 Quas scīs vtilis esse nōnullis.  
 ita alijs ppheta vtiq; nō inuitēs  
 salutē eorū sed consulens pccatur.  
 Adde illis mala dñe. adde mala  
 gloriois terre. Et ipse dñs Ecce  
 inquit inducā sup eos mala. id ē  
 dolores ac vilitates. q; in pñti  
 salubritē castigati. ad me quē i tēp;  
 pspicis contēpserūt. iuceti tantē  
 ac festinate cogant inuiti. Ideoq;  
 hec pñcipalia esse mala nō possu-  
 mus diffinire. Multis ei ad bonū  
 pfiat. et causas eternorū pariat

gaudiorū. Et idcirco vt ad questi-  
 onē ppositā reuertam; vniuersa  
 q; putant mala nobis ab inimicis  
 vel a quibuscūq; alijs irrogari.  
 non sūt credēda mala esse s; media.  
 Non enim talia inueniunt qualia  
 putat esse ille qui itulit animo fu-  
 ribundo. s; qualia senserit ille qui  
 sustinet. Ideoq; cum illata fuerit  
 mors viro sancto. nō ei malū illa-  
 tum esse credendū est. sed mediū  
 quiddā. Quod cū peccatori malū  
 sit. iusto req; et absolutio sit ma-  
 lorū. Mors enī viro requies. cui;  
 via abscondita est. Et ideo nec vis  
 iustus ex hac aliquod ppetitur de-  
 trimentū. q; nichil pūlit noui.  
 s; id quod ei accessurū fuerat neces-  
 sitate nature. inimia nequicia. nō  
 sine pñcio vite phēnis excepit. ac  
 debitū mortis humane quod in-  
 cusabili lege reddēdū est. cū fructu  
 vberissimo passionis ac magne re-  
 muneracionis mercede pfoluit.

**C**aplm septimū  
 Cermanus. Ergo si inter-  
 emptus iustus non solū  
 nichil mali ppassus est. sed etiam  
 mercede passionis assequit; et quō  
 in cātū vocabitur. qui non nocuit  
 mortē inferendo sed pfiuit.

**C**aplm octauū  
 Theodorus. Nos de ppe-  
 tate boni maliz vel eius  
 qd dixim; cē mediū disputam; et  
 nō de affectu eorū q; ista cōmittūt.  
 Nec enī quis impius vel iniqu;  
 idcirco ipunitus erit. q; malicia



sua iusto nocē nō potuit. Tolera-  
tia ei ⁊ vltus iusti. nō illi q̄ mortē  
vel suppliciu intulit ⁊ tēptatioēs.  
⁊ illi p̄ficiat ad mōtē. q̄ illata sibi  
patientē exāpit. Ideoq; ⁊ hic meri-  
to punit⁹ p crudelitatis scūia q̄  
malū voluit inferre. et ille nichil o-  
mīno mali p̄essus est. q; vltute aī  
sui patēt tēptatioēs doloresq; sus-  
tentās. ea q̄ malo p̄posito illata  
sūt. ad p̄fectū melioris status eter-  
ne vite feat beatitudinē p̄tinere.

Capitū nonū.

**N**eq; enim patientia iob  
mercedē dyabolo qui eū  
illustriore suis tēptationibus reddi-  
dit. ⁊ illi ipsi qui eas viriliter p̄tu-  
lit acq̄siuit. Nec iudas eterni sup-  
plicij imunitate donabit⁹. q; p̄di-  
tio eius ad salutē generis humani  
p̄feat. Non enim puentus cōside-  
randus est operis. ⁊ operantis af-  
fect⁹. Quapropt̄ hec debet in na-  
bis diffinitio immobiliter custodiri.  
q; nulli malū ab alio possit inferri  
nisi qui illud ignavia sui cordis ac  
pusillanimitate cōtraxerit. hanc  
eandē sententiā beato apostolo vno  
v̄siculo cōfirmante. Namus autē  
qm̄ diligētib⁹ deū omnia coope-  
rantur in bonū. Dicens enim om-  
nia cooperant in bonū. ⁊ vniuersa  
non solum q̄ p̄sp̄era. verū etiam q̄  
putant aduersa. pariter p̄phendit.  
Per q̄ ⁊ in alio loco idem aplūs  
se trāsisse describit dicens. Per ar-  
ma iusticie q̄ a dextris sunt ⁊ a si-  
nistris. id est per gloriā ⁊ ignobili-

tatē. per infamiā ⁊ bonam famā.  
vt seductores ⁊ veraces. vt tristes.  
semper autē gaudentes. sicut egē-  
tes. multos autē locupletantes. ⁊  
cetera. Omnia igit̄ q̄ p̄sp̄era puta-  
tur et dextre dīantur parte q̄ scūs  
apostol⁹ gloriē ⁊ bone fame voca-  
bulo designauit. illa etiam q̄ existi-  
mant aduersa. q̄ per ignobilitatē  
et infamiā euidenter exp̄ssit. q; q;  
a sinistris esse descripsit. efficiunt  
viro iusto ac p̄fecto arma iusticie.  
si illata sibi magnanimiter susten-  
tauerit. q; videlicet p̄ hec dimicās.  
⁊ istis ipsis quib⁹ ipugnari putat̄  
aduersis. tāq; armis v̄tēdo. eisq;  
velut arci ⁊ gladio scutoq; validi-  
simo q̄ illos q̄ hec ingerunt cōmu-  
nitatis. p̄fectū sue paciētie ac v̄tutē  
acq̄rat. gloriosissimū q̄statie triū-  
phū ex ipsis q̄ letaliter inferuntur  
capiens hostiū telis. nec p̄sp̄eris  
dūtaxat elatus. nec deiectus adū-  
sis. ⁊ itinere plano ⁊ via regia se  
incedēs. ab illo t̄nquillitatis statu  
neq; leticia supueniente q̄si in dex-  
tera motus. nec ingruētib⁹ adūsis  
tristitiaq; domināte velut ad leuā  
tursus impulsus. Pax enī multas  
diligētib⁹ nomē tuū. ⁊ nō est illis  
scandalū. De illis vero q̄ p̄ singu-  
los incurētes casus. p̄ eoz quali-  
tate ac varietate mutāt. ita dīcē.  
Tultus autē vt luna mutāt. De  
enī de p̄fectis ac sapientib⁹ dīcē.  
diligētib⁹ deū oīa cooperāt in bo-  
nū. ita de isēmis p̄nūciat ac stul-  
tis Omnia adūsa viro insipienti



Nec prosperis ei proficiat: nec emen-  
datur aduersis. Eius est namque vtu-  
tis est tristitia fortiter tolerare: cuius  
etiam secunda moderari. Et eum qui in  
vno eorum superat: neutrum sufferre  
certissimum est. Facilius tamen quis eli-  
di potest prosperis. quam aduersis. Nec  
enim interdum etiam inuitos retinet  
atque humiliant. et per percussionem salu-  
berama. vel minus peccare faciunt. Et  
emendat. illa mollibus ac pernici-  
osis mentis extollentia blandimen-  
tis. securos felicitatis sue peruentu-  
tina maiore persternit.

Capitulum decimum.

**I**sti ergo sunt qui figura-  
liter in scripturis sanctis  
alio. rofe. coezioy. id est ambi-  
dextri nuncupantur. ut ille ahot in  
libro iudicij fuisse describitur. qui  
vtraque manu utebatur per dexteram  
Quia virtute nos quoque ita pote-  
rimus intellectualiter possidere. si ea  
quae aduersa sinistraque censent. bono  
rectoque vfu ad partem fecerimus dex-  
teram pertinere. ut quaecumque fuerint il-  
lata. fiant nobis secundum apostolum.  
arma iustitiae. Duabus namque par-  
tibus. et ut ita dixerim manibus.  
interiore huius nostrum subsistere punde-  
mus. nec quasi sanctorum carere hoc  
sinistra quam diximus potest. Sed in  
hoc virtus perfecta de cernitur: si vtra-  
que in dexteram bene utendo pervertat.  
Et ut manifestius hoc quod dicimus  
possit intelligi. habet vir sanctus  
dexteram. successus videlicet spiritua-  
les. in qua tunc consistit quando feruens

spiritu desiderijs ac percipere  
omnibus donatur. quando ab omni dyabo-  
lica impugnatione securus. absque  
ullo labore ac difficultate vicia  
carnis vel respuit vel abscedit. cum  
sublimatur a terra vniuersa pernitia  
atque terrena velut inanem fumum  
vmbraemque vacuam contemplantur. et  
ut mox transitura contemnit. cum futu-  
ra per excessum mentis non solum ac-  
dentissime concupiscit. verum etiam cla-  
rius intuetur. cum efficacius spiritali-  
bus pascitur theozijs. cum laudibus  
conspiciat sibi reuerata celestia sacra-  
menta. cum orationes purius atque ala-  
crius emittit ad deum. cum loquens spiri-  
tus ardore succensus ad ea quae inui-  
sibilia sunt et eterna tota animi vir-  
tute transmigrat. ut nequaquam se iam  
credat in carne consistere. Habet  
similiter et sinistra. cum temptationum  
turbibus implicatur. cum ad desideria  
carnis inactiuorum estibus inflama-  
tur. cum ad iracundie furorem perturba-  
tionum igne succenditur. cum superbie si-  
ue cenodoxie elatione pulsatur. cum  
tristitia morte operante deprimi-  
tur. cum machinis accidie et impug-  
natione percutitur. cumque omni spiritali  
feruore subtracto. quodam tempore et  
irrationabili merore torpescit. ut non  
solum cogitationibus rectis ac ferue-  
tibus deseratur. sed etiam psalmus.  
oro. lectio. et motio cille simul hor-  
teant. et intolerabili quodam tetroque  
fastidio vniuersa sordent instumē-  
ta virtutum. Quibus cum pulsatur  
monachus: sinistris partibus se



cognoscat videri. Quisquis  
igitur in illis que dextre parti  
esse diximus minime fuerit sub  
intrante gloria vanitatis ela  
tus. et in illis que sinistre partis  
sunt viriliter dimicans. nulla  
desperatione cōaderit. ac post  
de contrariis arma quedam pa  
cientie in exequatium virtutis as  
sumpserit. utraque manu utitur  
per dextra. et in utroque actu triu  
phator effectus. tam de sinistro  
statu quam de dextero victoriae pal  
mam consequitur. Qualem bea  
tum iob fuisse legimus. qui uti  
que per dexteram coronabatur.  
quando septem filiorum pater  
opulentus ac dives incedens.  
cotidiana pro eorum expiatio  
ne sacrificia domino offerebat.  
non tam sibi eos quam deo subiec  
tos ac familiaes cupiens exhi  
bere. quando ianua eius omni  
aduenienti patebat. quando erat  
pes claudum et oculus ceco  
rum. quando de velleribus oui  
um eius humeri calefiebant in  
firmorum. quando erat pater orpha  
norum et vir viduarum. quando  
nec in corde quidem suo super  
inimici sui ruina gauisus est.  
Idemque rursus per sinistram par  
tem sublimiori virtute de aduer  
sitate triumphabat. cum filios  
septem uno orbatu momento.  
non ut pater acerbo luctu consi  
derabatur. sed ut verus dei famu  
lus super creatoris sui voluntate

gaudebat. cum ex locuplete pau  
perimus. nudus ex diuite. ex  
valido tabidus. ex indito et glo  
rioso ignobilis atque despectus.  
in corruptam animi fortitudi  
nem retentabat. cum denique  
omni substantia atque opibus  
destitutus. sterquilinus erat fac  
tus habitator. et velut quidam  
corporis sui seuerissimus carni  
fer testis cadebat sanie in profu  
entem. atque ex omni parte me  
brozum globos vermium. mer  
sis in profunda vulnere digi  
tis detrahebat. In quibus ac  
tis in nullam de sperando pro  
lapsus est blasphemiam. nec  
aduersus creatorem suum in a  
liquo murmurauit. quinimo  
nequaquam temptationum mole atque  
acerbitate contritus. ipsum quod  
quod ex omni pristina facultate  
suo corpori supfuerat indumen  
tum. quodque solum quia ipso vesti  
ebatur a dyaboli potuerat vas  
tatione saluari. rescindens atque  
abiciens. adiecit super illam  
quam diuissimus pater intule  
rat spontaneam nuditatem.  
Comam quoque capitis que so  
la de poris glorie bonis intac  
ta remanserat vexatori suo proie  
cit absissam. et amputans id  
quod seuiens reliquerat inimi  
cus. illa celesti aduersus eum vo  
ce tripudiat et insultat. Hi bo  
na suscepimus te manu domini.  
mala quare non sustinebimus?



**N**udus egressus su de utero ma-  
tris mee: et nudus reuertar illuc.  
**D**ominus dedit dominus abstulit.  
sicut domino placuit ita factum est. sit  
nomen domini benedictum. **A**mbi-  
dextrum merito dixerim et ioseph.  
qui in prosperis gratior patri. religi-  
osior fratribus. acceptior deo. in  
aduersis castus domino. fidelis car-  
itati. mitissimus vincis. inluciatu  
in memor. beneficus inimicis. inui-  
dis et iniquis in ipsis fuit interfecto-  
ribus fratribus non solum pius. sed  
etiam munificus inuenit. **H**ic ergo  
et similes eorum recte alio. rote.  
roaeziop. id est ambidextrum nuci-  
pantur. **V**triusque enim manu utrumque  
per dexteram. et inter hec que apostolus  
diminuat. transientes pariter dicunt  
**P**er armam iusticie que a dextris sunt  
et a sinistris. per gloriam et ignobili-  
tatem. per infamiam et bonam famam. et  
cetera. **D**e qua dextera vel sinistra.  
ita salomon ex persona sponse loquitur  
in cantico canticorum. **L**euam eius  
sub capite meo: et dextera illius  
amplexabitur me. **Q**uas licet utrasque  
utiles esse significet. tamen leuam  
sub capite suo ponit. quia subiace-  
re debet aduersus partes principali cordis.  
**A**d hoc siquidem tantum utiles sunt.  
ut per tempore nos exerceant et eru-  
diant ad salutem. ac perfectos ad pa-  
tientiam reddant. **D**extera vero ad  
conseruandam se ac perpetuo conseruan-  
dam. salutari amplexu sponsi sibi in-  
coherere. atque insolubiliter ei optate  
innecti. **E**rimus igitur ambidextrum.

qui nos quoque rerum presentium copia  
vel inopia non mutauerit. et nec  
illa nos ad voluptatis noxie re-  
missionis impulerit. nec ista ad  
desperationem attraxerit et querelam.  
sed similiter deo gratias in utroque  
re ferentes. parem fructum de secundis  
aduersisque capiemus. **Q**ualis se ille  
verus ambidexter doctor gentium  
fuisse testatur. dicens. **E**go enim didi-  
ci. in quibus sum sufficiens esse. **N**ec  
et humiliari. scio et habundare. **U**bi  
que et in omnibus et ad omnia insti-  
tutus sum. et saturari. et esurire. et ha-  
bundare. et penuriam pati. **O**mnia pos-  
sum in eo qui me confortat.

**E** Caplin unde amum  
**E**rgo licet dixerimus bipertitum  
tam esse temptationem. id est  
in rebus vel prosperis vel aduersis.  
sciendum est tamen omnes homines  
triplici ratione temptari. **P**lerumque ob  
probationem. nonnumquam ob emendationem.  
interdum ob merita delictorum. **E**t  
ob probationem quidem. ut beatum abra-  
ham vel iob. multosque sanctorum  
tribulationes innumeras legimus  
protulisse. vel illud quod in deutero-  
nomio dicitur ad populum per moysen.  
**E**t recordaberis cuncti itineris illius  
per quem adduxit te dominus deus tuus  
quadraginta annos per desertum ut  
affligeret te atque temptaret. et nota  
fierent que in tuo animo. **V**sabantur.  
utrum custodires mandata eius an non.  
**E**t illud quod in psalmo dicitur.  
**P**robauit te apud aquam contradictionis.  
**A**d iob quoque. **A**n putas quoque



me tibi locutū alit̃: q̃ ut appare-  
res iust9: ¶ **O**b emendationē vob̃.  
cū iustos suos p̃ p̃uis quib9 dā vel  
leuib9 p̃cis. seu p̃ elatione sue pu-  
ritatē humiliās. diūsis tēptatioib9  
tradit. ut oēm sorde cogitationū.  
et ut ṽbis p̃phe dictā scoriā. quā in  
occultis eorū p̃uidet esse cōcretā  
excoquēs in p̃nti. velut aurū purū  
futuro t̃nsmittat examini. nichil i  
eis c̃sidē p̃mittēs. qd̃ scrutās post  
h̃ iudiciū ignis penali cruciatu ex-  
purgaturus inueniat. scdm̃ illud  
**M**ulte tribulationēs iustoz. et fili  
noli negligē disciplinā domini. ne  
q̃ fatigans dū ab eo increparis.  
**Q**uē ei diligit dñs corripit: fla-  
gellat autē omnē filiū quē recipit  
**Q**uis ei est filius quē nō corripit  
pater? ¶ **S**i extra disciplinā estis  
cuius p̃cipēs facti oēs. ergo adul-  
teri et nō filij estis. **E**t i apocalipsi  
**E**go quos amo arguo et castigo  
**A**d q̃s ex sub figura iherusalē ex-  
p̃sona domini ita p̃ iheremiā p̃mo  
dirigit facia enim c̃sumationē in-  
cūctis gētib9 in q̃b9 dispsi vos. te  
autē nō faciā in c̃sumationē. s̃ cas-  
tigabo te in iudicio. ut non tibi vi-  
dearis innoxius **P**ro qua salutari  
emendatione: orauit dauid dicens  
**P**roba me dñe et tēpta me: ṽre-  
renes meos et cor meū **I**sayas q̃z  
ṽalitate h9 tēptatiois intelligēs.  
corripe me inq̃t dñe. verūp̃n in iu-  
dicio et nō in furore tuo. **E**t iterū  
**C**onfitebor tibi qm̃ iratus es in:  
gūsus ē furor tu9 et c̃solat9 es me

¶ **P**ro merito autē p̃ccoz plaga  
tēptatiois inferē: ut vbi plagas  
p̃plo isrl̃ imissurū se dñs cōminat  
dicens **D**entes bestiarū imittā in  
eos: cū furore trahētū sup̃ terrā  
**E**t frustra percussī filios vestros:  
disciplinam nō recepistis. **I**n psal-  
mus q̃z **M**ulta flagella peccatoz  
**E**t in euāgelio. **E**cce sanus fact9  
es. iā noli peccare: ne det̃n9 tibi  
aliqd̃ cōtingat. ¶ **I**nuenim9 sane  
et quartā rōnē. q̃ ob manifestatā  
solūmō gl̃az et opa domini inferri  
q̃busdā aliq̃s passiones. scriptura  
tū auctoritate cognoscim9. scdm̃ illud  
euāgelij **N**eq̃ hic peccauit.  
neq̃ p̃ntes eius: s̃ ut manifestē  
opa dei in ipso. **E**t iterū **I**nfermi-  
tas hec nō ē ad mortē. s̃ ad gl̃az  
dei: ut glorificē filius dei p̃ ipsū.  
¶ **S**ūt autē et alia vltionū gene-  
ra. q̃b9 nōnulli q̃ malitiē sup̃gressi  
sunt cumulū p̃citiū ad p̃sens. ṽt  
dathan et abiron sicut et core legi-  
m9 fuisse c̃pnatos. et l̃ maxime  
illos de quibus dicit apostolus.  
**P**ropter qd̃ tradidit illos de9 in  
passioēs ignominie: et in reprobiū  
sensū. **Q**uod eadē ceteris penis gra-  
uius iudicandū est **D**e ipsis naq̃  
psalmista. **I**n laboribus inquit  
hominiū non sūt: et cū hominib9  
non flagellabunt. **N**on enim me-  
tentur saluari visitatione domini.  
nec tēporalibus plagis consequi  
mediā. qui desperantes scmet  
ipsos. tradiderūt ipudiciē in ope-  
ratione oīs erroris in imundicia.



quique obduratione cordis et usu ac  
frequētia delinquēdi purgationē  
breuissimi huius eui et ultionē vi  
te p̄sentis excedūt. Quibus etiā  
p̄ p̄phetā sermo diuin⁹ exprobrat  
**S**ubuerit vos sicut subuertit de⁹  
sodomam et gomorā. et facti estis  
sicut torris captus de incendio. et  
nec sic redistis ad me dicit dñs.  
**E**t iheremias Interfeci et p̄didi  
p̄p̄lū meū. et tamen a v̄is suis  
nō sūt reuersi **E**t iterū Percussisti  
eos et nō doluerūt. attriusti eos  
et tēuerūt accipere disciplinā **I**n  
durauerūt facies suas sup̄ peccatū.  
noluerūt reuertere. **E**rga quorū au  
rationē omnē tēporis istius medi  
anā. videns p̄pheta incassū fuisse  
cōsumptā. desperans quodāmodo  
iam de eorū salute. p̄clamat **D**e  
fecit sufflatoriū in igne. frustra cō  
flauit sufflator **M**aliae enī vestre  
nō sūt cōsumptae. argentū reprobum  
vocate eos. quia dñs p̄ieat illos  
**H**anc salutē ignis purgationē  
erit eos qui p̄durati sūt secleri  
bus suis. inanit̄ se dñs adhibuisse  
sub p̄sona iherusalē concreta p̄fū  
da rubigine peccatorū ita cōquerit̄  
**P**one inq̄t eā sup̄ p̄rinas vacuā  
ut incalēscat et liquefiat es eius.  
et cōpleatur in medio eius inq̄na  
mentū eius **M**ulto labore sudatū  
est. et nō exiit de ea nimia rubi  
go eius neq; p̄ ignē **I**mmūdiā  
tua excecabilis. quia mūdare te  
volui. et nō mūdata es a sordibus  
tuis. **Q**uāobrem ut peritissimus

medicus expensis oib⁹ salutarib⁹  
curis. nec ullū iam remediū gen⁹  
quod infirmitati eorū possit aptari  
dñs sup̄esse cōspiciens. quodāmodo  
inq̄tatū magnitudine superatur.  
ac discedere ab illa clementi sua  
castigatione cōpellitur. **I**taq; de  
nūciat ei dicens. **I**am non irascar  
tibi. et zelus meus recessit a te.  
**D**e alijs vero quorū nō p̄durati  
uit cor frequētia peccatorū. nec il  
la seuerissima et ut ita dixerim casti  
gatione ignis indigēt mediana.  
sed eruditio salutis verbi suffiat  
ad salutē dicitur **E**mendabo eos  
in auditu tribulationis sue.  
**N**on ignoram⁹ alias quoq; ani  
maduersionū siue ultionū causas  
q̄ inferunt h̄is qui ḡuissime deli  
querūt. non ad expianda eorū cri  
mina nec ad abolenda meīta pe  
ccatorū. s̄ ad emendationē metūq;  
viventū **Q**ue euidenter in ihero  
boam filiū nabath. baasa quoq;  
filiū achiam et achab atq; hieza  
bel illata cognoscim⁹. ita p̄nūci  
ante diuinā cēsura **E**cce ego indu  
cam sup̄ te malū et de metā poste  
riora tua. et interficiam de achab  
mūgentē ad parietē. et clausum  
et nouissimū in isrl. et dabo domū  
tuam sicut domū iheroboam fili⁹  
nabath. et sicut domū baasa fili⁹  
achiam. quia egisti ut me ad ira  
cundiā p̄uocares. et peccare fecisti  
isrl **C**anes etiā comedēt iezabel  
in agro iezabel. **S**i mortu⁹ fue  
rit achab in ciuitate. comedent eū



cane. si aut mortuus fuerit in agro.  
comedet eum volucres celi. Et illud  
quod per ingenti conuictione pronun-  
tiatur. non inferet cadaver tuum in se-  
pulchro patrum tuorum. non quo vel  
illius profanaimenta qui vitulos  
aureos. ad perpetuam perditionem  
plebis. impiique a domino separationem  
primus instituit. vel illorum tam innume-  
ra tamque nefaria sacrilegiorum cri-  
mina hec excoque breuis ac mo-  
mentanea pena sufficeret. sed ut ce-  
teris quoque qui futuri vel negligentes.  
vel penitus non credentes. consi-  
deratione tantummodo presentium stan-  
gebant. terrore istarum quas metu-  
ebant ultionum mitteret exemplo.  
nec apud illam summi nominis ma-  
iestate esse humanarum rerum et coti-  
diane dispensationis imperia de ci-  
mento huius seueritatis agnosce-  
rent. ac retributorem deum auctorem  
aduum per hec que grauissime formi-  
dabant manifestius peruerterent.  
Inuenimus sane etiam per leuioribus  
culpis nonnullos eandem mortis ad-  
presens excepisse sententiam qua sunt  
et illi puniti quos prodiximus extitisse  
sacrilege perditionis auctores.  
ut factum est in illo qui in sabbato  
ligna collegerat. vel in anania et  
saphira. qui parum quiddam de substa-  
tia sua infidelitatis errore seruau-  
rant. non quod equalia fuerint peccata  
peccatorum. sed quod reperi nonne trans-  
gressionis presumptores. debuerunt  
probere ceteris quemadmodum peccati  
ita etiam pene ac terrore exemplum.

ut quisque eadem deinceps affectare  
temptasset. nosset sibi secundum eandem  
formam qua illi dampnati sunt etiam  
si in presenti supplicium differatur. in  
futuri iudicii examinatione edendum.  
Et quod videmur excessum quemdam  
dum genera temptationum vel ultionum  
parcere volumus a proposita narra-  
tione fecisse qua dicebamur vitum  
perfectum in utraque temptatione ma-  
nere semperque immobilem. ad eandem  
nunc iterum reuertamur.

**I** Capulum duodecimum.  
Itaque mens viri iusti non  
debet esse similis cere vel  
alterius cuiusque materie mollioris.  
que semper caracteri signantium ce-  
dens per eius formam atque ymaginem  
figuratur. quod in se tam diu retinet  
donec alio rursus superimposito signa-  
culo reformetur. atque ita fiat ut  
numquam in sua qualitate persistens. ad  
formam eorum que imprimumtur  
semper conuertatur atque transeat.  
Quin potius debeat velut quod-  
dam esse adamantinum signatorium  
ut inuolabilem mens nostra figu-  
ram sui custodiens. caracteris uni-  
uersa que incurrerint sibi ad qua-  
litatem sui status signet atque trans-  
formet. ipsa vero insigniri nullis  
incurtionibus possit.

#### Capitulum decimumtercium

**O**ermanus. Potest ne  
mens nostra unum statum  
iugiter retinere? et in eadem semper  
qualitate persistere?



**U** Caplm. xiiii. quartu  
 Heodor. 9. Necesse est ut  
 secundu apostolu aut reno  
 uatus quis spiritu metis sue per  
 singulos dies pficiat. ad ea se q  
 in ante sunt semp extenētes. aut  
 si neglexerit. cōsequēs est ut retro  
 redeat. atq; in deterius delabā.  
 Et idcirco nullo mō poterit mēs  
 in vna atq; eadē qualitate durā.  
 velut si quis contra aquas flumi  
 nis. violenti nauim subigere ipul  
 sione conetur. necesse est eū aut v  
 tute brachioꝝ torētis aluci ipetū  
 defecante ad superiora cōscendere.  
 aut remissis manibus ad p̄ceps  
 p̄no amne reuocari. Caplm. xv.

**Q** Vaprop̄ istud erit cui  
 dens nostri ind. cū detri  
 menti. si intellexerimus  
 nos nichil āplius adqu. sisse. nec  
 dubitemꝝ retrocēsu ōnimodis tuo  
 ratos. qua die non senserimꝝ ad  
 superiora p̄gressos. quia ut dixi.  
 nec in eodem statu mens hoīs po  
 test iugiter p̄manere. nec in hac  
 tene consistens ita virtutū apicē  
 possidebit. quisq; ille sanctorū ut  
 immobilis p̄seuerat. Necesse est enī  
 aut aliquid adia illis semp aut  
 minui. Nullaq; in omni creatura  
 talis poterit esse p̄fectio. q̄ muta  
 bilitatis non subiaceat passioni.  
 secundū illud qđ in libro beati iob  
 legitur. Quid est homo ut imacu  
 latus sit. et iustus appareat natus  
 de muliere? Ecce int̄ sanctos eiꝝ  
 nemo imutabilis. et celi non sunt

mūdi in cōspectu eius. Solū nāq;  
 deum imutabile cōfitemur. quē  
 tantūmō sancti illius p̄phete ita  
 cōpellat orō. Tu at̄ idē ipse es.  
 Et ipse de se. Ego sū inquit deꝝ.  
 et nō mutor. Q; scilicet ipse sit na  
 turaliter semp bonꝝ. semp plenꝝ.  
 sempq; p̄fectꝝ. cui nichil nec adia  
 possit aliqñ nec minui. Ideo de be  
 mus ad virtutū studia intermissa  
 cura ac sollicitudine nosmetipsos  
 semp extendere. ipsiq; nos iugit̄  
 exercitijs occupare. ne cessante p̄  
 fectu cōfessim diminutio subsequat̄.  
 Ut ei diximꝝ in vno mense eodē  
 q; statu manere non p̄ualet. id ē  
 ut nec augmēta v̄tutū capiat nec  
 detrimēta sustineat. Non adq̄sisse  
 enī eius minuisse est. qz de sinēs  
 p̄ficiendi appetitus. non abiecit a  
 periculo recēdi. Caplm. xvi.

**I** Deoq; iugis cello cōmo  
 ratio retentāda est. Toti  
 ens enī eam reuersus  
 quis velut nouus in ea ⁊ incipēs  
 habitator. titubabit atq; turbabi  
 tur. quotiens ab eadē fuerit eua  
 gatus. Illam nāq; quā in cella re  
 sidens adq̄sierit animi int̄tione.  
 si fuerit relaxata recuperaē tur  
 sus non sine labore poterit ac dolore.  
 Et per hoc reductus retro non de  
 amisso cogitabit p̄fectu quem sup  
 adicere potuit si e cella non fuisset  
 exarsus. s; gaudebit poꝝ si illū  
 statū de q̄ readit semetipsū senserit  
 cōpisse. Nā sicut amissū ac p̄teritū  
 tempꝝ vltimꝝ reuocari nō potest.



ita nec illa quise que perierunt pos-  
sunt emolumenta restitui. Quatu-  
libet enim post hec animi intentio  
fuerit operata. instantis diei pro-  
fectus et presentis temporis questus  
est. non lucri semel perditu repa-  
ratio

Capitulum de amuseptimū

**M**utabilitati autē etiam  
supernas potestates ut  
diximus subiacere: de clarant illi  
qui de eorum numero corrupte vo-  
luntatis viao corruerunt. Unde  
neqz illi immutabilis nature esse  
putandi sūt qui in illa qua creati  
sunt beatitudine perseuerant. eo qd  
in contrariā partem non fuerint si-  
militer deprauati. Aliud nāqz est  
imutabilis nature esse. aliud vir-  
tutis industria boniqz custodia p-  
imutabilis dei grām non mutari  
Quidquid enim per diligentiam  
vel acquirē vel tenet: potest etiā  
vel per negligentia deperire. Ideo  
qz dicitur. Ne beatifices hominē  
ante exitum suū. qd videlicet in col-  
lutationū adhuc qd qz ut ita dixe-  
rim scammate constitutus. quic-  
vincē soleat ac frequētes palmas  
victorie consequatur. nō potest ta-  
men a metu ac suspitione incerti-  
puentus esse securus. Et idcirco  
deus solus imutabilis vel bonus  
dicitur: qz bonitate non indiget  
studio. sed naturaliter possidens.  
non potest aliud quid esse qd bonū  
Nulla igitur virtus potest inobi-

liter possideri ab homine. sed ut  
parata iugiter teneatur. necesse est  
eam semper illa qua acquisita est  
sedulitate atqz industria custodiri.  
et quod magis verū est inuanti-  
grē beneficio custodiri.

Capitulum de amūoctauū

**I**apsus vero quispiam ne  
quaquam subitanea ruina  
corruisse credendus est. s; aut pra-  
ue destinationis deapit exordio.  
aut per longam mentis inuariam  
paulatim virtute animi de adente.  
et per hoc sensim vicijis incescenti-  
bus casu misereabili conadisse. Antea  
contritioēz enim precedit inuaria.  
et ante ruinam mala cogitatio.  
quēadmodum domus nūqz subi-  
taneo ad ruinam prociūbit impul-  
su. nisi aut antiquo viao fundame-  
torum. aut longa inhabitantium  
desidia stilladijs primum paruis  
sinus penetrantibus corrupta sen-  
sim tuerint munimenta tectorum.  
quibus per vetustam negligentia  
in maiorem modū patefactis  
atqz collapsis. vbertim post hec  
influit pluuiarum pmbzūqz tem-  
pestas. In pigricijs enim humili-  
abitur contignatio: et segniae ma-  
nuum stillabit domus. Quod ani-  
me spiritaliter euenire: idē in sala-  
mon alijs verbis ita designat.  
Stilladia inquiens eiaunt homi-  
nem in die hyemali de domo sua.  
Eleganter ergo mentē inuariam  
comati cōpauit tecto qz neglecto.



per quā primo quīte velut minimi  
tissima quedā penetrant ad animā  
stilladia passionū. Que si velut  
parua ac leuia negligant. corū  
pūnt tigna virtutū. et post hec in  
fluūt pmbze largissimo viciozū. p  
quē in die hiemali. id est i tēpore  
tēptationis. ingruente impugna  
tione dyaboli. expellit mens de  
habitatione virtutū. in qua salicet  
aliquā arcūspecta diligentia se reti  
nens. velut in apē domo possessio  
nis requieuerat. Hys itaq; cōper  
tis infinita spiritalis abi pēpim9  
voluptate. ita vt ex hac collatiōe  
maioze animi gaudio ēplēremur.  
q̄ ante tristitia super nece sanctorū  
fueramus affecti. Non solū enim  
de quib9 hesitabam9 edocui sum9.  
vērū etiā illa q̄ p tenuitate sensus  
nostri inquirē non noueram9. illi9  
questionis interrogatione cogno  
uim9

**Explicat collatio abbatis theo  
dori de nece sanctorū**

**Inapiūt capitula de abbatis  
ysaac collatione p̄ma.**

**Prohemium collationis .i.**

**Verba abbatis ysaac sup oza  
tionis qualitate .ij.**

**Quēadmodū pura ac sincera  
pariatur oratio .iij.**

**De mobilitate anime plume  
ac penule cōparata .iij.**

**De causis quib9 mens nostra  
aggrauatur .v.**

**De visione cuiusdā senis quam  
sup fratris inq̄ta operatione per  
spexit interrogatio .vi.**

**Interrogatio de eo q̄ maioris  
difficultate sit custodire cogitatio  
nes bonas q̄ parare .vij.**

**Respōsio de diuersis orationū  
qualitatibz .viij.**

**De quatriptita orationū spe  
cie Capitulū nonū**

**De ordine specierū que super  
orationis qualitate ponuntur  
Capitulū deamū**

**De obsecratione .xi.**

**De oratione .xij.**

**De postulatione .xij.**

**De grāu acione .xij.**

**Verū quatuor orōnis species  
simul et omnibus an singillatim  
et viassim vnicuiq; sint necessarie  
Capitulū deamū quintū**

**Ad quas orōnū species nosmet  
ipsos extēdere debem9 .xvi.**

**De quatuor orōnū generibus  
a dño uniatīs .xvij.**

**De orōne communica .xviij.**

**De eo q̄ dīat adueniat regnū  
tūū .xix.**

**De eo q̄ dīat fiat voluntas  
tua Capitulū vicesimū**

**De pane supsubstantiali vlt co  
tidiano .xxi.**

**De eo q̄ dīat dimitte nobis  
debita nrā et cetera .xxij.**

**De eo q̄ dīat ne inducas nos  
in tēptationē .xxij.**



¶ De eo q non debeat alia pos-  
tulare q̄ hec tm̄ que orōnis domi-  
nicæ modulo p̄tinent. .Lxxij.

¶ De qualitate sublimioris orati-  
onis Capl̄m .Lxx.

¶ De dominis compunctionum  
causis Capl̄m .Lxxvi.

¶ De diuersis compunctionū qua-  
litatibus Capl̄m .Lxxvij.

¶ Interrogatio de eo q non sit  
in nostra potestate p̄fusio lacrima-  
rum Capl̄m .Lxxvij.

¶ Responsio de diuersitate cōpū-  
tionū que per lacrimas digerunt  
Capitulū vicesimūnonū

¶ De eo q clia non de beant la-  
crime quando non spontaneæ pro-  
feruntur Capl̄m tricesimū

¶ Sententia abbatis anthonij sup  
orōnis statu Capl̄m .Lxxi.

¶ De exauditionis indicio  
Capl̄m tricesimūsecundū.

¶ Obiectio quia p̄dicte exaudi-  
tionis fiducia tantūmodo sanctis  
cōueniat Capl̄m .Lxxij.

¶ Responsio de diuersis exaudi-  
tionū causis Capl̄m .Lxxvij.

¶ De orōne intra cubiculū et clau-  
so ostio deferenda .Lxxv.

¶ De utilitate brevis ac tacite  
orōnis Capl̄m .Lxxvi.

¶ Expliciūt capitula.

¶ Inapit collatio abbatis ysaac  
prima de orōne Capl̄m p̄mū.

**D**e perpetua ora-  
tionis atq; inas-  
sibili iugitate  
quod in secundo  
institutionū libro  
p̄missum est: col-

lationes senis huius quē nunc in  
mediū proferimus id est abbatis  
ysaac domino fauente cōplebunt.  
Quibus explicatis ex p̄ceptis  
beatissime memorie pape castoris.  
et desiderio vestro o beatissime pa-  
pa leonti et sancte frater elladi sa-  
tis fecisse me credo. voluminis am-  
plitudine p̄mitus exarsata. que  
studentib9 nobis nō solum sermo-  
ne succinato narrāda p̄stringere.  
sed etiam plurima silentio p̄tere-  
re in maiore modū q̄ disposueram9  
extensa est. P̄missa namq; sup  
diuersis institutis disputatione co-  
piosa quā nos studio breuitatis  
rescāre malum9. hec ad extremū  
beatus ysaac intulit verba

**O**mnis monachi finis cor-  
disq; p̄fectio ad iugem at-  
q; indisruptā orōnis p̄seuerantiā  
tendit. et q̄tū humane fragilitati  
conceditur. ad immobilem trāquilli-  
tatem mentis ac perpetuā nititur  
puritatem. Ob quam omnē tam  
laborem corporis q̄ contritionem  
spiritus unde fesse queram9. et iugiter  
exerceam9. et est int̄ alterutū  
reap̄roca quedā inseparabilisq; cō-  
iūctio. Nam sicut ad orōnis p̄fecti-  
onē. omnium tēdit structura virtutū.



ita nisi huius culmine hec omnia  
 fuerint colligata atq; cōpacta. nul  
 lo modo firma poterūt vl̄ stabilia  
 pducere. Quēadmodū sine illis  
 adquiri vel cōsumari non potest  
 hec & qua loqmur ppetua orōnis  
 iugisq; tranquillitas. ita nec ille  
 quidem virtutes q̄ hanc pstruūt  
 absq; huius possunt assiduitate cō  
 pleri. Ideo nec recte tractare de  
 orōnis effectu. nec ad eius p̄ma  
 palē finē. qui vniuersatū virtutū  
 molitione p̄ficiat. subitanea dispu  
 tatione poterim⁹ intrare. nisi p̄i  
 us vniuersa q̄ illius obtentu vel  
 absq̄tēta sūt vel paranda. p̄ ordinē  
 dinumerata fuerint atq; discussa.  
 et secūdu euangelice parabole  
 disciplinam. ea q̄ ad spiritalis ac  
 sublimissime illius exstructionē p  
 tinent. turris supputata ac dilige  
 ter ante aggesta. q̄ tamen nec p̄de  
 rūt p̄parata. nec recte supponi sibi  
 met exalta culmina pfectionis ad  
 mittent. nisi egesto p̄ius omni  
 repurgatione viarū. et effossis  
 atq; succisis. mortuisq; rudibus  
 passionum. viue ut aiūt ac solide  
 terre pectoris nostri. p̄mo illi euā  
 gelice petre sup̄iecta fuerint simpli  
 citatis et humilitatis firmissima  
 fūdamēta. quibus hec turris spi  
 ritualiū virtutū molitionib⁹ extru  
 enda. et immobilē valeat stabiliri.  
 et ad sūma celorū fastigia. cōfiden  
 tia ap̄e firmitatis attolli. Funda  
 mentis etenim talibus innitenti.  
 quous passionū p̄mbres largissimi

profundant. quous ei persecutionū  
 violenti torrentes. instar arietis  
 illidant. quous intuat et incubat  
 aduersariorū spiritū seuā tempes  
 tas. non solū ruina non diruet. s̄  
 nec ipsa aliquatenus vexabit im  
 pulsio. Capitulum terciū

**E**t idcirco ut eo feruore  
 ac puritate q̄ debet. emit  
 ti possit oratio. hec sūt om  
 nimodo obseruanda. Primū. solli  
 citudo rerū carnaliū generalit̄ ab  
 scidenda est. Deinde. nullius nega  
 cij cause ue. non solū cura. s̄ nec  
 memoria quidē penitus admittē  
 da. detractiones. vaniloq̄a. seu mē  
 tiloquia. scurrilitates quoq; simi  
 liter amputandę. Tre p̄e oībus si  
 ue tristitię p̄turbatio. funditus eru  
 enda. et cupiscentie carnalis ac sp̄  
 largine noxijs fomes. radiatus  
 euellēd⁹. Et ita hīs ac similib⁹  
 vicij⁹ extrusis penitus et absci  
 sis. q̄ hominū quoq; possūt patere  
 cōspectib⁹. aliq̄ ut dixim⁹ epurgij  
 emūdatiōe p̄missa. q̄ simplicitate  
 et innocentie puritate p̄ficiatur. iaci  
 enda sūt primū. p̄funde humilita  
 tis mōdissima fundamēta. q̄ scilicet  
 turā intraturā celos. valeant susti  
 nere. deinde supponenda virtutū  
 spiritalis exstructio. et ab omni  
 discursu atq; vagatione lubrica  
 anim⁹ inhibēd⁹. ut ita paulatim  
 ad cōteplationē dei ac spiritalis  
 intuitus. incipiat sublimari. Quid  
 quid enī ante orōnis horā anima  
 nostra p̄cepit. necesse est oratib⁹.



nobis p̄ ingestionē recordationis  
occurrat. Quāobrem quales orā  
tes volumus inueniri: tales nos  
ante orōnis tempus p̄parare debe  
mus. Ex p̄cedente enim statu  
mens in supplicatione formatur.  
eorūdemq; actū p̄cūbentibus  
nobis ad p̄cā. verborū quoq; vel  
sensū an̄ oculos ymago plūdes.  
aut irasci nos secundū p̄cedentē  
qualitatē. aut trīstari. aut cōcupis  
centias. causas ve p̄teritas retrac  
tare. aut risu fatuo qd̄ etiā pudet  
dicere cuiusq; scurrilis dicti vel facti  
titillatione pulsari. aut p̄iores fa  
ciēt volitare discursus. Et idāro  
quidquid orantibz nobis nolum9  
vt irēpat. ante orōnem nostram  
de aditis nostri p̄toris excludere  
festinem9. vt ita illud apostoliā  
possim9 implere. Vnde intermissio  
ne orate: et in oī loco leuātes pu  
cas man9 sine ira et disceptatiōe.  
Alias nāq; mandatū istud p̄ficere  
nō valebim9. nisi mens nostra ab  
oīm viciōrū purificata cōtagione.  
Vtutibus t̄m velut naturalibz bo  
nis dedita. iugī oīpōtētis dei con  
tēplatione pascatur.

**E** Caplū quartū.  
Tenim qualitas anime  
nō inepte subtilissime plu  
me seu penne leuissime cōparatur.  
Que si humoris cuiusq; extrīsec9  
accidentis corruptione. viciata nō  
fueit vel infusa: mobilitate substā  
tie sue tenuissimi spiritus adūmē  
to velut naturaliter ad sublimia

celestiaq; sustollitur. Vnde v̄ro hu  
moris cuiusq; aspergine vel infusi  
one fuerit p̄grauata. non moto in  
nullos aërios volatus naturali  
mobilitate raptabit. s; etiā ad  
ima terre cōcepti humoris pondere  
deprimeē. Ita mens quoq; nostra  
si accedentibz vicijs curisq; mūta  
nis aggrauata nō fuerit. noxie ve  
libidinis humore corrupta. velut  
naturali puritate sue beneficio sub  
leuata. leuissimo spiritualis medi  
tationis afflatu sublimabitur ad  
supna. et humilia de seētis atq; ter  
rena. ad illa celestia et inuisibilia  
trāsferet. Vnde ap̄e satis p̄ceptū  
dominici amonemur. Vide te ne  
qñ grauetur corda vestra in crapu  
la et ebrietate: et curis secularibz.  
Et idāro si volumus orōnes nos  
tras non solū celos sed etiā que  
supra celos sunt penetrare. curem9  
mentē nostrā ab omnibz terrenis  
vicijs expurgatam. cūctisq; mun  
datam seabus passionum. ad sub  
tilitatem perducere naturalem. vt  
ita ad deum oratio eius. nullo vi  
ciōrum pondere p̄grauata con  
scendat.

**N** Copitulū quintū  
Ostandū tñ quibz ex cau  
sis graui mente. dñs de  
signauerit. Non enim adulterias  
non fornicationes. nō homicidia.  
nō blasphemias. nō rapinas. que  
mortalia esse et cāpnabilia null9  
ignat. s; crapulā posuit et ebrietatē  
et curas et sollicitudines seculares.



que in tantū nemo hominū mūdi  
huius cauet aut dāpnabilia iudicat.  
ut eā nōnulli qđ pudet dicere. se  
metipso monachos nūcupātes.  
hīs dem ipsis dissentionib⁹ velut  
imorib⁹ et vtilibus implicentur.  
**Q**ue tūc licet secūdu litterā ppe  
trata ad grauet animā atq; a deo  
separent. ac depūmāt ad terrena.  
est tamen corū faalis dedinatio.  
et maxime nobis qui tam longa  
remotione ab oī seculi huius quere  
latione disūgi mur. et istis visibi  
libus curis atq; ebrietatib⁹ et cra  
pulis nulla tenet⁹ occasione mis  
remur. Verū est alia quoq; crapu  
la et nō min⁹ noxia et ebrietas spi  
ritualis difficilior euitāda. cura qz  
ac sollicitudo secularis. q nos eā  
post oī facultatū nostrarū pfectā  
renūciationē et vini epulatūq; aue  
tari cōtinentiā et quide in solitudi  
ne constitutos frequē inuoluūt.  
**D**e quib⁹ ppheta **E**xprobrāmini  
inquit qui estis ebrii. et nō a vino  
Alius quoq; **O**bstupescite et amini  
ramini. fluctuate et vacillate. inebri  
amini et non a vino. mouemini et  
non ebrietate. Cuius ebrietatis  
vinū cōsequēte necesse est. ut seculū  
dū ppheta furore draconū sit. ipsū  
qz vinū de qua radice pcedat adū  
tite. **E**x vinea inquit sodomorum  
vineā eorū: sarmentū eorū ex go  
morra. Vis eā fructū vitis istius  
atq; sarmenti germen agnosce?  
**V**ina eorū vina fellis: botr⁹ ama  
ritudinis ipsius. **Q**ue oīa nisi fue

rimus auctis vicijs expurgati. et  
ab omniū passionū crapula sobrii.  
absq; ebrietate vini epulatūq; a  
niū affluētia. erit cor nostrū ebri  
etatis crapula magis noxia pgra  
uatū. Nam qz seculares cure eā  
in nos. qui nullis actibus mūdi  
huius admiscemur. eadē nōnūq;  
possint. manifesta rōne mōstrare  
secūdu regulā seniorū. qui qđ qđ  
necessitate vici⁹ cotidiani et ineni  
tabile vsum carnis excedit. ad se  
culare de finierūt curā et sollicitudi  
nem ptinē. ut Vbi grā. si compos  
sit operatio vni⁹ solidi necessitate  
nostrī corpis expedire. ad duorū l  
trū solidorū adquisitionē. nosmet  
ipsoz ppeniore velimus opere ac  
labore distendē. **E**t cū duarū vela  
men sufficiat tunicarū ad vsū scili  
cet notis ac dicit: trū l quatuor  
fieri paucem. Cumq; vnius siue  
duarū sufficiat habitatio cellularū.  
ambitione seculari atq; amplitu  
dine delectati. quatuor seu quinq;  
cellas has easdem exquisiti orna  
tus et capaciores qz necessitas desi  
derat exstruamus. passionē libidi  
nis mūdalis in quibus possumus  
pferentes. Quod nō sine instinctu  
demonū fieri. manifestissima nos  
experimenta docuerūt.

#### Capitulum sextum.

**N**am quidā pbatissim⁹ se  
niorū cum transiret iuxta  
cellam cuiusdā fratris. hac animi  
qua dixim⁹ egritudine laboratis.  
utpote q in exstremis reparadisq;



supfluis inquietus cotidianis dis-  
 tentionib9 desudaret. et emin9 con-  
 spexisset eū graui malleo. saxū du-  
 rissimū conterente. vidissetq; ethio-  
 pem quēdam astantē illi. 7 vna cū  
 eodem ictus mallei. iūctis 7 inser-  
 tis manibus illidente. eumq; ad  
 operis illius instantiā ignitis fa-  
 bus instigātē. diutissime substitit.  
 vel impressionē durissimi de moīs  
 vel fraudem tante illusionis ami-  
 rans. Cum enim nimia lassitudi-  
 ne fatigatus frater. requiescere iā  
 finemq; operi voluisset imponere.  
 instigatione spiritus illius anima-  
 tus. iterū resumere malleū. nec de-  
 sinere ab intēctione cepti operis v-  
 gebatur. ita vt eis dem eius mātā  
 mentis infatigabiliter sustentat9.  
 tanti laboris nō sentiret iniuriam  
 Tandem igitur senex tam dica-  
 demonis ludificatione p̄motus.  
 ad cellam fratris diuertit. salutā-  
 q; eum. Quid inquit est frater il-  
 lud opus quod agis? Laboram9  
 ait contra istud durissimū saxū.  
 vixq; illud potuim9 aliquando cō-  
 terere. Ad hec senex. Bene dixisti  
 vix potuim9 Non enī solus eas  
 cū illud cēderes. sed fuit tecū aliū  
 quem non vidisti. qui tibi in hoc  
 opere non tam adiutor. q̄ violen-  
 tissimus impulsor instabat. ¶ Et  
 idcirco morbuū ambitus secularis  
 nostris mentibus non inesse. non  
 vtiq; eorū tm̄ negotiorū abstinen-  
 tia cōprobabit. que etiā si velim9  
 explere non possum9. neq; illatū

de spectus rerū. quas si affectaueri-  
 mus. ita apud spiritales viros q̄  
 apud seculi hoīes notabiles p̄ma  
 fronte reddemur. s; cū etiā illa q̄  
 nre suppetūt potestati. 7 honestate  
 quadā videntē obnubi. rigida mētē  
 distractione respuim9 Et reuera nō  
 min9 que pua videntē et minima.  
 queq; ab hīs qui nre p̄fessionis sē-  
 cernim9 indifferentē admitti. p̄o  
 qualitate sua aggrauāt mētē. quā  
 illa maiora q̄ seculū suū statū secu-  
 larii sensus inebriare cōsueuerūt.  
 nō sinētia deposita fece terrena. ad  
 dominū i quo semp de fixa esse de-  
 bet ei9 intēctio monachū respirare.  
 cui ab illo sūmo bono vel pua sepa-  
 ratio mors p̄sens. ac p̄niciosissim9  
 interitus est cēdēd9. Cūq; mens  
 tali fuerit trāquillitate fūdāta. vel  
 ab oīm carnaliū passionū nexib9  
 absoluta. 7 illi vni sūmoq; bono te-  
 nacissima adheſcit cordis intēctio.  
 apostolici illud implet. Dine intē-  
 missione orate. et i oī loco leuātis  
 puras man9 s; ira 7 disceptatiōe  
 Hac ei puritate si diū potest sensu  
 mentis absorto. ac de terreno situ  
 ad spiritale atq; angelicū similitu-  
 dinē reformato. q̄q; in se cōcepit.  
 q̄q; tractauerit. q̄q; egerit. purissi-  
 ma atq; sincerissima erit oratio.

**O** Caplū septimū  
 Germanus. Utinā simili  
 modo atq; eadē facilitatē  
 qua semina spiritaliū cogitationū  
 pleruq; co rapimus. etiam perpe-  
 tuitatē eorum possidere possem9.



Cū enī fuerint + siue p memoria  
scripturarū + seu p recordationē spi  
ritaliū quorūq; actiū. vel certe. p  
intuitū sacramētorū celestiū nostro  
corde cōcepte. inuisibili quadā fuga  
lapsē q̄toaus euāescūt Cumq;  
alias quaslibet occasiones spirita  
liū sensuū mens nostra repererit.  
tursus alijs in repentib⁹ ipse que  
apphense fuerant lubrica volubili  
tate defugiūt. ita vt nullā constā  
tiā sui retineat anim⁹. nec potesta  
te ap̄a sanctarū cogitationū possi  
dens firmitatē. tūc etiā cū eas  
videtur vtrūq; retinere. fortuitū  
illas et nō de industria concepisse  
credat. Quomodo enī ortus earū  
nostro arbitrio putabīf ascriben  
dus? quarū p̄seueratiā nō cōsistit  
in nobis? Sed ne forte sub hui⁹  
questionis indagine a cepto narra  
tionis ordine longius euagātes.  
expositionē ppositā super orōnis  
statu diutius retardem⁹. suo hāc  
tēpori reseruātes. de qualitate orō  
nis instatissime q̄sum⁹ informari.  
p̄fectim cū nullo tpe ab ea cessare  
būtis aplūs moneat dicēs. sine  
intermissione orate Et ideo primū  
de qualitate eius desideram⁹ insti  
tū. id ē qualis de beat emitti sep̄  
oratio. deinde qualiter hāc eandē  
quecūq; est possidere vel exercere  
sine intermissione possim⁹. Non  
enī parua cordis intētiōe eam p  
fīa posse ⁊ experientia cotidiana ⁊  
p̄secutio tue sanāitatis ostendit.  
qui sinē monachi ac totius p̄fecti

onis culmē in orōnis p̄sumatione  
consistere definisti

**C**apitulū octauū  
Isaac Vniuersas orōnū  
species absq; ingenti cor  
dis p̄titiōe atq; anime puritate.  
et illuminatione spūs sancti. arbi  
troz cōprehendi nō posse Tot ei  
sunt. quot in anima vna. p̄mo in  
cūctis animab⁹. status queūt. qua  
litatesq; generari Et ideo licet sci  
amus nos p̄ hebetudine cordis  
nostri vniuersas orōnū species nō  
posse p̄spicere. tū in q̄tū mediocri  
tas expectatiōe nostre assequi p̄ua  
luent. digerere eas vtrūq; tēpta  
bim⁹. Secūdu mensurā namq;  
puritatis in qua mens vnoqueq;  
p̄ficiat. et qualitate status in q̄ vel  
ex accidentib⁹ inclināt. vel p̄ suā  
renouat industriā. ipsa quoq; mo  
mentis singulis reformāt. Et id  
circo vniuersas orationes emitti  
semp; a nemine posse certissimū  
est. Aliter enī quisq; supplicat cū  
olac̄er est. alit̄ cū tristitia seu des  
perationis p̄dere p̄grauat. Aliē  
cū spiritalibus successibus viget.  
aliter cū ipugnationū mole depri  
mitur. Aliter cū veniā p̄ccatorū.  
aliter cū acquisitionē gr̄e seu aug  
libet v̄tutis exposcat. vel certe ex  
tinctionē cuiusq; vici⁹ de p̄ccatē. Ali  
ter cū cōsideratione gehēne. ac fu  
turi iudici⁹ timore compūgit. ali  
ter cū spe futurorū bonorū deside  
rioz inflāmat. Aliter cū in necessi  
tatibus ac periculis. aliter cū in



securitate ac tranquillitate versat. Aliter cum sacramentorum celestium translationibus illustrat. aliter cum sterilitate virtutum ac sensuum ariditate constringit. Capitulum nonum

**E**t idcirco hijs super orationum qualitate digestus. licet non quantum exposcit materie magnitudo. sed quantum vel temporis ad mittit angustia. certe capere tenuitas ingenij nostri et cordis pualet hebetudo. maior nunc nobis imminet difficultas. ut ipsas singillatim orationum species exponamus. quas apostolus quadruplicata ratione distinguit ita dicens. De primis itaque primo omnium fieri obsecrationes. orationes. postulationes. gratiarum actiones. Que non inaniter ab apostolo ita fuisse diuisa. minime dubitandum est. Primitusque indagandum quid obsecratione. quid oratione. quid postulatione. quid gratiarum actione signetur. Deinde perquirendum utrum hec quatuor species ab oratore sint pariter assumende. id est ut omnes simul in unaquaque supplicatione iungantur. an viassim singillatimque sint offerende. reputa nunc quidem obsecrationes. nunc vero orationes. nunc autem postulationes seu gratiarum actiones oporteat primis. an certe alius quidem obsecrationes. alius orationes. alius vero postulationes. alius vero gratiarum actiones. deo debeat exhibere. secundum mensuram scilicet etatis sue in qua unaquaque mens per intentionum proficiat industria. Capitulum de amum

**E**t ideo primum appetat ipse sunt nomina. Vbi quod tractande. ac discutiendu quid inter orationem et obsecrationem ac postulationem seu gratiarum actiones inter sit. Deinde similiter perscrutandum utrum singillatim sint an pariter exhibende. Tercio indagandum utrum eadem ipse ordo qui ita est apostoli auctoritate dispositus. aliquid apostolus instruat auditori. an simpliciter accipienda sit ista distinctio et indifferenter putanda sit ab illo taliter fuisse digesta. Quod in satis videtur absurdum. Nam ei credendum est aliquid transitorie. ac in ratione spiritus sancti per apostolum protulisse. et idcirco eodem quo cepimus ordinem. si dominus donauerit. singula retractemus.

Capitulum unde amum  
**P**rimo itaque primo omnium fieri obsecrationes. Obsecratio imploratio est seu petitio pro patre. qua vel pro parentibus vel pro parentibus admissis suis vnusquisque copulatus venia deprecatur. Capitulum. xij.

**O**rationes sunt quibus aliquid offerimus seu vouemus deo. quod grece dicitur escha. id est votum. Nam vbi dicitur in greco totetza loyt in ratio adienam. in latino legitur vota mea domino reddam. Quod secundum appetat. Vbi ita exprimitur per orationes meas reddam domino. Et illud quod legitur in ecclesiastico. si voueris votum domino. ne mora feceris reddere. illud in greco similiter scribitur eamepnt vico. id est si voueris orationem domino. ne mora feceris reddere illam.



Quod ita ab unoquoque non implebitur. **O**ramus cum renunciantes huic mundo spiritum nostrum mortificatos cum tunc actibus et satisfactione mutare. tota cordis intentione domino futurorum. **O**ramus cum pollicemur seculi honore precepta ac terrenis opibus spretis. in omni correctione cordis ac paupertate spiritus nos domino cohesuros. **O**ramus cum promittimus nos purissimam corporis castitatem seu immobilem patientiam esse perpetuo exhibituromus. vel cum de corde nostro radices ire suae tristitiae morte operantes vouemus funditus eruentas. **Q**ue cum desidia resoluti atque ad antiqua vitia recurrentes minime fecerimus. erimus orationum nostrarum ac votorum reidicaturque de nobis. **M**elius est non vouere quam vouere et non reddere. **Q**uod secundum gratiam dici potest. **M**elius est non orare te quam orare et non reddere.

**C**apitulum de amittere  
**E**rao loco ponuntur postulationes. quas per alios quoque dum sumus in fervore spiritus constituti solemus emittere. vel pro caris scilicet nostris. vel pro totius mundi pace poscentes. **E**t ut ipsi apostoli vobis eloquar. cum pro omnibus hominibus. pro regibus. et omnibus qui in sublimitate sunt supplicamus.

**C**apitulum de amittere quartum  
**P**arto deinde loco gratiarum actiones ponuntur. quas mens vel cum preterita dei recolit beneficia. vel cum presentia contemplant. seu cum in futurum que et quanta prepa-

ranerit deus hijs qui diligunt eum prospiciat per ineffabiles excessus deo refert. **Q**ua causa intentione nonnumquam preces uberiores emitti solent. dum illa que reposita sunt in futuro. sanctorum promissa purissimis oculis intendendo. gratias deo cum immenso gaudio spiritus noster instigat effundere.

#### Capitulum. xv.

**E**t quibus quatuor speciebus licet soleant occasiones supplicationum generari. nam et de obsecrationis specie. que de operatione nascitur peccatorum. et de orationis statu. que de fiducia oblationum. et consumatione votorum per conscientie perficitur puritate. et de postulacione. que de caritatis ardore procedit. et de gratiarum actione. que de beneficiorum ac magnitudinis ac pietatis eius consideratione generatur. feruentissimas sepiissime novimus preces ignitasque prodire. ita ut constet omnes has quas prodiximus species. omnibus hominibus utiles ac necessarias inveniri. ut in uno eodemque viro nunc quidem obsecrationum. nunc autem orationum. nunc postulacionum. nunc vero gratiarum actionum. puras ac feruentissimas supplicationes variatus emittat affectus. tamen prima ad inapietes videtur peculiariter pertinere. qui adhuc viciis suis aculeis ac memoria remordetur. **S**ecunda ad illos qui in punctu iam spirituali. ex appetitu virtutum. quadam mentis sublimitate consistunt. **T**ercia ad eos qui perfectione votorum suorum operibus



adimplentes: intercedere p alijs  
 quoq; consideratione fragilitatis  
 eorū caritatis studio puocantur.  
**Quarta** ad illos qui iam penali  
 cōscientie spina de cordib9 pulsa-  
 singulares iam munificētiās domi-  
 ni ac miserationes quas vel in p-  
 terito tribuit vel in p-  
 senti largit. vel pparat i futuro mēte purissima  
 retractātes. ad illā ignitā ⁊ q ore  
 hominū nec cōphendi nec expmi  
 potest orōnem. feruentissimo corde  
 captant. **Nōnūq;** tñ mens que in  
 illū verum puritatē pfiat affectū.  
 atq; in eo iā cepit radicari. solet  
 hec oīa simul pariterq; cōapiens.  
 atq; in modū cuiusdā incōprehen-  
 sibilis ac rapacissime flāme cuncta  
 puolitās. ineffabiles ad deū pces  
 purissimi vigoris effūdere. Quas  
 ipse spūs interpellās gemitib9 in-  
 enarrabilib9. ignorantib9 nobis  
 emittit ad deū. tāta scilicet in illi9  
 hore momento conapiēs ⁊ ineffa-  
 biliter in supplicatione pfuntes. q-  
 ta non dicā ore pauere. s; ne ipsa  
 quidē mente valeat alio tēpore re-  
 cordari. **Et** inde est q in qualibet  
 mensura quis positus nōnūq; pu-  
 ras infetās q; pces inuenit emut-  
 tere. qz de illo primo ⁊ humili or-  
 dine. qui est sup cōcordatione futuri  
 iudicijs. qui adhuc sub terroris  
 est pena ac metu exanimis cōstitu-  
 tus. ita ad horam pūgiē vt non  
 minore spiritus alacritate de obse-  
 rationis pinguedine repleat. q  
 ille qui per puritatē cordis sui mu-

nificētiās dei perlustrās atq; pau-  
 tens. ineffabili gaudio leticiāq;  
 resoluit. **Inapit** enim secundū sen-  
 tentiā domini pl9 diligere: qz sibi  
 met ampliora cognoscat indulta

**Caplm de amūsertū**  
**A**men expetēde s; nobis  
 per pfectū vite psumatio-  
 nemq; virtutū ille potius supplica-  
 tionū species. que vel de contēpla-  
 tione futuroz bonoz. vel de cari-  
 tatē ardore fundunt. seu certe vt  
 humiliter ⁊ scdm incipientiū mē-  
 suram loquar. p acquisitione qua-  
 rūq; virtutū. seu vicij cuiuslibet  
 extinctione generat. **Aliter** enim  
 ad illa sublimiora q p dixim9 sup-  
 plicationū genera puenire nullate-  
 nus poterim9: nisi per ordinē pos-  
 tulationū istarū sensim mens nra  
 fuerit gradatimq; puecta.

**Caplm de amūseptimū**  
**D**e quatuor supplicationū  
 species ita eadē dñs exem-  
 plo suo nobis iniāre dignat9 ē:  
 vt in hoc quoq; impleat qd de ip-  
 so diatur. **Que** cepit ihesus facere  
 et docere. **Nā** obsecrationis genus  
 assumit cū diat **Pater** si possibile  
 est: tñseat a me calix iste. **Vel** illd  
 qd ex psona eius cātāt in psalmo  
**De9 de9 me9 respice in me. quā-**  
**me dereliqisti.** **Aliaq;** hys similia.  
**Oratio** est cū diat **Ego** clarificauī  
 te sup terrā: op9 cōsumauī qd de-  
 disti m vt facerē. **Pone** illud. **Et** p-  
 eis sāsio meipsū: vt sint ⁊ ipi sās-  
 cati i veritate. **Postulatio** ē cū diat



**P**ater quos dedisti michi volo ut  
 ubi ego sum et ipsi sint mecum. ut vi  
 deant gloriam meam quam dedisti mihi.  
 Vel certe cum dicit. Pater ignosce  
 eis. non enim sciunt quid faciunt.  
 Gratia actio est cum dicit. Confiteor  
 tibi pater domine celi et terre. qui ab  
 secondisti hec a sapientibus. et reue  
 lasti ea puulis. ita pater quia sic fuit  
 placatus ante te. Vel certe cum dicit.  
 Pater gratias ago tibi quoniam audisti  
 me. sciebat autem quoniam semper me audis.  
 Que tamen quatuor supplicatio  
 num genera licet singillatim ac diu  
 so tempore secundum illud quod comprehendimus  
 dum modum idem dominus distinxerit  
 offerenda. tamen etiam simul ea in sup  
 plicatione perfecta comprehendere posse  
 idem ostendit suis exemplis. per illam  
 scilicet rationem quam ad finem euangelij  
 secundum iohannem legimus eum copio  
 sissime perfudisse. ex cuius textu quia  
 longum est vniuersa percurrere. diligenter  
 inquisitor hec ita esse lectionis ip  
 sius serie poterit edoceri. Que sen  
 sum apostolus quoque in epistola ad  
 philippenses has quatuor suppli  
 cationum species aliquantulum immutato  
 ponens ordine euidenter expressit.  
 ostenditque debere eas nonnumquam sibi  
 sub ardore vnius supplicationis of  
 ferri. ita dicens. Sed in omni oratione  
 et obsecratione cum gratia actione  
 petitiones vestre innotescant apud  
 deum. Per quod voluit nos in hoc  
 specialius erudire. quod et in oratione  
 gratia actio debeat cum postulatione  
 misceri.

### Capitulum. xviii.

**E**cce itaque supplicationum  
 genera sublimior adhuc  
 status ac preclarior subsequitur. qui  
 contemplatione dei solius. et caritate  
 ardore format. per quem mens in  
 illius dilectione resoluta atque reiec  
 ta. familiarissime deo velut patri  
 proprio peculiari pietate colloquitur.  
 Que statum debere nos diligenter  
 expetere. formula dominice orati  
 onis instituit dicens. Pater noster.  
 Cum ergo vniuersitatis deum ac do  
 minum patrem nostrum esse voce propria  
 confitemur. de conditione seruili in  
 adoptione filiorum nos profecto perfi  
 temur accitos. adiacentes deinde.  
 qui es in celis. ut commemoratione  
 vite presentis qua in hac de gemus  
 terra. velut peregrina a nostro pa  
 tre nos longissime separante toto  
 horrore vitantes. ad illam potius re  
 gionem in qua patrem nostrum commora  
 ri fatemur. summo desiderio appere  
 mus. nichilque admittamus eiusmodi  
 quod indignos nos ac nostram  
 professionem a nobilitate tante adop  
 tionis efficiens. et hereditate pa  
 terna velut degeneres priuet. et  
 ira nos faciat iniusticie eius ac seue  
 ritate incurrere. In quem filiorum ordi  
 nem graduque peruenit. illa continuo  
 que est in bonis filiis pietate flagra  
 bimus. ut iam non per nostris utili  
 tatibus sed per nostri patris gloria totum  
 impendamus affectum. dicentes ei.  
 Sanctificet nomen tuum. Nostrum de  
 siderium nostrum gaudium gloriam nostram



patris esse testantes & imitatores  
illi9 effecti qui dixit Qui a semet  
ipso loquitur gloriā ppriam querit  
Qui autem querit gloriā eius qui  
misit illū: hic verax ē. et iniusticia  
in illo nō est. Deniq; vas electio  
nis hoc replet9 affectu. etiam ana  
thema optat fieri a xpō. dūmodo  
familia ei multiplex acquirat. &  
ad gloriā sui patris salus totius  
israheliticę plebis accrescat. De  
cursus enim optat interire p xpō:  
qz nouit neminē posse mori pro  
vita. Et iterū Gaudem9 inquit  
qn nos infirmi sum9: vos autem  
potētes estis. Et quid mirū si vas  
electionis p cisti gloriā & fratru  
suoz cōuersione gentisq; priuile  
gio optat anathema fieri a xpō:  
cū micheas quoq; ppheta vellet  
se mendacē fieri & ab inspiratione  
sancti spirit9 alienū. dūmodo pla  
gas illas & captiuitatis exitia q  
sua vatiāatione pdixerat. plebs  
iudaice nationis euadat. Utinam  
inquiens non esse vir habens spi  
ritū: & mendaciū potius loquerer.  
Non ptermittam9 illū legislato  
ris affectū: qui cū fratribus suis  
etiam perituris non reuult interire  
dicens Obsecro domine. peccauit  
pplūs iste peccatū magnū. aut di  
mitte eis hanc noxam. aut si non  
facis. dele me de libro quem scrip  
sisti. Potest autē cōgrue satē istud  
qd dicitur. sanctificet nomen tuū.  
etiam talitē accipi. Sanctificatio dei:  
nostra pfectio est. Itaq; dicētes ei

sanctificetur nomē tuū. alijs vbi9  
hoc diam9 Tales nos facito pa  
ter. vt sanctificationē tuā vel intel  
ligere opta sit. vel cape mereamur.  
vel certe vt in nostra cōuersione  
spirituali sanā9 appareas. Quod  
tūc efficaciter impletur in nobis:  
qn vident homines opera nostra  
bona. & gloriificant patrem nostrū  
qui in celis est.

**S** Caplm de amūnonū.  
Etanda petitio mentē pu  
rissime aduenire iāiamq;  
regnū sui patris exoptat. vel istud  
scilicet. quo cotidie xpist9 regnat  
in sanctis. quod ita sit cū dyaboli  
imperio per extinctionē fetentū vi  
ciorū de nostris cordibz pulso. de9  
in nobis p virtutū bonā fragrantia  
reperit dominari. & deuicta fornicā  
tione castitas. superato furore tra  
quillitas. calcata superbia humili  
tas in nostra mēte regnauerit. vel  
certe illud qd pstituto tēpōe om  
nib9 est pfectis ac dei filiis genera  
liter repromissū. in quo eis dicit a  
xpō. venite benedicī patre mei pa  
pate regnū paratū vobis a pstituti  
one mūdi. intētis illuc quodāmoda  
obutib9. ac desixis desideriis ex  
pectans dicensq; ad eum Veniat  
regnū tuū. Nouit enī testimonio  
conscientie sue: cū apparuerit mor  
eius se futurū esse consortem. Nec  
enim dicere vel optare cum inuoloz  
nullus audebit. quia nec videre  
tribunal iudicis vult. quisq; sub  
aduētū eius nō palmā nec pmiā



luis meritis. s. pena nouit pting  
repensandam.

**Capitulū vicesimū**

**E**ra supplicatio filiorū  
est fiat volūtas tua sicut  
in celo et in terra. Non potest esse  
iam maior orō: q̄ optare. vt terre  
na mereant celestibus coequari.  
Nam quid est aliud dicere. fiat  
volūtas tua. sicut in celo et in ter  
ra. q̄ vt sint homines similes an  
gelis. et sicut volūtas dei ab illis  
implet in celo. ita eā hī qui in  
terra sunt non suā. s. eius vniuer  
sam faciunt volūtatē. Hoc quoq;  
nemo ex affectu dicere p̄ualet. nisi  
is solus qui deū credit omnia que  
vident vel aduersa vel p̄spera. p  
nostris vtilitatibus dispensare.  
magisq; eū p̄ suorum salute et p̄mo  
dis p̄uidū atq; sollicitū. q̄ nos ip  
sos esse p̄ nobis. Vel certe aliter  
accipiendū volūtas domini salū  
est omniū. secundū illā beati pauli  
sententiā. qui oēs homines vult  
saluos fieri et ad agnitiōē verita  
tis venire. De qua eā volūtatē.  
psalms p̄ph̄a ex p̄sona dei patris.  
Et oīs inquit volūtas mea fiat.  
Dicentes ergo ei fiat volūtas  
tua sicut in celo et in terra. hec cū  
alijs oram⁹ vobis. vt sicut hī qui  
in celo sūt. ita omnes qui in terra  
consistunt tua pater agnitiōe sal  
uentur.

**Capitū. xxi.**

**D**einde panem nostrum  
zenyopepon id est super  
substantialē da nobis ho

die. quod alius euangelista toti  
dianū dixit. illā nobilitatē ac sub  
stantie eius significat qualitatē.  
qua scilicet sup̄ omnes substantias  
sit. atq; omnes creaturas sublimi  
tas magnificentię eius ac sanctifi  
cationis excedit. Hāc vō p̄p̄tate  
vltus ipsius atq; vtilitatis exp̄ssit.  
Nam cū dicit cotidianū. ostendit  
q̄ sine ipso nullo die spiritale vitā  
capere valeam⁹. Cū dicit hodie.  
ostendit eū cotidie esse sumendū.  
et hesternā p̄bitionē eius non suf  
ficere. nisi nobis hodie quoq; simi  
liter fuerit adtributus. oīq; nos  
tēpore hanc orōnē debere p̄fundē  
indigentia e⁹ cotidiana p̄monet.  
qz non est dies quo non opus sit  
nobis huius esce esu ac p̄ceptiōe  
cor interioris nostri hominis cōfir  
mare. Licet istud qd dicit hodie et  
ad p̄sens tēpus vite possit intelli  
gi. id est dum in seculo cōmora  
mur presta nobis hunc panē. No  
uim⁹ enī eū hīs qui meruerūt a  
te et in futuro esse prestandū. sed  
rogam⁹ vt eū nobis hodie largi  
aris. qz nisi eū quis in hac vita  
papere meruerit. in illa eius parti  
ceps esse non poterit.

**Capitulū. xxij.**

**E**t dimitte nobis debita  
nostra sicut et nos dimitte  
tim⁹ debitoribus nostris. O ines  
cabilis dei clementia. q̄ non solū  
nobis orōnis tradidit formā. et  
acceptabilē sibi morum nostrorū  
instituit disciplinā. ac p̄ necessitate



tradite formule qua se precepit a nobis semp orari. ire parit ac tristi-  
as euellit radices. sed etiam occa-  
sionem rogantibus tribuit. eisq;  
resecat viam qua demens ac pui-  
ergera se puocent dei iudiciu pmi-  
gari. Et quodammodo potestatem  
tribuit. qua iudias nostri possim9  
sententiam temperare ad veniam  
delictoru nostroꝝ. exemplo cum  
nostre remissionis artantes. du di-  
am9 ei Et dimitte nobis debita  
nostra sicut ⁊ nos dimittimus.  
Itaq; securus huius oronis fidu-  
cia. de suis admissis veniam posu-  
labit. quisq; remissus erga suos  
dutarat non erga domini sui exti-  
terit debitores. Volem9 etenim  
nonnulli quod est deterius erga il-  
la quidem que admittuntur ad in-  
iuriam dei q̄uis magnorum sint  
criminu placidos nos ⁊ clementis-  
simos exhibere. erga nostratu vō  
vel paruissimatu offensionu debi-  
ta exactores iniustos atq; inexora-  
biles inueniri. Quisquis igitur in  
se delinquenti statim ex corde non  
remiserit. non in d̄ulgentia sed con-  
dēpnationem de p̄tatione hac sibi  
met impetrabit. suaq; professione  
semetipsu possit dixus iudicari di-  
cens Remitte michi sicut ⁊ ego re-  
misi. Quod cum illi secundu suam  
petitionem fuerit repensatu. quid  
aliud subsequetur q̄ ut exemplo  
suo implacabili ita ⁊ inmissa sen-  
tentia puniatur. Ideoq; si clemen-  
ter volumus iudicari. nos quoq;

erga illos qui in nos deliquerunt  
oportet esse clementes. Tantum  
enim remittitur nobis. q̄ tu remi-  
serimus eis qui nobis quacumq;  
malignitate nocuerunt. Quod for-  
midantes nonnulli cum in ecclesia  
hec oratio ab vniuersa plebe con-  
cinitur. hunc locum taate preter-  
mittunt. ne scilicet semetipsos ob-  
ligare potius q̄ excusare sua p̄fessi-  
one videantur. non intelligentes  
q̄ frustra cautiones vel cauillatio-  
nes has iudicia oīz pretendere mo-  
liantur. qui queadmodu iudicati  
tus sit supliabus suis voluit pre-  
monstrare. Dum enim erga suos  
non vult imitis atq; inexorabilis  
inueniri. formam sui iudicii de sig-  
nauit. vt queadmodu nos ab illo  
iudicari cupimus. ita nostros fra-  
tres si quid in nobis deliquerint  
iudicemus. quia iudiciu sine mise-  
ricordia ei q̄ nō fecit misericordia.

**C**aplm̄ vice similitudinū  
Unde sequitur. Et ne  
nos inducas in tēptatio-  
nem. De quo nō minima nascitur  
questio. Si enim oramus ne per-  
mittamur tēptari. et vnde erit in  
nobis virtus constātie p̄probata.  
secundu illa sententiā. omnis vir  
qui non est tēptatus non est p̄ba-  
turus. et iteru. beatus vir qui suf-  
fert tēptationē. Non ergo hoc so-  
nat ne inducas nos in tēptationē  
id est vt non permittas nos ali-  
quando tēptari. sed ne permittas  
nos in tēptatione positos superari.



Temptatus est enim iob: si nō  
est inductus in tēptationē. Non  
enim dedit in spiciētia deo. nec ad  
illā ad quā traheretur tēptatoris  
voluntate ore impio blasphemus  
intrauit. Temptat⁹ ē abraham  
tēptatus est ioseph. si neue illoz  
inductus est in tēptationē. qz nul  
lus eozū consensu p̄buit tēptatori  
Deniq; sequit̄. Sed libera nos a  
malo. id est ne p̄mittas nos a  
dyabolo tēptari. sup id quod possu  
mus. si cū tēptatione et exitū ta  
de sustinere possim⁹.

Capitulū. xxv.

**U**idet ergo qualis nobis  
ab ipso qui p̄ illā exoran  
dus est iudice orōnis sit modul⁹  
et forma p̄posita. in qua nulla di  
uitiarū nulla memoria dignitatu.  
nulla potestatis ac fortitudinis  
postulatio. nulla corporis sanita  
tis seu tēptabilis vite mentio con  
tinetur. Nichil enim caduū vult  
a se. nichil vile. nichil tēporale et  
nita tū conditor implorari. Itaq;  
magnificētie eius ac munificentie  
maximā interrogabit iniuriā. quisq;  
hij sempiternis petitionibus p̄ter  
missis. t̄asitorii aliqd et caduū  
ab eo maluerit postulare. et offen  
sam poius q̄ p̄piciationē iudicis  
sui vilitate orōnis incurrat.

Capitulū. xxvi.

**N**ec igitur orō licet omnē  
videt p̄fectionis pleni  
tudine continere. utpote q̄ ipsius  
domini auctoritate vel inuacata sit

vel statuta. p̄uehit tamen de mesli  
cos suos ad illū p̄celliorē quem  
super⁹ cōmemorauim⁹ statū. eos  
qz ad illā igneā ac p̄pauas cogni  
tam vel expertā. p̄mo ut p̄p̄ius  
dixerim ineffabile orōnem gradu  
eminentiori p̄ducāt. que omnē t̄a  
scendens humanū sensū. nullo nō  
dicā sono vocis nec lingue motu.  
nec ulla v̄boz p̄nūciatione distin  
guitur. si quā mens infusione ce  
lestis illius luminis illustrata. nō  
humanis atq; angustis designat  
eloquijs. si congl̄catis sensibus  
velut de fonte quodā copiosissimo  
effundit vbertim atq; ineffabilē  
eructat ad deū. Tanta p̄mens i  
illo breuissimo tēporis p̄uato. q̄ta  
nec loqui facile. nec p̄currē mens  
i semetipsā reuersa p̄ualeat. Quē  
statū dñs quoq; noster illatū sup  
plicationū formūla quas vel sol⁹  
in mōte secedens vel tacite fudisse  
describitur. similiter figurauit. cū  
in orōnis agonia etiā guttas et  
sanguinis inimitabili int̄ctionis  
p̄fudit exemplo.

Capitulū. xxvii.

**Q**uis vero possit diuersita  
tes et causas ipsas atq;  
origines p̄p̄uationū quātalibet ex  
perētia p̄ditus sufficient̄ expone  
re. quibus inflāmata mens atq;  
succensa. ad orōnes puras ac feruē  
tissimas inuacat. quā pauca q̄tū  
potuerim⁹ ad p̄sens p̄ illumina  
tionē dei remissi exempli gratia  
p̄ponem⁹. P̄onūq; eteni psalmi



cuiuscuq; vñsialus occasione orati  
onis ignite de cantantibus nobis  
prebuit: interdū canora siaterne  
voas modulatio ad intentā suppli  
cationē. superiū animos inatavit  
Novim⁹ quoq; disunctionē graui  
tateq; psallentis. eam adstātib⁹  
plurimū contulisse feruoris: necnō  
et exhortatio viri pfecti et collatio  
spiritalis frequentē ad vberitimas  
preces iacentiū crexit affectum.  
Damus eā statim seu cari cuius  
libet interitu nō min⁹ nos ad ple  
nam ppuātionem fuisse raptatos  
Remotio quoq; teporis ac negli  
gentie nostre nōnūq; nobis saluta  
rem spiritus inuexit ardore. atq;  
in hunc modū nulli dubiū est occa  
siones inumeras non deesse. q̄b⁹  
per dei grām tepor et sopnolētia  
nostreū mentiū valeat exātari.

Caplm̄ vice simū septimū.

**Q**uemadmodū vero l̄ qui  
bus modis isle cōpūctio  
nes de intimis anime cō  
clauibus pferantur: non minoris  
difficultatis est indagare. Frequē  
enim p ineffabile gaudiū et ala  
citate spiritus. saluberrime cōpūc  
tionis fluct⁹ emergit. ita vt eā  
in clamores quosdā intolerabilis  
gaudij imensitate prūpat. et cellā  
viani iocūditas cordis et exulta  
tionis penetret magnitudo. Non  
nūq; vō tātō silentio mens intra  
secretū profunde tātūnitatis ab  
sconditur. vt omnē penitus sonū  
voas stupor subite illuminationis

intercludat. omnesq; sensus atto  
nitus spiritus vel cōtineat intrin  
secus vel admittat. ac desideria  
sua gemitibus inenarrabilibus ef  
fundat ad deū Interdū vero tāta  
cōpūctiois habundātia ac dolore  
supplet: vt alias eā digerere nisi  
lacrimarū euaporatione nō possit

Caplm̄. xxviii.

**O**remus. Hunc quide  
cōpūctiois affectū. ex  
pte aliqua mea quoq; exiguitas  
nō ignorat. Frequē enim reor  
datione delictorum meorū obortis  
lacrimis ita sum hoc ineffabili vt  
psatus es gaudio visitante domi  
no vegetatus: vt de sperare me il  
lorū veniā non debere. leticie ipsi⁹  
magnitudo dicaret. Quo statu  
reor nichil esse sublimius: si repa  
ratio e⁹ nostro subiaceret arbitrio  
Nōnūq; cupiens me ad simile la  
crimarū cōpūctioē totis viribus  
exātare. omnesq; errores meos  
at p pāa ante oculos statuens v  
bertate illam fletuū reuocare non  
possum. et ita oculi mei in modū  
cuiusdā durissimi siliis pducant.  
vt nulla proesius ex eis humoris  
gutta distillet Ideo q̄tū in illa  
lacrimarū pfusione pgaudeo: tū  
doleo q̄ illā cū volucō reuipare nō  
valeā

Caplm̄ vice simū nonū.

**D**aac. Non ois pfusio  
lacrimarū et no affai l̄ v  
na vtute depromit Aliē  
enim ille emanat fletus q̄ pāorū  
spina cor nostrū cōpūgentē pferet.



De quo dicitur Laboravi in gemitu meo. Lauabo per singulas noctes lectum meum: lacrimis meis stratum meum rigabo. Et iterum Deduc quasi torrente lacrimas per diem et per noctem et non des requies tibi. neque taceat pupilla oculi tui. Aliter qui de contemplatione eternorum bonorum et desiderio future illius caritatis exoritur. Pro qua etiam uberior es lacrimarum fontis de intolerantia gaudij et alacritatis imensitate prapunt. dum sitit anima mea ad deum fontem viuum dicens. Quando veniam et apparebo ante faciem dei. fuerunt michi lacrimae meae panes die ac nocte. cum ciulatu cotidie et lamentatione perclamans. Heu michi quod inuolat meus plongatus est: et multum incola fuit anima mea. Alii perfluunt lacrimae quae absque ulla quiesce letalium criminum conscientia. sed tamen de metu gehene et terribilis illius iudicij recordatione praedunt. Cuius terrore propheta paulus et orat ad deum. Non intres in iudicium cum seruo tuo: quia non iustificaberis in conspectu tuo omnis viuens. Est etiam aliud lacrimarum genus. quod non per suam conscientiam sed per alienam duriciam peccatisque generatur. quo samuel saule. illam quoque ciuitatem iherusalem vel donum in euangelio. vel in trenis iheremias fleuisse describitur ita dicens. Quis dabit capiti meo aquam. et oculis meis fontem lacrimarum et plorabo in die et nocte in fectos filios populi mei? Vel certe

quales ille sunt lacrimae: de quibus in psalmo centesimo primo cantatur. Quia cinere tanquam panem manducauimus: et poculum meum cum fletu miscebam. Quas certum est non illo affectu primi qui in sexto psalmo ex persona penitentis emergit. sed per anxietate vite huius atque angustias et cupinis quibus iusti in hoc mundo positi deprimuntur. et quod etiam psalmi ipsius non solum textus sed etiam titulus euidenter ostendit. qui ex persona pauperis illius de quo in euangelio dicitur. beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum celorum. ita describit. Oratio pauperis cum anxietus fuerit: et coram deo effuderit precem suam. Ab his ergo lacrimis. multum distant ille qui obturato corde de siccis oculis exprimuntur. Quas licet non penitus instructio sas esse credamus. bono enim proposito eorum adeptae emissio. ab his praesertim qui necdum vel ad scientiam peruenire perfectam. vel pristinum seu praesentium viciorum potuerunt ad purum labe mutari. Capitulum trigesimum. **H**is tamen qui in affectum iam transiere virtutum ne quoquam debet hoc modo extorqueri pressio lacrimarum: nec exterioris hominis magnopere affectandi sunt fletus. Qui etiam si fuerint utique producti: nunquam pertingere ad illam sponteam lacrimarum poterunt ubertatem. Magis enim supplicat animam suis conatibus distrahetes humiliabunt atque in ima demergent.



et ab illa celesti sublimitate depo-  
nent. in qua attonita mens oran-  
tis indeclinabiliter est defixa. cūq;  
compellent precū suā intēione  
laxata erga steriles et coactiuas  
lacrimarū guttulas egrotare

**C**aplm̄ tricesimūpmū  
Et ut orōnis vere pāpia-  
tis affectū: n̄ meā vobis  
s̄ beati anthoni sententiā pferam  
Quē ita nōnūq; in orōne nouim⁹  
psluisse: ut eodē in excessu mentē  
frequēt orāte cū solis ortus cepiss̄  
infundi. audierimus eū in seruoze  
spūs pdomātē. Quid me ipēdis  
sol. qz ad hoc iā oris ut me ab  
hui⁹ veri luminis abstrahas clari-  
tate? Cui⁹ etiā hec quoq; est sup  
orōnis sine celestis et pl⁹ q̄ huma-  
na sentētia. Nō est inquit perfecta  
orō: in qua se mōch⁹ l̄ in hoc ipsū  
qd̄ orat intelligit. Et ut nos qz  
scdm̄ mēsura tenuitatē nostre huic  
admirātis sentētie supadicere ali-  
quid audeam⁹: orōnis que exau-  
ditur a dño. in q̄tū experti sum⁹  
indiciā pferem⁹.

**C**aplm̄ xxxij.  
Um orātes nos nulla in-  
terpellauerit hesitatio. et  
fiduciā petitiōis nostre quadam  
desperatione deiecit. si obtinuisse  
nos in ipā orōnis effusione quod  
posam⁹ senserim⁹. nō ambigam⁹  
pces nostras ad deū efficaciter pe-  
netrasse. Tantū enim quis exau-  
diri atq; obtinere merebitur: q̄tū  
vel inspicia se a deo vel deū credide-

rit posse prestare. Irretractabilis  
nāq; est domini nū sentētia. Que  
cūq; orando petitis. credite qz acci-  
pietis et veniet vobis.

**C**aplm̄ xxxij.  
Eman⁹ Hanc exauditi-  
onis fiduciā nūmū de cō-  
scientie puritate credim⁹ emanā.  
Ceterū nos qz cōda adhuc pāo  
rū spina pūgit. quēadmodū eā  
habere possum⁹ nullis patrocinati-  
bus meritis. qbz exaudicētes orā-  
nes nras fiducialiter psumam⁹?

**C**aplm̄ xxxij.  
Hanc. Diuersas exaudi-  
tionū causas esse secundū  
animarū diuersū ac variū statu:  
euāgelica siue pphetica testantur  
eloquia. Habes enim in duorū cō-  
sentione fructū exauditionis domi-  
nica voce signatū. scdm̄ illud. Si  
duo ex vobis cōsenserint sup terrā  
de omni re quācūq; petierint fiet  
vobis a patre meo qui in celis est.  
Habes aliā in fidei plenitudine:  
que grano sinapis cōparatur. Si  
enim habuerit inquit fidem sicut  
granū sinapis. dicetis monti huic  
transi hinc et trāsibit. et nichil im-  
possibile erit vobis. Habes in assi-  
duitate orōnū quā ppter indefessā  
petitiōnū perseuerantiā importu-  
nitate serino domini nominauit.  
Amen amen dico vobis inquit.  
quia si non ppter amicitia. vel ppter  
importunitatem eius surgit. et  
dabit ei quantum opus habuerit.  
Habes et in elemosinarum fructu



Include inquit elemosinā in corde  
 pauperis: et ipsa p te exorabit in  
 tempore tribulationis. **H**abes in  
 emendatione vite: et operibus mi  
 sericordie: secundū illud Dissolve  
 colligationes impietatis: solve fas  
 ciulos depmētis. **E**t post pauca  
 quibus instāsi ieiunij stentitas  
 castigat. **T**ūc inquit inuocabis  
 et dñs exaudiat te: clamabis et  
 dicit ecce assū. **N**onūq̃ sane ex  
 audiri eā tribulationū nimietas  
 facit: secundū illud Ad dominū cū  
 tribularet clamau: et exaudiuit  
 me. **E**t iterū **R**e afflixerit adue  
 nam: qz si clamaueit ad me exau  
 diam eū. qz misericors sum. **V**i  
 detis ergo quot modis obtineat  
 exauditionis grā: ut nullus ad  
 impetranda ea q̃ salutaria sunt et  
 eterna. p̃scientie sue desperatione  
 frangat. **E**t enim miserarū nos  
 trarū cōteplatione cōcordam nos  
 oībus quas supra memorauim⁹  
 penitus destitutos esse ṽtutibz. et  
 nec illā nos habere laudabilē duo  
 rū cōsensionē. nec illā fide grano  
 synapis cōparatā. nec illa opera  
 pietatē que p̃pheta describit. **N**ū  
 quid vel importunitatē que omni  
 volenti sup̃editat habere nō possu  
 mus: per quā eā solū daturū se  
 dñs quidquid oratus fuit repro  
 mittit. **E**t idcirco absqz hesitatio  
 nis infidelitate p̃abus insistendū  
 est: obtenturosqz nos earū iugita  
 te cūcta que secundū deū poposce  
 rimus a nemine est dubitandū.

**H**ortat enim nos dñs volens ea  
 que sūt eterna celestiaqz p̃stare.  
 ut cū importunitate nostra quodā  
 modo coartem⁹. qui importunos  
 non modo nō despiciat nec a fuitat.  
 s̃ eā inuitat et laudat. eisqz p̃sta  
 turū se quidquid p̃seuerant spera  
 uerint benignissime pollicet dñs.  
**P**etite et accipietis. q̃rite et inue  
 nietis. pulsate et aperietur vobis.  
**O**mnis enim q̃ petit accipit. et q̃  
 querit inuenit. et pulsanti aperiet.  
**E**t iterū. **O**mnia quecūqz petier  
 tis in orōne credentes accipietis:  
 et nichil impossibile erit vobis.  
**E**t idcirco si cūcte nos exauditiō  
 nū quas p̃dixim⁹ cause omnino de  
 ficiūt. saltem animet importunitatē  
 instātia. q̃ absqz vlla vel meriti vel  
 laboris difficultate. in cuiuscūqz  
 volentis sita est potestate. **P**ro ce  
 to autē non exaudiendū se suppli  
 cans quisqz non dubitet: cū se du  
 bitauerit exaudiri. **Q**z autē infati  
 gabiliter sit dño supplicandū: eā  
 illo beati daniel docemur exēplo.  
 qz exauditus a p̃mo die qua cepit  
 orare. post primū et vice simū diem  
 consequitur sue petitionis effectū.  
**V**nde nos quoqz non debemus a  
 cepta orationū nostrarū intētionē  
 cessare. si nos exaudiri tardius sen  
 serim⁹. ne forte aut exauditionis  
 grā. dispensatione domini vtiliter  
 differat. aut angel⁹ ad nos diu  
 nū beneficiū delaturus a facie om  
 nipotentis egressus resistente dyabo  
 lo demoret. quē certū ē trāmissū



muneris desiderium ingerere non pos-  
se. si nos a proposito petitionis inten-  
tione cessare reppererit. **Q**uod etiam super  
dicto propheta paulo dubio accidere  
potuisset: nisi virtute incomparabili  
in primum atque vicesimum diem ora-  
tionum suarum perseverantiam protelass-  
et. **A**b huius igitur fidei confidentia  
nulla penitus desperatione franga-  
mur. cum orata nostra nos obtinuisse  
minime senserimus. nec hesitemus  
super domini sponse dicentis.  
**O**mnia quecumque petitis in oratione  
recte accipietis. Retractare namque  
nos quoniam illam beati euangeliste  
iohannis sententiam: qua ambigui-  
tas huius questionis euidenter ab-  
soluitur. **H**ec est inquit fiducia quam  
habemus ad eum: quia quidquid pe-  
tierimus secundum voluntatem eius au-  
dit nos. **E**rgo super hiis tamen plenam  
nos et indubitabile iussit exaudi-  
tionis habere fiduciam: quam non rebus com-  
modis nec solacijs temporalibus. sed  
domini congruant voluntati. **Q**uod  
etiam in oratione communica adinsece  
propinquamus dicentes. **F**iat voluntas  
tua. scilicet non nostra. **S**i enim et  
illud apostoli rectorum murmur. quoniam quid  
oramus secundum quod oportet nesci-  
mus. intelligimus nos nonnumquam sa-  
luti nostre contraria postulare. et com-  
modissime nobis ab eo qui utili-  
tates nostras rectius quam nos ac ve-  
racius intuetur ea quam possumus denegari.  
**Q**uod illi quoque magistro  
gentium accidisse non dubium est. cum  
oralet auferri a se angelum sathane.

qui utiliter ad volaphizandum cum  
appositus fuerat domini voluntate  
dicentis. **P**ropter quod ter dominum  
rogaui ut discederet a me: et dixit  
michi. **S**uffiat tibi gratia mea: nam  
vultus in infirmitate perficitur. **Q**uod  
sensum dominus noster etiam orationibus  
ex persona hominis assumpti. ut for-  
mam quoque orandi nobis quemad-  
modum cetera suo preberet exemplo.  
cum oraret expressit. **P**ater si possi-  
bile est transeat a me calix iste. **V**e-  
rumptamen non sicut ego volo. sed  
sicut tu. cum utique eius a patre non  
discreparet voluntas. **V**enerat enim  
salutare quod perierat: et dare ani-  
mam suam in redemptionem pro multis.  
**D**e qua ipse dicit. **N**emo tollit a me  
animam meam: sed ego pono eam a me  
ipso. **P**otestate habeo ponendi eam: et  
potestate habeo iterum sumendi eam.  
**E**x cuius persona super unitate volun-  
tatis sue quam cum patre iugiter possi-  
debat: per beatum quoque dauid in psal-  
mo tricesimonono ita cantat. **V**e-  
l facere voluntatem tuam deus meus volui.  
**N**am et sic de patre legimus. **P**ater enim  
dilexit deus mundum: ut filium suum uni-  
genitum daret. **E**t de filio nichilomi-  
nus inuenimus. **Q**ui dedit semetipsum  
pro peccatis nostris. **E**t quemadmodum de  
illo refertur. qui etiam pro filio non pro-  
pitiatus est. sed pro nobis omnibus tradidit eum.  
ita de isto narratur. oblatum est quia  
ipse voluit. **E**t ita patris ac filii volun-  
tas una per omnia designatur. ut etiam in  
ipso resurrectionis dominice sacramento.  
operatio indiffusa fuisse docetur.



Nam sicut resurrectione corporis  
eius. patre operatu beatus aposto-  
lus predicat dicens. et deum patrem  
qui suscitauit eum a mortuis. ita fi-  
lius suscitaturum se templum corporis  
sui prestat. Soluite inquit templum  
hoc. et ego in tribus diebus susci-  
tabo illud. Et idcirco hijs qui predi-  
cimus exemplis dominicus ciuitatis. duc-  
tas obsecrationes nostras simili-  
nos quoque debemus oratione condu-  
cere. et hac voce auditis petitionibus  
nostris semper adiungere. Verumpten-  
amen non sicut ego volo. sed sicut tu  
vis. Dat vero constat illum trine  
orationis numerum qui solet in congre-  
gationibus fratrum ad concludendam  
synagoga celebrari. eum qui intento  
animo supplicat obseruare non posse

Capitulum xxxv.

**H**ic oia sane illud euan-  
gelium preceptum diligenter  
obseruandum est. ut intrantes in ci-  
bitalium nostrum clauso ostio nostro  
oremus patrem nostrum. Quod a no-  
bis ita implebitur. Intra nostrum  
cibitalium supplicamus. cum ab omni  
cogitatione siue sollicitudine strepi-  
tu. cor nostrum penitus amouentes.  
secreto quodammodo ac familiariter  
preces nostras domino referamus.  
Clauso oramus ostio. cum stratis la-  
bijs nostris omni quiete silentio suppli-  
camus. non uocem sed cordium scrutati-  
oni. In abscondito oramus. quando  
corde tunc et intente mente petitiones  
nostras soli pandimus deo. ita ut  
ne ipse quidem aduise valeat preces

genere nostre petitionis agnoscere.  
Propter quod cum summo est orandum  
silentio. non solum ne fratres adstantes  
nostris susurris vel clamoribus  
aduocemus. et orantium sensibus ob-  
strepamus. sed ut ipsos quoque inimicos  
nostros qui orantibus nobis maxi-  
me insidiant latrat nostre petiti-  
onis intentio. Ita enim preceptum illud  
implebimus. ab ea que dormit in sinu  
tuo custodi claustra oris tui

Capitulum xxxvi.

**O** quod frequenter quidem  
breue est orandum. ne  
inorantibus nobis inferere aliquid  
insidiator possit inimicus. Illud nam-  
que est sacrificium verum. quia sacrificium  
deo spiritus contribulatus. Hec salu-  
tatis oblatio. ista sunt pura libami-  
na. istud sacrificium iusticie. istud est  
sacrificium laudis. Hec sunt vere ac-  
pingues hostie. ista sunt holocausta  
mata medullata. que conterritis et hu-  
miliatis cordibus offerunt. Que  
que hac qua diximus disciplina et in-  
tentione spiritus exhibentes. efficacia  
poterimus virtute tractare. Dirigatur  
oratio mea sicut incensum in conspectu  
tuo. eleuatio manuum mearum sacri-  
ficia respertinum. Quod etiam nos  
oportuna promouet deuotione solu-  
uere hore ipsius ac noctis aduen-  
tus. de quo quidem licet per tenuitatem  
nostre mensura multa plata vide-  
antur diuque sit peracta collatio.  
per subtilitatem tamen ac difficultate ma-  
terie. paucas admodum credimus dis-  
putatum. **V** Hijs ysaac sanctis



sermonibus stupefacti potius q̄ re  
pleti. respectina sinaxi celebrata.  
sopori paululū mēbra laxaui⁹.  
primoz diluailo s̄b placito pleni  
oris tractatus iterū reūsuri ad nrā  
discessim⁹. tam de p̄ceptoz acqui  
sitione q̄ de promissoz securitate  
gaudentes. Excellentia siquidem  
orōnis nobis tantūmodo p̄mon  
stratā. ordinē vero atqz virtutem  
qua etiā p̄petuitas eius vel ac  
quirenda est vel tenenda. needū in  
tegre p̄cepisse illis disputationib⁹  
senseram⁹.

¶ Explicit collatio abbatis ysaac  
prima de orōne.

¶ Inapit capitula secūda colla  
tionis eius de orōne.

¶ Prohemium in eius de senis col  
latione Caplm primum

¶ De cōuersatione que sup signi  
ficatione pasche intra egipti p̄uin  
nam retetatur Caplm scdm

¶ De abbate serapione et antro  
pomozitatu heresi quā simplicita  
tis errore cōtraxit Caplm. Iij.

¶ De reditu nostro ad eūde abba  
tem ysaac. et inquisitione erroris  
quē senex p̄dicat⁹ incurrit. Iij.

¶ Responsio de origine hereseos  
super⁹ p̄phense Caplm quintū.

¶ Quib⁹ ex causis vnicuiqz nos  
trū aut humilis xp̄s ihesus aut  
glorificatus appareat. Sextū.

¶ In quo finis noster seu p̄fecta  
beatitudo consistat Caplm septimū

¶ Interrogatio super eruditionē  
perfectionis. per quā possimus ad

perpetuam dei memoriā puenire

Caplm octauū.

¶ Responsio de efficacia intelle  
tus que per experientia colligitur

Caplm nonū

¶ De institutione orōnis p̄petue  
Caplm deamū

¶ De p̄fectione orōnis ad quam  
p̄dicta traditione conscenditur

Caplm vndeamū

¶ Interrogatio quomodo spirita  
les cogitationes immobiliter tene  
antur Caplm duodeamū

¶ De mobilitate cogitationū.

Caplm deamūterciū

¶ Responsio quēadmodū stabili  
tas cordis seu cogitationū possit  
acquiri Caplm deamūquartū

¶ Explicit capitula

¶ Inapit collatio secūda eius de  
senis de orōne Caplm p̄mū

**I**nter cetera hec  
anachoritarū in  
sutura sublimia  
q̄ vtrūqz donante  
dño licet impita  
digesta sūt sūlo

quidā nos interserere atqz interē  
qd̄ velut pulchro corpi ncuū quē  
dam videat apponere narrationis  
ipsius ordo cōpellit. q̄q̄ nō dubitē  
ex hoāpso nō minimā instructionē  
sup oīpotētis dei q̄ in genesi legit  
ymagine q̄busqz simpliciorib⁹ asse  
rendā. p̄sertim cū tanti dogmatis  
causa v̄tatur. vt ignoratio e⁹ sine  
ingenti blasphemia et catholice fi  
dei detrimento esse nō possit.



Capitulum secundum

**I**nter egipti egione mos  
iste antiqua traditioe ser  
uatur. ut pacto epyphanioru die  
que puinae sacerdotes illius vel  
communia baptisnu vel secundu car  
nem natiuitatis esse desinuit. et  
idcirco utriusq; sacramenti sollemp  
nitate non bisarie ut in occiduie  
puincie s; sub vna die huius festi  
uitate concelebrat. epistole ponti  
fias alexandrim p vniuersas egip  
ti ecclesias dirigunt. quib; iniciu  
quadragésime et dies pasche non  
solu per ciuitates omnes s; etiam  
p vniuersa monasteria designet.  
Secundu igit huc morem post di  
es admodu paucos q; superior cu  
abbate ysaac fuerat agitata colla  
tio. theophili pde vrbis episcopi  
solempnes epistole comearunt. Qui  
bus cu denudatioe paschali cotra  
incepta quoq; antroponositaui  
heresim longa disputatione disse  
ruit. eamq; copioso sermone des  
tinxit. Qu tanta est amantudine  
ab vniuerso ppe modu genere mo  
nachoru qui p tota puina egip  
ti morabant p simplicitatis errore  
suscepti. ut cotrario memoratu  
pontificem velut heresi grauissima  
deprauatu. pars maxima seniozu  
ab vniuerso fraternitatis corpore  
decerneret desecandum. q; scilicet  
impugnare scripture sancte sententia  
videret. negans omnipotentem deum  
humane compositione figure forma  
tu. cu ad eius ymaginem creatum

adam scriptura manifestissime tes  
taretur. Deniq; et ab hys q erat  
in hemo scithi comorantes. quiq;  
pfectione ac scientia oibus q erat  
in egipti monasterijs preminebat.  
ita e hec epistola refutata ut pter  
abbate pasnuu nostre congregati  
onis psbiteru nullus ca ceterozu  
psbiterozu qui in eadem heremo  
alijs tribus ecclesijs psidebant.  
ne legi quide aut recitari in suis co  
uentibus prosus admitteret

Capitulum tertium

**I**nter hos ergo qui hoc  
detinebant errore. fuit  
antiquissime districtionis vir atq;  
in actuali disciplina p omnia con  
sumatus nomine serapion. Cui  
imperitia super pdicti dogmatis  
opinionem tm preiudicabat autis  
veram tenentib; fide. quantum ipse  
vel vite merito vel antiquitate epis  
omnes fere monachos anteibat.  
Cu hic sacri psbiteri pasnucij mul  
tis adhortationib; ad tranisere  
fidei no poss; adduci. eo q nouella  
ei hec psuasio. nec ab anteriorib;  
aliqui copta vel tradita videretur.  
accidit ut quida dyacon; sume sci  
entie vir nomine sonus desiderio  
videndi fratres q in eade heremo  
comanebant. de cappadoie ptibus  
adueniret. Que beatus pasnuu  
suma gratulatione suscipiens. ad  
confirmatione fidei q fuerat pdicti  
pontifias las cophensa. pduens  
in mediu cora autis fabus scisci  
tatur. illud que admodu quod in



genesis dicitur. faciam9 hominē ad  
ymaginē ⁊ similitudinē nostrā. ca  
tholice totius orientis interpretatē  
tur ecclesie. Cumq; ille non sēdm  
humilē lē sonū s; spiritaliter yma  
ginem dei ac similitudinē tradi ab  
vniuersis ecclesiā pīnāpib9 ex  
planaret. idq; copioso sermone ac  
plurimis scripturā testimonijs  
approbaret. nec posse in illā imēsa  
et incōprehensibilē atq; inuisibilē  
maiestatē aliq; huiusmodi cadere.  
qđ humana cōpositione valeat ac  
similitudine arcū scribi. quippe cū  
incorporea ⁊ incōposita simplex  
q; natura sit. queq; sicut oculis  
dephēdi. ita mente non valeat es  
timari. tāte senex multē ac validis  
simis doctissimū viri assertionibus  
motus. ad fidē catholicę traditio  
nis attractus est. Cumq; sup hoc  
eius assensu infinita vel abbatem  
pasnuā vel nos omnes leticia re  
pleuiss; q; salicet virū tante anti  
quitatis virtutibusq; cōsumatū.  
imperitia sola ac simplicitate rusti  
citatis errantem. nequaquā vsq; ad  
finem deuiare dñs a tramite recte  
fidei pmississ; et pro grāū actione  
surgentes pces dño pariter funde  
rem9. ita est in orōne senex mēte  
cōfusus. eo q; illam antropomorfī  
tati ymaginē deitatē quā pponē  
sibi in orōne consueuerat aboleri  
de corde suo sentiret. ut in amaris  
simos fletus crebrosq; singultus  
repe te prūpens in terramq; pstra  
tus cū eiulatu validissim9 proda

marer. **H**eu me miserū. tulerunt a  
me deū meū. ⁊ quem nūc teneam  
non habeo. vel quem adozem vel  
interpellē iam nescio. Dup qua re  
valde p̄moti. necnō eāam p̄tente  
collationis v̄tute adhuc in nostris  
cordibus insidēte ad abbate ysaac  
rediūm9. Quē comin9 intuentes  
hys sermonib9 adozsi sum9.

**C**aplm quartū.  
**H**ec nos eāam cura eius  
rei que nup oborta est no  
uitasq; p̄tente collationis que sup  
orōnis statu digesta est de siderū  
recurtere ad tuā beatitudinē postpo  
sitis omnibus inatari. adicat tū  
aliquid huic cupiditati eāā abba  
tis serapionis tā grauis error ne  
q̄simozū vt arbitramur demonū  
calliditate cōceptus. Non enim p  
ua desperatione deiamur. cōsiderā  
tes eū labores tātos quos p qua  
draginta ānos in hac heremo tā  
laudabiliter exegit ignorantie h9  
vicio non solū penitus p̄didisse s;  
eāam perpetue mortis incurrisse  
discrimen. Vnde ergo vel cur ei  
hic tā grauis error irrepsit. p̄i  
mū desideram9 agnoscere. deinde  
q̄sumus edoceri. quēadmodū ad  
illā orōnis qualitātē de qua p̄tē  
non solū copiose s; eāam magnifi  
ce disputasti puenire possim9. In  
hoc enim p̄seat in nobis amirabi  
lis illa collatio. vt stuporē tantū  
modo mentis incurreret. non quē  
admodū ea p̄ficere vel apphēdē  
valcrem9 ostenderet.



### Capitulum quintum

**S**aac. Non est mirandum hominem simplicissimum et de substantia ac natura diuinitatis nunquam penitus eruditum et rusticitatis vicio ac consuetudine erroris antiquo usque nunc decineri vel decipi potuisse. et ut ita dicam verius in errore pristino perducere. qui non recitanti sicut putatis demonum illusionem. sed ignoracione pristina gentilitatis infertur. dum secundum consuetudinem erroris illius quo demones hominum figura composita excolebant. nunc quoque illam incomprehensibilem atque ineffabilem veri numinis maiestatem subarascione alicuius ymaginis estimat adoranda. nichil se retinere vel habere credentes si proposita non habuerint ymaginem quandam. quam in supplicatione positi iugiter interpellent. eamque arant ferant mente. ac per oculos semper teneant affixam. Dup quoque hoc errore competens dirigitur illa sententia. Et mutauerunt gloriam incorruptibilem dei in similitudinem ymaginis corruptibilis hominis. Iheronimus quoque. Populus inquit meus: mutauit gloriam suam in ydolum. Qui error licet origine hac. quod diximus. quoruam sensibus sit inolitatus. nichilominus tamen in illorum quoque animis qui nunquam gentili superstatione polluti sunt. sub colore testimonij huius. quo dicitur. faciamus hominem ad ymaginem et similitudinem nostram. imperitia seu rusticitate

faciente pertractus est. ita ut etiam heresis antropomorfitarum sub occasione detestande huius interpretationis emergerit. que inmensam illam ac simplicem diuinitatis substantiam linamentis nostris et humana figuracione proposita pertrahit peruersitate pertrahit. Quam tamen si quis fuerit catholicus dogmatibus institutus. ut gentile blasphemiam detestabitur. et ita ad illam orationis purissimam perueniet qualitate. que non solum nullam diuinitatem effigiem. nec linamenta corpora quod dictum quoque nefas est. in sua supplicatione miscebit. sed ne ullam quidem in se memoriam dicti cuiusque vel facti. speciem seu formam cuiuslibet caracteris admittet. Capitulum sextum

**S**ecundum mensuram namque puritatis sue sicut superiore collatione prefatus sum. vna quoque mens in oratione sua vel erigitur vel formatur. tamen scilicet a terrenarum rerum ac materialium contemplacione discedens. quantum eam status sue puritatis peperit. feceritque. Ihesum vel humile adhuc vel carneum vel glorificatum in maiestatis sue gloria venientem. in multis obtutibus anime pueri. Non enim poterunt intueri Ihesum venientem in regno suo. qui adhuc sub illa quodammodo iudaica infirmitate detenti. non queunt dicere cum apostolo. Et si cognouimus secundum carnem christum: sed nunc iam non nouimus. Sed illi soli purissimis oculis diuinitatem ipsius speculantur.



qui de humilibus ac terrenis ope-  
ribus et cogitationibus ascendentes.  
cum illo secedunt in excelsa solitudinis  
monte. qui liber ab omnibus terrenarum  
cogitationum ac perturbationum tu-  
multu. et a creatorum visuum permixti-  
one secretus. fide purissima ac vir-  
tutum eminentia sublimatus. gloria  
vultus eius et claritatis reuelat  
ymaginē huius qui merentur eum mun-  
dis anime obtutibus intueri. Ce-  
terum videtur ihesus etiam ab huius  
qui in ciuitatibus et castellis ac vici-  
lis commorantur. hoc est qui in actuali  
conuersatione sunt atque operibus con-  
stituti. sed non illa claritate qualis ap-  
paruit eis qui cum ipso possunt in pre-  
dicto monte ascendere. id est petro  
iACOBO et iohanni. Ita enim in soli-  
tudine et moysi apparuit. et helye  
locutus est. Quod volens dominus noster  
confirmare. ac perfecte nobis relinquere  
puritatis exempla. et quidem cum ipse  
fons inuiolabilis sanctitatis ad ob-  
tinendam eam secessionis adiutorio ac  
solitudinis beneficio extrinsecus non  
eget. non ei poterat ullis turbarum  
sordibus maculari plenitudo purita-  
tis. nec contaminari humano consortio  
qui vniuersa polluta emundat atque  
sanctificat. secessit tamen in monte solus  
orare. per hoc scilicet nos instruens  
sue secessionis exemplo. ut si inter-  
pellare nos quoque voluerimus deum.  
puro et integro cordis affectu ab  
omni inquietudine et confusione tur-  
barum similiter recedamus. ut in hoc  
corpe commorantes ad similitudinem

quantam illius beatitudinis qui in fu-  
turo reprobmittit sanctis. vel ex ali-  
qua parte nos optare possimus sitque  
nobis omnia in omnibus deus

**C**apitulum septimum  
Vnde enim perfecte consum-  
mabitur in nobis illa sal-  
uatoris nostri oratio. qua per suos  
discipulis orauit ad patrem dicens.  
ut dilectio qua dilexisti me in ipse  
sit. et ipsi in nobis. et iterum. ut omnes  
vnum sint sicut tu pater in me et ego  
in te. et ipsi in nobis vnum sint. quoniam  
illa dei perfecta dilectio qua prius  
nos ille dilexit. in nostri quoque cor-  
dis transierit affectum. hac comuni-  
ta oratione completa quam credimus nul-  
lo modo posse cassari. Quod ita fiet  
cum omnis amor. omne desiderium.  
omne studium. omnis conatus. om-  
nis cogitatio nostra. omne quod vi-  
demus. quod loquimur. vel quod spe-  
ramus deus erit. illaque unitas que  
nunc est patris cum filio et filii cum pa-  
tre in nostro fuerit sensu nostraque  
mente transfusa. id est ut quemadmo-  
dum ille nos sincera et pura atque in-  
dissolubili diligit caritate. nos quoque  
ei perpetua et inseparabili dilectio-  
ne iungamur ita scilicet eisdem copu-  
lati. ut quidquid speramus. quidquid  
intelligimus. quidquid loquimur.  
dei sit. in illum iamque puenientes  
quem prediximus finem. quem do-  
minus orans in nobis optat im-  
pleri. ut omnes sint vnum sicut et  
nos vnum sumus. ego in eis. et tu in  
me. ut sint et ipsi consummati in vnum



Et iterū Paſ quos dediſti michi  
volo vt ubi ego ſū ⁊ ipſi ſint meā  
Hec igitur deſtinatio ſolitaria. Hec  
eſſe debet omnis intentio. vt pma  
gine futuri beatitudinis in hoc cor  
pore poſſit mereat. ⁊ quodamō  
arca celeſtis illius cōuerſationis  
et glorie inapiat in hoc vaſculo p  
gulaſte. Hic inq̃ ſinis totius per  
fectionis eſt. vt eo vſq; extenuata  
mens ab omni ſitu carnali ad ſpi  
ritalia cotidie ſublimeſ. donec om  
nis eius cōuerſatio. omnis volu  
tatio cordis vna et iugis efficiat  
oratio.

#### Capitulum octauū

**O**ermanus Maior nobis  
ad pteite collatiois illi9  
amirationē ob quam huc  
reuerim9 magnitudo ſuporie ac  
ceſcit. Qm̃ enī inatamento doc  
trine huius ad deſideriū perfecte  
beatitudinis inflāmur. tanto  
maiore deſperatione conādimus.  
ignorātes quēadmodū diſciplinā  
tate ſublimitatis expetere. vel ob  
tinere poſſim9 Propter qd̃ que in  
cella poſiti diutina meditatione  
voluerē ceperam9. qz neceſſe eſt lo  
quaci forſitā pſtatione proferre.  
q̃ſumus explicari ea a nobis pa  
enter admittas. q̃q̃ ſciam9 bea  
titudinē tuā nullis offendī ſolere  
ineptiis infirmorū. q̃ vel ob hoc  
ſūt in mediū pferendū. vt q̃ in eis  
abſurda ſūt corrigant. Qm̃ itaq;  
opinio noſtra ſeſe habet. cuiuslibet  
artis ſeu diſcipline pfectio neceſſe  
eſt vt a q̃busdā mollibus inapiēs

tudimentis. ſaſcioribus primū ac  
tenuioribus micis imbuatur. vt  
quodā irrationabili late mter ta  
paulatim educataq; ſuccreſcat.  
atq; ita ab imis ad ſūma ſenſim  
gradatimq; cōſcendat. Quibus cū  
ſuent planiora principia. ⁊ quodā  
modo iannas arrepte pfectionis  
ingreſſa. ad penetrabiliora quoq;  
pfectionis excelsa ſaſtigia cōſequē  
ter et abſq; labore pueniat. Nā  
quēadmodū pnuāare puerorum  
quiſpiā ſimplices poterit copulaſ  
ſyllabarū. niſi prius elementoz  
caracteres diligenter agnouerit.  
Aut quō legendi peritiā pſequē  
qui breues et anguſtas deſcripti  
ones nominū necdū eſt ydoneus  
cōiungere. Qua autē rōne is qui  
peritiā grammatice diſcipline min9  
eſt imbutus. vel r̃thorice ſaciendā  
vel philoſophicā ſcientiā pſequitur.  
Quapropter huic quoq; ſublimiſſi  
me diſcipline. per quā inſtruimur  
deo iugiter inherere. non dubita  
quetā inſtitutionis eſſe ſudamīna.  
quibus primū ſeruiſſime colloca  
tis. poſt hec ſuppoſita extollantur  
pfectionis excelsa ſaſtigia. Cuius  
hec eſſe principia tenuiter ſuſpici  
mur. vt primū nouerim9 qua me  
ditatione teneat vel cogiteſ de9.  
deinde hanc tantē quēcūq; eſt ma  
teriam. quēadmodū valeam9 im  
mobiliter auſtodire. quod etiā non  
ambigim9 culmen totius pfectio  
nis exiſtere. Et idcirco quādā me  
morie hui9 materiā. qua de9 mēte



compiatur. vel perpetuo teneatur. nobis cupimus demonstrari. ut eam per oculos retinentes. cum elapsos nos ab eadem senserimus. habeamus in promptu quo respicientes illico reuertamur. ac resumere illam sine ulla circuitus mora. et inquisitionis difficultate possimus. Euenit namque ut cum de theoriis spiritualibus euagati. ad nosmetipsos velut de letali sompno conuertimur. et tamquam expressam materiam querimus illam quam obruta est. qua spiritalem memoriam resuscitare possimus. retardati ipsius inquisitionis mora. priusquam reperiamus eam. a nostro conatu iterum deuoluamur. et antequam spiritualis quidam pariat ut intuitus. concepta cordis euanescat intentio. Quam confusio nem idcirco nobis accidere satis certum est. quia speciale aliquid per oculos positum. velut formula quamdam stabiliter non tenemus. ad quam possit vagus animus post multos anfractus ac discursus varios reuocari. et post longa naufragia velut portum quietis intrare. Itaque sit ut hac ignoracione ac difficultate. mens iugiter impedita. errabunda semper et velut ebria per diuersa iactetur. et ne illud quidem quod casu potius quam industria sibi in occurrit spiritale. diu ac firmiter teneat. dum aliud ex alio semper recipiens. sicut introitus eorum atque principia. ita etiam finem discessumque non sentiat.

Capitulum nonum

**N**aac. Inquisitio vix ita minuta atque subtilis. et prime puritatis presignat indicium. Nec enim de hijs saltem interrogare. non dicam introspicere. atque discernere. quispiam praeualebit. nisi quem diligens et efficax mentis industria. ac sollicitudo peragat. ad persequendum istam profunditatem peruenit questionum. castigateque vite iugis intentio. per experientiam fecerit actualem. attemptate puritatis huius limina. iam assidue pulsare. Et idcirco quoniam video vos non dicam per foribus orationis illius vere. de qua disserimus adfuisse. sed ipsis quodammodo experientie manibus penetrabilia eius. et interiora palpare. et quedam membra ianuamque contingere. nec me laboraturum credo. ut iam intra aulam quodammodo ipsius oberrantes. in aditum quoque in ipsum domum de deo introducam. nec vos introspicienda hec que demonstranda sunt. villo difficultatis obstaculo retardandos. Proximus enim cognitioni est. qui quid inquirere debeat prudenter agnoscat. Nec a scientia longe est. qui cepit intelligere quid ignorat. Et idcirco non vereor notationis vel leuitatis incurrere. si ea quae in superiore tractata. de orationis perfectione discentes disputationi subtraxerim. pro palaeo. quorum virtute vobis in hac exercitio. ac studio collocaf. eam sine misterio nostra famo. per dei gratiam arbitror fuisse resecandam.



**Q** Capitulum decimum  
Propter secundum illam  
institutionem. quam puulorum  
eruditioni prudenter parastis.  
qui alias elementorum traditionem  
primam pape non possunt. nec eorum  
agnoscere lineas. vel interperda ma-  
nu querit describere caracteres. nisi  
quod primum typis quibusdam et fornu-  
lis certe diligenter impressis. effigi-  
es eorum exprimere. contemplatione  
iungi. et cotidiana imitatione con-  
suescant. Huius quoque spiritualis  
theorie tradenda vobis formula  
est. ad quam semper tenacissime vestrum  
intuitum dirigentes. vel eam salu-  
briter voluerit indisrupta iugitate  
discatis. vel sublimi xes intuitus  
scandere illius usu. ac meditatione  
possitis. Hec igitur vobis huius quam  
queritis discipline. atque orationis for-  
mula proponitur. quam unusquisque mo-  
nachus ad iugem dei memoriam  
tendens. incessabili cordis voluta-  
tione meditari. expulsa omnium co-  
gitationum varietate consuecat. nec  
alias eam ullo modo poterit retinere.  
nisi ab omnibus fuerit corporalibus  
curis. ac sollicitudinibus absolutus.  
que sicut nobis a paucis. qui anti-  
quissimorum patrum residui erant tra-  
dicta est. ita a nobis quoque non nisi  
rariis. ac vere sitientibus intima-  
tur. Erat itaque ad perpetuam dei me-  
moriam possidendam. hec insepabili-  
ter proposita vobis formula pietatis.  
Deus in adiutorium meum intende.  
Domine ad adiuuandum me festina.

Hic namque Basilus non immerito  
de toto scripturarum excerptus est  
instrumento. Recipit enim omnes  
affectus. quicunque inferri humana  
possunt nature. et ad omnem statum  
atque vniuersos incursus. apte satis  
et competenter aptat. Habet siquidem  
aduersus vniuersa discrimina in-  
uocationem dei. habet humilitatem  
pie confessionis. habet sollicitudinis  
ac timoris perpetui vigilantiam. ha-  
bet considerationem fragilitatis sue.  
exauditionis fiduciam presentem semper  
assistentemque presidium. Qui enim iugiter  
suum inuocat protectorem. certus est cum  
semper esse presentem. Habet amoris  
et caritatis ardorem. habet insidiarum  
contemplationem. inimicorumque fornicum  
Quibus perspicuus semetipsum die  
noctumque vallatum. quatenus se non posse  
sine sui defensoris auxilio liberari.  
Hic Basilus. omnibus infestatione  
demonum laborantibus. inexpugna-  
bilis murus est. et impenetrabilis  
lozica. ac munitissimum dipens. Iste  
in accidia et anxietate animi collo-  
catus seu tristitia vel cogitationibus  
quibuscumque depressus. salutis reme-  
dia desperare non patitur. ostentans  
illum quem inuocat inspicere iugiter  
nostra certamina a suis supplicibus  
non abesse. Iste nos in spiritualibus  
successibus. cordisque leticia constitutos.  
amonet extolli penitus non  
debere. nec inflari de prospero statu.  
quem sine protectore deo retineri non  
posse testatur. dum non solum cum semper  
est velociter ut sibi auxilietur imploret.



**I**ste inquam vñcuq; nostru  
in qualibet qualitate degenti. ne  
cessarius et vñlis inuenit. Nam  
qui se semp atq; in omnib; deside  
rat adiuuari. manifestat q; nō tm  
in rebus duris ac tristibus. sed etā  
in secundis ac letis. pari modo deo  
egeat adiutore. vt quēadmodū  
ex illis etui. ita in istis cum faciat  
inorari. in neutro sciens humanā  
fragilitate sine illius opitulatione  
subsistere. **C**astumargie passione  
perstringor. abos quos heremus  
ignorat inquiror. et in squalida soli  
tudine ingeruntur michi odores re  
galium ferulorum. atq; in illorum  
desideria sentio me inuitissimū tra  
hi. dicendū michi pñde est. **D**e9  
in adiutoriu meū intende; domi  
ne ad adiuuandū me festina Anti  
apare horam statute refecionis in  
sugor. seu modū iuste ac folliate  
patatis. etinere tū magno cordis  
dolore pñdo. tū gemitu in est pda  
mādy **D**e9 i adiutoriu meū itēde;  
dñe ad adiuuandū me festina Feiu  
nijs me ob impugñtōez carnis dis  
trictioribus indigente. stomachi p  
hibet lassitudo. seu vñtē ariditas.  
constictioq; deterret. vt effectus  
meo desiderio tribuatur. vel certe  
vt estus carnis gaupiscentie absq;  
temperamento districtioris ieiunij  
cōquiescant. orādū michi est **D**e9  
in adiutoriu meū itēde; domine  
ad adiuuandū me festina **A**ccēdes  
ad refecionē hora legitima sugge  
rente perceptionē panis exhorteo.

atq; ab omni esu naturalis necessi  
tatis excludor. tū eiulatu pclama  
dum est michi **D**eus in adiutoriu  
meū intende; domine ad adiuuan  
dum me festina. **V**olentē me ob  
stabilitate cordis insistere letationi.  
interpellans capite phibet dolor.  
horaq; tercia facie in meam ad sa  
crām paginam sopnus alludit. ac  
deputatū temp9 vel trasgredi vel  
puenire cōpelloz. ipsum deniq; at  
noniā synaxeos. psalmozūq; mo  
dū. interadere me grauissima sop  
ni cogit impressio. similiter pda  
mandū est michi **D**eus in adiuto  
riu meū intende; domine ad adiu  
uandū me festina. **D**ublato ab o  
culis meis sopore. multē me nocti  
bus dyabolicē insopnijs video fa  
tigatū. omnēq; a palpebris meis  
refecionē nocturne quietē exclusā.  
cum suspirijs orandum est michi.  
**D**e9 in adiutoriu meū intende;  
domine ad adiuuandū me festina  
**A**dhuc me in collutatione positi  
uicioz. tiāllatio carnis epēte ppi  
git. et ad q̄sensū p̄trahē dormiente  
blāta oblectatiōe conat. ne ignis  
alien9 exestuās vreat suauē olētē  
flosculos castitatē. clamādū est in  
**D**e9 in adiutoriu meū intende;  
dñe ad adiuuandū me festina. **E**x  
ticta sentio libidis inctiua. et geni  
talē mēbs meis itēpuisse feruorē.  
vt pta h̄ **D**e9 pmo grā dei i me diu  
ti9 ppetuo pseueret. infete diādū  
est in **D**e9 in adiutoriu meū itē  
de; dñe ad adiuuandū me festina.



**I**te. philargie. tristitie stimulis  
inquietor. rogorq; ppositam atq;  
amica michi interrumpere lenitate.  
ne in amaritudine fellis perturbati  
one adducat furoris. cum summo in  
gemitu pclamandū est. **D**eus in  
adiutoriu meū intende: domine  
ad adiuuandū me festina. Accidie.  
tenodoxie. supbie elatiōe pceptor.  
ac de alienorū negligentia. vel te  
pore quiddā mens subtili cogitati  
one blandiē. ne in me preualeat  
hoc inimia puidosa suggestio. cū  
omni patione cordis orandū est  
michi **D**eus in adiutoriu meū in  
tende: domine ad adiuuandū me  
festina. **H**umilitate et simplicitate  
grāz supbie tumore deposito. iugi  
contritione vel compūctione spiri  
tus acquisiui. ne rursus veniat in  
pes supbie. et manus peccatoris  
moueat me. grauiusq; de victorie  
mee elatiōe cōfodear. totis michi  
pclamandū est viribus **D**eus in  
adiutoriu meum intende: domine  
ad adiuuandū me festina. **E**uaga  
tionib; anime innumens ac diuer  
sis et instabilitate cordis exestuo.  
nec cogitationū dispersiones va  
leo coherere. ipsamq; orationem  
meā fundē absq; interpellatione.  
vel fantasmate manū figurari.  
sermonūq; et actū retractatione  
non possum. tātaq; me sentio steri  
litate huius ariditate constrictū.  
vt nullas omnino spiritualiū sensuū  
generationes parturare me sentia.  
vt de hoc animi squalore merear

liberari. vnde me gemitib; multis  
atq; suspirijs expedire non possū.  
necessarie pclamabo **D**eus in ad  
iutoriu meū intende: domine ad  
adiuandū me festina. **D**irectionē  
rursus anime. stabilitate cogitati  
onū. alacritate cordis cū ineffabili  
gaudio et mentis exassu. visitati  
one sancti spiritus me sentio conse  
cutū. exuberantia quoq; spiritualiū  
sensuū redundante. reuelationē sa  
cratissimorū intellectū. et antea  
michi penitus occultorū epentina  
domini illustratione papi. vt et in  
hys merear diutius imorari. solli  
cite michi est frequenterq; conda  
mandū **D**eus in adiutoriu meū  
intende: domine ad adiuuandū  
me festina. **N**octurnis demonū  
terrozib; arcuallatus exagitōz  
et imundorū spiritūū fatasmatib;  
inquietor. spes ipsa michi salutis  
ac vite trepidationis horrore sub  
trahitur. ad salutare vñali hui;  
portū confugiēs. totis viribus p  
clamabo **D**eus in adiutoriu meū  
intende: domine ad adiuuandum  
me festina. **R**ursus cū fūco cōsola  
tione domini reparatus. et ipsius  
animatus aduentu. velut inume  
ris angelorū milibus me sensero  
arcūseptū. ita eorum quos morte  
grauū antea tremiscebā. et quorū  
tactu pmo vñia horrore mentis  
et corporis sentieba. repente agref  
sus expetere audeā. et puocacē con  
flictus. vt in me constantie huius  
vigor p dei grāz diutius imorēto



totis michi est virib9 pdamandū  
**D**e9 in adiutoriū meū intende:  
domine ad adiuuandū me festina  
Huius igitur v'sicali oratio in ad  
uersis vt euamur. in p'speris vt  
seruemur ne extollamur. inaccessabi  
li iugitate fundenda est. Huius in  
quam v'sicali meditatio in tuo  
pectore indistrupta inuoluat: hūc  
in opere quolibet seu in ministerio  
vel itinere constitutus. de cantare  
non desinas. Hunc et dormiens  
et reficiens et in ultimis nature ne  
cessitatibus meditare. Hec voluta  
tio cordis velut formula tibi salu  
tarē effecta. non solū illesū ab om  
ni demonū inuersione custodiet. s3  
etiam a cunctis te vicijis terrene  
contagionis expurgans. ad illas  
inuisibiles theozias celestesq3 per  
ducet. atq3 ad illum ineffabilem  
ac perpauis expertum prouehet  
orationis ardorem. Hunc v'sicali  
lū meditantī tibi sopnus irripat:  
donec inaccessibili eius exeritatione  
formatus etiam per soporem eum  
de cantare consuescas. Hic tibi ex  
pergesfacto primus occurrat: is te  
euigilante cogitationes antiāpat  
vniuersas. Hic te de tuo surgente  
cubili auuationi genuū teadat:  
atq3 illuc deinceps ad omne op9  
actusq3 deducat. Hic te omni tem  
pore prosequatur. Hunc medita  
beris secundum precepta legis se  
dens in domo et ambulans in iti  
nere: dormiens atq3 consurgens.  
Hunc scabes in lumine et ianuis

oris tui. hunc in parietibus dom9  
tue. ac penetrabilibus tui pectoris  
collocabis. ita vt hec ad orationē  
prociubenti sit tibi acclius decan  
tatio. et exinde consurgenti atq3  
ad omnes vsus vite necessariōs in  
cedenti. fiat erecta et iugis oratio.

#### Caplū vndeamū

**I**tam mens indefinē  
formulā teneat. donec vsu  
eius inaccessibili et iugi meditatione  
firmata. auctarū cogitationū diui  
tias amplasq3 substantias abiciat  
et refutet. atq3 ita v'sicali hui9 pau  
ptate cōstricta. ad illā beatitudinē  
euangelicā que inter ceteras beati  
tudines primatū tenet. prona faci  
litate pueniat. Beati enim inquit  
pauperes spiritu: qm̄ ipsorum est  
regnū celoz. Et ita p̄ istius modi  
paup̄tate egregius paup̄ existens:  
illud pphetiā implebit eloquiū.  
Paup̄ et inops laudabūt nomen  
tuū. Et reuera q̄ maior aut sāctior  
potest esse paup̄ertas. q̄ illius qui  
nichil p̄sidij. nichil se vicū habere  
cognoscens. de aliena largitate co  
tidianū poscit auxiliū. et vitā suam  
atq3 substantiā. singulis quib9q3  
momentis diuina ope intelligens  
sustentari. verū se mendiciū domini  
non imento p̄fiteatur. supplicat ad  
eum cotidie clamans. ego mendi  
cus sum et pauper. deus adiuua  
me. ac sic ad illam q3 multiformē  
sciētā dei ipso illum. nate p̄ ceteris.



incipiat deinceps sublimioribus ac  
sacratioribus mysteriis saginari.  
secundum illud quod dicitur per prophetam.  
montes excelsi ceruis. petra refugium  
eruditionis. **Q**uod satis apte huic  
quod diximus sensui coaptatur. eo quod  
quisquis in simplicitate atque in in  
nocentia perseverans nulli est noxius  
vel molestus. sed sua tantum simplici  
tate contentus. solummodo se ab insi  
diantium periculis desiderat contutari.  
velut erinaceus spiritualis effatus.  
iugum evangelice illius petre velami  
ne protegatur. id est memoria do  
minice passionis. predictaque versatili  
inaccessibili meditatione munitus.  
insestabile inimica delectat insidias.  
**D**e hys spiritualibus erinacibus. et  
in proverbis ita dicitur. **E**t erinaceus  
gens invalida. qui fecerunt in petris  
domus suas. **E**t reuera quid inva  
lidius christiano. quid infirmius  
monacho. cui non solum nulla minu  
tiam vindicta supeditat. sed ne le  
vis quidem tantaque commotio saltem  
intrinsecus pullulare conceditur.  
**Q**uisquis autem ex hoc proficiens sta  
tu non solum innocentie simplicitate  
possidet. sed etiam discretionis virtute  
munitus vitulentorum serpentium ex  
terminator effectus est. habens  
contum sathana sub pedibus suis.  
et ad figuram rationabilis cervi mentis  
alacritate pervenit. pasceat in proph  
etias atque apostolicas moribus. id  
est excelsissimis eorum ac subtilissi  
mis sacramentis. **Q**uorum iugum pas  
citur vegetatur. omnes quoque psalmorum

affectus in se recipiunt. ita incipiet  
decanare. ut eos non tamquam a propheta  
propositos. sed velut a se editos. quasi  
oratione prophetam. profunda cordis  
compunctione deprimat. vel certe  
ad suam personam estimet eos fuisse  
directos. eorumque sententiam non tunc  
tantummodo per prophetam. aut in  
propheta fuisse completam. sed in se  
cotidie geri impletque cognoscat.  
**T**unc enim scripturae divinae nobis  
clarius pateant. et quodammodo  
earum vene medullaeque panduntur.  
quam experientia nostra earum non tam  
parit sed etiam pervenit notionem.  
sensusque verborum non per expositio  
nem nobis sed per documenta reserant.  
**E**undem namque recipientes cordis af  
fectum. quo quisque decantatus vel  
scriptus est psalmus. velut auctores  
eius facti praedicant magis intellec  
tum eius quam sequimur. id est ut prius  
dictorum virtute quam notitiam diligenter  
quid in nobis gestum sit. vel cotidi  
anis generatur inaccessibus. superveni  
ente eorum meditatione quodammodo  
revertemur. et quod nobis vel negli  
gentia nostra pepererit. vel diligentia  
conquisierit. vel prudentia divina  
contulerit. vel instigatio fraudaverit  
minuat. vel subtraxerit lubrica aut  
subtilis obliuio. et intulerit huma  
na fragilitas. seu impronida fessel  
erit ignoratio. decantantes remi  
niscamur. **O**mnes namque hos af  
fectus in psalmis invenimus expressos.  
ut ea quae inaccessibilia velut in spe  
culo purissimo quidam effigantur



agnoscam⁹. et ita magistratib⁹ ef-  
fectibus eruditi. nō ut audita. sed  
tāq̃ perfecta palpem⁹. nec t̃q̃ me-  
morie cōmendata. s̃ velut ipsi retū  
naturē insita de interno cordis par-  
turiām⁹ effectū. ut eoz sensus nō  
textu lectionis sed experientia p̃ce-  
dente penetrem⁹. atq; ita ad illā  
orōnis incorruptioēz mens nostra  
perueniet. ad quā in superiore tracta-  
tu quātū dñs donat⁹ dignatus est  
ordo collationis ascendit. Que nō  
solū nullius ymaginis occupatur  
intuitu. sed etiam nulla vocis nul-  
la verborū p̃secutione distinguitur.  
Ignita vero mentis intentione p̃-  
ineffabilem cordis excessum in ex-  
plicabili spirit⁹ alacritate p̃ferēz.  
quāq; mens extra omnes sensus  
ac visibiles effecta materies. ge-  
mitibus inenarrabilib⁹ atq; suspi-  
rijs pfundit ad deū

**C**aplm̃ duodecimu  
Reman⁹. Nō solū nobis  
traditionē spūalis huius  
quā poposcim⁹ discipline. sed ipsā  
plane p̃fectionē satis apte atq; di-  
luatē putam⁹ exp̃ssam. Quid enī  
potest esse p̃fectius q̃d re sublim⁹  
q̃ dei memoriā tam p̃pēdiosa me-  
ditatione p̃plecti. atq; vnius versi-  
culi volutatione a cūctis visibiliū  
terminis demigratē. et quodāmodo  
effect⁹ orōnū cūctarū breui sermo-  
ne p̃cludere? Et idcirco vnū quod  
super est adhuc nobis p̃camur ex-  
poni. quēadmodū hunc eūde ṽsici-  
lum quē nobis vice formule tradi-

disti. stabilitē retinere possim⁹. ut  
sicut p̃ dei grām sum⁹ a seculariū  
cogitationū inceptijs liberati. ita  
spūales q̃sq; immobiliē retineam⁹

**C**aplm̃ deamūterciū  
Vñ enim capitulū cuius-  
libet psalmi mens nostra  
cōcept⁹. insensibilē co subtrato  
ad alter⁹ scripture textū nesciens  
stupēs⁹ deuoluitur. Cūq; illud in  
semetipsa ceperit volutare. needū  
illo ad integrū vtilato. oborta al-  
terius testimoniū memoria medita-  
tionē materie p̃oris excludit. De  
hac q̃q; ad alterā subintrante alia  
meditatione trāsfertur. et ita ani-  
mus semp de psalmo rotatus ad  
psalmū. de euāgelij textu ad apli-  
trāsens lectionē. de hac quēq; ad  
p̃phetica deuoluitur eloquia. Et  
exinde ad quasdā spirituales dela-  
tus hystorias. p̃ omne scripturam  
corp⁹ instabilis vagusq; iactatur  
nichil p̃ arbitrio suo p̃ualens vel  
abire vel tenere nec pleno quicq̃  
iudicio et examinatione fūite. pal-  
patoz tantūmodo spūaliū sensuū  
ac degustatoz non generatoz nec  
possessoz effectus. Atq; ita mens  
mobilis semp ac vaga in tempore  
quōq; synaxeos velut ebria per di-  
uersa distrahit. nullū officiū com-  
petentē exsoluens. Verbi grā. Dū  
orat. psalmū aut aliquam reuolit  
lectionē. Dum cantat. aliud quid  
meditatur q̃ textus ipsius p̃tinet  
psalmi. Cū lāonē recitat. faciedū  
aliquid voluit. factū re t̃mūscit.



Atq; in hunc modū nichil discipli-  
nate nec oportune recipitur vel di-  
mittit; s; velut fortuitis agi vide-  
atur inarsib; retinendi ea quib;  
delectat. vel imorandi eis non ha-  
bens potestatem. **N**ecessariū nobis  
est ergo pze omnib; nosse quēad-  
modū hec spiritualia cōpetenter  
explei possimus officia. vel certe  
hūc euntē vsiculū quē nobis vice  
formule tradidisti immobiliter cus-  
todire. vt omniū sensuū ortus ac  
finis non in sua volubilitate fluctu-  
ent s; in nostra ditione cōsistant.

#### **Capitulū .xiiij.**

**P**saac. Licet pridem sup  
hac re disputatib; nobis  
de orōnis statu q̄tū reco. sit suffia-  
enter expressum; tñ qz vobis hec  
eātē poscitis iterari. de cōfirmatio-  
ne cordis breuē intimabo. **T**ria  
sūt q̄ vagam mentē stabile faciūt.  
vigilie. meditatio. ⁊ orō. **Q**uā  
assiduitas ⁊ intētio iugis; cōferūt  
anime stabile firmitatē. **Q**ue tñ  
alias nullo modo poterūt apphē-  
di. nisi per operis non philargie  
sed sacris cenobij vsibus dedicati  
infatigabilē iugitatē. omnes om-  
nino sollicitudines et cure vite pze-  
sentis prius fuerūt abdicate atq;  
in hanc solam obseruantia. difixa  
fuerit sui operis tota mentis intē-  
tio. vt ita illd apostolicū pceptū  
sine intermissione orate. possimus  
implere. **P**erparū namq; orat; q̄s  
quis illo tantū tēpore quo genua  
flectunt orate cōsuevit. **P**riūq; vero

orat; quisquis etiā flexis genib;  
euagatione cordis qualicūq; dis-  
trahitur. **E**t idcirco quales orātes  
volum; inueniri; tales nos esse o-  
portet ante tēpus orandi. **N**ecesse  
est enim mentē in tēpore supplica-  
tionis sue de statu pcedente for-  
mai. illisq; eā cogitationib; oran-  
tem vel ad celestia sublimari. vel  
ad terrena demergi. quibus ante  
orōnē fuerit imorata. **H**uiusq;  
abbas psaac ottonitis nobis scā-  
tam collationē de orōnis qualita-  
te digessit. **C**uius doctrina super  
illius p̄dicti versiculi meditatione  
quā velut informationis loco inci-  
piētib; tradiderat retinēdā amica-  
tes admodū et excolē tenacissime  
cupientes. vt pote quā cōpendiosā  
ac facile credebamus. diffialiorē  
satis ad obseruandū expti sum;.  
q̄ illd studiū nostrū quo solebam;  
antea p omne scripturā corpus  
absq; vllius perseueratiē vinculo  
vicia passim meditatiōe discurre.  
**C**onstat igitur neminē p̄sus ob-  
imperitiā liatū a p̄fectione cordis  
excludi. nec iustitiam obesse ad  
cōpensandā cordis atq; anime pu-  
ritatē. que cōpendiosissime adiacet  
cūctis. si modo sanā ⁊ integrā mē-  
tis intētionē iugi ad dēū versiculi  
hui; meditatione situauerint.

**¶** Expliāt collatio abba p̄ psaac  
secunda de orōne.



**I**ncipit pfatio beati iohannis  
cassiani septe collationū quas scri  
bit honorato et eucherio.

**Q**uoniam vultis pfectionis  
vestre qua velut mag  
na quedā luminaria in  
hū mūdo amirabili clari  
tate fulgent. et multi scōz q̄ vestro  
erudiunt exēplo vix q̄ant emulā.  
tū vos o sancti fratres honorate et  
eucherii tanta illoz sublimiū viro  
tū. a quibus prima anachoreticoz  
instituta suscepim⁹ laude flāmami  
ni. ut vn⁹ quidē vestrū ingenti fra  
trū cenobio p̄sident. et aggregationē  
suam q̄ cotidiano sancte cōuersati  
onis vestre doct̄ intuitu illoz q̄q̄  
patrū p̄ceptis optet insitui. alē  
vero ut etiā corporali eorum ēdi  
ficaretur aspectu egiptū penetrare  
voluerit. ut hanc quasi frigidis  
gallia rigore torpente et uiciam  
derelinquens. ad illas quas sol  
iusitiae pxim⁹ respiciat terras matu  
ris virtutū fructibus redundantes  
velut turtur castissim⁹ cōsuolaret.  
necessario hoc in virtus caritatis  
extorset. ut vn⁹ desiderio alteri⁹  
etiā labori cōsulens. tā abruptū  
scribendi periculū nō vitarem. dū  
modo et p̄iozi apud filios addē  
autoritas. et secundo tā periculose  
nauigationis demerere necessitas  
Proinde qz fidei vestre atqz seruo  
ri nec illa instituta cenobioz. que  
duodecim libellis ad b̄tē memorie  
episcopū castorem quo potuimus  
sermone conscripsim⁹. nec de cem

collationes in scythiotica heremo  
cōmorantiū patrū. quas p̄pienti  
bus sanctis helladio et leontio epis  
copis vtrūq; digessim⁹ satisfacere  
potuerūt. nūc etiā ut itineris nū  
ratio et ordo cōgiscatur. triū in alia  
hēmo cōsistentiū quos p̄imos vi  
dim⁹ patrū. septe collationes pati  
cōscriptas sūlo vobis credidi cōse  
crandas. q̄b⁹ ea q̄ de p̄fectione in  
p̄teritis opusculis n̄ris obscurius  
forsitan p̄phensa vel p̄termissa sūt  
suppleant. Si vero sanctam studiū  
vestri sitim. etiā hec scire non  
quiverunt septe alie collationes q̄  
ad sanctos qui in stocchadib⁹ cō  
sistunt insulis emittende sūt fratres  
desideriū ut arbitroz vestri ardois  
explebūt.

**Explet pfatio.**

**I**ncipiūt capla prime collatio  
nis abbatis cheremonis

**D**escriptio themneseos opidi  
Caplū primū

**D**e ep̄o archebio Caplū .ij.

**D**escriptio heremi in qua amo  
rabantur cheremon nestoros et io  
seph Caplū terciū

**D**e abbate cheremone et exai  
latione eius super postulata doct̄i  
na Caplū quartū.

**D**e responsione nostra p̄tra ex  
cusatione eius Caplū quintū.

**P**ropositio ei⁹ q̄ trib⁹ modis  
vicia vincant Caplū sextū

**Q**uibus ḡdib⁹ ad sublimitate  
caritatis possit ascendi. et q̄ sit in  
ea stabilitas Caplū septimū



- ¶** Quātu excellant q̄ p caritatis affectu a vicijis dedinat . *viij.*
- ¶** Q̄ caritas de seruis non solū filios faciat. sed etiā ymaginē dei ac similitudinē conferat . *Nonū*
- ¶** Q̄ pfectio caritatis sit p uniuersis orare. et quo inditio anima nec dū purgata noscat . *Capitū . x.*
- ¶** Interrogatio cur affectu timoris et spei dixerit impectu . *xi.*
- ¶** Responsio de diuersitate pfectionū . *Capitū duodecimu*
- ¶** De timore qui caritate magnitudinis generat . *Capitū . xij.*
- ¶** Interrogatio de consumatione caritatis . *Capitū decimuquartu*
- ¶** Dilatio expositionis posulate . *Capitū decimuquintu*
- ¶** Explicat capitula

**¶** Inapit collatio p̄ma abbatis cheremois de p̄fatione . *Capitū . j.*

**Q**uoniam in cenobio spiritus consistentes post prima fidelitatem et obedientiam. succedentibus aliquatenus incrementis maiorem perfectionis desiderare gratiam cepissemus. statimque consensim egyptum petere ac remotissima etiam thebaidos heremo penetrata. sanctorum plurimos quorum gloriam fama per uniuersa diffuderat. si non emulandi saltem agnoscendi studio inuiscere

igitur ad opidum egypti cui thenesus nomen est. emensa nauigatione peruenimus . Cuius accolite ita vel mari vel stagnis salis undique circumuoluuntur. ut solis quia terra deest negotiationibus de diti. operatur atque substantiam nauali commercio parent. ita ut edificijs cum uoluerit extruendis terra non suppetat. nisi de longinquo nauigijs apportet.

**Capitulum secundum**

**U**bi cum aduenientibus nobis. fauores desiderijs nostris diuinitas beatissimi ac papui viri archebii episcopi presulit aduentum. qui captus de anachoritarum cetui. et episcopus panephesi opido datus. tanta districtione omni eui suo proposito solitudinis custodiuit. ut nichil de preterite humilitate tenore laxauerit. aut de adiecto sibi honore blanditus sit. Non enim tamquam idoneum se ad istud officium testabatur adatum. sed velut indignum ab illa anachoreticorum disciplina que rebatur expulsum. eo quod triginta et septem annis in eadem amotatus. ad puritatem tante professionis nequaquam peruenire potuisset. Hic igitur cum in supradicta panephesio quo eum eligendi illic episcopi causa perduxerat. pie nos atque humanissime suscepisset. agnito desiderio nostro quo sanctos patres etiam in ulterioribus egypti partibus inquirere desiderabamus. uenite inquit et videte interim senes. haut longe a nostro monasterio consistentes. quorum ita et antiquitas



in corporib9 iā amant. 7 sātitas  
in ipō etiam fulget aspectu. ut vel  
sola cōtemplatio eoz magnā intuen  
tib9 possit cōferre doctrinā. a quib9  
id qd ego amissū doleo. qd qz tra  
dere iā pōtū nequeo. nō tā vobis  
q̄ ipso sancte vite discatis exēplo  
Credo at inopiā meā hoc studio  
aliquaten9 subleuandā. si inquit  
tibus vobis illā euangelicā mar  
garitā quā ipse non habeo. saltem  
providero vbi eam q̄modius com  
paretis.

**C**aplm̄ terciū  
Vnpto itaqz baculo et  
pera ut illic cūctis viā in  
gradientib9 monachis moris est.  
ad ciuitatē nos suā. id ē panephe  
sim itineis dux ipse pduxit Cui9  
terras pmo etiā cōtigue regionis  
plurimā partē quondā opulentissi  
mam. siquidē ex ea ciuitate ut fama  
est regioni ab eis subministrabat.  
repentino terre motu excussū mare  
cūsgressis limitib9 occupauit. atqz  
ita collapsis ferme omnib9 vias.  
opimas olim terras falsis paludi  
b9 sup̄texit. ut illud qd in psalmo  
spūaliter de cātatē. posuit flumina  
in desertū 7 erit9 aquatū in sitim.  
terrā fructiferā in falsuginē a mali  
cia habitātū in ea. secundū litterā  
puteat p̄dictū de regione illa. In  
hīs igitur locis multa in hūc mo  
dum opida eminētiorib9 tumultis  
collocata. fugatis habitatoribus  
elunies illa velut insulas fecit. q̄  
desideratā secretibus sanctis soli

tudinē p̄bent In quib9 tres senes  
id est cheremon nesteros 7 ioseph  
anachorite antiquissimi cōsistebant

Caplm̄ quartū.

**T**aqz beat9 archēbi9  
primū nos pducē ad che  
temonē maluit. qui et monasterio  
ei9 p̄pior. et duob9 alijs p̄uicior  
esset etate. Nam cū cētenariū vite  
annū spiritu tm̄ alacer excessisset.  
ita dorsū eius tēporis fuerat vetus  
tate atqz orationū iugitate curua  
tū. ut quasi in p̄uicūā redactus in  
santiam. sūmissis atqz p̄tentis ter  
ratenus manibus progredere cōtuer.  
Hui9 igitur 7 vultū mirabilem 7  
incessum pariter intuentes. siquidē  
defectis mortificatisqz iam omnib9  
mēbris. nequaquā censurā p̄terente  
distractionis amiserat. cū sermonē  
atqz doctrinā sup̄līciter p̄ secerm9  
ac desiderū tm̄ spūalium institū  
tionū causā fuisse aduentus nostri  
p̄testatemur. grauit̄ ille suspiras.  
ait. Quid vobis possum cōferre  
doctrinē? cū imbecillitas senectutē  
ut rigore p̄stīnū relaxauit. ita lo  
quendi quoqz ademit fiduciam.  
Quēadmodū enim docere p̄sumā  
qd ipse non facio. aut aliū in eo  
instruā. qd me iam vel min9 vel te  
pidius exercere cognosco? Ob quā  
tem nullū iuniorē michi in hac v̄s  
etate cohabitare permisi. ne exem  
plo meo alter9 distractio laxaret.  
Nūq̄ enim erit efficax insituentē  
autoritas? nisi eā effici opus sui  
cordi affixerit audientē.



### Capitulū quintū

**H**ec nos nō mediocri  
confusione pūcti. ita res  
pondim⁹. Licet sufficere nobis ad  
omne instructionē de beat vel loci  
istius difficultas. vel ipsa eā soli  
taria ad huc vita quā iuuentus qz  
robusta vir possit tolerare. q nos  
etiam te tacente satē habūde q in  
struit atqz pūgunt. rogam⁹ tū  
ut tātūm tate paululū pterimis  
sa. ea nobis potius dignanter in  
fundas. per q hanc quā videmus  
in te virtutē non tā anuratione q  
imitatione cōplecti possim⁹. Nā  
eā si reuelatus tibi tepor noster  
impetrare qd expetim⁹ nō mere  
tur. debet hoc saltē labor tāti itine  
ris obtinere. q huc de bethleemi  
tia cenobiū rudimēt. institutionis  
vestre desiderio et pfectus nostri a  
more pperauim⁹. **Caplū sextū**

**U**nc beatus chereimon.  
Tria sūt inquit q faciūt  
homines a vicijs tēpera  
re. id est aut metus gehenne siue  
pntiū legum. aut spes atqz de si  
deriū regni celozū. aut affectus  
hois ipsius. amorqz vrtutū. Non  
timor. ita mali contagiū legitur  
exerare. Timor domini odit ma  
liciam. Spes eāz. viciozū omniū  
excludit incursum. Non enim delin  
quent. omnes qui sperant in eū.  
Amor quoqz. ruina nō metuit pec  
catorz. quia caritas nūq cadit.  
Et iterū Caritas operit multitu  
dine peccatorz. Et idcirco beatus

apostolus omne salutē sūmam in  
istatū triū virtutū cōsumatione  
cōducens. nūc inquit manent fi  
des. spes. caritas. tria hec. **Fides**  
nāqz est. que futuri iudicii ac sup  
pliozū metu. viciozū facit ptagia  
dedināe. **Spes**qz mentē nostrā de  
presentibus auocans. vniuersas  
corpis voluptates. celestiu pmo  
tū expectatiōe cōtēpnit. **Caritas**  
qz nos ad amorē xpisti et spiritu  
aliū virtutū ficiū mentē ardore  
succendēs. quidquid illis cōtrariū  
est. toto facit odio detestari. Que  
tria licet ad unū finē tendere vide  
antur. puocant enim a rebus illi  
atis nos abstinere. magnis tamē  
excellentie sue gradibus ab inuicē  
disparant. **Quo** nāqz supiora ppe  
hominū sunt eozū qui ad pfectū  
tendētēs. needū affectū conapere  
vrtutū. **Terciu** specialiter dei ē.  
et eozū qui in sese pmaginē dei ac  
similitudinē receperūt. **Ille** nāqz  
solus ea q bona sunt nullo metu.  
nulla tēmerationis grā puocat.  
s solo bonitatis operatur affectu.  
**Omnia** enim ut ait salomon ope  
ratus est domin⁹ ppter semetipsū.  
**Huc** nāqz bonitatis obitu. oīm  
bonozū copiam d ignis indignisqz  
largit. quia nec fatigari iniurijs  
potest. nec iniquitatibus hominū  
passibiliter cōmoueri. semp scilicet  
manēs pfecta bonitas. imutabil  
q natura. **Caplū viij.**  
**Q**ue igit ad pfectionē  
tūdit. de illo pmo timoris



gdu que ppe dixim9 ee seruile. de  
q dz. ai oia fexit. diate qz iutiles  
serui sum9. ad altiore spei tranſe  
gaudio pſiaete pſcedet. q ia n ſuo  
h mēnaio ppat. Ea mēte etabu  
tiois expectat. q ſi de pāoz abſo  
lutiōe 7 penali ſioze ſetur9 ac bona  
tū ſibi opm pſa9. licz plaati pmiū  
videat expetē. tñ ad affectū illū ſi  
li9 q de pēne idulgetie liberalitate  
pſites. oia q pās ſt ſua ee n abigit  
pueire n potuit Ad que eā ille p  
dig9 q ai ſubſtātia pās eā ſili9 no  
mē amuſcat aſpirat n audet. dicēs  
Ia n ſū dign9 vōzi ſili9 tu9: fac me  
ſicut vnū de mēnarijs tuis Poſt  
illas ei porcoz ſili9s. qz ei 7 ſaci  
etas negabat. i. vicioz ſordidos a  
bos. i ſemetipō reū9 7 ſalutai ſioze  
pūat9. imūdiāa porcoz hoerē ia  
cepat. ac dire famis ſuppliaa forni  
cabat. velut ia ſeru9 effauis. et mē  
narij ſtatū de mēde ia cogitās pū  
piſcit 7 diat Qti mēnarij i domo  
pās mei habūat panibz? ego hic  
fame pro? Reūtar q ad pēz meū  
7 diat illi Pē peccau i celū 7 corā  
te. ia n ſū dign9 vocai ſili9 tu9. fac  
me ſicut vnū de mēnarijs tuis  
**S**ed ad iſtā hūil pūe **vij.**  
vōe in oarſū e9 p2 pſilice.  
maioze q emiſſa ſuat pietate ſus  
cepit. eūqz n pēt9 minora pcedē.  
vtrōqz gdu ſñ dilatione tñſcurſo.  
pſtine ſilioz iſtituit digtati Feſtinā  
dū pūde e9 nob eſt. vt ad terciū  
ſilioz gdu. q oia q pās ſt ſua eſſe  
credūt. p indiffolubile caritatē grāz

9ſcedētes. celeſtis illi9 pās ymagi  
nē ac ſilitudinē reape mēamur. et  
ad imitationē veri illius ſili9 pda  
mate poſſim9 Oia q habet pater:  
mea ſi. Qd de nobis pſiteſ beat9  
aplūs dicens. Omnia veſtra ſunt  
ſiue paul9 ſiue apollo ſiue aphas  
ſiue mūd9 ſiue vita ſiue mors ſū  
pſentia ſiue futura omnia veſtra ſū  
Ad quā ſimilitudinē eā ſaluato  
ris pcepta nos pūcat. Eſtote in  
quit et vos pſeci: ſicut 7 pater veſ  
teſtus pſectus eſt. In illo enim  
nōnūqz ſolet interrūpi bonitatē af  
fectus. ai aliquo vel tepore vel lēti  
cia vel oblectatione vigor animi e  
laxatus. aut metū ad pſens ghe  
ne. aut deſideriū ſubtrahit futuroz  
Et eſt quidē in illis grad9 cuiusdā  
pſectus imbuens nos. vt dū vel  
penarū metu vel pmiōz ſpe inapi  
mus vicia declinare. ad caritatis  
gradū trāſire poſſim9 Quia timor  
nō eſt inq̄t in caritate. ſ pſecta ca  
ritas foras mittit timorē. quoniā  
timor penā habet Qui autē timor  
nō eſt pſect9 in caritate Nos ergo  
diligam9: qz de9 pōr dilexit nos  
Non ergo aliter ad illā verā pſec  
tionē dilectionis coſcendere potē  
m9. niſi quēadmodū nullius alte  
rius niſi nre ſalutis grā pziōr nob  
ille dilexit. ita eū nos qz null9 al  
teri9 rei. niſi ſui tm amoris dilexe  
rim9 obtētū Quāobzē ſtutēdū no  
bis eſt. vt de h timore ad ſpem. de  
ſpe ad caritatē dei vel iparū vtrū  
amorē pſcō mētē pſcedam9 ardeat.



ut transigantes in affectu boni  
ipsius. immobiliter quatuor humane pos-  
sibile est nature quod bonum est rete-  
temus. Capitulum nonum

**M**ultum namque differt inter eum  
qui metu gehene vel spe  
retributionis future viao-  
rum in se extinguit incendia. et cum  
qui diuine caritatis affectu ipsam  
malitiam et imunditiam phorescat. ac  
puritatis bonum amorem tantum et de-  
siderio possidet castitatis nec iam  
remunerationem future promissionis  
aspiciens. sed presentis boni delecta-  
tus conscientia agit omnia. nec conte-  
platione penarum sed delectatione vic-  
tutum. Hic namque status. nec submo-  
tis auctorum hominum testimoniis ab-  
uti occasione peccati. nec occultis  
cogitationum violari oblectationi-  
bus potest. dum affectum virtutis ip-  
sius medullitus retinens. quicquid  
illi contrarium est non solum corde non  
reapit. verum etiam summo detestatur  
horeore. Aliud namque est presenti bo-  
no quicquam delectatum odio habere  
viaorum carnisque contagia. aliud fu-  
ture remunerationis intuitu illa-  
tas concupiscentias restrainere. aliud  
quod est presens metuere detrimentum.  
et aliud futurum formidare supplicium  
Postremo multo maius est propter  
bonum ipsum a bono nolle discedere.  
quam propter metum mali malis non pre-  
bere consensum. In illo enim volunta-  
rium bonum est. in isto vero velut coactum.  
et tamquam nolenti violenter extortum.  
vel metu suppliciorum vel cupiditate

promiorum. Nam qui timoris obtentu  
a viaorum abstinet blandimentis.  
adempto timoris obstaculo rursus  
ad illud quod diligit reuertitur. et ob-  
id nec stabilitate boni iugiter obti-  
nebit. sed nec ab impugnatione qui-  
dem aliquando requiescet. quia nec firma  
nec perpetua pax castimonie possi-  
debit. Vbi enim est iniquitudo bel-  
lorum? non possunt etiam vulnerum non  
intervenire discrimina. Necesse est  
enim quicquam in conflictu situm. quicquid  
bellator sit ac fortiter dimicans.  
letalibus adversariis vulnera frequen-  
ter infligat. non solum tamen hostili  
mucrone perstringi. Qui vero im-  
pugnatione superata viaorum pacis  
iam securitate perfruitur. et transijt in  
ipsius virtutis affectum. iugem statum  
illius boni cuius iam totus est rete-  
tabit. quia dampno intime castitatis  
nichil credit esse dampnosius. Non  
ei carius ac preciosius quam presentia  
iudicat puritate. cui pena grauius  
est. vel virtutum preciosa transgressio.  
vel ipsius vicii virulenta contagio  
Huc inquam nec eueretia humane  
presentie quicquam adiacet honestatis.  
nec minuit solitudo. sed ubique semper  
quod secum araufere arbitrat. non solum  
actum sed etiam cogitationum suarum con-  
scientia illi potissimum studere conte-  
dit. quod nec araufuerit. nec falli.  
nec subterfugere se posse cognoscit

**C**apitulum decimum  
**Q**uem statum si quis de adi-  
torio dei non de studio sui  
labore presumens meruerit possidere.



de conditione serui in qua timor  
est et mercenaria spei cupiditate.  
In qua non tam bonitas largietur  
quod premium tributionis expectatur.  
in adoptionem incipiet transire filio  
rum. ubi iam non timor non cupidi  
tas. sed illa caritas que nunquam cadit  
iugiter perseuerat. De quo timore  
et caritate quosdam increpans domi  
nus: quid cuique persone conueniret  
ostendit. Filius honorat patrem:  
et seruus timet dominum suum. Et si  
pater ego sum. ubi est honor meus?  
Et si dominus ego sum. ubi est timor  
meus? Necessse est enim timere eum  
qui seruus est. qui sciens voluntatem  
domini sui si non fecerit. digne pla  
gis vapulabit multis. Per hanc  
itaque caritatem quisquis ad yma  
ginem dei similitudinemque perue  
nerit. bono iam propter boni ipsius  
delectabitur voluntatem. ac simi  
lem quodammodo possidens pacien  
tie ac lenitatis affectum. nullius  
deinceps peccantium vicij irasci  
tur. sed veniam potius infirmitati  
bus eorum condolens atque compa  
tiens implorabit. se reminiscens  
tam diu similibus passionum stimu  
lis impugnatum. donec miseratione  
domini saluaretur. nec suo exi  
tium studio ab impugnacione car  
nali. sed dei protectione saluatum.  
ut non iracundiam sed misericor  
diam errantibus intelligeret im  
pendendam. illum versatulum ad  
deum cum omni cordis tranquil  
litate decantans. **Tu discipulisti**

vincula mea: tibi sacrificabo hosti  
am laudis. Et iterum. Nisi quia  
dominus adiunxit me: paulominus  
habitaui in inferno anima mea.  
Et in hac mentis humilitate con  
sistens: poterit etiam euangelicum  
illud perfectionis explere mandatum.  
Diligite inimicos vestros. benefa  
cite hijs qui oderunt vos. et orate  
pro persequentibus et calumpniant  
ibus vos. Et ita ad illud premium  
quod subiungitur poterit peruenire:  
per quod non solum ymaginem dei  
et similitudinem persequamur. verum  
etiam filij nuncupemur. Ut sitis in  
quit filij patris vestri qui in celis est.  
qui sole suum orin facit super bonos  
et malos. et pluit super iustos et  
iniustos. Quem affectum beatus  
iohannes affectum se esse cognos  
cens: ait. Ut fiduciam habeamus in  
die iudicij: quia sicut ille est ita et  
nos sumus in hoc mundo. In quo ei  
infirmitas et fragilitas humana na  
tura esse sicut ille est potest. nisi se  
in bonos et malos iustos et iniustos  
ad imitationem dei placata semper sui  
cordis extenderit caritate. ut bonum  
propter boni ipsius operetur affectum.  
perueniens ad illam veram adopti  
onem filiorum dei. de qua idem aposto  
lus ita pronunciat. Omnis qui natus  
est ex deo peccatum non facit. quia  
semen ipsius in eo est. et non potest  
peccare quia ex deo natus est. Et iterum  
Damus quoniam omnis qui natus est ex deo  
non peccat: sed generatio dei conseruat  
eum. et malignus non tangit eum.



Quod intelligendū est nō de omni genere peccatorū: s; de capitalibus tñ communibus dia. A quib; se quisque abstinē atq; emūdere noluerit: p illo in alio loco p̄dic tus aplūs ne orare quītē debere p̄nuat. Qui scit inquiring statre suū peccare peccatū non ad mortē. petat ⁊ dabit ei vita peccanti non ad mortē. est peccatū ad mortē. nō p illo dico vt cogit quis. Ceterū de illis q̄ p̄nuantē non esse ad mortē. a quibus eā hū qui fideliter p̄pō deseruiūt quatalibet semet ipsos arcū spectione custodiant immunes esse non possunt. ita dicit. Si dixerimus qz peccatū non habemus: nos metipsos seducim⁹. et veritas in nobis non est. Et iterū si dixerim⁹ qz non peccauim⁹. mendacē facimus eū: ⁊ vbi eius nō est in nobis. Impossibile nāq; est quēlibet sanctorū non istis munitis. q̄ per sermonē. per cogitationē. per ignorantia. per obliuionē. per necessitatē. per voluntatē. per obreptionē. admittūt incurrē. Que licet ab illo peccato qd ad mortē esse dicitur aliena sunt: culpa tñ ac reprehensione carere non possūt. Cum ergo quis hunc quē p̄dicimus bonitatis affectū ⁊ imitationē dei fuerit affectus. tunc viscerib; lōganimitatis domūce indutus. p̄secutoribus quoq; suis orabit. similiter dicens Pater ignosce eis: non enim sciūt quid faciūt. Ceterū euēdens iudiciū

est anime needū viciōz seab⁹ eliquate. in criminibus alienis non affectu misericordie cōdolere. s; rigida iudicantē tenere censurā. Nā quēadmodū p̄fectionē cordis poterit obtinē is qui non habet illd quod apostol⁹ plenitudinē legis consummare posse signauit: alterū trū inquiring onera vestra portate et sic adimplebitis legem xp̄risti. Sz nec illa v̄tute possidet caritatē q̄ non irritat. non inflat. non cogitat malū. que oīa suffert. omnia sustinet. Iustus enim misereē animas peccatorū suoz: viscera autē impiorū sine misericordia. Ideoq; hys dem vicijs subiaccere monachū certissimū est: q̄ in alio indementi atq; ihumana seueritate p̄p̄nat. Rex enī rigidus inuenit in mala. et qui obturat aures suas ne audiat infirmū. et ipse inuocabit ⁊ nō erit qui exaudiat eum.

**O** Caplm vndeaimū German⁹. Potentē quītē atq; magnificā de p̄fecta dei caritate dissertū est. Peruptū illud nos p̄mouet q̄ cū eam tāta laude p̄tuleris. timorē dei ⁊ spem retributionis eterne imp̄fecta esse dixisti: cū vtiq; multo aliud videatur de eis sensisse p̄pheta dicens. Time te dominū oēs sancti eius: quia nichil deest timentibus eū. Et iterū in obseruandis iustificatiōibus dei retributionis se p̄ticipatione fateat exēratatū. Inōmāui inquiring cor meū. ad faciendā



iustificatioes tuas in eternū: ppe  
retributionē. Et aplūs **F**ide inq̃  
moyses grandis fact⁹ negavit se  
esse filiū filie pharaonis. magis  
eligens affligi cū populo dei. q̃  
temporalis peccati habē. cōditiōē.  
maiores diuitias existmans the  
sauris egiptiorū impzoperiū cristū.  
Aspiciebat enim in remuneratioēz  
Quā ergo impfecta esse credenda  
est. cū et btūs dauid retributionis  
obitu iustificationes dñi se fecisse  
glēf. et legislatoz p̃mia futura p  
spiciēs sp̃reuisse adoptionē regie  
dignitatis. et afflictionē durissimā  
thesaurū egiptiorum pretulisse di  
cat?

**Q** Caplm̃ duodecimū  
**H**eremō. Pro statu atqz  
mensura vniuscuiusqz mē  
tis scriptura diuina ad diuersos p  
fectionū gradus arbitriū nostri p  
uocat libertatē. Nec enim potēat  
vniūformis omnib⁹ perfectionis co  
rona pponi. qz nec omnīū vna v  
tus ac voluntas aut seruo est. et  
idcirco ipsarū quodāmodo perfecti  
onū diuersos ordines diuersasqz  
mensuras sermo diuin⁹ instituit.  
Quod ita esse euāgelicarū quoqz  
beatitudinū varietas euidentē oñdit  
Licet enim beati dicant quoz sūt  
regna celoꝝ. ac beati qui posside  
bunt terrā. et beati qui cōsolationē  
reapient. et beati qui saturitate po  
tiētur. tñ multū credim⁹ interesse  
inter habitationē regni celoꝝ. et  
possessionē illius quecūqz est terre.

et inter perceptionē cōsolationis. et  
plenitudinem saturitatēqz iusticie.  
multūqz inter illos distare qui mi  
sericordiā consequētur. et illos qui  
gloriosissima visione dei persui  
merebunt. Alia est enim gloria so  
lis. et alia gloria lune. et alia glo  
ria stellarū. **S**tella enim differt a  
stella in gloria: ita et resurrectio  
mortuoz. **C**ū igitur iuxta hunc  
modū scriptura diuina timentes  
deū laudet et dicat. beati om̃s qui  
timēt dominū. plenamqz per hoc  
illis beatitudinē p̃promittat. iterū  
tñ dicit **T**imor nō est in caritate.  
sed perfecta caritas foras mittit ti  
morem. qm̃ timor penam habet.  
Qui autē timet non est p̃fectus in  
caritate. Et rursum **C**ū seruire deo  
gloriosū sit. et dicatur seruite domi  
no in timore. et magnū tibi est vo  
cari seruū meū. et beatus ille seru⁹  
quem cū venerit dñs suus inuene  
rit sic facientē. tñ ad aplōs ita dicit  
Iam non dico vos seruos: qz  
seruus nescit quid faciat dñs su⁹.  
Vos at dico amici: qz omnia  
q̃cūqz audiui a patre meo nota feci  
vobis. Et iterū Vos amici mei  
estis: si feceritis ea q̃ p̃cipio vobis.  
**V**idet⁹ ergo p̃fectionū grad⁹ esse  
diūfos. et de excelsis ad excelsiora  
nos a domino puocari. ita vt is  
qui in timore dei beat⁹ et p̃fect⁹ ex  
titerit. abulans sicut scriptū est de  
virtute in virtute. et de p̃fectione ad  
aliā p̃fectionē. id est de timore ad  
spem mentē alacritate cōsentēs.



ad beatitudinem de nullo statu quod est  
caritas mutetur. et qui fuerit fidelis  
seruus ac prudens. ad amicitiae socia-  
litate et ad adoptionem transeat fi-  
lium. Deinde hunc ergo sensum.  
nostra quoque est intelligenda sente-  
tia. non quod contemplatione perpetue  
illius pene vel beatissime retribu-  
tionis quod reponitur facis. nullius  
procuramus esse momenti. sed quod cum  
sint utiles et sectatores suos ad  
viam beatitudinis introducant. car-  
itas iustum in qua plenior fiducia  
est perpetuorum gaudium. assumens  
eos de timore serui et mercenna-  
ria spe. ad dilectionem dei et ad ad-  
optionem transfert filiorum. et quodam  
modo perfectiores facit de perfectis.  
Vult enim ait saluator mansio-  
nes sue apud patrem meum. Et licet  
omnia ista esse videantur in celo. ut  
clarescat enim solis et lune atque lucis  
feri ceterarumque stellarum multa distan-  
tia est. Et idcirco beatus apostolus  
non solum timorem ac spem. sed etiam  
cunctis transmutationibus quod magna ac-  
cessit habere eam preces. supra  
modum excellentiorem omnibus. cari-  
tate ostendit. Nam cum vellet exple-  
re omni catalogo spiritualium caris-  
matum virtutum eius describere me-  
bra. ita profatus est. Et adhuc su-  
pra modum excellentiorem viam de-  
monstro. Si linguis hominum lo-  
quar et angelorum. et si habuero pro-  
phetiam. et nouerim mysteria omnia  
et omnem scientiam. et si habuero om-  
nem fidem ita ut montes transferam.

et si distribuero in alios pauperum  
omnes facultates meas. et si tra-  
didero corpus meum ut ardeam. cari-  
tate autem non habuero. nichil in chi-  
prodest. Videtis ergo nichil pro-  
sius nichil perfectius nichilque sub-  
limius. et ut ita dixerim nichil ca-  
ritate perhenius inueniri. Dives  
enim prophetie euacuabuntur. siue  
lingue cessabunt. siue scientia desit  
etur. Caritas autem nunquam exardet.  
Dine qua non solum illa precellen-  
tissima transmutum genera. sed etiam  
martirum ipsius gloria vacat.

**Q**uodam de amicitia  
Visquis igitur in huius  
fuerit caritatis perfectione  
fundatus. necesse est ut ad illam sub-  
limiorem caritatis timorem gradu ex-  
cellentiore conscendat. quem non pena-  
rum terror nec cupiditas generat pro-  
prium. sed amoris magnitudo. Quod  
filius indulgentissimum patrem. vel fra-  
trem fratrem. vel amicum amicum. vel  
coniugem coniugem sollicito reuerentis af-  
fectu. dum eius non verba non a ui-  
cia. sed vel tenuis amoris formidat  
offensam. atque in omnibus non solum  
actibus reuerentia verbis attonita  
semper pietate distendit. ne erga se  
contumeliamque feruor dilectionis ipsius  
intepescat Cuius timoris magni-  
ficentia unus prophetarum eleganter  
expressit. Omnitie inquit salutis sa-  
piencie et scientie. timor dei in ipso  
thesaurus eius. Non potuit timo-  
ris istius dignitate ac meritum ma-  
gis euidenter exprimere. quam ut



diuitias salutis nostre que in vera dei  
sapientia scientiaque consistunt. diceret  
nisi a timore domini non posse seruari  
Ad hunc igitur metum non peccato-  
res sed sancti prophetias mutantur  
eloquiis: dicente psalmographo  
**T**umete dominum omnes sancti eius:  
quia nichil deest timentibus eum.  
**Q**ui enim hoc timore dominum me-  
tuit: perfectioni eius certum est nichil  
desse. Nam de illo timore penali  
evidenter iohannes apostolus dicit  
**Q**ui timet non est perfectus in cari-  
tate: quia timor penam habet.  
**M**ulta ergo distantia est inter istum  
timorem cui nichil deest. qui sapien-  
tie scientiaque thesaurus est. et illum  
imperfectum qui principium nuncupatur  
sapientie. quique penam in se conti-  
nens. de perfectorum cordibus superue-  
niente plenitudine caritatis extui-  
ditur. Timor enim non est in ca-  
ritate: sed perfecta caritas foras  
mittit timorem. Et reuera si principium  
sapientie in timore consistit: quod est  
eius nisi in christi caritate perfectio?  
**Q**ue illum in sese perfecte dilectionis  
continens metum: non iam principium  
sed thesaurus sapientie scientiaque  
nuncupatur. Et ideo duplex ti-  
moris est gradus. Unus in sapientium  
id est eorum qui adhuc sub iugo et  
terrore serui sunt. de quo dicitur  
**E**t seruus domini sui timebit.  
**E**t in euangelio. Nam non dicam  
vos seruos: quia seruus nescit quid  
faciat dominus suus. Et ideo seruus in-  
quit non manet in domo in eternum

**I**mbuit enim nos. ut ab illo penali  
metu ad caritatis plenissimam li-  
bertatem. et amicorum filiorumque dei  
fiduciam transeamus. Denique bea-  
tus apostolus qui seruilem illum  
timoris gradum olim caritate domi-  
nice virtute transcendebat: inferiora  
despicens. maioribus se ditatum  
bonis a domino proficitur. Non ei  
inquit dedit nobis deus spiritum  
timoris: sed virtutis et dilectionis  
et sobrietatis. Eos etiam qui per-  
fecta celestis illius patris dilectio-  
ne flagrabant: quosque ex seruis  
filios adoptio diuina iam fecerat.  
hoc adhortatur eloquio. Non ei  
accepistis spiritum seruitutis iterum  
in timore: sed accepistis spiritum ad-  
optionis filiorum. in quo clamamus  
abba pater. De hoc etiam metu  
cum illam septiformem spiritus sancti  
gratum propheta describeret. quem in  
homine illo domini. secundum incar-  
nationis dispensationem descendisse  
non dubium est. dixissetque et requies-  
cet super eum spiritus domini. spiritus  
sapientie et intellectus. spiritus  
consilii et fortitudinis. spiritus scien-  
tie et pietatis. nouissime velut quid-  
dam preceptum intulit dicens. Et re-  
plebit eum spiritus timoris domini.  
In quo preceptum illud est diligentius  
intuendum. quod non dixerit et requies-  
cet super eum spiritus timoris do-  
mini sicut de illis prioribus dixe-  
rat. sed replebit inquit eum spiritus  
timoris domini. Tanta enim li-  
bertatis eius est magnitudo: ut



quē semel sua virtute possedit. nō  
partem sed totam occupat mentē.  
Nec inmerito illi etenim que nūq̃  
exadit coherens caritati. non solū  
replet s̃ etiam p̃petua ⁊ inseparabili  
eū quem cepit possidet iugitate. ⁊  
nullis leticie tēporalis vel volup  
tatum oblectationib⁹ imminutus.  
qđ nōnūq̃ qui foras mittit timorē  
euenire consuevit. **Hic** est igitur  
p̃fectionis timor. quo homo ille do  
munus qui non solū redimere hu  
manū genus s̃ etiam p̃bere vene  
rat p̃fectionis formā atq̃ exēpla  
virtutū. repletus fuisse narratur.  
Illū enim seruile suppliciorū timo  
re. vetus dei filius qui peccatū nō  
fecit. nec dolus inuentus est in ore  
eius habere non potuit.

**O** Caplū de amū quartū  
erman⁹. **Qm** de p̃fecti  
one caritatē sermo diges  
tus est. volum⁹ etiam de castitate  
sine aliqua liber⁹ s̃ciscitari. Non  
enim abigim⁹ illud p̃celsū fassū  
gū caritatis. per quā sicut hui⁹  
disertū est ad ymaginē dei simili  
tudineq̃ p̃scenditur. sine castitate  
p̃fectione subsistere oīo non posse.  
sed verū ita eius p̃petuitas possit  
obtinē. ut nūq̃ libidinis titillatio  
integritatē nostri cordis infestet. ⁊  
ita valeamus ab hac passione car  
nali in corpore degentes pegrinari.  
ut nūq̃ incontinētiū esubus adura  
mur. volum⁹ edoceri

**Caplū de amū quintū**

**O** Heremon. **Dū**me quidē  
beatitudinis ac singularē  
meriti est. ita istū per quē  
coherem⁹ dño affectum vel discere  
iugiter vel docere. ut meditatio e⁹  
secundū psalmographi sententiā  
omnes vite nostre dies noctesq̃ cō  
sumet. ⁊ mentē nostrā insatiabilē  
esuriētē sitientēq̃ iusticiā celestis  
hui⁹ abi p̃petua uiminatione sus  
tentet. **Sed** p̃sulendū est etiam  
iumento corpis nostri. secundū be  
nignissimā saluatoris nostri prouī  
dentia. ne deficiat in via. **Spiritus**  
enim p̃mptus ē. caro at̃ infirma  
Que etiā nūc vel exigui abi p̃cep  
tione curanda est. ut post refectiōē  
eius etiam ad ea q̃ de sideratē dili  
gent⁹ indaganda. mentis quoq̃  
addatur infectio.

**Explicat collatio prima abbatis  
cheremonis de p̃fectione**

**Inapūit capla secūde collatio  
nis eius de castitate**

**Verba abbatis cheremonis de  
castitate Caplū primū**

**De corpore peccati ⁊ membris  
eius Caplū secundū**

**De mortificatione fornicationis  
et inuidie Caplū terciū**

**De ad obtinendam castimonie  
puritate nō sufficiat humani labo  
ris intentio Caplū quartū.**

**De utilitate impugnationis q̃  
nobis de incontinētiū esubus gene  
ratur Caplū quintū**



¶ **Q**uod patientia ardores fornicationis extinguat **Ca. vi. vi.**

¶ **D**e differentiis et gradibus castitatis **Capitulum septimum.**

¶ **Q**uod de natura castitatis et effectu eius incepti tractare non possunt. **Capitulum octauum**

¶ **I**nterrogatio si corporis motu etiam dormientes possumus euadere. **Capitulum nonum**

¶ **R**esponsio quod per sompnum accidens carnis commotio non officiat castitati **Capitulum decimum.**

¶ **Q**uod multum intersit inter continentiam et castitatem **Ca. xi. xi.**

¶ **D**e mirabilibus que peculiariter in suis sanctis dominus operatur **Capitulum duodecimum**

¶ **Q**uod soli qui expiuntur agnoscat dulcedinem castitatis. **Capitulum decimumtertium**

¶ **I**nterrogatio de continentie et temporis modo in quo castitas perfici possit **Capitulum decimumquartum**

¶ **R**esponsio intra quod tempus possibilitas castitatis possit agnosci. **Capitulum decimumquintum**

¶ **D**e fide ac remedio castitatis. **Capitulum decimumsextum**

¶ **Expliciant capitula.**

¶ **Inapit collatio secunda abbatis chereimonis de castitate.**

¶ **Capitulum primum.**

**R**eflectione tractata que doctrine ab uiderantibus nobis onerosa magis visa est quam iocunda. cum illico nos promissi chereimonis de bitu senex expectare sensisset. grata inquit est michi non solum attenta ad discendum vestre mentis intentio sed etiam disciplina apposite questionis. Rationabilis enim reuera interrogationis ordo seruatus est a vobis. Necessesse est enim ut tam excelsae plenitudinem caritatis. in mensa illa perfecte atque perpetue castimonie primum consequatur. par sit gaudium in tanta paritate palmarum. Tanta enim sibi foacta te federantur. ut vna absque altera nequeat possideri. Hec igitur propositio vestra complexa est. ut verum ignis ille concupiscentiae cuius hec caro velut insitum sentit ardorem ad plenum possit extinguere. disputatione simili perderem. De quo primum quid beatus apostolus sentit ut diligenter inquiramus. Mortificate inquit membra vestra que sunt super terram. Prius ergo quam acta presentemur. que ista sint membra que mortificari preceperit indagemus. Neque enim beatus apostolus ad abscissionem manuum a pedibus a genitalium inuiti nos preceptio attrahit.



¶ corpus peccati qđ vtiq; constat  
ex mēbris qđ totius destitui zelo p  
fecte desiderat sanctitatis De quo  
corpore alibi. Ut destruat inq̃  
corpus peccati. Et q̃ sit e9 destruc  
tio cōsequēter exponit. Ut iam in  
quit non seruiam9 peccato A quo  
etiā se liberari cū euolatu postulat  
dicens. Infelix ego homo quis me  
liberabit de corpore mortis hui9?

Capitulum secundū.

**N**ec itaq; peccati corpus  
multis viciis mēbris p  
batur exstructū; et ad eius porao  
nem attinere quicquid vel facto v  
dicto vel cogitatione peccat. Cui9  
mēbra cāssime sup̃ terrā eē dicūt  
Nō enim possunt hī qui eoz mi  
nistrio vtuntē vere dicere vel p̃fite  
ri; nra autē queratio in celis est.  
Hui9 igitur corporis in hoc loco  
apostolus mēbra describens; mor  
tificat inquit mēbra vestra q̃ sunt  
sup̃ terrā fornicationē. imūdiā.  
libidinē. concupiscentiā malam. et  
auariā que est ydoloz seruitus.  
Primo itaq; loco fornicationē cre  
didit inferendā; q̃ carnali cōmixti  
one p̃ficiat. Deindū etiā mē  
brum imūdiā nūcupauit. q̃ nō  
nūq̃ absq; vllō mulieis tactu. vel  
dormientib9 vel vigilantibus per  
inaniā inuāspice mētē obzēpit  
Et ideo notat ac p̃hibet in lege.  
que imūdos quosq; non solū sacra  
tū carniū participatione priuauit;  
verū etiā ne contactu suo sancta pol  
lueret. a castrorū iussit aggregatiōe

searni dicens Anima q̃cūq; de me  
erit de carnibus sacrificij saluta  
ris qđ est domini. in qua est imū  
diā. peribit corā domino Et quic  
quid tetigerit imūd9; imūdū erit  
In deuteronomio quoq; Si fuerit  
inquit inter vos homo qui noctur  
no pollutus est sopno. egreditur  
extra castra. et nō reuertē prius q̃  
ad vesperā lauetur aqua. et post so  
lis occasum regredietur in castra.  
Deinde terciū peccati mēbrū libi  
dinem ponit; q̃ in reāssib9 anime  
ualescens accendere quippiā etiā  
sine passione corporis potest Libidi  
nem enim ab eo qđ libeat dictam  
esse non dubium est. Post hec de  
maioribus p̃cis ad minora descē  
dens. quartū intulit mēbrū concu  
piscenciā malam. q̃ non solum ad  
p̃dictā impudicic passionē. verū  
etiā ad omnes noxias cupidita  
tes generaliter potest a ferri. q̃ cor  
rupte tantūmodo voluntatis est e  
gritudo. de qua dñs in euangelio  
Qui viderit mulierē ad concupis  
cendā eam; iam mechatus est eā  
in corde suo Multo enī maius est  
etiā tūc mētē lubricę desiderii  
cōtinere; cū ei illecebrosi aspectus  
offerē occasio Quib9 manifestissi  
me cōprobatur. ad p̃fectionē puri  
tate castimonie continentia corpo  
ralis solā non posse sufficere. nisi  
ei etiā mētē addat integritas.  
Post q̃ omnia nouissimū mēbrū  
corporis illius et auariā inquit.  
p̃audubio ostendens non solū ab



appetitū terū alienatū animū cōti-  
nendū veniēciā ap̃a magnanimi-  
ter p̃tempnēda. Hoc enim ⁊ in ac-  
tibus apostolorū fecisse legitur cre-  
dentū multitudo: de qua dicitur  
Multitudinis autē credentū erat  
cor vñū et anima vna. nec quisq̃  
eorū que possidebāt aliquid suū  
esse dicebat. s; erant illis omnia  
cōmūia. Quotq̃ enim possessorēs  
agrorū aut domorū erant: vende-  
tes afferebant p̃cia eorū que vē-  
debant. et ponebant ante pedēs  
apostolorū. Diuidebatur autem  
singulis p̃out cuiq̃ opus erat.  
Et ne ad paucos pertinere videre-  
tur ista p̃fectio: auariciā esse si-  
mulachrorū seruitutem testat⁹ est.  
Nec inmerito. Quisquis enim nō  
cōmunicat necessitatibus egenorū  
et pecunie sue quā infideli tenacita-  
te conseruat. cū p̃cepta postpo-  
nit. ydolatrie crimē incurrat. amo-  
rem scilicet materie mūdalis diui-  
ne p̃ferens caritati.

#### Capitulum terciū

Vergo multos ita p̃ crisi-  
to suas vidimus abieisse  
substantias. ut nō solum  
possessionem pecuniarū. veniēciā  
desiderium de cordibus eorum in  
p̃petuū p̃obemus abscisum. cōse-  
quēs est ut eodē mō etiā fornicati-  
onis ardore extingui posse credat⁹.  
Neq; enim rem impossibile aposto-  
lus cū possibili coniūxiss; s; utraq;  
sciens esse possibilis pari mō mor-  
tificanda decreuit. Et in tantum be-

at⁹ apostol⁹ fornicationē siue im-  
mundiciā de nostris mēbris ex-  
tirpari posse cōfidit. ut non solum  
mortificari ea s; nec quidem nemi-  
nari in nobis debere p̃nuāet. For-  
nicatio inq̃ et omis imūdiā aut  
auaricia nec nomine ē in vobis. a  
turpitudine. aut stultiloquiū. a scur-  
rilitas. q̃ ad rem nō p̃tinēt. Que  
etiā pari modo p̃nuāsa eē et equa-  
li nos a regno dei ex d̃usione de-  
pellere edocet dicens. Illud autem  
scitote: qm̃ omnis fornicator. aut  
imūdus. aut auarus qd̃ est ydolo-  
tum seruitus. nō habet hereditatē  
in regno xpi et dei. Et iterū. Noli-  
te errare. Neq; fornicarij. neq; ydo-  
lis seruientes. neq; adulteri. neq;  
molles. neq; masculorū cōcubita-  
tes. neq; fures. neq; auari. neq;  
maledici. neq; raptores regnum  
dei possidebunt. Cubium p̃inde  
esse non debet: fornicationis et  
imundicie de mēbris nostris abo-  
leri posse contagiū. quādo quidem  
ea nō aliter q̃ auariciā. stultilo-  
quiū. scurrilitates. ebrietates. ac  
furta. quorū facilis amputatio ē.  
mandauerit abscondenda.

#### Capitulum quartū.

Ertes tamen nos cē cō-  
uenit. q̃ licet omnē con-  
tinentie d̃strictionē famē  
scilicet aut sitim. vigilias quoq;  
et operis iugitatē. atq; irā s̃salile  
subeamus studiū lectionis. p̃petu-  
am tamē castimonie puritatē h̃orū  
laborū merito attingere neq̃am⁹.



nisi in hijs iugiter desudantes. ex  
penentie magisterio doceamur in  
corruptione eius diuine gr̃e largi  
tate credi. Ob hoc sane solū mota  
se vnusquisqz infatigabiliter in hijs  
exercitijs pducere debet cognoscat  
ut p illoz afflictioez misericordia  
dei cōsecutus. de impugnatione car  
nis ac dñatione ipotentiu viroz  
diuino mereatur munere liberari.  
nō quo adepturi se per illa q̃ficiat  
istam quā cupit inuolutā corpis  
castitate. Tanto autē erga acqui  
sitionē castimonie desiderio atqz a  
more flāmetur. q̃to quis penuria  
tū cupidissim⁹ appetitor. vel qui sū  
ma bonoz ambitione distenditur.  
vel qui intolerabili pulchre mulie  
ris amore captatur. desideriu suū  
ipacientissimo ardore optat exple  
ri. et ita fiat ut dū pro integritatis  
perpetuitate insatiabili cupiditate  
succendimur. de spiciat desiderabi  
lis ab⁹. necessari⁹ hoereat potus.  
sopn⁹ deniqz naturē debitus respu  
atur. vel certe ut deceptor fraudu  
lentissim⁹ puritatis. et emul⁹ atqz  
contrarius castitati. attonita atqz  
suspecta mēte capiat. Et ita vn⁹  
quisqz cotidie integritatis sue ma  
tutin⁹ explorator effectus. de col  
lata sibi puritate cōgaudeat. eaqz  
se non suo studio nec vigilantia. s̃  
p̃tectione domini sentiat cōsecutū.  
ac tam diu illius pseuerantiā suo  
corpi intelligat cohesurā. q̃diu eā  
dñs sua fuerit misericordie largit⁹  
Qui enim hanc stabiliter optinet

fit. nequaquā superbū sapiens de  
sua ṽtute confidet. neqz seductus  
longis obsceni liquoris inducijs.  
blandissima securitate soluetur. sci  
ens impurissime colluuijs asper  
gine se p̃tinus maculandū. si vel  
paululū quid ab eo p̃tatio diuina  
discesserit. Ac deinde p̃ p̃petuitate  
eius cū omni contritione et humi  
litate cordis inde fessis est orōnibz  
exaubandū. Capitulum quintū

**M**ultis autē per huius rei  
quā diuin⁹ veritate cape  
euidens argumentū. per  
quod et hec q̃ dicta sūt approbet.  
et istam corpis pugnam q̃ inimica  
nobis putat ac noxia. vtiliter mē  
bris nr̃is insertā esse doceamini.  
Considerate q̃so illos qui corpore  
sūt spadones. que p̃apue causa in  
virtutibus appetendis desides ed  
dat ac tepidos. nōne qz corū p̃de  
castitatis credūt se periculum non  
habere? Qd tñ nemo ita p̃posuis  
se me credat. ut neminē eoz peni  
tus inuenire posse q̃firmē p̃fctā ab  
renūciatione flagrante. s̃ qz natu  
ram quodāmodo suā vincat. si qui  
forte eoz ad p̃positā perfectionis  
palmam. sūma animi districtione  
contendūt. Cui⁹ ardor vel deside  
riū cum quē semel accenderit. fa  
mē. sitim. vigilias. nuditate. tunc  
tosqz labores corporis. non solum  
pacenter. verūcūqz libenter sustinē  
pellit. Vir enim in doloribz labo  
rat sibi et vim facit perditioni sue.  
Et iterum Anime autem egenti⁹



etiam amata dulcia videntur. Ali-  
as namque non poterunt desideria pre-  
sentium rerum vel repugnare vel auelli. nisi  
per istos affectibus nostris quos ac-  
cipimus amputari. alij salutes fu-  
erint intromissi. Nullatenus enim va-  
let viuacitas mentis absque alia  
desiderij vel timoris gaudij et me-  
rore affectione subsistere. nisi hec  
eadem in bona parte fuerint inu-  
tata. Et idcirco si carnales concu-  
piscencias de cordibus nostris desi-  
deramus extrudere. spirituales in ean-  
dem locum plantemus. ut in voluntate  
ut hys semper animus noster innoxius  
et habeat quibus iugiter innoxietur  
et illecebras presentium ac temporalium  
respuat gaudiorum. Cumque in hunc sta-  
tum mens nostra cotidiana exerci-  
tione erudita proficiat. tunc consiliu il-  
lius affectum experientia docte capi-  
et. que omnes quidem solita psallen-  
di modulatione commouimus. Virtutem  
vero eius non nisi pauca excerptis capi-  
unt. Proinde debemus dominum in conspec-  
tu meo semper. quoniam a dextris est in-  
ne commouear. Ille etenim solus vim ac-  
que intellectum huius carminis effica-  
citer assequitur. qui perueniens ad istam  
de qua loquimur corporis atque anime  
puritatem. intelligit se citius momen-  
te ne rursus ad eadem deuoluatur  
a domino seruari. dextraque suas id est  
operationes sanctas ab eodem iugiter  
communi. Dominus enim sanctis suis non  
a sinistris quia nichil habet sinistru-  
m. vir sanctus. sed a dextris semper assistit  
A precoribus vero et ipsius non videtur

quia non habent illas dexteras quibus  
dominus consuevit assistere. nec possunt  
dicere cum propheta. Oculi mei semper ad  
dominum. quoniam ipse euellet de laqueo  
pedes meos. Quod nullus poterit ve-  
ridice profiteri. nisi qui vniuersa que in hoc  
mundo sunt. aut noxia aut superflua. aut  
certe inferiora sumis virtutibus indi-  
cas. omne intuitum suum. oculus studium  
omnem curam erga cultum sui cordis et  
testimonie desixerit puritatem. Atque  
ita mens istis exercitiis eliminata et  
perfectibus expolita. ad perfectam corpo-  
ris atque anime perueniet puritatem.

#### Capitulum sextum

**Q**uatuor enim quod in lenitate  
ac pacetia cordis produci  
uerit. tamen in corporis purita-  
tem perficiat. Quatuorque longius in  
audie appulerit passionem. tanto casti-  
tatem tenacius obtinebit. Non enim  
estus corporis declinabit. nisi qui ani-  
mi motus animus perferat. Quod optissime  
saluatoris nostri ore laudata beatitudo  
declarat. Beati nunc. quoniam ipsi posside-  
bunt terram. Non ergo aliter nostram posside-  
bimus terram. id est non alias diuini  
nunc rebellis huius corporis terra sub-  
det. nisi mens nostra prius fuerit pacis  
tie lenitate fundata. Nec poterit  
quis aduersus carnem suam insurgentem  
a libidinis bella compingere. nisi prius  
us armis mansuetudinis instrua-  
tur. Mansueti etenim possidebunt ter-  
ram. et inhabitabunt in seculum seculi super  
eam. Hanc inquam terram quemadmo-  
dum obtinere possimus. ite propheta in  
sequenti psalmi illius et dicitur.



**E**xpecta Domini et custodi viam  
eius: et exaltabit te ut hereditate  
capias terram. **C**onstat igitur ad  
possessionem terre istius firmiter ob  
tinendam neminem posse conscendere.  
nisi illos tamen qui per immobilem pa  
tientie lenitate vias domini duras  
ac precepta seruantes. de sceno car  
nalis passionum extrahente eodem  
fuerint exaltati. Mansueti ergo  
possident terram. et non solum possi  
debunt eam. sed etiam delectabuntur  
in multitudine pacis. qua nemo in  
carnis adhuc bella concupiscen  
tie suscitans. stabiliter perfruitur.  
**N**ecesse est enim infestari cum duris  
simis demonum phylis. et ignitis lux  
urie iaculis sauciari a terre sue pos  
sessione deuolui. donec dominus auferat  
bella usque ad finem terre eius. arcum  
conterat et stringat arma et scuta  
comburat igni. illo scilicet que venit  
dominus mittere super terram. Arcus e  
tiam et arma constringat. quibus ad  
uersus cum nequie spirituales diebus  
ac noctibus dimicantes. ignitis com  
figebant cor eius iaculis passionum.  
**E**t ita cum eum dominus conterens bella  
ab omnibus inextinguibilibus liberat  
rit. ad illam puritatis perueniet statum  
ut deposita confusione qui semetipsum  
id est carnem suam dum impugnaret  
horrebat. accipiat ea velut purissimo  
tabernaculo delectari. **N**on enim  
accedent ad eum mala. et flagellum  
non appropinquabit tabernaculo  
eius. ad illud scilicet prophetam pa  
tientie virtute perueniens. ut mansue

tudinis merito non modo suam hereditet  
terram. verum etiam delectet in multi  
tudine pacis. **U**bi autem adhuc super  
est sollicitudo certaminis: esse non  
potest pacis multitudo. **N**on enim autem  
delectabuntur in pace sed in multitu  
dine pacis. **P**er quod euidenter osten  
ditur ita efficacissima medianam  
cordis esse patientiam. secundum illud  
salomonis. **M**ansuetus vir cordis  
est medicus. ut non solum ire. tristitie.  
accidie. cenodoxie. superbie. verum etiam  
libidinis omnique patris extirpet fo  
mitis vitiorum. **I**n longanimitate ei  
ut ait salomon prosperitas regibus.  
**N**am qui mitis semper atque tran  
quillus est. nec iracundie perturbatione  
succendit. nec accidie atque tristi  
tie angore consumit. nec cenodoxie  
vanitate distendit. nec superbie tu  
more sustollitur. **P**ax enim multa  
diligentibus nomen domini: et non  
est illis scandalum. **E**t ideo non in  
merito pronuntiatur. **M**elior patientis  
viro fortis. **E**t qui continet iram:  
melior quam qui capiet urbem. **H**anc  
igitur pacem donec firmam atque  
perpetuam obtinere mereamur. mul  
tis necesse est nos impugnationibus  
acceptari. frequenterque nobis est  
visceralis iste cum gemitu lacrimisque  
repetendus. **M**iser factus sum et af  
flictus usquequaque. tota die contrista  
tus ingrediebar. quoniam lumbi mei im  
pleti sunt illusionibus. et non est sa  
nitas in carne mea. a facie ire tue  
non est pax ossibus meis a facie impi  
entis mei. **T**unc enim appetenter



et in veritate deflebinus: quando  
post longam puritate corporis nostri  
sperantes iam carnalia nos omni  
modis euasisse contagia. stimulos  
carnis ob elationem cordis aduer  
sum nos rursus sentimus insurgere  
vel certe ad fallaciam sompniorum im  
punitas nos pristinae colluvionis  
aspergit. **C**um ergo repente quis diu  
turna cordis et corporis puritate  
gaudet. nunc est ut dum se credit ul  
terius iam non posse ab illa sinceritate  
deuolui. intra semetipsum quodammodo  
glorie et dicat. **E**go dixi in habundantia  
mea. non moueboz in eternum. **P**er  
tamen utile a domino subito relinquitur: illi  
puritate statim in quo sibi met consi  
debat senserit perturbari. seseque in il  
lo spirituali vident turbare successu.  
recurrat prout ad illius integri  
tatis auctorem. et agnoscens infir  
mitatem suam confiteatur et dicat.  
**D**omine non in mea sed in tua voluntate  
prestasti deozi meo virtutem. **A**u  
tasti faciem tuam a me. et factus sum con  
turbatus. **I**llud quoque beati iob. **P**i  
loquus fuero quasi aquis niuis. et ful  
cerint velut mundissime manus mee  
tamen sordibus intingues me. et  
abominabuntur me vestimenta mea.  
**Q**uid tamen is qui suo vicio se in sordi  
bus tinguit. non potest dicere suo cre  
atori. **N**onne ergo ad perfectum quis  
puritate perveniat statim. necesse est enim  
in equalitatibus istis frequentius erui  
diti. quo ad usque per dei gratiam assema  
tus in illa qua appetit puritate ef  
ficatur dicere mereatur. **E**xpectans

expectavi hominum: et respexit me  
et exaudiuit precem meam. et eduxit  
me de lacu miserie et de luto fecit  
et statuit super petram pedes meos.  
et direxit gressus meos.

### Capitulum septimum

**M**ulti sunt enim castimonie  
gradus. quibus ad illam invola  
bilem conscenditur purita  
tem. Quos licet nec perspicere nec  
enumerare ut dignum est virtus nostra  
sufficiat. tamen quia series narra  
tionis exposcit. secundum medietatem  
experientie nostre utique pro  
ferre temptabimur. reservantes perfec  
tiora perfectis. nec praeiudicantes hijs  
qui ferventiori studio puriores casti  
monia possident. quanto maiorem  
industrie sunt. tanto etiam perspicacius  
vigore precellunt. **P**roinde sex  
gradibus licet multa a se invicem  
sublimitate distantibus. fastidia  
castitatis precessa distinguam. ita  
ut quedam media que tamen mul  
ta sunt permittam. quorum subti  
litas ita humanos subterfugit se  
sus. ut ea nec mens inspicere nec  
proloqui lingua preualeat. qui  
bus sensim castitatis ipsius perfectio  
o quotidianis profectibus adoles  
cat. **S**ecundum similitudinem nam  
que corporum terrenorum que sin  
gulis diebus insensibiliter sui capi  
unt incrementa. et ita dum nesciunt ad  
perfectum habitum perveniunt. ac  
bus ac motu castitatis acquirunt.



**P**rimus pudicie gradus est: ne vigilans impugnatione carnali monachus elidat. **S**ecundus ne mens eius voluptariis cogitationibus immoretur. **T**ercius ne femineo nec tenuiter ad concupiscentiam moueatur aspectu. **Q**uartus ne vigilans vel simplicem carnis proferat motum. **Q**uintus ne cum memoria generationis humane vel tractatus rationis vel necessitas lectionis ingesserit. subtilissimus mente voluptate actionis perstringat assensus. sed velut opus quoddam simplex ac ministerium humano generi necessarium contributum tranquillo ac puro cordis contempletur intuitu. nichil quod amplius de eius recordatione concipiat. quam si operatione lateum vel cuiuslibet alterius officine mente pertractet. **S**extus castimonie gradus est. ne illecebrosus fantasmatibus feminarum. vel dormiens illudatur. **L**icet enim hanc ludificationem peccato esse obnoxia non credamus: concupiscentie tamen adhuc medullitus latitantis indicium est. **Q**uam tamen illusionem: diuersis modis constat accidere. **N**am secum illum usum quem vigilans exercere vel cogitare consueuerat: etiam dormiens unusquisque temptatur. **A**liiter enim falluntur hi qui carnalem copulam noverunt: aliter qui femine nonnulli sunt amixtionis expertes. **H**ij enim sicut simplicioribus ac purioribus somniis inquietari solent: ita faciliore diligentia ac mi-

noxe possunt labore purgari. **I**lli autem sordidioribus magis quam expressis fantasmatibus illuduntur. donec paulatim secundum mensuram castitatis ad quam unusquisque contendit. in odium illius rei quam voluntaria antea sentiebat mens etiam somno sopita vertatur. illudque ei quod fortibus viis per summo laborum stipendio remittit a domino per prophetam predictum. **E**t arcum et gladium et bellum contra deum vestra: et dormietis vos faciemus fiducialiter. **E**t ita demum quis ad illam beati sexu paucorumque similium virorum perveniet puritatem. **Q**uam idcirco a predictis sex castimonie gradibus sequestravi. quia non solum possideri sed etiam credi non nisi a rarissimis potest. et quia id quod illi specialiter divini muneris largitate collatum est. proponi ad generalis precepti non potest forma. scilicet ut eo usque mens nostra castitatis ipsius puritate formetur. ut etiam ipso naturali motu carnis emortuo. illum obscenum liquorem omnino non perferat. **O**pinionem sane quorundam quam super hac carnis colluvione diffundunt silere non debeo. qui dicunt non idcirco eam dormientibus semper evincere. eo quod eam producat fallacia somniorum. sed potius quia redundantia humoris illius aliquis in egrotanti corde fingat illecebrosus. **D**enique aiunt quod illo tempore quo non inquietat illa creatio quemadmodum fluxus eius. ita et illusio conquiescat.

**C**apitulum octavum



**S**ed hec etiā suscipere et p  
baē utrū possibilis an ipos  
sibilia sint. certo examine  
diffinire poterit nemo. nisi p expi  
entia longā. et puritate cordis ad  
cōfinia carnis ac spūs vbo domi  
ni dirigente puenit. de quo btūs  
apostol⁹ **V**iu⁹ est inq̄t sermo dei  
et efficax. et penetrabilior oī gla  
dio anapiti. et ptingēs vsq̄ ad diui  
sionē aīe ac spūs. p pagū q̄z et me  
dullarū. et discretorū cogitationū et  
intentionū cordis. Et ita int̄ illoz  
q̄dāmō terminos collocat⁹ q̄d hu  
mane pditioni necessario sit atq; in  
euitabilis attributū. q̄d de p̄suetu  
dine viciosa et iauia iuuetutē iuec  
tū velut inspector et arbiter iusta  
trutinacōe discernet. ac sup̄ eorū  
effectū atq; naturā nō falsis vulgi  
opionib⁹ abducat. nec p̄iudicatis  
iexp̄torū diffinitioib⁹ acquiescat. s; p  
puritatē modū certa exp̄ietie sue  
libra et iusta examinacōe p̄p̄etēs.  
nequaq̄ illoz de ap̄ie errorē. qui  
negligētie sue viciō crebriorib⁹ q̄  
naturā p̄pellit egestioib⁹ sordidati  
de naturali p̄ditiōe causant. Cūq;  
eos p̄stet inferre poa⁹ vim naturē  
et extorq̄re ab ea pollutionē quā  
ipsa nō ingerit. integritatē suā ad  
necessitatē carnis p̄mo ad ei⁹ refe  
runt creatorē. p̄pas culpas ad na  
ture infamiam trāsfertēs. **P**e q̄b⁹  
in p̄bijs eleganter exp̄nuē. In  
sipientia viri corūpit viciō eius.  
deū at̄ causas corde suo **P**ostremo  
si q̄s huic assertioni nr̄e fide deo

gare voluerit. q̄so vt nō arte p̄iā  
dicata nobiscū opinicōe discrepet.  
q̄ discipline hui⁹ suscipiat institū  
ta **C**ūq; hec p paucis mēsib⁹ illa  
qua traditur moderatiōe seruauē  
rit. p̄fecto hec que dixim⁹ vco po  
terit p̄bare iudicio. **C**eterū frustra  
de cuius libet artis ac discipline si  
ne p̄tendit. quis q̄s nō prius omnia  
que ad p̄sumationē ei⁹ p̄tinent sū  
mo fuerit studio ac v̄tute sciat⁹  
**V**elut si vbi gratia similitudinē  
mellis et tritici. aut tursū ex eo si  
aut etiā ex casani liniq; semini  
bus lenissimi olei liquore p̄duci  
posse cōfirmē. si quis hōz penitus  
ignarus assistat. nōne contra rerū  
naturā hōc esse p̄damās. me velut  
optissimi auctore mendaci⁹ deride  
bit? **C**ui si ego testes innumeros  
qui hec se et vidisse et gustasse et  
fasse testetur exhibeā. rationē in  
sup̄ atq; ordinem quo ille species  
velut in olei pinguedinē et in mel  
lis dulcedinē trāsformet edisserā  
ille aut in stultissime p̄suasiois ob  
stinacōe p̄sistēs. neget ab illis  
seminib⁹ quidq; v̄l dulcedinis v̄l  
pinguedinis posse p̄duci. nōne ma  
gis notāda est irrationabilis eius  
p̄uicaxq; cōfessio. q̄ sermonis mei  
veritas irridēda. q̄ multoz ac fide  
liū testiū fidelitati q̄uitate et cūctē  
tib⁹ documētū et q̄d hīs c̄pl⁹ est  
exp̄ietie p̄batione fulas? **E**t iō q̄s  
q̄s ad i⁹ puritatē statū iugi cordis  
intentione puenit vt iā m̄te ab h⁹  
passiois titillacōe p̄nit⁹ absolut⁹



per soporem caro eius velut redū  
dantia supflui humoris expellat.  
conditionē modūq; nature certissi  
me deprehendit. Et ita cum expge  
factus inuenerit carnē suam post  
longa tēpora se insāo atq; ignorā  
te pollutam. tūc demū de naturali  
necessitate causetur. ad illū sine du  
bio perueniēs statū. ut talis inue  
niat in nocte qualis in die. talis  
in lecto qualis in orōne. talis sol9  
qualis turbis hominū arcūsept9.  
postremo ut nūq; se talem secerus  
aspiciat. qualis videri ab hominī  
bus erubescat. nec in eo tale aliqd  
ineuitabilis ille oculus deprehen  
dat. quod ab humanis aspectib9  
velit esse celatū. Et ita cū ceperit  
suauissimo lumine castitatis iugit̃  
delectari: dicere poterit cū ppheta.  
Et nox illuminatio i delictis me  
is. qz tenebre non obscurabunt a  
te. 7 nox sicut dies illuminabitur.  
sicut tenebre eius ita 7 lumē ei9.  
Deniq; hoāpsū qz supra conditio  
nem nature videtur humane. qua  
liter obtinuerit idem ppheta subiū  
git dicens. Quia tu possedisti renes  
meos. id est nō industria mea ne  
q; virtute hanc pmerui puritatē.  
s; qz tu mortificasti insitū renibus  
meis libidinosē voluptatē ardoreē

**O** Caplm nonū.  
Perman9. Perpetuā q̃tē  
corpois puritatē ex parte  
aliqua exp̃ti sum9 a vigilantibus  
posse per dei grām possideri: 7 cō  
motionē carnis distractionis rigore

atq; iudicio resistente. vigilantib9  
posse nō ptingere non negamus.  
Verū autē et dormientes hac inq;  
etudine carere possim9: volumus  
edoceri. Duabus namq; de causis  
possibile hoc esse non credimus.  
Quas licet absq; vercūdia negā  
mus effari: tñ qm hoc mediane  
ipsius necessitas cogit. quesumus  
ut cū venia tui si qua forte in vere  
cū dijs fuerint denudata suscipias.  
Primū ergo est q; per sopni qui  
etē mētis vigore laxato: observa  
ri nequaq; valeat illius p̃motionis  
obzeptio. Deinde q; eādem ṽrine  
collectio cū vesicę capacitate quies  
centib9 nobis inde sinenti cōfluxu  
iterni humoris oppleuerit: exatet  
mēbra marcescentia. Quod eā  
paruulis vel spadonibus eadē lege  
nichilomin9 ptingit. Unde fit ut  
si nō oblectatio libidinis vulnerat  
mentis assensum: cōfusione tñ eā  
humiliet turpitudine mēbroz.

**O** Caplm de amū.  
Heremon. Apparet vob  
necdū vere castitatē agno  
uisse virtutē: qñ quidē distractiois  
auxilio eam a vigilantibus tantū  
creditis retentari. Et inde est q;  
putatē a dormientib9 quasi rigore  
animi cōsoluta integritatē nō posse  
seruari. Porro castitas nō ut arbi  
trarii distractionis p̃sidio: sed a  
more sui 7 ap̃e puritatē dilectione  
subsistit. Non enim castitas sed cō  
tinentia diatur: vbi adhuc ei ali  
qua resistit aduersitas voluptatē.



**V**idetur ergo hijs qui castitate af-  
fectu p dei gram medullit9 recepe-  
runt. distractionis cessatione cu doz  
minu nō obesse. q infida eāa vigi-  
lātib9 ratione certissima pproba-  
tur. Quidqd enī cū labore p pmiē  
tēpales dimicanti pstat inducias  
nō tamē ppetuā securitatē quietē  
tribuit post laborē. Quidqd autē  
p fūda fuerit vūte deuictū. absq  
vlla inquietudinē suspiciōe cōposi-  
tū. iugem pacis victori conferet fir-  
mitatē. Quāobrem donec pulsari  
nos carnis p motione sentim9. no-  
uerim9 nos ad castitatē necdū p-  
uenisse fastigia. s; adhuc sub isir-  
mitate p tinentie pstitutos p līs fa-  
tigari. in quib9 necesse est dubios  
semp esse euē9. Quid aut in euita-  
bile esse cōmotionē carnis hoc as-  
tuere voluistis indicio. q ea ne  
ipsi quidem eunuchi carere de m-  
tis genitalib9 possunt. sciendū est  
nō eis carnales estus nec affeātū  
libidinis. s; solam satie generati-  
onis deesse vūtem. Vnde mani-  
festū est ne illos quidē si ad hanc  
ad quā nos nitimur castitatē cupi-  
ant puenire. ab humilitate 7 cōtri-  
tione cordis vl p tinentie distractio-  
ne debere laxari. licet nequaquā sit  
discretēdū minore ab eis castimo-  
niam posse labore ac studio comp-  
hendi. Caplm vnde amū

**Q**uāobrem pfectio castita-  
tis a laboriosis p tinentie  
tudinet ppetua trāquil-  
litate discernitur. Hec est enim ve-

re cōsumatio castitatis. que non  
impugnās carnalis cōcupiscentie  
motus s; toto hzore detestans.  
iugem atq; inuolabile sui retinet  
pūritatē. nec potest aliud quid esse  
q; sanctitas. Hoc autē fiet quāto  
iam de sinens caro adūsus spūtu  
concupiscere desiderijs eius. vū-  
tiq; consenserit. cōperint q; sibi in  
uicem pace firmissima federa-  
seā. dū p salmographi sententiam  
habituauerint fratres in vñū. vt il-  
lam repmissam a domino beatitu-  
dinem possidentes. de qua ait. **P**-  
duo ex vobis consenserint sup ter-  
ram. de omni re quācūq; petierint  
fiet illis a patre meo q in celis est.  
Quis q; ergo intellectualis illi9  
iacob id est supplantatoris trans-  
cenderit gradum ab illa continen-  
tie collucatione ac supplantatio-  
ne viciōrum. obstupefacto femoris  
nervo. ad israhelis meritū ppetu-  
a cordis directio cōscendet. Quē  
ordinem eāa beatus dauid ita spi-  
ritus sancti variāatione disimile  
in pmiis inquiring notus in iudea  
deus. id est in anima que adhuc  
sub peccatorum confessione retine-  
tur. Iudea enī confessio interpē-  
tur. In israhel aut id est in eo qui  
videt deū. siue vt qdā interpretantē  
rectissim9 dei est. non solum notus  
sed eāam magnū est nomē eius.  
Deinde ad sublimiora nos puo-  
tans. ac volens eāam locū ipsum  
quo domin9 delectatur ostendat  
et fact9 est inq; in pace locus eius



id est non in conflictu certaminis et  
colluctatione videtur. sed in castimo  
nie pace et cordis tranquillitate per  
petua. **H**unc igitur pacis locum ex  
inctione carnalium passionum si quis  
meruerit obtinere. ex hoc quoque  
prospiciet gradum ac spon spiritualis  
id est specula dei consequenter effec  
tus. erit etiam habitatio eius.  
**N**on enim in conflictu continentie.  
sed in iugi virtutum specula dominus  
commoratur. ubi iam non retundit  
non compmit. sed in perpetuum con  
fregit potentias arcum. ex quibus  
videlicet aduersus nos libidinum  
quondam iacula dirigebant ignita.  
**V**idet ergo quia sicut non est in  
colluctatione continentie sed in castita  
tis pace locus domini. ita etiam ha  
bitatio eius in specula sit et contem  
platione virtutum. **U**nde non imeri  
to porte spon cunctis tabernaculis  
iacob presertim. **D**iligite enim dominus por  
tas spon super omnia tabernacula iacob.  
**Q**uod autem per hoc inuitabile esse  
commotionem carnis asseritis. quod vri  
na cum vesicam iugi instillatione re  
pleuerit. quiescit etiam suscitetur mem  
bra. licet veris sectatoribus purita  
tis. ad obtinendam rem nichil prius  
dixit ista commotio. quam hec sola in  
terdum et tamen per soporem necessitas  
exatant. sciendum tamen est quod ita si com  
moti fuerint ad quietem propriam re  
ducant castitatis imperio. ut non  
modo cum nullo pruritu. sed nec cum  
minima quies libidinis recordatio  
ne sedentur. **E**t idcirco ut cum lege

animi lex quocumque aggruat corporalis.  
etiam in ipsius aque potu ita est ni  
mias castiganda. ut humoris co  
tidiani illa collectio prius arefacte  
influentis membris. illum quem inui  
tabilem putatis corporis motum  
non solum rarissimum. verum etiam lentum  
reddat ac tepidum. frigidumque ut ita  
dixerim ignem. et absque ullius adus  
tionis ardore rozante. suscitetur flammam  
instar admirabilis illius moyses  
visionis. ut carnis nostre tur  
bus innoxio igne arandata non  
uratur. vel sicut illorum trium iuuenum  
quibus ita rozante spiritu fornacis  
caldaye flamma discussa est. ut nec  
capillos eorum aut simbras odor  
ignis afflaret. ut illud quoddam  
quod sanctis promittitur per prophetam  
incipiamus iam in hoc corpore possidere.  
**C**um ambulaueris per ignem. non  
comburetur. et flamma non ardebit in te  
**C**apitulum duodecimum

**M**agna enim vere atque mi  
racula sunt. nec ulli hominum  
penitus nisi tamen hiis qui excepti sunt  
nota. quod dominus fidelibus suis adhuc  
in isto corruptionis vasculo constitutis.  
ineffabili liberalitate largitur.  
**Q**ue propheta mentis puritate per  
lustrans. tam ex sua quam ex illorum per  
sona qui in hunc statum affectumque per  
ueniunt exclamauit. **V**ira opera tua  
domine. et anima mea cognoscat nimis.  
**A**lioquin nichil noui nec magni  
intelligitur propheta dixisse. si alio  
cordis affectu vel de alijs operibus  
dei hec pronuniasse crederetur.



**N**ullus etenim est hominum: qui mira  
esse opera dei etiam ex ipsius creatu  
re magnitudine non agnoscat. Ce  
terum illa que in sanctis suis cotidi  
ana operatione dispensat. ac specia  
li magnificentia affluenter effundit  
nullus alius nisi anima preuentis  
agnoscat. que in secreto conscientie  
sue ita est beneficiorum eius arbitra  
singularis. ut ea non solum nullo va  
leat sermone differere. sed nec sensu  
quiete et cogitatione prepleti cum ab  
illo ignito fervore discedens ad is  
tos materiales ac terrenos intui  
tus fuerit deuoluta. Quis enim in  
se opera domini non miretur: cum insatia  
bilem ventris ingluuiem. et sumptuo  
sam gula prauisq; luxuria ita in  
se viderit fuisse prepressam. ut vix  
ipsi exiguum ac vilissimum cibum raro  
inutitur. Quis non obstu  
pescat opera domini. qui illum ignem  
libidinis quem naturale antea et ve  
lut inextinguibilem esse credebat  
ita refugisse preenserit. ut ne sim  
pliciter quiete se corporis motu sciat  
inartari. Quomodo non virtutem do  
mini contremiscat quis. cum homines  
quodam diros atq; truculentos.  
qui ad summum iracundie furorem e  
tiam blandissimis subditorum irrita  
bantur obsequiis. ad tantam tran  
sisse viderit lenitatem. ut non solum  
nullis iam commouentur iniuriis.  
sed etiam cum illate fuerint summa  
magnanimitate congaudeant.  
Quis plane non miretur opera dei  
ac toto prelamet affectu. quia ego

cognoui quod magnus est dominus  
cum vel se vel alium quempiam ex ca  
piatissimo liberalem. ex prodigo con  
tinentem. ex superbo humilem. ex te  
licito ac tenero squalidum hirsu  
tumq; prepererit. et egestate atq;  
angustiam presentium rerum etiam  
voluntarie preferentem. **I**sta sunt pre  
fecto mira opera dei: que peraliam  
ter anime prophete simulq; eius  
munificie contemplationis intuitu sui  
perfecta cognoscat. **I**sta sunt prodigi  
a que posuit super terram: que iste  
propheta considerans. ad amirati  
onem eorum cum totos populos aduocat  
dicens. Venite et videte opera do  
mini. que posuit prodigia super terra  
auferens bella usq; ad fines terre.  
arcum conteret et confringet arma: et  
scuta comburet igni. **Q**uod enim ma  
ius potest esse prodigium: quam sub mo  
mento breuissimo ex rapacissimis  
publicanis apostolos fieri. ex per  
secutoribus truculentis predica  
tores euangelij patientissimos reddi  
ita ut eam quam prequebantur fide  
etiam effusione sui sanguinis pro  
pagarent. **I**sta sunt opera dei: que  
se cotidie vna cum patre operari fi  
lius protestatur dicens. Pater  
meus usq; hodie operatur: et ego  
operor. **D**e istis operibus dei bea  
tus dauid in spiritu canens: bene  
dixit inquit dominus deus israhel. qui  
facit mirabilia magna solus. **D**e  
iesus et amos propheta Qui facit in  
quit omnia et preterit ea: et tras mu  
tat in matutinu umbram mortis



**N**ec nepe est imutatio dextere ex  
celso. De hac salutari operatione  
dei orat propheta dominum dicens.  
**C**onfirma hoc deus quod operatur  
es in nobis. Et ut pretermittam  
illas secretas atque absconditas dis  
pensationes dei quas intra se pecu  
liariter exerceri mens sanctorum om  
nium momentis singulis intuetur.  
**Q**uis non miretur illam celestem  
infusionem leticie spiritualis. qua  
delectus animus inspirati gaudij a  
lacritate sustollit ad illos ignotos  
cordis excessus. et tam ineffabilia quam  
inaudita solatia gaudiorum. quibus  
nonnumquam ignauissimo supore torpe  
tes. ad orationem feruentissimam velut  
de somno profundissimo suscitamur.  
**H**oc inquam est gaudium de quo bea  
tus apostolus. Quod oculus inquit  
non vidit. nec auris audiuit. nec in  
cor hominis ascendit. eius saluet  
qui terrenis vicibus hebetatus ad  
huc homo est. et humanis inheret  
affectibus. nichilque de istis dei mu  
neribus intuetur. Penique iste apos  
tolus tam de se quam de similibus sibi.  
qui de humana iam conversatione  
discesserant. subiicit dicens. **N**obis  
autem reuelauit deus per spiritum suum.

**C**apitulum de amittere.  
**I**n hijs igitur omnibus quam  
tum mens ad subtiliorem  
profecerit puritate. tanto sublimius in  
tuebitur deum. et amirationis intra  
semetipsum potius capiet incrementa  
quam loquendi facultate aut sermonem  
narrationis inueniet. Et enim dum

leticie huius inextinguibilem mente non  
valet papere. ita explicare sermonis  
non valebit expressus. tanquam si quis  
dulcedinem mellis ei quam nunquam quicquam  
dulce gustauit velit sermonibus  
enarrare. profecto nec ille saporis il  
lius suauitate quam nunquam ore pre  
cipit auribus capiet. nec ille dulce  
dinem quam gustus voluptate cogno  
uit verbis poterit indicare. sed appa  
renti agnitione suauitatis illectus.  
necesse est ut expressi saporis iocunditate  
intra semetipsum solummodo tactus  
amiretur. Ita igitur quisquis  
in hunc quem pre diximus virtutum statum  
metuerit peruenire. hec omnia que in  
suis sanctis peculiariter gratia domini  
operatur tacta mente plusquam  
horumque omnium attonita considerati  
one flammatus. cum intimo cordis  
clamabit affectu. Mira opera tua  
deus. et anima mea cognoscit nimis.  
**I**stud ergo est mirabile opus dei.  
hominem carneum carnales affectus  
in carne positum respuisse. et in tanta  
rerum atque inarsuum varietate unum  
tenere animi statum. atque immobilem in  
omni accidentium permutatione durare.  
**Q**ua virtute fundatus senex qui  
dam. cum apud alexandriam turbis in  
fidelium circumfusus. non solum male  
dictis veniebam gravissimis impel  
lentium vergere iniurijs. eique a sub  
sanantibus diceret. quid miraculi  
christe vester quem colitis fecit. ille re  
spondit. Et hijs ac maioribus si  
intuleritis non mouear nec offen  
dar iniurijs. Capitulum. xiiij.



**O**ermanus Quoniam nos  
 amiratio non humane hu  
 ius neq; terrene. s; plane  
 celestis atq; angelice castitatis ita  
 subito stupore confudit. vt terrore  
 magis desperationis inuaderet. qm  
 ad expectanda se nostros animos  
 prouocaret. quesumus vt nos de ob  
 seruantie qualitate ac teporis ma  
 quo acq;ri vl; p;ia valeat. doctrina  
 plenissime disputationis instituas  
 quatinus et eam consumari posse cre  
 damus. et ad expectanda deinceps  
 spacio constituti temporis anime  
 mur Incomphensibile namq; ea  
 in carne hac posita quodammodo in  
 dicamus. nisi nobis ordo quidam ac  
 dia qua ad illa valeat perueniri  
 certa ratione pandatur

Capitulum de amicitia

**O**heremon. Temerarium  
 satis est sup; sumatione h; de  
 de qua loqmur castitatis  
 in tanta p;sertim l; voluptatu diuisi  
 tate vl; viru certa r;is diffinire  
 m;suram. q; non facile eam in istis ma  
 terialib; artib; ac visibilib; disci  
 plinis discerni potest Deinde ite  
 ratione namq; ai atq; ingenij q;litate  
 necesse est eas ab unoquoq; vl; ce  
 lerius vl; tardius apprehendi Ra  
 tionem tamen obseruatie et teporis  
 modum intra que eius possibilitas  
 agnoscat. qstantissime possumus  
 diffinire Quis q; ergo extractus a  
 cunctis pfabulacomb; ociosis. et moe  
 tificatus ab omni ira ac sollicitudine  
 curaq; mundana. duob; tm; parima

cijis fuerit cotidiana refectioe p;fi  
 tus. et aque satietate subtracta q;  
 ete sompni tui siue vt alij statue  
 runt quatuor horar; terminaret spacio  
 nec tm; laboris aut p;tinentie huius  
 merito s; miseratione domini ca se  
 crediderit adepturum. qa sine hac  
 fide vana est omis huani laboris  
 intentio non apli; qua sex m;rib; p;  
 fectione istius non impossibilis sibi esse  
 cognoscet Euides tamen est ia p;ri  
 me puritate indicium. inapere ea de  
 p;ri; laboris industria non sperat  
 Si enim vim v;iali illius vnusquis  
 q; in veritate p;aperet. nisi dominus  
 edificauerit domum inuanum labo  
 rauerunt q; edificat eam. sequit vt  
 nec de puritate sue meritis extolla  
 tur. intelliges ea se non sua diligen  
 tia s; domini misericordia p;secuti  
 nec p;tra alios iusti rigore moue  
 atur. satis humana nichil esse v;  
 tute. si ea v;tus diuina non iuuenit

Capitulum de amicitia

**P**roinde vnianq; nostru  
 adus; spm; fornicacois to  
 tis viribus desudati. victo  
 ria singularis est de merito cona  
 tus sui remedium non sperare. Que  
 fides licet facilis ac plana omib;  
 videatur. tamen ta; difficile ab in  
 pientibus q; ipius castitatis p;fec  
 tio possidetur Nam cu eis vl; p;ti  
 cula puritatis acriserit. continuo in  
 conscientie sue secretis elatioe qua  
 tam subtiliter illabente. sibi met  
 blandiuntur. Credentesq; eam  
 se diligentie sue studio consecutis;



neceſſe eſt ut ſupno illo pſidio pau-  
lulū denudati. tam diu illis quas  
diuina vltus extinperat paſſionib9  
oppugnant. q̄ diu experientia docē-  
te cognoſcant ſe virib9 atq; indus-  
tria ſua puritatis bonū obtinē nō  
poſſe. Et ut diſputationē noſtram  
de ſine pleniffime caſtitatis lōga  
laudatione conſecta breuiter cō-  
cludam9. in vnū omnia q̄ copioſe  
ſparſimq; digeſta ſūt colligentes.  
hec eſt ſūmatio caſtitatē. ut vigi-  
lātē monachū oblectatio libidinis  
nulla pſtingat. ut quieſcente ſop-  
nōz non fallat illuſio. ſ; cū dormi-  
enti tñ per ſopite mentē incuriam  
cōmotio carnis obreperit. quēad-  
modū ſine vlla titillatione volup-  
tatis exatata eſt. ita eā ſine vllō  
punitū corporis cōquieſcat. Hec  
de caſtitatē ſine q̄tū potui9 non  
verbis. ſ; experientia magiſtrate di-  
geſſim9. Que licet a deſidioſis ac  
negligentib9 arbitrer impoſſibilia  
forſitā iudicanda. certus tñ ſum a  
ſtudioſis ac ſpūalib9 viris agnoſ-  
cenda pariter ac pbanda. Nam tñ  
diſtat int̄ hominē et hominē. q̄tū  
et illa in quibus animi eoz tendit  
intēctio ab invicē diſparant. id eſt  
cælū ab inferno. vel xp̄s a belial.  
ſcōm ſententiā domini ſaluatoris.  
Si quis in miniſtrat me ſequat̄.  
et vbi ſum ego illic et miniſter me-  
us erit. Et iterum Vbi eſt theſau-  
rus tuus. ibi erit cor tuum.  
Huiusq; beatus cheremon de caſti-  
tatē pfectione diſſeruit. amicabile

q; doctrinā ſublimiſſime puritatis  
tali ſermone cōcluſit. ſuadens ſlu-  
pentibus atq; anxijis nobis. ut qz  
iam noctis pars maior effluxeāt.  
tradita quieti paululū mēbra na-  
turali abo ſoporis minime ſtauda-  
remus. ne languens torpore cor-  
poris ſui. eā mens vigore ſanc-  
tionis amitteret.

Expliat collatio ſcāda abbatē  
cheremonis de caſtitate

Inapiūt capitula tercię eiſte  
de pfectione dei et libero arbitrio.

Prohemium Caplū primū

Interrogatio quare non merita  
virtutū laborantis industrie depu-  
tentur Caplū ſecondū

Reſponſio q̄ ſine adiutorio dei  
non ſolū perfectio caſtitatē ſed om-  
nino nil boni pſia poſſit. .ij.

Obiectio quēadmodū gentiles  
abſq; grā dei caſtimoniā habuiſſe  
dicantur Caplū quartū.

Reſpoſio de philoſophoz pma  
ginea caſtitate Caplū quintū

Qz ſine grā dei nullos induſtri-  
os conatus exequi valeamus.

Caplū ſextū.

De pnapali ppoſito dei et pui-  
tētia cotidiana Caplū ſeptimū

De grā dei et arbitrij liberta-  
te Caplū octauū.

De virtute bone voluntatis  
noſtre et grā dei Caplū nonū

De liberi arbitrij infirmitate.  
Capitulū decimū



**V**trū bonam volūtatē nostrā  
sequatur an p̄cedat gr̄tia dei.

**Capitulum vndeamū**

**Q** voluntas bona nec semp  
gr̄tie nec sēp sit homini tribuēda

**Capitulum duodeamū**

**Q** gr̄tiam dei humani cona  
tus compensare non possunt.

**Capitulum deamūterciū**

**Q** temptationibus suis deus  
v̄tutem humani experiat̄ur arbi  
trij **Capl̄m deamūquartū**

**De multiplici vocationū gr̄a.**

**Capitulum deamūquintū**

**De gr̄tia dei eo q̄ humane  
fidei transcendat angustias.**

**Capitulum deamūsextū**

**De inscrutabili disp̄satiōe dei**

**Capl̄m deamūseptimū**

**Diffinitio patrum eo q̄ liberū  
arbitriū ad saluandū non sit p̄do  
nā. Capitulum deamūoctauū**

**Explicunt capitula**

**I**ncipit collatio tercia abbat̄is  
cheremonis de p̄tectione dei.

**Capitulum primū**

**Q**um ad synaxi  
matutinā p̄cep  
to paululum sopo  
re remeantes se  
nem reperirem⁹  
ingenti abbas ḡ  
man⁹ scrupulo mouebatur. q̄ in  
p̄terita disputatione cuius v̄tus  
sūmū desiderium incognite nobis  
castitatē infuderat. v̄nius adiecio  
ne sententiē beat⁹ senex meritum

humane cassas⁹ industrie. astutēs  
homine q̄uis sūmis ad bonā sui  
gem virib⁹ enitatur. tamē boni  
cōpotem esse non posse. nisi id diui  
ni tantū muneris largitate. non  
operis sui studio p̄cepisset. Hanc  
igitur questionem attonite volū  
tibus nobis. p̄gressus cellula bea  
tus cheremon. cū quiddam nos in  
uicē musitare sensiss⁹. solito breui⁹  
orationū atq̄ psalmoz solēpnita  
te transcur̄sa. quid mouerit inq̄rit

**Capitulum secundū**

**Q**um germanus. Quātū  
excellentissime inquit sub  
limitate v̄tutis que noc  
turna disputatione patefacta est  
pene ut ita dixerim a fide possibili  
tatis excludimur. tantū nobis p̄ce  
tui dictū sit videtur absurdum. si  
labor⁹ stipendium id ē p̄fectio cas  
titatis. que instātia p̄p̄ij sudoris  
acquiratur. non specialiter labora  
tis deputetur industrie. Ineptum  
est enim ut si v̄bi gr̄a agricolam  
erga culturam terre irremissū sui  
diū viderim⁹ impendere. nō illi⁹  
efficacie ascribam⁹ et fructū

**Capl̄m terciū**

**Q** Heremon. Hoc ipso q̄d p̄  
posuiss⁹ exēplo euicēti⁹  
appbat. nichil posse p̄fice  
re sine adiutorio dei laborat⁹ idus  
trū. Nec ei agricola cū oēs cona  
t⁹ suos i excolēdis expēdit terre  
cōfestin etiā p̄uēti segetū. v̄ber  
tatē frugū sue potit industrie depis  
tāe quā irritā eē frequēt exp̄t⁹ ē



nisi eā ⁊ pluuiarū oportunitas. ⁊  
hyemis tranquilla serenitas subse  
quatur. ita ut adultos iam fructus  
ac perfecta maturitate solidatos. ⁊  
de manu quodāmodo tenentū vi  
derem⁹ plenūq; p̄ceptos. nichilq;  
laborantib⁹ illam iugem sudoris  
instatiā p̄tulisse. qz nō fuit domini  
opitulatione directa. **S**icut igitur  
meritis agricolis q̄ sua frequēt  
romere arua non subigunt. hanc  
uberitatē segetū pietas diuina nō  
conferat. ita laborantib⁹ p̄nox solli  
citus nō p̄derit. nisi misericordia  
domini fuerit p̄sperata. **I**n qua tñ  
humana supbia nullatenus se grē  
dei vel exequare vel amiscere contē  
dat. partiāq; se in munerib⁹ dei  
per hoc conetur inserere. ut laborē  
suū auctorem esse diuine existimet  
largitatis. ac p̄uocantū copiosissi  
mū frugū industrie sue meritis  
respondisse gloriatur. **C**onsideret  
namq; ac veridica exanatione per  
pendat. q̄ ne ipsos quidē conatus  
quos p̄ desiderio opulentie intē⁹  
exerant. suis viribus impendere  
potuiss⁹. nisi eū ad exercēdū omne  
opus turis p̄fectio domini ac mise  
ricordia roborass⁹. ⁊ inefficax ei⁹  
voluntas fuiss⁹ ac virtus. nisi eā  
pagendi copiam que nōnūq; vel  
siccitatis ⁊ ymbriū nimietate frau  
datur. diuina clementia p̄stitisset.  
**N**am ⁊ cū boum vltus ⁊ sanitas  
corporis et omniū effectus operū  
actūq; p̄speritas a domino fuerit  
condonata. orandū est ne fiat ei

sicut scriptū est celum et t̄rā  
ferrea. et ne residuū locuste come  
dat bzuchus. et residuū bzuchi cui  
ca deuoret. et ne residuū eruce rubi  
go consumat. **N**ec in hoc tm̄ eget  
diuinitatē auxilio agricole laborā  
tis industria. nisi eā insperatos  
querat casus. **Q**uibus etiam si  
desiderata fructuū fecunditate ager  
fuerit opimatus. non solū spei sue  
vana expectatione frustrabit. xxi  
etiam p̄ceptū ⁊ rēditatū iam  
vel in arca vel i horreo frugū uber  
tate fraudabit. **Q**uibus manifeste  
colligitur. non solū actū reuerē  
tationū bonarū ex deo esse p̄n  
cipiū. qui nobis ⁊ inīa sancte vo  
luntatis inspirat. ⁊ virtutem atq;  
oportunitatē eorū q̄ recte cupimus  
tribuit pagendi. **O**mnē enī datū  
bonū. et omne donū perfectū de su  
sum est. descendēs a patre luminū.  
qui ⁊ incipit q̄ bona sūt. ⁊ exequi  
tur ⁊ q̄sumat in nobis. dicit aplō  
**Q**ui autē dat semen seminanti. ⁊  
panem ad manducandū p̄stabit.  
et multiplicabit semen vestrum. et  
crescere faciet fructus iusticie vestre.  
**N**ostū vero est. ut cotidie attrahē  
tem nos grām dei humiliter subse  
quamur. vel certe dura ceruice ⁊  
inarcuatis ut scriptū est auribus.  
eū resistētes. heremia micramur  
audire. **N**ūq̄d qui cadit non resur  
get. aut q̄ auctus est nō rētit⁹.  
**Q**uare ergo ausus est plūs iste i  
iherusalē ausione p̄tiosa. indura  
uerit ceruices suas. noluerit rēti⁹.



#### Capitulum quartū.

**O**ermanus. Huic sensui cuius pietas abrupte a nobis non potest imitari illud videtur obistere. quod ad destructionem liberi tendit arbitrii. Nam cum multos gentiliū. qui utique diuini adiutorij gratiam non merentur. non solum frugalitatem atque patientiam. sed quod magis mirum est etiam castitatis videamus fulgere. Vtutibus quomodo captiuato libere voluntatis arbitrio. dei munere collate illis credende sunt. cum utique sapientie mundane sectatores non solum dei gratiam. sed ipsi etiam verum deum penitus ignorantes. quantum vel serie lectionis vel quantum traditione cognouimus summa castimonie puritatem proprii laboris industria possedisse dicantur?

#### Capitulum quintū

**O** Heremon. Gratū michi est. quod dum sumo agnosce de veritate amore flamma mini quedam etiam inepta proponitis quorum obiectione probatior. atque ut ita dixerim exploratior catholice fidei virtus appareat. Quis etenim sapiens tam contrariis propositionibus uteretur? ut celestem castimonie puritatem quam hesternam die nec per dei gratiam mortaliū cuiquam assereretis posse transferri. nunc eandem etiam a gentilibus credere vel virtute propria fuisse possessam? Sed quia hec explorare pauldubio ut dictum est studio veritatis opponitur. quid de his teneamus aduertite. Primum

philosophos nequaquam credendum est tale animi castitate quibus a nobis exigere assecutos. quibus iungitur ut non solum fornicatio sed ne inuidia quidem nomine in nobis. Habuerunt autem illi quādam merichem est portūculam castitatis. id est abstinentiam carnis. ut a vitu tantū libidine coererent. Hanc autem inenam mentis perfectam ac perpetuam corporis puritatem. non dicam ope assequi. sed nec cogitatione potuerunt. Denique famosissimus ille ipsoz scitator. hoc ut ipsi celebrant de se non erubuit profiteri. Nam cum intus eum quidam physiognomon dixisset omniat tam de casto. hoc est oculi corruptoris puerorum. et iuuentutis in eum discipuli eius blasphemiam illatam magistro vellet communi indignatione eorum hac diuina premississe sententiam.

id est quiescite o sodales. etenim sum sed contineo me. Aptissime igitur non solum assertionem nostram sed etiam ipsorum professione monstrat. confirmationem tantummodo impudencie id est conuictionis turpitudinem violenta ab illis necessitate confusam. non tamen desiderium de cordibus eorum et oblectationem illius passionis exclusam. Cum quo autem horum preferenda est illa sententia diogenis? Factum enim quod philosophos mundi huius velut quidam inextinguibile proferre non puduit. neque diuina a nobis sine veracitate neque audiri non potest



Nam autem in adulterij crimine  
puniendo ut ferit ait Quod gra  
tis venditur: morte non emas.  
Constat ergo illos vere castitatis  
q̄ a vobis expetitur nec agnouisse  
virtutē. Et ideo satis certū est ar  
guasione nostra que in spiritu est.  
non posse nisi dī tñ munere possi  
deri. et hīs inesse solummodo. q̄ deo  
tota spūs sui p̄tione deseruiūt

Capitulum sextū.

**E**t idcirco licet in multis  
p̄mo in oībus possit osten  
di semper auxilio dei homines in  
digere. nec aliquid humanā fragi  
litate quod ad salutē p̄tinet per se  
solū id est sine adiutorio dei posse  
p̄ficere. in nullo tñ euidentius q̄  
in acquisitione atq̄ custodia casti  
tatis ostenditur. Et enim tantisq̄  
de integritate eius difficultate dis  
putatio differatur: de instrumentē  
eius breuiter interim disputem.  
Quis p̄ualeat q̄so q̄uis feruens  
spiritu. vel squalorem solitudinis.  
vel siccū panis nō dicam cotidiana  
esuriem. s̄ ipsam saturitatē nulla  
hominū laude suffultus. suis viri  
bus sustinere? Quis aque p̄petua  
sitim sine domini consolatione tolera  
re. illūq̄ dulcē ac delectabile ma  
tutinū soporem humanis fraudare  
oculis. et intra terminos horarum  
quatuor omnem quietis refectio  
nem iugi possit lege concludere?  
Quis indefinente lectionis instan  
tiam. quis irremissam operis sedu  
litate nullū p̄ntē lucri q̄modū cap

tas. absq̄ grā dei explē sufficiat?  
Que oīa sicut desiderari a nobis  
iugiter absq̄ diuina inspiratione  
nō possunt: ita nec perfici quidem  
sine eius auxilio vllaten⁹ queunt  
Et ut hec catē non solū p̄bata vo  
bis experientie disciplina. s̄ etiam  
certis indicijs et argumētis mani  
festiora reddam⁹. nōne in multis  
q̄ vtiliter optam⁹ implere. cū desi  
derij plenus ardor ac voluntas p̄  
fecta non desit. interpellans q̄cūq̄  
fragilitas cassat vota concepta.  
nec p̄posito nostro assiluit effect⁹.  
nisi virtus p̄ficiendi domini fuerit  
miseratione donata. ita ut cum sit  
innumera multitudo illoz qui fide  
liter virtutū studijs desiderant in  
herere. sumam tñ eoz qui hec per  
ficere vel tolerare p̄ualcant inueni  
as raritatem. ut p̄mittam q̄ nec  
tūc quidē cum oīo nulla nos arceat  
infirmitas. facultas vniuersa que  
volumus p̄gendi nostre subiaceat  
potestati? Namq̄ nec remotionis  
silentiū. nec distractiones ieiunio  
rū. nec lectionis instantiā. eadē illo  
quo possum⁹ tempore pro nostro  
arbitrio retentam⁹. sed quibus cū  
occurrētibus causis etiam inuitissi  
mi frequenter retrahimur a saluta  
ribus institutis. ita ut vel loca vel  
temporis copiam in quo hec exerce  
re possum⁹ necesse sit nos a domi  
no deprecari. nec sufficere nobis id  
q̄d possum⁹ certū est. nisi etiam oportu  
nitas pagendi ea q̄ nobis vtiq̄  
possibilia sunt a domino tribuantur



De quibus et apostolus. **Q**ui volu-  
m9 inquit venire ad vos et semel et  
iterum. et impedivit nos sathanas. i-  
ta ut nonnāq nos eadē utilitē ab is-  
tis spūalib9 sentiam9 studi9 auo-  
cari. ut dū nolentib9 nobis inter-  
rūpitur nostri cursus intentio. et in-  
firmitati carnis aliqd relaxamus  
eadam inuiti ad salutem pseueran-  
tiam reseruemur. De qua dispesa-  
tione dei simile aliqd beat9 apos-  
tolus. Propter qd inquit ter domi-  
nū rogavi ut discederet a me et  
dixit m. Suffiat tibi grā mea. nā  
vultus in infirmitate pficiat. Et ite-  
rum. Quid autē oremus secundu qd  
oportet nescimus.

Capitū septimū

**P**ropositū namq dei quo  
nō ob h hominē faciat ut  
periret. s. ut in ppetuū vi-  
ueret manet immobile. cui9 benigni-  
tas cū bone volūtate i nobis quā-  
tulacūq sintillā emicuisse pspere-  
rit. v. quā ipse tanq de dura filice  
nostri cordis exauserit. pfouet eā  
et exsuscitat suaq inspiratione cō-  
fortat. volens omē hominē sal-  
uos fieri. et ad agnitiōē veritatē  
venire. qā nō est inquit volūtas ante  
patrē vestrū qui in celis est. ut pere-  
at vn9 de pusillis istis. Et iterum.  
Nō vult inquit de9 perire animā  
s. retractans cogitat ne penit9 pe-  
reat qui abiectus est. Verax nāq  
est et non mentitur deus. cum ob-  
testatione desiniens. Vno ego di-  
ci dominus deus. quia nolo mor-

tem ip9. s. ut cōnūtatur a via sua  
et viuat. Qui enī ut pereat vnus  
ex pusillis nō habet volūtate. quo-  
modo sine ingenti sacrilegio putā-  
dus est non vniūsaliter omnes. s.  
quosdam saluos fieri velle p omni-  
bus. Ergo quicūq pereunt. con-  
tra illi9 perit volūtate. ita eo cō-  
tra vnūquēq eoz cotidie proda-  
māte. Cōuertimini a vīs vestris  
pessimis. et quare moriemini to-  
mus israhel. Et iterum. Quod  
ens volui congregare filios tuos  
sicut gallina congregat pullos su-  
os sub alas suas. et noluit. Et i-  
terum. Quare inquit auersus est po-  
pulus iste in iherusalē auersione  
cōtentiosa. Indurauerunt ceruices  
suas noluerunt reueri. Presto ē  
ergo cotidie xpi gratia. que dum  
vult omnes homines saluos fieri  
et ad agnitiōem veritatis venire  
cunctos absq vlla exceptione con-  
uocat dicens. Venite ad me omēs  
qui laboratis et onerati estis. et  
ego reficiam vos. Si autem non  
omnes vniūsalit sed quosdam  
aduocat. sequitur ut nec omnes  
sint onerati vel originali vel actu-  
ali peccato. nec vera sit illa senten-  
tia. omnes enim peccauerunt et  
egent gloria dei. nec p omnes  
homines mors pertransisse credat.  
Et in tantum omnes qui pereunt  
contra dei perire voluntate. ut  
nec ipsā mortē de9 fecisse dicat. ita  
scriptura testat. Quia de9 mortē nō  
fecit nec gaudet ex pdiōe viuoz.



Et inde ē q̄ plerūq; dū p nobis  
cōtraria postulam⁹. vel tardius l  
nequaq; nostra exauditur oratio.  
et tursus ea q̄ credim⁹ esse contra  
tia. vtiliter vt benignissim⁹ medi  
cus est inuitissimis domū inferre  
dignatur. ac nōnūq; pñciosas dis  
positioēs nostras letalesq; conat⁹  
ab effectu de testabili retardat ac re  
uocat. ac pperantes ad mortē retra  
hit ad salutē. et de inferni faucib⁹  
extrahit ignorantes.

Caplū octauū

**Q**uam curā atq; puidētā  
circa nos suam. sub figurā  
meretricis iherusalē ⁊ pñciosa ad  
ptoloz cultū alacritate tēdentis ⁊  
per osce pphētā sermo diuin⁹ ele  
ganter exp̄ssit. Dicente nāq; ea.  
vadam post amatores meos qui  
dāt panes michi. et aquas meas.  
lanam meā et linū meū. oleū me  
um et potū meū. respondit saluti  
eius non volūtati p̄sulens diuina  
dignatio. Ecce ego sepiam viam  
eius sp̄mis. ⁊ sepiā eam maceria.  
et semitas suas non inueniet. et se  
quetur amatores suos ⁊ non app̄  
hendet. et queret eos nec inueniet  
illos. et dicit **R**euertar ad virum  
meū priorem: qz bene michi erat  
tūc magis q̄ nūc est. Ac rursum  
cōtumacia nostras atq; p̄ptus.  
quibus eū ad salutares inuitantē  
rearsus. rebelli spū dedignamur.  
tali pparatione describit. Et dixi  
inquit patrem vocabis me. et post  
me ingredi nō cessabis. **N**ed quō

si contēpnat mulier virū vel ama  
tozem suū: sic contēpsit me dom⁹  
istl. ait dñs. **S**atis congrue qm̄  
iherusalē adultere p̄pauerat a suo  
cōiuge discedenti. amorē quoq; ac  
p̄seuerantiā benignitatis sue. viro  
qui a femina deseritur cōparauit.  
**P**ietas enī ac dilectio dei q̄ circa  
humanū gen⁹ semper impendit.  
eo q̄ nullis ita vincatur iniurijs  
vt a cura nostre salutis abscedat.  
et quodāmodo superata iniquitatib⁹  
nostris a p̄ncipiali suo proposito  
reuocetur. magis ap̄e exp̄mi alia  
cōpatione non potuit. p̄ exemplo  
viri ardentissimo amore feminam  
diligentē. q̄ q̄to magis negligi se  
ab ea senserit. tāto vehemētioris  
circa eam zeli ardore flāmat. **A**d  
est igitur inseparabilē nobis  
semper diuina p̄tectio. tantaq; est  
erga creaturā suam pietas creato  
ris. vt non solū comitetur eam. s̄  
etiam p̄cedat iugiter puidētia.  
quam exp̄tus ppheta domino ap  
tissime p̄fitetur dicens. **D**e⁹ me⁹  
misericordia eius p̄ueniet me.  
**Q**ui cū in nobis ortū quēdam bo  
ne voluntatē inspexit. illuminat  
eam cōfessum atq; confortat et inā  
tat ad salutē. incrementū tribu  
ens ei. quā vel ipse plantauit vel  
nostro conatu viderit eimerisse.  
**N**am anteq̄ clament inquit ego  
exaudiam: adhuc loquentib⁹ eis  
ego audiam. Et iterū **A**d vocem  
clamoris tui statim vt audierit re  
spondebit tibi. Et non solū sancta



desideria benigne inspirat. s. ea  
am occasiones pstat vite et opor  
tunitate boni effectus. ac salutaris  
vie directione demonstrat errantibus

### Capitulum nonum

**I**nde non facile humana  
ratione discernitur quem  
admodum dominus petenti  
bus tribuat. a querentibus inuenia  
tur aperiatque pulsantibus. et tunc  
inueniatur a non querentibus se. palam  
appareat inter illos qui illum non in  
terrogabant. et tota die expandat  
manus suas ad populum non creden  
tem sibi et contradicentem. resistentes  
ac longe positos vocet. inuitos ac  
trahat ad salutem. peccata cupientibus  
explede copia subtrahat voluntatem  
appetentibus benigne obsistat.  
Cum autem facile pateat quomodo salutem  
summa nostro tribuat arbitrio. de quo  
dicit. si voluerit et audierit me.  
que bona sunt terre manducabit. et  
quomodo non volentem neque currentem s.  
miserentem sit dei. quid etiam sit illud  
quod deus reddet unicuique secundum opera  
eius. et deus est qui operatur in nobis et vel  
le et perficere per bona voluntatem. et hoc  
non ex nobis sed dei donum est. non ex  
operibus nec quod gloriemur. quod etiam sit il  
lud quod dicit. appropinquate domino et  
appropinquabit vobis. et quod alibi dicit  
nemo venit ad me nisi pater qui mi  
sit me attraxerit eum. quid re sit  
quod dicitur. rectos autem suos fac pe  
dibus tuis. et vias tuas dirige. quod  
quoque sit illud quod orantes dicimus  
dirige in conspectu tuo viam meam. et

perfice gressus meos in semitis tuis  
ut non moueant vestigia mea. quod et  
etiam sit quod iterum ammonemur. facite  
vobis cor nouum et spiritum nouum et quod sit  
illud quod repromittitur. dabo eis cor  
nouum. et spiritum nouum tribuam in visceribus  
eorum. et auferam cor lapideum  
de carne eorum et dabo eis cor  
carneum. ut in preceptis meis am  
bulent. et iudicia mea custodiant.  
quid sit quod precepit dominus di  
cens. lava a malicia cor tuum iheru  
salem. ut salua fias et quid  
sit quod ipse propheta a domino postu  
lat dicens. cor mundum crea in me  
deus. et iterum. lauabis me et super  
niuem dealbabor. quod sit quod ad nos  
dicit. illuminate vobis lumen scientie  
et quod sit quod de deo dicit. qui docet homi  
nem scientiam. et dominus illuminat oculos.  
vbi certe quod orantes dicimus autem  
propheta illumina oculos meos ne  
vniquam obdormiam in morte nisi quod in  
hys omnibus et gratia dei et libertas nostra  
de deo arbitrii. et quia etiam suis in  
deum motibus homo ad virtutum appeti  
tum possit extendi. semper vobis indigeat  
adiuvari. Nec enim cum voluerit quod  
sanitate perficiat. a de egritudine  
morbo per arbitrium sui desiderio libe  
rat. Quid autem predestinatio sanitatem gratiam  
percipisse. nisi dominus qui vite ipsius vi  
sum tribuit. et vigorem inuoluntati  
tem implet. Ut autem euictus dare  
at etiam per naturam bonum quod beneficia  
o creatoris indultum est. nonnumquam  
bonarum voluntatum prodigere primum  
pia. que tamen nisi a domino dirigantur



ad consumationē virtutū puenire  
nō possunt. aplūs testis est dicens  
Velle enim adiacet michi: pfiere  
autē bonū non inuenio.

### Capitulū de amū

**N**am libertatem scriptura  
diuina nostri cōfirmat ar  
bitriū dicens **O**mnī custodia serua  
cor tuū. **S**ed infirmitatē eius apos  
tolus manifestat dicens **D**ominus  
custodiat vōra vōstra. et intelligen  
tias vōstras in xpō ihesu. **V**irtutē  
liberi arbitriū dauid enūciat dicens.  
**I**ndinaui cor meū ad faciēdas  
iustificaciones tuas. **S**ed infirmi  
tatē eius itē orans similiter docet:  
indina inquit cor meum in tes  
timonia tua. et non in auariciam.  
**S**alomon quoq; ait. **I**ndinet cor  
da nostra ad se. vt ambulemus in  
vijs eius. et custodiamus mandata  
eius. et cherimonias eius. et iudi  
cia eius. **P**otestātē designat arbi  
trii nostri psalmographus dicens.  
**C**ohibe linguam tuam a malo:  
et labia tua ne loquantur dolum.  
**I**nfirmitatē eius nostra protesta  
tur oratio: dicentibus nobis. **P**o  
ne domine custodiam ori meo: et  
ostium arcumstantie labijs meis.  
**A**rbitriū nostri facultas a domino  
declaturatur: cū dicitur. **P**olue vin  
cula colli tui captiua filia spō. **T**ra  
gilitatē e9 ppha denūciat dicens.  
**D**ominus soluit cōpeditos: et ditu  
pisti vinctula mea tibi sacrificabo  
hostiam laudis **A**udiui9 ex euā  
gelio dominū quocūq; vt ad eū

per liberum pperemus arbitriū.  
**V**enite ad me omnes q̄ laboratē  
et onerati estis: et ego reficiā vos.  
**S**ed infirmitatē eius idē dñs  
ptestatur dicens **N**emo potest ad  
me venire: nisi pater qui me misit  
traxerit eum. **A**postolus liberum  
arbitriū nostrum mātāt dicens.  
**V**ic currite vt pphendatis. **S**ed  
infirmitatē eius iohānes baptista  
testatur dicens **N**on potest homo  
accipere a se quicūq; nisi fuerit ei da  
tū de celo. **I**ubemur aīas nostras  
sollicite custodire: ppheta dicente.  
**C**ustodite animas vōstras. **S**ed  
eodē spū alius ppheta pclamāt  
**N**isi dominus custodierit ciuitatē:  
inuanū vigilat qui custodit eam.  
**A**postolus philippensib9 scribens  
vt liberū eoz designet arbitriū.  
cum metu inquit et tremore vōstrā  
salutē operamini. **S**ed vt infirmi  
tatē eius ostendat: adiūgit dicens  
**D**eus est enim inquit qui operat  
in vobis: et velle et pfiere pro  
bona voluntate.

**E** Caplū vnde amū  
**E** ita sūt hec quodāmodō  
indiscrete pmixta atq; cō  
fusa. vt quid ex quo pendeat inter  
multos magna q̄stione voluatur.  
id est utrū qz inīciū bone volun  
tatis pbuerim9 misereatur nostri  
deus. an quia deus misereat conse  
quamur bone voluntatis inīciū.  
**M**ulti enī singula hec q̄rentes ac  
iusto aplius asserētes: varijs sibi  
q; cōtrarijs sē erroribus inuoluti.



**S**i enim dixerim⁹ nostrū esse bo  
ne p̄ncipiū volūtatis? quid fuit  
in p̄secutore paulo. quid in publi  
cano matheo. quoz vnus auore  
ac supplicij innocentū. alius vio  
lēcijs ac rapinis publicis incubas  
attrahitur ad salutem? **V**invero  
gratia dei semper inspirari bone  
voluntatis p̄ncipia dixerimus.  
quid de zachari fide. quid de illius  
in cruce latronis pietate diamus  
qui desiderio suo vim quādam reg  
nis celestibus inferentes. sp̄uali  
a vocationis monita p̄ueniunt?  
**C**onsumationē vero virtutum. et  
exequationem mandatorum dei. si  
nostro deputauerimus arbitrio.  
quomodo oramus confirma deus  
huc qđ opatus es in nob? et opa  
manuū nostraz dirige sup nos?  
**V**ainus ad maledicendū israeli  
balaam fuisse ȳductū. s̄ videmus  
maledicere cupienti nō fuisse p̄mis  
sū. **C**ustodiē abimelech. ne rebe  
cam tāgens peccet in deū **J**oseph  
fratrū linore distrahit. vt descēso  
filioꝝ israel in egypto fieret. et il  
lis de germani nece tractantibus  
future famis remedia pararentur.  
**Q**đ idem ioseph a fratrib⁹ agni  
tus. manifestat dices. **N**olite pa  
uere: nec durum vobis videatur  
qđ vendidistis me in hys regionib⁹.  
p̄ salute enim vestra misit me  
deus ante vos **E**t iñsta. **P**z emi  
sit enim me de⁹ ante vos vt refer  
uimini sup terrā. et escas ad viuē  
dū habē possit nō vestro ȳsilio s̄

volūtate dei missus sum. qui fecit  
me quasi patrem pharaonis. et do  
minū totius domus eius. et p̄nci  
pem in omni terra egypti. **E**t cū  
post obitū patris formidatib⁹ fra  
tribus suspicionem timoris aufer  
ret. nolite inquit timere. **N**unqđ  
dei possum⁹ tēnere voluntatem?  
**V**os cogitastis aduersum me in  
malum: deus vertit illud in bonū  
vt exaltaret me sicut in p̄sentia  
cemit. et saluos faceret populos  
multos. **Q**đ eādem beatus dauid  
economice tunc factum in psalmo  
centesimo quarto similiter de cla  
rat dicens. **E**t vocauit fame su  
per terram: et omne firmamentū  
panis contriuit. misit ante eos vi  
rum. in seruum venundatus est io  
seph **H**ec duo id est vel gratia dei  
vel liberum arbitrium. sibi quidem  
inuiem videntur aduersa. sed v  
traq; concordant. et vtraq; nos  
pariter debere suscipere pietatis co  
tione colligim⁹. ne vnum horum  
homini subtrahentes. ecclesiasticę  
fidei regulam exēssisse videamur.  
**N**am cum viderit nos deus ad  
bonum velle deflectere. occurrat. di  
rigit. atq; ȳfortat **A**d vocē enī da  
uidis tui. statim vt audierit rēde  
bit tibi **E**t iñuoca me in q̄t in die  
tribulationis. et erua te. et honori  
ficabis me **E**t rursus si nos nulla  
vl̄ intēpuisse p̄speret. adhortati  
ones salutiferas cordib⁹ n̄is am  
mouet. quibus volūtas bona vel  
reparetur vl̄ reformetur in nobis



**N** Capl'm duodecimū.  
Et enim talem deus ho-  
minē fuisse credendū est.  
qui nec velit vñq̃ nec possit bonū.  
Alioquin nec liberū ei p'misit arbi-  
trū: si ei tantūmodo malū vt velit  
et possit. bonum vero a semetipso  
nec velle nec posse p'cessit. Et quō  
stabit illa domini post p'uaricatio-  
nē p'mi hominis illata sententia?  
ecce adam factus est sicut vñq̃ ex  
nobis sciens bonū et malū? Non  
enim talis ante fuisse credendus  
est: qui boni esset p'orsus ignar⁹.  
Alioquin velut quoddam irrōnale  
atq; insensatū animal fatendū est  
fuisse formatū: qđ satis absurdū  
atq; a catholica fide omnimodis  
alienū est. Quinimo secundū sapi-  
entissimi salomois sententiā fecit  
deus hominē rectū. id est vt tantū  
modo boni scientia iugit' frueret'.  
s; ipsi q̃sierēt cogitationes multas.  
facti enim sūt vt dictū est scientes  
bonū et malū. Concepit ergo adā  
post p'uaricationē quam nō habu-  
erat scientiam mali: boni vero quā  
acceperat scientiā non amisit. De-  
niq; non amisisse humanū genus  
post p'uaricationē scientiam boni:  
eā apostoli sententiā euidentissime  
dedarat cū dicitur. Cum enī gen-  
tes q̃ legem non habēt naturalit'  
ea q̃ legis sunt faciūt. hī legem  
non habētes ipsi sibi sunt lex. qui  
ostendūt opus legē scriptū in cor-  
dib⁹ suis. testimoniū reddēte illis  
conscientia. et inter se inuicē cogitati-

onibus. aut eāam de sententiabus.  
in die qua iudicabit dñs occulta  
hominū. Quo quidē sensu eāam  
dñs per pphetā increpat iudeoz  
nō naturalē s; voluntariā cecitate:  
quā ipsi sibi p'tinaciter infere bant.  
Sordi inquit audite: et ceca intue-  
mini ad vidēdū. Quis surdus nisi  
seruus meus: et cecus nisi ad quē  
nunaoos meos nisi? Et ne forte  
hāc cecitate eoz aliq̃s nature non  
voluntati possit ascribere: alibi ait  
Educe foras ppl'm cecū et oculos  
habentem: surdū et aures ei sunt.  
Et iterū. Qui habētes inquit ocu-  
los nō videt: et aures nō audit?  
Domin⁹ eā in euangelio. Quia  
videntes inquit nō vidēt: et audi-  
entes nō audiūt neq; intelligunt.  
Et impletur in eis pphetia ysaye  
dicentis. Auditū audietis et nō in-  
telligetis: et videntes videbitis et  
non videbitis. Intransatū est enim  
eorū populi hui⁹. et aurib⁹ graui⁹  
audierūt et oculos suos p'cluserūt  
ne qñ videant oculis et aurib⁹ au-  
diant et corde intelligant et puer-  
tāt et sanem eos. Deniq; vt possi-  
bilitatē boni eis inesse designaret:  
increpat phariseos. Quid autem  
eā inquit ex vobis ipsis nō iudi-  
catis quod bonū est? Quod vtiq;  
non eis dixi: nisi eos iudiciū na-  
turali id quod equū est scisset posse  
discernere. Vnde cauendū nobis  
est. ne ita ad dominū sanctorū me-  
rita referam⁹. vt nichil nisi id qđ  
malū atq; puersum est. humane



ascribam⁹ nature In q̄ q̄dem sapi  
entissimi salomonis. p̄mo domini  
cuius hec v̄ba sunt. testimonio cō  
futamur. Ita enim cū consummata  
templi exstructione oraret. effat⁹  
est. Voluitq; dauid pater meus e  
dificā domū noi domini dei israel  
et ait domun⁹ ad dauid patrē meū  
**Q**uod cogitasti in corde tuo edifica  
re domum nomini meo. bene se  
astu hoc ipsum mente tractans. ve  
runtamē non tu edificabis domū  
nomini meo **H**ec ergo cogitatio  
atq; iste tractatus regis dauid. v  
trum ne bonus et ex deo? an ma  
lus et a homine fuisse dicendus  
est? **S**i enim bona atq; ex deo fu  
it illa cogitatio: cur ab eo a quo  
inspirata est. eidem negatur effec  
tus? **S**i autē mala et ex homine  
fuit: cur laudatur a domino? **R**es  
tat ergo vt et bona. et ab homine  
credatur fuisse. In quē modū etiā  
nostros cotidie cogitatioēs possu  
m⁹ iudicare. **N**eq; enim aut soli  
dauid bonū ex semetipso cogitare  
concessū est. aut nobis ne quid bo  
ni vnq; sapē aut cogitāe possim⁹  
naturaliter denegatur **D**ubitari  
ergo non potest inesse q̄dem omni  
anime naturalit̄ virtutum semina  
beneficio creatoris inserta. s; nisi  
hec opitulatione dei fuerūt exalta  
ta. ad incrementum p̄fectionis nō  
poterant puenire. **Q**uia secundū  
apostolū neq; qui plantat est ali  
qd neq; qui rigat. s; q̄ incrementū  
dat deus **A**diciere autem homini

in quamlibet p̄tem arbitrii libet  
tatem. etiā liber ille qui dicitur  
pastoris optissime docet. in quo du  
o angeli vniciq; nostrū ad herere  
dicuntur. id est bonus ac malus  
in hominis vero optione consiste  
re. vt eligat quem sequatur. et id  
circo manet in homine liberū sem  
per arbitriū. q̄ gratiā dei possit  
vel negligere v̄l amare. **N**on enī  
p̄cepisset apostolus dicens. cū me  
tu ⁊ tremore vestram salutem opa  
mini. nisi scisset eā v̄l excoli a no  
bis posse v̄l negligi. **S**ed ne ce  
deret se ad op⁹ salutis diuino auxi  
lio nō egere. subiūxit **D**eus enī ē  
q̄ opor̄ in vobis. et velle et p̄ficere  
p̄ bona volūtate **E**t idcirco cymo  
theū monēs. noli inq̄ negligere  
grām dei q̄ ē i te **E**t iterū **O**b quā  
causā moneo te. vt resuscites gra  
tiā dei q̄ est in te **I**nde est qd etiā  
corinthiis scribens. hortatur et cō  
monet ne indignos se grā dei istū  
cuius opib⁹ exhiberet dīctis **A**d  
iuuantes aut obsecram⁹ ne in va  
niū grām dei recipiatis **Q**uā sine  
dubio q̄ in vanū recepat symō.  
nō p̄fuit ei p̄ceptio gr̄e salutatis.  
**N**ō enī p̄ceptū b̄i petri maluit o  
bedire dicentē **P**enitentia age ab  
hac ne q̄cia tua: et ora deū si forte  
remittat tibi hec cogitatio cordis  
tui **I**n felle enī amaritudinis ⁊ ob  
ligatioē inq̄tate video te eē **P**re  
uenit ergo hominis volūtate misē  
ricordia dñi. de qua dicitur. **P**er  
mē misericordia ei⁹ p̄ueniet mē



Et tunc dominum remorantē. atq;  
utiliter quodammodo subsistente. ut  
nostri expernatur arbitriū. volun-  
tas nostra puenit. cū dicitur. Et  
mane oratio mea pueniet te. Et  
item Preueni in maturitate et da  
maui: et pueniūt oculi mei ad te  
diluulo. Aduocat etiam nos et in-  
uitat: cū dicit Tota die expandi  
manus meas ad populum non cre-  
dentem michi. et contradicentē. Et  
inuitatur a nobis: cū dicitur ei.  
Tota die expandi manus meas  
ad te. Expectat nos cū dicitur per  
phetā. Propterea expectat dñs  
ut misereat vestri. Et expectat a  
nobis cū dicitur Expectans expec-  
taui dominū. et respexit me. et ex-  
pectaui salutare tuū domine. Et 2  
fortat nos cū dicit. Et ego erudi-  
ui et confortauī brachia eorū: et in  
me cogitauerūt maliciā Et ut nos  
metipso confortemur: hortatur cū  
dicit Confortate manus dissolutas:  
et genua debilia roborate. Cla-  
mat ihesus Si q̄s sitit veniat ad  
me et bibat. Clamat etiā ad eū  
phetā. Laboraui clamans. rauce  
facte sunt fauces mee: defecerunt  
oculi mei dum spero in deū meū.  
Querit dñs dicens Quesiui et nō  
erat vir: vocaui et non erat qui re-  
sponderet. Querit et ipse a spon-  
sa flebiliter conquerēte. In cubili  
meo in noctibus q̄siui quē dilexit  
anima mea. q̄siui eū et non inveni.  
vocaui eū et nō respondit michi.  
Capitulum de amittere.

**E**t ita semp grā dei nō  
in bonam partē cooperatē  
arbitrio. atq; in omni  
illud adiuvat p̄tegit ac defendit.  
ut nōnūq; etiā ab eo quosdā co-  
natus bene voluntatē exigat vel  
expectet. ne penitus dormiēti aut  
inerti ocio dissoluto sua dona p̄fer-  
re videat. occasiones quodammodo  
querens. quib; humane segnitiei  
torpore discusso. non irrationabilis  
munificētie sue largitas videat.  
dū eā sub colore cuiusdā desiderij  
ac laboris imptit et nichilomin;   
grā dei semp gratuita perseuerat.  
dū exiguis quibusdā p̄uisq; cona-  
tibus. tātam immortalitātē gloriā.  
tanta perhēnis beatitudinis do-  
na. inestimabili tribuit largitate.  
Nec enim qz illius in cruce latro-  
nis p̄asserat fides. idcirco p̄nitiā  
andū est non ei beatā p̄morationē  
p̄diti gratuito esse p̄missam. aut  
penitentiā dauid regis illam vni;  
verbi qua dixit peccaui. dño duo-  
tā graua e; crimina. et non poa;  
clementia dei abstulisse credendū  
est. ut per nathā p̄phetā mereret  
audire. et dñs transtulit iniquitatē  
tuam non morieris. Qz igitur ho-  
miadiū adulterio addidit: liberi  
vtiq; fuit arbitrij. Qz autē argui-  
tur per p̄phetā: diuine dignatio-  
nis est grā Rursum qz peccatū suū  
humiliatus agnoscat: p̄pe liberta-  
tis est opus. Qz vero sub breuissi-  
mo temporis p̄cto indulgentiam  
tāto; criminū p̄meretur: domini



misericordie est donum Et quod de hac  
 tam breui confessione et incomparabili  
 diuine retributionis imensitate di-  
 camus. cum beatus apostolus ad illam  
 magnitudinem future remunerationis  
 aspiciens. quid de illis tam in-  
 numeris persecutionibus suis nunciat  
 uerit? considerare proficiale sit? Nam  
 momentaneum hoc inquit et leue  
 tribulationis nostre: supra modum  
 eternum pondus glorie operatur in  
 nobis De quo et alibi instanter e-  
 nunciat dicens Quia non sunt inquit  
 condigne passionis huius temporis  
 ad futuram gloriam que reuelabitur  
 in nobis. Quatumlibet ergo eni-  
 sa fuerit humana fragilitas: futu-  
 re retributioni par esse non poterit  
 nec ita laboribus suis diuinam imi-  
 nuit gratiam. ut non semper gratuita perse-  
 ueret. Et idcirco predicat magister  
 gentium licet gratia dei apostolatus gra-  
 dum sortitum se fuisse testetur dicens.  
 gratia dei sum id quod sum. tamen se quod diuine  
 gratie respondisse pronunciat dicens Et  
 gratia eius in me vacua non fuit.  
 sed habundantius illis omnibus labo-  
 raui et obtinui. non autem ego. sed gra-  
 tia dei mecum Nam cum dicit labora-  
 ui conatum proprium signat arbitrium.  
 Cum dicit. non autem ego sed gratia dei  
 virtute diuine protectionis ostendit.  
 Cum dicit mecum: non otioso neque se-  
 curo. sed laboranti et desudanti eam  
 cooperatam fuisse declarat

Capitulum de amicum quartum

**Q**uod etiam in iob probatissi-  
 mo athleta suo. cum eum dy-

ab omni expetisset ad singularare certamen. diuinam legimus prouidisse ius-  
 ticiam. Si enim contra inimicum non su-  
 a virtute. sed dei solius fuisset gratia  
 protegente congressus. et absque ulla vir-  
 tute patientie sue diuina tantum opi-  
 tulatione suffultus. multiplicasset il-  
 las ac tota inimici crudelitate quasi  
 tas temptationum moles et exitia per-  
 tulisset. quomodo non illam calumpnia  
 sari dyabolus quam prius emisisset  
 vocem aduersus cum iustus iterasset  
 nunquid gratie voluit iob deum? nonne  
 tu vallasti eum et uniuersam substantiam  
 eius per arcum tuum? Sed aufer  
 manum tuam. id est sine eum suis mecum  
 viribus decertare. nisi in faciem tuam  
 benedixerit tibi Sed cum nullam hu-  
 iusmodi quimoniam calumpniosus  
 hostis post afflictum audeat iterare.  
 non dei sed illius se viribus victum confite-  
 tur licet etiam gratia dei non in totum illi  
 de fuisse credenda sit. quia tanta tempta-  
 ti temporandi tribuit potestate. quantum  
 et illum resistendi nouerat habere vir-  
 tutem. non eum ab illius impugnatione  
 sic protegens. ut nullum virtuti huma-  
 ne relinqueret locum. sed hoc tantum pau-  
 rang ne violentissimus inimicus  
 animam eius amittere faciens et  
 impotem sensu. impari cum atque  
 iniquo certaminis pondere pregra-  
 uaret Quod ergo soleat interdum tem-  
 pte dominus fidem nostram ut fortis  
 et vel gloriosior fiat. euangelium illi  
 liis certationis edocemur exemplo  
 cuius puerum cum sciret utique po-  
 testate sermois sui se dominus adiuturum



sermonis sui se dominus curaturus  
 offerre maluit presentia corporale  
 dicens Ego venia et curabo eum.  
 Sed illo hanc eius oblationem fer-  
 ventioris fidei flagrantia suppedi-  
 ente atque dicente domine non sum  
 dignus ut intres sub tectum meum. sed  
 dic tamen verbo et sanabitur puer me-  
 us. miratur eum dominus atque collaudat.  
 cunctis illis qui ex israelis populo  
 crediderant presentens et dicens Am-  
 dico vobis: non inveni tantam fidem  
 in israel. Nullius enim laudis esset  
 ac meriti. si id in eo christus quod  
 ipse conauerat preterisset. alioquin  
 dixisset. non dedit tantam fidem in israel.  
 Quia explorationem fidei etiam in  
 illo magnificatissimo patriarcha.  
 divina legimus dispensasse iustitiam.  
 cui dicitur. Et factum est post hec  
 verba: temptavit deus abraham.  
 Non enim illam fidem quam ei dominus  
 inspirabat. sed illam qua vocatus  
 semel atque illuminatus a domino per  
 arbitrii libertatem poterat exhibere.  
 experiri voluit divina iustitia.  
 Unde non immerito fidei eius con-  
 stantia approbatur. atque ad eum sub-  
 veniente gratia dei que eum paulisper  
 subreliquerat ut probaret. ita dicitur.  
 Ne inferas manum tuam in puerum:  
 neque facias ei quicquam. Nunc enim scio  
 quod times dominum tuum: et non peper-  
 cisti filio tuo dilecto propter me.  
 Quod temptationis genus nobis  
 quoque ad probationis meritum posse  
 contingere: in deuteronomio satis  
 evincitur a legislatore predicatur.

Si surrexerit inquit inter vos p-  
 pheta. aut qui somnium vidisse se di-  
 cat. et predixerit signum atque porten-  
 tum. et evenierit quod locutus est. et  
 dixerit tibi. eamque et serviamus deus  
 alienis quos ignoratis. ne audi-  
 as verba prophete illius aut somni-  
 atoris. quod temptans temptat te dominus  
 deus tuus utrum diligas eum in toto  
 corde tuo. et custodias mandata  
 illius an non. Quid ergo? Cum  
 istum prophetam aut somniatorem sur-  
 gere permiserit deus. ita ne eos quo-  
 rum fidem probare disposuit pertectur  
 esse credendus est. ut nullum penitus  
 locum quo suis viribus cum temptatore  
 colligat. libere eorum servet arbitrio?  
 Et quid eos necesse est vel temptari.  
 quos ita infirmos novit ac fragi-  
 les. ut nequaquam virtute sua valeant  
 resistere temptatori? Sed utique nec  
 temptari eos iustitia domini permisisset.  
 nisi parum in eis resistendi scisset inesse  
 virtutem. qua possint equitatis iudi-  
 cio in utroque merito vel rei vel lau-  
 dables iudicari. Vale est et illud  
 quod ab apostolo dicitur. Itaque qui se  
 existimat stare: videat ne cadat.  
 Temptatio vos non apprehendat:  
 nisi humana. Fidelis autem deus qui  
 non permittet vos temptari supra id  
 quod potestis. sed faciet cum temptatione  
 etiam exitum. ut possitis sustinere.  
 Cum enim dicit. itaque qui se existi-  
 mat stare videat ne cadat. sollicitudinem  
 reddit arbitrii libertatem. quam utique  
 noverat precepta gratia vel stare per in-  
 dustriam. vel cadere per negligentiam posse



**C**ū autem infert temptatio vos non apprehendat nisi humana in firmitatem eorum et inconstantia needū robuste mentis exprobat qua adhuc spiritualium nequitia tum turbibus non poterant impugnari. Aduersum quos seipsum vel illos perfectos nouerat cotidie dimicare. de quibus ad ephesios dicit. Jam nō est nobis colluctatio aduersus carnem et sanguinē sed aduersus principatus adūsus potestates. aduersus mundi rectores tenebrarum harum. contra spiritualia nequie in celestibus. Cū vero subiungit. fidelis autem deus qui nō permittat vos temptari supra id quod potestis. non uti quod optat ne eos dominus temptari permitteret. sed ne supra id quod sustinere poterant temptarentur. Illud enim indicat humani arbitrii facultatem: hoc vero gratia domini temptationum luctamina moderantis ostendit. In hijs igitur omnibus approbatur ita semper diuinam gratiam arbitriū hominis inuolare. ut illud nō in omnibus taliter protegat ac defendat ut non etiam proprijs cum conatibus congredi adūsus spirituales faciat inimicos. in quibus vel gratia dei victor. vel infirmitatem suam superatus intelligat. et ita discat non de sua fortitudine sed de diuino semper sperare suffragio. atque ad suū iugiter recurrere protectorem. Et ut hoc non nostra coice

tura. sed euidentioribus adhuc scripturę testimonijs approbatur. illud quod in ihesu naue legitur retracemus. Has inquit gentes dimisit deus ac disperdere noluit. ut in eis experiretur israel utrum custodiret mandata domini dei sui. et haberent consuetudinem cum hostibus preliandi. Et ut incōpabile creatoris nostri clementie. mortale aliquid non pro equalitate pietatis sed ex aliqua indulgentie similitudine cōparemus. si nutritiua atque sollicita diu sinu paululum gestat ut quandoque ingredi doceat. et primū quidem eum reptare permittit. de hinc erectum ut alterius passibus imitatur de xtre sue vite sustentat. mox paululum delectum si titubatem viderit prorsus apprehēdit. nutūtem suscipit. lapsum erigit. vel arceat a casu vel eam de cadere leuiter sinens eleuat post eum. Cum autem cum ad puericiam vel adolescentie ac iuuentutis perduxerit robur. quedam etiam pondera vel labores quibus nō opprimatur sed exerceatur iungit. et cum emulis de certare permittit. quātomagis celestis ille omnium pater nouit quem sinu gratie sue gestet. quem libere voluntatis arbitrio in aspectu suo exerceat ad virtutem. et tamen adiuvat laborem. exaudire vocantē. nō relinquit querentem. eripit de periculo interdum etiam nescientem.

**C**aplin de amūquinā



**D**ixit q̄ eā euidētē offen-  
ditur inscrutabilia esse iu-  
dicia dei. et inuestigabiles  
vias eius. quibus ad salutem hu-  
manū attrahit genus. Quod eā  
euāgelicū vocationū exemplis  
possum⁹ approbare. Andream nāq;  
ac petrū ceterosq; apostolos. nichil  
de salutis sue remedio cogitantes;  
spontanea gr̄e sue digtione p̄legit  
Zacheū ad conspectū se domini si-  
deliter extendente. et exiguitatem  
stature sue symoniori celsitudine sub-  
leuante. non solū suscepit. verū eā  
bñdictionis cohabitatiois illustrat  
Inuitum ac repugnantē attrahit  
paulum. Aliū ita p̄cepit sibi in-  
separabilē inherere; vt ei postula-  
ti breuissimas p̄ sepultura patris  
non concedat inducias. Cornelio  
pab⁹ et elemosinis iugiter insiste-  
ti. velut remunerationis vice via  
salutis ostenditur. eiq; angeli visi-  
tatione p̄cipitur. vt accersiens pe-  
trū verba salutis ab eo quib⁹ vna  
cū oībus suis saluare agnoscat.  
Et ita multiformis illa sapiētia  
dei salutē hominū multiplicat atq;  
inscrutabili pietate dispensat. ac  
secundū capacitatē vniuscuiusq;  
grām sue largitatis imptit. vt ip-  
sas quoq; curationes non scādū  
vniformē maiestātē sue potentia.  
sed secundū mensuram fidei in qua  
vniūq; reperit. Et sicut vniūq;  
ipse partitus est maluit exercere  
credentē. Namq; q̄ ad emunda-  
tionem leproe sue voluntas p̄pisti

sola sufficeret; credentē solo volun-  
tatis sue curauit assensu dicens.  
Volo mūdare. Alter de p̄canti ve-  
adueniens per ipositionē manus  
sue de functam filiam suscitaret; in-  
gressus domū eius eodē modo quo  
ille sperauerat id quod rogabatur  
indulset. Alij credenti sūmam salu-  
tis in verbi eius p̄dicatione p̄siste-  
re. ac respondentē dicē tū verbo et  
sanabitur puer meus. p̄ sermonis  
imperii resolutos artus p̄stino ro-  
bore solidauit dicens. Vade. et si-  
cut credidisti fiat tibi. Alijs de  
tactu fimbrie eius sperantib⁹ me-  
dianam; vbertim sanitatis dona  
largitus est. Alioz morbis mede-  
lam rogatus indulset. Alijs spon-  
taneā p̄stitit medianā. Alios hor-  
tatus est vt speraret. dicens Vis  
sanus fieri? Alijs non sperantib⁹  
vltro ingessit auxiliū. Alioz desi-  
deria prius q̄ voluntati eoz satisf-  
aceret; explorauit dicens Quid  
vultis vt faciam vobis? Alij igno-  
ranti viam qua id qd concupierat  
obtineret; benignus ostendit. Si  
credideris inquit videbis gloriā  
dei. Inter alios ita virtutē curati-  
onū affluētē effudit; vt de hys  
euangelista ita cōmemoret. Et au-  
rauit omnes languidos eoz. Int̄  
alios vero imensa illa beneficiorū  
p̄pisti abyssus ita obturata est. vt  
dicatur. Et nō poterat inter illos  
ihesus facere vltius; p̄pter inar-  
dilitatē illorum. Et ita largitas  
dei scādū capacitatē humane fidei



etiam ipsa format. ut huic quidem  
dicat secundum fidem tuam fiat tibi. illi  
vero. vade sicut credidisti fiat tibi.  
Alij autem. fiat tibi sicut vis. et  
rursus alteri. fides tua te saluum  
fecit.

#### **C**apitulum de amittere

**N**emo autem estimet hec a  
nobis ob hoc fuisse placita  
ut nitamur astruere summam  
salutem in nostre fidei ditione consistere  
secundum quorundam profanam opinionem.  
quod totum libero arbitrio deputantes  
gratiam dei dispensare secundum meritum  
vni cuiusque diffiniunt. sed absoluta pla-  
ne pronuntiamus sententiam. etiam ex ubera-  
te gratiam dei. et transgredi interdum  
humane infidelitatis angustias.  
Quod in illo euangelico regulo factum  
fuisse reminiscimur. qui dum facilius  
credere egrotante filium suum posse cura-  
ri. quam mortuum suscitari. presentiam domini  
festinus imploret dicens. Domine  
desce prius quam moriatur filius meus.  
Cuius infidelitatem licet huius sermo-  
nibus christus argueret. nisi signa et pro-  
digia videret non crederet. tamen se-  
cundum infirmitatem fidei eius gratiam  
sue diuinitatis exercuit. nec presen-  
tia corporali quemadmodum ille credi-  
derat letales febrium morbos. sed  
verbo sue potestatis exclusit dicens.  
Vade filius tuus vivit. Quam super  
habundantiam gratie etiam in illius  
paralytica curatio dominum legimus  
effudisse. cum ei languoris sui tantum  
quo corpus fuerat resolutum reme-

dia posceret. anime prius ingerere  
sospitatem dicens. Constans esto fi-  
li. dimittuntur tibi peccata tua.  
Post quod. non credentibus scribis  
posse eum remittere humana pe-  
ccata. ad confundendam incredulita-  
tem eorum. etiam membra eius pa-  
raliticos valitudine resoluta potes-  
tatis sue sermone restrinxit dicens.  
Quid cogitatis mala in cordibus  
vestris? Quid est facilius dicere  
remittuntur tibi peccata tua? aut  
dicere surge et ambula? Ut scia-  
tis autem quia filius hominis ha-  
bet potestatem in terra dimittere  
peccata. tunc ait paralytico. Sur-  
ge et tolle lectum tuum. et vade  
in domum tuam. Similiter autem  
in illo qui triginta et octo annis  
iuxta natatozie crepidinem frustra  
decumbens de aque illius motu  
sperauerat medianam. munificen-  
tiam viceronee largitatis ostendit.  
Nam cum volens eum ad salutem  
remedia prouocare. dixisset ei vis  
sanus fieri. cumque ille de humani  
adiutorij inopia querebatur ac di-  
ceret. hominem non habeo ut am-  
turbata fuerit aqua mittat me in  
piscinam. incredulitati eius et ig-  
norantie veniam tribuens. pristinam  
eum sanitati non illa qua spe-  
rauerat via. sed qua dominus mise-  
ratione restituit dicens. Surge tol-  
le lectum tuum. et vade in domum tuam.  
Et quid mirum si hec domini potestate  
gesta narrat. cum similia etiam per se-  
culos suos diuina gratia fuerit operata.



Ingreſſiſſimis nāq; templū petro  
et iohāne. cū ille claudus ex vtero  
matris qui gressum penitus igno  
rabat elemosinā postularet. ille nō  
vilia etā q̄ poscebat infirmus. sed  
gressus officia largiunt. et pūssi  
me stupis solacia sperate. inſperate  
salutis p̄m̄is locupletāt. dicente  
petro Argentū et aurū non est in  
quod autem habeo hoc tibi do In  
nomine ihesu xp̄iſti nazareni sur  
ge et ambula Caplin. xvij.

**P** Ecce hec igitur exempla q̄  
de euangelias ptulimus  
monimentis cūctissime  
poterim⁹ aduertere diuersis atq;  
inumeris modis inſcrutabilibus  
v̄is domini salutē humani gene  
ris parare. et quorundā quidē vo  
lentiū ac ſitiētū cursum ad maio  
rem unitate flagrantia. quosdā  
v̄s etiam nolentes inuitosq; com  
pellere. et nūc quidē ut impleant  
ea q̄ vtiliter a nobis desiderata p  
ſperant adiuuare. nūc vero etiam  
ipſius ſancti deſiderij inſpirare p̄n  
cipia. et vel incipiū boni operis vel  
perſeuerantiā adonare Inde est q̄  
orantes non ſolū p̄tectoꝝ ac ſal  
uatorē. ſed etiam adiutoꝝ ac ſu  
ſceptoꝝ dominū pdamam⁹. In  
eo enim q̄ p̄ior aduocat. et igno  
rantes nos atq; inuitos attrahit  
ad salutē. p̄tectoꝝ atq; ſaluatoꝝ ē  
In eo autē q̄ adnitentibus nobis  
opem ferre reſugiētēq; ſuſcipe ac  
munire coſueuit. ſuſceptoꝝ ac reſu  
giū nominatur. Deniq; hanc diſ

penſationis dei multiplicē largita  
tem beatus aplūs mente pertrac  
tans. et in quoddam imenſū atq;  
interminabile pietatis dei pelag⁹  
ſe inadiſſe aſpiaciens. exclamauit.  
O altitudo diuitiarū ſapientie et  
ſcientie dei. q̄ inſcrutabilia ſūt iudi  
cia eius. et inueſtigabiles vie eius  
Quis ei cognouit ſenſū domini?  
Hui⁹ ergo ſcientie amirationem  
quam ille talis ac tantus gentiū  
magiſter expauit euacuare conabi  
tur quiſquis crediderit illius inef  
timabilis abyſſi p̄funditatem hu  
mana ratione ſe poſſe metiri. Nā  
qui ad plenū diſpenſationes dei  
quibus ſalutē in hominib⁹ opera  
tur. et mente cōapere vel diſſerere ſe  
poſſe aſſidit. pauldubio ipugnans  
apoſtolice ſententie veritatē. ſcruta  
bilia dei eſſe iudicia et veſtigabi  
les vias eius proſana p̄nūciabit  
audacia. ipſo quoq; domino hec ita  
ad eos atteſtante Non enim cogi  
tationes mee cogitationes veſtre  
diat dñs. neq; vie veſtre vie mee.  
Quia ſicut exaltant celi a terra.  
ſic exaltate ſūt vie mee a v̄is veſ  
tris. et cogitationes mee a cogita  
tionib⁹ veſtris. Hanc igitur diſpē  
ſationē atq; amorem ſuū. quē no  
bis tribuere dñs in deſſa pietate  
dignatur. volens motu humane  
affectionis exprimere. nec inueni  
ens in hac creatura talē caritatis  
affectū. cui eū apacare digni⁹ poſ  
ſet. tenerimis pie matris viſceri  
bus cōpauit. Et v̄tatur quidē hoc



exemplo: quia carius aliud in natura hominū non potest inueniri dicens. Nūquid obliuisci potest mulier infantem suū? ut nō misereatur filio uteri sui? Sed non contētus hac cōpatione: transcendit eā confestim atq; subiungit dicens. Et si illa oblita fuerit: ego tamē non obliuiscar tui.

Capitū de amūoctauū.

**P**er qd euidenti ratione colligitur ab hīs qui nō loquuntur vobis sed ex perientia duce. vlt magnitudinem gratie vlt modulū humani metūtur arbitriū. quia nō leuibus curis. nec fortibus plū. nec sapiētibus panis. nec prudentibus diuicie. nec scientibus grā. s; operatur hec omnia vnus atq; itē spūs. diuities singulis put vult. Et idcirco fide nō dubia et vt ita dicam palpabili ex perientia cōprobatur. vniū sit tē deum velut piūssimū patrem benignissimūq; medicū scāidū apostolū indifferenter omnia in omnibus opari. et nūc quidē salutē inspirare pīnapia. et inserere vniūq; bone volūtatis ardorem. nūc vō ipsius opationis effectū et cōsumationē donare vōtutū. Et nūc a ruina iam pīma lapsusq; pāpiti etiā iuitos et inscios reuocāt. nūc autē occasiones et oportunitates salutis ingerere. ac pīcipites violentosq; conatus a letalibus dispositioibus inhibere. et alios qdē volētes curare nō s; suscipere. alios vō nolē

tes tenēte s; pītrahere. et ad bonū cogere voluntatem. Totū vero non semp resistantibus nec pīseueranter inuitis nobis a diuinitate cōcedi. et sūmā salutis nostre nō operum nostrorū merito sed celestis gratie deputandam. ita domini ipsius vōabus edocemur. Et recordābimur viarū vestrorū et omnium scelerum vestrorū quibus polluti estis in illis. et displicebit vobis in conspectu vestro in omnibus maliciis vestris quas fecistis. et scietis quia ego dominus cū benefecero vobis. pīpī nomē meū nō scāidū vias vras malas. neq; scdm scelera vra pessima domus israel. Et idcirco hoc ab omnibus catholicis patribus diffinit. qd pīfectionē cordis nō inani disputatione vōborū s; re atq; opere didicerunt. diuini esse muneris pīmum vt accendatur vnusquisq; ad desiderandum omne quod bonum est. sed ita vt in alterutra ptem plenum sit libere voluntatē arbitrium. itemq; etiā diuine esse gratie vt effia valeant exerationē pīdicta vōtutū. sed ita vt possibilitas nō exiguat arbitriū. Tercū qz ad dei munera pītinē vt acquisite virtutis pīseuerantia teneatur. sed ita vt captiuitatem libertas addicta non sentiat. Sic enim vniuersitatis deus omnia in omnibus credendū est operari. vt iacet pītegat gubernet atq; cōfirmet. nō vt auferat quam semel ipse cōcessit arbitriū libertatē.



**S**i quid sane verius humana  
argumentatione ac ratione collec-  
tu. huic sensui videtur obistere. vi-  
tandū magis est q̄ ad destructionē  
fidei provocandū. Non enim fidem  
ex intellectu: s̄ intellectū meremur  
ex fide sicut scriptū est. Nisi credi-  
deritis nō intelligetis. Quia quē  
admodū et deus oīa operatur in  
nobis. et totū libero attribuat arbi-  
trio cui dicitur. si volueritis et au-  
dieritis me q̄ bona sunt terre man-  
ducabit. ad plenū humano sensu  
ac ratione non potest vt arbitroz  
comphendi. Hoc nos beatus  
cheremon confirmatos abo: labo-  
rem fecit tam inuicis itineis non sen-  
tire.

**E**xpliat collatio tertia abbatis  
cheremonis de p̄tectione dei et li-  
bero arbitrio.

**I**nāpit capitula prime colla-  
tionis abbatis nesterotis de sp̄i-  
tuali scientia.

**V**erba abbatis nesterotis de  
eligiosoz scientia Caplū primū  
**D**e apprehendenda sp̄ialiū rerū  
cognitione Caplū secundū  
**D**e actualis p̄fectio duplici rati-  
one subsistat Caplū terciū  
**D**e actuali vita rega multas  
professiones ac studia dirigitur.  
Caplū quartū.  
**D**e p̄fectionis arripe perseue-  
rantia Caplū quintū

**D**e infirmorum mobilitate.  
Caplū sextū

**E**xemplū castitatis quo docet  
non omnia ab omnibus emulata  
Caplū septimū.

**D**e sp̄iali scientia Octauū

**D**e actuali scientia p̄ficiatur  
ad sp̄itualiū Caplū nonū

**D**e multiplici intellectu diuina  
rū scripturarū Caplū decimū

**D**e apprehendenda vere scientie  
disciplina Caplū undecimū.

**I**nterrogatio quo modo possit  
ad obliuionem seculariū carminū  
perueniri Caplū duodecimū

**R**esponsio quo pacto memorie  
suā possim⁹ abluere. Lij.

**D**e imūda anima neq; tradere  
neq; papere possit scientiā sp̄itua-  
lem Caplū decimūquartū

**O**biectio de eo q̄ multi imūdi  
scientiā habeant et sancti non ha-  
beant Caplū decimūquintū

**R**esponsio eo q̄ mali scientiam  
verā habere non possint. Lvi.

**Q**uib⁹ ratio p̄fectionis debeat  
aperiri Caplū decimūseptimū.

**Q**uibus de causis sp̄itualis  
doctrina instructiosa sit. Lvij.

**D**e plerūq; etiam indigni gra-  
tiam salutiferi sermonis accipiant  
Caplū decimūnonū

**E**xpliat capitula

**I**nāpit collatio prima abbatis  
nesterotis de sp̄ituali scientia.

**C**apitulu primū



**N**onsionis nostre et itineris ordo compellit: ut abbatibus nosteris prelati in omnibus sumeque scientie viri institutio subsequatur.

Qui cum sacrarum scripturarum nos aliqua memorie commendasse et eorum intelligentiam desiderasse sensisset. talibus nos aduersus est verbis. Multa quidem scientiarum in hoc mundo sunt genera. Tanta siquidem earum quanta et artium disciplinarumque varietas est. Sed cum omnes aut omnino inutiles sint. aut presentis tantum vite commodis presentent. nulla est tamen que non habeat proprium doctrine sue ordinem atque rationem. per quam ab expectantibus possit attingi. Vi ergo ille artes ad insinuationem sui certis ac propriis lineis diriguntur. quanto magis religionis nostre disciplina atque professio que ad contemplanda inuisibilia sacramentorum tendit archana. nec presentis questus. sed eternorum retributionem expetit premium. certo ordine ac ratione subsistit. Huius quidem duplex scientia. Prima practice. id est actualis: que emendatione morum et vicioz purgatione perficitur. Altera theoretice. id est que in contemplatione diuinarum rerum et sacratissimum sensuum cognitione consistit.

### Capitulum secundum

**Q**uisquis igitur ad theoreticen voluerit peruenire necesse est ut omni studio atque virtute actualem primum scientiam consequatur. Nam hec practice absque theoretica possideri potest. theoretica vero sine actuali omnimodis apprehendi non potest. Gradus enim quidam ita ordinati atque distincti sunt. ut humana humilitas possit ad sublime conscendere. Qui si inuicem sibi ea qua diximus ratione succedant. potest ad altitudinem peruenire. ad quam sublato primo gradu non potest transuolari. Frustra igitur ad conspectum dei tendit: qui vicioz contagia non declinat. Proprius namque dei discipline effugiet fidum. nec habitabit in corpore subdito peccatis.

### Capitulum tertium.

**E**cce autem actualis perfectio duplici ratione subsistit. Nam primus modus eius est. ut omnium natura vicioz et corruptionis ratio cognoscatur. Secundus: ut ita discernatur ordo virtutum. earumque perfectione mens nostra formetur. ut illis iam velut moesta et quasi violenta imperio subiecta famuletur. sed tanquam naturali bono delectetur atque pascatur. et ardua illa atque angusta via cum oblectatione asceat.



Quo enim modo vel virtutū rōne  
qui secundus in actuali disciplina  
gradus est. vel tertius spiritualium et  
celestium sacramenta que in theorie  
gradu sublimiore consistunt valebit  
attingere? qui natura viarum suarum  
nec potuit intelligere. nec visus est  
exsuperare? Consequent enim primum  
habetur progredi ad excelsores non  
posse: qui non euicerit planiora.  
Nulloque minus ea que sunt extrinse  
cis apprehendet: quisquis intelligere  
ea que sibi sunt inserta nequiverit.  
Quandū tamen est duplici nobis  
laboris intentione sudandū: tam  
in expellendis viciis quam in virtutibus  
acquirendis. Et hoc non nostra ca  
pituli coniectura. sed illius sententia  
probemur. qui solus officii sui vires  
rationeque cognoscit. Ecce inquit  
constitui te hodie super gentes et reg  
na. ut euellas et destruas. et dispe  
das et dissipas. et edifices et plantes  
In expulsiōe enim viciarum et noxi  
arum rerum quatuor esse necessaria de  
signauit: id est euellere. destruere.  
dissipare. dissipare. In perficiendis  
vero virtutibus. et hijs que ad iusti  
tiam pertinent acquirendis: edifi  
care tantummodo atque plantare.  
Unde liquet patet difficilius euelli  
atque eradicare inolitas corporis  
atque anime passiones: quam spirituales  
existui plantarique virtutes

#### Capitulum quartum.

**H**ec igitur practice que duo  
bus ut dictum est subsistit  
modis: erga multas professiones

studiaque diuiditur. Quidam enim  
summam intentionis sue erga huius  
secreta et cordis constituit puritatem.  
ut nos in preteritis helyam et elyseum.  
et nostris temporibus beatum anthonium  
aliosque eiusdem appositos sectatores.  
familiarissime deo per silentium so  
litudinis cohesisse cognoscimus.  
Quidam erga institutionem statum  
pauillamque cenobiorum curam. omne  
studium sui sollicitudinem detulerunt. ut  
nuper abbatem iohannem. qui in vi  
cina ciuitate cui nomen est thymium  
gradi cenobio profuit. ac nonnullos  
eiusdem meriti viros apostolicę etiam  
signis meminimus daruisse Quos  
dam cenodochii et suscepiōis primum  
delectat obsequium. per quod causa  
in preteritis abraham patriarcham  
et loth domino scimus placuisse. et  
nuper beatum macharium singularis  
mansuetudinis ac patientie virum.  
qui cenodochio ita apud alexandri  
am preuit. ut nulli eorum qui solitu  
dinis secreta sectati sunt. inferior sit  
credendus Quidam eligentes egro  
tantium curam. alij intercessionem que  
pro miseris atque oppressis impendit  
exequentes. aut doctrine instantes.  
aut elemosinam pauperibus largien  
tes. inter magnos ac summos viros  
pro affectu suo ac pietate videntur

#### Capitulum quintum

**Q**uapropter hoc vnicuique  
utile atque quueniens est.  
ut secundum propositum quod elegit.  
sive gratiam quam accepit. summo stu  
dio ac diligentia ad opus arcepti



pfectionē plenire festinet. et aliorū  
 quidē in laudēs amirantē. Virtutes  
 nequaquā a sua quā semel elegit p  
 fessione discedat. sciens secundū a  
 postolū unum esse corpus ecclesie  
 membra autem multa. et habere  
 eā donationes scdm gratiam que  
 data est nobis differētes. siue p  
 phetiam scdm rationem fidei. siue  
 ministeriū in ministrando. siue qui  
 docet in doctrina. siue qui exhortat  
 in exhortando. qui tribuit in simpli  
 citate. qui p̄est in sollicitudine. qui  
 miseretur in hylaritate. Nec enim  
 vlla mēbra aliorum sibi membro  
 rum possunt ministeria vendicare  
 quia nec oculi manū nec nares  
 aut tūm vtuntur officio. et idcirco  
 non omnes apostoli. non omnes  
 pphete. non omnes doctores. nō  
 omnes gratias habent curationū.  
 non omnes linguis loquūtur. nō  
 omnes interpretantur.

#### Capitulum sextum

**S**olent enī hī qui necdū  
 sūt in illa quā arripuerūt  
 p̄fessione fundati. cum au  
 dierint quosdam in diuersis studi  
 is ac virtutibus p̄dicari. ita eorum  
 laude succendi. vt imitari eorū p  
 tinus gestiant disciplinā. In quo  
 i ratos necessario impendit cona  
 tus humana fragilitas. Impossi  
 bile nāq; est vnū eūdemq; hominem  
 simul vniūsis quas superius cōpre  
 hendi fulgere virtutib9. Quas si  
 voluerit quis p̄ter affectuē in id  
 inadere eū necesse est. vt dū ōnes

sequitur nullam integrā consequa  
 tur. magis ex hac imutatione ac  
 varietate dispendium capiat q̄ p  
 fectum. Multis enim vijs ad deū  
 tenditur. et ideo vnus quisq; illam  
 quā semel arripuerit. irrevocabili  
 cursus sui intentione conficiat. vt  
 sit in qualibet p̄fessione p̄fectus.

#### Capitulum septimū

**H**isq; vllō dispendio quo  
 ferri monachum dixim9  
 qui mobilitate mentis ad  
 studia cupit transire diuersa. Eā  
 am hinc piculum mortis inueniē  
 qd nōnūq; recte quedam ab alijs  
 gesta mala ab alijs presumūt  
 exemplo. et ea que nōnullis bene  
 cesserant. perniosa ab alijs senti  
 ūtur. Nam vt quoddam exempli  
 gratia proferam9. velut si quis il  
 lam viri illius imitari virtutem ve  
 lit. quam solet abbas iohannes  
 non ad imitationis formulam.  
 sed tantūmodo pro ammiracione  
 proferre. Nam quidam veniens  
 ad predictum senem habitu secula  
 ri. cum ei quasdam frugum suarū  
 primicias detulisset. feroacissimo  
 quēdam demonio arreptum ibide  
 reperit. Qui cum abbas iohā  
 nis obtestationes ac precepta des  
 picens. testaretur se nunq; ad il  
 lius imperium de corpore quod  
 obsederat migraturum. huius ad  
 uentu perterritus cum reuerenti  
 sima nominis illius indamatio  
 ne discessit. Cui9 tā euictē grati  
 am senex nō mediocriter amicat9.



eoqz amplius obstupescens q ip  
 sum cu habitu cerneret seculari. ce  
 pit ab eo vite ac pffessionis eius  
 ordinē diligenter inquirere. Cūqz  
 ille secularē se atqz vxorio vīculo  
 obligatū esse dixisset. beatus iohā  
 nes excellentiā vūtis eius 7 grē  
 mente ptractans. quēnā illi esset  
 cōuersatio attentius explorabat.  
 Ille se rusticū 7 cotidiano manūū  
 opere victū querere. nec ullū boni  
 esse se psciū testabatur. nisi q nūq  
 an ad turis opera mane exercenda  
 pcederet neqz vespere domū reuer  
 teret. nisi in ecclesia pro cotidiane  
 vite cōmeatu largitori eius deo  
 gratias retulisset. neqz se vñq de  
 fructibus suis aliqd usurpasse. nisi  
 prius deo pmitias eorum ac dea  
 mas obtulisset. et nūq se boues  
 suos p aliene messis transduxisse  
 confiniū nisi prius eoz ora dau  
 sisset ne vel parū dāpnū p inuiciam  
 eius primū sustineret. Et cū hcc  
 quoqz abbat iohāni necdū ad cō  
 parationē tante grē qua eum sibi  
 prelaū esse cernebat pdonea vide  
 renē. atqz ab eo quidnā esset illud  
 qd tante grē meritū conferri possit  
 fascitans scrutaret. ille reuerentia  
 tam solliate inquisitionis astritū.  
 vxorem se parentū vi imperioqz cō  
 pulsum cū pfiteri monachū vellet  
 ante vñdeam ānos accepisse ptes  
 sus est. quā nemine eā nunc con  
 scio fororis loco a se vginem custo  
 dia testabatur. Quod factū cū au  
 disset senex. tanta est amiratione

pnotus. vt corā ipso publice pda  
 maret. non inmerito demonē qui se  
 despererat illius non tolerasse p  
 sentia. cuius ipse virtute non solū  
 in iuuentutis ardore s ne nūc qui  
 dem sine discrimine castitatē aude  
 ret appetē. Qd factū abbas iohan  
 nes licet sūma amiratione ptule  
 rit. tamen neminē monachozū vt  
 experiret hortatus est. sciens mul  
 ta recte ab alijs gesta magnam a  
 lijs imitantib9 intulisse pniāem.  
 nec usurpare ab omnib9 posse qd  
 paucas dñs spciali munē ptulisset.

Capitulum octauū

**S**ed ad expositionē scien  
 tie de qua sūptū est sermo  
 nis exordū reuertamur. Itaqz si  
 aut superi9 dixim9. pactice erga  
 multas pffessioēs ac studia diuinae  
 Theoretice vero in duas diuidit  
 ptes. id est in hystorica interpretati  
 onem. 7 intelligentiā spirituales  
 Vnde eā salomō cū ecclesie mul  
 tiformē grām enumerasset. adiecit  
 Omnes enim qui apud eam sūt  
 vestiti sūt dupliciter. Spiritualis  
 at scientie genera sunt tria. Tro  
 pologia. allegoria. anagogen. de  
 quibus in prouerbij9 ita dicitur.  
 Tu autem describe ea tibi tripli  
 ater. super latitudinē cordis tui.  
 Itaqz hystoria preteritū ac visi  
 biliū ognitionem cōplectitur retū.  
 Que ita ab apostolo replicatur.  
 Scriptum est enim. quoniā abra  
 ham duos filios habuit. vnum  
 de analla. 7 alterum de libera.



**H**ec qui de analla. secundū carnē  
natus est. qui autē de libera. per re  
pmissionem **A**d allegoriam autem  
pertinent que sequuntur. qua ea que  
in veritate gesta sunt. alterius sacra  
menti formā prefiguraſſe dicunt  
**H**ec enī inquit sunt duo testamēta  
**U**nū quidem de mōte syon in ser  
uitutē generās. q̄ est agar. **S**y  
on enī mōs est in arabia. q̄ cōpa  
tur huic q̄ nūc est iherusalē. et ser  
uit cū filiis suis. **A**nagoge vō de  
spiritualib⁹ mysteriis ad sublimi  
ora q̄dam et sacratiores celoz secre  
ta conscendēs. ab apostolo ita sub  
iātur **Q**ue autē sursum est iherusalē  
libera est. q̄ est mat̄ nostra **D**ecip  
tum est enim. **R**etare sterilis q̄ nō  
parit. erūpe et clama que nō par  
turis. quia multi filij deserte. ma  
ḡ q̄ eius que habet vitū. **T**ro  
pologia est moralis explanatio  
ad emūdatiōē rite et instructionē  
pertinens actūalem. velut si hec du  
o eadem testamēta intelligam⁹  
practicam et theoreticam discipli  
nā. vel certe si iherusalē aut syon  
animā hominis velimus accipere  
secundū illud. **L**auda iherusalē do  
minū. lauda deum tuū syon. **I**gi  
tur p̄dicte q̄tuor figure in vnum si  
volum⁹ ita confluūt. vt vna atq;  
eadem iherusalem. quadzifariam  
possit intelligi. **S**ecundū hystori  
am. ciuitas iudeorum. secundū alle  
goriam. ecclesia xp̄i. scdm anago  
gen ciuitas dei illa celestis. q̄ est  
mat̄ omnium nostrū **S**ecundū tro

pologia. anima h̄minis. q̄ frequē  
ter hoc nomīe aut interpretatur aut  
laudatur a domino. **D**e quatuor  
h̄is interpretationū generib⁹. bea  
tus apostolus ita dicit **N**ūc autē  
fratres si venero ad vos linguis  
loquēs. q̄d vobis p̄dero nisi vobis  
loquar aut in reuelatione. aut in  
scientia. aut in prophetia. aut in do  
ctrina. **R**euelatio nāq; ad allego  
riā pertinet. p̄ quā ea q̄ tegit hysto  
rica narratio spūali sensu et exposi  
tione reſerāt. vt **U**bi gr̄a. si illud a  
petite temptem⁹ quē admodum pa  
tres nostri omnes sub nube fuerūt  
et omnes in moyse baptizati sunt  
in nube et in mari. et quemadmo  
dū om̄s eadē escam spūalē mā  
ducauerunt. et eūde spūalē de cōse  
quēti petra biberunt potū. petra at  
erat xp̄s **Q**ue expositio p̄figurati  
oni corporis et sanguinis xp̄i quē co  
tidie sumim⁹ comparata. allegori  
e continet rationem **S**cientia vō  
que similiter ab apostolo memora  
tur. tropologia est. qua vniuersa  
que ad discretionem pertinet actua  
lem. vt vtrum vtilia vlt̄ honesta sint  
prudēti examinatione discerui  
mus. vt est illud. cum apud nos  
metipsos iudicare precipimur. v  
trum deceat mulierem non vela  
to capite orare deum. **Q**ue ratio  
vt dictum est. moralem continet  
intellectum. **I**tem prophetia quā  
tercio apostolus intulit loco. ana  
gogen sonat. p̄ quā ad inuisibilia  
ac futūa fmo trāſſere vt est illud



**N**olum⁹ autem ignorare vos fr̃es  
de dormientib⁹: ut non tristemi  
ni sicut ⁊ ceteri q̃ spem nō habent.  
**S**i enim credim⁹ q̃ ihesus mortu  
us est ⁊ resurrexit: ita ⁊ de⁹ eos  
qui dormierūt per ihesum adducet  
ad eo. **H**oc enim vobis diam⁹ in  
verbo domini. q̃ nos qui viuim⁹  
q̃ residui sum⁹ in aduentū domini.  
non pueniem⁹ eos q̃ dormierunt.  
**Q**uonia ipse dñs in iussu ⁊ in vo  
ce archangeli ⁊ in tuba dei descen  
det de celo: ⁊ mortui qui in cristo  
sunt resurgent p̃mi. **Q**ua exhorta  
tionis specie: anagor̃es si iura p̃  
fertur. **D**octrina vero simplicē hys  
torie expositionis ordinē pandit.  
**I**n qua null⁹ occultior intellectus  
nisi qui verbis resonat continetur.  
sicut est illud **E**xaudi enī vobis  
in p̃mis qd̃ ⁊ accepi. qm̃ xp̃istus  
mortuus est p̃ peccatis nostris se  
cundū scripturas. ⁊ q̃ sepultus ē  
⁊ q̃ resurrexit tertia die. ⁊ quia  
visus est cephe. **E**t misit de⁹ filiū  
suū factū ex muliere. factū sub lege.  
ut eos q̃ sub lege erant: redimeret  
dñe illud. **A**udi israel. dom⁹  
deus tuus deus vnus est.

**C**aplm̃ nonū  
**Q**uapropter si vobis cura  
est ad spiritualis scientie  
lumen non inanis iactantie viao.  
s̃ emūdationis gratia peruenire.  
illius p̃mū beatitudinis cupidita  
te flammamini. de qua dictum est.  
**B**eatī mūdo corde: qm̃ ipsi deum  
videbūt. **E**t etiam ad illā de qua

angelus ad danielē ait puenire  
possitis. **Q**ui autē docti fuerint ful  
gebunt sicut splendor firmamētū.  
⁊ qui ad iusticiā erudiūt multos.  
quasi stelle in p̃petuas eternitates.  
**E**t in alio p̃pheta **I**lluminate vo  
bis lumen scientie dū tempus est  
**T**enentes itaq̃ illam quā habē  
vos sentio diligentiam lectionis.  
omni studio festinate actualem id  
est ethicam p̃p̃riū ad integrū cō  
phendere disciplinam. **A**bsq̃ hac  
nāq̃ illa quā diximus theoretica  
puritas non potest apprehendi. quā  
hī tantū qui non aliorū doctū  
verbis. sed p̃p̃riū actū virtute  
p̃fecti sunt. post multa operū ac la  
borū suspendia iam quasi in p̃mio  
consequūt. **N**on enim a meditati  
one legē intelligentiā. s̃ de fructu  
operū acquirētes. cū psalmo p̃pho  
canunt. **A** mandatis tuis intellexi  
**E**t exortis passionib⁹ vniuersis:  
fiducialiter dicūt **P**sallam ⁊ intel  
ligam in via imaculata. **I**lle enī  
psallens intelligit q̃ canūtur: qui  
in via imaculata gressu puri cordis  
innititur. **E**t idcirco si scientie spi  
rituali sacrū in corde vestro vultis  
tabernaculum p̃parare. ab omniū  
vos viciōz contagione purgate.  
⁊ curis seculi p̃sentis exuite.  
**I**mpossibile namq̃ est animā que  
mūdānis vel tenuit̃ distentionib⁹  
occupatur. donū scientie p̃mereri.  
vel generat̃ acē spiritualiū sensuū.  
aut tenacē sacram fieri lectionū.  
**O**bservate iñc̃ in p̃mis. ⁊ maxime



tu iohānes cui magis ad custodi  
enda hec que dicturus sum. etas  
adhuc adolescentior suffragatur.  
ne studium lectionis ac de siderij  
tui labor vana elatione cassetur.  
ut indicas sumū ori tuo silentiū.  
**H**ic est enim p̄mus actualis disci  
pline ingressus. Omnis quippe la  
bor hominis in ore ipsius. Et ut  
oīm senioꝝ instituta atq; sententi  
as intēto corde et q̄si muto ore sus  
cipias. ac diligenter in pectore tu  
o cōdens ad p̄ficienda ea poti⁹ q̄  
ad docenda festines. **E**x hoc eni ce  
notorie p̄uiciosa p̄sūptio: ex illo  
aut fructus spūalis scientie pullu  
labūt. **N**ichil itaq; in collatioe se  
nioꝝ p̄ferre audeas. nisi qd̄ inter  
rogare te à ignoratio notitiā aut  
ratio necessarie cognitionis impu  
lerit. ut quidam vane glorie amo  
re distenti. p̄o ostensione doctrine  
ea que optime norunt interrogat̄ ē  
se simulant. **I**mpossibile etiā eni  
est. eū qui p̄posito acquirende lau  
dis humane studio lectionis insis  
tit. donū vere scientie p̄mereri. **N**ā  
qui hac passione de uinctus est. ne  
cesse est ut alijs quoq; et maxime  
superbie vicijs obligetur. **E**t ita  
in actuali atq; ethica cōgressionē  
p̄stratus. scientiā spūalem que ex  
ea nascitur minime p̄sequitur. **E**sto  
ergo p̄ omnia atus ad audiendū.  
tardus at̄ ad loquendū. nec cadat  
in te illud qd̄ notat̄ a salomone.  
**S**i videris virū velocem in v̄bis  
satis q̄a spem habet isipies magis

q̄ ille. **N**ec quēq; verbis docere p̄  
sumas: qd̄ opere ante nō feceris.  
**H**ūc eni nos ordinē tenere debere  
etiā exemplis suis doming⁹ noster  
instituit. de quo ita dicit̄. **Q**ue ce  
pit ihesus facere et docē. **C**ave igitur  
ne ante actū p̄siliens ad docē  
dū. in illoꝝ numero deputeris. de  
quib⁹ in euāgelio doming⁹ ad disci  
pulos suos loq̄tur. **Q**ue dicant  
vobis seruate et facite. **S**c̄dm̄ vero  
opa eoz nolite facere. **D**icit eni  
et nō faciūt. **A**lligant autē onera  
grauia et ip̄portabilia. et ip̄ponunt  
ea super humeros hominū. ipsi au  
tem digito suo nolunt ea mouere.  
**S**i eni ille qui vnū mātātū mini  
mū solues docuerit sic homines. mi  
nim⁹ vocabitur in regno celoz. q̄  
multa et maiora negligens docere  
p̄supserit. consequens p̄o sec  
to est. ut iam non minim⁹ in reg  
no celozum. sed in ḡhēne suppli  
cio maxim⁹ habeatur. **E**t ideo ca  
uēdum tibi est. ne illoꝝ ad docē  
dum ināteris exemplis. qui p̄xi  
am disputādi ac sermonis afflu  
entiam consecuti. quia possunt ea  
que voluerint ornare copioseq; dis  
serere. scientiam spūalem possi  
dere creduntur. ab hys qui vni e  
ius et qualitatem discernere non  
nouerunt. **A**liud namq; est sc̄alita  
tem oris et nitorem habere sermo  
nis. et aliud venas ac medullas  
celestium intrare dictozum. ac p̄  
funda et abscondita sacramenta  
purissimo cordis oculo et templari



Quod nullatenus humana doctrina  
nec eruditio secularis: sed sola puri-  
tas mentis per illuminationem sancti  
spiritus obtinebit

Capitulum de amū

**E**stinandū igitur tibi est  
si ad veram scripturatum  
vis scientiam puenire: ut humili-  
tatem cordis immobilem prinitus  
cōsequaris: quā te non ad illam que  
inflatur: sed ad eam quā illuminat scien-  
tiam: caritate psumatione pducatur  
Impossibile nāq; est imūdam men-  
tem: donū scientie spūalis adipisci  
Et idcirco omni cautione deuota:  
ne tibi per studiū lectionis non scie-  
tie lumen: nec illa perpetua quā per  
illuminationē doctrine pmittitur  
gratia: sed instrumenta pditionis  
de arrogante vanitate nascentē.  
Deinde hoc tibi est oīmodis eni-  
tendū: ut expulsa omni sollicitudi-  
ne et cogitatione terrena: assiduū  
te ac potius iugem sacre prebeas  
lectioni: donec continua meditatio  
imbuat mentem tuam: et quasi in  
similitudinē sui formet: archā quo-  
dāmodo ex ea faciens testamenti:  
habentē in se scilicet duas tabulas  
lapideas: id est duplicis instrumē-  
ti perpetuā firmitatē. Vnā quoq;  
aurēā: hoc est memoriā purā atq;  
inertē: quā reconditū in se māna per-  
petua tenacitate cōseruet. Spiritua-  
liū scilicet sensuū et angelicā illius  
panis phēnem celestēq; dulcedinē  
De non etiam virgam aaron: id  
est summi veriq; pontificis domini nū

ihe su xpristi salutare vexillū: imor-  
talis memorie semper viriditate  
frondescentē. Hec nāq; est vga: quā  
postea quā de radice pesse succisa est:  
vivaque mortificata reuiescat.  
Hec autē omnia duobz cherubin:  
id est hystorie et spūalis scientie  
plenitudine ptegunē. Cherubin  
enim interpretatur scientie multitu-  
do: quā ppiatorū dei id est placidi-  
tate pectoris tui iugiter ptegent:  
et a cunctis spūalium nequidatū  
incurribz obumbrabūt: et ita mēs-  
tua nō solum in archa diuini testa-  
menti: verūetiam in regnū sacerdo-  
tale puecta per indissolubile puri-  
tatis affectū: quodāmodo absorpta  
spūalibus disciplinis illud im-  
plebit pōtificale mandatū: quod a  
legislatore ita pāpitur. Et de sac-  
tis non egrediet ne forte polluat  
sacuarū dei: id est cor suū in quo  
iugiter habitaturū se Dominus re-  
pmittit dicens Inhabitabo in eis:  
et inter illos ambulabo. Quāob-  
rem diligenter memorie pmentan-  
dū est: et incessanter recensenda sa-  
crarū series scripturarū. Hec etenim  
meditationis iugitas: duplicē no-  
bis confert fructū. Prīmū: quod dum  
in legendis parandisq; lectionibz  
occupatur mentē intentio: necesse  
est ut nullis noxiarū cogitationū  
laqueis captiuetur. Deinde: quod ea  
quā creberrima repetitione trāscursa  
dū memorie tradere laboramus:  
intelligere id tēporis obligata mē-  
te non quim? postea ab oīz actū



ac visionū illecebris absoluti. præ  
cipuiq; nocturna meditatione ta  
nti reuoluentes clarius intuemur  
ita vt occultissimorū sensuū quos  
nec tenui quidem vigilantes opi  
natione præpinus. quiescentibus  
nobis et vlt soporis stupore demer  
sis. intelligentia reueletur xi. 7.

**Q**uiescente autē p hoc studi  
um inouatione mētē nos  
tre etiam scripturarū faci  
es inapient inouari. et sacratiores  
intelligentie pulcritudo quodāmo  
do cum proficiente pfiat. Pro ca  
pitate enim humanorū sensuum  
et rum quoq; species coaptatur. 7  
vt terrena carnalibus vlt diuina  
spiritualibus apparebit. ita vt hi  
quibus antea videbatur crassie q̄  
busdam nebulis inuoluta. nec sub  
tilitatem eius deprehendere. nec  
fulgorem valeant sustinere. Sed  
vt hoc ipsum qd̄ asserere nitimur  
aliquo clarius pandatur exemplo  
vnum legis testimoniū protulisse  
sufficiat. per quod etiam omnia  
præcepta celestia secundum mensu  
ram status nostri. ad omne homi  
nū genus probem⁹ extēdi. Scrip  
tum est enim in lege. **Nō fornicā  
bis** Hoc ab hōie carnaliū adhuc  
obscenitātū passionib⁹ obligato.  
scdm simplicē littere sonū salubriter  
custodit. Ab eo autē q̄ iam ab hac  
actione luculenta 7 ipuro discessit  
affectu. necesse est idipsū spūaliē  
obseruari. vt scilicet nō solū a ceri  
monijs ydolorum. s; etiam ab om

ni superstitione gentiliū et auguri  
orum omniūq; signorū et dierum  
ac temporū obseruatione discedat  
vt certe ne quorūdam verborū aut  
nominū coniecturis. que sincerita  
tem fidei nostre polluit implicetur  
**Hac** enim fornicatione etiam ad  
iherusalem dicitur. cōstuprata ac  
q; fornicata es in omni colle sub  
limi. et sub omni ligno frōdoso. Et  
quā iterū dñs increpās p prophetā  
stent inq̄t saluent te augures celi  
qui ptemplabantur sydera ac sup  
putabant menses. et ex eis auitū  
arent ventura tibi. De qua forni  
catione et alibi arguēs eos domi  
nus ait. **Spiritus fornicationis** de  
cepit eos. 7 fornicati sūt a deo su  
o. Quisq; vero a gemina hac for  
nicatioē discesserit. habebit terrā  
quā deuiter. que in lege et i iudaicis  
mi superstitionibus continetur.  
**De** quibus apostolus. **Dies in  
quit obseruatis et menses. et tem  
pora et annos. Et iterum Ne te  
tigeris neq; gustaueris. neq; con  
trectaueris.** Que de superstitioni  
bus legis dicta esse non dubium  
est. In qua si quis ināderit pro  
culdubio mechatus a cristo. ab  
apostolo nō meret audire. Despo  
di enī vos vni viro vginē castā ex  
hibere xpō. Sed illud ad cū qd̄ se  
quit vox eiuscē apostoli diriget.  
**Timeo** at vos. ne sicut serpens  
seduxit euam astutia sua. ita cor  
rumpantur sensus vestri a simplici  
tate que est in cristo ihesu.



**Q**uod si imundicia huius quoque for-  
nicationis effugerit: habebit quae-  
tam quam heretia dogmatis adulterio  
peccata. De qua item beatus apostolus  
Ego inquit scio quod post discessionem  
meam intrabunt lupi graues in vos  
non parcetes gregi. et ex vobis ip-  
sis erurgent viri loquentes puer-  
sa. ut adducant discipulos post se  
Hanc etiam qui potuerit declinare.  
caueat ne subtiliore peccato in for-  
nicationis vicio collabatur. quod scilicet  
in cogitationum puagatione consistit  
Quia omnis cogitatio. non solum  
turpis. sed etiam odiosa. et a deo con-  
tuitur. et discitens. a perfecto viro im-  
mundissima fornicatio deputatur

**H**ec ego occulta primum  
compunctione promouit. ac  
deinde grauiter ingemiscens. hec  
in qua omnia quae copiosissime diges-  
isti. maiora mihi intulerunt despera-  
tionis augmenta quam hactenus sus-  
tinebam. quippe cum praeter illas ge-  
nerales anime captiuitates. quibus  
non dubito infirmos quosque pulsari  
extrinsecus. speciale impedimentum  
salutis accedit. per illa quae tenuiter  
videor attigisse notitia litterarum. in  
qua me ita vel instantia pedagogi  
vel continue lectionis maceravit in-  
tentio. ut nunc mens mea poetarum  
velut infecta carminibus. illas fabu-  
larum nugae hystoriasque bello-  
rum quibus a puulo primis studio im-  
buta est rudimentis. orationis etiam  
tempore meditetur. psallentis vel

peccata indulgentiam supplicanti.  
aut imputens poematum memoria  
se suggerat. aut quasi bellantium  
heroum ante oculos ymago videretur  
Valiusque me fantasmatum ymagi-  
natio semper illudens. ita mentem  
meam ad supernos intuitus aspirare  
non patitur. ut quotidianis fletibus  
non possit expelli

**N**epos. De hac ipsa re  
vni tibi purgationis max-  
ima nascitur desperatio. citum satis  
efficaxque remedium poterit oboriri.  
si eadem diligentia atque instantia  
quam te in illis secularibus studiis  
habuisse dixisti. ad spiritualium scriptu-  
rarum volueris lectionem meditationem  
que transferre. Necessesse est enim men-  
tem tuam tam diu illis carminibus  
occupari. quam diu sibi aliqua quam intra  
semetipsam reuolat simili studio et  
assiduitate conquirit. ac pro illis  
instructuosis atque terrenis. spiritualia  
ac diuina perit. Quae cum profunde  
alteque conceperit. ac in illis fuerit  
enutrita. vel expelli potest sensim  
poterunt. vel penitus aboleri. Va-  
care enim cunctis cogitationibus hu-  
mana mens non potest. et ideo quam  
diu spiritualibus studiis non fuerit  
occupata. necessesse est eam illis que  
praeter didicit implicari. Quod diu enim  
non habuerit quo recurrat. et inde  
fessos exerceat motus. necessesse est  
ut ad illa quibus ab infanzia imbu-  
ta est collabatur. eaque semper reuoluat  
quam longo usu ac meditatione percipit



**U**t ergo hec in te scientia spūalis  
ppetua soliditate robores. nec ea  
iam temporarie pstruatis. sicut il  
li qui eā non suo studio s; aliena  
relatione contingunt. et velut ae  
rio ut ita dixerim odoze papiunt  
sed ut sensibus tuis inuiscerata q̄  
tāmodo et perspecta atq; palpata  
contat. illud omni obseruatione cus  
todire te cōuenit. ut eā si ea q̄ op  
time nosti forte audieris in collati  
one pferri nō ex hoc qd̄ tibi iā no  
ta sint aspernāter fastidiosēq; sus  
cipias. s; ea cordi tuo illa audita  
te cōmendes. qua debent desideā  
bilia salutē vba. vlt̄ auribus nris  
indesinēt infundi. vlt̄ de nostro iu  
giter ore pferri. Quāuis enī adhi  
beat sacrorū rerū crebra narratio.  
nūq̄ tamen anime sitim vere scien  
tie sustinēti saietas generabit hor  
rorem. s; ea cotidie velut noua ac  
desiderata suscipies quāto frequē  
tius hauserit. tāto audiuis vlt̄ au  
diet vlt̄ loquet. et cōfirmationē po  
tius pcepte scientie et eoz repetiti  
one. q̄ vllum ex frequenti capiet  
collatione fastidium. **E**uitēs nā  
q; tepide ac superbe mentis est in  
diciū. si vborū salutarium me  
dianā. q̄uis studio nimie assidui  
tatis ingesta. fastidiosē et negligē  
ter suscipiat. **A**nima enī q̄ in sae  
tate est. fauis illudit. **A**nime autē  
egenti. eāam amara dulaa vitē  
tue. **S**i itaq; hec diligenter excep  
ta et in recessu mentis condita. ac  
q̄ indita fuerint tātūternitate sig

nata. postea ut vinā quēdā suauē  
olentia cor de hominis cum sensus  
canicie et patientie fuerint vetusta  
te decocta. cum magna sui fragran  
tia de vase tui pectoris pferantur.  
et tanq̄ phēnis fons de experien  
tie venis. et irriguis vltūm me  
atibus redūdabunt. fluentaq; con  
tinua velut de quadam abyssō tui  
cordis effūdent. **E**ueniet nāq; in  
te illud qd̄ in pūbijs ad illū dicit  
qui hec opere consumauit. **B**ibe a  
quas de tuis vasis. et de puteoz  
tuozum fonte. **S**upereffluant tibi  
aque de tuo fonte. in tuas autē  
plateas ptranscant aque tue. **A**c  
scdm̄ ysaiam pphetam. eris qua  
si ortus irriguus. et sicut fons a  
quarum cuius nō deficient aque. et  
edificabūtur in te deserta a seculi  
fundamenta generationis et gene  
rationis suscitabis. et vocaberis e  
dificator sepium. autēns semitas  
iniquitatū. **I**lla eāam tibi beatitu  
do pueniet. quā idē ppheta p  
mittit. **E**t nō faciet dominus auo  
lare a te ultra doctorem tuū. et erūt  
oculi tui videntes pceptoz tuū  
et aures tue audient vbum post  
tergum monētis. **H**ec via ambu  
late in ea. neq; ad dexterā neq;  
ad sinistram. **A**cq; ita fiet ut non  
solum omnis directio ac meditati  
o cordis tui. venieāam cūcte eua  
gationes atq; discursus cogitati  
onum tuarum. sint tibi diuine lo  
q̄ sancta et incessabilis ruminatio.  
**C**apitulum de amūquarū



**I**mpossibile est autē hec si  
aut p̄fati sum⁹ in expertū  
quēq̄ agnosce vel docere  
Nam qui nec ad p̄apiendū quidē  
capax est. quō p̄doneus erit ad tra  
dendum? De quibus tñ etiam si  
aliquid docere p̄sūpserit inefficax  
pauldubio et inutilis vsq; ad au  
tes tantūmodo audientū eius ser  
mo pueniat. cor autē eorū penetra  
re non poterit inertia operum et in  
fructuositate sue p̄ditus vanitate.  
qz non de thesauro bone p̄mitur  
conscientie. sed de inani p̄sūptione  
iacantie. Impossibile nāq; est im  
mūtam animā quantalibet de suda  
uerit lectionis instantia: adipisci  
scientiā spirituale. Nemo enim in  
vas fetidū atq; corruptū unguen  
tum aliquod nobile aut mel opti  
mū aut p̄ciosi quicq̄ liquoris in  
fundit. Facilius enim q̄uis odora  
tissimū myrtū semel horrendis im  
buta fetoribus testa q̄taminat. q̄  
ut aliquid ex eo suauitate aut grē  
ipsa p̄apiat. qz multo atq; munda  
corripitur. q̄ corrupta mundatur.  
Ita igitur et vas pectoris nostri.  
nisi prius fuerit ab oī fetidissima  
vicioz q̄tagione purgatū. nō me  
rebitur suscipere illud benedictiois  
unguentū. de quo dicit p̄ p̄phetā  
Sicut ungentū in capite qd̄ de scē  
descendit in orā vestimenti eius.  
Nec illam scientiā spiritualem et  
eloquia scripturarū q̄ dulciora sūt  
sup mel et fauū. unpoluta seruabis

Que enim p̄cipatio iusticie cū in  
quitate: aut q̄ societas lūa cū tene  
bris? Que enim p̄uentio xp̄isti et  
belial?

**C**aplm̄ de amūquintū  
Reman⁹. Definitio ista  
nequaq̄ videt nobis veri  
tate fulari: aut p̄robabili  
ratione subnixa. Cū enim omnes  
qui fide xp̄isti aut nequaq̄ suscipi  
unt aut impia dogmatū p̄auitate  
corrumpunt. imundi cordis esse ma  
nifestū sit. quō multi iudeoz aut  
hereticoz aut etiam catholicoz q̄  
diuersis vicijis inuoluūtur. p̄fectā  
scientiam scripturarū consecuti. de  
spiritualis doctrine magnitudine  
gloriātur. Cōtra sanctorū viroꝝ  
innumera multitudo. quoz cor ab  
oī peccatoz q̄tagione purgatum  
est. simplias fidei puritate q̄fecta.  
p̄fundioris scientie ignorat archa  
na? Quēadmodū ergo stabit ista  
sententia: q̄ scientiā spirituale soli  
cordis tribuit puritati?

**N** Caplm̄ de amūsextū  
Esteros. Hanc recte vir  
tutem diffinitionis explo  
rat: qui nō omnia diligenter pro  
late sententie verba perpendit.  
P̄dixim⁹ namq; huiusmodi ho  
mines disputandi tñ habere peri  
tiam et elocutionis ornatū: ceterū  
scripturarū venas et archana spiri  
tualium sensuū intrare non posse.  
Etenī vera sciētia non nisi a veris  
dei auctoribus possidetur: quā is  
utq; non habet p̄plūs. cui dicitur.  
Audi p̄plē stulte q̄ non habes cor.



qui habetis oculos et non videtis.  
et aures et non auditis. Et iterum  
Quia tu scientia repulisti. et ego re-  
pellam te. ne sacerdotio michi fun-  
gas. Cū enī in xpō omēs thesau-  
ri sapiētie et scientie absconditi esse  
dicant. quomō is q̄ xp̄m inueniē  
contēpsit. aut inuentū sacrilego o-  
re blasphemauit. aut certe catholi-  
cam fidem imūdis opib⁹ polluit  
veram scientiā assecutus esse creden-  
dus est? Spūs enī dei discipline  
effugiet fictū. nec habitabit in cor-  
pore subdito peccatē. Nō ergo ali-  
as ad scientiā spūalē nisi hīc ordi-  
ne pueit. quē vn⁹ pphāz elegāt  
exp̄ssit. **D**eminate vob ad iusticiā  
metite spem vite. illuminare vob lu-  
mē sciētie. Prīmū ergo seminādū  
est nobis ad iusticiā. id est vt actu-  
alē pfectionē opib⁹ iusticie ppage-  
m⁹. Deinde metēda est nob spes  
vite. id est v̄tutū spūaliū fruct⁹ ex  
pulsione viciōz carnaliū congre-  
gandi. et ita illuminare nobis lu-  
mē scientie poterim⁹. Quē ordinē  
eā psalmographus teneri debere  
deceat. dicens. **B**eati imaculati  
in via qui ābulant in lege domini  
beati qui scrutantē testimonia ei⁹  
Nō enī prius dixit. beati qui scru-  
tantē testimonia ei⁹. et post intulit  
beati imaculati in via. s⁹ p̄us inq̄t  
beati imaculati in via. p hoc euide-  
ter ostentēs. neminē recte posse ad  
p̄scutādā dei testimonia pueire. ni-  
si p̄us p actualē cōuersationē. in  
via xp̄i imaculat⁹ incedat. **H**ic er-

go quos dixisti. nō istā quā imūdi  
habere nō possūt. s⁹ falsi ne minis  
scientiā possidet. **D**e qua beatus a-  
postolus. **Q**uāt thymothee de po-  
sitū custodi. de vītās p̄ fanas vōas  
nouitates. ⁊ oppositiōēs falsi no-  
minis scie. **D**e istis q̄ qui ymagi-  
nē quādā sciētie vidēt acquirē. vt  
de hīs q̄ cū sacroz voluminū lec-  
tioni ac memorie scripturaz dili-  
gēt insiūt. carnalia tñ viciā nō  
relinquūt. in p̄bys elegāt exp̄mi-  
tur. **P**icut in aur⁹ aurea in narib⁹  
suis. ita mulieri malemorate spēs  
Quid enī p̄dest quēpiā ornamen-  
tū eloq̄oz celestiu. et illā p̄acissi-  
mā scripturaz sp̄ciē psequi. si lu-  
tulentiā eā opib⁹ vt sensib⁹ inha-  
tēdo quasi imundissimā terrā subi-  
gendo p̄stringat. aut cēnosio libidi-  
nū suū polluat volutabzib⁹. **F**iet  
enī vt id qd recte vtentibus deo  
esse cōsuevit. nō solū istos cōno-  
re nō possit. v̄tutū maioris cō-  
collumione sordescat. **E**x ore enī  
peccatoris nō est pulcra laudatio.  
cū dicat p̄ p̄hetā. **Q**uā tu enar-  
cas iusticias meas. et assumis tes-  
timētū meū p os tuū? **D**e huius  
modi animab⁹ que nequāq̄ stabili-  
tē timorē domini possidentes de q̄  
dicat. timor dñi scā⁹ p̄manēs in  
seculū seli. ⁊ timor dñi discipliā et  
sapiētiā est. scripturaz acquirē sen-  
sū de iugi eoz meditatioē cōnā.  
satis ap̄e in p̄urbys memorat.  
**D**e qd fuerit diuinitis inspicit. **P**os-  
sidē enī sapiētiā ex vōis nō poterit



In tñ vero ab illa eruditione secu-  
lari. q̄ carnaliū vicioꝝ forde pollu-  
itur. veā hec et spiritalis scientia  
submouetur. vt cam in nōnullis  
elinguib⁹ ac pene illatīs. sciam⁹  
nōnūq̄ amirabiliter vigiſſe. **Q**uod  
in apostolis multisq; etiam sctis  
viris euidentissime p̄probat. qui  
nō inani phylosophoꝝ delectabā-  
tur luxuria. s; veris spiritalis sci-  
entie fructibus curabant. **D**e q̄  
bus et in actib⁹ aplōꝝ scriptū est  
**V**identes autem petri et iohānis  
constantia. et cōperto q̄ homines  
essent sine līs et ydiote. amirabā-  
t. **E**t idarco si tibi cure est ad cuius  
inaccessibilem flāgantia puenire.  
cūctis primū conatibus elabora.  
vt a domino puritate castitatis ob-  
tineas. **N**ullus enim in quo car-  
naliū adhuc passionū. et maxime  
fornicationis dominae affectus.  
spūalem poterit scientia possidere.  
**I**n corde enim bono requiescat sa-  
pientia. et qui timet deū inueniet  
scientia cū iusticia. **H**oc autē quo  
p̄dicim⁹ ordine ad spūalem sciam  
pueniri. etiam beat⁹ aplūs docet.  
**N**am cū vniuersarū virtutū suarū  
non solum cathalogū texere. verū  
etiam ordinē earum vellet expone-  
re. vt que quā sequeꝛē vel q̄ quā  
p̄tinet exp̄primeret. post aliquāta  
intulit dicens. **I**n vigiſiis. in ieiū-  
niis. in castitate. in scientia. in lon-  
ganimitate. in suauitate. in spiritu  
sancto. in caritate non ficta. **I**n qua  
iugatione virtutū euidentissime

nos voluit erudire. de vigiſiis at-  
q; ieiuniis ad castitatē. de castita-  
te ad scientia. de scientia ad lōga-  
nimitatē. de lōganimitate ad sua-  
uitatē. de suauitate ad spiritum  
sanctū. de spiritu sancto ad carita-  
tis non fictę p̄emia puenire. **C**ū  
igitur hac disciplina atq; hoc ordi-  
ne. tu quoq; pueneris ad scientia  
spūalem. habebis p̄culdubio sicut  
dicim⁹ nec sterilem nec inerte. sed  
vivā fructuosāq; doctrinā. semenq;  
salutaris verbi. **Q**uod ubi a te fuerit  
audientiū cordib⁹ p̄mentatū. sub-  
sequens spiritus sancti ymber lac-  
tissim⁹ fecundabit. ac secundu id  
quod p̄pheta pollicatus est. dabitur  
pluuia semini tuo ubiq; semina-  
ueris in terra. et panis frugū terre  
tue erit vberim⁹ et pinguis.

**C**apitulum de am̄septimū  
Aue etiam ne hec q̄ non  
tā lectione q̄ experientie  
sudore didiceris. cū etas te matu-  
rior puererit. ad docendum vane  
glorie amore seductus. in mundis  
hominib⁹ passim ingeras. illudq;  
quod sapientissim⁹ salomon inter-  
dixit inuertas. **N**oli applicare im-  
piū ad pascua iusti. neq; seduca-  
ris saturitate ventris. **N**on enim  
expediūt stulto delicias. nec opus  
est sapientie ubi non est sensus.  
**M**agis enim dicitur insipientia.  
qz seru⁹ durus nō emendabit. **V**bis  
**S**i enī intellexerint non obediat.  
**E**t in aures imprudentis noli quic-  
q; dicere. ne forte irascat sapiētes



sermone tuos. Et ne de deritis  
sancti canibus. neque miseris ma-  
gari tas vestras ante porcos. ne  
forte contumeliant eas pedibus suis.  
et conuersi dirupant vos. Oportet  
igitur ut huiusmodi hominibus spi-  
ritualium sensuum contemnent sacramen-  
ta. efficiat canas. In corde meo  
abscondi eloquia tua. ut non peccet  
tibi. **P**er diem forsitan. Et quibus diui-  
natum scripturarum dispensanda sunt sa-  
cramenta. Docet te sapientissimus sa-  
lomon. Date inquit ebrietate huius  
qui in tristitia sunt. et vinum bibere huius  
qui in doloribus sunt. ut obliuiscantur  
paupertatem. et dolorum suorum non memi-  
nerint amplius. Id est huius qui pro  
penitudine actuum pristinorum merito  
atque tristitia deprimuntur. spua-  
lis scientie iocunditate velut vinum  
quod letificat cor hominis affluente  
infundite. eosque salutaris verbi cra-  
pula refecite. ne forte iugitate  
meroris ac letali desperatione di-  
mersi habundantiori tristitia absor-  
beantur. qui eiusmodi sunt. De illis  
vero qui in tepore ac negligentia  
constituti. nullo cordis sui dolore  
mordentur ita dicit. Nam qui sua-  
uis et sine dolore est. in egestate e-  
rit. Quanta potes igitur cautione de-  
uita. ut ne vane glorie amore de-  
tentus. illius quem propheta collaudat  
particeps esse non possis. qui pecu-  
nia sua non dedit ad usum. Omnis  
enim qui eloquia dei. de quibus dicitur  
eloquia domini eloquia casta. argenti  
igne examinatum probatum terre pur-

gratum septuplum. humane laudis  
amore dispensat. pecuniam suam  
erogat ad usum. non solum nulla  
per hac laudem premia. sed etiam sup-  
plicia meriturus. Ob hoc enim pe-  
cuniam domini maluit perfugare. ut  
ex ea temporalem consequeretur ipse  
mercedem. non ut dominus sicut scriptum  
est veniens reciperet quod suum est ad  
usum. Capitulum de amonitione.

**D**abatur autem ex causis in-  
efficacem spiritualium rerum  
stat esse doctrina. Nam aut  
ille qui docet incepta promittens. va-  
no verborum sono instruere nititur audi-  
torem. aut certe nequam ac vicij refer-  
tus auditor. salutarem spiritualis vici-  
scientiam doctrinamque obturato corde  
non recipit. De quibus dicitur per propheta-  
tam. Excitatum est cor populi huius  
et auribus grauiter audierunt. et  
oculos suos conuerserunt. nequam  
de videant oculis et auribus suis  
audiant. et corde intelligant. et  
conuertantur et sanem illos.

Capitulum de amonitione  
**N**onnulli tamen dispensato-  
res nostri dei. qui omnes homines  
vult saluos fieri et ad ag-  
nitionem veritatis venire. munifici li-  
beralitate procedunt. ut is qui dignum se  
euangelice predicationi irreprehensibili  
conuersatione probuit per salutem multo-  
rum spiritualis doctrine gratiam con-  
sequatur. Quibus autem modis  
etiam carismata cura tionum ad ex-  
pellendos demones a domino procedunt con-  
sequens est ut sili disputatio patrum



Quam cōsurgentes ad refectiōē  
in vesp̄am reseruem⁹. quia effi  
cax semp corde cōapitur. quic  
quid sensim ⁊ absq; nūmio labore  
corporeis intīmat.

**Expliciat p̄ma collatio abbatis  
nesterotis de spūali scientia**

**Inapūit capitula secunde colla  
tionis eiusc̄ de diuinis carisma  
tibus.**

**Disputatio abbatis nesterotis  
de trip̄ta carismatū tōne .j.**

**In quo quis sanctos viros de  
beat amirari Capl̄m secundu**

**De suscitato mortuo ab abbte  
machario Capl̄m terciu.**

**De miraculo qd abbas abra  
ham in mulieris fecit vberibus.**

**Capl̄m quartu**

**De claudi cuiusdā curatiōe quā  
icē est operatus Capl̄m quintu**

**Qd meritū vniuscuiusq; non ex  
signis deat estimari Ca. sextu**

**Qd carismatum virtus non in  
mirabilibus sed in humilitate con  
sistat Capl̄m septimū**

**Qd mirabilius sit de semetipso  
viciā. qd de altero demones extru  
sisse Capl̄m octauū**

**Quantū precellat vite p̄bitas  
opera signoz Capl̄m nonū.**

**Reuelatio de perfecte castitate  
experimento Capl̄m decimū**

**Expliciūt capitula.**

**Inapit collatio secunda abbatis  
nesterotis de diuinis carismatib⁹**

**Capitulu p̄mū.**

**P**ost sinaxim ves  
pertina. ad ep̄o  
missam narratio  
nem intenti. p̄si  
acis pariter ex  
more consedim⁹

Cumq; silentiū aliquātis per pro  
senis reuerētia p̄beremus. tacitū  
nitate verecūdie nostre tali puenit  
eloquio. Usq; ad spiritualiū rati  
onem carismatū p̄ferendam prece  
dens disputationis ordo puenit.  
quam tripartitā esse maior traditi  
one p̄cepim⁹. Prima siquidem  
curatiōnū causa est. cū pro merita  
sac̄tatis electos quosq; ac iustos  
viros signoz grā comitatur. sicut  
apostolos multosq; sanctorū signa  
ac p̄digia secundu auctoritatē do  
mini fecisse manifestū est. ita dicēte  
Infirmos curate. mortuos suscita  
te. leprosos mundate. demones  
eiate. gratis accepistis. gratis date  
Secunda. cū ob edificatiōē eccle  
sie. vel eoz qui infirmos suos in  
gerunt. vel eoz qui curandi sunt  
fidem. sanitatū virtus eam a pec  
catoribus indignisq; procedit.  
De quibus saluator in euangelio  
Multi inquit dicent m̄ in illa die.  
domine dñe nōne in nomine tuo  
pphetauim⁹. et in tuo nomine v  
tutes multas fecim⁹. Et tunc r̄si  
tebor illis qz nūq; noui vos. disce  
dite a me operarij iniquitatē. Et  
cōtraio si offerentū vel infirmoz  
desit fides. eadē illos quib⁹ curati  
onum dona collata sunt. non sinie



sanitatum exercere virtutes. De  
qua re lucas euangelista. Et non  
poterat inquit ihesus facere inter  
eos virtutes: propter incredulita  
tem illorum. Unde idem dominus  
multi inquit leprosi erant in isrl  
sub helyseo propheta. et nemo eorum  
mundatus est nisi naama syris.  
Tercius curationum modus etiam  
colludis demonum ac factione simu  
lat. ut dum homo manifestus cri  
minibus obligatus. propter amira  
tionem signorum sanctus ac dei famu  
lus creditur. etiam viciorum eius  
emulatio suadeatur et per hoc obrec  
tationis auditu reserato. etiam religi  
onis sanctitas infame. vel certe  
ut is qui curationum dona habere  
se credit. per superbiam cordis elatus  
gravius elidatur. Inde est quod in  
uocantes eorum nomina quos nulla  
merita sanctitatis nec ullos spiri  
tales fructus habere cognoscunt. vri  
se eorum meritis ac de obsessis simu  
lant corporibus effugari. De quibus  
in deuteronomio. Si surrexerit in  
quit in medio tui propheta. aut qui  
somnia vidisse se dicat. et predixe  
rit signum atque portentum. et euene  
rit quod locutus est. et dixerit tibi e  
a me et suamque dixeris alienis quos  
ignoras et sequamur eos. non au  
dias verba prophete illius aut somp  
niatoris. quia temptat vos dominus  
deus vester. ut palam fiat verum  
diligatis eum. an non in toto corde  
viro et in tota anima vestra. Et in e  
uangelio Exurgent inquit pseudo

christi et pseudo prophete. et dabunt signa  
magna et prodigia. ita ut in eo  
vozem inducantur si fieri potest  
etiam electi

Capitulum secundum.  
**Q**uia propter nunquam debemus  
eos qui hec affectant in  
hys virtutibus amari. sed  
potius intueri verum viciorum omni  
um expulsionem et morum emenda  
tionem perfecti sint. Quod utique non per  
alterius fide aut diuersitate cau  
satum. sed per vniuersum studio dei  
gratia dispensante creditur. Hec  
namque est actualis scientia. quam alio  
vocabulo tantas ab apostolo solo nu  
cupatur. et vniuersis linguis hominum  
et angelorum et plenitudinem fidei  
que etiam montes transierat. et om  
ni scientie ac prophetie et eroga  
tio omnium facultatum. ipsique postre  
mo glorioso martirio apostolica  
autoritate prefertur. Nam cum di  
uersissima vniuersa causamati ge  
nera. atque dixisset. alij datur per  
spiritum sermo sapientie. alij sermo  
scientie. alij fidei. alij gratia sanita  
tum. alij operatio virtutum et reliqua.  
de caritate dicuntur quemadmodum  
eam cunctis pretulerit causamati  
bus. paucis aduertite. Et ad  
huc inquit supra modum excellen  
tior vobis viam demonstrabo. Per  
quod euidenter ostendit perfectionis  
ac beatitudinis summam. non in il  
lorum mirabilium operatione. sed  
in caritatis puritate consistere.



Nec immerito. Omnia enim illa  
euacuanda ac destruenda sunt. ca-  
ritas vero perpetua permansura.  
Ideoque a patribus nostris opera  
illa signorum nequaquam vidimus af-  
fectata. quinimo cum ea spiritus  
sancti gratia possiderent. nunquam ex-  
ercere voluerunt. nisi forte extrema  
illos et inuitabilis necessitas co-  
actasset.

### Capitulum tercium

**S**icut et ab abbate machario  
qui habitatione schithio  
tica solitudinis primus inuenit: mor-  
tuum suscitatum esse reminiscimur.  
Nam cum hereticus quidam qui  
eunomii perfidiam sectabatur. sine  
ritatem catholice fidei arte dyale-  
ctica subuertere conaretur. magnam  
que hominum multitudinem decipisset.  
rogatus a catholicis viris qui tui-  
na tante subuersionis grauissime  
moueantur beatus macharius.  
ut simplicitatem totius egypti ab  
infidelitatis naufragio liberaret  
aduenit. Quem cum hereticus arte  
dyalctica fuisset aggressus. et aris-  
toticis ignorantem spiritus vellet  
abducere. beatus macharius apos-  
tolica multiloquiū eius autorita-  
te concludens. non est inquit in  
verbo regnum dei. sed in virtute.  
Eamus igitur ad sepulchra. et  
nomen domini super mortuum qui  
primus inuentus fuerit inuocemus.  
ac sicut scriptum est ostendamus ex  
operibus fidem nostram. ut mani-  
festissime recte fidei documenta ei

testimonio declarantur. et perspi-  
ciam veritatem non inani disputati-  
one verborum. sed virtute signorum.  
et illo quod non potest falli iudicio  
comprobemus. Quo audito hereti-  
cus coram circumstante plebe puto-  
re constrictus. cum ad presens pre-  
bere se conditioni propositae simulas-  
set assensum. sequens affuturum in crasi-  
num promississet. postero die expec-  
tantibus vniuersis qui studiosius  
ad conditum locum spectaculi hu-  
ius cupiditate confluerunt. exterritus  
de conscientia sue infidelitatis  
aufugit. et protinus ab vniuersa  
egyptio transmigravit. Quem cum  
beatus macharius usque ad horam  
nonam cum populis prestolatus pro  
sua conscientia dedinasse vidisset.  
assumens plebem que ab illo fue-  
rat deprauata. ad condita sepul-  
chra prexit. Hunc autem egyptius  
morem nili fluminis inuexit alue-  
us. ut quoniam vniuersa illius latitudo  
terre instar imensi pelagi. non par-  
uo anni tempore solita aquarum e-  
ruptione contegitur. ita ut nulla  
tunc cuiusque humandi copia humani  
corporis tribuatur. nisi post trans-  
uersionem decursam. Corpora vero  
mortuorum pigmentis condita redo-  
lentibus in editioribus cellulis re-  
condantur. nam madens ebrietate  
contigua terre illius solū. humani  
di arceat officium. Si qua enim ca-  
dauera defossa terra susceperit. e-  
uomere ad superficiem suam inun-  
dationum nimietate compellitur.



Cū igitur antiquissimo autam ca-  
daveri beatus macharius astitisset.  
o homo inquit si venisset huc me-  
cum hereticus ille filius perditio-  
nis. et astante ipso nomen cristi  
dei mei invocans exclamasset.  
utrum ne corā hīs qui pene eius  
fuerant fraude subuersi. surrectu-  
rus fuisses edicto. Tunc ille con-  
surgens annuentis voce respondit.  
Quem interrogans abbas ma-  
charius quidnam fuisset aliquan-  
do cum frueretur hac vita. vel qua  
hominū fuisset etate. aut si nomen  
cristi tunc temporis cognouisset. il-  
le sub antiquissimis regib⁹ se vix-  
isse respondit cristi⁹ nomen asse-  
ruit illis se nec audisse temporib⁹.  
Cui rursus beatus macharius.  
Propterea inquit in pace cum ceteris  
in tuo ordine. a cristo in fine tem-  
porum suscitandus. Hec igitur  
eius virtus et gratia quantum in  
ipso fuit semper fortasse latuisset.  
nisi eum necessitas totius provin-  
cie periclitantis. et erga cristum  
plena deuotio. amorq⁹ sincerus is-  
tud exercere miraculum compul-  
set. Ad utq⁹ ut ab eo fieret. non  
ostentatio glorie. sed caritas cris-  
ti et totius populi extorsit utilitas  
ut beatū quoq⁹ helpam fecisse reg-  
norum lectio manifestat. q̄ ignem  
de celo sup hostias impositas pu-  
re idcirco descendere postulauit. pe-  
riclitantem pseudo prophetarum ps-  
tigis fidem totius populi libera-  
ret.

#### Capitulum quartum

**Q**uid etiam abbas abra-  
he gesta commemorare. qui  
anaoys id est simplex et  
simplicitate morum et innocentia  
cognominatur. Qui cum metedi  
gratia ad egyptū de heremo die-  
bus quinquagesime perrexisset. et a  
muliere quadam paruulum suum  
lactis inopia iam tabidum atq⁹ se-  
minecem preferente lacrimosis p̄-  
abus fuisset obstrictus. calicem ei a  
que potandum impresso crucis sig-  
naculo dedit. Cuius haustu confes-  
tim mirū in modum arida iam pe-  
nitus vbera copia lactis reducan-  
te confluerunt.

#### Capitulum quintum

**U**el cum idem ipse p̄gens  
ad viam circumdatus esset  
illudentium turbis. qui  
subsannantes ostendebant ei quem  
dam hominem contracto genu mul-  
tis iam annis gressus officio desit-  
utum. et antiqua debilitate reptan-  
tem. ac temptantes eum. ostende-  
bant abba abraham si seruus  
es dei. et restitue hunc pristina sa-  
nitati. ut nomen xpi quem volu-  
erant vanum non esse credam⁹. Tum  
ille confestim inuocato xpi nomi-  
ne. induans se et apprehendens  
ardū pedē hominis traxit. Cuius  
tactu continuo sicū genu inartūq⁹  
directū est. ac recepto vsu gressū  
quē obliuioni iam tradiderat ano-  
sa debilitas. letus abscessit.

#### Capitulum sextum



**N**on itaq; viri nichil sibi pro  
talium mirabiliū virtute  
donabant. quia non hec  
suo merito agi sed domini miseri  
cordia fatebantur. apostolicis ver  
bis in admiratione signoz huma  
nam gloriam refutantes. Viri sta  
tes. quid miramini in hoc. aut  
nos quid intuemini. quasi nostra  
virtute aut pietate fecerim? Lunc  
ambulate? Nec quēq; in donis ac  
mirabilibus dei. sed potius ex pro  
prijis virtutū fructibus predican  
dum esse censebant. qui industria  
mentis et opetū virtute generant.  
Pleūq; enim vt supra iam dictū  
est. homines mente corrupti ac re  
probi arca fitem. in nomine domi  
ni et demonia expellunt. et virtu  
tes maximas operantur. De qui  
bus ai apostoli causarentur. et di  
cerent. pceptoz vidimus quendam  
in nomine tuo eicientē demonia.  
et prohibuim⁹ eum. quia non se  
quitur nobiscum. licet eisdem ad  
presens responderit xpistus. noli  
te prohibere. qui enim non est ad  
uersus vos pro vobis est. tamen  
eis in fine dicentibus. domine do  
mine nōne in nomine tuo ppheta  
uimus. et in nomine tuo virtutes  
multas fecimus. responsurū se esse  
testatur. quia nunq; noui vos. dis  
cedite a me operarij iniquitatis.  
Et idcirco et istos qbus hanc glo  
riam signozum atq; virtutū pro  
merito sanctitate ipse concessit. ne  
in hys extollantur āmonet dicēs.

Nolite gaudere quia demonia vo  
bis subiacunt. gaudete autem qui  
a nomina vestra scripta sunt in ce  
lis.

#### Capitū septimū

**D**Eniq; ipse auctor signoz  
omniū atq; virtutū. cum  
ad doctrine sue magisteriū discipu  
los aduocaret. quid ab eo veri  
atq; electissimū secutores peculia  
riter discere deberent. euidenter  
ostendit. Venite inquit et discite  
a me. non vtq; vt demones celest  
i potestate pellatis. non vt lepro  
sos emundetis. non vt cecos illu  
minetis. non vt mortuos suscitē.  
Hec enim etiam si per quosdam  
seruos meos operor. non potest se  
inserere laudibus dei humana con  
ditio. nec vllam sibi in hoc minis  
ter et famul⁹ decerpere porcionē.  
vbi solus diuinitatis est gloria.  
Vos aut inquit hoc discite a me.  
quia mitis sum et humilis corde.  
Hoc enim est quod cunctis gene  
raliter discere et exercere possibile  
est. opera autem signozum atq; vir  
tutum nec semper necessaria. nec  
omnibus concedūtur. Humilitas  
est ergo omniū magnifica virtutū.  
Ipā est celestis edificij firmissimū  
fundamentū. ipsa est donum pro  
prijū atq; magnificū saluatoris.  
Ista etenim vniuersa miracula q  
xpistus operatus est sine periculo  
elationis exerceat. qui mitem do  
minū non sublimitate signoz. sed  
patientia atq; humilitatis virtute



sectatur. Qui vero inuidis spiritibus impare. aut languentibus sanctorum dona conferre. aut aliqđ signū mirabile populis gessit. qđ uis in ostentationibus suis cristi inuocet nomen. tamen alienus a cristo est. quia humilitatis magistrum superba mente insequitur. Nam etiam ad patrem remeans. ut quoddā ut ita dixerim cōderet testamentum. hoc discipulis dereliquit. Mandatum inquit do vobis ut diligatis inuicem. Et tuncq; subiunxit In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli. si dilectionē habueritis in inuicem. Nō ait si signa atq; virtutes similiter feceritis. sed si dignam dilectionē in inuicem habueritis. quā certum est nisi mites atq; humiles seruari non posse. Quia ppter nūq; monachos p̄bos nec morbo xenodoxi et vauios nostri maiores esse dixerunt. qui semetipsos exorastas coram hominibus p̄fiterentur. et inter admirantū turbas hāc quā l̄ meruerunt v̄l p̄sumpserunt gratiam iactantissima ostentatione diffamāt. Qui enī imitatur mendacijs. hic pascit ventos. Idem autē ipse: sc̄q; tur aues volantes. P̄ne dubio enim eueniet eis. illud qđ in p̄u bijs dicitur. Sicut venti et nubes et pluuie manifestissime sūt. ita qđ gloriatur in dato falso. Et ideo si quis coram nobis horū aliquid fecerit. non de amiratione signorū. s; de ornatu morū debet apud nos esse

laudabilis. nec utrum demonia ei subiecta sint. s; utrū caritatis mēbra que describit apostolus possideat inquirendum.

#### Capitulum octauū

**E**t reuera maius miraculū est de ap̄a carne fontem eradicare luxurie. qđ expellere inuidos spiritus de corporibus alienis. Et magnificentius signum est virtute patientie tantulentos motus iracundie cohibere. qđ acrius p̄ncipatibus imperare. Plus ē exclusisse edacissimos de corde proprio castitatis morbos. qđ inualitudines alterius febresq; corporeas expulisse. Postremo multū modis p̄dantior virtus sublimiorq; p̄fectus est. anime ap̄rie curare lāgunes. qđ corporis alieni. Quāto enī hec sublimior carne est tanto p̄stantior eius est salus. quātoq; p̄austioris excellentiorisq; est substantie. tāto grauioris ac p̄niciosioris est et tuine.

#### Capitulum nonū

**E**t de illis qđ de amiratione m̄b; ita beatissimis apostolis dicitur. Nolite gaudere quia demonia vobis subiacunt. Hoc enī faciebat nō eorū potestas s; v̄tus nominis dñi inuocati. Idcirco monē ut ex hac pte nichil sibi beatitudinis a glorie audēat vendicare. que dei tantū potentia ac v̄tute p̄ficiat. sed ex illa vite suae cordisq; intima puritate ob quā nomina eorū inscribi merent in celis.



**E** Caplin de amū  
T ut hoāpsū quod dixi  
mus vel testimonijs vete  
rum vel diuinis oraculis approbe  
mus. quid beatus pasnucius vel  
de amicatione signorum vel de gra  
tia senseit puritatis. pmo quid an  
geli reuelatione cognouerit. ipsi9  
verbis atq; experimentis rectius  
proferamus. **H**ic itaq; multis vi  
gens annis distractione preapua.  
ut crederet se etiam carnalis cōu  
piscencie laqueis penitus absolu  
tum. eo q; cunctis infestationibus  
demonū quibus diu aperteq; con  
stiterat superiorem se factum esse  
sentiret. dum aduenientibus sanc  
tis viris pulmentum lenticule qd  
illi atheran nominat prepararet.  
manus eius in cibano ut assolat  
flāma supuolitante combusta est.  
**Q**uo facto transfiguratus magnū in  
modum cepit seā tacatus voluere  
**C**ur ignis inueniens meam non  
habet pacem? cum diuina michi  
demonū cesserint prelia? **A**ut quē  
admodū me in illo metuendo exa  
minis die per se transiturū ille ig  
nis iextinguibilis et inquisitor me  
ritorum omnium non tenebit? cui  
nūc extrinsecus hic temporalis ac  
pauulus non peperat? **C**ū estuan  
ti huiusmodi cogitationib9 atq;  
tastua sopor subito subrepsisset.  
adueniens angelus domini. cur  
inquit pasnuci tastis es. q; necdū  
tibi pacatus sit ignis iste terren9.  
cū adhuc resideat in mēbzio tuis

carnaliū motū necdū ad putū  
exorta cōmotio? **C**uius radices  
donec in tuis viuunt medullis.  
ignem istū materialē nequaq; tibi  
passiū esse permittunt. **Q**uem  
utiq; unoxiū alias sentire non po  
teris? nisi omnes internos mot9  
hys indicijs in temetipso experia  
ris extinctos. **V**ade et apprehende  
nudam et pulcherrimā virginem. et  
si illam tenens trāquillitatem tui  
cordis imobile. estusq; carnales  
passivos in te senseris perdusse.  
huius quoq; visibilis flāme mitis  
atq; unoxius. in modū illoz triū  
in babilonia pueroz te allambet  
ottatus. **I**taq; senex ex huiusmo  
di reuelatione percussus. non qui  
dem experimēti diuinitus demon  
strati pericula cōsuluat. sed interro  
gans conscientia suam et puritate  
sui cordis examinans. nec adhuc  
pondus castimonie sue huius pro  
bationis ponderi compensare con  
iectans. non mirū est ait si cēdenti  
bus in imundoz spiritū prelijs.  
adustiones ignis q; diuissimis cō  
gressibus demonū inferiores esse  
credebam adhuc aduersū me sen  
seram seuientes. **M**aior quippe est  
vltus ac sublimior gratia internā  
libidine carnis extinguere. q; ne  
quidias demonū extrinsecus irru  
entes signo domini ac virtutis al  
tissime potentia subiugare. vel de  
obsessis corporeib9 nominis diuini  
inuatione pcellere. **H**ucusq;  
abbas nesteros orationē de vera



carismatū opatione q̄sumas. nos  
ad senis ioseph cellā q̄ sex ferme  
milibus ab ipso erat p̄perantes.  
doctrinae suae institutio ē p̄secut⁹ est

¶ Explicat collatio secūda abbate  
nestorotis de diuinis carismatib⁹

¶ Inapiūt capitula p̄ime collati  
onis abbatis ioseph

¶ Quid a nobis abbas ioseph p̄  
mitus inq̄sierit Caplū p̄mū

¶ Disputatio eius cō senis de infi  
do amicitiarū genere Ca. 7. 11

¶ Vnde indissolubilis amicitia  
Capitulum terciū

¶ Interrogatio utrū vtile aliqd  
etiā contra votū fratris fieri de  
beat Caplū quartū.

¶ Responso q̄ p̄petua amicitia ni  
si int̄ p̄fectos nō possit stare V.

¶ Quib⁹ modis iniolabilis pos  
sit societas retetari Caplū Vi

¶ Qz nichil caritati p̄ponēdū sit  
nec iracūdie postponēdū Vii

¶ Quib⁹ de causis int̄ spūales  
nascatur dissensio Caplū Viii

¶ De amputandis etiā spūalib⁹  
causis discordiarū Caplū ix

¶ De optimo examine veritatis  
Capitulum deamū

¶ Qz impossibile sit quēq̄ qui ap̄o  
fide iudicio dyaboli illusione non  
deapi Caplū vndeamū

¶ Quā ob causā nō debeat inferi  
ores in collatioē p̄tēpni Eij

¶ Qz caritas nō solū res tri sed  
etiā deus sit Caplū Eij

¶ De gradib⁹ caritatis Eij

¶ De hīs qui l̄ suā vlt̄ fratrum  
pmotionē dissimulationē corrob  
rant Caplū de amūquintū

¶ De hīs q̄ p̄aetia secularibus  
magis putant ipendēdū q̄ fratri  
bus Caplū de amūsextū

¶ De hīs qui p̄aetia mētiētes  
ad iracūdia fratres silentio accen  
dunt Caplū de amūseptimū.

¶ De hīs q̄ ex indignatione ie  
iunant Caplū de amūoctauū

¶ De quorūdam simulata p̄aeti  
a q̄ maxillam vberandam alterū  
ingerūt Caplū de amūnonū

¶ Interrogatio quēadmodū xp̄i  
obtempantes mandata euāgelica  
p̄fectio ē fructū Caplū Eij

¶ Responso q̄ xp̄s non solum  
facti sed etiā volūtate inspectos  
sit Caplū vigesimūp̄mū

¶ Qz ille sit fortis et sanus qui  
succūbit alterius voluntati Eij

¶ Qz infirmi iniuriosi sint et ini  
urias ferre nō possūt Ca. 7. Eij

¶ Interrogatio quomodo fortis  
sit qui non semp̄ sustētat infirmū  
Capitulum vigesimūquartū

¶ Responso q̄ infirm⁹ se non si  
nat sustentari Caplū Eij.

¶ Quēadmodū sit iracūdia cōp̄  
menta Caplū vigesimūsextū

¶ Amicitias cōiuratioē mitas sic  
mas esse nō posse Ca. 7. Eij

¶ Explicat capitula



Inapit prima collatio abbatis  
ioseph de amicia. Caplm primu

**B**atus ioseph cu  
us nūc instituta  
ac pcepta pandē  
da sunt. vn9 ex  
tribus quoz in  
prima collatione fecim9 mētionē.  
date admodū familie ac primari  
us ciuitatis sue intra egiptū fuit.  
q̄ appellatur thim9. et ita non solū  
egypcia sed eāā greca faciundia di  
ligenter edoctus. vt vel nobis vel  
hijs qui eloquentiā egypcia peni  
tus ignorabant. non vt ceteri per  
interprete s̄ per semetipsū elegan  
tissime disputaret. Qui cū institu  
tionē suam nos desiderare sensiss̄.  
pauitatus primū vtū nam esse  
mus germani fratres. audiensqz  
a nobis qd nō carnali s̄ spiritali  
essem9 fraternitate deiuncti. nosqz  
ab exordio renūciationis nostre tū  
in peregrinatione q̄ ab utroqz nos  
tū fuerat obtentu milicie spiritua  
lis accepta. q̄ in cenobij studio in  
diuidua semp quāctōne sociatos.  
tali vsus est sermonis exordio.

**C**aplm secundū  
Miciarū ac sodalitatē  
multa sunt genera: que  
diuersis modis humanū genus  
dilectionis societate q̄nectūt Quos  
dam enī pcedens q̄mendatio. pri  
mū noticie. post eāā amiciae feat  
mire q̄mercia. in quibuscū vob con  
tractus quicū. seu dati accepti ve

defectio. caritate federa copulauit  
Quosdā negotiationis seu milicie  
vel artis ac studiū similitudo atqz  
cōmunio. amiciaarū vīcūlis nexu  
erunt. per quā ita eāā effera sibi  
inuitē corda mansuescūt. vt eāā  
hijs qui in siluis ac montib9 latro  
cūijs gaudent. et effusione huma  
ni sanguinis delectātur. suoz sce  
lerū p̄cipres amplectāt ac foueāt  
Est eāā dilectionis et aliud gen9.  
qd instinctu nature ipsius et cōsan  
gunitatis lege q̄nectitur. quo vel  
contribules vel quinges vel paren  
tes seu fratres ac filij naturaliter  
ceteris preferūtur. quod non solū  
humano generi. verū eāā omni  
bus alitibus atqz animātibus in  
esse dephendit. Nam pullos vel  
catulos suos naturali affectu insti  
gante sic p̄tegunt ac defendūt. vt  
frequēter p̄ ipsis eāā obicere se pe  
riculis mortiqz non metuant. De  
niqz eāā illa bestiariū vel serpentū  
vel alitū genera. q̄ intolerabilis  
feritas ac letale virus ab omnibz  
separat et secerat. vt sunt basilisci  
vel monocerotes vel gryphes. cū  
eāā visu ipso tūcūis perniosa esse  
dicant. inter se tū p̄ origine ipsi9  
affectionisqz consortio. pacata et in  
noxia perseuerāt. Sed hec omnia  
que dixim9 genera caritatis. sicut  
malis et bonis feris eāā atqz ser  
pentibus videmus esse q̄munia:  
ita eāā vsqz in finē certū est per  
seuerare non posse. Etenim interuā  
pit ea frequēter ac diuidit loco9



discretio ⁊ obliuio temporalis ⁊ vel  
verbi causa negotiorū ⁊ tractus.  
De enim ex diuersis vel lucri vel  
libidinis vel consanguinitatis ac  
necessitudinū variarū societatis us  
acqui solent: ita intercedēte qua  
libet diuorij occasione soluuntur.

#### Capitulum terciu

**I**n hijs igitur cūctis vnū  
est gen⁹ insolubile carita  
tis. qd nec p̄m̄entationis  
grā. nec officij vel munerū magni  
tudo. contractusq; cuiusq; ratio. vel  
nature necessitas iūgit. s; sola simi  
litudō virtutū. Hec in quā est. que  
in nullis vnq; casibz scindit. Quā  
non solū dissociae vel delecte locorū  
vel temporū interualla non p̄cua  
lent: s; nec mors q̄tē ipsa diuellit  
Hec est vera ⁊ indiuicta dilectio:  
que gemina amicorū p̄fectione ac  
v̄tute cōcrescit Cuius semel m̄itū  
fed⁹: nec desideriorū varietas. nec  
ḡtēiosa dirūpet ḡrietas volūtātū.  
Ceterum multos nouim⁹ in hoc  
pposito q̄silitos: qui cū pro cari  
tate p̄p̄isti flagratissima essent so  
dalitate deuincti. non p̄petuo eam  
nec indiuictē seruare potuerunt.  
Quia licet bono societatis p̄ncipio  
niterent. non tñ vno nec pari stu  
dio arreptū p̄positū tenuerūt. fuit  
q; int̄ eos quedā t̄p̄alis affectio.  
q; non equali vtriusq; virtute. sed  
vniuscuiusq; p̄sētia seruabatur.  
Que q̄uis ab vno magnanimit̄  
atq; infatigabilē retentē. necesse  
est tamen eam alterius pusillani

mitate diūpi. Infirmitates nāq;  
eorū qui tepidius p̄fectionis expe  
tunt sanitatē q̄libet fortū tolerā  
tia sustentent: ab ipsis tamē qui  
infirmi sunt non feruntur. Habēt  
enim insitas sibi q̄motionum cau  
sas. q̄ eos quētos esse nō sinant.  
vt solēt hī qui carnali cōgritudine  
detinent. Stomachi sui infirmita  
tisq; fastigia. roquorū vel ministrā  
tū negligentis imputat. Et q̄ ta  
libet eis obsequentiū sollicitū de  
seruiat: nichilomin⁹ tamen sanis  
causas sue cōmotionis ascribunt.  
quas sibi vtiq; vicio valitū dūis  
sue inesse non sentiunt. Quāob̄  
hec est amicitiae vt diximus fida in  
dissolubilisq; q̄iūctio: que sola vir  
tutū p̄rilitate fedērat. Domū  
enim inhabitatē facit vnius moris  
in domo. Et idcirco in hijs tantū  
indiuicta potest dilectio p̄manē:  
in quibus vnū p̄positū ac volun  
tas. vnum velle ac nolle consistit.  
Quā si vos quoq; cupitis inuola  
bilem retentare. festinandū est vo  
bis vt expulsi p̄m̄i⁹ vicij mor  
tificatis p̄p̄ias volūtates. ⁊ vt  
vnito studio atq; p̄posito. illud  
quo p̄pheta admodum delectatur  
gnaute implere. Ecce q̄ bonū  
et q̄ iocundū: habitare fratres in  
vnū. Quod non localiter. sed spi  
ritualiter oportet intelligi. Nichil  
enim p̄dest si moribus ac p̄posito  
dissidētes. vna habitatione iūgan  
tur: nec obest parū virtute funda  
tis. per locorū interualla disiungi



Apud deū nāq; morū cohabitatio  
non locoꝝ unitas fratres habita  
tione giūgit. Nec potest vnq; pa  
cis integritas custodiri: vbi volun  
tatu diuersitas inuenitur.

**C**aplm̄ quartū  
ermanus. Quid ergo  
si vno volēte perficere ali  
quid quod sciendū deū qmodū &  
salubre pspexerit. alius non p̄stet  
assensū. exequendū ne eā contra  
votū fratris est. an pro eius arbi  
trio negligendū? **C**a. 7. quintū

**I**oseph. Idcirco diximus  
plena atq; p̄fecta amicitia  
grāz nisi int̄ p̄fōs viros  
eiusq; virtutis perseuerare non  
posse. quos eadē voluntas vnūq;  
ppositū aut nūq; aut certe raro di  
uersa sentire. aut in hīs q; ad pro  
fectū spiritualis p̄tinet vite patiūt  
dissidere. **Q**ui si animosis ceperint  
cōtentionib; eluare: liquet vtiq;  
eos nūq; secundū regulam quam  
predixim; fuisse concordēs. Sed  
quia nemo potest a p̄fectione habe  
re p̄mapiū. nisi q; ab eius ceperit  
fundamento. et vos non quanta  
eius sit magnitudo s; quēadmodū  
ad eam pueniri possit inquiritis.  
necessariū reor vt pauas regulam  
vobis eius ac tramitē quendā. p  
quē gressus vestri dirigant. ape  
riam. vt pacē ac pacis bonū fa  
cilius obtinere possitis

**C**aplm̄ sextū  
**P**rima igitur sūt vere ami  
ciā in cōtēptu substātie

mūdiālis et omniū quas habem;  
rerū de p̄fectione sūdamina. Perq;  
enim iniustū atq; impiū est. si post  
abrenūciatā mundi et omniū que  
in eo sunt vanitatē. p̄ciosissime fra  
tris dilectioni supellex vilissima q;  
superfluit p̄feratur. Secundū est.  
vt ita suas vnusquisq; cōsecet volū  
tates. ne se sapientē atq; consultū  
esse iudicans. suis malit q; p̄xi  
diffinitionib; obedire. Tercū  
est. vt sciat omnia eā que vtilia  
ac necessaria estimat. postponenda  
bono caritatē et pacis. Quartū est  
vt credat nec iustis nec iniustis de  
causis penitus irascendū. Quintū  
est. vt aduersū se iracundiā fratris  
eā sine ratione conceptā. eodem  
modo quo suā curare desideret. sci  
ens equaliter sibi perniciosā alteri  
us esse tristitiā. ac si aduers; aliū  
ip̄e moueatur. nisi eā quantū in se  
est eā de fratris mēte depulerit  
Postremū illud est qd generale vi  
ciōrū omniū p̄emptoriū esse non  
dubiū est. vt se de hoc mūdo credat  
cotidie migraturū. Que persuasio  
nō solū nullam in corde tristitiā  
residere p̄mittit: verū etiam vniuer  
sos acupiscētiarū ac peccatoꝝ om  
niū cōprimet motus. Hec igitur  
quāq; tenuerit: amaritudinē ire  
atq; discordie nec pati poterit nec  
inferre. Hīs autē cessantibus. cū  
p̄ximū ille emulus caritatē in cor  
dib; amicōꝝ tristitiā sensim vene  
na suffuderit. necesse est vt frequē  
tibus iurgijs paulatim dilectione



sepe facta. amantiū corda diu exul  
cerata quandoq; dissociet. Nam  
qui per callem p̄dicte directionis  
ingreditur. in quo ab amico vnq;  
poterit dissidere. qui primam litū  
causam que ex paruulis rebus vi  
lissimisq; materijs generari solet  
nichil suum vendicans radiatus  
amputauerit. illud quod in actibz  
apostolorum legimus de vnitate  
credentiū omni virtute custodiēs.  
multitudinis autem credentiū erat  
cor vnū ⁊ anima vna. nec quisq;  
eorū que possidebant aliquid suū  
esse dicebat. sed erant illis omnia  
gmunia. Deinde quēadmodū ab  
eo seminariū dissensionis exurget.  
qui non sue sed fratris seruēs vo  
luntati. domini atq; auctoris sui fu  
erit imitator esse dū. qui loquēs  
ex p̄sona hominis quem gerebat.  
non veni inquit vt facere volunta  
tem meam. sed voluntate eius qui  
misit me. Quo autē modo vllum  
contentionis fomitem suscitabit. qui  
de intelligentia ac sensu suo non tā  
proprio iudicio q̄ fratris cedere de  
creuit examini. pro eius salice ac  
bitrio vel pbans sua inuenta vel  
iprobans. ⁊ euangelicū illud p̄p̄  
cordis humilitate q̄sumas. verūp  
tamen non sicut ego volo sed sicut  
tu vis. Aut qua rōne aliquid quo  
frater mesusiceē admittat. qui bo  
no pacis nichil iudicat esse p̄iud  
suis. domine illius sententie me  
moriam non amittēs. in hoc cognos  
cent omnes q̄ mei discipuli esus.

si dilectionē habueritis in inuicē ⁊  
per quam velut speciali signaculo  
gregem omniū suarum in hoc mūdo  
voluit xp̄ist⁹ agnoscī. atq; hoc a  
ceteris vt ita dixerim caractere dis  
cerni. Quia vero ex causa vel in se  
reapere. vel in alio residere caritate  
tristitia sustinebit. cui sūma diffini  
tio est iracundie que p̄uiosa ⁊ il  
liata est iustas cās esse non posse.  
eodemq; se modo succensente sibi  
fratre oratō nō posse. cū quasi fratri  
suo ipse succenscat. interrogatā illam  
domini saluatoris humili semp re  
tinens corde sententiam. si offerre  
mun⁹ tuū ad altare ⁊ ibi tēorari  
fueris q̄ frater tuus habet aliquid  
aduersū te. relinque ibi mun⁹ tuū  
ante altare. et vade prius reconcilia  
ri fratri tuo. ⁊ sic veniēs offer mu  
nus tuū. Nichil enim p̄derit si te  
quise afferas non irasci. et credas  
te illud implē mandatū quo dicit.  
sol nō occidat sup iracundiā vestra.  
et qui irascitur fratri suo reus erit  
iudicio. alter⁹ vero tristitia quam  
relinere tua māsuetudine potuisti.  
cōtumaci corde despicias. Eodem  
nāq; modo p̄cepti dominia p̄uari  
catione p̄teritis. Qui enim dixit  
irasci te aduersus alterū non debet.  
dixit n̄ alter⁹ q̄tepni debet tristitia  
q̄ n̄ interest apud deū q̄ oēs hoīes  
vult saluos fieri. verum te an alii  
quēpiā p̄das. Vnū siq̄te amissibet  
interitū ei nascit detrimentū. itē  
q̄ illi cui oīs grata p̄ditio est. vnū  
lucū vel tua vel fr̄is morte q̄nē.



Quæadmodū poterit vel tenuem  
contra fratres tenere tristitia? qui  
se credit cotidie pmo continuo ab  
hoc seculo migraturū?

#### Caplū septimū

**S**icut ergo nichil pponen-  
dū est caritati: ita furori  
vel iracundie nichil est grio postpo-  
nendū. Omnia nāq; q̄uis vtilia  
ac necessaria videantur. spernēda  
sūt tñ vt ire perturbatio deuictē.  
et omnia eā q̄ putantur aduersa  
suscipiēda atq; toleranda sūt. vt  
dilectionis p̄asq; tñquillitas illi  
bata seruetur. qz nec ira atq; tristi-  
tia p̄uiciosius quicq̄. nec caritate  
vtilius est credendū.

#### Caplū octauū

**N**am quæadmodū carna-  
les adhuc et imbecilles  
fratres ob vilem terrenāq; substā-  
tiam cito inimici ille diiungit.  
ita eā inter spirituales gignit p  
intellectuū diuersitate discordiā.  
ex qua sine dubio q̄tiones rixę  
q; verborū quas apostol⁹ cāpnat  
plerūq; q̄surgunt. vnde q̄sequentē  
diuorcia inter vnanimes fratres.  
hostis iud⁹ ac malign⁹ interfecit.  
Vea est namq; sapientissimū salo-  
monis illa sentētia. Odiū suscitāt  
contētio. vniuersos vero qui nō cō-  
tendūt. p̄tegit amicitia.

#### Caplū nonū

**Q**uapropt̄ ad cōseruandā  
perpetuā et indiuiduā cari-  
tatem. nichil p̄dest primā causam  
amputasse disidiū. q̄ nasci solet de

rebus caduās atq; terrenis. et vni-  
uersa desperisse carnalia. atq; om-  
niū quibus nos vsus indiget rerū  
indiscrētā q̄munionē fratribz p̄mi-  
sisse. nisi eāam scandā que sub sp̄e  
spiritualū sensuū nasci solet simili-  
ter absidentes. ac q̄sierant in om-  
nibus humilē sensum. et consonas  
volūtates.

#### Caplū decimū

**E**nim nāq; cū me adhuc  
adherere consortio fratru  
etas iunior hortaret. huiusmodi  
nobis intelligētiā vel in morali-  
bus disciplinis. vel in scripturis sa-  
cris frequēter insertā. vt nichil ea-  
rum nichilq; rationabilius crede-  
remus. Sed cū in vnu queniētes  
sentētiās nostras p̄mere cepisse-  
mus. quēdā q̄muni examinatione  
discussa. primū ab altero falsa ac  
noxia notabant. Mox deinde vt  
p̄uiciosa cōmuni p̄nūciata iudicio  
cāpnabantur. que in tantū prius  
velut infusa a dyabolo lux fulge-  
bant. vt facile generare potuissent  
discordiā. nisi p̄ceptū seniorū ve-  
lut diuinū quoddā oraculū custodi-  
tū. ab omni nos q̄tione reuocassē.  
Quo ab illis legali quādā sancti-  
one p̄scriptū est. vt neuter nostrū  
plus in iudicio suo q̄ fratris crede-  
ret. si nūq̄ vellet dyaboli callidita-  
te deludi. Caplū vndecimū.

**E**tenim sepe illud quod  
apostolus dicit p̄batū est  
euenire. Ipse enim satha-  
nas trāffigurat se in angelū lucis.



ut obscuram ac tetram caliginem  
sensuum pro vero scientie lumine.  
fraudulenter offundat. Qui nisi hu-  
mili ac mansueto corde suscepti.  
maturissimi fratris vel pbatissimi  
senioris reseruentur examini. et eo-  
rum iudicio diligenter excussi aut  
abiciantur aut recipiant a nobis.  
sine dubio venerantes in co[m]muni-  
onibus nostris pro angelo lucis  
angelum tenebrarum. grauissimo  
feriemur interitu. Quam p[er]niciem  
impossibile est euadere quēpiam  
iudicio proprio confidentē. nisi hu-  
militatis vere amator et executor  
effectus. illud quod apostolus  
magnopere deprecatur. cuncti con-  
tritione cordis impleuerit. Si qua  
ergo inquit consolatio in xp[ist]o.  
si quod solacium caritatis. si qua  
viscera miserationis. implete gau-  
dium meum ut idem sapiatis. eā-  
dem caritatem habentes. vnani-  
mes. idipsum sentientes. nichil p[er]  
contentionē neq[ue] per inanem glo-  
riam. sed in humilitate superiores  
vobismetipsis alterutrum arbitran-  
tes. Et illud. Honore alterutrum  
p[er]uenientes. ut pl[ur] unusquisq[ue] con-  
soli suo scientie et sanctitatis as-  
scribens. sūmam discretionis vere.  
in alterius magis q[uam] in suo credat  
stare iudicio.

Capitulum duodecimum

**S**pe autem accide siue  
illusionē dyaboli siue in-  
cessu erroris humani. quo

nullus est in hac carne qui falli  
velut homo non possit. ut et ille  
interdum qui acutioris ingenij sci-  
entieq[ue] maioris est aliquid falsum  
mente concipiat. et ille qui tardia-  
vis ingenij ac minoris est meriti.  
rectius aliquid veriusq[ue] persentiat.  
Et idcirco nullus sibi quous scien-  
tia p[re]ditus. inani timore persua-  
deat. q[uod] possit collatione alterius  
non egere. Nam etiam si iudiciū  
eius dyabolica non fallat illusiō-  
elationis tamen et superbie graui-  
ores laqueos non euadet. Quis  
enim hoc sibi absq[ue] ingenti potest  
usurpare perniciē. cum vas electi-  
onis in quo xp[ist]us ut ipse pro-  
fessus est loquebat[ur]. ob hoc solum  
modo se asserat iherosolimam con-  
scendisse. ut cum suis coapostolis  
euangelium quod gentibus tuc-  
lante et cooperante domino p[re]di-  
cabat. secreta examinatione con-  
ferret. Per quod euidenter osten-  
ditur non solum vnanimitatem  
atq[ue] concordiam per hec p[re]cep-  
ta seruari. verum etiam cunctas  
dyaboli aduersantes insidias. et  
illusionum eius laqueos non ti-  
meri.

Capitulum decimumtercium

**D**eniq[ue] in tantū virtus co-  
munitatis extollitur. ut cum  
beatus iohannes aposto-  
lus non solum rem dei. sed etiam  
deum esse p[ro]nūciat dicens. Deus  
caritas est. et qui manet in cari-  
tate in deo manet. et deus in eo.



Nam vsq; adeo illā diuinā esse p  
spiam⁹: vt illud apostoli manifest  
issime vigere sentiam⁹ in nobis.  
Quoniam caritas dei diffusa est in  
cordibus nostris: p spiritū sanctū  
qui habitat in nobis. Quod tale  
est. ac si dicat Qm deus diffusus  
est in cordibus nostris. per spiritū  
sanctū qui habitat in nobis. qui  
etiam cū ignorem⁹ quid debeam⁹  
ceare. interpellat p nobis gemiti  
bus inenarrabilib⁹. Qui autem  
scrutatur corda. scit quid desideret  
spiritus. qz scāndū deū postulat  
p sātis. Caplm de amū quartū  
**N**am igitur caritate que  
diatur a fait possibile est  
omnib⁹ exhiberi: de qua  
beatus apostolus. Ergo dū tēp⁹  
habemus inquit operemur bonū  
ad oēs: maxime autē ad domesti  
cos fidei. Que in tantū omnibus  
generaliter est exhibenda: vt tam  
etiam minimi nostris a dño iubea  
mur impedere. Nā diligite inquit  
minimos vestros caritate id est af  
fectio pauas ad modū et hys qui  
vel paritate morz vel virtutū soā  
etate anxi sunt exhibet. licet etiā  
ipsa atesit multā in se differentiā  
habere videatur. Aliter enim patē  
tes. aliter iuges. aliter fratres. a  
liter filij diligunt. Et in ipā quoq;  
hoy affectuū necessitudine magna  
distantia est: nec vniformis patē  
tū dilectio erga filios inuenitur.  
Quod etiā iacob patriarche pro  
batū exēplo. qui cū esset duodecim

filioz pater. omnesq; paterna ca  
ritate diligeret. tñ p̄p̄iori ioseph  
dilexit affectu. vt de eo apte scrip  
tura cōmemoret. Inuidebant autē  
ei fratres sui. eo q diligeret eū pa  
ter suus. scilicet nō q vir iustus et  
pater nō valde diligeret etiā a terā  
plem. s; q huius qz tppū domini  
p̄ferebat. affectui dulcis quodā  
modo atq; indulgentius inhereret.  
**H**oc etiā de iohāne euangelista  
legimus euidentissime designari.  
cū de ipso dicit. discipulus ille quē  
diligebat ihesus. cū vtiq; etiā  
reliquos vnde am similiter electos  
ita p̄p̄ua dilectione pplexus sit.  
vt hoc etiā euangelica attestati  
one designat dicens. Dicit dilexi  
vos: et vos diligite inuicē. De q  
bus et alibi dicitur. Diligēs suos  
qui in mūdo erant: vsq; in finem  
dilexit eos. Sed hec vnus dilec  
tio non erga reliquos discipulos  
teporē caritatis sed largiorē erga  
hunc sup̄habundantiā amoris exp̄s  
sit: quam ei v̄ginitatis p̄uilegiū  
et carnis incorruptio conferebat.  
Que idcirco velut sublimior cum  
quādā exceptione signatur: qz eā  
non odiū cōpatio. sed affluentior  
grā exuberantissimi amoris extollit.  
**T**ale aliquid etiā ex p̄sona spon  
se legimus in cantico canticoz di  
centis Ordinate in me caritatem.  
Hec enim est vere caritas ordina  
ta. q odio habēs neminē. quosdā  
meritoz iure plus diligit. Que  
q cū generaliter diligit cūctos:



exāpit tamē sibi ex hīs quos de  
beat peculiari affectione complecti  
Et rursus inter ipsos qui in dilec  
tione sumi atq; pāpui sūt; aliquos  
sibi qui ceteroz affectui superextol  
lantur exērpit **Caplū xv.**

**E** Contra nouimus quod  
utinam nesciremus. non  
nullos fratrum tante esse  
obstinationis atq; duricie. ut cum  
vel suos aduersus frēz. vel fratris  
aduersum se senserint animos exā  
tatos. ad dissimulandam mentis  
sue tristitiam que ex indignatione  
alterutre cōmotionis exorta est.  
secedētes ab eis quos humili satis  
factiōe atq; colloquio lenire de bu  
erant. aliquos psalmoz incipiunt  
de cantare versiculos. Qui dū con  
ceptā cordis amaritudinē delimit  
se putāt. insultando augent. quod  
statim extinguere potuerūt si ma  
gis anxij atq; humiles esse volu  
issent. ut oportuna compūctio. et  
ipozum cordibus mederetur. et fra  
trum animos delimitet. Nam illo  
utiq; modo pusillanimitatis pmo  
superbie sue viam palpant et nu  
triūt potius q̄ exstirpant fomitem  
iregiorz. dominice illius pceptio  
nis imemores. qua ait Qui irasci  
tur fratri suo. reus erit iudicio Et  
si recordatus fueris q̄ frater tuus  
habet aliquid aduersū te. relinque  
ibi mun9 tuum ante altare. et va  
de prius reconciliari fratri tuo. et  
tunc veniens offeres munus tuū

**Caplū de amūse tū.**

**N** tantū igitur non vult  
nos deus noster alterius  
despectui habere tristitia  
ut si aliquid aduersus nos frater  
habuerit. nec munera nostra susci  
piat. id est nec orationes sibi a no  
bis pmittat offerri. donec de ani  
mo eius tristitiam iuste iniuste ve  
conceptā. celeri satisfactione tolla  
mus. Neq; enim ait. si habet ve  
ram querelam aduersum te frater  
tuus. relinque ibi munus tuū ad  
altare. et vade prius reconciliari  
ei. sed si recordatus fueris inquit  
quia frater habet aliquid aduer  
sum te. id est etiam si leue aliquid  
ac vile sit quo fratris in te fuerit  
exātata cōmotio. et hoc memoriā  
tuam subita recordatione pulsaue  
rit. scias offerre te pzeā tuatum  
spiritualia muneā non de bere. nisi  
prius qualibet ex causa orta tristi  
tiam de corde fratris benigna satis  
factione depuleris. Si igitur eua  
gelicus sermo etiam pro preceptis  
et minima similitate. ac de exigui  
is oborta causis satisfacere nos i  
rascētibz iubet. quid de nobis  
misericordis fiet. qui recentes et maxi  
mas causas nostrosq; errore com  
missas pertinaciter dissimulatione co  
tempnim9. et inflati dyabolico tu  
more dum humiliari et tubescimus  
auctores nos fraternę tristitię de  
negamus. ac rebeli spiritu subia  
preceptis domini dedignantē.  
nequaquā ea vel obseruari debere.  
vel impleri posse contendimus.



Et qd sit ut iudicantes eū impossibi-  
lia vel incōgrua p̄cepisse: efficiamus  
secundū apostolum non factores  
sed iudices legis

**I** Caplin decimū septimū  
Iud quoq; quibus lacri-  
mis est descendū. qd non  
nulli fratru cum fuerint p̄tūmelia  
cuiuslibet sermonis accensi. si alte-  
rius cuiuspiam qui eā lūtre deside-  
rat p̄bue fatigetur. cū audierint  
nequaquā debere aduersus fratrem  
conari retineri ve tristitia. scandū  
illud quod scriptū est. qui irascitur  
fratri suo reus ēit iudicio. ⁊ sol nō  
ocidat super iracundia vestra. p̄da-  
mant illi. Si pagani aliquis. si  
secularis hoc fecisset aut ista dixisset.  
recte debuit sustineri. Quis autem  
fecit fratri tam grauis consēti cul-  
pe? aut tā insolens de ore cōuiciū  
pferente? Quasi vero p̄aentia in  
fidelibus tantū atq; sacrilegis et  
non omnibus sit generaliter exhi-  
benda. aut iracundia contra gentile  
noxia. p̄tra fratres utilis estimāda.  
cū utiq; p̄turbate mentis obstina-  
ta cōmotio non dissimile p̄tra quē  
uis fuerit exātata. sibi inferat de-  
trimentū. Quante autē obstinatio-  
nis p̄mo recordie est. ut nec ipsa  
verborū p̄prietate brute mentē sui  
pore discernat. qd non dicitur. oīs  
qui irascit alicuius reus erit iu-  
dicio. qd fortasse poterat secundū  
illoz sensum contra p̄fortes nostre  
fidei ⁊ cōuersionis exape. s; signa-  
ter exp̄ssit euāgelicis sermo dicēs

Omnis q̄ irascitur fratri suo: reus  
erit iudicio. Iacet itaq; secundum  
regulā veritatis oēm hominē fra-  
tri debemus accipere: tñ hoc in  
loco magis fidelis ac nostra quer-  
satione particeps. q̄ ethnicus fra-  
tris vocabulo designatur.

**I** Caplin decimū octauū  
Iud vero quale est. qd in-  
terdū patientes esse nos  
credimus qd respondere p̄tēpnim⁹  
laccessiti. sed ita cōmotos fratres a-  
mara taciturnitate vel modo gestu  
qd irrisio subānam⁹. ut eos ma-  
gis ad iracundia vultu tacito p̄uo-  
cem⁹. qd tūmida potuissent inātare  
guia. in eo nos estimantes muni-  
me apud deū reos quia nichil ore  
p̄tulimus qd nos notare hominū  
iudicio aut cōtēpnare potuisset.  
quasi vero apud deū verba tantū  
moto ⁊ non p̄apue voluntas vocetur  
in culpā. ⁊ opus solū peccati ⁊  
nō etiam votū ac p̄positū habeat  
in crimine. aut hoc tm̄ quid vnus  
quisq; fecerit per loquelā. et non  
quid etiam per taciturnitate facere  
studuerint in iudicio sit querendū?  
Non enim cōmotionis illate sola  
qualitas. sed etiam p̄positū iratā-  
tis in noxa est. et idcirco non quē  
admodū iurgii fuerit exātatū. s;  
cuius conflagrauerit viciū. verum  
iudicis nostri perquiret examen.  
Effectus enim peccati nō ordo est  
p̄siderandus admissi. Quid enim  
differt utrū quis gladio ipse pete-  
ment frēm. an aliqua ad mortem



fraude cōpulerit. cū ipſius cū dolo  
vel crimine cōſtet extingū? Qua  
ſi vero cēū i p̄ceptis manu p̄pria  
nō impēgiſſe ſufficiat. cū ſimiliter  
reus ſit qui p̄zonū et inuente iā  
fouea cum potuerit reuocare cōſep  
ſerit. Aut ille ſolus in crimine ſit.  
qui manu ſua quēpiam laqueauē  
rit. ⁊ non etiā is qui vel pauerit  
vel ingeſſerit laqueū. aut certe cū  
potuerit auferre noluerit. Ita igitur  
tacere nichil prodeſt: ſi idcirco  
nobis indicamus ſilentium. ut qđ  
agendū cōuiſio fuerat hęc taciturni  
tate faciamus aſſimulātes quos  
dā geſtus. quibus et ille quē cura  
ri nos oportuit vehemētoze inar  
deſcat iracūdia. et nos ſup hęc om  
nia dampno illius ac p̄ditione lau  
demur. quaſi vero non etiā ex hęc  
ipſo qđ criminioſior ſit. qđ glām ſibi  
de ſtatibus voluerit p̄ditione cōqui  
rere. Vtriq; enī tale ſilentium erit  
equaliter noxiū. quia ſicut exagge  
rat in alteri⁹ corde triſtitiā. ita in  
ſuo non p̄mittit extingui. Cōtra  
quos illa p̄phete ſat̄ p̄prie eſt di  
recta maledictio. **Ve** qđ potat am  
icū ſuū mittēs fel ſuū. et inebrians  
ut aſpiciat nuditatē ei⁹ ⁊ repletus  
eſt ignominia p̄ gloria. Illud quo  
qđ qđ p̄ aliū p̄phētā de talibus di  
citur Quia oīs ſrater ſupplātans  
ſupplātabitur ⁊ oīs amicus frau  
dulenter incedet. et vir ſratre ſuū  
iridebit. et veritatē nō loq̄tur **Ex**  
tēderūt enī lingua ſua quaſi arā  
mēdaci⁹. et nō veritatis **S**epe autē

ſicta paciētia etiā attri⁹ ad iracūdiā  
qđ ſermo ſuccendit. et atrociffimas  
vborū trāſcēdit iniurias maligna  
taciturnitas. leui⁹ tolerat ini  
uriarū vulnera. qđ iracūdiū ſub dola  
blandimēta. **De** quib⁹ p̄prie dial  
p̄ p̄phētā. **M**olliti ſūt ſermones  
ei⁹ ſup oleū. et ipſi ſūt iacula **E**t a  
libi. **V**erba callidorū mollia. hęc  
autem feriunt in penetralia v̄tris  
Quib⁹ etiā illud p̄t eleganter ap  
tari **I**n ore pacē cū amaro ſuo loq̄  
tur. et occulte ponit ei iſidiās. qui  
b⁹ tū magis deapiē ipē qui deapiē  
**N**ā qđ p̄pat ante facie amia ſui ce  
te. arcūdat ill⁹ pedib⁹ ſuis. et qđ fo  
dit foueā p̄prio ſuo inadat in eam  
ipē **D**eniq; cū magna ad p̄phētā  
dū dñm cū gladijs et fuſtib⁹ mul  
titudine veniſſet nemo in aurore vi  
te n̄tē illo crucietior extitit paritā.  
qđ auctos ſicto ſalutatiois honore  
p̄ueniēs. oſculū ſub dolo caritatē  
ingeſſit **C**ui dñs. **J**uda inq̄t oſcu  
lo filiū hominis tradis. **N**o eſt a  
mantudo p̄ſecutionis atq; odij tui  
hęc tegmē aſſūpſit. quo dulcedo re  
ti amoris exp̄p̄mū **A**pti⁹ quoq;  
ac vehemētis p̄ p̄phētā hui⁹ dola  
ris vim exaggerat. qm̄ ſi inimic⁹  
inquit me⁹ maledixiſſet michi ſuſ  
tinuiſſem vtiq; et ſi is qui oderat  
me ſup me magna locutus fuiſſet  
abſcōdiſſem me vtiq; ab eo. **T**u  
vero homo vnanimis dux me⁹ et  
notus meus. qui ſimul me cū dul  
ces capiebas abos. in domo dei a  
bulauimus cum cōſenſu.



**C**aplin de amūnonū.  
 Aliud quoqz psonū tristitia  
 e genus est. qd dignū cō  
 memoracione non fuerat. nisi id a  
 nōnullis fratribz scissem9 admitti  
 Qui cū tristificati fuerint vel irati.  
 ab ipso etiam p̄tinaciter abstinent  
 abo. ita ut qd etiam dicere absqz  
 pudore non possimus. illi qui dum  
 placidi sunt refectiōē abī vsqz ad  
 hora sextā vel ut multū ad nonā  
 abnegant se posse differre. cū fue  
 rint tristitia vel furore suppleti. ieiun  
 ia etiā biduana nō sentiant. tan  
 tamqz in edie defecatiōē iracundie  
 sacietate sustinent. In quo plane  
 sacrilegiū crimē euictē incurrūt.  
 ieiunia scilicet que solū deo pro hu  
 miliatiōe cordis et purgatione  
 viciōz sunt specialiter offerenda.  
 pro dyabolico timore tolerantes  
 Quod tale est. ac si orationes ac  
 sacrificia non deo s̄ demonijs de se  
 rant. illaqz moysaycā inceptatiōē  
 mereantur audire. Sacrificauerūt  
 demonijs et non deo: dñs quos  
 non nouerat.

**C**aplin vicesimū  
 Non ignoram9 etiam ali  
 ud demētie genus. quod  
 sub colore fucate paciētie in non  
 nullis fratribz inueniē. quibus  
 parū est iurgia cōmouisse. nisi etiā  
 in castigatorijs verbis ut feriatur  
 iritent. Cū vtiqz vel leui fuerint  
 impulsione contacti. aliam quoqz  
 partē corporis ingerunt verberan  
 dam. quasi per hoc perfectionem

mandati illius impleturi quo dici  
 tur. si quis te pauerit in dextera  
 maxillā prebe ei et alterā. scriptū ē  
 vim ac ppositū penitus ignorāte  
 Euangelicā namqz paciētiā per  
 iracundie viā exercere se putant  
 Ob quod radiatus excedendū. nō  
 solū viāssitudo talionis. et p̄certā  
 di irritatio phibetur. sed etiam fu  
 rore verberatē geminate iubemur  
 iniurie tolerantia mitigare

**C**aplin vicesimūpmū  
 Remanys. Quomodo  
 reprehendendus est is. qui  
 pcepto satisfaciens euangelico.  
 non solū non intulit talionē. sed  
 etiam paratus est ut sibi met gemi  
 netur iniuria?

**C**aplin vicesimūscādū  
 Oseph. Sicut paulo ante  
 dictū est. non solū res ipsa  
 que geritur. s̄ etiam qualitas mē  
 tis. et ppositū facientis est intuen  
 dum. Et idcirco si id qd ab vno  
 quoqz pfiatur quo animo fiat vel  
 quo pcedat affectu. intimo perpen  
 datis cordis examine. videbitē pa  
 cientie lenitatisqz virtutē nequaquā  
 posse contrario spiritui. id est impa  
 cientie ac furoris impleri. Niquitē  
 dñs noster atqz saluator ad p̄sum  
 tam nos instruens paciētie lenita  
 tisqz virtutē. id est non ut labijs  
 eam tantūmodo pferamus. sed ut  
 in intimis anime nostre aditē recō  
 damus. istā nobis pfectionis eua  
 gelice formulam dedit dicens Si  
 quis te pauerit i dextera maxilla



tua prebe ei ⁊ alterā: subauditur  
sine dubio dextera. Que alia dex-  
tera? nisi interioris hominis ut ita  
dixerim facies potest accipi? Per  
hoc oēm penitus iracundie fomite  
de profundis cupiens anime pene-  
trabilibus exstirpare. id est ut si ex-  
terior dextera tua impetū ferientis  
exceperit interior quoq; homo per  
humilitatis assensū dextera suam  
prebeat verberandā. p̄paciens ex-  
terioris hominis passioni. ⁊ quodā  
modo succumbens atq; subiacens  
suū corpus ferientis iniurie. ne ex-  
terioris hominis cede. vel tantus  
intus moueatur interior. Videtis  
ergo longe eos ab euāgelica per-  
fectione distare. q̄ patientiam docet  
non verbis s̄ interiore cordis tran-  
quillitate seruandā. cāq; a nobis  
cū quid aduersi euenerit ita p̄cepi-  
t custodiri. ut non solū nosmet  
ipsos alienos ab iracundie p̄turba-  
tione seruemus. sed etiā illos qui  
suo cōmoti sunt viāo. succubentes  
iniurijs eorum ad placiditatē ex-  
pleta cedis s̄acietate rogamus.  
furorem eorū nostra lenitate vin-  
centes. et ita etiā illud apostolicū  
implebimus. **N**oli vīa a malo:  
sed vince in bono malū. Quod ab  
illis impleri non posse certissimū  
est. qui illo spiritu ac timore ver-  
ba lenitatis atq; humilitatis emit-  
tunt. ut non solum non mitigent  
conceptū furoris incendī. sed ma-  
gis illud tam in suo q̄ in fratris  
cōmoti sensu faciant conflagrare.

Qui tū est si possint aliquis mō ip-  
si mites ac placidi pmanē. nec sic  
q̄t aliquos fr̄s iusticie capient.  
cū dāpno p̄mi paciētie sibi glām  
vendicātes. ⁊ p hoc ab aplia illa  
caritate oīdis alieni. q̄ nō q̄rit q̄  
sua s̄. s̄ ea q̄ aliorū. **N**ō ei ita diui-  
tias p̄cipiscit. ut lucrū sibi de p̄mi-  
ni faciat detrimento: nec acquirē  
q̄cūq; cū alteri⁹ de siderat nuditate.

**C**apitūlū vicesimūterciū  
Ciendū sane generaliter  
illū p̄tes agē fortiores. q̄  
volūtati fr̄s suā subiat volūtate:  
q̄ eū q̄ in defendēdis suis diffinit  
onib⁹ ac tenēdis p̄tinacior iueniē.  
Ille ei sustētās ac tolerās p̄mū  
sani ac validi. hic at infirmi ⁊ q̄m  
mō egrotātē obtinet locū. quē ita  
palpari necesse ē ac foueri interdū.  
ut et a reb⁹ necessarijs p̄ ei⁹ q̄te  
ac pace salubre sit aliquid relaxari.  
**I**n quo quidē nō se credat aliquis  
aliq̄ de sua p̄fectione minuisse. cū  
⁊ si quidā de apposita districtione  
⁊ descendēdo sumiserit. s̄ eōtrario  
multo āplius se p̄ lōganimitatis  
⁊ paciētie bono nouerit acquisisse.  
Aplia nāq; p̄ceptū est. **V**os qui  
fortes estis i beallitates infirmorū  
sustinete. et alterutrū onera vestra  
portate. ⁊ sic adimplebit̄ legē cristi.  
**N**ūq̄ ei infirm⁹ sustētāt infirmū.  
aut tolerare poterit aut curare lan-  
guentē is q̄ silit̄ egrotat. s̄ ille  
medelā tribuit imbecillī. q̄ imbecil-  
litati ipse nō subiacet. **M**erito enī  
ei dicit̄. **M**edice cura teipsū



**C**aplin viceſimūquartū  
O tādū etiā illud eſt.  
infirmorū naturā eſſe ſem-  
per eiſmodi. vt prompti quidem  
ac ſociles ſint ad ꝓtūmelias inge-  
rendas et iurgia ꝓferenda. ipſi vero  
ne minima quidē iniurie velint ſuſ-  
picione contingi. Cūq; inferentes  
ꝓterea cōiūcia incoſiderata ſupe-  
ꝓitent libertate; ne parua quidē  
atq; leuiſſima ſuſtinere ꝓtenti ſunt  
Ideoq; ſecundū ꝓdictā ſeniorū  
ſententiā caritas ſtabilis atq; idis-  
rupta non ꝓteſt ꝓdurare; niſi in  
viroſ eiſde virtutis atq; ꝓꝓoſiti  
ꝓandi etenim neceſſe ē eam quo-  
cūq; tempore; quātālibet cautione  
ſuerit ab altero cuſtodita

**C**aplin viceſimūquintū  
E rmanus. In quo ergo  
laudabilis ꝓfecti viri eſſe  
ꝓteſt ꝓacientia; ſi tolerare non ꝓ-  
ualeat ſemper infirmū?

**C**aplin viceſimūſextū  
O ſeph. Nec ego dixi qd  
illius qui fortis eſt ac ro-  
buſtus. virtus tolerantiaq; vincē-  
da ſit. ſed qd infirmi peſſima vali-  
tudo. illius qui ſanus eſt ſuſtenta-  
tione nutrita. atq; in deterius coti-  
die ꝓlabēs. generatura ſit cauſas  
ob quas vel ipſe ultra non debeat  
ſuſtineri. vel certe ꝓacientia ꝓximi  
notā ac deformationē impacientie  
ſue eſſe cōiciens abire qūz mauult  
q̄ ſemp magnanimitate alterius  
ſuſtineri. Nec igitur ab hīs qui  
ſodalitatis effectū cupiūt inuola-

bilem cuſtodire. ꝓ omnibus obſer-  
uanda cenſem⁹. vt ꝓximū quilibet  
iniurijs laceſſitus non ſolū labia.  
ſed etiā ꝓfunda ꝓtoris ſui mo-  
nachus tranquilla cuſtodiat. que  
tū ſi ſenſerit vel tenuiter fuiſſe tur-  
bata. omni ſemetipſū taciturnitate  
contineat. et illud quod ꝓſalmiſta  
cōmemorat diligenter obſeruet.

**T**urbatus ſū et non ſum locutus  
Et dixi cuſtodia vias meas. vt nō  
delinquā in lingua mea **P**oſui ori  
meo cuſtodia. dū ꝓſiſteret ꝓccator  
aduerſū me. **O**bmūtui et humili-  
tus ſū et ſilui a bonis. **N**ec ꝓſen-  
tem ꝓſiderans ſtatū ea ꝓoſerat q̄  
ad horam turbulētus ſuggerit ſu-  
ꝓor diſciſq; anim⁹ exaſperetur. ſ;  
vel reuolat grām ꝓterite caritatis.  
vel reſormande ꝓacis redintegrati-  
o nē mente ꝓſpiciat. eamq; velut  
continua reuerſuram. etiā in ipſo  
cōmotionis tempore cōtepletur.  
Dūq; ſe ad dulcedinē ſeruat ꝓꝓor  
die mox future. amaritudinē ꝓſen-  
tiū non ſentiet iurgiorū. et ita ea  
ꝓtiſſimū reſꝓōdebit. c quibus vel  
a ſemetipſo reus fieri. vel ab alio  
reꝓrehendi. reſtituta caritate non  
ꝓoſſit. **S**icq; adimplebit ꝓꝓheti-  
cū illud eloquiū. In ira et miſericor-  
die memor eris.

**C**aplin viceſimūſeptimū  
Ohibere ergo nos opor-  
tet omnes iracundie mo-  
tus. et gubernatrice diſcretiōe mo-  
derari; ne in illud qd a ſalomone  
cōꝓnat. ꝓꝓiti furore raptemur.



Totam iram suam profert impi  
us: sapiens autem dispensat per  
ptes. Id est stultus quide ad ultio  
nem sui. ire perturbatione succendi  
tur. sapiens autem paulatim eam ma  
turityate consilij ac moderationis  
extenuat et expellit. Tale est et  
illud quod ab apostolo dicitur. Non  
vosmetipsos vindicantes carissimu  
sed date locum ire. Id est nequaquam  
ad vindictam iracundia cogente te  
datis. sed date locum ire. hoc est non  
sit corda vestra sic impatiencie ac pusil  
lanimitatis angustiis coartata.  
ut violentam commotionis procel  
lam cum irruerit sustinere non pos  
sint. sed dilatamini in cordibus ves  
tris. suscipientes aduersos iracun  
die fluctus. in illis extentis sinibus  
caritatis. que omnia suffert omni  
a sustinet. et ita mens vestra ampli  
tudine longanimitatis ac pacien  
tie dilatata. habeat in se consiliorum  
salutares recessus. in quibus receptus  
quodammodo atque diffusus teterum  
iracundie fumus perpetuus evanescat.  
Vel certe ita intelligendum est date  
locum ire. quotiens commotioni alteri  
us humili atque tranquilla mente  
succubimus et quodammodo dignos  
nos qualibet iniuria profitentes in  
patientie seuienti obsequimur. Cete  
rum hi qui ita sensum apostolicum p  
fectionis inclinant. ut locum ire illos  
date existiment qui ab irascēte dis  
cedunt. videntur michi dissensio  
nem foemitem non abscidere sed nu  
trire. Nisi enim iracundia proximi

humili statim satisfactione vinctus  
tur: prouocat fugiens eam quam  
dedinat. Illud quoque huic simile  
est. quod salomon ait. Noli festina  
re in spiritu tuo irasci: quia ira in  
sinu insipientium requiescat. Et no  
li prouocare in iram cito. ne peni  
teat te in nouissimo. Neque enim  
ita festinationem irę vel iracundie  
culpat: ut eandem approbet tate  
ditatem. Similiter et illud suscipi  
endum est. Stultus eadem ipsa  
hora pronuntiat iram suam. oculis  
tat autem ignominiam suam astu  
tus. Non enim ignominiosam ira  
cundie passionem ita a sapientibus  
occultari debere decernit. ut iracundi  
e velocitatem culpans non prohibe  
at tarditatem. quam utique si  
necessitatem humane infirmitatis  
irruerit ideo censuit occultandam.  
ut dum ad presens sapienter ob  
tegitur. in perpetuum deleatur.  
Hec enim est natura ire. ut dila  
ta languescat et pereat: prolatam  
vero magis magisque conflagret. Di  
latanda ergo atque amplianda sunt  
peccata: ne angustiis pusillanimi  
tatis coartata. iracundie turbulen  
tis esubus suppleantur. et recipere  
secundum prophetam illud nimis  
latum mandatum dei angusto cor  
de nequeamus: nec dicere cum  
propheta. Viam mandatorum  
tuorum auerti: cum dilatasti cor  
meum. Nam quia longanimitas  
sapientia sit. euidentissimis  
scripture testimoniis edocemur.



Longanimitas enim vir nimis in  
prudentia; pusillanimitas autem valde  
insipiens est. Et idcirco de illo qui  
sapientie donum laudabiliter a domino  
postulavit. scriptura commemorat.  
Et dedit dominus salomoni sapientiam  
prudentiamque multam nimis; et lati-  
tudinem cordis quasi arenam maris  
innumerabilem.

**I** Caplin vice simon octauum  
Iud quoque multis est ex-  
perimentis sepiissime pro-  
batum. nullo modo eos qui amicitia  
in sedibus coniurationis inire prin-  
cipio. indurpata potuisse seruare con-  
cordiam. siue quod eam non per desidio  
perfectionis. nec pro apostolice cari-  
tatis imperio. sed pro amore terre  
no. et per necessitate ac vinculum  
pacti retinere conati sunt. siue quod ille  
callidissimus inimicus ut eos prius  
uicatores sui faciat sacramenti. cele-  
ritus ad irruenda amicitiarum vincula  
la precipitat. Certissima ergo est  
prudentissimorum virorum illa senten-  
tia; concordiam veram et indiuiduam  
societatem. nisi inter emendatos mo-  
res eiusdemque virtutis ac propositi vi-  
ros stare non posse. Nec de ami-  
ticia beatus ioseph spirituali nar-  
ratione disseuit; nosque ad custodi-  
endam societatem perpetuam caritatem  
ardentius inuitauit.

Expleat collatio prima abba-  
tis ioseph de amicitia.

Inapiunt capitula secunde colla-  
tionis eiusdem de diffinendo.

**I** De vigilijs quas pertulimus  
Caplin primum

**I** De abbatis germani anxietate  
super sponsionis nostre recorda-  
tione Caplin secundum.

**I** Quid michi ad hoc visum sit.  
Caplin tertium.

**I** Interrogatio abbatis ioseph  
nostraeque responsio unde anxietas  
emersisset Caplin quartum.

**I** Expositio abbatis germani  
cur vel in egipto residere malle-  
mus vel retrahemur ad syriam. .v.

**I** Interrogatio abbatis ioseph  
an in egipto maior perfectus quam in  
syria deferretur Caplin sextum.

**I** Responsio de differentia institu-  
tionum utriusque prouinciae Septimum.

**I** Quod perfecti viri nichil absolute  
debeant diffinire. vel verum sine  
peccato possint diffinita rescindere  
Caplin octauum.

**I** Quod plerumque utilius sit statuta  
irrupe quam implere Caplin nonum.

**I** Interrogatio nostra de metu  
prohibiti in cenobio syrie sacramenti.  
Caplin decimum.

**I** Responsio quod propositum gerentis  
non negotij sit considerandus effec-  
tus Caplin undecimum.

**I** Quod boni prouentus malignis  
auctoribus profuerint. nec bonis ma-  
la gesta noxauerint Caplin .xij.

**I** Responsio nostra quod causa nobis  
exegerit sacramentum .xij.

**I** Disputatio senis quod sine culpa  
actionis ordo mutetur. dummodo boni  
studij capiatur effectus .xij.



**I**nterrogatio an absq̃ peccato  
sit q̃ infirmis nostra cōscientia oc  
casione ingerit mentiendi

**C**apitulum decimūquintū

**R**esponsio q̃ non ppter infirmo  
rū scandalū scripturā veritas sit  
mutanda **Caplū xvi.**

**Q**uid utiliter veniabilis mēdatio  
sati tanq̃ elleboro vsi sint **Lxij.**

**O**biectio q̃ illi tantū impune  
mēdatio vsi sunt qui sub lege vix  
erunt **Caplū xviij.**

**R**esponsio eo q̃ licentia mēda  
tiō que i veteri quidem indulta est  
testamento p̃babiliter veniabilis  
a multis fuerit usurpata **·xix·**

**Q**uid utile veniabile plerūq̃ mē  
datiū noxiā vitatē et opostoli esse  
censuerunt **Caplū xx.**

**A**n interrogantibus occultam  
p̃tinetiam sine mendatio oporteat  
p̃parari. et an suscipienda sint que  
semel fuerint recusata **Lxi.**

**O**biectio q̃ oporteat quidē ab  
secundi cōtinentiā. sed suscipi recusa  
ta non debeant **Caplū xxiij.**

**R**esponsio q̃ irrationabilis sit  
huius p̃finitionis p̃tinacia

**C**apitulum vicesimūterciū

**Q**uid abbas p̃pamon continenti  
am suam celare maluerit

**C**apitulum vicesimūquartū

**T**estimonia scripturarum de  
cōmutatis diffinitionibus

**C**apitulum vicesimūquintū

**Q**uid sancti viri duri ac p̃tinaces  
esse non possunt

**C**apitulum vicesimūseptimū

**I**nterrogatio an sit contrarium  
p̃dictae sententiē illud qd̃ dicitur  
iuravi et statui.

**C**apitulum vicesimūseptimū

**R**esponsio in quibus imobilis  
sit definitio tenenda. et in quibus  
si oportuerit rescindenda.

**C**apitulum vicesimūoctauū

**Q**uēadmodum debeant celari  
da cōmitti.

**C**apitulum vicesimūnonū

**R**ichil super hijs que ad vsum  
cōmunis vite attinet diffiniendū

**C**apitulum tricesimū

**E**xplicunt capitula

**I**napit secunda collatio eiusde  
de diffinienda

**C**apitulum primum

**R**ecetete igitur  
collatione finita  
p̃ter q̃ nocturno  
intercedente silē  
tio. cū fuisset  
a sancto abbate

ioseph ad sepositā cellulā in secreta  
causa quietis adducti: et sermoni  
bus eius igne quodam in nostris  
cordibus exatato totā noctem ha  
buisset insomniē. egressi cellu  
la et centū fere ab ea passibus sece  
dentes. in loco remotiore sedimus

**C**apitulum secundum

**Q**uoniam itaq̃ secreti colloq̃i  
in nobis familiariter eadē  
nocturnis tenebris opor  
tunitas preberetur. ilico ut resedi  
mus abbas germanus grauius in  
genus cens. quid agimus inquit?



Ingenti namque discrimine nos vide-  
mus et perquam miserabili conditione  
constitutos. quos et ratio ipsa quer-  
latoque sanctorum. quid salubrius sit  
ad perfectum vite spiritualis efficien-  
ter docet. et eligere id quod expedit  
data senioribus sponsio non admittit  
Et enim potuimus exemplis talium  
ac tantorum viro-um ad perfectiorem vitam  
propositumque formam: nisi nos instan-  
ter ad cenobium reuocare promissi-  
pactio coartaret. Quod si reuersi fue-  
rimus: copia nobis ulterius huc  
remeari nulla tribuetur. Quia vero  
hic residentes desiderium nostrum ma-  
luerimus explet. quid agimus de  
sponsionis fide quam senioribus nos-  
tris relaxassimus redditum pollicentes  
dedisse nos nouimus. ut vel cursim  
litteret nobis huius prouincie sanctos  
ac monasteria arcuire. Cuiusque sic  
estuantes quid super statu salutis  
nostre desumendum esset nequaquam in-  
uenire possemus. solo gemitu testa-  
bamur durissime additionis necessi-  
tate. accusantes teneritudinem fron-  
tis nostre. et ingenuam nobis verita-  
diam de testantes. cuius rei onere  
pregnati etiam contra utilitatem ac  
propositum nostrum retinentium prebuis  
alias non potuimus obistere. nisi  
maturissimo redditu promisso huc ve-  
nissimus illius nos scilicet pudoris  
vicio laborasse desisteret de quo di-  
citur. Est pudor afferens peccatum.

#### Capitulum tertium

Um ego. Compendium  
inqua angustibus offerat

namque consilium primo auctoritate senioris  
ad quem oportet ut nostras sollicitu-  
dines deferamus. et quicquid eius  
fuerit sententia diffinitum. velut di-  
uinum et celeste responsum cunctis estu-  
bus nostris terminum ponat. quod  
quidem nobis per os sancti huius a  
domino tribuendum. et ob illius meritum  
et ob nostram fidem minime dubitemus  
Ipsi enim munere salubre consilium.  
et creduli ab indignis. et increduli  
a sanctis frequenter inde petiti sunt.  
domino id vel propter meritum responde-  
ntium. vel propter fidem consulentium lae-  
giente. Hys itaque sermonibus a  
sancto abbate germano ea alacri-  
tate susceptis. ac si eos non a me  
matriso sed instinctu domini prelu-  
sem. aduentum senioris atque instantem  
iam horam nocturne sinaxe paululum  
prestitola. postquam eum solita saluta-  
tione suscepimus. et legitimum orati-  
onum atque psalmodiarum impletus est  
numerus. hys tunc cursus quibus ad  
quietem propositi fueramus psalmodiis  
ex more confestim

#### Capitulum quartum

Um venerabilis ioseph  
deiciatior nos animo con-  
templatus. atque hoc nobis non  
sine causa communiens accidisse. illo  
nos patriarche ioseph sermone com-  
pellat. Quid utique vultus vestri  
tristes sunt hodie? Cui nos non  
sicut vinculati illi pharaonis ministri  
sopnium vidimus et qui interprete-  
tur non est. sed insopnium inquam duxi-  
mus noctem. et qui risum nostrorum



moles subleuet non est. nisi eas  
dominus tua discretionem submouerit  
Tu ille qui patriarche virtute et  
merito refectet et nomine? nonne per  
dominum inquit est humanarum cogi-  
tationum curatio? Proferant in me-  
dium: potens est enim diuina clemen-  
tia secundum fidem vestram nostrorum  
et me velam prestare consilio

Capitulum quintum

**H**ec germanus Crede-  
bamus inquit nos vestre  
beatitudinis visione non  
solum leticia spirituali. sed etiam profectu  
habunde repletos ad nostrum cen-  
obium reuersuros. et ea que fuissetis  
vestro magisterio prestanti. a nobis  
post reditum vel tenui emulatione  
secunda. Hoc enim et seniorum nostrorum  
dilectio sibi spondere nos impulit:  
dum sublimitate vite vestre atque doc-  
trine posse nos aliquatenus imitari  
in illo cenobio crederemus. Unde  
cum ex hoc nobis omnem estimarem  
leticiam prestanti. intolerabili eorum  
dolore confiamur. considerantes illo  
nos ordine id quod salutare nobis  
esse cognoscimus obtinere non posse  
Ex utroque ergo nunc latere coartamur  
Si enim promissioni quam seni-  
orum caritate nos compellente de promp-  
simus. et quam coram cunctis fratribus  
in spelem in quo dominus noster ex aula  
veteris virginis effulsit ipso teste  
deprompsimus. satisfacere volueri-  
mus. summum spiritualis vite incurrimus  
detrimendum. Sin autem sponsi-  
onis memoriam. et in hys regionibus

bus residentibus. utilitati perfectionis  
nostre illam voluerimus postponere  
ratione abrupta mentium non  
implete promissionis pericula formi-  
damus. Sed ne hoc quidem estus  
nostros possumus releuare consilio.  
ut postquam velocissimo reditu sponsi-  
onis fuerit impleta conditio. hec  
denovo loca celerem repetamus reuersum  
Nam quis ad profectum spirituum  
alium rerum virtutibus tendentibus.  
periculosa ac noxia sit etiam quia  
dilatio. tamen pollicitatione fidei  
nostre quibus moroso solueremus ce-  
ditum. nisi nos non solum caritate.  
verum etiam auctoritate seniorum nos-  
trorum sciamus inextinguibilem col-  
ligandos. ita ut remeandi ad hanc  
loca nobis potestas deinceps nul-  
lo modo tribuatur

Capitulum sextum

**H**ec beatus ioseph in-  
posito aliquantisper silen-  
tio? certi inquit estis ma-  
iorem spiritualium rerum profectum  
in regione hac vobis posse confer-  
ri?

Capitulum septimum

**O** germanus Quis etiam  
illozum doctrine summas  
gratis rependite de bra-  
mus. qui nos docuerunt a pauperibus  
magna conari. et dato boni sui gustu  
egregiam perfectionis sitim nos-  
tras viscibus indicunt. siquidem  
tamen iudicio nostro credimus. nulla  
duamur comparationem inter hanc  
atque illam quam illic precepimus instituta.



ut fileam⁹ cōuersationis vestre imi-  
mitabile puritate. quā vobis non  
solū mentis ac ppositi distractione  
sed etiam locorū credim⁹ beneficio  
patrocinante pferri. Unde non du-  
bitam⁹ ad imitandā perfectionis  
vestre magnificentiā hanc q̄ cursim  
traditur doctrinā non posse suffice-  
re. nisi nobis etiam cōmorationis  
ipsius affuerint adiuuēta. longi  
q̄ temporis eruditio cotidiana in  
situatione torporē nostri cordis ut  
aiq̄ discusserit

Caplū octauū

**I**oseph. Sanū quidē est  
atq̄ perfectū nostraq̄ pro-  
fessionis ōnino queniēs. ut ea que  
sub aliqua sponsione decernim⁹.  
efficaciter impleam⁹. Ob quā tē  
nichil oportet abrupte monachū  
desinere. ne aut id qd̄ incaute pro-  
misit implere cogatur. aut cōsīde-  
ratione honestioris intuitus reuo-  
catus sponsionis sue preuicator  
existat. Sed quia nūc ppositū no-  
bis est non tam de sanitatis statu  
q̄ de infirmitatis curatione tracta-  
re. non quid priore loco a vobis fu-  
erit agitandū. s̄ quēadmodū de  
scopulo huius perniciosi naufragij  
possitis euadere. salubri est cōsilio  
requirendū. Quādo ergo nos nul-  
lum coartat vinculū nec conditio  
vlla pstringit. de cōparatione scā-  
tū rerū optione pposita. id quod  
maioris est cōmodi preeligatur.  
Quādo vero aliqua dispendiorū  
obstet aduersitas in cōparatione

dāpnorū. illud est appetitū quod  
leuioribus subiaceret detrimentis.  
Proinde q̄tū vestra patefecit asser-  
tio. ai ad id vos loci sponsio incon-  
sulta pduxerit. ut ex utroq̄ vobis  
grauis incōmodi subeunda iactura  
sit. in ea parte inclinandū est elec-  
tionis arbitriū. q̄ vel tolerabiliora  
dispendia inferat. vel satisfactiois  
remedio facilius expiet. Si ergo  
maiora spiritui vestro lucra ex hac  
cōmoratione creditis pferenda. q̄  
illa sunt q̄ vobis de cōuersatione  
illius cenobij nascebāt. neq̄ sine  
iactura ingentiū cōmodorū potest  
conditio vestre sponsionis impleri.  
satiū est hoc vos mendaciū l̄ nō  
implete pmissionis subire dispen-  
diū. qd̄ semel preteritū nec ipsum  
ultra iam repeti nec alia per semet  
poterit generare peccata. q̄ in illud  
inādere per qd̄ tepidioris vite ut  
diatis statu. cotidiano vos atq̄  
interminabili afficiat de trimenta  
Veniabiliter enim pmo verū etiā  
laudabiliter desinitio incauta mu-  
tabitur. si ad salubriore transcat  
partē. Nec cōstantie puaricatio s̄  
temeritatē emendatio esse credenda  
est. quociens spōsio viciosa corrigi-  
tur. Que omnia scripturātū quo-  
q̄ testimonijs possunt apertissime  
cōprobari. q̄ multis pūciosum fu-  
erit desuntionib⁹ ppijs inhesisse.  
et ab eis ecōtrario desitisse. cōmo-  
dū fuerit ac salubre.

Caplū nonū



**Q**uod liq̄dissime facti apli  
 petri et inde traditois exē  
 pla testatur Ille enim qz  
 discessit ab incōsulte diffinitionis  
 sententia qua dixerat. non michi la  
 uabis pedes in eternū. inmortale  
 p̄p̄isti oīm sanctorū q̄sortiū p̄me  
 retur. abscondendus p̄auidubio ab  
 hui⁹ beatitudinis grā si in sermo  
 nis sui obstinatione mansiss̄. Hic  
 vero p̄tinaciam sue retinens spon  
 sionis p̄petua morte dāpnat. qua  
 fuisset p̄auidubio liberatus. si diffi  
 nitionis sue maluss̄ desitutor po  
 tius q̄ pertinax retentor inueniri.  
 Quod in illis quoqz duob⁹ fili⁹  
 q̄ in euangelio ad opationē vīnes  
 destinātur euēctissime p̄doamur.  
 quorū vnus patris obstitit impio.  
 alius p̄na responsione consensit.  
 Sed nec illi p̄fuit humilis obse  
 quendaqz r̄sponsio. qz p̄ceptū pa  
 tris ope deprecatur implere. nec illi  
 obfuit reflagatio iussionis. eo q̄  
 statuti sermonis obstinatione mu  
 tata scopon p̄fuit. opis excautione  
 opletur. et id quod r̄phensibiliter  
 statuerat desinitione corrupta lau  
 dabiliter emēdauit. Perennō et hero  
 dis auētissimi regē exemplū. qui  
 fide incōsulte retinens sacramentū.  
 auētissimus p̄curatoris dñi extitit  
 interemptor. vanoqz timore p̄uicij  
 dāpnatione semetipsum atqz suppli  
 cijs p̄petue mortē imersit. Primū  
 etenim est optima statuere. Quod  
 et si aliter cesserit. sequēs est in me  
 lius ea que sunt statuta mutare.

ordinationibusqz n̄ris iā iactantibus  
 ut ita dixerim manū dexteramqz  
 porrigere. Vbi p̄incipia q̄sili⁹ non  
 approbant; prudentia est ut vtili  
 addita prouisione reparentur. Si  
 claudicat ad prima statuta dispo  
 sitio; adhibeat ad sc̄da correctio.  
 In oībus ergo rebus q̄siderand⁹  
 est finis; et sc̄dm cū appositi nostri  
 dirigend⁹ est cursus. Quē si sup̄ua  
 niente salubritate q̄silio ad dextero  
 re p̄te vergere viderim⁹. rectius est  
 incongrua q̄situtione submota ad  
 meliorem trāsire sententiā. q̄ statuta  
 p̄tinaciter inheredo peccatis graui  
 oribus obligari.

#### Capitulum deamū.

**O**erman⁹. Q̄tū expectat  
 ad desiderium nostrū qd a  
 nobis p̄ sp̄ualis cōmodi  
 utilitate susceptū est. optaremus  
 edificari vestri iugitate q̄sortij. Si  
 enim ad cenobiū nostrū fuerimus  
 reuersi. non solū nos ab hoc tam  
 sublimi proposito relapsuros. s̄ etiam  
 p̄ mediocritate quersationis illi⁹  
 multū certū est dispendijs quatē  
 dos. Verū illud nos euangelicū  
 mandatū vehemēter absterget; si  
 sermo vester est est. non nō. Quod  
 autē hys habūdanti⁹ est; a malo  
 est. Credim⁹ enim tantū trāsgressi  
 onem p̄cepti nulla cōpensari posse  
 iusticiā; nec in extremis recte cōde  
 re. quod malo uniao semel fuerit  
 inchoatū.

#### Capitulum vnde amū.



**I**oseph. In omnibus ut diximus causis non processus operis: sed voluntas operantis est intus. Nec statim quid quis egerit. sed quod voto egerit inquirendum. ita ut nonnullos pro his facis de quibus bona postea orta sunt reperiamus fuisse damnatos. et contrario quos dam reprehensibiles actus ad summam pervenisse iustitiam. Et nec illi vultus sui exitus profuit. quod pessimo regressus proposito non illam quam subsequuta est voluntas. sed quoddam gratium voluit operari. nec huic nocuit reprehensibiliter inchoasse. quod non per preceptum dei nec delinquendi proposito. sed necessarij et sancti finis intuitu vituperabilis iniqui sustinuit necessitatem. Et ut hec eadem de sanctarum scripturarum delictis exemplis. *Capitulum. xij.*

**Q**uid salubrius quam vilius uniuerso orbi potuit parari? quam dominice passionis solutare remedium? Et tamen non solum profuit. verum et in tantum illi obfuit traditori cuius ministerio probatur impletum. ut absolute de illo pronuntiatur. Bonum erat ei. si natus non fuisset homo ille. sed enim secundum hoc quod euenit. fructus illi est sui operis recondendus. sed secundum id quod facere voluit. et quod effecturum esse se credidit. Et rursum. Quid criminiosius dolo ac per mediatio esse in extraneum ne diximus. sed in germanum patrem de amisso? Et tamen non solum nulla pro his damnatione aut reprehensione iacob patriarcha attraxit. verum etiam perpetua

benedictionis hereditate ditatus est. Nec immerito. Quia et iste benedictione primogenito destinatus. non ex presentis lucis auaricia. sed ex fide sanctificationis perpetue percipuit. et ille non humane salutis obtentu. sed philargie crimine morti tradidit omnium receptorem. Et idcirco utriusque eorum fructus operationis sue secundum destinationem mentis eorum ac appositam voluntatem ascriptus est. quod nec ille fraude. nec iste salute statuit operari. Illud ei per retributionem mercedis iusti uniuersis repositum. quod principalliter mente percipit. non quod exinde vel bene vel male quod votum operantis emerferit. Ideoque iustissimus iudex excusabile immo laudabile talis mendacium censuit presumptorem: quod sine eo ad benedictionem promittentium non potuit pervenire. Nec debuit in crimine vocari: quod benedictionis desiderio exortum est. Alioquin non modo iniquus in fratrem patriarcha proditor. sed etiam arcumventor in patrem et sacrilegus extitisset. si haberes aliam viam qua ad benedictionis illius gratiam perveniret. hac quam sancti dampnosa esset ac noxia expectare maluisset. Videtur igitur apud deum non processus operis: sed destinationem mentis inquirendum. His itaque prestructis ut ad propositam questionem ob quam hec uniuersa promissa sunt revertamur. respondeat in promissum velim. cuius rei causa vos illius sponsionis nexibus vinceritis.

**Q**uidam de amittere. *Capitulum de amittere.* *Germanus.* Prima ut diximus extitit causa qua nos



inestificare seniores ac p̄ceptis eo  
rū obistere verebatur. scāda qua  
si quid perfectū atq; magnificū vel  
visu vel auditu p̄cepisse a vobis.  
cū reuersi ad cenobiū fuissē ex  
ercere nos posse cōsultissima p̄sua  
sione credidim⁹.

Capitū de amūquartum

**I**oseph. Vicut p̄fati su  
m⁹ de statū mētē vel re  
munerat h̄iem vel cōtēp  
nat. secundum illud. Et inter se  
inuicem cogitationibus accusanti  
bus aut defendentib⁹. in die qua  
iudicabit deus occulta h̄minum.  
Etia illud Ego autem opera ⁊ co  
gitationes eorum venio vt cōgre  
gem cum omnib⁹ gentibus et lin  
guis Quāobzē desiderio p̄fāōis  
vt video h̄c nos sp̄siois vincti  
lo colligastis. dū credidistis illo  
cā posse ordine p̄prehēdi quo nūc  
supueniēte pleniorē iudicio ad sub  
limitatē ei⁹ aſcendi nō posse respi  
atis. Nō ergo p̄iudicat q̄cqd dis  
crepās ab illa dispositiōe visū fu  
erit accidisse: si modo nulla p̄inci  
palis illius p̄positi diuersitas sub  
sequatur. Neq; enim opificiū cuius  
q̄ desertio est demotatio fercamē  
ti. aut segnitiam arguit viatoris  
vie cōpendiosioris ac directiorē e  
lectio Ita igitur in hac p̄te emen  
tatio dispositionis improuide. nō  
spiritualis voti est iudicanda trans  
gressio. Quicquid enī p̄ caritate  
dei et pietatis amore p̄fiatur. que  
p̄missione habet vite que nunc est

et future. tamēsi duris atq; ad  
uersis videatur p̄iāpijs inchoare  
nō solū nulla reprehensione. sed e  
nam laude dignissimū est. Et id  
circo nichil p̄iudicat refragatio  
sponsionis incaute. si quolibet ge  
nere scopos tantū. id est p̄posita  
pietatis destinatio teneatur. Oia  
namq; ob h̄c agimus. vt deo cor  
mūdū exhibere possim⁹. Cui⁹ cō  
sumatio si in h̄is locis facili⁹ in  
dicatur nichil volis obicit extor  
te imutatio p̄aionis. dūmodo p̄i  
cipalis illius p̄fectio puritatis pro  
qua sponsio vestra p̄cesserat. scdm  
dñi volūtate maturi⁹ acquiratur.  
Nō enī ex hac imutatione vllum  
p̄t iudicari mendaciū. sed incōsulte  
diffinitionis p̄uētēs salutaris cor  
rectio Et vt etiā de phisias qd nō  
dū p̄posite questionis absoluat a  
liquid inferam⁹. natura ip̄a in no  
bis opa sua de consilio diuine ma  
iestatis imutat. Nā ab infantia in  
puericiā. de puericiā in iuuentutē.  
de iuuentute in senectutē vltioriā  
trāfferimur. atq; hec ita in nobis  
q̄ditoris n̄i cōsumatio p̄egit. vt  
ex hac p̄mutatiōe nullū mendaciū  
ascribatur etati Ita etiā itēior h̄  
noster ablatus a p̄mordiorū te  
nerimis institutis. cū p̄ diuersas  
puetatis etates. ad robustiorē  
de vnaquaq; p̄focerit. atq; ex  
inde ad caniciam sensuum ac vi  
rum perfectum ⁊ mensuram eti  
tis plenitudinis x̄p̄iſi pueniens  
deposuerit ea que erant paruuli⁹



nūquid varietate intrinsece mediocri  
et nō potius pfectionis plenitudine  
pfectus esse credēdū est? Sic rudi-  
menta veteris instrumenti dispensati-  
one legislatoris dei ad pfectionem  
beatitudinis euāgelice trāferunt.  
nec enī ex hī imutatio aut diuinitas  
pfecte sanctionis intrinsece credē-  
da est. s. adimpletio et cumul9 subli-  
mior9 et celestiu9 pceptoz. nec sa-  
cre pmutatiōis illius estimāda  
est abolitio s. ascēsus. nec varietas  
s. pfectus. Vñ et dñs noster. Noli  
te inq̃t estimare q̃ veni solue legē  
aut pphas: nō veni solue s. adim-  
plere. Id est nō antiquare priora:  
s. ad pfectionē impecta pducere.

**C**aplm̃ de amūquintū  
Remanus. Q̃tū spectat  
ad vim pmonū q̃ vobis  
pūterq; digesti sūt. hanc difficile  
sponsionis nre scrupulus a nobis  
potius extrudi. nisi illd nos vehe-  
mentissime deterret. q̃ infirmioribz  
quibzq; intromitti fortasse p̃ hec  
videt̃ exēpla occasio mentēdi. si  
illo modo pati sitē dissolui posse  
coguerint. q̃ppe cū tātis hoapsum  
et tā minabz interdicit̃ eloquijs  
p̃pheta dicte. Perdes oēs qui lo-  
quūt̃ur mediocriū. et os qd̃ mētatur  
occidit aīam. Caplm̃. xvi.

**I**oseph. Ocasioēs cause  
q̃ pditionis hīs q̃ p̃turi  
sūt. pmo q̃ p̃te desiderāt:  
deesse nō possūt. Neq; ei abiacēda  
sūt testimonia scripturaru. ac de suo  
corpe penitus abiacēda. quibz vel

hēticorū prauitas aīatur. l. iudic  
uī infidelitas obdurat. vel tumor  
sapientie gētibz offendit. s. utiq; et  
p̃te credēda. et imobilis sūt tenenda.  
et scdm̃ veritatis regulā p̃dicanda.  
Et idcirco nō tēm9 aliene infideli-  
tatis obtutu de choncmias id est  
dispensationes p̃phetarū atq; scōz  
quas scriptura p̃mōrat abdicat.  
ne dū infirmitati eoz p̃descēdē de-  
bere nos credim9. nō solū mediocriū  
verūet̃ sacrilegiū imine polluamur.  
S. quēadmodū dixim9. oportet  
nos ea et scdm̃ hysloriā p̃fiteri: et  
quēadmodū p̃te gesta sūt explanat̃.  
Ceterū hīs q̃ prauū p̃positi sūt. nō  
ex hī mentēdi aditus obstat. si  
earū rerū quas vel p̃laturi sumus  
aut p̃tulim9 veritatē. aut penitus  
abnegat̃ aut extenuat̃ allegorizet̃  
interpretationibz laborem9. Quid  
enī illis horū testimonioz nocebit  
auctoritas. q̃bz etiā sola corruptio  
voluptatē suffiat? Caplm̃. xvij.

**T**aq; taliter de mediocriā  
sentiendū. atq; ita eo vte-  
dū ē quasi natura ei insit  
ellebori. qd̃ si imminēte exiali mor-  
bo sūptū fuerit sit salubre. ceterū  
absq; sūmi discriminis necessitate  
p̃ceptū p̃sentis exicij est. Ita nāq;  
et scōs ac p̃batissimos deo viros  
venerabilē legim9 ṽsōs fuisse me-  
diocri. sicut caab. c9 cū nō solū nulla  
ṽtutū s. et ipudiciē monimenta  
scriptura p̃memoret. p̃ tali meda-  
ciō quo exploratoris maluit oculi  
tate q̃ p̃te reāmisceri populo dei



eterna bñdictioe pmeruit. **Q**ue si  
veritate loqui à saluti auiū consulere  
maluiss. nulli dubiū q̄ nec imi  
nente cū vniuersa domo sua fugis  
set interitū. nec auctorib9 domini  
ce natiuitatē inserta et in p̄iarcha  
rū anumerā cathologo p̄ successio  
nē sue plus edere meruiss. oīm sal  
natorē. Deniq; talia q̄ utilitati  
auiū consulens exploratā p̄didit  
veritate. p̄petue p̄ditionis viassit  
dmē cōsecuta. solā criminis sui cūc  
tis memoriā dereliquit. **Q**uā ergo  
graue aliqd̄ iminet de veritate cō  
fessione discriminē. tūc mēdationum  
sūt recipiēda p̄fugia. ita tamen vt  
reatu humilis consciētie salubritē  
mordeamur. **U**bi autē nulla cōdi  
tio sume necessitatē inābit. omni  
cautione mēdatiū velut mortiferū  
deuitandū est. quēadmodū de elle  
bori diximus potu. qd̄ salubre est  
quidē si tūc de mū sumas cū inevi  
tabilis atq; mortifera iminet egritudo.  
sinuero integra et ipturbata  
corpiū sanitate sumas. statim ad  
p̄occupata vitalia vis p̄nitiosa p̄  
tendit. **Q**uod de raab iheri contina  
et de iacob patriarcha euidenter  
ostensū est. **Q**uibus nec illa mortē  
alias q̄ hoc remedio potuiss. eua  
dere. nec iste ad benedictionem p̄  
mogeniti puenire. **N**on enī deus  
vborū tantū actūq; nrōz discus  
sor et iudex. s; etiā p̄positi ac desti  
nationis inspector est. **Q**ui si qd̄ vi  
derit causa salutis eterne ac diui  
ne cōtemplationis intuitu ab vno

quoq; vlt̄ factū vlt̄ p̄missum. tamē  
et si hominibus durum atq; iniquū  
esse videatur ille tamen intimam  
cordis inspiciens pietatē. nō vbo  
rum sonū s; votum diiudicat volū  
tatis quia finis operis et affectus  
considerand9 est p̄petratis. quo po  
tuerunt quidam vt supradictū est  
et p̄ mendaciū iustificari. et alij per  
veritatis assertionē peccatum p̄pe  
tue mortis incurrere. **A**d quē finē  
etiā iacob patriarcha respiciens  
hyspidam fraterni corporis speci  
em obuolutione pellium simulata  
non timuit. et instiganti ad hoc  
mendaciū matris laudabiliter acquie  
uit. **V**idebat enī ex hoc maiora si  
bi lucra benedictionis atq; iusticie  
q̄ de simplicitatē obseruatiā cōferē  
da. **N**ō enim dubitabat mendaciū  
huius maculam mūdatione patre  
ne benedictionis p̄tinus abluen  
dam. et velut nubeculā quādā fla  
tu spūs sancti velociter absumētā  
atq; vberiora sibi per hāc affectā  
tiā simulationē. q̄ p̄ illā ingenuitā  
veritate meritorū p̄mua conferēda

**C**apitulum de amūoiaui

**O**erman9. **N**on mirū est  
has dispēsatiōes in vetē  
testamēto licēaus vsurpa  
tas. ac nōnūq; viros sanctos venia  
biliter fuisse mētitos. cū multo ma  
iora eis p̄ tēporū iudiciū licēse  
videat9. **C**ur enī mirū sit. q̄ b̄tūs  
dauid fugiens saulē p̄cūcti achi  
melech sacerdoti atq; dīcti quare  
tu sol9 7 null9 ē tēcū. ita respōdit



Rey inq̃t p̃cepit in simonē et dixit.  
**N**emo sciat tē p̃p̃t quā nūll̃ 9 es.  
nā et pueri q̃dixi i illū et i illū locū  
**E**t iterū **D**i habes hic ad manū  
hastā ā gladiū. q̃z gladiū meū et  
arma mea nō tulī meā. sermo cū  
regē ṽgebat **V**el illud **C**ū pduc  
tus ad achis regē geth insanū se  
furiosūq̃ simulauit. ac mutauit os  
suū corā eis. et collabebat int̃ ma  
nū eorū et ipingebat se in ostiū por  
te. defluebātq̃ saluē ei⁹ in barbā  
**C**ū eā s̃a viri ṽporū gaubinatūq̃  
gregibz liato fuerēt. nec ullū eis  
imputaret ex hac pte p̃c̃m. insup  
er inimicorū sāguine p̃p̃a manu f̃e  
quet̃ effūderet. idq̃ n̄ solū nō rep̃  
hēibile verūet̃ laudabile credēt̃.  
**Q**ue ita nūc euāgelio choruscāte  
videm⁹ oīodis interdū. ut sine in  
gēti crimine ac sacrilegio h̃p̃z q̃c̃p̃  
nō possit admitti. quēadmodū nec  
mendaciū ullū q̃uis p̃ colore p̃te  
tū. nō di. a p̃bal. i. ē s̃ nec veniabi  
lī a quoq̃ credim⁹ usurpari. dicē  
tē dño **H**ic sermo ṽz est est. nō nō  
**Q**uā at h̃ys habūdāt⁹ est. a malo  
est **A**p̃lō quoq̃ in eadē agnūte. et  
nolite inēti inuicē **C**aplū xix.  
**O**seph. **P**rooz quidē gaubinatūq̃  
multatū illa libertas instāte iā tē  
porū sine et multiplicatione huma  
ne generatiōis expleta. n̄ imēto  
velut min⁹ iā necessāia p̃ euange  
liā p̃fectiōē deluit āputari **N**āz  
vsq̃ ad aduētū dñi oportuit bene  
diciōē p̃mordial̃ illius vigere  
sentētie de qua dictū est. crescite et

multiplicamini. et replete terrā **E**t  
idcirco iussissimū fuit ut ex illa ca  
dix frauditatē humane q̃ in syna  
goga p̃ dispēsatione t̃pis valiter  
viguit. angelice ṽginitatē flosculi  
germinaret. ac suauē olētis p̃tinē  
tie fr̃us in eā g̃ngneret. mēda  
cia ṽo c̃q̃ tūc fuisse d̃pnata totiq̃  
veterē t̃i flamenti textus euidētē  
ostēdit dīct̃ **P**erdes oēs q̃ loquū  
tur mendaciū **E**t iterū **S**uauis ē  
hoī panis mēdaci⁹. et postea reple  
bit os ei⁹ calculo. **E**t ipse legisla  
tor. mēdaciū inq̃t fugies **S**z t̃. ne  
demū id veniabilē dixim⁹ usurpa  
tū. cū ei necessitas aliqua seu dispē  
satio salutaris adiūta est. ob quā  
nō debuerit p̃c̃pnari. q̃le est illud  
q̃d memorastis de rege dauid. cū  
fugies in scitationē saulis iussam  
ad achimelech s̃c̃dētē. nō p̃posita  
cuiusq̃ lūci nec studio letēdi quē  
piā. s̃ ut t̃mō semetipsū ab impi  
issima ei⁹ in scitatione saluaret mē  
daab⁹ ṽtē ṽbis. quippe q̃ manus  
suas iūua regē sāguine et quidē a  
deo sibi totiens traditi p̃taminare  
noluerit dīct̃ **P**ropia⁹ in sit de⁹  
ne faciā tē hanc dño meo x̃p̃o dñi.  
ut mittā manū meā in eū. q̃z x̃p̃s  
domini est **E**t idcirco dispēsatioēs  
has quas vel ob volūtate d̃i vel  
ob p̃figurationē sp̃ualīū sacramē  
torū. vel ob quorundā salutē viros  
s̃c̃s in veteri testamēto legimus  
executos. in t̃m nos q̃z cū n̄ritas  
coartauerit nō possum⁹ abdicare.  
ut ne ip̃os quidem apostolos ṽbi



consideratio aliamque utilitatis ex-  
 gerit. ab eis dedinasse cernamus  
 Que paulus interim differetes. di-  
 gestis punitur q̄ adhuc de veteri tes-  
 tamēto pferre disponim⁹. post hec  
 congruēt⁹ inferem⁹. ut facili⁹ appro-  
 be⁹ videri iustos ⁊ scōs tā in nouo  
 q̄ in veteri testamēto i hys econo-  
 mijs. i. dispensatiōib⁹ ppharū atq⁹  
 scōz sibi p oia pordasse. **Q**ui de  
 illo chusi ad absolū p salute regis  
 dauid pia simulatione dicim⁹. q̄ cū  
 toto fallēt⁹ ⁊ arcuueniētis pmaē  
 affcū. ⁊ utilitatē pfulētis ipugnat.  
 scripture dñe testimonio pprobāt  
 ita dicēt⁹. dñi at nutu dissipatū est  
 gsilū achitofel. ut induceret malū  
 sup absolū. **N**ec ei rēphēdi potēt  
 id qd rēo pposito ac pio iudicio p  
 iustus ptib⁹ gēbat. ac p illi⁹ e⁹ pi-  
 etas deo placebat salute atq⁹ vic-  
 toria. eligiosa fuerat silatiōe pceptū  
**Q**uid er⁹ de illi⁹ scie pnuāabim⁹  
 facto. q̄ suscipiēs illos q̄ ad regē da-  
 uid a pdcō chusi fuerant destinati  
 abscondit in puteo. et expandēs ve-  
 lamen sup os eius cū typhanas se-  
 tortere simulass⁹. transierūt inquit  
 gustata paululū aqua. atq⁹ h⁹ eos  
 figmēto ab insequentū manib⁹ li-  
 beravit. **Q**ua ppter respōdet q̄so  
 in. qd fuissetis acturi. siqua vobis  
 nūc sub euāgelio pstitutis. simili-  
 fuiss⁹ exorta pditio. utrū nā malu-  
 issetis eos simili celare mendacio.  
 dicētis eorū mō tñsierunt gustata  
 paululū aqua. ⁊ implē illud quod  
 pāpif. erue eos q̄ ducūt ad mortē

⁊ redimē eos q̄ itēficiūtur re pce-  
 cas. an veritatis pessione latitan-  
 tes pderē pemptu⁹. **E**t ubi est  
 illud apli. nemo qd suū est querat  
 s⁹ qd alterius. ⁊ caritas nō querit  
 q̄ sua sunt s⁹ q̄ aliorū. ac de seipso  
 nō quero inquit qd michi vtile est  
 sed qd multis ut salui fiant. **S**i  
 enim ea q̄ nostra sūt querim⁹. et id  
 qd nobis vtile ē ptnat⁹ volum⁹  
 retēre. etiam in huiusmodi neces-  
 sitatibus loqui nos necesse est veri-  
 tatem. ⁊ reos fieri mortis alienē.  
**S**i vero ea q̄ alijs salutaria sunt  
 utilitatib⁹ nūc pponentes apli. rē  
 satisfecerimus imperio. sine dubio  
 subtrūda est nob⁹ necessitas mētēdi  
**E**t idcirco nec integra caritatē vis-  
 cere possidet. nec ea q̄ aliorū sunt  
 secundū apostolicā disciplinā q̄ere  
 poterim⁹. nisi hys que disticiōni  
 nostre pfectionisq⁹ quēuēt paululū  
 relaxatis pdescendere utilitatibus  
 aliorū pno maluerim⁹ affectu. ⁊  
 ita cum apostolo infirmis efficiā-  
 mur infirmi. ut lucrari possimus  
 infirmos

Capitulum vicesimū.

**Q**uibus eruditus exēplis  
 beatus qz aplūs iacobus  
 oēs qz ecce illius pmitiue.  
 pāpui pnapes aplm paulū assimi-  
 lationis figmēta de fendē p imbe-  
 allitate infirmantū cohētanē. cū  
 qz purificari scdm obseruatia legē.  
 caput cadere. vota offerre pcellūt.  
 pns ill⁹ dispendiū qd ex hac ppo-  
 tisi gngnebat nichilū reputātes.



h̄ p̄plātes potius lucta q̄ erāt ex  
illius diutina p̄dicatione paranda  
**N**ō ei t̄m aplō paulo luctū ex hac  
e9 fuerat districtione collatū. q̄tū  
aleu eius exiāo vniūsis gentib9  
detrimētū. **Q**uōd sine dubio vniūse  
tūc eueniss̄ eēre: nisi illū hec vtil  
ac salub̄s p̄p̄os̄is p̄dicationi cūa  
gelice reseruass̄. **T**ūc ei necessario  
ac venerabilē acq̄esat mēdaciū de  
trimētō. qm̄ maius vt dixim9 imi  
net de veritate p̄fessione dispēdiū.  
q̄ vtilitas q̄ nob̄ de veritate p̄ferē  
p̄p̄os̄are illa q̄ generatā s̄t dāpna n̄  
p̄ualat. **Q**uōd t̄p̄amentū eē alijs v̄  
bis itē beat9 aplūs vbiq; se s̄p̄ te  
misse testat̄. **N**ā cū dicit factus sū  
iudeis t̄p̄ iude9 vt iudeos lucifac  
erē. h̄ys q̄ sub lege erāt q̄si sub le  
ge esse cū ip̄e sub lege nō esse. vt e  
os q̄ s̄b lege erāt lucifacere. h̄ys q̄  
sine lege erāt t̄p̄ sine lege esse. cū  
sine lege dei nō esse s̄ in lege esse  
xpi. vt eos q̄ sine lege erāt lucifac  
erē. factus sū infirmis infirm9 vt  
infirmos lucifacere. oib9 oīa fac9  
sū vt oēs facere saluos. q̄ aliud os  
tēdit q̄ p̄ infirmitatē atq; mēsurā  
eor9 q̄ instituebāt q̄d scēdisse se s̄p̄.  
q̄ a p̄fōnis rigore aliqd̄ relaxas  
se. nec tenuisse se id q̄d distratio ri  
gida poscē videbat̄. s̄ illud magis  
p̄posuiss̄ q̄d infirmantū vtilitas exi  
gebat̄. **E**t vt hec eadē attent9 in  
dagātes singillatī aplicatū v̄tutū  
insignia p̄plicem9. q̄zat aliq̄s quō  
oib9 p̄ oīa btūs aplūs suā p̄betur  
optasse p̄sonā. vbi fac9 sit iudeis

tāq; iude9? **P**rofecto ibi. vbi illā  
sniam intimo corde custodiēs quā  
galathis denūciauerat diās. ecce  
ego paul9 dico vob̄. qz si arcuāda  
mim xps vob̄ nichil p̄deit. in thy  
mothei t̄n arcuāfione ymaginem  
q̄dāmō iudayce sup̄stitionis assūpsit.  
**E**t rursus vbi fac9 est eis qui sub  
lege erant t̄p̄ sub lege esse? **N**epe  
ibi. vbi iacobus oēs seniores eēre  
formidātes ne in eū illa irrueret ir  
deoz crederēt. p̄mo iudaizantū fa  
nozz multitudo. q̄ ita fide p̄cipat  
vt adhuc nūc9 cōmoniamū legalū  
teneret. discrimini eius h̄ p̄silio ac  
p̄suasione succurrerēt diētes. **V**ides  
s̄t q̄t nulla s̄t in iudeis q̄ aediderūt?  
q̄ h̄ys oēs emulatores s̄t legē? **A**u  
dierunt at̄ de te qz discipuloz de ce  
as a moyse eoz q̄ p̄ gētes s̄t iude  
oz diās. n̄ de bē ios arcuādē fili  
os suos. **E**t ista. **H**oc q̄ facies qd̄  
tibi diam9. **P**ut nob̄s viri q̄tuor  
votū h̄ntes sup̄ se. **H**ys assūpt̄ s̄a  
fica te cū illis q̄ impēde te in ill̄ vt  
radāt capita. q̄ sciāt om̄s qm̄ cū q̄  
de te audierūt falsa s̄t. s̄ abulas q̄  
ipse custodiēs legē. **E**t ita p̄ illoz  
salute q̄ sub lege erant illā paulisp̄  
districtionē sentētie sue calcas. qua  
dixerāt. ego ei p̄ legē legi mortu9  
sū vt deo viuā. caput radē purifica  
scdm̄ legē atq; in tēplo moysay vo  
tū vota offerre p̄pellit. **Q**ueris  
eē vbi p̄ salute eoz q̄ legem d̄ni  
penitus ignorabāt: t̄p̄ si q̄ ip̄e sine  
lege esse effect9 sit? **L**ege. in athe  
niensi vrbe vbi gētiliū vigeat in



pietas. quo usus sit p̄dicationis  
exordio **P**reterea inquit vidi si  
mulacra v̄ra. et aram in qua scrip  
tū erat ignoto deo **C**ūq; de eoz  
supstitioe s̄monē fuisse credit. tū  
q; et ipse absq; lege esset. sub occasio  
ne illius p̄fani tytuli fidem crisi  
intulit dicens **Q**uod ergo ignoran  
tes vos volitis: hoc ego annūcio  
vobis. **E**t post pauca velut si diui  
ne legis penitus esset ignar. gen  
tilis porte versū potius q̄ moysi a  
xp̄i maluit p̄ferre sententiam. **E**t  
sicut quidā inquit v̄roz poetarū  
dixerunt. ipsius enī et gen̄ sum  
**C**ū itaq; suis eos q̄ a futūe non  
posset testimonijs fuisse aggress. **i**  
ita de falsis vera cōfirmans subdi  
dit dicens **G**en̄ ergo cū sim̄ dei  
nō debemus estimare auro ā argē  
to aut lepidib; sculpture artis et  
cogitationi h̄is diuinitatem esse  
simile **I**nfirmus autē infirmus  
effectus ē. cū scdm̄ indulgētiā nō  
scdm̄ iperū h̄is q̄ se cōtinē nō po  
terāt in idip̄sū redire cōcessit. sius  
cū lacte nō esca corinthios potās  
in infirmitate et timore et tremore  
multo ap̄d eos fuisse dicit **Q**uia ac  
oib; factus est. ut oēs faceret saluos.  
cū dicit **Q**ui māducāt n̄ māducāt  
nō spernat. et q̄ nō māducāt. man  
ducātē non iudicat. et q̄ māmonio  
iūgit v̄ginē suā b̄n̄facit. et n̄ iūgit  
melius facit **E**t alibi **Q**uis inquit  
infirmae? et ego n̄ infirmor? **Q**uis  
scandalizae? et ego n̄ v̄roz? **A**tq; h̄  
mō illd qd corinthijs p̄cepit adi

pleuit dicens **D**ine offensione essote  
iudeis et grecis estote et ecc̄e cristi.  
sicut ego p̄ oia oib; placeo. non q̄  
rens qd vtile m̄ est. s; qd multū vt  
salui fiat **V**tile ei sine dubio fuerat  
thymotheū non arā adē. caput n̄  
cadere. purificationē iudaicā n̄ assu  
mere. nudip̄dalia nō exercere. vota  
legalia nō offerre. s; facit hec oia  
dū illoz saluti plus cōsulit. qz non  
qrit qd sibi vtile est. s; qd multū.  
**Q**uod q̄uis et p̄latōe dei sit factū  
tū simulatioe nō caruit **Q**ui ei p̄  
legē xp̄i legi mortu; fuerat vt deo  
viuēt. qz illa iusticiā legē in q̄ p̄u  
lat; fuerat sine q̄zela detrimentū  
fecerat et arbitrabat vt stercoā vt  
xp̄m lucifaceret. et ea q̄ legē erat  
veto cordis affectu offerre non po  
tuit. **N**ec fas est credi eum qui  
dixerat. si ei q̄ de struxi hec iterum  
re edifico p̄uicatorē me cōstitui  
in id madere quod ip̄e cōp̄nauerat  
**E**t in tantū nō magis res ipsa q̄  
gentur. q̄ gentē pensat affectus  
**E**t e contrario q̄busdam reperiā  
veritas notuisse: et p̄fuisse m̄dici  
**N**ā doech ydume; regi sculi de fu  
ga dauid corā famulis cōquerēt  
ac dicit. nūq; omib; vob; dabit fl  
lius posse agros et vineas et vni  
usos vos faciet tribunos et cōtulo  
nes. qm̄ p̄iurastis om̄s adūs me  
et nō ē q̄ m̄ renūciat? **Q**ui nisi verū  
p̄didit dicens vidi filiū posse in no  
be ap̄d abimelech sacerdotē q̄ cōsu  
luit p̄ eo dñm et abania dedit ei. s;  
et gladiū goliad philistei dedit ei.



Pro qua veritate eradicari de terra  
vinctum meruit: ac de eo dicit per  
prophetam Propterea deus destruet te  
in fine: euellat te et emigabit te de  
tabernaculo. et radicem tuam de terra  
vinctum. Ex illa igitur terra hic per in-  
dicio veritatis perpetua eradicatione  
quellat: in qua caab metitur per me-  
diao cum sua cognatione plantatur.  
Sicut etiam samson illum cinere oculi  
tati mendacio: veritate ipse coniugi-  
priosissime prodidisse reminiscimur.  
Cui propter deceptionem intulit veri-  
tas inconsultissime patefacta. quia illud  
mandatum prophetici custodire neglexit.  
Ab ea quae dormit in sinu tuo: custo-  
di claustra oris tui. *Capitulum. xxi.*

**E**t ut exempla quae de nostris  
quoque inevitabilibus ac pe-  
ne cotidie necessitatibus  
proferamus: quos quolibet obseruatione  
numquam ita possumus praecavere. ut non vel  
inuiti vel nolentes in eas cogamur  
incurrere. Quae quod faciendum est. cum  
refectione praesumere disponentibus  
nobis. utrum refecerimus ad vesperam facti  
aduenientes praecautae: et celandum ne ie-  
iunium est et vultus praemonie et regen-  
da. an veritatis professione prodenda.  
Si celamus ut domino satisfaciamus  
impio. quod dicit. non videamus hominibus  
ieiunans sed pro tuo quod est in abscondi-  
to. et iterum. ne sciat sinistra tua quod  
faciat dextera tua. profecto metimur  
Si virtute continentie appellamus: euan-  
gelica nos sententia iure percellit. Amen  
dico vobis: receperunt mercedem suam.  
Quod si oblatus a fratre quispiam per oculum

aut desitione tenuerit absolute accep-  
turum se esse denegans. quod ille gau-  
des aduentu eius suppliciter ut suma-  
tur exorat: rectum ne est ut frater ad ge-  
nua prostratus in terramque prostratus. qui  
non nisi huius officij viscera caritatis  
expleturum esse se credidit etiam in la-  
boe suo pateat. an in sermonis sui  
atque propositi pertinacia perseueret?

*Capitulum. xxij.*

**O**ermanus In illo quidem su-  
periori exemplo dubium non  
est ut credimus. quoniam expediat abscon-  
di continentiam nostram potius quam praedican-  
tibus prodici. ac super huiusmodi causis  
nos quoque fateamur inevitabile esse  
mendacium. In secundo autem nulla nobis  
inhibet necessitas metuedi. Primum  
quia possumus ea quae factum ministerio  
porrigunt ita temere. ut nulla nos  
desinitionis vinculo colligamus.  
deinde quod se tenentes possumus  
immobilem tenere sententiam

*Capitulum. xxij.*

**I**oseph. Has definitiones  
illoz monasterioz esse non  
dubium est. in quibus renunciationis  
vestre ut dicitis rudimenta formata  
sunt. quorum praecipua factum refectioni  
suae assolent. proponere voluntates. et  
obstinatissime quod se mente praeparat ex-  
equuntur. Ceterum seniores nostri quorum  
fidei applicatum signa virtutum testimo-  
nium reddiderunt. quosque vniuersa iudicio  
potius ac discretionis spiritus quam rigida  
animi obstinatione gesserunt. eos qui  
alienis infirmitatibus acquiescerent  
multo vberiores fructus. quam eos qui



In suis definitionibus pducatur ca-  
pere consuevit. sublimiorisq; pñcia  
ouerit esse virtutis. ptegere poa  
cōtinentiam necessario vt dictū est  
humiliq; mendatio q̄ pati facere su-  
perbo veritatis indicio

Capitulū vigesimūquartū

**D**eniq; abbas pramon p9  
viginti et quinq; annos  
oblatam sibi a quodā fra-  
tre vnam et vinū absq; hesitatione  
susapiens. cōfestim ea que ingesta  
fuerant contra cōsuetudinē degus-  
tare. q̄ ignote p̄tinetie cunctis ma-  
luit p̄palare virtutem. Nā si illud  
quoq; cōsiderare velimus. qd̄ seni-  
ores nostros ināctanter fuisse me-  
minimus. qui mirabilia virtutū su-  
arū vel p̄prios actus quos necesse  
erat ad instructionē iuniorū in col-  
latione p̄ferri. sub aliorū solebant  
colorare p̄sonis. quid aliud possu-  
mus q̄ aptum super hīs iudicare  
mendacium? Atq; vtinā nos quo-  
q; dignū aliquid haberem9 qd̄ ad  
ināctandā fidem p̄poni iunioribus  
posset p̄fecto minime vereremur  
huiusmodi illozū figmenta secta-  
ri. Rectius enim est sub talis figu-  
re colore mēiri. q̄ p̄ obseruatiā ir-  
rationabilis istius veritatē aut ea  
que audientes edificare potuerāt  
incōgrua tantūritate cōtegē. aut  
si ex nostra p̄sona veraciter p̄feran-  
tur iactantiā noxie vanitatis enar-  
rāe. Ad qd̄ et nos magisterio suo  
doctor gentiū euidenter instituit. et  
qui reuelationū suarū magnitudi-

nem ex alteri9 maluit p̄ferre p̄so-  
na dicens. Scio hūmāne in xp̄o si-  
ue in corpore siue extra corp9 nescio  
deus sit. captū v̄q; ad terciū celū.  
Et scio huiusmodi hūmāne qui cap-  
tus est in paradisu et audiuit ineffa-  
bilis v̄ba que nō licet hūmāni loq̄

Capitulū vigesimūquintū

**I**mpossibile est nobis bre-  
uiter vniuersa percurrere  
Quis etenim enumerare  
sufficiat om̄s p̄pe modū patriar-  
chas sanctorū innumerabiles. ali-  
os p̄ vite tutamine. alios p̄ bene-  
dictionis desiderio. alios p̄ alia-  
ius occultatione misterij. alios p̄  
zelo dei. alios p̄ examinationē ve-  
ritatis. patrocinij vt ita dixerim  
assūpsisse mendacij? Que sicut enu-  
merari cuncta non possūt. ita p̄cē-  
mitti penitus vniuersa nō debent  
Nā beatū ioseph pietas cōpulit.  
vt falsum fratribus crimen eadē  
tum obtestatione regie salutis im-  
pingeret dicens. Exploratores es-  
tis. infirmiora terre venistis inspi-  
cere. Et infra dixit inquit ex vo-  
bis vnū. et adduite statim vestem  
huc. vos autē custodiemini hic v̄q;  
dum manifesta fiant verba testa-  
on verū dicatis an nō. Vnde p̄  
salutem pharaonis exploratores  
estis. Si enim non eos h̄c miseri-  
cordi mendatio tenuisset. nec pa-  
trē fratremq; reuēserē. nec eos in tā-  
tis inopie p̄iculis alere. nec cōsa-  
entiam postremo statū a reatu re-  
ditionis sue expurgare potuisset.



**N**ō ergo tā rephēibile fuit metū  
fāb9 inuassisse mēdacio: q̄ sandū  
atq; laudabile. occasione fici per  
aliū inimicos ac veditores suos ad  
salutē penitētiā p̄pulisse. Deniq;  
cū grauissime insimulationis vrgē  
tēne inuidia. nō illius qd falso obi  
ciebat. s; anterioris criminis p̄sciē  
tia frāgebāt. dicētes ad inuicē. **H**e  
c ita hec patimur qz peccauimus in  
frēm nostrū: qz p̄uipēdum9 tribula  
tiōne aīe e9 cū cogaret nos. et nō  
audim9 eū. **P**ropter h; venit nob  
ois tribulatio hec. **Q**ue quidē p̄fes  
sio nō solū apud frēs in quē impia  
crudelitate peccauerāt: verūet hu  
militate salubrima tm̄ eoz facin9  
vt credim9 expiauit. **D**e sa. omō.  
qui p̄ceptū a deo sapiētie donū. in  
p̄mo iudicio suo nō nisi assumptione  
mēdaci9 declarauit. **N**ā vt veritate  
q̄ mulieris mēdacio tegebāt excul  
perat: et ipse mendaci9 vtiq; astu  
tissime excoḡitati vsurpauit auxi  
liū. dicēs. **A**fferre m̄ gladiū 7 diui  
dite infante viuū in duas p̄tes: 7  
date dimidiā p̄te vni. et dimidiā  
p̄te alteri. **Q**ue simulatio crude  
litas cū vere matris viscera p̄mo  
uisset. ab ea at q̄ mater non erat  
laudaret. tūc demū sagacissimo ve  
ritatis iudicio illā suā p̄mulga  
uit. quā nemo a deo inspiratū esse  
nō credit. **D**ate inquit huic infan  
tem viuū 7 nō occidat: hec est mē  
eius. **P**roinde nec debē nec posse  
nos vniue. sa p̄plere. q̄ vel cū q̄ete  
animi vel cū p̄motiōe decernim9.

et alij scripturarū testimonijs co  
piously edocemur. quib9 vel viros  
scōs vel angelos vel ipsū oīpotētē  
deū ea q̄ dī. fimerāt frequentē legi  
mus imutasse. **N**ā beatus dauid  
cū iurissuradi de functione decreuit  
dicēs. **H**ec faciat. de9 inimias da  
uid 7 hec addat: si reliq; de oībz  
q̄ pertinent ad nabal vsq; mane.  
mingentē ad parietē. **E**t p̄tinuo in  
tercedēte abygal vxore eius ac p̄  
eodem supplicite remittit minas.  
mollit suāz. et inauult tñsgressoz  
p̄positi iudicai. q̄ sacramētū sui fidei  
cū crudelitatis executione seruare  
dicēs. **V**iuat dñs. nisi cito venisses  
in occursum m̄: nō remansiss; nabal  
vsq; ad lucē matutinā mingēs ad  
parietē. **C**uius sicut illā p̄ceptis  
sacramētū faalitate q̄ de p̄turbate  
mentis p̄motiōe descendit ne  
qua9 imutāam esse cōsemus: ita  
emissionē atq; emēdationē statuta  
secunda esse decernim9. **E**lāonis  
vas corinthijs scribens: reditū suū  
absoluta definitione p̄mittit dicēs.  
**V**eniā autē ad vos: cū machedo  
niā p̄transiero. **M**achedoniā enim  
p̄trāsibo: apud vos autē manebo  
vel et hyemabo. vt vos me dedu  
catis quocūq; iero. **N**olo enī vos  
modo in transitu videre: spero enī  
me aliquāto tpe manē apud vos.  
**C**uius rei cāā in scā eplā ita me  
minit. **E**t hac p̄fictia volui p̄ius  
venire ad vos vt scām gratiā ha  
beretis. 7 p̄ vos transire in mache  
doniā. 7 iterū a machedonia venire



ad vos. et a vobis deduci in iudea  
Sed supueniente salubriori consilio  
nequaquam se id quod promiserat excu-  
tu fuisse euetitissime asitetur. Cum h  
magis voluisse et nunquam leuitate usus  
fuit? Aut quod cogito secundum carnem cogi-  
to? ut sit opus meum est. et non? Deni-  
que cur maluerit definitionem sui pre-  
tere sermonis. quam aduentu suo onero-  
sa discipulis inferre tristitiam. etiam  
cum sacramenti obtestatione declarat.  
Ego autem testem deum inuoco in ani-  
ma mea. quod precor vobis non veni co-  
rinthum. **Statui** autem hoc ipse apud  
me ne iterum in tristitia venirem ad  
vos. **Cum** intraturos se domum  
loth sodomis angeli denegassent.  
dicentes ad eum. non intrabimus sed  
in platea manebimus. continuo ei  
precibus appelluntur statutum muta-  
re sermonem. sicut scriptura subiun-  
git. et corripit eos loth. et diuerse-  
runt ad eum. **Qui** utique si diuersu-  
ros ad eum esse se nouerant inuita-  
tis petitionem simulatoria exausa-  
tione rennuerunt. **Quia** autem vera-  
citer exausabant? euidenter inuitas-  
se sententiam probatur. **Que** uti-  
que non ob aliam credimus causam  
spiritum sanctum sacris voluminibus  
indidisse? nisi ut istis etudiamur  
exemplis in definitionibus nostris  
non pertinaciter permanere. sed eas arbi-  
trio vestro de bere subicere. et ita iudi-  
cium nostrum ab omni lege vinculo li-  
berum preseruare. ut promptum sit ad se-  
quendum quocumque vocauerit salubre  
consilium. non differat autem causet ad id

quod vtilis discretio salutaris inueni-  
rit. absque ulla citatione transire. **Et**  
ut ad sublimiora adhuc ascendamus  
exempla. recubentem in lecto regem  
ezechia grauique egritudine laboran-  
tem. ex persona dei ysaie. **Et** hebra-  
adosus est dicens. **Hec** dicit domi-  
nus. **Dispone** domui tue. quia mo-  
riens tu et non viues. **Et** conuertens  
inquit ezechias faciem suam ad pie-  
tem. et orauit ad dominum et dixit.  
**Obsecro** domine memento queso quo  
modo ambulauerim coram te in veri-  
tate et corde perfecto. et quod bonum  
est in oculis tuis feci. **Et** fleuit  
ezechias fletu magno. **Post** que-  
rursus ad eundem dicitur. **Reuer-**  
tere et dic ezechie regi iuda dicens.  
**Hec** dicit dominus deus dauid pa-  
tris tui. **Audiui** orationem tuam. vi-  
di lacrimas tuas. et ecce adiciam  
super dies tuos. xv. annos. et te ma-  
nu regis assyriorum liberabo te. et ci-  
uitatem hanc protegam propter me. et  
propter dauid seruum meum. **Quid** e-  
uidentius hoc testimonio. quo mise-  
ricordie ac pietatis intuitu manule  
deus suum cassare sermonem. et ad  
prestitum mortis terminos. xv. an-  
nis vitam precantis extendere?  
quam per imobilitatem decreti sui in-  
exorabilis inueniri? **Similiter** etiam  
am loquitur ad ninuias censuram  
diuina. **Adhuc** triiduum et ninive  
subuertetur. **Atque** penitentia eo-  
rum ieiuniumque mollitus. tam minax  
et abrupta sententia ad partem mi-  
sericordie propter pietatem de flectitur.



¶ Si quis vult dicere p̄sciuit cū sio  
onē eoz subuersionē ciuitatis ad  
hoc eis dominū asserat p̄minatū.  
vt eos ad salutare p̄niām puoca  
ret. ¶ Sequens est vt hī qui f̄abus  
p̄sunt. absq; reprehensione mēdaci  
hīs qui indigent emēdari aliqua  
et distictiora q̄ factum sūt. si opus  
fuerit p̄minent. ¶ **V**in vero dixerit  
dominū seuerā illam sententiā suā  
penitētie eoz p̄sideratione reuocā  
se: scdm illud qd p̄ ezechielē ait.  
¶ **S**i dixerō impio morte morieris.  
et egerit penitentiā a peccato suo.  
fecitq; iudiciū et iusticiā. vita viuet  
et non moriet̄. ¶ Quibus docemur  
exēplis. non de bē nos ob scimate  
in n̄ris defuntionibz p̄ducare: sed  
p̄minationē ex necessitate p̄positā  
dementi miseratione mollire. ¶ **Q**d  
ne solis specialit̄ credere mihi n̄as  
dñs p̄stitisse. et generaliter erga  
oēs catē se esse facturū p̄ iherosol̄  
p̄phetam p̄testatur. et cū n̄cesse  
fuerit inuincanter suā se sententiā  
mutaturū p̄ n̄ris meritis rep̄emut  
tit dicens. ¶ **R**ep̄te loquar aduersus  
gentē et aduersus regnū: vt eucl  
lam et destruiam et disperdā illud.  
¶ **S**i p̄niāz egerit gens illa a malo  
qd locutus sū aduersus eā. agam  
et ego p̄niām sup̄ malū qd cogita  
ui vt facerē ei. et subito loquar de  
gente et regno vt edificē et plantē  
illud. ¶ **S**i fecerit malum in oculis  
meis vt non audiat vocē meā: pe  
nitentiā agam sup̄ bonū qd locutus  
sū vt facerē ei. ¶ **A**d ezechiel quoz

**N**oli inq̃t subtrahē verbum. si forte  
 audiant ⁊ cōtā tur vnusquisq; a  
 via sua mala. ⁊ penitebit me ma  
 li qđ cogitauī vt facerem eis ppter  
 maliciā studioꝝ eoz. **Q**uibz testi  
 monijs declaraf nō oportere. vt p  
 tinaater in nris definitionib9 hēa  
 mus. s; rōne eas ac iudicio tpan  
 das. spq; p̃eligenda ac p̃ferenda  
 esse meliora. ⁊ ad illam q̃ vtilior  
 diiudicata fuerit partē sine auctori  
 tate aliqua transeundū. **I**llud eā  
 p̃ oībus inestimabilis illa censura  
 nos instruit. q̃ cum ei sit ante oꝝtū  
 vniuscuiusq; p̃cognitus finis. ita  
 ordine ac rōne p̃muni ⁊ humanis  
 quodāmo oīa dispensat affectib9.  
 vt non potentialit̃ nec scđm p̃sciē  
 tie sue ineffabilem noticiā. sed scđm  
 p̃ntes hominū actus vniuersa di  
 iudicās vel respuat vnūquēq; vel  
 attrahat. vel infundat cotidie suā  
 grām vel auertat. **Q**uod ita esse  
 eā illa saulis manifestat electio.  
**C**ui9 vtiq; ai vituperabile finem  
 p̃scientia dei ignorare non poss; de  
 tot milibus israelis elegit cum ⁊  
 vnxit in regē. p̃ntis in illo meritū  
 vite remunerās. nō peccatū future  
 p̃uaricationis intendēs. ita vt post  
 q̃ reprobus factus est. velut peni  
 tudinē gerēs electionis sue de9 hu  
 manis quodāmodo de eodē voab9  
 atq; affectibus cōq̃ritur dicens.  
**V**enitet me q̃ p̃stitueni saul regē.  
 qz dereliquit me. ⁊ vba mea ope  
 nō impleuit. **E**t iterum **V**erūpen  
 lugebat samuel saulē. qm̃ dominū



penitebat q̄ cōstitūisset regem saul  
sup̄ israel Deniq; h̄c q̄d iam ope  
su erat executus. postea etiā p̄ eze  
chielē p̄phetā dñs p̄testatur cū  
omnibus se h̄pib9 cotidiano gestu  
tū esse iudicio Etā si dixerō inqui  
ens iusto q̄ vita uiuat. et cōsiliu  
in iusticia sua fecerit iniquitatē. om  
nes iusticie eius obliuioni traden  
tur. et in iniquitate quā opatus est  
in ipā moriet̄. **A**uante dixerō im  
pio morte morieris. et egerit peni  
tētiā a peccato suo. feceritq; iudici  
ū et iusticiā. pign9 restituerit ille im  
pius. rapinaq; reddiderit. in man  
datis vite ambulauerit. nec quitq;  
fecerit iniustū. vita uiuet et nō mo  
rietur Omnia peccata eius q̄ pec  
cauit. nō imputabūtur ei Deniq; cū  
ab illo populo quē ex oībus genti  
bus dñs adoptauit. p̄pter subitā  
vituli p̄uocationē inie sue auer  
tisset aspectū. interueniens p̄ eis  
legislatoz exclamat **O**bscuro dñe  
peccauit populu9 iste peccatū mag  
nū. fecerunt sibi deos aureos. Et  
nūc si remittis peccatū eorū. remit  
te. **I**m alias : dele me de libro  
quē scripsisti **C**ui respondit dñs.  
**S**i q̄s inq̄t peccauit corā me. de  
lebo eū de libro meo. **D**auid quo  
q; cū de iuda et p̄secutoribus xp̄i  
p̄phetico spū querebat : deleantur  
inquit de libro uiuentū **E**t quia  
nō merebantur ad penitētiā saluta  
re p̄ reatu tanti criminis puenire.  
subiūgit. **E**t cū iustus non scribā  
Deniq; in ipō iuda vis p̄phētie

maledictionis euidenter impleta ē  
**N**am expleto p̄ditionis crimine  
suspendio se necauit. ne post illam  
deletionē noīs sui si cōuersus ad  
penitētiā esset. iterū cū iustus scribi  
mēretur in celo **N**on ergo est abi  
gēdū etiā iude nomē illo tpe quo  
elais a xp̄o apostolat9 sortit9 ē q̄  
dū in libro uiuentū fuisse scriptū.  
ac p̄ter eū audisse cū ceteris. **N**o  
lite gaudere quia demonia uobis  
subiacentur gaudete autē quia noīa  
vra scripta sūt in celis **S**i q̄a p̄hi  
largine peste corrupt9 de assumpti  
one celesti ad terrenā deici9 est cō  
p̄teter de eo ac de fili9 ei9 dicit p̄  
p̄phetā **D**ñe om̄s q̄ te delinquit  
p̄fūdatur. recētes a te i terra scri  
batur. q̄a derelinquit uenā aquarū  
uiuentū dñm **E**t alibi **I**n alio po  
puli mei nō erūt. et scriptūa dom9  
israel nō scribētur et in terrā israel

**N**ō ingredienē **E**xvi.  
**E**c illi9 p̄cepti utilitas ē  
silēda. q̄ etiā si instigāte i  
ra vel qualibet alia passione sacra  
mēto nos aliquo uincam9 q̄d a  
nemine quē monachoz fieri peni  
tus debet : utraq; tamen rei causa  
integro mentis est pensanda iudi  
cio et cōparanda est illa res quam  
statuimus. huic ad quam transire  
cōpellimur. atq; ad eā sine cūctati  
one est trāseūdū. que supueniente  
seniorū tractatu iustior fuerit iudi  
cata. **R**ectius enim est nostum  
nos p̄terire sermonem : q̄ rei sa  
lubrioris ac pie subire iacturam.



Deniq; nūq; rōnabiles ac proba-  
tos p̄res duos aut irrevocabiles  
in huiusmodi diffinitionib9 fuisse  
remiscimur. sed velut cera calore  
solis ita eos rōne mollior. et int̄  
recte salubriorē p̄silio meliorib9  
parab9 sine hesitatione assisse.  
Quoscuq; autē vidim9 diffinitio-  
nibus suis p̄tinaat inherere: itō  
nabiles semp p̄bauim9. ac discre-  
tionis exp̄tes **Caplm. xxvij.**

**O**ermanus. Qm̄ ad hāc  
p̄tinet rationē q̄ cuiusdē  
copioseq; digesta ē. nichil  
oportet monachū de finire. ne aut  
p̄uicator inueniatur aut p̄tinax  
Et ubi illd p̄saluiste postponim9  
eloquiū? iuravi et statui custodire  
iudicia iusticie tue? Quid est enim  
aliud iurare et statuere q̄ de finita  
imobilis custodire? **Ca. xxvij.**

**I**oseph. Nos nō de prin-  
cipalibus mandatis sine  
quib9 nō potest nr̄a salus  
oīo subsistere ista de cernim9. s; de  
hīs q̄ sine p̄iulo status nostri vel  
relaxare possum9 vel tenē. utpote  
de irremisso rigore ieiunij. de vini  
sine olei p̄petua abstinentia. de pro-  
gressu cellule penitus prohibēdo. de  
lectionis sine meditationis incessa-  
bili iugitate. q̄ sine iactura p̄fessio-  
nis ac p̄positi nostri exercere cū li-  
buerit possūt. et cum necesse fuerit  
irrephensibilē p̄termitti. Ceterū  
sup̄ obsequia illor9 principalium  
mandator9 p̄statissime diffinendū  
est. ac p̄o hīs ex mōs si necesse

fuerit non vitandū. p̄ quibus imo-  
biliter est dicendū. iuravi et statui.

**Q**uod fieri dēt p̄ custodia caritatis.  
p̄ qua spernēda sunt vniuersa. ne  
bonū t̄nquillitatis illius p̄fecioq;  
maculetur. Similiterq; iurandū  
est p̄ castimonie puritate. nec ali-  
ud facere nos oportet p̄ fide. p̄ so-  
brietate. atq; iusticia. Que omnia  
inde mutabili p̄secrancia s̄t tenen-  
da: et a quib9 paululum recessisse  
dāpnabile est. De illis vero corpo-  
ralib9 exeratijs q̄ ad modicū esse  
diātur vtilia. ita est ut diximus  
statuendū. ut si qua sup̄uenerit cer-  
tior pietatis occasio q̄ illas suade-  
at relaxari. nulla sup̄ hīs lege te-  
neamur. s; p̄termisissis eis ad vtili-  
ora libere t̄nseamus. In illis enim  
corporalib9 exeratijs si p̄ tpe relin-  
quant p̄iulū nō est: ab hīs vero  
vel ad momentū dedinasse morti

ferū est **Caplm. xxix.**

**N**ec quoq; simili cautione  
curandū est. ut si q̄s forsita  
sermo quem esse vult occultū de  
vestro fuerit ore plapsus: nulla oc-  
cultatiois p̄cepta sollicitet audicte  
Magis enim latebit si negligentē  
ac simpliciater trāseat. qz nō tm̄  
quilibet statū sup̄ diuulgationis  
eius impuḡtione torq̄bitur. existi-  
mans tē vilem aliqua transitoria  
et fabulatione platam. et q̄ ex hoc  
ipso sit leuior. qz cautissimo silētij  
p̄cepto sensib9 audientis p̄men-  
data nō fuerit. Nā si etiā fidem  
et aliqua sacramētor9 obtestatioes



deuincetis. cūq; illud p̄dendum  
esse nō ambigas. Maior enim ad  
uersus ipm̄ vis dyabolice ipugna  
tionis insurget. ut et te m̄sificet  
v̄l de nudet. et illū transgressorem  
q̄ totius sui faciat sacramenti.

Capitulum tricesimū

**E**t idcirco nichil debet ab  
rupte monachū sup̄ hīs  
dūtā at que ad corpora  
les exccatationes p̄tinent defini  
re. ne aduersariū ab ipugnatione  
corū que velut sub legis observati  
one custodit magis inatās aīus  
ea violare cogatur. P̄figens si  
quidem sibi legem vn̄ quibz sub li  
bertatis gracia cōstitutus. p̄nitio  
sa semetipsū obligat seruitute. ut  
ea que lib̄tate imo etiam laudabilit̄  
cū gratiarū actioē p̄sumere potuiss̄  
si necessitas fortasse cōpulerit. ve  
lut trasgressoz pape cōpellatur cū  
p̄uaricatione peccati. Vbi enim nō  
est lex. nec p̄uaricatio.

**N**ec beatissimi ioseph insti  
tutioē atq; doctrina velut  
diuino oraculo cōfirmati  
in egipto residē malum. Sed li  
cet parum deinceps de nostra esse  
mus p̄missione solliati. tamen ex  
pleto septem ānozū numero spon  
sione nostrā gratanter impluimus.  
Excurrentes namq; ad cenobium  
nostrū illo iam tēpore quo de impe  
trando ad heremū reditu fiduciam  
gerabam̄ p̄mū senioribus nostris  
honorē debitū soluim̄. deinde ani  
mis eozū qui p̄ caritatis ardore

eteberrimis litteratū nostratū satis  
factionibus nequaquā fuerant deli  
niti p̄stina redintegraui9 carita  
tem. tantēq; ad plenū aculeo nos  
tre sponsionis auulso. hīs quoq;  
cū gaudio p̄sequētibz ad schich  
othica solitudinis secreta remeau  
im̄. Hanc nobis o sancti fratres  
illustrum patū scientiā atq; doctri  
nā. nostra ut potuit elucubrauit  
scientia. Quā eā si incultus forsi  
tan sermo cōfudit po9 q̄ digessit  
queso ne laudem insigniū vicozū  
rephesio nostre iustitiae euacuet.  
Tutū siquidē nobis in conspectu  
nostri iudicis visū est hui9 doctrine  
magnificentia vel inultē sermoni  
bus p̄dere q̄ silere. quippe cū et p̄  
fectui lectoris si sublimitate sensū  
contempletur hoc qd̄ ip̄itia nostri  
sermonis offenditur obesse nō pos  
sit. et maior sit nobis utilitatē ai  
ta q̄ laudis. Neq; enī h̄ qd̄ sāto  
rū vicozū dicta descripsi. ad plenū  
p̄iali et egenū laudis esse nō no  
uerā. sed prudens ut dicitur laque  
o pedem indidi. nec me indubita  
to discrimini sub incerta spe alieni  
p̄fectus tradere recusavi. monens  
om̄s ad quozū man9 opuscula is  
ta pueniāt. ut quicqd̄ in eis pla  
uerit patū. nostrū vero sciant esse  
qd̄ displicet. om̄s quibus amabi  
lis est vita et doctrina sanctorū.

Explicit collatio secūda abbatis  
ioseph de diffinendo



**I**napiunt septē alie collationes  
quas scribit iohānes cassian⁹ ad  
iovinianū. mineruū. leontium et  
theodorū.

**M**atū septem  
Prima collatio est abbat⁹ py  
amon de trib⁹ generib⁹ mōch⁹  
Deiūda abbat⁹ iohannis de sine  
cenobite et hēmite. Tercia abba  
tis pinuphi⁹ de penitētie sine et sa  
tisfactionis iudicio. Quarta abba  
t⁹ theone de remissioe quinquagē si  
me. Quinta e⁹ de nocturnis illu  
sionib⁹. Sexta itē e⁹ de ana  
macteton. Septima abbat⁹ abra  
ham de mortificatione p̄fatio.

**M**ensis iunāte  
grā crissi de cem  
collationib⁹ pa  
trum. q̄ exigenti  
bus beatissimus  
episcopis elladi  
o ac leontio utaq⁹ digesse sunt.  
septem alias beato ep̄o honozato  
facto q̄ famulo xpi eucherio dedi  
cavit. totidem ⁊ nunc vobis o sci  
fratres ioviniane. minerui leonti  
et theodore credidi deputandas.  
Posterior siq̄dem vestrū illam ce  
nobiorū sanctā atq⁹ egregiā disci  
plinam in p̄uencijs gallicanis an  
tiquaz. Vtutū districtione fūdauit  
et tere vero nō solū cenobialē p̄fes  
sionē adp̄me mōchos expetere ve  
tūtam anachoreticā sūtē sublimi  
tate vestris institutionib⁹ puocaf  
t. Ea nāq⁹ collationes iste sum  
moz patrū disputatione contexite  
sunt. et ita in oib⁹ tempate; ut

utraq⁹ p̄fessionī quia nō solū ceteri  
duas regiones. verūcūq⁹ insulas  
maximis fratrū ceteris fecissis  
florete. queniāt id ē ut nō solū hī q̄  
adhuc in cōgregatione laudabili  
subiectioe p̄ducāt; sed etiā illi qui  
haut longe a v̄ris cenobijs secatē  
tes anachoritarū sectari gestunt  
disciplinā. p̄ conditione locoꝝ ac  
status sui mēsurā pelu⁹ instiūcē  
Quib⁹ hpc papuū cōtulit p̄cētes  
vestri laboris industria; ut parati  
iā atq⁹ in hysdem exeratijs de p̄  
hēsi facili⁹ p̄cepta senioꝝ atq⁹ in  
stituta suscipiāt. ipsosq⁹ in cellulas  
suas auctores collationū cū ipsis  
collationū volumib⁹ recipiētes  
et rotidianis quodamō cū eis in  
rogationib⁹ ac respōsis colloquē  
tes; nō p̄p̄iis adinūctionib⁹ ar  
dua istā et incognitā ferme in hac  
regione appetāt viam. sed pericu  
losā etiā illic ubi iam tristissimū cal  
les et innumera p̄cedētiū exēpla  
nō desūt anachoreticos disciplinā  
illoꝝ pot⁹ p̄ceptis capere cōsues  
cant; quos in omib⁹ et antiqua  
traditio et lōge expientie instrux  
it industria.

**I**napiunt capitula collatiois ab  
bat⁹ pyamō

**Q**uēadmodū diolco venictes  
ab abbatē pyamō fuer⁹ excepti  
**V**erba abbatē pyamō quomō  
tudes mōchi exemplo senioꝝ de  
beant erudiri. ij.



- ¶ Quia iuniores seniorum discutere  
non debeant precepta .iij.  
¶ De tribus generibus monachorum  
qui intra egiptum sunt .iiij.  
¶ Quibus auctoribus cenobitarum  
sit instituta professio .v.  
¶ De anachoritarum ordine atque  
principio .vi.  
¶ De sarabaitarum principio ac  
conuersatione .viij.  
¶ De quarto genere monachorum .viij.  
¶ Interrogatio quid intersit inter  
cenobium et monasterium .ix.  
¶ Responsio .x.  
¶ De humilitate vera. et quo fal-  
sa cuiusdam humilitatem prodiderit ab-  
bas serapion .xi.  
¶ Interrogatio quemadmodum vera  
patientia possit acquiri .xij.  
¶ Responsio .xij.  
¶ De exemplo patientie cuiusdam  
religiose femine .xij.  
¶ De exemplo patientie abbatis  
paphnucij .xv.  
¶ De perfectione patientie .xvi.  
¶ De inuidie malo .xvij.  
¶ Incipit collatio abbatis pyrami  
de tribus generibus monachorum .Primum

**D**est cōspectū at-  
que colloquiū triū  
illozū senū quū  
collatioēs sācto-  
rū nro eucherio  
cōpellēte utriusque  
digessimus. cū etiā ulteriozis egip-  
ti pter in quibus aploz atque pfecti

or sāctorū numerus cōsistebat ma-  
iore flagratia desiderāem expete-  
re. ad viā cui nomē est dyolechos  
vni ex septem nili fluminis hostijs  
iminētem nō tam itineris neces-  
sitate. quam desiderio sanctorum illic cō-  
moratū apellente puenim. Cū  
enī velut cupidissimi mercatores  
plurima illic celebrimāque cenō-  
bia ab antiquis audissem. patri-  
bus instituta. continuo quasi nauis  
gationem inquisitionis incerte spe-  
maioris lucri psuāte suscepim.  
Vbi cū diutissime fluctuātes ad il-  
los virtutum sublimitate cōspici-  
os montes undique oculos tēdere  
mus. abbate piāmon omnium ana-  
choritarū illic habitantū seniore eo-  
rumque presbiterū. velut quantū  
sublimissimā pharum pūm arcon-  
spectantū notauit intuitus. Hic et  
enī sicut euāgelica illa ciuitas in  
excelsi montis vertice constituta  
nro pūnus refulsit aspectū. Cuius  
virtutes atque mirabilia quae per eū  
etiā sub conspectu nro diuina gra-  
tia testimoniū meritis eius redde-  
re pfecta sunt. ne vel ppositi nos-  
tri formam vel modū huius volui-  
nis excedam. ptermittenda credi-  
dimus. Non enī de mirabilibus dei  
sed de institutis studiis sanctorū  
tam quae remissa possibile ē nos  
spopondimus tradituros. ut ne-  
cessaria tantū pfecte vite institut-  
ionē non inutilem absque ulla emen-  
tatione viciōrum ac superuacuum  
admirationē legentibus pberem.



Cū itaqz beat⁹ pyamō sūma gra-  
tulatōe susceptos huānitate agni-  
a refect⁹; intelligens nos nō ei⁹  
dem esse regionis. primū vnde ul-  
tū egiptū petissem⁹ sollicitē p̄cū-  
tatus. ac de cenobio syrie ob desi-  
deriū p̄fectionis nos illo aduenis-  
se cognoscens; ita exorsus est

Capitulū secundū

**Q**uisqz hominū o filiū cuius  
libet arte p̄ticiā assequi  
cōcupiscit; nisi omī cura atqz vigi-  
lātia ei⁹ se quā nosse desiderat dis-  
cipline studiis mansipant. ac p̄fec-  
torū quozūqz opificij ipsi⁹ vel sac-  
magistrozū p̄cepta atqz instituta  
seruauerit; frustra inanib⁹ votis  
eorū silitudinē exoptat attingere.  
quozū cura atqz industriā detrahāt  
emulari. Nouim⁹ enī nonnullos  
ita ad hec loca de viciis regionib⁹  
aduenisse; ut cōgnoscedi tātū mō-  
grā statū monasteria arānt nō  
ut has regulas ob quas huc cōme-  
auerāt atqz instituta susciperēt. ac  
sedentes in cellulas conarentur  
ea q̄ vel visu vel traditione p̄cepe-  
rāt opib⁹ expiri Qui mores suos  
ac studia quib⁹ ibuti fuerant reten-  
tātes ut eis exp̄bri a nōnullis  
solet; nō p̄fectus sui grā sed vitan-  
de egestatis necessitate existimati  
sunt p̄uidas cōmutasse Non solū  
enī nichil eruditionis acq̄ere; sed  
ne diut⁹ quidē in hīs p̄tib⁹ cō-  
morari p̄tinās amī oblatione  
potuerūt Cū enim nec ieiuniorū  
mōre nec psalmozū ordinē. nec ip-

sozū deniqz indumentozū habitū  
p̄mutasset; qd aliud in hac regioē  
sectari q̄ viciis sui sela compendia  
crederetur? Capitū terciū

**Q**uamobrem si vos quēad-  
modū credimus dei causa  
ad emulationē nrē cogni-  
tionis attraxit; omib⁹ institut⁹ q̄  
b⁹ illic p̄mordia vestra p̄uenientia  
sunt penitus abdicat⁹. quēcūqz se-  
niores nostros agē vel tradere vi-  
derit⁹ sūma humilitate sectamini  
Neqz vos moueat aut ab imita-  
tione diuertat. ac retrahat. etiā si  
vobis ad p̄ns alicui⁹ rei uel facti  
ratio ul causa nō liqueat; q̄a eos  
qui bene de cūctis ac simpliat sen-  
tiūt. et vniūsa q̄ a seniorib⁹ tradi-  
geri v̄e p̄spexerint. fideliter imita-  
ri magis q̄ discutere studēt. p̄ ope-  
ris exp̄ientia etiā sciētia rerum  
omniū subsequatur Ceterum nunq̄  
rationē veritatis intrabit. quisqz  
a discussione ceperit erudiri; quia  
videns eū inimic⁹ suo pot⁹ q̄ pa-  
trū iudicio cōfidentem facile in id  
usqz appellit ut etiā illa que maxi-  
me vtilia ac saluberrima sunt su-  
perflua ei videantur ac noxia.  
Atqz ita p̄sumptioni ei⁹ callidus  
hostis illudit; ut irrationabilibus  
diffinitionib⁹ suis p̄tinacit inhere-  
do hoc solūmō sibi scī esse p̄suade-  
at. qd rectū atqz iustissimū sue tātū  
oblationis errore censuerit

Capitulū quartū.  
Quamobrem ordo atqz p̄m-  
apiū nrē p̄fessiois quem



admodū vel vnde descenderit : p  
mū debetis agnoscere . Tunc et  
enī poterit quis desiderate artis  
efficaciū assequi disciplinā . et ad  
exercendā eam ardeus inatari :  
cū auctorū ac fundatorū eius agno  
uerit dignitatē . Tria sunt ī egip  
to genera monachorū : quorū du  
o sunt optima . terciū tepidū atq;  
ōnimodis euitandū . Prīmū est  
cenobitarū : qui scilicet in cōgrega  
tione pariter cōsistentes . vni⁹ se  
nioris iudicio gubernantur . Cui⁹  
generis maxim⁹ numerus mona  
chorū p vniuersā egiptū cōmorat⁹  
De cū anachoritarū : qui pri⁹  
in cenobijs instituti iāq; in actuali  
cōuersatione pfecti . solitudinis e  
legere secreta . cuius pfectiois nos  
quoq; optam⁹ esse ptiāpēs . Ter  
ciū reprehensibile sarabaitarū est  
de quibus sigillatī p ordinem ple  
nius differem⁹ . Harū igitur triū  
pfectionū vt diximus fundatores  
primū debetis agnoscere . Nam p  
fecto ex hōcipō vel odiū pfectionis  
illi⁹ nasci poterit que vitāda est . l  
eius desiderū que sequēda . Quia  
necesse est vnāquāq; viā ad illū fi  
nē suū pertrahere sectatores : ad quē  
auctor ipi⁹ iūctorq; puenire .

**I**taq; cenobitarū disciplina  
a tēpore p̄dicationis apos  
tolice sūpsit exordiu . Na  
talis extitit in iherosolimis ōnis  
illa credentiū multitudo : que ī ac  
tibus apostolorum ita describitur  
multitudinis autē credentiū erat

cor vnu et anima vna : nec quis q̄  
eorū que possidebat aliquid suū es  
se dicebat . sed erat illis omnia cō  
munia . Possessioēs et substantias  
vēdebant : et diuidebat ea ōnib⁹  
p vt cuiq; opus erat . Et iterum  
Neq; enī quis q̄ egens erat inter  
illos . Quotq; enī possessores ag  
rū vel domorū erat : vendentes af  
ferebat p̄cia corū que vendebat  
et ponebat an pedes aplōrū . Diui  
debatur aut singulis put cuiq; o  
pus erat . Talis inq; erat tunc ō  
nis ecclia : q̄les nūc p paucos in ce  
nobijs iueneri difficile ē . Sed ai  
p⁹ aplōrū excessū tepescē cepissē  
et tū multitud : ea ē maxie q̄ ad  
fidē xpī de alieigenis ac diūp gēti  
bus cōfluebat . a q̄b⁹ aplī p ipsis  
fidei rudimētis et iueterata gētili  
tatis cōsuetudinē nichil apl⁹ expe  
tebat : nisi vt ab imolatijs p̄da  
lorū et fornicatiōe et suffocatiōe et s̄a  
guine tēperaret atq; ista libertas q̄  
gētib⁹ p̄t infirmitatē p̄me credu  
litatē idulta ē et illi⁹ ecclie pfectio  
nē q̄ iherosolimis cōsistebat paula  
tī p̄taminaē cepissē . et crescente coti  
die l idigenatū numero l aduena  
tū p̄me illi⁹ fidei refrigerescēt feruor  
nō solū hū q̄ ad fidē xpī p̄flux erat  
verū etiā illi q̄ erant ecclie p̄nāpēs  
ab illa districtōe laxati sūt . Nōnul  
li enī existimātes id qd videbant  
gētib⁹ p infirmitatē p̄ssū sibi etiā  
liatū nichil se detinēti p̄tī cō  
diderūt : si cū b̄tacijs ac facultatib⁹  
suis fidē p̄ p̄fessionēq; seq̄rent



**H**ij autē quib9 adhuc apostolic9  
inerat feruor: medres illi9 p̄sline  
p̄fectionis discerētes a ciuitatibus  
suis illozq; 2 sortio q̄ sibi vel ecclē  
sue dei remissioris vite negligentia  
liata esse credebat: i loas suburba  
nis ac secretiorib9 cōmanere. et ea  
q̄ ab apostolis p̄ vniūsum corpus  
ecclēsie genaliter meminerat isti  
tuta priuati et peculiarit̄ exercere  
ceperūt. Atq; ita voluit ista quā  
dixim9 discipuloz qui se ab eorū  
cōtatione sequestrauerūt discipli  
na. Qui paulatim tempe p̄cedēte  
segregati a cōtentū turbis: ab  
eo quod a cōiugijs abstinerēt. et  
a p̄ntū se cōsolatione mundi9 istius  
p̄uersatione secernerent. monachi  
sue monozantes singularis ac so  
litarie vite districtione noiati sunt.  
Vnde consequens fuit ut ex cōmu  
nitione cōsortij cenobite ceterq; ac  
diuersoria eoz cenobia vocaretur.  
Istud ergo solū fuit antiq̄ssimum  
monachoz gen9: qd nō modo tē  
pore sed eā gratia p̄mū est. qd q̄  
p̄ annos plurimos solū vñ abba  
tē pauli ul' anthonij durauit eta  
tem. Cui9 eā nūc adhuc i distric  
tis cenobijs cernim9 residere vesti  
gia.

Caplm̄ sextū.

**D**e hoc p̄fectozū numero  
et ut ita dixerim fecūdis  
ma radice sanctorū: eā  
anachoritarū post hec flores fruc  
tusq; plati sunt. Cui9 p̄fessionis  
p̄nipes hos quos paulo an me  
morauim9. sanctū scilicet paulum

vel anthoniū nouimus extitisse.  
Qui nō ut q̄dam pusillanimitatē  
causa. nec impatientie morbo. sed  
desiderio sublimioris p̄fect9 cōte  
plationisq; dīne solitudinis secreta  
sectati sūt. licet eoz p̄ior necessita  
tis obtentu dum tempore p̄scu  
tionis affinium suoz deuitat insi  
dias: heremū penetrasse dicatur.  
Itaq; ergo p̄cessit ex illa quā dix  
im9 disciplina aliud p̄fectiois ge  
n9. cui9 sectatores anachorite id  
est secessores merito nūcipantur:  
eo q̄ nequaquā cōtenti hac victoria  
qua int' hōies occultas isidias di  
aboli calcauerūt. apto certamine ac  
manifesto cōflictu demonib9 cōgre  
di cupientes. vastos hēmi recess9  
penetrare nō timeāt: ad imitatio  
nē scilicet iohānis baptiste qui in  
hēmo tota etate p̄māsit. helye q̄z  
et helysei atq; illoz de quib9 apol  
tolus ita memorat. Cirauit in  
melotis et in pellib9 caprinis: a  
gustati. afflicti. egentes. q̄b9 dig  
nus nō erat mūdus. in solitudib9  
errantes et montib9. et speluncas  
et in cauernis terre. De q̄b9 eā  
domin9 figuratiter ad iob. Quis  
inqt est qui dimisit onagrū liberū  
et vincula eius resoluit: posuit ha  
bitaculū eius desertū. et taberna  
culū eius salsuginē. irradens mul  
titudinē ciuitatē et querelā exacto  
ris non audiens? Considerauit  
montes pascue sue: et post omne  
viride q̄rit. In psalmis quoq; Di  
cant qui redempti sunt a domino



quos redemit de manu inimici **E**t  
post pauca Errauerunt in solitudine  
in siccitate: via ciuitatis habitacu-  
li non inuenerunt Esurientes et sati-  
entes anima eorum in ipsis defeat: et  
clamauerunt ad dominum cum tribu-  
laretur. et de necessitatibus eorum li-  
berauit eos Quos etiam iheronimus  
ita describit Beatus qui tollit iu-  
gum a iuuentute sua: sedebit soli-  
tarius et tacebit. quia leuabit se  
super se Quia illud psalmiste affec-  
tu et ope conuenit Similis factus  
sum pellicano solitudinis. uigilaui  
et factus sum sicut passer solitarius  
in texto **C**apitulum septimum

**Q**uiaque hijs duabus professi-  
onibus monachorum reli-  
gio christiana gaudeat. ce-  
pit autem in deterius paulatim hic  
quoque ordo recedere. emerfit post hoc  
illud teterimum et infidele mona-  
chorum genus. vel potius noxia illa  
plantatio rediuiua coaruit. que per  
anania et saphira in exordio eccle-  
sie pullulas apostoli petri seuerita-  
te succisa est. que inter monachos tam-  
diu detestabilis execrandaque iudi-  
cata est nec a quoquam ulterius usur-  
pata quam diu illius tam districte for-  
mi- do sententie in corde fidelium inserta  
durauit. qua beatus apostolus predi-  
ctos noui facinoris principes non pe-  
nitentia non ulla passus est satisfac-  
tione curari. sed prauissimum ger-  
men celeri morte succidit Illo igitur  
exemplo quod in anania et sa-  
phira apostolica districtione puni-

tum est a nonnullorum contemplatione  
paulatim longa incuria et tepore ob-  
litteratioe subtractum emerfit istud  
sarabaitarum genus Qui ab eo quod  
semetipsos a cenobiorum congregati-  
onibus sequestraret ac singillatim  
suas curaret necessitates: egyptie  
lingue proprietate sarabaita nuncupa-  
ti sunt. de illorum quos perdirimus  
numero praecedentes. qui euangeli-  
cam perfectionem simulare potius quam  
veritate arripe maluerunt. emula-  
tione scilicet eorum vel laudibus pro-  
uocati qui vniuersis diuicijs mun-  
di perfectam christi preferunt nudita-  
te Hi igitur dum in beallo animo  
resumunt virtutes affectant. vel ne-  
cessitate ad hanc professionem venire  
compulsi dum censei tantummodo nomine  
monachorum absque ulla studiorum  
emulatione festinant. cenobiorum  
nullatenus expectant disciplinam.  
nec seniorum subiunguntur arbitrio aut  
eorum traditionibus instituti suas dis-  
cunt vincere voluntates. nec ullam  
sane discretionis regulam legitimam  
eruditione suscipiunt. sed et publi-  
cam tantummodo id est ad hominum faciem  
tenentem. aut in suis domicilijs  
sub privilegio huius nominis huius  
obstrati occupationibus perseuerant  
aut constructores sibi cellulas easque  
monasteria nuncupantes suo in eis  
iure ac libertate consistunt. nequaquam  
euangelicas preceptionibus succu-  
bentes. ut nulla scilicet cotidiana  
viciis sollicitudine nullis rei sa-  
miliaris distractionibus occupentur



Quod illi soli absq̃ infideli dubita-  
tione p̃sumat q̃ cunctis mūdi hui9  
facultatib9 absoluti ita se cenobioz  
p̃positis subdiderūt: ut ne sui quide  
ipsi9 fateant se esse dominos. Illi  
autē qui distractionē ut dixim9 ce-  
nobij dedimātes bini vel terni in  
cellulis commorātur non cōtenti  
abbatē cura atq; imperio governa-  
nt. sed p̃apue paucantes ut absolu-  
ti a senioz iugo exercēdi volūta-  
tes suas ac p̃cedendi. ul' quo pla-  
uerit euagandi agendi ve qd libi-  
tum fuerit habeant libertate. et iā  
amplius in opibus diurnis quā  
hij qui in cenobijs degunt dieb9  
ac noctibus p̃sumunt. sed non ea  
fide eorūq; p̃posito. **H**oc enī isti  
faciūt nō ut fructū sui opis subia-  
ant dispēsatoris arbitrio. s; ut ad-  
quirant pecunias quas recondant  
**I**n quos quātū intersit. adiūte  
illi de crastino nichil cogitantes  
gratissimos deo sudoris sui offerē-  
fruct9: isti vero nō solū i crastina  
s; etiā in multoz ānoz spatia infi-  
delem solitudinē progantes.  
aut mendacem deum aut inopem  
credunt. qui p̃missā rotidiani vic-  
tus atq; indumentoz sufficiēciā  
p̃bere eis aut non possit aut nolit  
illi hpc omnib9 expetunt votis ut  
nuditate oīm rerū paupertateq; possi-  
deat isti ut oīm copiarū affluētiā  
p̃sequē. Illi ob hpc certatū statuti  
cōfessēdē canonē diurnis opib9 cla-  
borāt ut quicqd monasterij sacris  
vb9 reducant: vel carcerib9 vel

penothio vel echonemo ul' indi-  
gentib9 p̃ abbate dispēsare arbi-  
trio: isti ut quicqd rotidiane super-  
fuerit gule. aut p̃ fusci & ficiet vo-  
luptati. aut certe filargire vicio re-  
cōdatur. **P**ostremo ut cōcedam9 ab  
istis quoq; hec q̃ nō optimo p̃po-  
sito p̃gerūtur melius quā dixim9  
posse distribui: nec sic q̃tē ad meri-  
tum virtutē illoz ac p̃fectionis as-  
pirant. Illi etenī tantos mōsterij  
redditus p̃ferentes. eis rotidie re-  
nūciantes in tanta subiectionis hu-  
militate p̃durant. ut quēadmodū  
sui. ita etiā eoz q̃ p̃po sudore p̃qui-  
rūt potestate p̃uentur abrenūciati  
omni p̃ime seruoze dum rotidie se-  
metipos laboris sui fructibus nu-  
dant iugiter innouātes. Isti autem  
in eo ipso qd aliqd paupib9 largi-  
unt elati i p̃ceps rotidie cellabūt.  
illos p̃aetia atq; distractio qua-  
tā deuote in hac quā semel arripu-  
erūt p̃fessione p̃durāt: ut nūq̃ su-  
as expleat volūtates: et uasixos  
huic mūdo rotidie viuos martires  
faciat: hps arbitrij sui tepoz viuos  
ad inferna demergit. **H**ec igitur  
duo gnā monachozū in hac quide  
p̃uicia equali p̃pe modū inter se  
numerositate cōtendūt: ceterū p̃  
alias regioēs quas neccitas  
catholice fidei compulit peragra-  
re: istud terrā sacabitarum ge-  
nus. habundare ac prope solum  
esse cognouimus. **T**emporibus  
siquidem lucij q̃ arriane perfidie  
episcopus fuit sub valentis ipio



in dyaconia nostris fratribus de fer-  
remus : hijs videlicet qui de egip-  
to ac theobaida fuerat ob catholi-  
ce fidei perseverantia metallis ponti-  
atque armenie delegati : licet ceno-  
bioꝝ disciplina in quibusda civita-  
tibus rarissima viderimus . anachy-  
ritatu tamen ne ipsu quidem apud  
illos nome auditum fuisse cõperi-  
mus

#### Capitulum octavum

**S**ane est etiam aliud quar-  
tu genus quod nuper cer-  
nimus emeruisse in hijs  
qui anachoritarum sibi specie at-  
que ymagine blandiuntur . Quippe  
in primordijs suis fervore quoda  
breui cenobij pfectionem vident  
expectare . sed continuo tepescit dum  
p̃stinos mores ac vicia reserare  
cõtempnunt : nec iugum humilita-  
tis ac paciencie diuinus sustinere cõ-  
tenti sunt . subdiqz senioru imperi-  
o dedignatur : separatas expectant  
cellas ac solitarij residere desiderant  
ut ita scilicet a neine laessiti : pa-  
cientes . mansueti . ul humiles pos-  
sint ab hominibus estimari . Que i-  
stitutio ymo tepor eos quos semel  
insecuit : ad pfectionem nunq per-  
mittit accedere . Hoc eni modo nõ  
solum non absceditur . veru etiam i  
deterius eoru vicia cõualscent . dũ  
a nemine puocati ut quodda leta-  
le et intestinum virus q̃to ampli9  
relatu fuerit : tanto pfundius ser-  
pens isanabilem morbu generat  
egrotanti . Pro reuerentia eni sin-

gularis celle . nullus iam vicia so-  
litarij audeat arguere . que ille ig-  
norari maluit q̃ curari . Porro vir-  
tutes non occultatione vicioꝝ  
sed expugnatione pariuntur

#### Capitulum nonum

**O**ermanus . Est ne aliqua  
inter cenobiũ et monaste-  
rium distantia . an i vtro-  
qz nomine res vna censetur ?

#### Capitulum decimum

**P**amon . Licet a nonnullis  
soleant indifferenter mo-  
nasteria pro cenobijs ap-  
pellari : tamen hoc interest q̃ mo-  
nasterium nomen est diuersorij  
nichil amplius q̃ locu id est habi-  
tacu significans mōchoꝝ : ceno-  
biũ vero etiā p̃fessionis ipsi9 qua-  
litate disciplinamqz designat . et  
monasteriu potest etiam vni9 mo-  
nachi habitatio nominari . Ceno-  
biũ appellari nõ potest nisi vbi plu-  
rimoꝝ cohabitantiu degit unita  
cõmunio . Vicantur sane monas-  
teria etiam in quibus sarabaitanu  
collegia cõmorientur

#### Capitulum vndecimũ

**O**manobrem quonia de  
optimo genere monacho  
tu video vos p̃fessionis  
huius arripuisse p̃ncipia . id  
est de laudabili cenobioꝝ pa-  
lestra ad exalta fastigia ana-  
choretice tendere disciplinam :



humilitate patientieque virtute qua  
vos illic didicisse non dubito. vero  
sectamini cordis affectu. non eam  
sicut quidam falsa humiliatioe  
vobis nec affectata atque supflua in  
quibusdam officiis corporis inclinatio  
ne fingentes. Quod humilitate  
signetur abbas serapion quodam  
tempore eleganter irrisit Cum enim  
quidam ad eum summa sui abiectionem  
habitu ac vobis preterens aduenisset  
eumque senex secundu[m] more[m] ut oratione  
colligeret hortaretur: ille ne quaquam  
animes deprecanti: tatis se subiacens  
asserbat flagitiosis inuolutu[m]: ut ne  
vultu quidem huius cordis aeris cape me  
ret. Placitum quoque ipsius refugies  
sessione: humi posuit residebat. Cum  
vero eam ad ablatione pedu[m] multa  
minu[m] prebisset assensu[m]: tunc ab  
bas serapion refectione transacta  
collationis consuetudine puocante  
monere eum benigne ac leniter cepit  
ne oculos ac vultus presertim iuue  
nis tam robustus instabili leuitate  
per vniuersa discurreret. sed ut in cella  
resideret secundum regulam senioru[m] suo po  
tius ope quam aliena malet munificen  
tia sustentari. In quod ne apostolus  
paulus inuaderet: et quidem cum in eu  
angelio laboranti hec prebitio merito  
debetur: diebus tamen ac noctibus  
maluit operari. ut cotidianu[m] victu[m]  
vel sibi vel hijs qui eius ministran  
tes operibus exercere non poterant suis  
manibus prepararet. Ad hec ille tanta  
est tristitia ac dolore suppletus: ut  
amantudine corde concepta ne vul

tu quidem dissimulare potuerit. Cui  
senex Hadenus inquit o fili cunctis  
te facinororum ponderibus onerabas non  
metuens ne confessione tanta atrocium  
criminu[m] nota existimatiois iurares.  
Quid quoniam nunc est quod ad simplice[m]  
amoniauncula[m] nostra[m] que tamen  
in se non modo nullu[m] obprobriu[m] sed  
etiam edificatiois habuit ac dile  
ctionis affectu[m] tanta te video indigni  
tate promouit. ut eam ne vultu quod  
dem occultare aut fronte serenita  
te dissimulare potueris? An fortas  
se illam te humilians expectabas  
a nostro ore sententia[m]? iustus accu  
sator sui existit in promeritis sermo  
nis? Proinde vera est cordis hu  
militas retinenda. que non de af  
fectata corporis atque vobis sed de  
intima mente humiliatione desce  
dit que tunc demum euidentissimis pa  
tientie sue fulgebit indicijs. cum  
quis non ipse de se crimina ab alijs  
non credenda iactauerit. sed ab alijs  
sibi met arroganter ingesta contem  
perit et interrogatas iniurias mansue  
ta cordis equanimitate toleraue  
rit.

#### Capitulum LXII

**G**ermanus. Quomodo  
acquiri vel retineri possit  
ista tranquillitas optam  
agnoscere ut sicut in dicto nobis si  
lentio oris claustra precludimus. ver  
borumque licentia coercemus: ita etiam  
cordis leuitate custodire possimus  
quod non nunquam etiam cum lingua refre  
natur intrinsecus tamen statum  
sue placiditatis amittit et idcirco



mansuetudinis bonū non alias te-  
nere quēpiā posse nisi remotioē cel-  
le ac solitario putam⁹ habitaculo

### Capitulū de amūter aiū

**P**atmon **P**acētia vera et  
q̄ trāquillitas absq̄ pro-  
funda cordis humilitate  
nec acquiritur nec tenetur. Que  
si de hoc fonte descendit: nec be-  
neficio cēlle nec pfugio solitudinis  
indigebit. Non enim patrocinium  
cuiusq̄ rei extrinsecus querit. que  
humilitatis id est gubernatricis  
atq̄ custodis sue intrinsecus virtu-  
te fulatur. Ceterū si mouemur ob  
aliquo lacessit certū est nō esse in  
nobis humilitatis fūdamenta fir-  
miter stabilita et ideo ad incursum  
exiguae tēpestatis edificiū nostrū  
ruinosa cōmotioē cōcutitur. Non  
enī esset laudabilis nec amiranda  
pacientia si nullis inimicorū iacul-  
repetita trāquillitatis ppositū reti-  
neret sed in eo est p̄dara atq̄ glo-  
riosa q̄ recurrentibus in se temptati-  
onū pcellis immobilis p̄seuerat.  
Nam in quo vexari frangiq̄ adū-  
sitatib⁹ creditur: in eo pot⁹ robo-  
ratur et in eo magis acuitur i quo  
putatur ob tūdi. **A** passionibus ei  
ac sustentatione paciētia diū nul-  
lus ignorat. **I**deo cōstat paciēte  
p̄nunciari neminē posse nisi eum  
qui vniuersa q̄ sibi fuerūt irroga-

ta absq̄ indignatione tolerauerit.  
**E**t ideo nō imerito ita a salomo-  
ne laudatur melior est patiens vi-  
ro forti et qui cōtinet irā eo qui ca-  
piet urbē. **E**t iterū longanimis  
enī vir nimius in p̄uētia. pusil-  
lanimis autē insipiens est. **C**um  
ergo quis viduus iniuria iracūdie  
igne succenditur: non causa p̄ci-  
eius acerbitas illate p̄tūmelie ex-  
tisse credenda est sed pot⁹ mani-  
festatio infirmitatis occulte secun-  
dū illā parabolā saluatoris quam  
de duab⁹ domib⁹ ponit. vnam q̄  
fundata erat sup̄a petrā et aliam  
que sup̄ arenam. Quib⁹ equalit̄  
diat pluuiarū ac fluminū vel tem-  
pestatum turbines irruisse. sed il-  
lā que in petre soliditate fundata  
nichil penitus detramenti ex illa  
tam violenta collisione sensisse. q̄  
vero in arenarū pendula mobilita-  
te cōstructa est statim fuisse collap-  
sam. Quā utiq̄ apparet non ap-  
tēta corruisse quia ymbriū vel tor-  
rentū inundatione pulsata: sed q̄a  
super arenā impudētē cōstructa  
est. Non enī in hoc differt a pec-  
catore vir sanctus quia non fini-  
lit et ipse tēptatur: sed quia hic  
etia magna impugnatione nō vi-  
atur ille autē etiā parua tēptatio-  
ne superatur. Neq̄ enī esset ve-  
diximus iusti aliam laudabilis  
fortitudo si vinceret intemptatus  
cum utiq̄ locum victorie habere  
nō posset absq̄ adūsitae tēptaminū  
**B**at⁹ enī vir q̄ suffret tēptationē



quia cū probat⁹ fuerit acāpiet co  
ronam vite quā repromisit deus di  
ligentib⁹ se. **S**edm apostolū quo  
q; paulū virtus nō ī oīo atq; de  
licijs; sed ī infirmitate perficitur.  
**E**cce enim inquit scilicet de⁹ ihe  
remie dedi te hodie ī ciuitate mu  
nitam. et ī colūpnā ferream et  
ī murū creum sup omne terram  
et regib⁹ iuda pīnāpibus eius et  
sacerdotib⁹ et omni populo terre.  
et belligerabunt adūsum te et non  
pūalebūt. quia ego tecum sum ut  
etiam te dīat dñs omnipotens  
Caplū de amūq; tam

**H**uius ergo pācie volo  
vobis duo saltem exēpla  
pponere. vnū religiose ci  
uis cā femine q; pācie vīutem  
tanta auditate secuta est; ut nō  
solum temptationū nō vitaret ī  
tursus sed eā occasione molesti  
arum sibi met pāuaret quib⁹ ste  
quētiū instigata nō cederet. **H**ec  
namq; cū alexandrie cōmoraret  
essetq; non obscuris ceta maiori  
bus. atq; ī domo que sibi fuerat  
a patribus derelicta religiose dñō  
desecraret; veniens ad beate memo  
rie episcopū athanasīū. pābatur  
ut aliqua sibi alenda viduā dare  
que ex ecclesiasticis sūptibus pascē  
batur. **E**t ut petiōne ipius vbi⁹  
expmān⁹. tā michi inquit aliq  
de sororibus quā repaussem. **D**a  
rectos ergo cū laudasset ppositū  
femine qd eā ad op⁹ misericordi  
e vidisset esse promissimā; iussit

ex omnib⁹ eligi viduam que et ho  
nestate morū et grauitate ac disci  
plina omnib⁹ pferretur. ne forte  
desideriū largitatis pāpēt vicio  
vinceretur. et que mercedem quere  
ret ī egena. dampnū fidei pāu⁹  
eius morib⁹ offensa pateret. **C**ui  
cū domū abducente omnib⁹ deserui  
ret obsequijs virtutem modēstie  
eius ac lenitatē experta videns  
se ab ipsa momentē singulis gra  
tiam actione p offīcio humani  
tatis honorari; post dies paucos  
ad memoratū reuētur sacerdotem  
**R**ogauit inquit ut ī dāri  
pāperet quam ego resicerem et cui  
morigeris famularet obsequijs.  
**C**umq; ille necdum ppositum fe  
mine ac desiderū intelligens esti  
masset petitionē eius dissimulati  
one ppositi fuisse neglectam; cau  
sasq; moe illius nō absq; animi sui  
cōmōtione perquirit; pānus ag  
nouiss; honestiorem ei ceteris vidu  
am deputatā; occulte pcepit ut  
ea illi q; esset cunctis nequior trade  
retur que scilicet ul' iracundia vel  
rixis ul' vinolentia seu vīositate  
atq; eā vanitate cunctas quib⁹  
hec vicia dominaretur excederet.  
**Q**uā tam multo facilius iuentā  
sibiq; traditam domū habere cepis  
set. atq; eadem ei diligentia qua  
pōzi illi vidue ul' etiam studiosi⁹  
ministraret; hoc solum ab ea p tā  
tis obsequijs reapiebat gratie ut  
indignis iugiter afficeret iurij⁹  
conuicijs q; ab ea expbatioib⁹



cōtinuis vexaretur obiaente ei et  
 maledias obtreccationib9 increpā  
 te. eo q se non ad refrigeriū sed po  
 ti9 ad cruciatū et contumeliā ab e  
 piscopo poposcisset magis se de re  
 quie ad laborē q de labore trāstu  
 lisset ad requiem. Cum ergo assi  
 duitas iurgiorū eo vñ pūperet  
 vt ne ab iūctatione qte manū p  
 cap mulier seperaret: illa at humi  
 lioris obsequiū igeminaret offiaa  
 non furentē vincere renitendo sed se  
 metipsā humiliter subiacendo disce  
 bat vt multimodis indignitatib9  
 lacessita obiurgantis insaniā huā  
 nitatis mansuetudine deliniret.  
 Quib9 ad plenū exerati9 con  
 firmata pfectamq virtutē de sice  
 rate patiente cōsecuta: ad memo  
 ratū sacerdotem tam p electionis  
 illius iudiciū q etiam p beneficio  
 exeritationis sue grāas relatiū  
 prexit eo q scdm desiderii suū  
 tantē magistrā ei patientie dignis  
 simam puidisset. cuius iurij9 iu  
 gib9 us vt quodā palestine oleo toti  
 die roborata ad sūmam animi pa  
 cientiā pueniret. tantē inquiring  
 dedisti michi quā repausē. Nam il  
 la prior suis me poaus honorabat  
 ac refrigerabat obsequi9. Hec de  
 sexu muliebri dixisse sufficiat vt cō  
 memoratiōe hac nō solū edificē  
 mur: verūeciam cōfundamur. qui  
 patientiā nisi fuerim9 ad feratū  
 morem retrusi in caueas cellulatū  
 tenere non possumus.

## Capitulum de amūquintū

**N**unc aliud abbatis pas  
 nuci9 pandamus exem  
 plū qui in illius insignis  
 et ubiqz predicabil scithiotice he  
 remi in qua nunc presbit est scere  
 tis tanto studio semper incedit vt  
 ei ceteri anachorite bubali cognomē  
 indiderint eo q igenito vt ita dix  
 erim desiderio solitudinis semper  
 habitatione gauderet. Itaqz cum  
 tante in pueriā sua esset virtutē  
 et grāe vt etiam predari ac sum  
 mi id temporis viri grauitatē ei9  
 et immobilem cōstanciā mirantē  
 eumqz licet minor esset etate pro  
 virtutum tamen merito seniorib9  
 exequarent suoqz ordm ducerent  
 insecundum: liuor ille qui aduer  
 sum ioseph patriarchā fraternos  
 quondā animos instigauit quēdā  
 de numero statū edas zeli igne  
 succendit qui nūc quodā ac maui  
 la pulchritudinem eius cupiēs de  
 formare: hoc genus malignita  
 tis ex cogitat vt pro oportunita  
 te temporis caperet cū pafnutius  
 ad ecclesiam die dominica procef  
 surus abesset a cella in quam fur  
 tim irruens codicem suū inter  
 eius plectas quas de palmarum  
 folijs solebat intexere latenter ab  
 scondit ac de cōannata factione se  
 curus ipc quoqz velut pure ac sim  
 pliās pscientie ad ecclesiam venit



Cumq; celebrata omnis fuisset ex  
more solemnitas: qzela scō yfido  
ro qui ante hūc eundēq; pafnutiū  
eiusq; hēmi pfbie fuit: coram  
cūctis fratrib9 detulit. afferens si  
bi codicē de cella furto fuisse subla  
tū. Cūq; eius qzimonia ita cūcto  
rum fratru pāpueq; pfbiteri ani  
mos pmouisset ut quid pzīmū sus  
picaretur quidue decerneret nō ha  
berent: sūma cūctis amiratione p  
culsis de tā inauditi illic facinoris  
nouitate: ille qui rem de tula ē ac  
cusator vzegebat. ut testis i ecd e  
sia omib9 missi electi ubiq; cūcto9  
singillatī fratru cellulas scrutaren  
tur. Quod cū trib9 senioribus a  
pfbitero fuisset iniūctū: vniuerso  
tū cubilia reuoluētes ad extremū  
in pafnutij cellula absconditū codi  
cē inter plectas palmarū q̄s illi si  
mas vocat sicut eū insidiator ocul  
tauerat repperē. Quē cū iqsitores  
cōfestim ad ecclēsiā delatū coram  
omib9 ptulisset: pafnutius licet  
de cōsciētie sue esset sinceritate secu  
rus. tamē velut q̄ furci crimeu ag  
nosceret satisfactioni se totū tradi  
dit: loq; penitētie supplicat postu  
lauit: h̄ verecūdie sue modestieq;  
pfpiciēs ne si maculā furci vbi9  
conaret abluere: insup etiā mēda  
rij notaret. nemine saliz aliud q̄  
id q̄ inuentū fuerat suspicante. Cū  
q; de ecclēsia nō tam mēte deiec  
tus q̄ iudicio dei fides p̄tinus ab  
cessisset: p̄fusis i orōne iugit lacri  
mis triplicatib9 ieiunijs sūma se c

tā in cōspectu h̄im mentis h̄i mi  
litate pstravit. Sed cū duab9 fer  
me ebdomadib9 ita se omi contriti  
one carnis ac spūs subicasset. ut  
die sabbati ul dominico nō ad pā  
piendam cōmunionē sacram. s; ad  
p̄sternendum se in limen ecclēsie  
atq; ad veniā suppliciter postulan  
tā matutin9 accurreret: nequaquā  
passus est eum occultorum omni  
um testis et cognitor vl a se am  
plius p̄teri. ul ab alijs infamari.  
Nam qd ille inuentor sceleris rei  
sue fur impbus laudis aliene cal  
lidus infamator nullo hominū tes  
te cōmiserat: p̄ diabolū qui ipius  
crimine fuerat icentor publicauit.  
Acceptus namq; diuissimo demo  
ne cūctas facionis occulte patese  
at isidiar. criminacionūq; ac frau  
dium idem fuit p̄ditor qui conuē  
tor. Ita aut spū illo imundo gra  
uiter diuq; vexatus est: ut ne ora  
tionib9 quidem sanctorū illic cōsis  
tenā qui diuinorū carismatū me  
rito demonijs impabant potuerit  
emundari. s; ne ipius quidem yfido  
ri pfbiteri grā singularē crudelissi  
mū ab eo exduferit vexatorē. cui  
tanta erat v̄tus domini largitate  
collata: ut ne usq; ad limina quicū  
eius quisquā arrepti9 qui tardi  
us sanaretur aliquāto p̄duct9 sit  
cristo hanc adolescenti pafnuā  
gloriam reseruāte ut illius tantū  
orationibus cui insidiatus fueras  
purgetur. et cui9 laudi aliquid  
inuidus inuicatus decerpē se posse



crediderat: eius nomē p̄damās  
et delicti sui veniā et finē supplicij  
p̄sentis acciperet. Hec ergo ille in  
adolescētia sua future indolis iā  
tūc indiā p̄figurās. lineas quas  
dā perfectionis illius q̄ erat matu-  
ritate augenda adhuc in annis pu-  
erilib9 designauit. **P**igitur ad  
culmē virtutū eius volumus pue-  
nire: talia nobis exordiorū funda-  
mina iacienda sunt. **Ca. Lvi.**

**D**uplex sane ad narratio-  
nē huius facti causa me  
cōpulit. Primum ut hanc  
immobilitatē viri p̄stantiāq; pensā-  
tes quanto minoribus q̄ ille est  
appetitū inimici ipugnamur insi-  
dijs: tātē maiore trāquillitatis  
atq; pacētie sumam9 affectum.  
Deinde ut firma diffinitione tene-  
am9 a temptationū p̄cellis. ipug-  
nationib9 diaboli tutos nos esse  
non posse. si omē p̄sidiū pacien-  
cie nostre oēm9q; fiducia non inte-  
rioris nostri hominis viribus. sed  
in cellule claustris aut in solitudie  
recessu sanctorūq; cōsortio ul' cuius  
q̄ extra nos sit rei p̄sidio col-  
lochemus. **N**isi enī mentē nostrā  
virtute p̄tectionis sue ille firma-  
uerit qui in euangelio ait regnū  
dei intra vos est: frustra aerei hos-  
tis insidias aut auxilio cohabitā-  
tium hominū vincere. aut localib9  
spacijs dedinare. aut munitione  
rectorū excludere posse nos credi9  
**N**am cū hec ōnia sancto p̄fuiti-  
o non deessēt: tamē impugnatō

nis aditum aduersus eū tēptatō-  
inuenire potuit. neq; illū nequissi-  
mū spiritū septa parietū aut here-  
mi solitudo: aut tot in illa congre-  
gatioe sanctorū merita repulerūt  
sed quia dei sanctus famulus non  
in hys q̄ extēseas sunt sed in ip-  
sū occultorū oīm iudicem sp̄s sui  
cordis isperat: tātē ipugnatōis  
machinis nequa9 potuit q̄moue-  
ri. **E**t eōtra ille quē ad tantū fū-  
nus p̄cipitauit inuidia nōne et so-  
litudinis beneficiō et munitione re-  
motioris habitaculi et beati p̄sita-  
ri abbatis atq; p̄siteri aliorūq;  
sanctorū cōsortia fruebatur: et tū-  
quia eū sup̄ arenā reperit turbo di-  
abolicus non solū impexit ei9 re-  
tūciā subuertie habitaculū. **N**on  
ergo quietē nostram extrinsecus  
inquiramus nec opitulari vicijs  
impadētie nostre alienā putemus  
posse pacētiā. **D**icit enī regnū dei  
itra nos est ita et inimici hominis  
domestia eius. **N**emo enī in magis  
q̄ sensus meus qui michi est vere  
intimus domesticus aduersat. **E**t  
idcirco si fuerim9 sollicit: ab insi-  
dis hostibus ledi minime poter9  
**U**bi enī nobis nostri domestici nō  
aduersantur: ibi et regnū dei trā-  
quillitate mentis acquirit. **N**am  
si rationem diligenter discutias  
ledī ab homine q̄us malignante  
nō poterō: si ipse impasficus aduer-  
sus me corde non d iudicem. **P**i  
autem ledor non est viāqum ipug-  
natōis aliene. sed ipacētie mee



Sicut enim quis ac solidus abus  
 sano utilis vita pruitiosus ē egro  
 tanti; non autē ledere sumentē po  
 test nisi ei ad nocendū vires adie  
 rent papientis infirmitas. Si vn  
 q̄ ergo similis inter fratres fuit  
 oborta tēptatio; nequaquā a cursu  
 tēquillitatis excussi blasphemus  
 seculariū obretationib⁹ aditū re  
 ferem⁹ nec puerfos atq; execrabi  
 les quoq; scōz vīroz numero in  
 fertos latitare miremur; quia dū  
 in huius seculi area paulamur ac  
 q̄ conterimur. necesse est etiā pale  
 as igni ppetuo deputādas inter  
 electissia stumēta miseri. Deniq;  
 si vel satan inter angelos vel iudā  
 inter apostolos. vel nicolaū pra  
 uissime hereseos iuentorē inter di  
 aconos remiscamur electos; hoc  
 quod neq̄ssimi hīes sātoz ordi  
 ni deprehenduntur inserti. mirū  
 esse nō poterit. Nam licet hūc ni  
 colāū quicūq; asserat non illū fuisse  
 q̄ ad op⁹ misterij ab apostolis ē  
 electus; nichilomin⁹ tamē eū de  
 illo discipuloz fuisse numero nega  
 re non possūt. quos oēs tales no  
 bis iuenim⁹. Non ergo tuina illi  
 us supradicti fr̄is qui in illa hēmo  
 tam lugubri lapsus ē casu; neq;  
 illā horribilē maculā quā tā ille in  
 gentibus penitētie lacrimis p⁹ di  
 luit. sed beati pot⁹ p̄finit⁹ nob  
 pponam⁹ exempla; ne subitoe  
 illi⁹ destituamur. cui⁹ antiquū iui  
 die viciū etiā auxit in peius offe  
 tata religio. Sed hui⁹ humilitatē

tota virtute settem⁹. quā n̄ illi q̄es  
 hēmi subito genuit; sed int⁹ hīes  
 acquisita p̄sumauit atq; excoluit  
 solitudo. **Capitulum lvi**

**S**ciendū sane est inuidie  
 morbum diffial⁹ ad me  
 delam quam cetera vicia  
 puenite. Nam eū quem semel ve  
 neni sui peste corripit. pene dixē  
 rim carere remedio. Ipsa namq; ē  
 lues. de qua figuratē diat⁹ p  
 pphetā. Ecce ego mittam vobis  
 serpentes regulos quibus non est  
 incantatio. et mordebūt vos. Rec  
 te igitur a ppheta mortiferis basi  
 liscis venenis morsus inuidie cōpa  
 tur. quā prius ille omnīū veneno  
 rum auctor et p̄ma p̄ et perit⁹  
 peremuit. Nam ante su⁹ quā eius  
 cui inuiderat interemptor; p̄usq;  
 in hominē mortē vici⁹ effunderet  
 ipse se p̄didit. Inuidia enī diaboli  
 mors introiuit in orbem terrarū;  
 imitatur autē eū q̄ sunt ex parte  
 ei⁹. Sicut enī ille qui p̄m⁹ eius  
 de mali peste corrup⁹ est nec me  
 dela penitētie nec fomentū vllius  
 curationis admisit. ita et hī q̄ hī  
 de se patientes morsib⁹ tradide  
 rūt. omnē opē sancti incantatoris ex  
 eludūt. quia cū vtiq; nō culpīs ali  
 orū q̄bus libet sed p̄speitate crucien  
 tur; erubescētes ipsā p̄dere verita  
 te. extrinsec⁹ sibi quasā sup̄fluas  
 et ineptas causas offēsiōis inqui  
 rūt; quātū q̄a omnimodis false sūt  
 vana curatio est cū illud mortiferū  
 viciū quod nō vult p̄dere lateat



In medullis **D**e quibus alibi ille  
sapientissimus cōpetenter expōsit  
**S**i momorderit serpens non in si  
bilo: nō est habūdantia incātato  
ri **I**sti enī sunt tāti morsus quib⁹  
solis sapienāū mediana nō subue  
nit **N**am vsq; adeo inuicibilis est  
ista pniāes: vt blandimētis ex  
asperetur. infletur obsequiis. mu  
neribus irretitur quia vt idē salo  
mon ait nichil sustinet zel⁹ **Q**uā  
to enim amplius aliū aut humi  
litate subiectione aut patientie v  
tute aut munificētie laude pfectit  
tāto ille maioribus inuidie stimu  
lis incātatur. qui nō nisi ruina aut  
morte eius cui inuidet concupiscit  
**D**eniq; illozū vndeā patriarcha  
rū zelus intantū nulla inorij scie  
subiectione potuit deliniri. vt de  
hys scriptura cōmemoret. **I**nuide  
bat autē ei fratres sui eo q; dilige  
ret eū pater suus: et non poterāt  
ei loqui quidq; pasciā donec zel⁹  
eorū qui nulla germani obsequē  
tis atq; subiecti sustinuit blādinē  
ta mortem eius cupiēs vix possit  
vēdicationis fraterne crimine satari  
**C**ūctis ergo vicijs pniāosiorē  
atq; ad purgandū difficiliorē  
esse cōstat inuidiam: que ipsis re  
medijs qbus reliqua extinguitur  
accenditur. **N**am verbi grā qui  
dāpnū sibi illatū dolet: largi  
tatis p̄pensatiōē curat **Q**ui de il  
lata iniuria indignatur: humilita  
tis satisfactiōe placatur **Q**uid il

li faciās qui de hōcipō magis q  
te humiliozē ac benigniozē sentit  
offenditur: quē non ad iracūdiā  
cupiditas que p̄nuo delinatur nō  
iniurie lesio aut amor vālonis ac  
cendit que offiaozū vīnatur blā  
dimentis. sed successus tantū alie  
ne prosperitatis iritat? **Q**uis  
autē est qui se vt satisfaciāt inuicē  
ti a bonis corruere. aut a p̄spens  
alienari. aut calamitate aliqua  
optet inuolui? **Q**ua ppter ne tā  
tū quicqd in nobis vīndū est  
quasi vitali vegetatiōe sancti spi  
ritus animae vno tāto hui⁹ mali  
morsu basiliscus iterimat: diuinū  
cui impossibile nichil est iugit im  
ploremus auxiliū. **C**etera etenī  
venena serpentū id est carnalia  
peccata vel vicia quibus vt cito in  
uoluitur. ita facile expurgat hu  
mana fragilitas habent aliqua  
vulnerum suorū in carne vestigia  
quibus quīs terrenum corpus p  
niāosissime cōtūmescat: tamen si  
thiriacē remediū aut illam saluta  
rū verborum medelam aliq; pi  
tissimus carminū diuinorum incā  
tator admovent. ad perpetuam  
anime mortē pernīces virulenta  
non peruenit **I**nuidie autē quasi  
a regulo serpente effusum virus:  
vitā ipsam religionis ac fidei  
priusq; vulnus in corpus senā  
atur exclusit. **N**on enim aduer  
sus hōminem sed plane aduer  
sus deum blasphem⁹ extollitur:



qui nichil i fratre aliud nisi bonū  
 meritū carpens non hūnis culpā  
 sed dei tantum iudicia reprehendit  
 Nec ergo ē illa sursum germinās  
 amaritudinis radix que se erigens  
 ad supna in contumeliā ipsi9 qui  
 bona hūi cōfert tēdit auctoris Nec  
 quēq̃ moueat quod de9 missū se  
 serpentes regulos qui eos quorū  
 cūmib9 offēditur mōdeat p̃mi  
 natur Nam licet certū sit deū auc  
 torē inuidie esse non posse: equū  
 tamē et diuino dignū est iudicio  
 ut dū bona data humilib9 conseru  
 tur et supbis ac reprobis denegan  
 tur: eos qui scdm apostolū tradi  
 in reprobu sensū meretur quasi ab  
 ipso missa patiat et cōsumat iui  
 dia. scdm illud Ipsi me ad emula  
 tionē irritauerūt in non deū. et e  
 go ad emulationē inducā illos in  
 non gentē Hac beat9 piamon de  
 sideriū nostrū q̃ de p̃mus cenobi9  
 scolis ad scdm anachreseeos gra  
 dū tendere ceperam9 disputatioē  
 arctius inflamauit Nam p̃moz  
 dia solitarie cōmorationis cui9 sci  
 entia postea sum9 sathū plen9 as  
 seuti ipso p̃mū ibuente p̃cipim9

**¶** Explicat collatio abbatis pia  
mon de trib9 generib9 mōchpzi

**¶** Inapiūt capitula collatiois ab  
bate iohānis

**¶** De cenobio abbate pauli et pa  
 tientia cuiusdam fratris **¶**

**¶** De humilitate abbate iohānis  
 et interrogatione nostra **¶**

**¶** Responso abbate iohannis cur  
 hēmū reliquisset **¶**

**¶** De ṽtute p̃dicti senis quā in  
 anachoretica ep̃ant disciplina **¶**

**¶** De cōmodis heremi **¶**

**¶** De utilitate cenobi9 **¶**

**¶** Interrogatio de cenobi9 vel so  
 litudinis fructu **¶**

**¶** Responso super interrogatione  
 proposita **Caplū** **¶**

**¶** De p̃sumata ac vā p̃fectioē **¶**

**¶** De hīs qui imperfecti hēmū  
 petunt **Caplū** **¶**

**¶** Interrogatio de remedio eoz  
 qui cito de cenobi9 congregatione  
 discesserint **Caplū** **¶**

**¶** Responso quomō solitarius vi  
 tia sua possit agnoscere **¶**

**¶** Interrogatio quomodo sanari  
 possit qui non expurgat̃ vicis so  
 litudinem ingressus sit **¶**

**¶** R̃nsio sup eoz mediā **¶**

**¶** Interrogatio an ita castitas si  
 cut et cet̃e passiones deāt explo  
 rari **Caplū** **¶**

**¶** Responso quibus documentis  
 possit agnosci **Caplū** **¶**

**¶** Explicauit capitula

**¶** Inapit collatio abbate iohānis  
de fine cenobite et heremite

**¶** Inapit capitulū p̃mum



**P**ost dies admo-  
dū paucos maio-  
ris doctrine de si-  
derio p̄trahente  
rursus ad abba-  
tis pauli cenobiū  
summa spiritus alacritate p̄xi-  
m9. Vbi licet plus q̄ ducentorū  
fratrum numerus moraretur: in  
honore tamē solempnitatē que id  
tēporis agebatur infinita de alijs  
quoq; cenobijs mōchozū turba cō-  
fluxerat. Nam p̄oris abbatib; qui  
eīcē cenobio p̄erat āniversaria de-  
positio solempnitē celebrabat. Cu-  
ius cōuentus idarco faciū9 men-  
tionem vt p̄ciētia cuiusdā fratris  
que sub p̄fēca totius cōgregatio-  
nis huius immobili eius dāuit le-  
nitatē: breuiter p̄stringamus. Nā  
licet alias opis huius tendat intē-  
tio. vt scilicet abbatib; iohib; qui de  
relicta hēmo. illi se cenobio sūma  
humilitatis virtute sub dīderat p̄-  
feram9 eloquia: nequaquā tam pu-  
tamus absurdū si absq; vlla cōui-  
sione verborū magna vt credim9  
studiosis quib; virtutū edificati-  
o cōferatur. In ingenti itaq; atrio  
subdiuali illa mōchozū multitudi-  
ne p̄ duodenariū numerū distinc-  
tis ordinib; p̄sidente. cū quidā fra-  
ter susceptū ferculū paulo tardius  
intuliss; sub occasione illius tardita-  
tis p̄dicat9 abbas paul9 q̄ intē tur-  
bas mistrantiū fratru solliate dis-  
curabat erecta manu palma eum  
sub omniū p̄ussit intuitu ita vt so-

nitus etiam aduersariozū vel lon-  
gius cōsistentium curibus resalta-  
ret. Hoc autē ab eo idarco factum  
est: vt cunctis qui aderāt iuuenis  
p̄ciētia patefaceret. et omēs qui  
interfuisset tali spectaculo modē  
tie erudiretur exemplo. **Q**uod matu-  
ro autē id seniore fecerit cōsilio: res  
p̄bauit. Nam memorabilis pati-  
entia iuuenis tanta id animi leni-  
tate suscepit: vt non modo null9  
ex ore eius sermo prolapsus. ul  
temissimū murmur tanta labio-  
rum agitatione signatum. sed ne  
ipsa quidē oris modē sua atq; tē-  
quillitas aut color saltem quātū  
lūamq; mutatus. **Q**uod factum nō  
solum nobis qui nup̄ de syrie mo-  
nasterio venientes patientie hui9  
virtutē tam euidentibus p̄p̄era-  
mus exemplis: sed etiam cunctis  
qui exptes nō erāt talium studio  
tum ita mirum fuit. vt eā sum-  
mis viris p̄cipua per hoc factum  
cōferretur instructio. **Q**uod scilicet ei-  
am si p̄ciētia eius correptio p̄ci-  
na non mouerat. ne spectaculum  
quidē tante multitudinis vllō vul-  
tū ipsius turbis tinxisset indicio

#### Capitulum secundum

**I**n hoc itaq; cenobio  
repperimus antiquissi-  
mū senem nomine io-  
hannem: cuius verba patet et hu-  
militatē qua scis omib; p̄minēbat  
nequaquā silentio p̄terita cōsum9



scientes eū hac maxime pfectioe  
 dignisse: que cum sit virtutū oīm  
 mater ac totius spiritualis structure  
 solidissimū fundamentū. a nris pei-  
 tus exulat institutis. Unde nō mi-  
 tū ē nec ad illozū sublimitatē nos  
 posse cōscendere: qui nō dicā m usq;  
 ad senectā nō possum⁹ pmanere  
 sub cenobiū disciplina. sed vix biē  
 nio subiectionis iugum sustinē qte  
 ti ad psumptionē noxie libertatē  
 p̄tinus euolam⁹: cū tamē ipso il-  
 lo paruo tēpe nō scdm illā distric-  
 tionis regulā sed p nri arbitrii li-  
 bertate. ut aiq; seniores subiamur  
 igitur ut non patietur fructū ediscē  
 sed tēpus adipiscēde licēte expec-  
 tare videamur. Hunc igitur senē cū  
 i abbate pauli cenobio vidissem⁹  
 etatē p̄mū et grām viri qua eāt p̄-  
 ditus amirari: dimisso i terrā vul-  
 tu p̄cari cepim⁹. ut nobis pandē  
 dignaretur q̄ ob causā relicta here-  
 mi libertate et illa p̄fessione subli-  
 mi. qua eū p̄e ceteris eiusdē vite  
 viciis fama celebrauerat: cenobiū  
 iugū subire maluisset. Ille velut i  
 patrem se anachoreticē discipline ⁊  
 sublimitate tate p̄feciōis idignū  
 ad iuniorū scolas reūisse dicebat  
 si tamē vel ipsozū instituta scdm p̄-  
 fessionis meritū posset implere. C⁹  
 p̄fessionis humilitatē cū refraga-  
 tio nre de p̄catis excluderet: ad  
 extremū ita exorsus est. iij  
**A**nachoreticā disciplinam  
 quā me deseruisse mira-  
 mini non solū nō respuo

nec refuto: sed tota potius venerati-  
 one p̄lector atq; suscipio. In qua  
 post triginta ānos quos i cenobiū  
 cōgregatioe trāsiera: ita alios vi-  
 ginti explese me gaudeo. ut intē  
 illos q̄ eā vel mediocriter appete-  
 bant non vsq; itaq; segnite deno-  
 taret. Sed qz de gustata ei⁹ puri-  
 tas sollicitudinē interdū carnaliū  
 rerū interpolata fordebat: reuertē-  
 re ad cenobiū cōmodi⁹ visū est. ⁊  
 ut p̄mptior arcepti planioris p̄po-  
 siti cōsumatio seq̄retur et min⁹ es-  
 set de p̄supte sublimioris p̄fessi-  
 onis difficultas ⁊ periculū. Meli⁹ nō  
 enī est deuotū in minorib⁹ q̄ ite-  
 uotū in maiorib⁹ p̄fessionib⁹ iue-  
 niri. Et idcirco si quid elatius im-  
 mo liberius fortasse p̄tulero q̄so  
 ut nō iactātie vitio sed edificatio-  
 nis nostre de p̄mptū studio cōse-  
 tis. quia vob̄ tā studiosē q̄rentib⁹  
 nichil de veritate xp̄istimo subtra-  
 hendū. Arbitror enī instructionis  
 vobis aliquid posse cōferri: si pau-  
 lis p̄t humilitate deposita simpli-  
 cit̄ oīē p̄positi mei patefecero veri-  
 tatē. Cōfido enī qz nec apud vos  
 de libertate dictozū cenotomic no-  
 tā neq; apud cōsciētā meā subp̄s-  
 sione veritatē quoddā mētacū cri-  
 men inueniā. Capitū iij  
**S**i quis igitur sciret hē mi-  
 delectatus obliuioni tra-  
 dē potuit hūana cōfortia  
 ac scdm ihēmā dicere et diē h̄is  
 non desideravi tu sis: ego quoq;  
 id domino sua gratia largiēte vel



affectu vel certe assequi ad nisi  
 fuisse me fateor Itaque pio dni nri  
 munere memini me i huiusmodi cap-  
 tu frequenter excessu. ut obliuiscer  
 me sarana corporee fragilita-  
 tis indutu. menteqz mea ita omis  
 exteriores sensus subito respuisse  
 et a cunctis materialib9 rebus omi-  
 modis exulasse. ut neqz oculi mei  
 neqz aures mee pprio fungeretur  
 officio Et ita diuinis meditatio-  
 nib9 ac spualib9 theorijs anim9  
 replebatur : ut sepe ad vesperam  
 abū me pcepisse nescire. ac sequē-  
 ti die de hesternā absolutōne ieiū-  
 niū penit9 dubitare. Ob quā etiā  
 causā septē dierū ab9. hpc est septē  
 paximatiozū paria sequestrati in p-  
 cerio id ē admanuensi sporta die  
 sabbati reponuntur. ut refectio pter-  
 missa nō lateat Quia cōsuetudine  
 illi9 quoqz obliuionis error exclu-  
 ditur. ut expletū ebdomade cursū  
 ac solēpnitatē diei ipsi9 reuolutā  
 finitus panū numerus festiuitatisqz  
 diei sacre et cōgregatōnis solēpni-  
 tas solitariū latere nō possit. Quia  
 si etiā hunc ordinē ille quē predixi-  
 mus mētis excess9 forte turbauit  
 nichilomi9 cotidiani opis mod9  
 dierū numerū significans arceat ex-  
 corē Et ut ceteras hēmi virtutes  
 silentio pretermittā : non enim ē  
 nobis de earum numerositate ac  
 multitudie. sed de solitudinis atqz  
 cenobij sine tractandū. causas po-  
 ti9 ob quas illam deserere maluerū  
 quas etiā vos agnoscere volu-

istis breuiter explicabo : Quēstio-  
 nes quos cūmemorau solitudinis  
 fructus quibus e diuerso sublimi-  
 oribus meritis dixerim postponen-  
 dos : breui oratione perstringā

### Capitulum quintum

**Q**uamdiu igitur caritas  
 eozū qui in hēmo tunc te-  
 poris morabatur liberta-  
 tem nobis largiendo diffusiorē  
 solitudinis vastitatē largita est q̄  
 diu maioribus remoti secretis fre-  
 quētissime in celestes illos capi-  
 ebamur excessus. nec tanta visita-  
 tiū statum irruens multitudo pa-  
 rāde huānitatis necessitate sensus  
 nrōs indigentū curarum dissesio-  
 nib9 aggrauabat : solitudinis pla-  
 ne trāquilla secreta et illā conuer-  
 sationem angelice beatitudinis cō-  
 parandam insatiabili desiderio ac  
 toto animi ardore sectatus sum.  
 Sed cum maior ut dixi numer9  
 fructum habitationem illius soli-  
 tudinis cepisset expetere. et coan-  
 gustata vastioris heremi libertate  
 non modo ignē illū diuine glōria  
 tionis frigesceat fecisset. sed etiam  
 multimodis mentē carnalium re-  
 tū viciulis impediret : elegi hui9  
 discipline utrumqz implere pro-  
 positum. q̄ in illa tam sublimi p-  
 fessione carnalium necessitatum  
 prouisione corpore : ut si nichil  
 illa libertas ac spiritalis de-  
 negatur excessus : abiecta ta-



tamē crastine diei penit? sollicitu  
dine euangelia me p̄cepti cōsuma  
tio cōsolatur et id qđ nuchi de illa  
theoretica s̄blimitate s̄trahit hac  
obedientie subiectione p̄setur. Mi  
serū nāq; est cuiuslibet arte ac stu  
dij disciplina quēpiam p̄fiteri. et  
ad p̄fectionē ei9 minime puenire

**Q**uāobzē **Caplū vi**  
q̄tis nūc in hac cōuersati  
one p̄stuar 2 modis: bz  
iuter explicabo. Vos utrū illa soli  
tudis lucra hys beneficijs valeāt  
cōpensari: digesta narratio p̄pen  
dit: p̄ quā etiā hoc p̄baē possibile  
est utrū fastidio an de s̄derio solita  
rie illi9 puritatis hys maluerim  
tenobis angustijs wartai. In hac  
igitur cōuersatione diurni operis  
nulla prouisio venditionis vel cō  
emptiois nulla distensio non an  
nu panis inuictibilis cura non  
sollicitudo temporalium rerū qua nō  
cōtū p̄p̄is s̄ etiā multarū adue  
nientū vsib9 necessaria p̄paratur  
Postremo nulla arrogancia lau  
dis huāne: que imūdiōr hys om  
nib9 in cōspectu dei etiā magnos  
hēmi labores frequēter euacuat.  
Verū ut in illa anachoetia disci  
plina illos elationū spūaliū fluc  
tus 2 exiabilis cenodoxie picula  
p̄terea: ad h̄ generale cūctorū pō  
dus id est comunem p̄andi viatus  
sollicitudinē reuertamur. Que eo  
vsq; mensurā nō dicā illius antiq̄  
distractionis excessit que vsum olei  
penitus nescibat: sed ne hac q̄tē

nostri tēporis remissione cepit esse  
cōtenta. in qua uno olei sextario i  
tūq; lēticale modio adueniētū  
vsibus p̄pato. totius refecionis a  
nue explebat officia: ita ut dupli  
cato nūc ac triplicato modo neces  
sitas viciu al' vix queat expediri  
Et in tantū apud nonnullos vis  
noxie hui9 remissionis iaceuit: ut  
aceto muricq; p̄mixtē non illam  
vnā olei admiscēt guttā quā p̄re  
decessores nū qui heremi iſtituta  
maiori abstinentie v̄tute sc̄ctati sūe  
repellēde tantū cenodoxie grā iſtil  
lare cōsueuerāt: sed infūgentes e  
gripiacū p̄ salib9 caseu plus olei  
q̄ necesse est sup̄fundant. et inter  
duos abos p̄pria suauitate distā  
tes. q̄ singillatū diūsoq; tēpe mo  
nachos reficē iocundissime potuiss̄  
sent: sub vni9 saporis oblectatōe  
papiat. In tē sane hec aiectesis  
id est materialū rerū possessio su  
pereruit: ut sagum quoq; qđ absq̄  
verecūdia referre non possū. sub ob  
tatu huānitatis ac susceptiois h9  
anachorite i suis habē cellul' cepe  
rit. Ut illa p̄terea q̄b9 attonita  
aia ac spūalibus theorijs sēper  
infēta sp̄ciali9 inq̄uatur cōcur9  
scilicet statū. susceptiois quoq; ac  
deductiois officia. mutuas visita  
tiones. diūsarūq; cōfabulationū  
atq; occupationū int̄minabilē cu  
rā. quatū etiā illo tēpore quo hec  
videtur i p̄dimenta cessare: tamē  
aim consuetudinarie inq̄etudinis  
assiduitate suspēsū expectatio ip̄a



distendit. Atq; ita fit ut anachor-  
tescos illa libertas huiusmodi  
neribus impedita ad illā cordis i-  
effabilem alacritate pedito non  
pueniat ascensu: ac fructū hēmi-  
tic p̄fessionis amittat. Qui si in  
in aggregatione nūc atq; i turbis  
posito fuerit denegatus: saltē qui  
es anime cordisq; trāquillitas ab  
ōnibus occupationib9 absoluta n̄  
deeat. Que nisi illis quoq; qui in  
solitudine cōmorantur p̄sio fuerit  
labores quietē anachor̄tescos susci-  
piant: fructu vero ipsi fraudabū-  
tur qui non nisi quēta mentē sta-  
bilitate cōquirunt. Postremo etiā  
si nichil in cōnobio cōstituto ab il-  
la puritate cordis aliqd fuerit im-  
minutū: ero solius euāgelii p̄cep-  
ti cōpensationē cōtentus. q̄ certū ē  
ōnibus illis heremi fructibus nō  
posse postponi: ut scilicet de crastino  
nichil cogitem. et vsq; ad finē sub-  
iectus abbati illū aliquatenus vi-  
deat emulari. de quo dicitur. Hu-  
milauit semetipsū fact9 obediēs  
vsq; ad mortē: merereq; illius ver-  
bis humiliter dicere. quia nō veni  
facere voluntatem meā sed volūta-  
tem eius qui misit me patris.

#### Capitulū septimū

**O**ermanus Quia te vtri-  
usq; p̄fessionis non quem  
admodū multos p̄zina-  
pia tantūmodo contigisse. sed ip-  
sa fastigia ascendisse manifestum  
est: quisnam cōnobite quis here-  
mitē sic finis optamus agnoscere

Nulli nāq; dulciū est neminē de  
hīs vel fidelius posse vel plenius  
disputare: q̄ illū qui vtramq; p̄-  
fectionem longo vsu et magistra-  
experientia consecutus. meritū ca-  
tum finemq; veridica potest insin-  
are doctrina.

#### Capitulū octauū

**I**ohānes Vnū eundem  
q; hūmānum in vtrāq; p̄-  
fessione p̄fectum esse non  
posse absolute p̄nunciare p̄tuisse  
nisi me paucorū admodū cetera  
ret exemplū. Magnū siquidē est  
in qualibet eorū cōsummatū quē  
piam reperiri. q̄tō magis ad plē-  
nū vtramq; p̄ficere arduū ac pe-  
ne dixē hūmāni impossibilē esse p̄-  
spiciū est. Quod tamē si quando  
q; puenerit. nō statim ad genera-  
lē formulā referri potest. Non enī  
a parte minima id est de p̄fitecāti-  
one paucorū sed de hīs q̄ multo  
tū p̄mū oīm subiacēt facultati v-  
niūsalis ē regula p̄ponenda. Si  
qua vō cōtissime atq; a paucissis  
optinent. ac possibilitatē vīs vīe-  
tutis excedūt: velut supra additio-  
nē hūmāne fragilitatis naturāq;  
p̄cessa a p̄ceptis sunt generalib9  
sequestrata: nec tam p̄ exempla  
q̄ p̄ miraculo p̄fecta. Volzē id  
qd̄ inq̄rit. scdm̄ medicitatē sen-  
sus mei breuiter intinabo finis q̄  
de cōnobite est oēs suas mortifica-  
te et crucifigē volūtaates: ac scdm̄  
euāgelii p̄fectionis salutē mā-  
datum. nichil de crastino cogitare



Quā pfectionē p̄sus a nemine ni  
si a cenobita impleri posse certissi  
mū est. Quē virū ysaias p̄pheta  
describēs: ita b̄ficat atq; collau  
dit. **¶** Si autēns a sabbato p̄cē tu  
um facere voluntatē tuā in die scō  
meo. et glōzificaueris eū dū non  
facis vias tuas. et nō inuenitur vo  
lūtas tua vt loquaris sermonē:  
tūc delectaberis sup̄ dominū et sus  
tollā te sup̄ altitudinē terre: et aba  
bo te hēditate iacob p̄ris tui. **¶** Os  
enī domini locutū ē. **¶** Heremite re  
co p̄fectio est. exutā mētē a cūctis  
habere terrenis: eamq; q̄tū huā  
na inbeallitas sinie viuere cū xp̄o  
Quē virū iheremias p̄pheta des  
cribens: beatus inquit vir qui tu  
lit iugum ab adoleſcentia sua: se  
debit solitarius et tacebit qz lingua  
ur se sup̄ se. **¶** Psalmista quoq; **¶** Vi  
milis fact⁹ sū pellicano solitudis  
vigilauit et factus sū sicut passer v  
nicus intacto. **¶** Ad hunc igitur finē  
quē vniū cuiusq; p̄fessionis esse p̄  
dicim⁹ nisi eorū vterq; puenierit.  
frustra et ille cenobij et iste anacho  
rescos expetit disciplinā. **¶** Reuter  
enī virtutē sue p̄fessionis impleuit  
**¶** Ed hoc **¶** Cplm̄ ix  
meritū hē. id est non inte  
gra et i oib⁹ consummata  
p̄fectio. sed pars p̄fectionis est hā  
ta est ergo et pauāssimis dono dei  
cōcessa p̄fectio. **¶** Is etenī vere et nō  
ex p̄te p̄fect⁹ est: qui et in heremo  
squalorē solitudinis. et in cenobio  
infirmittates statū equali magna

nimitate sustentat. **¶** Et ideo in v  
traq; p̄fessioē p̄ omnia cōsumatū  
inuenire diffiale est quia nec ana  
chorita a thekosinen id est cōtemp  
tum ac p̄uationem materialium  
rerū. nec cenobita theroetici ad in  
tegrū potest assequi puritatē. **¶** Licet  
vtrūq; abbate moysē p̄fecte. atq;  
pasnūtū. duosq; macharios noue  
rim possedisse. qui ita erāt i vtra  
q; p̄fessione p̄fecti. ut cum ultra  
oēs hēmi accolas secretētes insaci  
abiliter secreto solitudinis pasceren  
tur quātū in ipsis erat nequaq; i  
quiretēt huāna cōsortia. tamē ita  
frequentia ac fragilitates ad se p̄  
currētū sustinebant. ut cū ad eos  
visitationis vel p̄fect⁹ grā innume  
ra statū multitudo cōflueret. tam  
iugem pene susceptionis inq̄tudi  
nē immobili patientia tolerātes.  
nichil aliud vel didicisse ul̄ exercui  
isse dñi vite sue tēpore crederetur  
q̄ ut cōmunib⁹ tantū aduenienti  
ū officijs deseruiret. ita vt apud  
cūctos esset ambiguū i qua potis  
simū p̄fessione eorūde esset maior  
industria: id est vtrū in illa hēmi  
tica puritate. an in ista cōuersatōe  
cōmuni magnanimitas eorū mūa  
bilius optaretur. **¶** Cplm̄ x

**¶** Olent autē nonnulli ita  
diuturno silētio solitudinis  
cōferari ut p̄sus hōim p̄  
sortia phoerescant. et cū vel paulu  
lū a secreti sui solitudinis itatuenien  
te fratru visitatiōe dicefferint. no  
tabili mētis angore et euidentib⁹



pusillanimitatis indicijs estuare.  
 Quod vel maxime hys euenire cō  
 suevit: qui non pfecte in cenobijs  
 instituti nec excoctis prioribus vi  
 cijs. ad solitaria se vitam immatu  
 ro desiderio transtulerunt. Qui in  
 utraq; pte imperfecti semp ac fragi  
 les: quocūq; aura cōmotionis im  
 pulerit inclinantur. Nam quēad  
 modū cōsortio vel interpellatione  
 fratū impatienter exestuant: ita  
 in solitudine 2sistentes eius ipsi  
 quod expectant silentij non ferunt  
 vastitatem: quippe qui ne ipsam  
 quidem rationem norūt cuius cau  
 sa desiderari vel expecti debeat soli  
 tudo. sed hanc esse virtutis ac p  
 fessionis istius existimant sūnam  
 ut fratrum cōsortia dedinantes.  
 humanos tantūmodo refugiat ac  
 detestentur aspectus. *Fi.*

**O** Eermanus. Quo e ergo  
 vel nobis vel ceteris qui  
 eiusdem fragilitatis atq;  
 miserie sunt remedio poterit subue  
 nir: qui cenobialibus disciplinis  
 tenuiter instituti. ante expulsionē  
 omnium viciorum habitationem  
 solitudinis cepim9 affectare? *U*  
 quo pacto impeturbate mentis con  
 stantiam et immobilem paciētie  
 poterimus apprehendere firmita  
 tem: qui ipsas quodāmodo scolas  
 et exercitatiois huius palestram  
 in qua ad plenū erudiri ac perfici  
 prinapia nostra debuerant intem  
 pestiue intermissa cenobiū cōuersa  
 tione derelinquim9? Qualiter ex

go nunc solitarie cōmorantes per  
 fectionem longanimitatis ac paci  
 entie consequemur: vel quēadmo  
 dum has sibi inesse vel deesse vir  
 tutes exploratrix internozum mo  
 tuū conscientia deprehendit? *N*e  
 forte quia ab hominum cōsortio  
 segregati. nullis eorūdem irritati  
 onibus puocamur: quadam falsa  
 estimatione decepti tranquillitate  
 nos mentis immobilem possidere  
 credamus. *Capitlm duodecimū*

**I**ohannes. In veritate q  
 rentib9 medianam reme  
 dia curationum ab illo re  
 tissimo animarum medico deesse  
 nō possunt: hys p̄sertim qui va  
 litudines suas nō despectando aut  
 negligendo cōtempserunt. nec vul  
 nerum suorum picula celauerunt.  
 aut medelam penitentie p̄ccati mē  
 te respuerunt: sed pro languorib9  
 ignorantie vel errore vel necessita  
 te cōstrictis. humili et tandem cau  
 ta ad celestem medicam mente cō  
 fugerunt. Ideoq; nosse debem9 q  
 si ad solitudinem vel ad abdita  
 loca nondum curatis vicijs secreta  
 mus: effectus eorum tantūmodo  
 reprimuntur non extinguuntur affec  
 tus. Latitat enim intra nos imo  
 etiā serpit radix omnīū que ex  
 tirpata non fuerat peccatorū quā  
 adhuc in nobis viuere hys indici  
 is deprehēdim9. Verbi gratia cū  
 in solitudine cōstituti aduentū fra  
 trum vel breuissimā eorū moram  
 cū quadā estuātē animi anxietate



155

suscipiam⁹: in esse adhuc i nobis  
 diuassimum ipaēntie fomitem  
 nouerim⁹. Cū vero cuius q̄ stat⁹  
 speramus aduentū. si eo p̄ necessi  
 tate aliqua paululū forsitan demo  
 rāte v̄l tāta indignatio nimiam  
 eius culpauerit tarditatē et men  
 te nrām imodice expectatiois solli  
 citudo turbauerit: ire atq; tristitiae  
 manifeste in nobis viāa residē cō  
 scientie nostre p̄bauit examē. Itē  
 si fratres vel codicē ad legendū vel  
 qualibet aliā ad utēdū specie pos  
 tulante. aut nos illius petitiō con  
 tristauerit. aut illū negatio nrā rep  
 pulerit: dubiū non est nos adhuc  
 auaricie seu philargirie laq̄is p̄pe  
 di. Quod si recordationē semine  
 nobis v̄l cogitatio subita v̄l sacre  
 series lectionis attulerit. et in ea  
 quādā nos senserimus titillatione  
 pulsatos: sciam⁹ necdū extingui  
 in mēbris nostris fornicatiois ar  
 dore. Si vero de cōpatione distric  
 tionis nostre ⁊ remissionis aliene  
 vel tenuissima mente nostrā temp  
 tauerit elatio: certū est nos dica  
 supbie peste corruptos. Cū hec ex  
 go viāorū in corde nostro de p̄hen  
 derim⁹ indiāa: manifeste agnosca  
 m⁹ nobis non affectū sed effectū  
 de esse peccati. Que utiq; passioēs  
 si nos quādoq; cōuersationi miscu  
 erimus humane: p̄tin⁹ de cauer  
 nis nostrorū sensuū p̄cedentes p  
 bant se nō tunc primū cū erupint  
 nasci: sed tunc demū quia diu la  
 tuerint publicari. Et ita vniūscui

iusq; vicij radices iesse de fixas cer  
 tis idicijs etiā solitari⁹ de p̄zehen  
 dit: quib⁹ puritatē suā non hōibus  
 ostentare. sed illius cōspectui inui  
 olatam studueit exhibere quē late  
 re omnia cordis archana non pos  
 sunt. Capitulū de amūterciū

**O**erman⁹ Argumenta q̄  
 b⁹ infirmitatū indiāa col  
 ligunt. et rationē discer  
 nendū egritudinū id est quo pac  
 to viāa que celantur in nobis va  
 leant de p̄hendi: luade satis apte  
 qz p̄cepimus. Omnia siquidē coti  
 diana experiētia ac diuturnis co  
 gitationū nostratū motib⁹. ita vt  
 dicta sunt intuemur. Dup est igitē  
 vt quēadmodū p̄batioēs causeqz  
 morborū euidentissima nobis rati  
 one patefacte sunt: ita etiā curati  
 onū metela mōstretur. Nulli nāz  
 dubiū est illū posse rectissime de re  
 medijs malariū valitudinū dispu  
 tate: qui eorum prius causas at  
 qz origines egrotantiū cōscientia  
 attestāte de p̄henderit. Itaq; licet  
 doctrina beatitudinis tue vulnerū  
 nostroū archana nudauerit: quo  
 fit vt sperare etiā de remedijs ali  
 quid audeamus quia tam euīdēs  
 declaratio morbi spem remediij pol  
 licetur: tamē quia primū vt ais  
 in cōgregationib⁹ maiū salutis ac  
 quiratur. ⁊ sani in solitudine esse  
 non possunt. nisi quos prius cenobio  
 rū mediāa sanauerit: p̄nāo  
 sa cursū desperatione cōadim⁹.  
 ne forte qui imperfecte cenobium



reliquimille. nequidquid iam in here  
mo pfecti esse valeamus. **T**ui.

**O**hānes De morboꝝ su  
oꝝ curatione sollicitis. re  
mediū salutare deesse nō  
poterit. Et i dāro eorū modo quo  
vniuscuiusq; vicij dephendūtur in  
dica: etiā remedia sunt querenda.  
Nam quēadmodū solitarij hu  
mane cōversationis viā dixim⁹  
nō deesse: ita virtutū studia et in  
strumenta sanitatū oībus etiā ab  
humana cōversatione discretē pos  
se suppetere nō negamus. Cum se  
igitur impatientie sue ire pturba  
tionibus mārari illis que supra  
ostendim⁹ indicij vni⁹ quib⁹ dep  
hendit: cōtrarij semetipsū obiec  
tionibus semp exerceat. et ppositē  
sibi multimodis iniuriarū dispen  
diorū generibus velut ab alio sibi  
met irrogatis assuefaciat mētē su  
am in omnibus que inferre impo  
bitas potest pfecta humilitate suc  
cūbere: atq; aspera sibi queq; et in  
tolerabilia frequenter opponens  
q̄ta eis occurrere debeat lenitate  
omni iugiter cordis p̄tione me  
ditetur. Et ita respiciens ad illas  
sanctorū omniū siue ipsius domini  
passiones: vniuersa non solū cōui  
aorū sed etiā penarū genera infe  
riora meritis suis esse p̄nūciāns  
ad omnem se dolorū tolerāciā p̄pa  
rabit. Cūq; aliquādo ad cētus fra  
trū aliqua fuerit inuitatione reuo  
catus: qđ nō potest nō vel raro e  
tiā discretissimis heremi accolis

p̄uenire si mētē suā etiā p leuib⁹  
quib⁹ rebus dep̄e hēderet tanta  
cōscientia fuisse cōmotam: vt qui  
tam occultorū motū seuerissim⁹  
censor mox sibi illa durissima inui  
riarū genera quib⁹ ad p̄fectam  
tolerantiā semetipsū cotidianis  
meditationibus exercebat exp̄o  
bret: atq; ita se obiurgans et in  
crepās alloquatur. Tu ne es ille  
bone vir: qui te dum in illa solitu  
dinis tue exercēs palestra omnia  
supaturum mala constantissime p̄  
sumebas: qui dudum cum tibi nō  
solum sumas cōuiātorū acerbita  
tes. verumetiā intolerantia sup  
plia ipse pponeres. satis validū  
atq; ad omnes p̄cellas immobile  
te credebas? Quomodo inuita il  
la patientia tua. leuissimi verbi p  
lusione p̄fossa est. quomodo domū  
tuam supra illam solidissimam pe  
tram tanta vt tibi videbatur mole  
constructam. leuis aura cōmouit?  
Vbi est illud qđ inani fiducia bel  
lum in pace desiderans p̄odama  
bas. paratus sum et non sum tur  
batus. et cum propheta sepe dixisti  
proba me domine et tempta me.  
vze renes meos et cor meum: et  
p̄ba me dñe et scito cor meum. in  
terroga me et cōfice semitas me  
as. et vide si via iniquitatis in me  
est? Quomodo ingentē certamīs ap  
paratum exigua hostis vmbra con  
trahit? Tali g semetipsū p̄m at  
onis animadūsiōe p̄dempnās.  
iultam animi sui cōmōtūcūlam



esse non finat. **B**artioze carne su  
am ieiunij ac vigiliarum correptione  
castigans ac iugibus continentie pe  
nis culpa sue mobilitatis excua  
ans. id quod ad plenum excoquere  
in cenobij quiesatione debuerat.  
in solitudine constitutus. hoc excra  
tationis igne consumat. Illud sane  
ad optinentiam iugem ac stabilem pa  
tientiam constanter atque immobiliter est  
tenendum. non licere nobis quibus le  
ge diuina non solum vltio iniuriarum sed  
etiam memoria prohibet. cuiuslibet  
detrimenti vel irritationis obsequium  
ad iracundiam commoueri. Quod enim  
grauis anime potest euenire dispen  
dium. quod ut per commotionis subita  
cecitatem. vel atque eterni luminis  
claritate priuata. ab illis qui mi  
tis et humilis corde est contemplatio  
ne discedat. Quid rogo periculosius  
quid de deformis. quod ut quis hunc  
tate iudicium et regulam atque discipli  
nam recte discretiois amittat. et ea  
sanis ac sobrius propter. que ne te  
muletus quidem quis ac sensu indi  
gens veniabiliter admississet. Hec  
ergo et cetera huiusmodi similia tetra me  
ta si quis propter. non solum vniu  
ersa capnoza genera. sed etiam iniuriarum ac  
que penarum quecumque possunt a crude  
lissimis interrogari facili sustentatione  
despicit. nichil dispensiosius iracun  
dia. nec periculosius tranquillitate animi  
ac perpetua cordis sui iudicis puri  
tate. Ob quod non solum carnalium sed etiam  
illarum que spirituales videntur re  
rum spernenda sunt commoda. si alias

acquiri vel perfici nisi cum huiusmodi tranqui  
litate perturbatio non possit. **E**x

**O**ermanus. Dicitur cetorum  
vulnerum id est ire. tristitie  
vel impatientie. per obsecratio  
nem petrarum rerum medela morsua  
ta est. ita etiam contra spiritum forni  
cationis. quod curatiois genus nos  
oporteat adhibere volumus edoceri.  
id est utrum etiam concupiscentie ignis  
propositus. sicut illic maioribus irri  
tationis augmentis possit extingu  
i. Quod satis castitati credi esse petra  
rum. si non solum exaggeretur in no  
bis libidis incontinua. sed ut pretere  
unte mentis oculo perstruantur.

**I**ohannes. **Ca. Xvi**  
Questionem que etiam tace  
tibus vobis. narrationem  
nostram fuerit. si cuiura sagax interroga  
tio vestra peruenit. et idcirco efficaciter  
ea sensibus vestris concipiendum esse non  
abigo quinque institutionem nostram  
a carne vestra precessit ingenium. Hinc la  
bore etiam cuiuslibet questionis dilua  
tatur obscuritas. cum absolutionem  
eius anticipas inquisitio quod ducta  
est antecedit. Itaque remediis quod  
illoz. que supra diximus vicioz  
non solum nichil officium. verum etiam  
multum conferunt humana consortia. Na  
sequetia impatientie sue crebrius  
patefacta. quanto magis assiduam supa  
tis dolore concupiscentie intulerint  
tanta velociore laborantibus conferunt  
sanitatem. Ob quod etiam in solitudi  
ne consistens cum irritationum fomes  
atque materia ab hominibus non possit



exurgere tñ caritē ināta mēta de  
bemus eāam de industria ttracta  
re. vt aduersus eam iugi cogitati  
onū colluctatione pugnanti9 no  
bis medela p̄mptior cōferat. **Cō**  
tra spiritū vero fornicationis : di  
uersa ratio. ⁊ dispar est causa. **Nā**  
quēadmodum corpori vsus libidi  
nis carnis vicinitas : ita eāā mē  
ti memoria ei9 est penitus subtra  
henda. **Patet** ei p̄uiciōsū est adhuc  
infirmis egriss pectoribus. vñ te  
nuissimā t̄cordationē hui9 ad pas  
siois mittere : ita vt nōnunq̄ eis  
eāā sub t̄cordatione sanctatū seina  
tum. vel sub sacre lectionis histori  
a. noxie titillationis stimulus ex  
atetur. **Cuius** causa seniores nū  
huiusmodi lectiones sub presenti  
a iuniorum solent cōsultissime pre  
terire. **Nunc** perfectissimis quibus  
q̄ et summo affectu iā castimonie q̄  
summatis : p̄bationes quibus ex  
aminare se valeant. deesse nō pos  
sunt. quibus p̄fectissima cordis in  
tegritas. incorrupto conscientie in  
dicio cōprobetur. **Erit** ergo cōsum  
matissimo vico similis hīs que  
supra dicta sunt eāam super hac  
passioē probatio sui. scilicet vt qui  
se radices morbi huius penitus iā  
extirpasse cognouerit : exploran  
de si volet grāa castitatis interdū  
eāam aliquā exploratricē sui ina  
ginē possit admittere. **Ceterū** ab  
hīs qui adhuc minus firmi atq̄  
perfecti sunt hanc examinationē  
nullatenus cōuenit usurpari : vt

cōiunctionem femineam et palpa  
tionem quodammodo teneram ac  
mollem corde pertractent. **Erit**  
enim eis magis noxia q̄ salubris  
**Qd** enim experimentum huiusce  
modi hominibus potest in hac rati  
one suppetere. vbi et i experimento  
ipsum est qd vitatur et in ipsa ex  
plorazione discimē. **Cum** ergo  
perfectissima quis virtute fundat9  
ad illecebra blandientium cogita  
tionum nullum mentis assensum  
nullam cōmotionem carnis in se  
deprehenderit exatari : certissima  
punitatis sue capiet doamētā. ita  
vt ad hāc se firmitatem punitatis  
exercens castitatis atq̄ incorrup  
tionis bonum non solum mente  
possideat : sed eāam si corporale  
femine attactum causa cuiuscūq̄  
vt solet necessitatis attulerit passi  
onis sensum penitus ignoret. **Hic**  
abbas iohannes cum hōre none  
refectionem imminere sensisset. col  
lationem conduxit

**¶** Expliat collatio abbatis iohā  
nis

**¶** Incipiunt capitula collationis  
abbatis pinuphi

**¶** De abbatis pinuphi humili  
tate et eius tē latebra

**¶** De aduentu nostro ad abbate  
pinuphiū Capitlm scdm

**¶** Interrogatio de penitentie si  
ne ac satisfactionis indicio



**R**esponsio de humilitate interroga-  
tionis nostre **Capitulum iij**

**D**e modo penitentie et indulgen-  
tie documento **Capitulum v**

**I**nterrogatio an emiscenda sint  
p[er] cordis copunctio[n]e p[er] a vi

**R**esponsio quousq[ue] anterior[um] ac-  
tuum recordatio sit h[ab]enda vij

**D**e diuisis p[ri]ncipalib[us] v[er]is viij

**Q**uod vtilis sit p[er]fectio obliuio  
peccati **Capitulum nonu[m]**

**Q**uod flagitioru[m] recordatio sit  
vitanda x

**D**e satisfactionis indicio et ab-  
olutione p[re]teritoru[m] criminu[m] xi

**I**n quo t[em]poraliter sit agenda pe-  
nitentia et i[n] q[uo] fine h[ab]ere n[on] possit xij

**E**xplianunt capitula

**I**n apit collatio abbatis pinu-  
phij de penitentie fine et satisfactio-  
ne **Capitulum p[ri]mu[m]**

**P**roclari ac singu-  
laris viri abba-  
tis pynuphij de  
fine penitentie p[er]  
cepta dicitur.  
magna materie

ptem michi videor amputare: si  
humilitatis eius laude qua[m] in q[ui]n-  
to institutionu[m] libro qui est sup[er] in-  
stituendis renuntiacionibus titula-  
tus. breui sermone p[er]strinxi lecto-  
ris fastidio c[on]sulens hic silentio p[er]-  
termittam. cu[m] p[er]fectim multi illi[us] o-  
pusculi noticiam non habentes. in  
hanc possint incurrere lectione[m]. et  
omnis dictoru[m] vailet auctoritas si

dicentis meritu[m] subtrahatur **H**ic  
siquide[m] cu[m] haud longe a panephy-  
si egipti vt illic dictum est ciuitate  
abbas et p[re]sbyter ingenti senobio  
p[re]sideret. tantoq[ue] eu[m] in omni illa  
pauca virtutu[m] suaru[m] atq[ue] signo-  
ru[m] gloria sublimasset vt sibi ia[m] vi-  
deretur retributione laudis huma-  
ne laboru[m] suoru[m] recepisse mercede[m].  
timens ne sibi specialiter inuisa po-  
pularis fauoris inanis fructu[m]  
p[ri]mi euacuaret eterni: occulte mo-  
nasteriu[m] suu[m] fugiens ad itima ta-  
bentiu[m] monachoru[m] secreta co[n]te-  
dit **U**bi non heremi solitudinem  
no[n] singularis vite securitate[m]. qua[m]  
etiam ip[s]e quiq[ue] labore[m] obedi-  
entie in cenobijs non ferentes super-  
ba nonnu[m]q[ue] p[re]sumptione sectantur.  
s[ed] celeberrimo p[re]celegit cenobio  
subiugari. **U**bi tamen ne v[er]o ha-  
bitus sui p[er]deretur indicio: idut[ur]  
veste seculari m[ul]tis vt illic moris  
est diebus lacrimas p[er] foribus ex-  
cubauit. atq[ue] ad o[mn]i genia p[ro]u-  
lut[ur]: post diuturna fastidia co[m]muni  
qui ad explorandu[m] eius desideriu[m]  
in vltima eum iam etate velut pa-  
uis egestate co[m]pulsu[m]. no[n] sincere il-  
lius p[ro]positi sanctitate[m] expetisse di-  
cebat: tante vt suscipe[re] obtinuit.  
**U**bi adolefcenti aucta[m] s[an]c[t]i qui ortu[m]  
suscepat excolendu[m] i[n] adminiculu[m]  
deputatus. cu[m] non solu[m] omnia q[ue]  
ante p[ro]positus impasset. vel que in  
iuncti opis cura possebat cu[m] admi-  
ratione tam sancte humilitatis i[m]-  
pletet. veru[m]q[ue] quedam necessaria



opera que propter horem sui a  
reteris vitabantur ita furtiuo per  
noctem labore perficeret. ut dilu  
culo omnis illa congregatio tam u  
tilium operum ammirans ignora  
ret auctorem. Cumq; ita trienniu  
ferme illic gaudens desideratis ta  
miuriose subiectionis laborib9 ex  
egisset: accidit ut quidam frater  
eidem cognitus ex illis unde ille  
discesserat egipti partibus adueni  
ret. Qui dum de indumentorum  
eius atq; officij uilitate promp  
tissime cognitionis familiaritatem di  
u hesitans cohiberet: post explo  
rationem manifestissimam ad ei9  
genua prouolutus primum stupo  
rem fratribus cunctis de hinc pro  
dito etiam nomine quod apud il  
los quoq; precipue sanctitatis fama  
vulgauerat: etiam dolorem com  
punctionis inuassit. q; scilicet tan  
ti meriti ac sacerdotij uirum tam  
iniuriolis operibus deputassent.  
Ad postq; flens uertim et dia  
bolice insidie quasi grauem prodi  
tionis sue imputans causa ad mo  
nasterium suum hnozifica fratru  
custodia ambiente perductus est.  
exiguo illic tempore demoratus  
uersus offensus est ipsis hnozis  
sui ac primatus obsequijs ac fur  
tim conscendens nauim ad pales  
tinam syrie prouinciam transma  
auit. Vbi uelut inapiens atq; no  
uius in illo quo nos degebam9  
monasterij receptus habitaculo.  
in nostra cellula ab abbate precep

tus est comanere. Sz nec illic qui  
dem diu uirtutis eius merita la  
tere potuerunt. Nam simili prodi  
tione detectus. atq; ad monasteri  
um suum cum ingenti hnozifica  
tia ac laude reuocatus: tandem  
qd erat esse compulsus est.

#### Capitulum secundum

**I**gitur cu post non longu  
tempus nos quoq; egipti  
tum petere sancte instituti  
onis desiderium copulisset: sum  
mo eum affectu ac desiderio per  
quirentes tanta eius sumus grada  
atq; humanitate suscepti. ut  
nos tanq; pristinos singellitas ca  
am cellule sue qua in extrema ce  
ti parte constituerat honore hos  
pitio. Vbi cum satis ardua atq;  
preelsa cuidam fratri monasterij  
regula subeunti coram omnibus in  
sinari fratribus precepta tradidis  
set: que in quarto ut prediximus  
institutionum libro quanta potui  
breuitate complex9 sum: tam inco  
prehensibilia nobis tanq; inuasi  
ta vere abrenunciationis culmina  
uidebantur ut nullomodo illuc hu  
militatem nostram crederem9 pos  
se conscendere. Igitur de speratio  
ne deiecti et ipso etiam uultu inti  
mam cogitationum amaritudine  
non celantes: ad beatum senem sa  
tis anxia mente reuocimus. Cui  
protinus causam tante mesitudi  
nis inquirenti: abba germanus  
grauiter ingemiscens ita respon  
dit Capitulum tertium



**Q**uanto magnificatio at  
qz sublimior incognite no  
bis sermo doctrine tue it  
arduū p̄cellissime renuntiationis  
aguit. et quasi remota oculoꝝ nos  
troꝝ caligine cōditū celo eius cul  
men ostendit: tāto maiore despe  
ratiois mole dep̄mimur. Immeſi  
tate siquidē eius cum exiguitate  
nostrā viriū metiētes. et nimia  
obiectione ignauie nr̄e cū infinita  
virtute ostense celsitudie cōferētes  
paruitate nr̄am nō solū ad illā nō  
posse p̄ficere. verū etiā ab eo quod  
est de f̄icere posse. sentim⁹. Nā pon  
deribus nimie desperationis opp̄s  
si. quodāmodo de infinis ad inferio  
ra plabimur. Vnū p̄inde ac singu  
lare p̄sidii metale nr̄is potest con  
ferri vulnerib⁹: vt de sine penitē  
tie et maxime de satisfactiois indi  
cio aliqua discam⁹. vt certi de re  
missione p̄cedentū delictōꝝ. possi  
mus etiā ad cōscēdēta fastigia p̄  
dicte p̄fectionis animari. iii

**P**ynuphius. Delector qui  
de m̄ admodum copiosis  
humilitatē vestre fructib⁹  
quos etiā cellule illi⁹ quondā ha  
bitatione susceptis: nō inuidiosa  
estimatione p̄spexi valdeqz cōgau  
dio. quia id qd a nobis oīm xp̄ia  
noꝝ infinis sola for̄sita verborū  
libertate p̄cipitur: tanta amura ti  
one suscepistis. vt ea si non fallos  
hauri segnius q̄ a nobis dicta sūt  
impleatis. Cūqz sicut memini labo  
re op̄is vestri pene dictōꝝ nostroꝝ

exequitur industria: ita meritū  
vestre virtutis occultat: tanq̄ si  
nulla ad uos eorū que cotidie ex  
ercetis aura pueniret. Sed quia  
idipm̄ sūma laude dignissimū est  
q̄ velut adhuc iudes incognita  
esse vobis ista sanctorum instituta  
testamini: id quod a nobis sedu  
lo postulatis breuē vt possum⁹  
cōplectamur. Necesse ē enī vt vl  
tra possibilitate nr̄am atqz v̄tute  
antique familiaritatē nr̄e paream⁹  
impio. Itaqz de penitēcie exhorta  
tione vel merito multi nō solū dic  
tis verū etiā scriptis plurima vul  
gaerūt. monstrātes q̄ta eius v  
tilitas. q̄taqz sit gratia: ita vt de  
o p̄teritis fauoribus offenso iāqz  
iustissimā penā p̄ tātis criminib⁹  
inferenti. si diu fas est quodāmodo  
ob̄sistat. et quasi inuiti vt ita dix  
erim dexteram suspendat vltoris.  
Verū hec omnia vobis vel p̄ sa  
pientia naturali. vel p̄ indefesso sa  
crarum studio litterarū ita cognita  
esse non ambigo. vt de hīs p̄ma  
plantatio vestre cōuersationis in  
oleuit. Deniqz nō de penitēcie qua  
litate sed de eius fine ac satisfaci  
onis indicio solliat⁹: id quod ab a  
lijs p̄termissū est sagacissima iter  
rogatione disquiratis. Qua p̄pter  
omni breuitate atqz cōp̄edio p̄po  
sitionis vestre desiderio satisfacere

**P**nitimur. Capl̄m quātū  
Penitēcie plena et p̄fecta  
diffinitio est: vt peccata  
p̄ quibus penitudinē gerim⁹ vel



quibus nostra consciētia remorde-  
tur. nequaquā ulterius admittam?  
**I**ndiciū vero satisfactionis et in-  
dulgentie est: affectus quoque eo-  
rum de nostris cordibus expulisse.  
**N**ouerit enim unusquisque necdum  
se peccatis pristinis absolutum quā  
diu sibi satisfactioni et gemitibus in-  
cumbat. vel illorum que egit vel  
simulium criminum ante oculos y-  
mago precluserit: eorumque non di-  
cam oblectatio sed vel recordatio in-  
festauerit mentis archana. Itaque  
tunc se is qui pro satisfactione per-  
uigilat a criminibus absolutū. ac  
de preteritis admissis veniam per-  
cepisse cognoscat: cum nequaquā cor-  
suum eorūdem viciozum illecebris  
senserit vel ymaginatione perstrin-  
gi. Quāobrem verissimus quidam  
examinator penitentie et index in-  
dulgentie in consciētia residet nos-  
tra: qui absolutionem reatus nos-  
tri ante cognitionis ac iudicii diē  
adhuc nobis in hac carne pmo-  
tibus detegit. et finem satisfactio-  
nis et remissionis gratiam pandit.  
**E**t ut hec eadē que dicta sūt signi-  
ficantius exprimantur: tūc demū  
preterita nobis viciozum cōtagia  
emissa credenda sunt: cum fuerint  
de corde nostro presentium volup-  
tatum desideria pariter passionēz  
depulse. **Capitulum sextum**

**O**ermanus. Et vnde no-  
bis gigni poterit humili-  
ationis illa sancta saluta-  
riū compunctio. que ex persona pe-

nitētē ita describitur. peccatū me-  
um cognitum tibi feci et iniusticiā  
meam non operui: dixi pronūcia-  
bo aduersum me iniusticiā me-  
am domino. ut illud quoque quod se-  
quitur efficaciter dicere mereamur:  
et tu remisisti impietatem cordis  
mei. **V**el quomodo in oratione p-  
strati nosmetipsos ad cōfessionis  
lacrimas valebimus excitare: per  
quas delictorum veniam consequi  
mereamur. scādum illud laudabo  
per singulas noctes lectum meum  
lacrimis meis stratum meum riga-  
bo: si peccatorū nostrorū memori-  
am de nostris cordibus extirpā-  
mā iubemur cōtrario tenacit-  
udine dicere domino et iniquitati  
tuā tū nō recordabor tu vērō memē-  
to. **O**b quā rem nō solū opans re-  
uerētiā orās ad pātrē meorū recor-  
dationē mentē meā de industria re-  
uocare cōtendo: ut ad humilitatē  
verā et cōtritionē cordis efficacius  
inductus. audeam dicere cū pro-  
pheta **V**ide humilitatē meā et la-  
borē meū: et dimitte omnia peccā-  
ta mea. **Capitulum septimum**

**P**ynuphius. **I**nterrogatio  
vestra ut supra iā dictum  
est non de penitentie quali-  
tate sed de eius fine pposita est et  
de satisfactionis indicio: ad quā  
cōgrue ut arbitror cōsequenterque  
responsū est. **C**eterū hoc quod de re-  
cordatione peccatorum dixistis.  
utile satis ac necessarium est. sed  
adhuc agentibus penitentiam.



ut ai iungi pectoris sui cōfusioe p  
clament. qm iniquitate mea ego  
cognosco. et pām meū cōtra me ē  
semp: illud eā et cogitabo p pe  
rato meo. Dū ergo agim⁹ penite  
tiā et adhuc viatorū actū reor  
tatione morde mur: necessariū est  
de ignē cōscienāe nre obortus ex  
pessioe culpe lacrimatū imber ex  
tinguat. Cū vero anq̃ in hac hu  
militate cordis et spūs cōtitione  
desiro atqz in labore et gemitu p  
durati hōz recordatio fuerit p̃sopi  
ta: et cōscienāe sp̃ma de mīdullis  
anime grā dei miseretis euulsa cer  
tū est eū ad satisfactiois finē atqz  
indulgēcie meita puenisse et ab u  
niūsoz criminū labe purgatum.  
Ad quā tñ obliuionē nō alias p  
uenitur: nisi p obliuionē vi  
torū atqz affectuum p̃sinorum.  
et perfectam cordis atqz ite gram  
puritate. Quā sine dubio null⁹ eo  
tū qui p ignauā suā cōtemptū vi  
tia sua purgare neglexit affe  
tur: nisi qui gemit⁹ atqz suspia  
mesta iugitate cōtinuans. oēm soz  
diū p̃sinatū exorere labē: et  
vute animi atqz ope p̃clamaue  
rit ad dñm. delatū meū cognitū  
tibi feci. et iniusticiā meā non ope  
tur: et fuerunt michi lacrimae mee  
panes die ac nocte. ut cōsequēter  
audire mereatur. Quiescat vox tu  
a a plozatu. et oculi tui a lacrimis  
qua est merces cpi tuo ait dñs  
Et illud quoqz similē ad eum voce  
domini dirigit. Deleui vt nubes

iniquitates tuas: et quasi nebulam  
pāa tua. Et iterū Ego sū qui de  
leo iniquitates tuas ppter me. et  
peccatorū tuorū iam non recorda  
bor. Et ita a funiculis peccatorū  
suorū qbus vnus q̃s cōstringitur ab  
solutus: dñs ai dñi grārū actioē  
cātabit. Dirupisti vincula mea:  
tibi sacrificabo hostiam laudis.

**P**ost illā nāqz vlti  
genērale baptisimi grām  
et illud p̃ciosissimū mar  
tirij donū qd sanguinis ablutioē  
cōqritur. multi sūt p̃sue fructus p  
quos ad expiationē criminū pue  
ritur. Non enī tantū simplici illo  
penitēcie noīe salus eterna rep  
mittitur: de quo ap̃stolus petr⁹  
penitētiā inq̃ et cōuertimī vt  
deleantur peccata vestra. et iohan  
nes baptista vl̃ ip̃e dñs p̃ iterā  
agite appropiquabit enī regnū ce  
lorū: sed eā p caritatis effectum  
peccatorū moles obruit. Caritas  
enim opit multitudinē peccatorū.  
Similiter eā per elemosinatum  
fructū vulneribus nostris medela  
p̃statur. quia sicut aqua extinguit  
ignē: sic elemosina extinguit pec  
catū. Ita eā et p lacrimatū pfusi  
onē cōquiratur ablutio delictorum.  
Lauro enim p singulas noctes  
lectū meū. lacrimis meis stratum  
meū rigabo. Deniqz subiūgit. os  
tendens non iamiter eas fuisse p  
fusas. Discedite a me omēs qui a  
panini iniquitate: qm exardiuit  
domin⁹ vocē fletus mei. Recnon



per criminum confessionem eorum abolitio  
conceditur. Dixi enim pronuntiabo ad  
uersum me iniusticiam meam domino  
et tu remisisti impietatem peccati  
mei. Et iterum. Narra tu iniqui-  
tates tuas primum ut iustificeris.  
Per afflictionem quoque cordis et  
corporis admissorum scelerum remissi-  
o similiter obtinetur. Nam vide inquit  
humilitatem meam et laborem me-  
um. et dimitte omnia peccata me-  
a. pauperque per emendationem mo-  
rum. Auferte inquit malum cogi-  
tationum vestrarum ab oculis meis.  
quiescite agere puerse. discite bene-  
facere. querite iudicium. subuenite  
oppresso. iudicate pupillo. defendi-  
te viduam. et venite et arguite me  
dicit dominus. Et si fuerint pecca-  
ta vestra ut coruinum. velut nix deal-  
buntur. Si fuerint tuba quasi  
permiculus velut lana alba erunt.  
Interdum etiam intercessionem sanc-  
torum impetratur venia delictorum.  
Qui enim facit fratrem suum pecca-  
re peccatum non ad mortem. petat  
et dabit ei vitam deus peccanti non  
ad mortem. Et iterum. Infirmatur  
quis in vobis. iducat presbiteros  
ecclesie et orent super eum. ungen-  
tes eum oleo in nomine domini. et  
oratio fidei saluabit infirmum et al-  
leuabit eum dominus. et si in peccatis  
sic dimittentur ei. Nonnumquam etiam  
misericordie et fidei merito labores  
excoquitur viciorum. secundum illud per  
misericordiam et fidem purgantur pec-  
cata. Per confessionem plerumque ac salu-

tem eorum qui nostris monitis ac predi-  
catione saluantur. quam qui conuer-  
terentur peccata ab errore vite sue sal-  
uat animam eius a morte. et recipit  
multitudinem peccatorum. Per indul-  
gentiam nichilominus ac remissionem  
nostram ad indulgentiam nostrorum  
facinororum peruenitur. Si enim di-  
miseritis hominibus peccata eorum  
dimittet et vobis pater vester celestis  
peccata vestra. Videte ergo quam  
tos misericordie aditus patefuerit  
clementia saluatoris. ut nemo sa-  
lutem cupiens desperatione fran-  
gatur. cum videat se ad vitam tantis  
remediis inuitari. Si enim per in-  
firmitatem carnis afflictione ieiunio-  
rum abolere te peccata non posse  
causaris nec potes dicere genua mea  
a infirmata sunt a ieiunio. caro  
mea immutata est propter oleum. quam  
antere sicut panem manducabam.  
et poculum meum cum fletu miscebam.  
elemosinarum et largitate redime.  
Indigenti si non habes quod impes-  
cas licet nullum ab hac ope neces-  
sitas inopie ac paupertatis exclu-  
dat quandoquidem et illius vidue  
duo tantum era ingentibus diui-  
tum muneribus prestantur. et po-  
talis aque frigide mercedem se  
redditurum dominus repromittit.  
certe absque illis. morum poteris et  
emendatione purgari. Si per  
fectionem virtutum extinctione vi-  
ciorum omnium non potes adipisci  
et sollicitudinem piam erga v-  
tilitatem aliene salutis impendere.



160

**S**i autē idoneū te huic ministerio  
nō esse quereris: opire p̄ca pote  
ris caritatis affectu. In hoc quoq;  
si te fragilē fecerit quelibet mētis  
ignauia: orōne salte atq; interces  
sione sanctorū remedia vulnerib;  
tuis humilitatē affectu. subnixus  
implorea. Postremo quis est qui  
non possit suppliciter dicere. peccā  
meū cognitū tibi feci et iusticiā me  
am non opui. vt per hanc cōfessio  
nem eā illud cōfidenter subiuge  
te mereatur. et tu remisisti impieta  
tem cordis mei. **Q**uod si verecundi  
a retrahente reuelare corā hībus  
cubescis: illi quē latere nō possūt  
cōfiteri ea iugi supplicatione non  
desinas ac dicere. Iniquitatem  
meam ego cognosco et peccatum  
meū p̄tra me est semp tibi soli pec  
caui et malū coram te feci. Qui et  
absq; illius verecūdie publicatiōe  
curare et sine ip̄oproperio p̄ca dona  
re p̄sueuit. Post istd quoq; tā p̄mp  
tū certūq; subsidiū. aliud quoq; fa  
uina dignatio. ipsaq; remediū ope  
nō cōmisit arbitrio: vt indulgē  
tiā nōz scelerū p̄o nōz presuma  
m9 affectu dicētes ei. Dimitte no  
bis debita nrā. sicut et nos dimi  
tim9 debitorib9 nrīs. Quis q̄s igit  
tur ad indulgentiā suorū caminū  
desideat puenire: istis se metipsū  
aptare studeat instrumentis. nec  
obdurati cordis p̄uicacia a remedi  
o salutari fontē tante pietatis au  
tat q̄a etiā si hec ōnia fecerimus:

non erūt p̄donea ad expiationem  
scelerū nōz nisi ea bonitas dei  
clemētiāq; deleuerit. Qui cū reli  
giosi conatus obsequia supplicia men  
te a nobis oblata p̄spexit. exigu  
os puosq; conat9 imēsa liberalita  
te p̄sequitur dīcs. Ego sū ego sū  
qui deleo iniquitates tuas p̄pter  
me: et peccatorū tuorū iā nō recor  
dabor. Ad hūc ergo quē p̄dixim9  
statū quib9 p̄cederit. satisfactiois  
grām cotidianis ieiunijs et mortifi  
caciōe cordis et corpis assequitur  
quia sicut scriptū est sine sanguis  
effusione nō fit remissio. Nec ime  
rito. Caro enī et sanguis. regnū  
dei possidere nō possūt. Et ideo q̄s  
quis ab hui9 sanguinis effusione  
gladiū spūs quod est v̄bū dei vo  
luerit inhibē. absq; dubio illa ihē  
mis p̄phe maledictione plectetur.  
**N**ā maledictus inq̄t qui phibet  
gladiū suū a sanguine. Hic nāq; ē  
gladius q̄ illū noxiū sanguinē q̄  
animatur materia p̄oꝝ salubri  
ter fundēs: quicqd̄ repperit in mē  
bris nrīs carnale. terrenū ve cōcre  
tum resecat et abscidit. et mortifica  
tos vicijs viuē de o et sp̄itualib9  
facit vigere virtutib9. et ita iā nō  
recordatiōe veteris admissi. s̄ spe  
futuroꝝ flere incipiet gaudiorū.  
nec tam de p̄terit malis q̄ de v̄  
tutib9 cogitans bonis. nō ex pecca  
torū merore lacrimas. sed ex eter  
ne illius leticię alacritate p̄fudet.  
atq; obliuiscens ea que postero  
ra sunt id ē carnalia vicia. ad ea



que in ante sunt extendetur hoc est  
spūalia dona atq; vtutes *It.*

**Q**uoniam qđ paulo ante dixi  
isti te etiā de industria pte  
ritoz pccōz memoriam  
retractā. hoc fieri penitus nō opor  
tet. q̄nimo etiā si violēter irrep  
serit. p̄tinus extirpatur. Multum  
nāq; retrahet mentē a cōtemplati  
one puritatis. eius p̄cipue qui in  
solitudine cōmoratur. implicans  
eam sordibus mundi huius. et p̄fa  
cans fetore viciōz. *P*ū enim reco  
lis ea que scđm p̄ncipē seculi hu  
ius per ignorantia siue lasciuia cō  
misisti. vt p̄cedam tibi qđ in hac co  
gitatione posito oblectatio nulla  
subrepat. certe antique putredinis  
vel sola cogitatio necesse est vt te  
tro mentē fetore corrūpat. et sp̄i  
tualem virtutū fragrantiam id est  
suauitatem boni odoris excludat.

#### Capitulū de amū

**Q**uoniam ergo preteritorū me  
moriam viciōz pulsauerit  
sensū. ita ab ea resiliendū est sicut  
refugit vir honestus et grauis si in  
pudice ac p̄catis femine in publi  
co aut colloquiis aut amplexibz  
appetatur qui vtiq; nisi se a cōtac  
tu eius festinus abstraxerit. et vel  
breuissimā moram inhoneste cōsa  
bulationis admiserit etiā si cōsen  
sū impudēte respuat voluptatis  
infamie tamen ac reprehensionis  
notā. cunctozū pretereuntū iudici  
o nō euadet. Ita igitur etiā nos  
oportet cū fuerimus in huiusmodi

cogitationes pestifera remozatioe  
deducti capti ab eozū cōtemplatioe  
discedere. et implere illud qđ in sa  
lomōe p̄cipitur. sed exi iquit noli  
demorari in loco eius. neq; inten  
das oculo tuo in eā. ne videntes  
nos angeli imundis ac turpibus  
captationibz inuolutos nō possint  
de nobis p̄tereuntes dicere. *B*ene  
dictio domini super vos. benedix  
im9 vos in nomine domini. *I*m  
possibile nāq; est mētē bonis cogi  
tationibus imorari. cū p̄ncipale  
cordis ad turpes atq; ad terrenos  
intuitus fuerit deuolutū. *V*era est  
enim illa salomonis sententia. *O*  
culi tui cū viderint alicnā. os tuū  
tūc loquetur praua. et iacebis tan  
qđ in corde maris. et sicut guber  
nator in magna tēpestate. *D*ices  
autē. *F*erierūt me sed nō dolui. et  
deluserūt me. ego autē nesciui. *P*e  
relictis autē nō solū turpibus sed  
etiā terrenis cogitationibz vniuer  
sis. erigēda ē semp ad celestia n̄e  
mētē intentio. scđm soluatoris n̄a  
s̄miam. *V*bi enī ego sū inq̄t. illic et  
miser me9 erit. *V*olet ei sic quē  
accidē vt dū l̄ suos l̄ alioz laps9  
ip̄ioz q̄spia miserat̄ retractat af  
fectu. ip̄e etiā subtilissimū teli volup  
tario p̄stūgat assensu. et ināū sub  
sp̄e pietatē exortū obsceno ac nox  
io sine q̄dudat. *S*ūt enī vie q̄ vītē  
tur h̄ibus recte nouissima at eam  
veient in p̄sūdū inferni. *Q*uā p̄p̄  
studeū ē nobis vt virtutū pot9  
appetitu et desiderio regni celozū



et non huiusmodi viciis recordationibus  
nosmetipsos ad apunitionem lauda-  
bilem prouocemus: quia necesse est  
tandem quicquid pestilētissimum do-  
cet fetoribus profocari: quod iam supra  
eam stare vel cerni eius commouere

**N**oluerit. Capitulum xi  
Queramus autem nos ut se-  
pe diximus. tunc demum per peni-  
tentiam satisfecisse peccatis: cum ipsi  
motus atque affectus per quos peni-  
tenda commisi fuerint de nostris  
cordibus apudati. Quod tamen nul-  
lus obtinere posse se credat: qui non  
prius ipsas causas atque materias  
per quas in illa collapsus est crimina  
omni spiritus seruoce succiderit: ut  
verbi gratia si ad fornicationem vel ad  
ulterius perniciosa seminaui familia-  
ritate collapsus est. summa festinati-  
one etiam ipsam eam vitet aspectum  
Aut certe si per habundantiam vini epu-  
latumque est nimietate succensus: il-  
licite aborum crapula summa discreti-  
one castiget. Et rursum si impietatem  
aut furum aut hominidum aut blas-  
phemia pecuniarum desiderio atque  
amore corruptus incurrit. materi-  
am auaricie illecebre sue deceptio-  
nis abscondat. Si iracundie vicio su-  
perbie passione pellitur arroganti-  
e ipsius fomitis summa humilitatis  
virtute conuellat. Et ita ut vniuersum  
quod peccatum possit extinguere: causa vel  
ocasio per quam vel ob quam admissum  
est debet promittatur. Istos etiam  
curacionum remedium: ad obliuionem  
quoque admissorum criminum sine du-

bio puenire. Capitulum xii

**U**trum ista predicta obliuionis  
definitio super capitalibus  
etiam sit criminum constituta:  
que moysaica quoque lege dampnan-  
tur. Quorum sicut per conuersationem bo-  
nam abiciuntur vel consumuntur affec-  
tus: ita et per penitentiam accipit finem. Cete-  
rum ab istis minutis in quibus septies ius-  
tus cadit ut scriptum est et resurgit: non  
quod deest penitendo. Aut enim per igno-  
rantiam. aut per obliuionem aut per cogita-  
tionem aut per sermonem. aut per obrep-  
tionem. aut per necessitatem. aut per fra-  
gilitatem carnis. singulis diebus. vel  
inuiti. vel volentes. frequenter iure-  
rimus. Pro quibus et dauid orans  
dominum. purificationem atque indulgen-  
tiam de peccatis dicens. Delicta quis in-  
telligit? Ab occultis meis munda  
me domine: et ab alienis parce seruo  
tuo. Et apostolus. Non enim quod volo  
facio bonum: sed quod odi malum hoc a-  
go. Et quibus idem etiam euilans ex-  
clamauit. Infelix ego homo quis  
me liberabit de corpore mortis huius?  
Tanta enim in hiis facilitate tamquam  
naturali lege placemur: ut quicquid tali-  
bet arcuspectione atque custodia ca-  
ueatur: non possint ad plenum ista  
vitari. De istis siquidem vnus disci-  
pulozum quem diligebat ihesus abrupta  
definitione perueniat dicens. Si dix-  
erim quia peccatum non habemus. ipsi  
nos seducamus. et veritas eius non  
est in nobis. Proinde perfectionis  
culmen pertingere cupienti non satis pro-  
deat ad finem penitentiae puenisse id



est ab illiatis tempore: nisi etiā in  
virtutibus illis indefesso cursu se  
metipsū semp extendere quib9 ad  
satisfactionis indicia puenit. Nec  
enī a fetidissimis criminū sordib9  
que ablueret dñs quemq̃ abstinu  
isse sufficiat: nisi etiā illā bonam  
virtutū fragrantiam qua dñs de  
lectatur puritate cordis et aposto  
lice caritatis pfectione possederit.  
Hucusq̃ abbas pynusius de satis  
factionis indicio ac penitencie sine  
differuit Qui licet ut in eius cen  
nobio residere mallems solliato  
precaretur affectu: tamen fama  
scithiotice solitudinis iuitatos cū  
retinere non posset: emisit

**¶** Expliat collatio abbatis pinu  
phy de pnie sine et satisfactioe

**¶** Inapiūt capitula collatiois ab  
batis theone

**¶** Quomodo theonas ad abba  
tem iohannē venerit p̃mum

**¶** Exhortatio abbatis iohis ad  
theonam et ceteros qui cū eo vene  
rant **Caplū scdm**

**¶** De deamari et p̃nuatū ob  
latione **Tercū**

**¶** Qz abraham dauid ceteriq̃ san  
cti legis mandata supgressi fuerint  
**Caplū quartum**

**¶** Qz s̃b grā euangelij agētes su  
perare debeant mandata legalia

**¶** **Caplū quintum**

**¶** Qz euangelij grā sicut p̃fectis  
tribuit regna celoz ita veniabilē  
sustinet infirmos **Dextum**

**¶** Qz in nrā sitū sit p̃tate verum

sub euangelij grā an sub legis reli  
mus tercore cōsistere **Septimū**

**¶** Quēadmodū theonas cōiugē  
suā et ut ipā renūciaret hortatus  
sit **Caplū octauū**

**¶** Quēadmodū nō acquiescente  
uxore sua ad monasteriū peruola  
uerit **Caplū nonū**

**¶** Satisfactio pro eo ne discēdi  
a cōiugib9 stupe videamur **Ex.**

**¶** Inquisitio cur in egipto totis  
dieb9 q̃nquagesime nō ieiunetur  
nec genua in orōne curuēt **Ex.**

**¶** Responsio de natura eozū que  
bona vel mala et media sūt **Ex.**

**¶** Quale bonū sit ieiuniū **Ex.**

**¶** Qz non possit p̃ncipale bonū  
ieiuniū dici **Ex.**

**¶** Qz p̃ncipale bonum non prop  
ter inferius bonum debeat exerce  
ri **Caplū Ex.**

**¶** Quomodo a ceteris bonis p̃nci  
pale discernatur bonū **Ex.**

**¶** De ratione et utilitate ieiunij.

**¶** **Caplū de amū septimū**

**¶** Non semper cōgruum esse ieiu  
nium **Caplū de amū octauū**

**¶** Interrogatio cur totis q̃nqua  
ginta diebus ieiunium resoluatur

**¶** **Caplū de amū nonū**

**¶** Responsio **Vigesimū**

**¶** Interrogatio utrum abstinen  
tia ieiunij relaxata non obsit co  
poris castitati **Vigesimū p̃mū.**

**¶** Responsio de conseruando cōti  
nentie temperamento **Ex.**

**¶** De refectiois tempe atqz mē  
sura **Caplū Ex.**



**I**nterrogatio de diuina obserua-  
 tione quadragesime **xxiiij.**  
**R**esponsio eo qd anni deamas  
 quadragesie ieiuniu refect **xxv**  
**Q**uomodo eam pmissas nras do-  
 mino de beam? offerre **xxvi.**  
**C**ur de diuersor dieu nume-  
 ro. **xlma.** a pleris obseruat **xxviij**  
**Q**uare vocetur **xlma.** **cx.** **xxx.**  
**E**t sex dieb? tmm? ieiunet **xxviij**  
**Q**d pfecti supgrediantur lege  
 quadragesime **Calpm** **xxix**  
**D**e causa et initio **xlme.** **xxx**  
**I**nterrogatio quomodo intelligi  
 debeat quod apls ait peccatu i  
 vobis non dnabitur **xxxi.**  
**R**esponsio de differcia gracie et  
 legalu preceptorum **xxxij.**  
**D**e eo q leuioza sint euange-  
 lii precepta q legis **xxxij.**  
**Q**uadmodu quis probeatur  
 esse sub gracia **Caplm** **xxxiiij**  
**I**nterrogatio cur interdum appen-  
 dius ieiunantes carnalib? ieiuniis  
 accius vrgemur **xxxv**  
**R**esponsio q hec questio future  
 collatioi debeat reseruari **xxxvi**  
**E**xpliaut capitula  
**I**napit collatio abbatis theone  
 de remissione qnquagesie

**P**rius q verba col-  
 lationis huius ha-  
 bita cu sumo viro  
 abbate theone i  
 apiam? euolue-  
 re necessariu teoz  
 ut initium quersionis eius breui  
 sermone ptingam. quia ex hoc vl

meritum viri vel gracia euidentis  
 poterit patere lectori. **H**ic igitur a-  
 dolescens admodu parentu studio  
 impioq? conexus est vinculo con-  
 gali. **N**am du pudicie eius religio-  
 sam sedulitate pspiciunt. et anapite  
 lapsu lubrice detetur etatis? pue-  
 ritudo adolefcentie mot? liato nup-  
 tiaru remedio edide rit. **C**u ergo  
 hic vnius lustru tepus cu coniuge p-  
 egisset? venit ad abbatem iohan-  
 nem qui tunc teporis merito sanc-  
 titatis electus dyaconie preside-  
 bat. **N**on enim ad hunc gradum  
 quilibet ppria voluntate aut am-  
 bitione prouehitur? sed is quem  
 cunctorum seniorum cetus etatis  
 prerogatiua et fidei atq? virtutu  
 testimonio excellentiore omnib?  
 sublimioremq? censuerit. **A**d hunc  
 inq? beatum iohannem cu pie de-  
 uotionis studio. predictus tuc iu-  
 uenis aduenisset de ferene religio-  
 sa muneia inter ceteros possessores  
 qui certatim deas vel pmissas  
 frugum suaru memorato seni de  
 suis substanciis offerebant? vide-  
 retq? eos senex cum multis ad se  
 muneribus cofluisse. et deuotioni  
 eorum viassitudinem aueret repe-  
 sare. cepit eis secundum apostolum  
 spiritualia seminare quorum mete-  
 bat dona carnalia. **D**eniq? ita ser-  
 monem adhortationis instituit

**E**lector quide o filij **iiij.**  
**A**mi pia vestroz muneru  
 largitate. et deuotionem  
 huius oblationis cuius dispensatio



michi credita ē gratia apertor.  
 q̄a fideliter p̄micias vestras ac de  
 cimas indigentū vsib9 p̄futuras  
 velut sacrificiū domino bone suauitatis offert. **H**atū scilicet oblato  
 one plenitudinem fructuū vniuer  
 seqz substantie vestre. ex qua hec do  
 mino delibastis vbertim benedicē  
 da credentes vob9 scdm mādātū illi  
 us sitē multiplicia vbertate bonorū  
 oīm etiā in hoc seculo cumulādos  
**H**onora m̄q̄ dñm de tuis iustis  
 laborib9 et deliba ei de fructibus  
 iusticie tue? ut impleantur h̄zrea  
 tua habūdantia tritici. vmo autē  
 torcularia tua redūdēt. Quā de  
 uotionē fidelit̄ assumētes satote  
 vos legis antiq̄ cōsummasse iusti  
 ciā? sub qua tūc positi et trāsgredi  
 entes eā. reatū inuitabilē incur  
 rebant. et implētes ad p̄fectionis  
 apicem peruenire non poterant

#### Capitulum terciū

**D**Ecime siquidē p̄cepto do  
 mini vsibus leuitarū. ob  
 lationes vero ac p̄micie  
 erant sacerdotib9 cōsecrate. **P**ed  
 p̄miciatū h̄c erat mod9? ut quī  
 quagesima pars vel frugum vel a  
 nimaliū tēpli ul' sacerdotū misterii  
 o p̄beretur. Quē modum tepidior  
 es quiqz infidelit̄ minuētes reli  
 giosiores vero etiā cumulantes.  
 illi ex sexagesima h̄y aut ex quin  
 quagesima fructuū suorū parte p̄  
 debant. **I**usti enim quibus lex non  
 est posita. sic p̄bantur non esse sub  
 lege. ut iusticias legis non solum

implere verum etiā supare cōten  
 dant. sitqz deuotio eorum legali  
 maior imperio. que obseruantiam  
 cumulans p̄ceptorum volunta  
 rie addat ad debita

**C**apitulum quartū  
**T**a namqz et abraham  
 future legis p̄cepta le  
 gimus supergressum. cum supera  
 tis quatuor regibus de spolijs so  
 domorū. que sibi velut victori non  
 immerito debebantur? et quidem  
 rege ipso cuius spolia retulēat sup  
 pliater offerētē nichil penitus ac  
 quiescit attingere sub diuinū noīs  
 testificatione p̄clamans. **E**xten  
 dā manum meam ad deum excelsū  
 qui fecit celum et terram? si a filo  
 subteginis vsqz ad corugiam ca  
 lige accipiam ex omnibus que tu  
 a sunt. **D**ic dauid p̄cepta legis  
 cognoscimus supergressum. qui p̄  
 apiente moyse. ut minimas talio  
 redderetur non solum h̄c non fecit  
 verū etiā dilectione cōplexus est  
 persequentes. et p̄ h̄is domino pi  
 e supplicans etiā lugubriter fleuit  
 et ululatus est interfectos. **I**ta he  
 lyam quoqz et iheremia p̄bamus  
 non fuisse sub lege. qui cū liato vti  
 coniugio absqz reprehensione po  
 tuissent. virgines tamen perseque  
 rare maluerunt. **S**ic elysūm ac te  
 liquos eius tē p̄positi viros moy  
 saica legimus superasse mandata  
**D**e q̄b9 apostol9 ita dicit. **C**ircū  
 tūc i melot̄. in pellib9 capris an  
 gustiati afflicti egētes q̄b9 dign9



nō erat mūdus in solitudinib⁹ et  
tātes et mōtib⁹ et spelūcis ⁊ in ca  
uernis terre. Quid de filiis iona  
tab filij rechab dicā. quos ih̄s mie  
phete offerenti ex p̄cepto dñi vi  
nū ita legim⁹ respōdisse. non bibi  
m⁹ vinū qz ionatab filius rechab  
pater n̄r p̄cepit nobis dicēs. nō bi  
betis vinū vos ⁊ filij vestri vsq; in se  
piternū. ⁊ domū nō edificabit⁹ ⁊  
semente nō seret⁹ ⁊ vineā nō plā  
tabitis nec habebit⁹. s; in taberna  
culis habitabis cūctis dieb⁹ vestr⁹.  
Unde etiā ab eodē p̄pha merentē  
audire. Hec dicit dñs deus saba  
oth deus israel. Nō deficiat vir de  
suce ionatab filij rechab stās in  
cōspectu meo cūctis dieb⁹. Qui o  
nes offerre possessionū suarū dea  
mas nō p̄tenti s; ipā p̄dia respuc  
tes semetip̄os potius de o ac suas  
aias obtulerūt p quib⁹ nulla ab  
h̄ie fieri cōmutatio p̄t. sicut dñs  
in euāgelio cōtestatur. Quā dabit  
h̄o cōmutationē p aia sua? v.

**Q**uapropter scire debem⁹  
nos a q̄b⁹ nō iā exigit le  
gale mādātū. s; q̄b⁹ euā  
gelic⁹ cotidie i tonat sermo. si vis  
p̄fer⁹ esse vade vade oia q̄ habes  
et da paupib⁹. et habebis thesau  
rū in celo et veni sequere me. cū dea  
mas de substacijs n̄ris offerim⁹  
deo. adhuc quodā mō sub legē sar  
ana detineri. et necdū ad euāgeli  
cū illud fastidiū puenisse. qd̄ obtē  
perātes sibi nō tm̄ p̄sentis vite be  
neficijs s; etiā futuris p̄m̄ijs mu

nerat. **L**ex enī factorib⁹ suis non  
regnorū celestiu p̄m̄ia sed vite h⁹  
solacia rep̄misit dicens. Qui fece  
rit hec vivet in eis. Domin⁹ autē  
discipulis suis et aplis h̄i inquit  
paupes spū. qm̄ ipoz est regnū ce  
lorū. et oīs qui reliquit domū vl  
fr̄es aut sorores. aut p̄rēz aut ma  
trē aut vxorē aut filios ā agros  
p̄t nomē meū. cētuplū accipiet  
et vitā eternā possidebit. **N**ec im  
meito. Non enī tā laudabile est si  
ab illiatis q̄ si eā a liatis tempe  
m⁹. et h̄is p̄pter eius reuerēciam  
non vtamur. qui ea nobis p̄pter  
infirmitatē nostrā vtenda p̄misit.  
Itaq; etiā si h̄i q̄ de amas fructuū  
suorū fideliter offerentes p̄ceptis  
domini antiquioribus famulatur.  
necdū possunt euāgelicū culmen  
ascendere illi qui ne hec quidā fa  
ciunt q̄tū ab eo absint manifestus  
sine p̄videtis. **N**ā quēadmodum  
poterunt euāgelice gracie esse p̄ti  
cipēs qui cōsumare etiā leuiora le  
gis p̄cepta cōtēpnūt. Quorū infe  
liatate vsq; adeo ungiōsa legisla  
toris verba testatur. vt etiā male  
dictū non implentib⁹ p̄ponatur.  
**M**aledictus ei inq̄t qui n̄ p̄m̄ase  
rit in oib⁹ q̄ scripta sūt in libro le  
gis huius vt faciat ea. **H**ic autē p  
sublimitate et excellēcia dicitur  
mandatorum. qui potest capere ca  
piat. Illic legiseri violenta p̄pulsi  
o p̄ceptorū idicat p̄uitatē. p̄testor  
enī inquit vobis hodie celū et ter  
rā. q̄ si non custodieritis mādātā.



dñi dei vestri peccabitis a facie terre  
Hic magnificētia sublimiū māda  
torz ipsa nō tā impantis q̄ ad h̄p  
tātis cōdicōe signatur. si vis p̄fec  
tus esse. fac hoc vel illud. **I**bi in ex  
cusabile eāā rēasantibus moyses  
pondus apponit. hic cōsiliū tantū  
volentibus et ad p̄fectionē festinā  
tib9 salus occurrit. Non enim ge  
neraliter p̄cipiendū erat nec ita vt  
dixerim canonice ab omnibus exi  
gendū id qd̄ p̄pter misericordiam sub  
limitate ab omnibus passim non  
potest apprehēdi. s̄ cōsilio om̄s po  
t̄ p̄uocatur et grā. vt h̄i q̄ mag  
ni sūt possint virtute p̄fectionis nō  
imērito coronari. qui autē parui  
sunt et mensura etatis plenitudis  
xp̄i adimplere non possūt. licet ful  
gore maiorū velut sp̄derū recti la  
tere videantur. tamē a tenebris  
maledictionū q̄ in lege sūt alieni  
nec presentū malorum claudibus  
abdicantur nec supplicio plectūtur  
eterno. **N**ō ergo xp̄s ad illa vir  
tutū exēssa fastigia p̄cepti quēq̄  
necessitate cōstringit. s̄ liberi arbi  
trij p̄uocat p̄tate et salubritate  
cōsiliij ac desiderio p̄fectionis accē  
dit. **U**bi enim p̄ceptū. ibi et necessi  
tas. **U**bi necessitas. ibi difficultas  
et ubi difficultas. ibi negligētia.  
**U**bi negligētia. ibi p̄cām. **U**bi pec  
catū. cōsequēter et pena. **C**ustodiē  
tes vō hec ad q̄ p̄fixi legis seueri  
tate cogūt penā poa9 q̄ ab illa in  
tētabat̄ effugiūt quā mercede aut  
p̄mia cōsequat̄. **C**aplm̄ sextū.

**I**taq; sicut fortes ad s̄b  
limia atq; p̄cella euan  
gelic9 sermo sustollit. ita  
nō patit̄ infirmos ad ima demer  
gi. p̄fectis q̄cē tribuēs b̄titudinis  
plenitudinē veniā rēo ip̄iens sca  
gilitati. **L**ex enī p̄sumātes p̄cepta  
sua in verius meriti sui velut q̄cā  
meditullio collocauit. q̄tū a tras  
gressozū dāpnatione scernēs. t̄m  
separās a glā p̄fectoz. **Q**d̄ q̄cē q̄  
isimū q̄q; miserabile sit. ex p̄se  
tis vite statu et p̄patione p̄spiate  
i qua miserimū duat̄. si hoc tātū  
q̄s studeat ac laboret ne regmō i  
ter h̄oziferos h̄ies. et nō eāā locu  
ples h̄ozabilis et gl̄osus habeat̄.

**Q**uāobzē in nrā **C**viij  
hodie sitū est p̄tate. vtrū  
sub euangelij grā an sub  
legis velim9 terrore p̄sistē. **C**uili  
bet enī p̄ti p̄ q̄litate actus sui vni  
quēq; necesse est aggregari. **P**ā a  
sup̄gredientes legem suscipit xp̄i  
grā. aut certe inferiores velut re  
bitores suos sibi q; obnoxios. lex  
retentat. **R**eus namq; legalium  
p̄ceptorum. nequa q̄ euangelicā  
p̄fectionē valebit attingere. q̄uis  
se xp̄ianū et dñi grāa liberatū in  
aniter gl̄orietur. **N**on solū enī hic  
credendus est adhuc esse sub lege  
qui hec que lex p̄cepit detestat  
implere. sed etiam ille qui ea t̄m  
que lex iubet obseruare contentus  
est. ac nequa q̄ vocationi et grāa  
cristi condignos exhibet fructus.  
ubi non dicitur de amas tuas.



primicias offerentes dño deo tuo: h  
vade vade oia q habes et da paupi  
bus: et habebis thesaurũ in celo et  
veni sequere me. Vbi ob pfectiois  
magnificẽtia discipulo postulanti  
ne breuissimũ quide hore spaciũ p  
pũs cõcedit sepultura: et huane ca  
ritatẽ officiu diuini amoris virtu  
te pfectur. **Caplm viii**

**Q**uib9 auditis beat9 the  
onas: inextinguibili totu  
mẽto euangelice pfectio  
nis accens9 semẽ Vbi secũdo corde  
cõceptũ. qsi pfũdis atq; edomutẽ  
cõdidit sulas: in eo vlt maxie hu  
miliat9 atq; cõpuna9. q eum se  
nex nõ solũ euangelicã pfectiõẽ n  
attigisse dixiss: h ead vix legẽ ip  
si9 adiplese madata. Viquide cũ  
deamas frugũ suarũ solit9 essẽ dia  
conie anis singulis dependẽ. pmi  
natũ rationẽ ne audisse quide se ar  
bitraret: quã tamẽ etiã si similitẽ  
ipleß. lãge nichilo min9 scdm se  
nis sctenã. se ab euangelica pfee  
tiõẽ distare suppliẽter fatebat. Vo  
mũ itaq; reuertẽ mestr9. illaq; af  
fect9 tristitia. q pnam ad salutem  
stabilẽ oparet: ac de sua iã volũta  
te et definitiõẽ nõ dubi9. erga sa  
lutẽ iugis oẽm mẽtis sollicitudi  
nẽ curãq; cõuertit. eãq; ad deside  
rũ quo fuerat ipse succens9. simili  
tepit exhortatiõẽ puocare: et vt de  
o piter in sãcimonia et castitate p  
muer. diurnis nocturnisq; fletib9 a  
monẽ dices. cõuersionẽ melioris  
vitẽ ne qũq; esse lãtãdã: qz necessita

te subite mortẽ. vana spes imaturẽ  
nõ pũdicaret etatẽ. quippe q infã  
tes. pueros. adolẽscẽtes. pari ve se  
nes sorte pũperet. **ix**

**Q**uinq; huiusmõ obsecra  
tionib9 iugitẽ pũstenti cõ  
iũ durissia nõ pberet as  
sensũ. seq; dicẽt solacio mortali p  
etatis sue flore penit9 abstine nõ  
posse. ac pĩnde si qd deserta ab eo  
criminis admisisset. illi poq9 assẽ  
bendũ. q cõiugij federa disrupiss  
ad hec ille cũ diu cõditiõẽ natũ  
pĩtendiss huane. q fragilẽ et incer  
tã pĩculosũ esset carnalib9 deside  
rijs et opibus diut9 iplicari: od  
iaens astruebat. nõ licere autẽ ei9  
se boni extorẽ facẽ qd didicisset:  
maiorisq; esse noxe de spicẽ cognitã  
bonitate q incognitam nõ amare  
Pĩunde se iã reatu etiã puaricat  
omẽ inuolui. si iuentis tã pĩdãis  
tãq; celestib9 donis. terrena ac sor  
dida pĩtuliss. Ad oẽm sane etatẽ o  
nẽq; sexũ. pfectiõis magnificẽtia  
dicebat pĩnẽ: et vniũse ecclie mẽ  
bra ad cõscendẽdã sublimiũ mẽ  
toz celsitudinẽ puocãẽ dicẽte aplõ  
sic curate vt cõprehẽdatẽ: nec pĩ  
ter lentoz et segniũ moras. para  
tos ac alacres debẽ subsistẽ. cũ re  
ctius sit vt desides a pĩuẽtibus  
mãtẽ. q vt pĩperãtes a residenti  
bus obligẽtur. pĩnde statutũ sibi  
decretũ esse. renũciare scõ ac mori  
mũdo. vt viuẽ possit deo. Et si hãc  
bĩtudinẽ neqat obtinẽ. vt cũ soã  
a sua in qsortiũ trãseat xpi. malle



se vult cū vni9 mēbzī dispēdio sal  
uū fieri. et velut de bilē introire in  
regnū celozū q̄ cū soliditate corpo  
ris p̄p̄nari. Adiebat aut eā is  
ta dīcēs **S**i moyses p duricia cor  
dis dimitti p̄misit vxores q̄re hoc  
nō sinat x̄ps p desiderio castitatis  
p̄serti cū itē dñs in ceteras affec  
tioēs. id est patrū mat̄rūq; ac filio  
rū q̄bus oēm reuerētia. nō solū lex  
s̄ eā ip̄e p̄cipat exhibere. tamen  
p noīe suo ac desiderio p̄fectionis  
nō solū p̄p̄nēda simpliāter. s̄ ea  
am odio habēda esse dēcernēs. cū  
iūgat eis similit̄ nomē vxoris di  
cēs. et oīs q̄ reliquit domū v̄l fr̄es  
aut sorores aut p̄zem ā m̄tē aut  
vxorē aut filios aut agros p̄pter  
nomē meū cētuplū accipiet et vitā  
eternā possidebit. **I**n tātu ergo p  
fectioni quā p̄dicat nichil patiē cō  
pari. vt illam q̄z necessitudinē sol  
uat p̄zis ac matris. que scāidū a  
postolū p̄mū obtinet in rep̄missi  
one mādātū. honora scilicet p̄zem  
et m̄tē qd est mādātū p̄mū in  
rep̄missione vt bene sit tibi. et  
sis longeuus super terrā. eamq;  
despiciat p suo amore p̄cipiat. **Q**ui  
dēter itaq; sicut eos euāgelicus  
sermo cōmendat. **Q**ui nō interue  
niētē adulterij crimine vxoraria vi  
cula distrūpunt. ita ob amorē x̄pi  
et desirētiū castitatis. h̄ys qui in  
gum carnale reiecerint. eāam cen  
tupla p̄emia rep̄mittit. **Q**ua  
p̄pter si fieri p̄t vt ad hanc michi  
optatissimā p̄tē. accepta tantē tōe

flectat. scilicet vt dñs h̄uētēs pe  
nā gehenne panter euitem9. cari  
tatem cōiugij nō refuto. p̄mo eā  
maiore adhuc dilectione p̄pletor  
**A**gnosco enī et vene cor adiutricē  
meā. dñi michi sentētia deputatā  
et indistupto eide federe caritatis  
in x̄po cohēre nō respuo nec a me  
separo qd dñs michi p̄ma statū cō  
ditionis lege p̄iūxit. dūmodo sis  
et ip̄a qd p̄ditoz esse te voluit. **S**i  
vō nō adiutorij esse volueris sed  
in deceptionē et ad miniculū te nō  
michi. s̄ aduersario malucris ex  
hibere. atq; ob h̄ attributū putas  
coniugij sacramentū. vt te huc q̄  
ingeritur fraudans saluti. arbitet  
eāam me a discipulatu retrahat  
saluatoris. ita illam abbatis iohā  
nis p̄mo dñi nū ihesu x̄pi ore pla  
tā sententiā viriliter apprehendit.  
vt me a spūali bono. nulla carnis  
auellere possit affectio. **Q**ui enim  
nō oderit inquit patrē et matrē et  
filios et fratres et sorores et vxo  
rem et agros insuper et animā su  
am. non potest meus esse discipu  
l9 **C**ū ergo h̄ys atq; huiusmodi  
v̄bis mulieris nō flectere intētio  
et i eadē obstinatiois duricia p̄ma  
nēt. si ego te inq̄t b̄tīs theonās  
abstrahē a morte non possū. nec tu  
me sepabis a x̄po **T**ut9 est autē  
m̄ cū h̄p̄e q̄ cū deo h̄re diuoztiū.  
**A**spirātē itaq; grā dei definitiois  
sue exsecutionē instāter aggressus  
est. nec intepescē p aliquā morā de  
siderij sui est passus ardorē. **N**am



confestim oī mūdāna facultate nudat⁹  
ad mōsteriū puolauit. Vbi in breui  
tāto splēdore scitāt⁹ et huilitatē eni  
tuit⁹: ut bte memorie iohāne ad dñm  
ex hac luce migrāte scō quoq; helya  
viro q̄ haut minor decessore suo fuit si  
milit⁹ decessete tera⁹ theonas uniuerso  
tū pelet⁹ iudicio in dyaconie eis dis  
pensatione successerit. **E**

**N**emo at existet nos h̄ ad puo  
tāto coniugiorū diuorcia texuisse q̄ n̄ so  
lū nuptias mīme p̄cepta⁹: reuerēcia  
aplicā sequētes sniam. diam⁹ horabi  
le p̄nubiū in oib⁹ et t̄p⁹ imaculat⁹: et  
h̄ ut lectori iudiciū p̄sionis q̄ tātus ille  
vir deo dicat⁹ est fidelit⁹ p̄derem⁹. A  
quo bona grā h̄ p̄mū depono. ut siue  
h̄ ei placeat. quoq; mō me a calūpnia  
alienū eē p̄cedēs. i suo h̄ facto laudet  
ā rephēdat auctorē. **E**go at q̄ n̄ meā  
sup hac re sniam p̄mpsi. sed rei geste  
hystoria siplia narratioē p̄plex⁹ sū. e  
quū est ut sicut in de eoz q̄ h̄ factū p̄  
bat laude nichil v̄dico. ita eoz q̄ id i  
pbat nō pulser iudiciū. **H**eat ḡ suū de  
illo ut dixim⁹ vn⁹ q̄ iudiciū. **E**z mo  
neo ut ita cēsurā sui castiget examis  
ne se eq̄orē ā sāctiorē dīno credat esse  
iudicio. q̄ i eo eē aplicatū collata sūt  
signa v̄tutū ut taceā de tātorū patrū  
snia: a q̄b⁹ factū e⁹ nō solū mīme rep̄  
sū reuerē. v̄s a deo collaudatū eē ma  
nifestū ē. ut eū sūmis ac sblimissis vi  
rē i dyaconie elōe p̄tul erit. **E**t puta  
tot spūaliū viroz deo auctore pbatū  
nō errasse iudiciū. qd̄ eā tāta signoz  
ut sup iā dem ē amuratioē p̄firmabat  
**S**ed iā tps est. ut p̄misse. **E**t  
disputatiois ordinē p̄sequimur.

**I**git abbas theonas cū dieb⁹ q̄nqua  
gesime nos i nra cella visitaſſet. v̄spti  
na orōnū solēpnitate trāſacta. humi  
paululū p̄ſectēs cepim⁹ diligēt⁹ p̄cū  
tari. cur apd̄ eos tāta obseruātia ca  
ueret. ne q̄s penit⁹ tot⁹ q̄nquagesimē  
dieb⁹ v̄l genua in orōe curuaret. vel  
v̄s ad h̄zā nonā ieiunāē p̄sumēt. **E**o  
q̄ id diligēt⁹ scrutabamur. qd̄ nequa  
q̄ h̄ tāta cautioē seruari i syrie mōste  
rijs videramus. **E**t.

**A**d h̄ abbas theonas tali v̄s⁹ ē  
sermois exordio. **O**portet q̄tē nos au  
toritati p̄m p̄suetudinēq; maiorū. v̄s  
ad nostrū tps p̄ tāta ānorū seriē p̄te  
late. eā nō p̄cepta rōne cōcedē. eāq;  
ut ātq̄tus tradita est iugi obseruātia  
ac reuerēcia custodiē. **V**erūptamē qm̄  
causas hui⁹ rei et rōnē vult agnosce.  
accipite breuit⁹ ea q̄ a seniorib⁹ n̄is  
tradita sup hac institutioē p̄m⁹. **V**e  
rūptamē ātq̄ scripturē dīne autoit̄as  
p̄ferat. si placet de natūa ipsi⁹ ieiunij  
et q̄litate pauca dicat⁹. ut disputatioēz  
nostrā subsequēs scripturātū p̄firmet  
auctoritas. **D**ina sapiētia p̄ eccliasie oī  
rei id est vniūsis seu p̄speis seu q̄ ad  
uersa putat et tristia. tēp⁹ esse p̄p̄m  
de signauit dicens. **O**ibus tēp⁹ est. et  
tēp⁹ oī rei sub celo. **T**ps pariedi. et  
tps moriendi. **T**ps plātadi. et tps e  
uellēdi qd̄ plātātū est. **T**ps occidēdi  
et tps sanādi. **T**ps destruēdi. et tps  
edificādi. **T**emp⁹ plorādi. et tps rīdē  
di. **T**ps plāgendi. et tēpus saltandi  
**T**ps mittēdi lapides. et tēpus colli  
gēdi. **T**ps āplectēdi. et tps lōge fie  
ri ab āplexi. **T**ps ocq̄rēdi. et tps p  
tēdi. **T**ps custodiēdi. et tps expellē



di Tps disrumpendi. et tēpus sarācēdi  
 Tps tacēdi. et tps loquēdi. Tps  
 amādi. et tēp9 odiēdi Tps belli. et  
 tps pacis. Et infra. q̄a tps est inq̄t oī  
 rei et oī facto. Nichil igit̄ ex hīs bo  
 nū esse ppetuū definiuit. nisi cū fuerit  
 horū qd oportune et cōpeteter exple  
 tū. ita vt hec eadē que nūc oportune  
 gesta bene cedūt si ioportuno vel inco  
 gruo tpe psumatur iutilia iueniatur  
 et noxia. ab hīs dūtaxat q̄ p se pri  
 apaliter vel bona vl mala sūt. nec a li  
 qn possūt in cōtrariū diuiri. vt est ius  
 tiaa p̄uētia fortitudo tēpantia cetera  
 q̄ vtutes. siue e diuerso viā. quoz  
 definitioēs in aliā pte cadere mutari  
 de oīno nō possūt. Si q̄ vō in vtrūq;  
 affectū possūt aliqñ trāsire. vt p quali  
 tate vītū vl bona iueiant vl mala.  
 hec nō absolute p sua natura sed ppe  
 trāt affectu et oportunitate t̄pis. vl  
 vtilia interdū l noxia sentiūt. **Liij**

**Q**uāobzē nūc q̄rēdū est qd sup  
 ieiunioz statu decernē deam9.  
 vtrū siliter et ipm bonū eē eo mō quo  
 iustiaa p̄uētia fortitudine aut tēpati  
 am dixim9. q̄ in pte cōtrariā penitus  
 trāsire nō possūt. an mediū qd qd in ē  
 dū factū possit pdesse. interdū pter  
 missū q̄epnaē nō possit. qd q̄ nōnūq̄  
 egisse rēphēibile sit. nōnūq̄ ptermi  
 sisse laudabile. Si enim in illa defini  
 tione v̄tutum eadē ieiunū sentiam9.  
 vt int̄ p̄napalia bona aboz abstinēti  
 a collocet. erit pfecto eozū mala et ci  
 minosa p̄ceptio. Quicquid enī prin  
 apali bono cōtrariū est. sine dubio prin  
 apale malū esse censendū est. Qd de  
 finiri a nobis scripturā sanctā nō

pmisit auctoritas. Si ei tali sensu ac  
 pposito ieiune9 vt p̄m q̄hi in escari  
 p̄napatioē accedat. nō mō nullos fue  
 rit p abstinētia q̄seqmur. s̄ eadē creatū  
 maximū ac sacrilegū crimē scd9 oplm  
 q̄hem9. abstinētes a abis q̄s de9 ce  
 dunt ad p̄apiēdū cū grātū actioē fide  
 lib9. et hīs q̄ cognouerūt veritatē. q̄a  
 oīs creaturā dei bona et nichil reiciēdū  
 qd cū grātū actioē papiē. Qui ei pu  
 tat qd cōmune esse. illi cōe est. Et id  
 circo ob solā p̄ceptioēz esse neminē le  
 gim9 q̄epnatū. nisi forte iūctū qd fu  
 erit. vl postea subsequitū p qd mouit

**I** cōepnari. Caplm xiiij.  
 Taq̄ mediū h̄ esse et ex hoc  
 manifestissime declarat. q̄a sicut iustifi  
 cat custodiū. ita n̄ q̄epnat irruptū.  
 forte p̄cepti t̄ns gressio magis q̄ escari  
 p̄ceptio puniat. P̄napali at bono ita  
 nullū eē oportet variū tpe. vt si eo  
 cuiq̄ eē nō liceat. q̄a nāc est cessatioē  
 e9 in malū corruere negligētē. nec tūc  
 sū p̄napali malo vllū creditur tpe. q̄  
 qd noxiū sp̄ ē. nūq̄ potest si admissū  
 fuerit nō nocē. vl in pte vnq̄ laudabi  
 le q̄mutari. Ac p̄inde hec q̄b9 q̄litates  
 statutas vide9 et tpa. et q̄ sic observa  
 ta scificāt vt omīssa nō polluat. medi  
 a esse manifestū ē. vtputa nuptias a  
 ḡriculturā. diuicias solitudinis remo  
 tionē. vigiliās. sacroz lectionē medi  
 tatioēzq̄ libozū. ipaq̄ ieiunia. de q̄b9  
 p̄napū sermois exortū ē. q̄ oīa dīna  
 p̄ceptio l sacratū auctoritas scriptura  
 tū. n̄ ita incessabilē obtinēda nec iugit̄  
 custodiēda decernit. vt ea paululū int̄  
 misisse nephariū sit. Quicqd ei ipati  
 ue decernit in orbe irrogat nō impletū.



Quæcūq; vero suadentur poa9 q̄  
iubentur: facta p̄sūt. isecta nō pu  
niant. Et idcirco aut oia hec aut  
certe quedā p̄ causa. p̄ loco. p̄ mo  
do. p̄ tpe. arāspēcte agē nos ma  
iores nū et p̄uide observare iusse  
rūt. q̄a si agere hōz aliqd̄ acite  
aptū atq; cōueniēs est: si incōgru  
e. ineptū esse p̄stat ac noxiū. Ac si  
velit q̄s in fractis aduentu in quo  
sp̄m de bet hūanitate reficē. et gra  
tissima susceptione p̄pleci. austeri  
tate ieiunij custodire. nōne in hūa  
nitatis poa9 crimē incurrat. q̄ lau  
de aut meritū religionis acq̄rit?  
Vel si cū defectio et ibecillitas car  
nis. repationē virū esse p̄ceptioē  
deposcit. non acq̄scent aliq̄s rigo  
re abstinentie elaxare. nōne magis  
crudelis sui corpis hūmilitas q̄ sa  
lutē p̄uisor est estimād9? Ita eadē  
cū tps festiuitatē escarū agnū fo  
tū et refectioē necessarie absoluti  
onis indulget: si q̄s ieiuniorū ri  
gidā observantiā indisrupte volue  
rit retentare: necesse est vt nō tam  
religiosus q̄ incōditus atq; inraa  
onabilis habeatur. Et illis hec  
nichilomin9 repiuntur aduersa.  
q̄ hūanā laudē ieiunij occupat:  
et mani ostentatioē pallois famā  
sacritatē acquirūt. Quos in p̄se i  
ti suā recepisse mercedē euāgelic9  
sermo p̄nūciat: vel quorū p̄ p̄phe  
tā dñs ieiunij de testat. Ex q̄rū  
p̄sō cū sibi obiaens an̄ dixiss̄ q̄z  
ieiunauim9 et nō asperixit. hūilia  
uim9 aīas nrās et nefastū: a festi

subiacēs p̄didit causas ac nō mē  
tentur audiri. Ecce inq̄t in dieb9  
ieiunij v̄zi inueniūtur voluntates  
vestre: et om̄s debitor̄s vestros re  
petit. Ecce ad lit̄s et cōtentiones  
ieiunat: et p̄cutit pugno in p̄ic  
Nolite ieiunare sicut v̄z in hac di  
em. vt audiat in exalto clamor  
vester. Nūqd̄ tale ieiunij qd̄ ele  
git: p̄ diē affligere hōminē aīam su  
am? Nūquid cōtorquerē quasi ac  
culū caput suū? et sacco et cinere  
sternere? Nūquid istud vocauit ie  
iunij et diē acceptabile dño? De  
inde infert docens quomodo accep  
tabilis fiat cōtinentia ieiunatis:  
atq; euidēter enūciat p̄ se solū ieiu  
niū p̄desse nō posse: nisi has que  
subiacunt causas habuit p̄sequen  
tes. Nōne hoc est inq̄ens ieiunij  
qd̄ elegi? Dissolue obligatiōes i  
iuitatē. solue fasciculos dep̄men  
tes: dimitte eos qui cōsecrati sūt  
liberos et omne on9 discipe fran  
ge esurienti panē tuū. et egeros va  
gros iduc in domū tuā. Cū videris  
nudū opi eū: et carnē tuā ne des  
pereris. Tūc erūpet quasi mane  
lūmē tuū: et sanitas tua atq; ori  
etur. et anteibit faciem tuā iustia  
a tua: et glā dñi colliget te. Tūc  
inocabis et dñs exaudiet: clama  
bis. et dicet ecce assū. Videris er  
go ieiunij nequaquā p̄ncipale bo  
num a dño iudicari: eo q̄ non p̄  
supsū sed p̄ alia cpa bonū ac deo  
beneplacitū fiat: et iusū ex accitē  
tib9 causis nō solū vanū. verūcūq;



odibile censeatur. dicite dño. **C**ū  
ieiunauerit nō exaudia p̄ces eoz

Capitulum xv.

**N**on enī mīa patientia et  
caritas vel illa p̄dictarū  
p̄cepta virtutū. in quib⁹ utiq; bo  
nū est p̄napale p̄pter ieiunia sunt  
tenēda: sed pot⁹ ieiunia p̄pter illa  
Elaborādū est enī ut virtutes ille  
q̄ vere bone sūt ieiunijs acq̄ratur.  
nō ut ad ieiuniorū terminū tēdat  
illarū gesta virtutū. Ob hoc ergo ē  
utilis carnis afflictio. ob h̄ ei ad  
hibenda est in die mediana. ut p̄  
illa ad caritatē in qua imobile ac  
sine vlla t̄p̄is exceptione p̄petuū  
bonū est. puenire possim⁹. Neq;  
enim mediane aut fiane vel cetera  
rū q̄ in hoc mūdo sūt artū discipli  
na. p̄pter instrumēta q̄ ad ei⁹ op⁹  
p̄tinet exerceat. p̄mo pot⁹ ferramē  
ta p̄pter artē studiū p̄panē. Que  
sicut vtilia sūt vitis. ita superflua  
hīs qui artē ipsius nesciunt disci  
plinā. Et sicut hīs qui ad efficien  
dū opus suū eoz ministerio fula  
untur plurimū p̄sunt. ita illis qui  
cuius rei grā instituta sint ignoran  
tes sola eoz possessio cōtenti sūt  
penitus p̄desse non possunt. quia  
utilitatis sue sumā in retentione e  
oz tantū nō in op̄is cōsumatione  
cōstituūt. Illud ergo est optimū p̄  
napaliter p̄pter qd̄ fiunt illa q̄ me  
dia sunt. ipsū vō p̄apuū bonū nō  
ob aliā causā. sed p̄pter suā tantū

**Q**uagitur bonitate. **Lvi.**  
Quod q̄dam a ceteris que

media esse p̄dixim⁹. hīs secerne  
modis. si per se bonum sit et non p̄  
aliud aliquid si propter se necessa  
rium sit et non p̄pter aliud. si in  
mutabiliter semperq; sit bonū. ac  
perpetuo suā retinens qualitatem  
nunq̄ possit in p̄tem transire cōtra  
riam. si ademptio vel cessatio eius  
non possit nō sumam inferre p̄niti  
em: si id qd̄ illi cōtrarium est simi  
liter p̄napale sit malū. nec in p̄  
tem bonā possit aliquādo transire.  
Que diffinitiones quibus p̄napā  
liū bonorū natura discernitur.  
asscribi ieiunijs omnino nō possit.  
Neq; enim ex semetipsis bona aut  
p̄pter se necessaria sunt. que p̄op  
ter acquirendam cordis et corp̄is  
punitatem salubriter exercentur.  
ut carnis abstinētia mens  
p̄asica suo cōsiliatur auctori nec  
imutabiliter semperq; bona sunt.  
quia p̄teritū eoz intermissione  
non leduntur. immo eā in p̄nā  
em interdum anime unportunius  
celebrata vertuntur. Sed nec p̄napā  
le malum est id quod illi vide  
tur aduersum: id est aboz natura  
liter iocunda p̄ceptio. Que nisi in  
temperantia atq; luxuria vel alia q̄  
dam viciā subsequatur mala nō po  
test desiniri. q̄a nō qd̄ intrat in os  
cōinquinat h̄minē: sed que p̄cedūt  
de ore hec cōinquināt h̄minē. P̄napā  
le itaq; derogat bono. nec per  
fecte aut sine peccato illud exsequi  
tur q̄s q̄s hoc nō p̄t̄ idipsū. s̄ p̄t̄  
aliud aliquid facit. Oia enim hui⁹.



Gratia facienda sunt. ipsū vero ap-  
ter se solū est expetendū xvij.

**U**llem igitur determinati  
onem super ieiunij quali  
tate iugiter retinētes ita  
illud totis anime viribus appeta  
mus. vt tamen tunc demum id  
nobis cōgruū nouerim⁹: si in eo  
tēporū ratio. si qualitas. si mensu  
ra seruetur. nec ita vt in ipō speci  
nostre terminū defigamus: s; vt  
p ipsum ad puritatem cordis et a  
postolicā caritatē puenire possim⁹  
Igit̃ ex hoc ipō ieiunij au n̄ solū  
specialia p̄fixa sunt tempora. q̄b⁹  
vel exerceri debeat vl̄ p̄termitti:  
sed etiā qualitas modūq; p̄posic⁹  
est. non p̄māpale bonū. s; mediū  
quiddā esse manifestū est. Ceterū  
hec que p̄ae pti auctoritate vl̄ mā  
dantur vt bona vl̄ interdiciant vt  
noxia: nunq̄ ita exceptioni tēpis  
subiacent. vt interdū aut que ve  
tita sunt fieri debeant. aut que im  
pata sunt p̄termitti. Nec enim vl  
lus iustiae p̄aentis. sobrietati. pu  
diciae. caritati statut⁹ ē modus.  
nec cursū iniustiae. ip̄aentis. furo  
ri. impudiciae. inuidiae. atq; supbie  
libertas aliquādo p̄missa est

**Q**uodlibet quicquid permissa est  
Capitulum de ieiunio octauum  
Dicitur de hijs de ieiunij q  
litate pmissis subiecta ad  
huc factam scripturam videtur au  
toritas: p qua approbetur mon  
festius ieiunium ppetuo custodiri  
nec debere nec posse. In euangelio  
ieiunantibus phariseis vna cum

discipulis iohannis baptiste. cū a  
postoli de pote amia atq; quine ce  
lestis illius spōsi necdū ieiunij ob  
seruantia custodirent: discipuli at  
iohannis qui sumā iustiae se de ie  
iunij possidere crede bant. quippe  
illius sectatores qui eximius peni  
tentie p̄dicatores ita aīdis populis  
formā suo p̄bebat exemplo. ut nō  
solū varia escarū genera que huā  
nis vsibus suggerūtur abnueret.  
verūcūcū cōmunē panis ipsius esū  
penitus ignoraret: dño cōquetun  
tur dicentes Quare nos et phari  
sei ieiunamus frequēter? discipuli  
aut tui non ieiunant? Quib⁹ respō  
dens comun⁹. euidenter ostendit  
nō omni tēpore agtū esse ieiunū  
et necessariū: cū aliq̄ vl festiuitate  
tpe l̄ interueniens caritate occa  
sio indulgētiā refectiois admiserit  
Nūq̄d possunt inquiring filij spō  
si lugere q̄d iū cū illis est spōsus?  
Venient autem dies cum auferre  
tur ab eis sponsus. et tunc ieiuna  
bunt. Huc verba licet ante resur  
rectionē dixerit corpis sui: tamen  
ap̄e quinquagesime tempus osten  
dunt. in quo post resurrectionem p̄  
quadraginta dies de mino cū dis  
cipulis epulāte ieiunare illos coti  
diane eius p̄sentie gaudiū non si  
nebat. Caplm̄ de amūnonum

**O** German9. Quare igitur  
tota quinquagesima absti-  
nētie rigore pzandij9 re-  
lapamus; cū vtiq; comun9 nosse  
ihs pps quadraginta tantū dieb9



post resurrectionē cū discipul̃ suis  
fuerit cōmorat⁹? Caplm̃ .xx.

**U**theonas Non inōguae i  
terrogatio vestra rationē  
itegerime veritatē merē  
tur agnosce. Post ascensionē sal  
uatoris nr̃i q̃ quadragesima resur  
rectionis ei⁹ acta est die. apli rēsi  
de mōte oliueti in quo se ad p̃rem  
pergens p̃buit intuendū sicut eti  
am actū aplōz lectio cōtestatur  
ingressi iherlm̃ decem diebus adue  
tū spiritus sci expectasse referuntur  
Quib⁹ explet⁹. q̃nquagesima eū  
die cū gaudio suscepit. Et ita  
est p̃ hec festiuitatis huius nunc  
tus euidenter impletus. quē in vete  
ri testamento legim⁹ figuratiter  
adūbratū. in quo cōsumatis ebo  
madib⁹ septē p̃miciatū panis p̃ sa  
cerdotes dño iubebat offerri Qui  
verissime p̃ aplōz p̃dicationē q̃ in  
illo die cōtionati legunt ad pplm̃  
oblat⁹ dño cōprobāt ver⁹ salicet  
p̃miciatū panis. q̃ noue doctrine in  
stitutioē plat⁹. q̃nq; milib⁹ vico  
rū esce sue munere satiāt. p̃mitinū  
de iudeis xpianorū pplm̃ dño cōse  
cravit. Et idcirco hij q̃q; decē dies  
cū supiorib⁹ q̃dragita pari solepni  
tate sūt ac leticia celebradi Cui⁹  
festiuitatē traditio p̃ aplicos viros  
ad nos vsq; trāsmissa. eodē tenore  
seruanda est. Ideo namq; in istis  
diebus nec genua in oratione cur  
uantur: quia inflectio genuū velut  
penitentiae ac latus indicium est.  
Vnde etiā per omnia eandem in

illis solempnitatē quā die domini  
ca custodim⁹: in qua maiores nr̃i  
nec ieiuniū agendū nec genu esse  
flectendū ob reuerentiā resurrectio  
nis dominice tradiderūt. Exi.

**O**erman⁹ Potest ne hec  
caco insolitis blandimen  
tis tam longe festiuitatis  
illecta non aliquid sentuosū de il  
lo q̃uis absiso viciozū fomute ger  
minare aut mens presumptis vl  
tra consuetudinem capibus onera  
ta non erga famulū corpus riga  
tem dominationis inflectere: p̃e  
sertim cum in nobis vindior etas  
cito ad rebellionem subdita. possit  
membra compellere: si vel escas  
solitas habūdātius. vel certe insoli  
tas licentius presumamus

Capitulū vigesimūsecundū

**U**theonas. Si vniūsa q̃ q̃  
rim⁹ rationabili mentis  
appēdam⁹ examine et de  
puritate cordis nr̃i nō alioz iudici  
ū sed nr̃am semp p̃scientiam cōsu  
lam⁹: certū est illam refectionis i  
terapedinē iuste distractioni obedē  
nō posse. si moto vt dictū est equā  
indulgentie cōtinentieq; mensura  
par lance perpendens. vtramq; si  
militer nimietatē mens uicorup  
ta castiget et vtrū spītū nostrū de  
liciatū de p̃mat pondus. an vō al  
tera hec est corporis p̃te maior absti  
nentiae indinet austeritas. vera dis  
cretionē d̃stinguat: illam vel com  
primens vel subleuans portionē  
quā ul' exstolli senserit vl' grauari



**N**ichil enim dñs noster ad cultū  
atq; honorem suum absq; iudiciū  
moderatione vult fieri: q̄a honor  
regis iudiciū diligit. **E**t idarco sa  
pientissimus salomon. ut in neu  
tram ptem vergente iudicio dedi  
nemus. amonet dicens. **H**onora  
dominū de tuis iustis laborib9. ⁊  
deliba ei de fructibus iusticie tue.  
**E**tenim residet in scientia nostra  
incoꝛrupt9 quidā ac verus iudex:  
qui nūq; super statu puritatis nre  
cunctis errantibus solus ipse non  
fallitur. **O**mnium enim cautione atq;  
sollertia iugi. arcūspecti cordis ser  
uetur intentio. ne quoq; modo iudi  
cio nostre distinctionis errante. aut  
incoꝛsedeate q̄tine tie cupiditate suc  
censi. aut de siderio nimie remissio  
nis illecti substantiam viriū nra  
in inique trutine examinatione li  
brem9: sed in altera quide lance  
anime puritatem. in altera vires  
corporeis collocantes: ita vero co  
scentie iudicio veraq; pendam9:  
ut in neutram ptem vnius rei af  
fectu preponderante pueri l ad i  
moderata distinctione. vl ad nimi  
am remissione. equalitatis libra  
appensus inclinemus. et illud no  
bis vel p remissione vel p distric  
tionis nimietate dicatur. **N**onne  
si recte offeras recte autē non diui  
das. peccasti? **I**llas etenim ieiunio  
in victimas. quas nobis violēta  
viscerū cōuulsione incoꝛsederate ex  
torquentes dño recte offerre nos  
credimus: ille qui diligit miam

et iudiciū execratur dicens. **E**go  
dñs diligens iudiciū et odio hñs  
rapinā i holocaustū. **I**llos qui etiā  
oblationū id est officiorū atq; ac  
tū suozū pāpua ad fotū carnis.  
atq; vsus pprios psumentes. reli  
quias eozū domino ac minimam  
deferunt portionem. velut opari  
os fraudulentos. sermo diuinus  
ita q̄tempnat. **M**aledictus qui fa  
cit opa domini fraudulenter. **N**ō  
ergo imerito cū qui se ita iniquo  
fallit examine icepat domin9 di  
cens. **V**eruptamē vani filij hōim:  
mendaces filij hominū in statereis.  
ut decipiant. **E**t idarco beatus a  
postolus. ut discretionis modera  
mina retinentes. in neutra ptem il  
lecti nimie tate vergamur amonet  
dicens. **R**acionabile obsequium  
vestrū. **Q**uā rē etiā legislatoꝝ silis  
interdiat ita papiens. **N**atēra  
iusta et equa sint pondera: iustus  
modius equus sextarius: salomo  
ne quoq; patē super hoc sententiā  
pferente. **P**ondus magnū et pusil  
lum. et mensure duplices. imūda  
sunt ante dñm veraq; et qui faciūt  
ea in adinventionibus suis ppedi  
ctur. **P**roinde non solum illo quo  
diximus sed etiā hōc modo studen  
dū ē nob: ut nec iniqua pondera  
in cordibus nostris. nec in hōrtis  
cōscientie nostre mensuras dupli  
ces habeamus. **I**d est ne ipsi ea  
que distinctionis regulā molliunt  
remissione indulgētia psumētes:  
eos quib9 verbum dñi pdicam9



distinctionibus preceptis. et grauiori  
bus quod ipsi perficere possunt. ponderi  
bus obuiamus. **Q**uod autem faciamus. quod  
nisi duplici pondere atque mensura  
preceptorum domini mercede frugemur  
vel appendimus vel metimur. **N**on  
enim aliter ea nobis aliter nostris  
fratribus dispensamus. recte inace  
pamus a domino. eo quod stateras  
dolosas. ac mensuras duplices ha  
beamus. secundum illam sententiam sa  
lomonis qua dicitur. Abominatio  
est domino pondus duplex et statera  
dolosa non est bona in conspectu  
eius. **H**oc etiam modo reatum dolo  
si ponderis duplicis mensure eui  
ter inaurimus si distinctionem quam  
que prout per nostras cellulas ex  
ercere consueuimus. humane laudis  
cupiditate coram fratribus ostendemus  
abstinetiores saluet et sanctiores  
apparere affectantes humano con  
spectui. quam diuino. **Q**ui moribus pri  
cipue non modo vitandus verum et  
am abominandus est nobis. **S**ed  
interim a questione proposita paulo  
longius euagati. ad eandem a qua  
discessimus reuertamur. xxij.

**I**gitur predictorum dierum ita est  
custodienda sollemnitas ut  
corpi atque anime cultui pro  
sit magis remissio indulgentia quam noce  
at. quia nec ullius festiuitatis gau  
dium aculeos carnis obtundere. nec  
imitis ille aduersarius dierum nouit  
reuerentia mitigari. **U**t ergo et die  
bus festis statute consuetudo sollemni  
tatis conseruetur et saluberrima pro

simonie modus minime transcen  
datur. suffiat ut indulgentia remis  
sionis eo usque progredi possimus.  
ut abusus qui hora diei nona fuerat  
capiendus. paulo citius id est hora  
sexta per festiuitatis tempore capiat.  
ea ratio duxerat ut escam sollem  
modum vel qualitas non mutetur ne  
puritas corporis vel integritas me  
tis. abstinentia quadragesima di  
ligentius acquisita. quinquagesime  
remissione deperat. nichilque nobis  
prosit obtinuisse ieiunium quod mori a  
mici cogat inacta sollemnitas. **P**er  
sertim cum etiam hostis nostri non  
ignota versutia. tunc papue mu  
nitione puritatis nostre impugnet  
cum eius custodia senserit sollemnita  
tis celebritate relaxata. **Q**uamob  
rem vigilantissime prouidendum est.  
ne unquam mentis nostre vigor blan  
dis seductionibus eneruetur. ne  
veluti iam supra dictum est castimonie  
puritate. quadragesimo labore qui  
sitam. quinquagesime requie ac secu  
ritate perdamus. **E**t idcirco nulla pe  
nitentia in abusu qualitate vel modo  
admittatur adiectio. sed ab escis  
quatuor continetia diebus festis per inte  
gritate pudicitie utebamur eadem di  
ebus celeberrimis similiter temperemus  
ne letitia festiuitatis priuatioissima  
nobis carnalium incentiuorum susci  
tans pugnam vertatur in lucum. illa  
que excellentiorem nobis que gau  
dio incorruptionis exultat festiuita  
te mentis eripiat. et incipiamus per  
breuem carnalis leticie vanitatem.



amissam cordis pudiciā longo  
penitentie merore deflere. **Stude**  
dū animum ē: ut non frustra ad  
nos illa prophetice adhortatiois cō  
monitio digat. **Celebra** iuda festi  
uitates tuas et redde vota tua. **Si**  
ei p̄tinēte iugitate iteriecta dietū  
sol ep̄nitas non mutant. spiritua  
libus feriis iugiter p̄stuemur: et  
ita nobis a seruii opatione cessā  
tibus erit mensis ex mense. et sab  
batū ex sabbato. **Caplū xxv.**

**O**ermanus. Quid cause  
ē ut sex ebdomadib⁹ qua  
dragesima celebratur. li  
cet in quib⁹cā puincijs religiois  
forsitan p̄p̄nsior cura adieasse eb  
domadū eā septimā videatur?  
nū neuter numerus die dominico  
sabbatoq; subtracto. quadragin  
ta dietū impleat sūmam? **Res** enī  
et triginta dies in ip̄is ebdomadi  
bus tantummodo concluduntur

**Caplū xxv.**  
**Neon**as. Licet quorūdā  
pia simplicitas huius rei  
amputet questionem: tamen qui  
etiam illa que alius interroga  
tione indigna duxit. scrupulosius  
p̄secutantes integram obseruanti  
e nostre ac misterij veritate deside  
ratis agnoscere: euidentissimam  
huius eā rei p̄cipite rationem.  
ut manifestius approbetis nichil  
irrationabile nr̄os tradidisse ma  
iores. **Legē** moysaica vniuerso po  
pulo generalis p̄mulgata p̄cepti  
o est. **De**amas tuas et p̄micias

offerres domino deo tuo. **Itaq;** q̄  
substantiatū nostrazū oīmq; fruc  
tū deamas offerre p̄cepimur:  
multo magis necesse est ut ip̄ius  
quoq; p̄uersatiois nostre et huma  
ni vsus. op̄erūq; nostrorū deamas  
offeram⁹. **Que** p̄fecto in supputa  
tione quadragésime cūctēter imple  
tur. **Oīm** enim dietū numer⁹ qui  
bus reuolutus in orbē annus includi  
t: triginta sex semis dietū numero  
deamatur. **In** septē vero ebdoma  
dibus si dies dñica et sabbata sub  
trahantur quīq; et triginta super  
sūt dies ieiunij deputati. **Red**  
abiecta illa vigiliatū die qua vsq;  
in gallozū cātū illucescente dñica  
ieiunij sabbati p̄telatur: nō solū  
sex et triginta dietū numer⁹ adim  
pletur: verū eā p̄ deamus quīq;  
dietū qui residui videbātur si illud  
qđ supradictū est noctis spaciū cō  
putet: plenitudie totiq; sūme oīo  
nichil deerit. **Caplū xxvi.**

**O**vid vero de p̄micijs di  
cam⁹: quas ab oībus qui  
xp̄o fideliter famulāt co  
tidie certū est exhiberi? **Nā** cū ex  
p̄gefacti a sop̄no et quasi rediuiua  
p̄ sopore alacritate surgētes. p̄i  
us motus sensus ulliq; corde cōci  
piāt. vel memoriā aut aurā rei fa  
miliaris admittāt. cogitationū su  
arū ortus atq; p̄cipia diuinis cō  
secrāt holocaustis: quid nisi p̄mici  
as vere suorū fructū p̄ sūmum sa  
cerdotē ih̄esū xp̄m p̄ vsu vite hui⁹  
et ymagine cotidiane esurrectiois



exsoluit? **Q**uiq; etiā a sopno ex  
citati hostiam iubilationis sue deo  
similiter offerentes: pmo lingue  
sue motu ipsū inuocant. ipsius no  
men laudē cōcelebrant. atq; ad  
canendos ei pnos pmo labiorum  
claustra reserantes immolant deo  
sui oris officia. **C**ui etiā pari dese  
rūt modo. pma manū suarū gres  
suūq; libamina: cū e cubilibus cō  
surgentes in orōne consistunt. et p  
usq; in pprijs causis membrorum  
suorū fungantur officio: nichil si  
bi de ministerio eorum ante decer  
pūt: sed ad ipsiū honore pmoūēt  
gressū. atq; in eius laudatione de  
sunt. et ita auctorū motū suorū  
pmitias. pntentione manū inarc  
uatione genuū. et totius corporis  
pstratione pfoluūt. **I**llud enim qd  
decatatur in psalmo alias imple  
re nō possum. pueni in maturita  
te et clamau: et pueniunt oculi  
mei ad te diluculo. vt meditare  
eloquia tua. et mane oratio mea  
pueniet te. nisi vt post quietē sopni  
in hanc lucē vt supra dixim⁹ velut  
e tenebris et ymaginaria morte  
reuocati. de vniuersis officijs mē  
tis et corpis nichil omnino i nris  
psumere necessitatib⁹ audeamus.  
**N**ull⁹ namq; est ali⁹. quē aut p  
pheta puenierit matutinus aut  
nos puenire similiter debeamus.  
nisi aut nosmetipsos id est occupa  
tiones nostras. et affectus. curasq;  
mortales. sine quibus esse nō pos  
sum⁹ aut suggestiones subtilissias

inimias. quas nobis adhuc quies  
centib⁹ ac sopore demersis p fan  
tasias inaniū sopnorum inferre  
conatur. quib⁹ nos mox euigila  
tuos occupet et inuoluat vt pmi  
ciarū nostrarū opima de florans p  
mus ipse decerpit. **Q**uāobzē om  
ni nobis cautioē curandum est. si  
tamē vim pdici versiali opere vo  
lumus adimplere vt ita pmos  
matutinarū cogitationum oculus.  
sollers vigilancia tueatur. ne qd  
ex eis festina presumptio libentis  
attaminet inuicia. nostrasq; pmi  
as tanq; viles iam atq; communē  
a domino faciat reprobari. **Q**ui si  
preuentus a nobis puiigili mētis  
arāspeditione non fuerit. antipa  
tionis nequissime non deponens  
cōsuetudinē cotidie nos fraudib⁹  
suis preuenire nō desinet. **E**t idcir  
co si placitas et acceptabiles deo  
pmitias. ex fructibus mentis nos  
tre optamus offerre. non medio  
cre sollicitudinē debem⁹ ipetere. vt  
omnes nri cor pzis sens⁹ matuti  
nis papue hris tanq; sacrosanta  
domini holocausta in omnibus il  
libata atq; intacta seruemus. **Q**uō  
deuotionis genus multi etiam  
secularium summa cautione custo  
diunt. qui ante lucē vl diluculo cō  
surgētes. nequaq; familiarib⁹ ac  
necessarijs mūdi hui⁹ actib⁹ impli  
cātur. priusq; auctorū actū suorū  
opacionūq; pmitias ad ecclesiā  
cōarctētes diuino studeāt sacrate  
conspicui. **C**aplm xxvij



**P**orro quod diātis diuer-  
so more id est sex vel septē  
ebdomadib⁹ p nōnullas  
pūnias quadzagesimā celebrari  
vna ratio itēq; ieiuniorū mod⁹ di-  
uersa ebdomadarū observatiōe cō-  
dudatur. Nū enī sex ebdomadarū  
sibi obseruantia pfixerūt : qui pu-  
tāt die quoq; sabbati ieiunādum.  
Sex ergo in ebdomada ieiunia p-  
soluūt. q̄ eos ē sex et triginta dies  
sericus tuoluta psumāt. Vna ergo  
quādamodū esse dixim⁹ ratio itē  
q̄ est ieiuniorū mod⁹ : licet in eb-  
domadarū numero discrepare vide-  
atur. Capitulu xxiij.

**E**d pfecto cū tōnē huius  
rei huāna obliuisceret in-  
curia : tps hpc quo annū  
sarie ut dictū est deāme deo trigi-  
ta et sex semis ieiunijs offerūtur.  
quadzagesimē nomē accepit. quod  
fortasse vlt ppter hpc visum sit hpc  
vocabulo debere cēseri : q̄ moyses  
vel helyas vel ip̄e dñs ih̄s cristus  
xl. dieb⁹ ieiunasse traduntur. Ad  
cui⁹ numeri sacramētū illi quoq;  
quadraginta aī. q̄bus isrl̄ est in  
solitudine cōmoratus : et quadra-  
ginta similē māiones quib⁹ cā-  
nistice ptransisse describitur. nō in-  
agrie waptantur. Et fortasse ip̄a  
deamatio recte quasi ab vsu thelo-  
nei. quadzagesimē nomē accepit.  
Ita ei illa publica vulgo vocatur  
exatio : ex qua tanta lucri porcio  
regis cōmodis deputatur. quātū  
et nobis a rege oīm seculorum. p

vsu vite nostre legitimū quadra-  
gesimē vtiq; exigitur. Vane licet  
ad ppositā non ptineat q̄stionem  
tamē q̄a se obtulit narratiōis oc-  
casio : ne hpc quidē ptereūdū puta-  
quod frequentissime seniores nū.  
idcirco illis diebus maxime ipug-  
nari omne monachorū gen⁹ anti-  
qua inimice gentis p̄suetudine tes-  
tabatur. et ad trāsmigrādū de su-  
is sedibus actius purgeri : eo q̄  
scōz illā similitudinē qua tūc egip-  
tj filios israel violentis afflictio-  
nibus opprimebāt. nūc quoq; ve-  
tū israel id est monachorū plebe i-  
tellectuales egip̄tj durissimis ac-  
lutulentis opibus inuacuare conē-  
tur : ne p amica deo quietē terrā  
egiptiā deserentes ad heremū vir-  
tutū salubriter transeam⁹. ita ut  
aduersū nos pharao infremēs di-  
cat. Quasi sunt : et idcirco vāserā-  
tur dicentes. Eam⁹ et sacrificem⁹  
dño deo nostro. Opprimatur opi-  
bus : et solliati sint in laboribus su-  
is. et non sint solliati in verbis va-  
nis. Nam utiq; vanitas impiorū  
sanctū dñi sacrificiū. quod nō nisi  
in heremo liberi cordis offertur :  
sumā esse astant vanitatē. Abhoi-  
natio est ei p̄ozi religio. xxix.

**N**Ac igitur quadzagesimē  
lege qui iustus atq; p̄fec-  
tus est nō teneat : nec ex-  
igui huius canonis subiectione cō-  
tentus est. quē pfecto illis qui per  
totū annū spaciū delicijs vel nego-  
cijs secularibus iplicantur eccl̄iā



principes statuerunt ut ul' hac lega-  
li quodammodo necessitate constricti.  
hys salte diebus vacare dno cog-  
tentur: ac dietu vite sue quos to-  
tos quasi fructus quosda fuerant  
voraturi vel decimas domino dedi-  
carent. Ceterum iusti quibus lex  
non est posita quique spiritualibus  
officijs non exigua illa id est dea-  
ma parte sed totu vite sue tempus i-  
pendunt qz liberi sunt a decimarum le-  
galium functione: idcirco si eos sup-  
ueniens honesta et sancta necessitas  
coartaret. audet stationem ieiunij  
absq' vlla disceptatione laxare. **N**on  
enim ab eis decimarum exiguitas  
mutilat: qa oia sua dno seu pariter  
obtulerunt. **N**on pfecto absq' su-  
mo fraudis reatu facere ille non po-  
terit: qui nichil voluntarie offerens  
deo inexausabiliter soluere decimas  
suas legis necessitate compellitur.  
**Q**uia ppter liquido comprobatur p-  
fectu esse non posse famulu legis q  
vel illa q prohibetur cauet. ul' illa  
que papiuntur exsequitur sed illos  
de pfectos esse qui etia hys q le-  
ge pcessa sunt non vtuntur. **E**t hac  
ratione cu de moysaica lege dica-  
tur nichil eni ad perfectu pduxit  
lex: nonnullos sctorum in veteri tes-  
tamento pfectos legimus extitisse  
qa transcendentis legis imperium  
sub euangelica perfectione vixerunt  
scentes q iustus non est lex posita.  
sed iustus et non subditis ipijs et  
pccatoribus sceleratq' et pccaminatq'.  
**Capitulu trigesimum**

**S**icndu sane hanc obfer-  
uatia quadagesime: q  
diu ecclesie illi pmutue  
pfectio inuolata pmasit penitus non  
fuisse. **N**on eni pcepti huius natu-  
te. nec quasi legali satione pstrati  
artissimis ieiuniorum terminis clau-  
debant: q totu ani spaci equali  
ieiunio celudebat. **V**erum cu ab illa  
apostolica deuotione descendentes tota  
die crederetur multitudo suis opibz  
incubaret. nec eas vsui amatoz se-  
cudu aplorum instituta diuideret sed  
pauatim ipendys suis pfulens non  
suare tm. sed etia augere penderet  
ananie et saphire exemplum non p-  
ta sectari. id vniu'sis tm sacerdoti-  
bz placuit ut hys auris seculari-  
bz illigatos et pene ut ita dixerem  
pntine l' pputationis ignaros. ca-  
nonica ieiuniorum ad sem op9 indic-  
tione reuocaret. et velut legalium  
decimarum necessitate compellerent. q  
vtiqz infirmus pdesse possit. pfectis  
piudicare non possit qui sub gra-  
tia euangelij constituti voluntari-  
a legem deuotione transcendunt  
ut ad illa apostolice sententie pue-  
nire beatitudinem possint. **P**eccatu  
eni vobis non dominabitur. **N**on  
enim estis sub lege sed sub gratia.  
**V**ere eni dinatione in illo non p-  
exercere pccatu. q fidelit' sub gre li-  
bertate p'sistens dominatur affec-  
tibus pccatorum. **xxxi.**  
**Q**uam9 **Q**uia non p-  
falsa hec applica esse snia  
que securitate non solu monachis sed



etiam omnibus christianis generaliter  
reprobatum nimirum nobis videtur  
obscura. Cum enim auctores qui eua-  
gelio credunt. a iugo et dñatione  
peccati liberos. atque alienos esse p-  
nuntiat. quò pene in omnibus bapti-  
zatis viget dñatio peccatorum. scilicet  
dñi sententiam domini qui ait: ois  
qui facit peccatum seruus est peccati?

#### Capitulum xxxii

**Q**ueoniam. Questionem no-  
bis rursus non modicam in-  
quisitio vestra commouit. Cuius vim  
licet sciam ab inexpertis nec tra-  
di posse nec papi: tamen in quantum  
potero verbis absolvere. et breuiter  
expedire temptabo. si modo intellectus  
vester ea que dicam etiam opi-  
bus subsequatur. Quecumque enim  
non per doctrinam sed per experientiam cog-  
noscuntur: sicut tradi ab inexperto  
nequeunt. ita nec mente concipi  
vel tenere possunt: nisi ab eo qui si-  
mili studio fuerit atque institutione  
fuerit. Et idcirco necessarium reor  
ut primum diligenter inquiramus quod  
nam sit propositum vel voluntas legis.  
vel que gracie disciplina atque perfec-  
tio: ut consequenter ex hijs siue dñi  
tione peccati siue expulsionem eius  
possimus cognoscere. Itaque lex pnapa-  
liter iubet expeti copulam nuptia-  
rum dicens Beatus qui habet seminem  
in syon et domesticos in iherusalem: et  
maledicta sterilis que non peperit.  
Contra gratia ad corruptionis  
peccati puritate: et castimoniam bñe  
virginis unitat. Beata in qui

ens sterilis et vbera que non lacta-  
uerunt Et qui non oderit patrem  
et uxorem et matrem: non potest meus  
esse discipulus. Et illud apostoli.  
Reliquum est ut qui habet uxorem  
tanquam non habentes sint. Lex dicit  
De amas tuas et prouicias non tar-  
dabis offerre Gratia. Si vis per-  
fectus esse: vende vende omnia que  
habet et da pauperibus. Lex talione  
commutatum et iniuriarum non prohibet  
ultione dicens. oculum pro oculo. den-  
tem pro dente: gratia comminatio-  
nem iniuriarum vel cedis que fuerit  
irrogata. nostra patientia vult proba-  
ri: et ad duplicis dispendij toleran-  
tiam patos esse nos precepit. Qui  
te percellit inquiring in dexteram  
maxillam prebe illi et alteram: et illi qui  
vult tecum iudicio contendere et tuni-  
cam tuam tollere: remitte ei et pallium  
Illa inimicos odio habendos: hec  
ita diligendos esse decernit. ut pro  
ipsis eorum deo semper censeat supplicandum

#### Capitulum xxxiii

**Q**uoniam quis igitur hoc euan-  
gelice perfectionis culmen  
ascenderit: iste perfecto supra omnem  
legem tantarum virtutum meritis subli-  
matus. et vniuersa que per moysen  
precepta sunt quasi parua de spiciens  
tantum sub gratia saluatoris se esse cog-  
noscit: cuius adiutorio se ad illum  
sublimissimum statum intelligit perue-  
nisse. Non ergo dñatur in eo peccatum  
quia caritas dei que per spiritum san-  
ctum qui datus est nobis. diffusa est  
in cordibus nostris. nobis omnem



alteri? cuius rei excludit affectu?  
nec potest aut vetita concupiscere aut  
impata preternere. **C**ui? totum studi-  
um totumque desiderium diuino amori  
semper intentum usque adeo vilium rerum  
oblectatione non capitur. ut etiam  
hijs que concessa sunt non utatur. **I**n lege  
autem in qua iugiorum iura seruatur  
quibus cohibita luxurie euagatio vi-  
ni tantum ferre mansipatur. tamen ne-  
quaquam possit carnalis concupiscentie  
aulei non vigere. et difficile est ut  
ignis cui etiam studiose pabula sug-  
geruntur. ita prefixis terminis indu-  
cat. ut non etiam extra euagatur. odu-  
rat quicquid attigerit. **C**ui etiam si sua  
illa ita semper occurrat obiectio. ut  
exestuare extiteris non sinatur. ta-  
men etiam dum cohibetur incendit.  
quia voluntas ipsa culpabilis est. et ad  
velocissimos adulterorum raptatur  
excessus. consuetudo peribitus. **C**erte-  
rum quod gratia saluatoris sancto incorrup-  
tionis amore flammaverit ita omnes  
carnalium desideriorum spiritus diuine  
caritatis igne consumunt. ut nec te-  
pens fauilla viciozum refrigerium inte-  
gritate imminuat. **L**egit ergo famu-  
li liatorum usu ad illiata plabuntur  
gracie peritapes dum liata contempnunt  
illiata non nouerunt. **S**i autem viuunt  
in coniugio amatore peccatum. ita e-  
tiam in eo qui deamas suas ac per-  
micias redimere contentus est. **N**e-  
cesse est enim eum dum tardat a neg-  
ligit. aut in qualitate eorum aut  
in quantitate. aut in cotidiana distri-  
butione peccare. **Q**ui enim iubetur

ea que sua sunt infatigabiliter indigen-  
tibus ministrare. quilibet ea summa si  
de ac deuotione dispenset. tamen  
difficile est ut non laqueos peccatorum  
frequenter incurrat. **I**n illos vero  
qui consilium domini non spercuerunt. sed  
omnem substantiam suam pauperibus pro-  
pantes supra cruce sua largitore  
celestis gratie subsequuntur. pecca-  
tum non potest dominari. **N**on enim cum  
dispensante sacras in christo opes  
et quasi alienas pia distributione  
pericias infidelis seruandi vicia  
cura mordebit. nec elemosine hila-  
ritate abiget mesta cunctatio. qui  
a quod semel totum obtulit deo. id  
iam alicuius sine proprie neces-  
sitate recordatione. aut angustia vic-  
tus timore dispergit. qui se ceterum  
est cum ad desiderata peruenire  
muditatem multo magis a deo quam  
volucem aeli esse pascendum. **E**cce  
tario is qui substantiam retinens  
mundialem. aut deamas fructuum  
suorum. atque permicias. aut partem  
periciarum constrictus legis antiquae  
sanctione distribuit. licet peccatorum su-  
orum ignem maxime hoc elemosine corde  
extinguat. tamen quanta vis opes su-  
as magnanimitate dispenset impossi-  
bile est ut se ad plenum eruat a diuina  
tione peccati. nisi forte per gratiam salua-  
toris cum re etiam ipsum affectum deposu-  
erit possidendi. **P**ari modo non potest non  
cruento peccati ipso famulari. quicquid  
oculum per oculum dente per dente.  
ex precepto legis erueret. aut odi-  
o habere inimicum suum manularet.



quia necesse est eū dū talionis vi  
assiduē vltima suā optat iuriā.  
dū cōtra inimicos odij seruat ama  
tudinē: furoris atq; ire p̄turba  
tione semp accendi. Quiaq; vero  
sub euāgelice gr̄e illuinatione versa  
tur: nec malū resistendo superās.  
sed sufferendo dextra p̄uidentī max  
illa. eā altera p̄bere volūtati? nō  
morat: et volēt aduersū se de tu  
nica litigii cōmouē remittit et pal  
lū. quq; diligit inimicos suos. et  
orat p̄ calūpniantib; se: hic p̄ci  
repulit iugū ac vincula et impit.  
Nō enim vixit sub lege: q̄ nō ite  
riminē seminaria p̄ccōz. Vn nō im  
merito de ip̄a beat; apostol;: rep  
batio inq̄t sic p̄ccētis mandati p̄  
ter infirmitatē eius et inuilitatē.  
Nichil enī ad p̄fectū p̄duxit lex.  
Et domin; per p̄phetam. et dedi  
inq̄t eis p̄cepta non bona: et iusti  
ficationes in quib; nō viuunt in  
ris sed sub gr̄a. que nō ramos tā  
tū nequie aputat: sed ip̄as peni  
tus radices noxie volūtate euellit.  
**Q**uiscus ergo xxxiiij  
p̄fectionē euāgelice studu  
erit tenere doctrine: hic s̄b  
gr̄a cōstitut; p̄ci dñatioē nō p̄mi  
tur. Hoc est enī esse sub gr̄a: cā q̄  
gr̄a mādāt iplere. Quiaq; vero p̄  
fectionis euāgelice plenitudinē sub  
iect; esse noluerit: nō ignorat se q̄  
uis baptizatus sibi vixit ac mo  
nach; nō esse sub gr̄a. s̄ sub lege  
adhuc viciis p̄peditū. peccati pō  
tere p̄grauari. Propositū nāq; ē

eius. qui oēs a quib; recept; fu  
erit. gr̄a adoptionis assumit. non  
destruē sed supedificare: nec eua  
ciare s̄ adimplere moysaicas sactio  
nes. Qd nōnulli penitus ignoran  
tes. et p̄siliozū atq; exhortationū  
xp̄i magnificentiā negligētis. ita  
p̄suptiue libertatē securitate soluū  
tur: vt nō solū xp̄i p̄cepta tāq; ar  
dua nō attigāt: verūeā ip̄a illa q̄  
illis insipientib; puul; moysaica  
lege mādātā sūt. velut antiqua cō  
tēpnāt: illud qd apostol; exsecrat  
noxia libertate dicēs. Peccabi  
m;: q̄a nō sum; sub lege sed sub  
gr̄a. Quia ergo nec s̄b gr̄a est q̄a  
nequaq; ad dñicē doctrine culmē  
ascendit. nec sub lege. q̄a cā ip̄a  
illa puula legis mādātā non susci  
pit. hic duplici p̄ccōz oppressus  
ip̄io. ob hoc solū gr̄az xp̄i p̄cipisse  
se credit. vt p̄ noxia libertatē ab  
eo fieret alien; in illis mādēs qd  
apostol; p̄teritis ne inādam; enū  
ciat. Quasi liberi inq̄t agite. et nō  
quasi velamē habentes malicie li  
bertatē. Beatus quoq; aplūs pau  
l;: vos enī inq̄t i libertatē vocati  
estis fr̄es. id est vt absoluti sitis a  
dominatioē peccati: tāū ne liber  
tatē in occasione carnis dehis. id  
est ne frustrationē legalū p̄cepto  
rū credatē esse licētiā viciōzū. Nec  
vob; libertas quia nūq; nisi ibi sit  
tantū vbi dñs cōmorat: paulus  
apostol; docet. dñs inq̄ens spūs  
est: vbi aut spūs dñi. ibi libertas  
Quia p̄pter ignoro vtrū hūc beati



apostoli sensum. sicut hi qui expti  
sunt sapiunt expmre atqz eluadē  
potuerū. vnū scio optissime illū ei  
am sine expositione cuiusqz omni  
bus referari. qui p̄actien id est ac  
tualem p̄fecte tenuerint disciplinā  
Non enim laborabūt: vt qd iam  
opando didicerunt intelligant dis  
putando. Caplin xxxv

**O**ermanus Obscurissima  
questionē et multis eam  
vt putam9 ignotam. ap  
tissime reuelasti. Vnde vt hoc quo  
qz p̄fectui nostro adicias dep̄ca  
mur: vt aut interdū eadē p̄pētius  
ieiunātib9 nobis. et exhaustis at  
qz de fecis vehementiores pugne  
corpis exātentur: diligenter edis  
seras Nam plerūqz eam exp̄ge  
facti a somno. cū dep̄henderimus  
nos corporalis veneni cōtagiū ptu  
lisse. ita deiamur cōscientia. vt ne  
ad ipsam q̄dem consurgere oratio  
nē fiducialiter audeam9 xxxvi

**T**heonas. Vt dū q̄dem  
vestiū quo p̄fectionis viā  
nō trāsitorie sed p̄ncipali  
ter atqz p̄fecte desideratis attinge  
re. infatigabiliter disputationi hu  
ic nos p̄uocāt inherere. Nec enī  
de exteriorē castimonia et arcūasi  
one manifesta. s; de illa que in oc  
culto est diligenter inq̄rit. scātes  
in hac visibili carnis cōtinētia. p̄  
fectionis plenitudinem nō inesse.  
que haberi vel p̄ necessitate vlt p̄  
pochrism eam ab infidelibus po  
test. sed illam cordis volūtariā et

inuisibilem puritatem. quā beat9  
apostolus ita p̄dicat. Nō enim  
qui in manifesto iudeus. neqz qui  
in manifesto i carne est arcūasio:  
sed qui in occulto iudeus et arcūa  
sio cordis i spiritu nō littera cui9  
laus non ex hominibus sed ex de  
o est: qui solus saluē cordiū scāe  
ta rimatur Tamen quia satis fi  
eri desiderio vestro ad plenū nō po  
test: breue enim qd super est spa  
cium notis ad indagandā hāc ob  
scurissimā nō suffiat questionē. cō  
gruū reor vt iterū differatur. En  
sim nāqz hec et corde ab omni co  
gitationū strepitu penitus absolu  
to: vt a nobis p̄ferri ita v̄is de  
bent mentib9 intimari. Que sicut  
ap̄t q̄scātie purificationē oportet  
inquiri. ita nisi ab eo qui donū ita  
gratias exp̄tus est. tradi assigna  
riqz nō possunt Non enim querē  
quid inaniū argumenta verborū  
s; qd interna q̄scātie fides et maior  
vis veritatē mailat Et idcirco de  
emendationis huius scientia at  
qz doctrina. nec p̄ferri aliquid nisi  
ab exp̄to. nec trāsfundi quidqz po  
test nisi in cupi dissimū valdeqz solli  
citiū virtutis ipsi9 amatoz. qui  
non eam vacuis nudisqz sermonib9  
sciscitando. sed totis anime virib9  
adnitendo optet attingere. saluē  
non studio loquacitatis i. fructu  
ose. sed desiderio puritatis int̄ne

**V** Expliat de remissioe quinquagesime



**I**ncipiunt capitula sede leticiois

**D**e iterato ad abbate theone  
reditu nostro eius exhortatioe .i.

**C**omemoratio interrogatiois  
nostre tunc maiore abstinentiam ma  
iore iterdum carnis impugatio sub  
sequatur **Caplm .ii.**

**Q**uod triplici ratione pueniat ge  
nitalis fluxus egestio .iiij.

**I**nterrogatio an ad sacrosan  
ctam comunione accedere liceat  
nocturna illusione pollutos .iiij.

**R**esponso quado reatu retrahat  
passio dormienti **Caplm .v.**

**Q**uod nonnunquam etiam inimica fac  
tione hec contingat .vi.

**Q**uod nunquam dignum se com  
munione dominica aspiciam de beat  
iudicare **Caplm .viij.**

**O**biectio eo quod omnes domi  
nica comunione priuadi sint si nul  
lus est absque peccato .viij.

**R**esponso eo quod multi sancti  
esse possint . nemo absque peccato  
nisi castus **Caplm .ix.**

**Q**uod solus filius dei absque villo  
peccati vulnere vicerit temptatio  
nem **Capitulum .x.**

**Q**uod in similitudine carnis pec  
cati solus venerit castus .xi.

**Q**uod iusti et sancti omnes non fue  
runt in similitudine sed in veritate  
peccati carnis .xiij.

**Q**uod non sine tam graui pecca  
ta sanctorum ut eis auferant meri  
tum sanctitatis .xiij.

**Q**uomodo intelligendum sit il

lud apostoli. non enim quod vo. o fa  
cio bonam .xiij.

**O**biectio quod ex peccatorum  
potius persona. hoc apostolus dixisse  
credendus sit .xv.

**D**ilatio apposite questionis .xvi.

**E**xplianunt capitula.

**I**ncipit collatio secunda theone  
de nocturnis illusionibus .i.

**P**ost dies ferme  
septem quinquage  
simis solempnita  
te tractata cum in  
ipso noctis initio  
id est per sinaxim  
vespertina promissae disputationis ex  
pectatione suspensi sancti theone cellula  
fuissemus ingressi. alacris senex hilari  
vultu ac blando nos prior sermo  
ne compellens: mirabar inquit ar  
dentissimum studium vestrum hys sep  
tem diebus absolutionem apposite  
questionis potuisse differre: et de  
bitori suo papae non roganti. dila  
tionem tanti temporis praesitisse  
Iustissimum proinde est. ut quia michi  
vltro benignitas vestra tam largas  
praesit inducias: et ego quoque mora  
indebiti redditione non faciam.  
Grata namque est huius senex  
occupatio. que maiora dum solui  
tur augmenta requirit: et non solu  
perapientem ditat: verum etiam  
nichil minuit largienti Duplex



siquidem aggregat questus: rerum  
 spūaliū dispensator. Lucrū enī nō  
 solum in illius qui audit pfectu ve  
 tūcā in sua disputatione psequitur  
 nō min⁹ semetipsū ad desiderium  
 pfectionis accendens. dum istū  
 auditorē Quāobzē vester ardor  
 meus est pfect⁹. vestra sollicitudo  
 mea cōpunctio est. Nam utiq; et  
 ipse nunc mente torporem. nichil  
 qz in meo corde de hys que expe  
 titis retractat. nisi me vester fer  
 uor ac expectatio ad recordationē  
 rerum spūalium suscitaret quodā  
 modo dormitante. Et idcirco pfe  
 ratur in mediū questio si videtur  
 cuius priedem p angustia tempo  
 ris absolutionē procrastinare ma  
 lumus

#### Caplū secundū

**N**ec enī ni fallor inquisitio  
 vestra cōplexa est. ac in  
 terdum remissius ieiunā  
 tes leuioribus carnis huius acu  
 leis titillamur. et nōnunq; distric  
 tius abstinētes. afflictio exhau  
 stoq; corpe inentius acrioribus  
 vreamur. ita ut quēadmodum  
 patefeat nostra cōfessio expge facti  
 repperiam⁹ nos humorū naturali  
 um egestionē respersos.

#### Caplū tertium

**N**us ergo infestationis  
 triplicem causā nostri p  
 didere maiores. q modū  
 tepis pstituti in tepestiuis irūpat  
 excessibus. Aut enim supflua esca  
 rum nimietate congeritur. aut p  
 inauriam mentē elabitur. aut in  
 mia illudentē insidijs pucamur  
 Prīmū igitur castrimargie. id ē  
 voracitatē vel gule viciū. hanc re  
 dundantia obsceni humoris extui  
 dit. Nam tam districioris absti  
 nentie tempore statim polluit pu  
 ritatē. non de presenti vt putatis  
 inedia. s; de nimietate pante sa  
 turitatis effunditur. Ad enim p  
 voracitatis ingluuiem cōcretum  
 fuerat in medullis: necesse est vt  
 p puritatem certe vt p ignocāciam  
 qus magno ieiunio tabefacti cor  
 poris egeratur. Quāobzē nō so  
 lum lautiorib⁹ epulis abstinedū  
 s; etiā a vilioribus abis equali  
 est cōtinētia temperandū: immo  
 ipsi⁹ etiā panis et aque sacctis  
 est cauenda. vt possit diu in nobis  
 acquisita corporis puritas pma  
 nere. atq; imitari quodammodo in  
 temeratam spiritus castitatem. li  
 cet nos necesse sit confiteri. inter  
 dum etiā absq; vlla mentis in  
 dustria. vt p temperiem corporis  
 vel per etatis maturitatem. quos  
 dam rari⁹ sordidari. vt certe flux  
 us istius egestionē non pollui.  
 Sed alterius meriti est qui pācē  
 inerti faalitate cōsequit. alter⁹ q  
 triūphū glōris vtiūb⁹ pmeret



Huius enim potentia vicioꝝ om  
nium de beliatrix digna miraculo  
est: illū quem facultas boni in sua  
tuetur ignavia censendum magis  
dixerim securitate q̄ laude. De  
cuncta impuri illius p̄fluvij causa  
est: si mens spūalibus studijs at  
q̄ exercitijs vacuata. nec discipli  
nis interioris hominis instituta.  
quenda sibi segnitiei situm p̄ cōsue  
tudinem p̄tinui torporis obduxe  
rit: aut cum sordidarum cogitatio  
nū minuias nō cavēdo ita illam  
cordis sublimissimam puritatem  
segniter cōcupiscit: ut omnē p̄fecti  
onis et castimonie sūmam in sola  
credat exterioris hominis castiga  
tionis consistere. Cuius erroris  
atq̄ seordie vicio p̄sequenter cue  
niet: ut nō solum multimoda cogi  
tationū puagatio inuereāde atq̄  
p̄cāter secretum mentis irūpat  
sed etiam p̄stinarū omniū passio  
num. intra eā semina p̄suerent:  
que quādiū in eius abdite delices  
cunt. quāvis rigido corpus ieiuni  
o castigetur: tamen nichilomin⁹  
dormiente illecebrōsis fantasmati  
bus inquietant. Quib⁹ ante legi  
timi temporis cursū. non iam ex  
nature necessitate. sed adhuc ex  
fraude nequiac obseui eliaantur  
humores. q̄ n̄ tā inanitate carnis  
quā mentis arānspectione atq̄  
v̄tute si inhiberi penitus nequūt  
salte ad illam egestionis simplicē  
qualitatē auxiliante dei grā pdu  
cuntur. Deoq̄ in p̄mis discursus

sunt sensuum coercendi: ne mens  
istis excessibus assuefacta ad sedio  
sa inatamenta luxurie. sompnias  
p̄trahatur. Tercia causa est cū p̄  
ordinatam quidē atq̄ sollicitā con  
tinentie disciplinā. contritione cor  
dis et corporis p̄petuam castimo  
nie puritatē optamus acquirere.  
s̄ nos vtilitate carnis ac spūs e  
gregie p̄sulētes fraudulētissimi hos  
tis ita impugnat inuidia: ut dū  
deicere fiduciam conscientie nosse  
nosq̄ velut reatu aliquo humilia  
re conatur. illis p̄cipue diebus q̄  
bus maiore integritatē merito de  
sideramus diuino tantūmodo place  
re conspectui: absq̄ vllō quidā car  
nis pruritu mentis de cōsensu nec  
p̄ illusionem fantasmatē aliauius  
sed tamē simplicia flux⁹ illi⁹ eges  
tione nos polluat: ut sacrosanta  
cōmunionē deterreat. licet in quos  
dam insipientiū et quoz corpora  
needū longa ieiunij xū castigatio  
ne tenuata sunt. ob hoc diaboli ca  
factione hec cuenire credatur illusi  
o: ut cū eos intentioribus ieiuni  
is studere cognouerit. omēs eoz  
conatus hac arte subūtat: ut dū  
se non solū nichil ad puritatē cor  
poris distractione ieiunio p̄fasse.  
verūeam grauius senāunt fuisse  
pollutos: magistrā in corruptionis  
ac puritatē altricem abstinentie dis  
tinctionē tamquā emulam perhor  
rescant. qua p̄pter nosse debemus  
nō idcirco nos tantū ab vno quo  
q̄ vicio debere purgari. quia suis



perturbationibus nostrum occupet  
 sensum. sed quia non contentum sit so-  
 lum absque aliorum consortio dominari. sed  
 intro misso omnium vitiorum dirioze  
 collegio. subditam sibi mentem mul-  
 tiplicata captiuitate populetur.  
**E**t idcirco castri mergia vincenda  
 est: non propter se tantum. ne scilicet  
 onerosa nos voracitate corumpat.  
 nec propter hoc solum ne carnalis co-  
 cupiscentie nos igne succendat: sed  
 ne etiam iracundie. vel furoris. at-  
 que tristitie. ceterarumque omnium passio-  
 num faciat esse mancipia. Nam  
 cum nobis esca ac potus. vel minus  
 vel tardius. vel negligenter minus  
 tractatur si gule dominatione deprimi-  
 mur. consequens est ut etiam iracu-  
 die stimulis urgeamur. Et rursum  
 voluptuosos saporibus demulceri  
 absque filargirie peste non possumus  
 pro cuius superfluo apparatu. mag-  
 nis luxuria gaudet impendiis. Fi-  
 largiria vero. cenodoxia. atque sup-  
 bia. et omnium vitiorum multitudo in-  
 diuidua societate iunguntur. atque  
 ita unumquodque vitium si vigere in  
 nobis vel solum ceperit. etiam ceteris  
 suggerit incrementa.

#### Capitulum quartum.

**O**bermanus. Dispensatio-  
 ne dei credimus hanc ques-  
 tionem in medio fuisse pla-  
 tam ut illud quod verecundia iter roga-  
 di fiduciam cohibente nunquam potui-  
 mus edoceri. nunc oportunitate col-

lationis. et causeque ipsius ordine pro-  
 uocati. sciscitari fiducialiter audia-  
 mus. Si igitur eo tempore qua  
 accedi oportet ad sacrosancta mis-  
 teria senserimus nos sompni illusi-  
 one pollutos. presumenda est an vi-  
 tanda illa salutaris esse sacrosan-  
 ta preceptio?

#### Capitulum quintum

**T**heonag. Omni quidem in-  
 dustria quantum in nobis est  
 studere debemus. ut imma-  
 culatam castimonie puritatem. il-  
 lo vel maxime tempore teneamus  
 quo venerandis assistere optamus  
 altaribus. et vigilantissima arant  
 spectione preauendum est: ne car-  
 nis integritas precedente tempore  
 custodita. in ea preputie in qua nos  
 ad communionem salutaris coniuij pro-  
 paramus nocte fraudetur. Verum  
 si hostis ille nequissimus. ut nobis  
 celestis remedij subtrahat medicam  
 nam custodiam sopite mentis illu-  
 se. ita durat nullo reprehensibili  
 interueniente pruritu. nullo oblec-  
 tationis contaminetur assensu. sed  
 egestionem aut naturali necessita-  
 te impulsam. aut certe impugnati-  
 one diaboli. absque sensu voluptatis  
 elatam ad impedimentum nostre sa-  
 crificationis obtuderit. possumus et  
 debemus. ad gratiam salutaris ab eo confi-  
 denter accedere. Innuero nostro  
 vitio hec fuerit egesta concretio con-  
 uementes conscientiam nostram  
 illud apostolicum formidemus.



Qui manducaverit et biberit calicem  
domini indigne: reus erit corporis  
et sanguinis domini. Probet autem  
primus semetipsum homo: et sic man-  
ducet de pane illo: et de calice bibat.  
Qui enim manducat et bibit indig-  
ne: iudicium sibi manducat et bibit  
non discernens corpus domini: id  
est nequaquam illum celestem cibum  
a communium escarum vilitate secer-  
nens: nec talem esse diiudicans.  
quem non nisi pura liceat mente  
vel carne presumere. Penitus infertur.  
Deo inter vos multi infirmi et in-  
becilles. et dormiunt multi. Principa-  
les scilicet infirmitates ac mortes.  
ex hac specialiter dicens presumptione  
generari. Multi enim qui cum illi  
citra usurpatione presumunt infirmari  
tunc fide: et inbecilles sunt mente  
passionum scilicet languoribus inuo-  
luti: et dormiunt sompno peccati  
ab hoc sopore letali nequaquam sa-  
lutari sollicitudine resurgentes. De-  
inde sequitur. Quod si nosmetipsos  
iudicemus. non utique iudicemur.  
Hoc est si nosmetipsos peccatorum sa-  
cramentorum quotienscumque peccati  
vulnere pervenimus iudicemus in-  
dignos: impendemus utique studi-  
um ut per penitudinis emendationem  
ad ea digne possemus accedere: et  
non tanquam indigni severissimis  
infirmitatibus flagris castigaremur  
a domino: ut vel sic compuncti ad re-  
media nostrorum vulnorum recurramus.  
ne digni presentis seculi brevissi-  
ma correptione non habiti in

futuro simul cum huius mundi pec-  
catoribus condemnemur. Quedam  
etiam in leuitico evidenti denuncia-  
tione preceptum. Omnis mundus man-  
ducabit carnes: et anima quecumque  
comederit de carnibus sacrificij sa-  
lutaris quod est domini. in qua est im-  
mundicia: peribit coram domino.  
In deuteronomio quoque a spirituali-  
bus castris imundus similiter mis-  
tice segregatur. Si fuerit inquit  
inter vos homo qui nocturno pol-  
lutus sit sompno. et egredietur extra  
castra. et non revertetur priusquam ad  
vesperam ablutus aqua sit. et per so-  
lis occasum regredietur in castra.

**U**trum ut Caplin vi  
manifestius approbetur quod  
etiam minima factione non  
numquam huiusmodi impuritas: novimus  
fratres qui cum testimonio cordis et  
corporis. summa circa speciem atque hu-  
militate premerita iugiter possident:  
ac nequaquam nocturnis ludificatio-  
nibus temptantur: quodcumque se ta-  
men ad percipiendam communionem domini  
tam prepasset imundo fluxu dor-  
miens sedabatur. Qui cum multo se-  
teporis a sacrosanctis mysterijs tre-  
pidus absisteret. tante hanc ad se-  
niores detulit questionem: remedi-  
um impugnationis ac doloris sui  
medicabili eorum consilio consecutum  
se esse confidens. Sed cum primam  
causam morbi eius spiritualium medi-  
corum doctrina discerneret. que solet  
ex habundanti aborum presumptione  
descendere eamque memorato fratri



deprehenderent non inesse. atque  
hanc illusionem nequaquam vicio satu-  
ritatis constaret emergere. eo quod  
nec fratris nota districtione solem-  
nium dierum. quibus illi pollutio  
contingebat specialis exceptio hoc  
illos pateretur opinari. ad secundam  
huius vilitudinis causam illi trans-  
tulunt inquisitionis indaginem  
discutientes. ne anime forsitan cul-  
pa. caro exhausta ieiunio. impuris  
illusionibus urgeretur. Quibus et-  
iam strictissimi viri cum paululum  
elati de sui corporis puritate fuerint  
per superbiam viciam polluuntur quod sci-  
liet domini papuum dei. id est cor-  
poris castitatem. humanis se viribus  
obtinuisse crediderunt. Interrogatus  
igitur utrum industria sua ita capacem  
huius crederet esse virtutem. ut ope di-  
uini non egeret auxilium. Summa hunc in  
primis sensum exactione detestans. cum se  
humiliter astruxisset. nec ceteris quodam  
diebus corporis puritatem retinere potu-  
isse nisi diuina in omnibus gratia fu-  
isset adiutus. illi confestim ad cau-  
sam tertiam recurreretur. occultas  
diabolice factionis insidias prouide-  
runt. probantes nec anime esse cul-  
pam nec carnis. sacrosanctis cum  
epulis debere misceri confidentissi-  
me censuerunt. ne scilicet si in hac  
obstinatione durasset. virtutis ma-  
ligni hostis laqueis obligatus. sancti-  
ficationis et corporis casti parti-  
cipe esse non possit. et per hanc frau-  
dem mediana remedii salutaris in-  
perpetuum fraudaretur. Quo facto.

ita omnis dyabolice factionis se-  
na detecta est. ut mox virtute domi-  
nia corporis protegente. illa preterite  
illusionis consuetudo cessaret. In  
quo inimica dolus euidenter appa-  
ruit. et exposita est pariter ac proba-  
ta sententia seniorum. que plerumque  
hunc impurissimum fluxum. non car-  
nis nec anime vicio. sed aduersarij  
factiosa doctus ludificatione appellat.  
Et ergo fallax ymaginatio som-  
niorum illecebre egestionis impu-  
re. et perpetuum vel certe ut secundum  
humiliorem siue communem ut ita  
dixeram statum. certis mensibus  
ignoscitur. post illam fidem quam de dei  
specialiter gratia puritatem domini iugiter  
speculare nos quoniam. esse potius  
est nimietas castiganda. Horum namque  
redundantia istiusmodi humores  
appensum gigni necesse est. qui quoniam  
grati non possunt egeri. atque ab ipsi-  
us nature lege appellat. sub occasio-  
ne cuiuscumque pruritus atque illusio-  
is emergunt. Escam vero sacietate sub-  
tracta consequens est illas quod immen-  
das egestionis tardius generari. Et  
ita fit ut quemadmodum fluxus earum.  
ita etiam illusio dormientes vel cari-  
us et subtilis iniquetur. quia non solum e-  
gestio ex ymaginacione. sed ymagina-  
tio ex egestionis nimietate descendit.  
Qua propter si volumus ab illusionum  
istarum illecebris liberari. omni vir-  
tute nobis est enitendum. Primum  
ut fornicationis passione deuicta  
iuxta beatum apostolum non reg-  
net peccatum in mortali nostro corpore.



ut obediamus paupiscētis eius  
Deiūdo ut ipso quoz illecebroso  
corporis motu secato penitus ac  
sepato: nequaquam exhibeam⁹ men  
bra nostra arma iniqua et pecca  
to. Tercio ut interiore quoque ho  
mine nostro ab illa libidinis titil  
latione omnimodis ac medullit⁹  
mortificato: exhibeamus nos deo  
tamquam ex mortuis viuētes. Et ita  
per hunc profectū puenientes ad per  
petuam quietem corporis nostri:  
exhibeam⁹ etiam membra nostra ar  
ma non iam libidinis sed iusticie deo  
in qua nobis castimonie puritate  
fundatis. peccatū in nobis iam nō  
dominabitur. Non enim sumus sub  
lege. quā dum licita nuptiarum iura  
comendat. etiam illū cuius min⁹  
teno op⁹ illiate fornicationis ex  
pletur: in nostris medullis nutrit  
ac reseruat ardorem: sed sub grā  
Que dum incorruptionē virgini  
tatis insinuat: etiam istum innox  
ium ac simplicē corporis motū. et  
ipsius quoque liciti coitus interimit  
voluntatē. Atque ita cunctis impu  
rissime colluuiōis humorib⁹ are  
factis: egregij ac laudabiles eu  
nuchi. qui per ysaiam predicantur ef  
fecti merebuntur illam quā promittit  
eis beatitudinē possidere. hec enī  
ait domin⁹ eunuchis. qui custodi  
erint sabbata mea et elegerint quā  
volui et tenuerint sedes mei: da  
bo eis in domo mea et in muris  
meis locū et nomen melius quā  
filijs et filiabus nomen sempiternū

da bo eis quod non peribit Qui sunt  
isti filij et filie. quibus in tantum  
isti pferuntur eunuchi. ut etiam lo  
cum ac nomen melius accepturi  
esse dicantur: nisi illi sancti qui in  
veteri testamēto. in coniugiorum co  
pula permanentes. per obseruantia  
mandatorum. in adoptionē filiorum  
dei. nō immerito pueniunt? Quod  
etiam nomen est illud quod eis velut  
papuum quiddam vice remunera  
tionis sume promittitur: nisi hoc ex  
cristi vocabulo dicamur esse censen  
di. De quo notat alibi per prophetā  
ait. Et seruos meos vocaui nomine  
alio: in quo qui benedicendus est  
super terrā. benedicatur in deo amen  
Et qui iurat in terra iurabit in de  
o amen Et iterū. Et vocabitur in  
quit tibi nomen nouū: quod os do  
mini notauit. Qui et pro hac cor  
dis et corporis puritate etiam illa per  
apua ac singulari beatitudie pferue  
tur: ut illud iugiter canticū canticū. quod  
nemo alius sanctorū canere potest.  
nisi isti soli qui sequuntur agnū quo  
cumque vadit. Virgines enim sunt: et  
cum mulieribus non se coniungunt  
ut Proinde si ad hanc sublimissi  
mā virginū gloriā volum⁹ pueni  
re: omni virtute incorruptionem  
mentis ac spiritus excolam⁹ Inne in  
illarū insipientiū virginū numero  
collabamur: quibus idcirco nō est re  
putata virgitas. quia a coniunctione  
carnali imunes sese tantummodo ser  
uauerunt. Et ab his virgines quę sunt  
fatue nūciantur quia deficiente in



basia eorum oleo puritatis interne.  
claritas ac splendor corporis vir-  
ginitatis extinguatur. Interioris  
enim potu ac pabulo puritatis. sub  
ministrari necesse est etiam exteri-  
ori homini castitate. eamque iugiter  
ad perseuerantiam perpetue incorrup-  
tionis animari. Et ideo fatue ille  
Vgines gloriosum sponsi thalamum  
cum illis prudentibus non merentur  
intrare. que integrum spiritum suum. et  
animam et corpus. sine querela. in  
die domini nostri ihesu christi non ser-  
uauerunt. Illi namque sunt veri at-  
que incorrupti Vgines christi. illi am-  
mirabiles atque egregie reputantur  
eunuchi. non qui metuunt. sed quibus  
non libet fornicari. nec qui impu-  
dicie reprimunt sterna. sed qui ipsam  
quoque minimam mentis titillationem  
et tenuissimam libidinis matamen-  
ta vicerunt. et eo usque extenuave-  
runt illum carnis ut ita dixerim  
sensum. ut non solum ex commotione  
eius nulla oblectatione. sed ne exi-  
gua quidem titillatione tangantur.

#### Capitulum septimum

**Q**uanta autem cor nostrum hu-  
militatis debemus valla-  
te custodia. ut hanc defi-  
nitionem perpetua sensuum stabilita-  
te teneamus nequaquam nos posse ad  
tantum purificationis meritum per-  
uenire. ut licet si hec que supra dixi  
per gratiam dei omnia fecerimus. in-  
dignos nos tamen communioe cor-  
poris sacri esse credamus. Primum

quia celestis illius manne tanta  
maiestas est. ut nemo hac lutea  
carne arcuatur per suum meritum  
eius edulum et non ex gratuita do-  
mini largitate percipiat. Deinde  
quia nullus ita circumspiciendus in  
huius mundi potest esse constitutus.  
ut eum saltem rara vel leuia pecca-  
torum tela non feriant. quia impossi-  
bile est ut non aut ignorantia aut negli-  
gentia aut vanitate aut obrepente  
aut cogitatione aut necessitate aut  
obliuione peccetur. Nam et si ad  
tam preclaram quis virtutum culmen  
ascenderit. ut apostolicum illud non  
iaculenter exclamet. in autem per mini-  
mo est ut a vobis iudicet aut ab  
humano die. sed neque me ipsum dei  
iudicio. nichil enim in conscius sum  
tamen sciat se absque peccato esse  
non posse. Neque enim frustra idem  
doctor adiunxit. sed non in hoc iusti-  
ficatus sum. Id est. non si ego ius-  
tum me esse credidero. veram con-  
fessionem gloriam possidebo. vel quia me  
conscientia mea nullius peccati re-  
prehensione compungit. idcirco nul-  
lius sordis contagione fuscatus  
sum. Multa enim etiam conscien-  
tia mea latent. que cum sint michi  
incognita atque obscura. deo nota  
atque manifesta sunt. Ideo subiiciens  
qui autem inquit me diiudicat domi-  
nus est. Id est ab illo solo quem se  
creta cordium non latent verum  
iudicium in me profertur examen

#### Capitulum octauum



**O**ermanus. Supra dictum  
est non nisi sanctos celesti-  
um sacramentorum debere  
esse participes: nunc adiacet impossi-  
bile esse homini ut immunis sit pe-  
nitentia a delicto. Si nullus ergo li-  
ber a noxa: nullus est sanctus. Et  
consequens est ut homo cui sanctitas  
deest. misteriorum Christi participes es-  
se non possit. Regnum etiam celorum  
speculare non debeat. quod solis sanc-  
tis dominus pollicetur. ix.

**M**eonas. Multos quidem  
esse sanctos ac iustos ne-  
gare non possumus. sed in-  
ter sanctum et immaculatum multa  
distantia est. Aliud est enim esse  
quodpiam sanctum. id est diuino cultui  
consecratum. hoc enim nomen non solum  
hominibus sed etiam locis et vascu-  
lis templi atque lebetibus. scriptu-  
ra attestante commune est: aliud autem  
esse absque peccato. Quod unius domi-  
ni nostri Iesu Christi singulariter con-  
uenit maiestati. De quo etiam apostolus  
velut proprium quod ac speciale  
pronuntiat dicens. qui peccatum non  
fecit. Datis enim vilem atque indig-  
nam eius personam laudem quasi in-  
comparabile ac diuinum ei aliquid as-  
signauit. si etiam nos illibatam  
ab omni peccato exigere possumus  
vitam. Rursum apostolus ad hebre-  
os. Non enim inquit habemus po-  
tissimum qui non possit comparari infirmi-  
tatibus nostris. temptatum autem  
per omnia secundum similitudinem absque  
peccato. Si igitur etiam terrene

humilitate nostre cum illo excelsa  
diuinoque pontifice hec potest esse  
communio: ut etiam nos absque ulla  
peccati offensione temptemur ac  
in illo hoc apostolus velut unam  
ac singulare suscipiens. tanta eius  
meriti ab universis hominibus diui-  
sio est discretum. Hac ergo sola ab  
omnibus nobis exceptione distin-  
gitur: quia nos non absque pecca-  
to. illum sine peccato constat fuisse  
temptatum. Quis etenim hominum  
quauis fortis atque bellator sit hos-  
tilibus tamen telis plerumque non  
pateat? Quis velut impenetrabili  
carne circumdatus. tantum pliorum  
periculis sine periculo misceatur. Il-  
le autem solus speciosus forma pre-  
filiis hominum conditionem mortis  
humane cum universa carnis fragi-  
litate suscipiens: nullius unquam est  
sordis maculatus contactu. x.

**T**emptatus est enim secun-  
dum similitudinem nostram  
castrimargie primum viam  
ut ei callidus ille serpens eo ordi-  
ne quo adam ante seduxerat esuri-  
enti esse desiderio conaretur illude-  
re. Si filius inquit dei es. dic ut  
lapides isti panes fiant. Sed nul-  
lum recipiens ex hac temptatio est  
peccatum cum ei facultas indubita-  
ta suppetet: respuit ab eo quem de-  
ceptionum artifex ingerebat dicens.  
Non in solo pane viuit homo sed in  
omni verbo quod procedit de ore dei.  
Temptatus est etiam cenodoxia secun-  
dum similitudinem nostram. cum ei



dictū est **S**i filius dei es mitte te  
deorsum. **B**ed subdola dyaboli  
suggestione non captus est: et va  
nissimū seductorem etiā scripturā  
obiectione confutans nō tempta  
bis inquit dominū deū tuū. **T**ēp  
tatus est etiā timore supbie se  
cū dū similitudinē nostrā: cū ei a  
dyabolo pmitterentur omnia reg  
na mūdi et gloria eorū. **B**ed irri  
sa atq; oburgata est neq̄a tēp  
tatoris. Respondit enim ei. **V**a  
de retro sathanas. scriptum est.  
Dominū deū tuum adorabis et  
illi soli seruiēs. **H**is autē testimo  
nijs edocemur: vt fraudulēt sug  
gestionib; inuicia nos quoq; simi  
liter scripturā debeamus aucto  
ritate obsistere. **R**ursum temptat⁹  
est supbia secū dū similitudinem  
nostrā vt idem insidiarum artifex  
regnū qd ab ipso oblatum ante re  
spuerat: per homines ei moliret  
ingerere. **B**ed absq; peccato insidi  
as temptantē irruit. **C**um enim  
cognouisset ihesus qd vēturi esset  
vt caperent eū et facerent eū regē  
fugit iterum in montem ipse sol⁹.  
**T**emptat⁹ est secū dū similitudi  
nē nostrā cū vberat⁹ flagellis. cū  
palmis cesus: cū sputorū ho: rre  
respersus est: cū ad extremū ptu  
lit crucis exquisita supplicia: sed  
nullis vnq; non dicam q̄tūelijs  
vētū ne supplicijs quītē ad timo  
rem vl leuissime indignationis i  
pulsus est: q̄a in patibulo cōstitu  
t⁹ misericorditē pclamauit. **P**at

ignosce eis non enim sciunt quid  
faciunt. **C**aplm vnde amū  
**Q**uemadmodū vero et il  
lud accipitur qd eum a  
postol⁹ in similitudinem  
carnis peccati venisse cōmemorat  
si etiā nos nulla peccati labe pol  
luta habere possumus carnē? **N**ā  
et hoc de illo qui solus est absq; pec  
cato tanq̄ singulare memoratur.  
misit de⁹ filiū suū in similitudinē  
carnis peccati. quia veram atq; i  
tegram suscipiēs substantiam car  
nis humane non ipsū peccatū in  
ea s; similitudinē peccati suscepit  
se credend⁹ est. **S**imilitudo enim  
nō ad carnis veritatem secū dū  
pauū quorū dā hereticorū sensum  
s; ad peccati est ymaginē referen  
da. **E**rat enī in ipso vera q̄tē m ca  
ro s; absq; peccato similis saluet  
peccatū. **I**llud siquidē ad huma  
ne substantiē ptinet veritatē. **H**oc  
vō ad viciā refertur et mores. **H**a  
bebat similitudinē carnis peccati:  
cū velut homo ignarus ac p abo  
soliatus p̄uina areē quot panes  
habetis. **B**ed sicut peccato nequa  
q̄ caro illius. ita nec anima igno  
rācie sbiacebat. **D**eniq; statū euāge  
listā subiūxit. **H**oc at dicebat ih̄s  
tēptans eū. ipse enī sciebat quid  
esset factur⁹. **H**abebat carnē simile  
peccatū. cū velut siāens a sama  
ritana muliē poscēt potū. s; non e  
rat peccati sorde polluta. q̄a extra  
no mulier puocata ē petē aquā  
vī. q̄ illā nūq; sitire pmitteret.



sed fieret in ea fons aque salientis  
in vita eterna. **H**abebat carnis is-  
tius veritate. cum dormiret in nauis  
ne pariter nauigantes peccato  
simili fallerentur: surgens impa-  
uit ventis. et mari et facta est tran-  
quillitas magna. **C**omuni cum omni-  
bus forte. peccato subditus videba-  
tur. cum diceretur de eo. hic homo si  
esset propheta. sciret utique quod et qua-  
lis est mulier que tangit eum. **V**erum  
peccati non habuit veritate. quia  
blasphemia cogitatione arguens  
pharisei. statim mulieris peccata dimisit.  
**P**eccatricem cum ceteris carne gerere  
putabat. cum velut homo in morte  
discrimine constitutus et inuictum  
suppliciorum terrore pulsus oraret.  
**P**ater si possibile est transeat a me  
calix iste. et tristis est anima mea  
usque ad mortem: sed peccati conta-  
gium nesciebat illa tristitia. quia vite  
auctore morte formidare non poterat.  
**N**emo enim tollit a me animam  
meam. sed ego pono eam a meipso. **E**t  
potestate habeo ponendi animam  
meam. et potestate habeo iterum sumere  
di eam. **C**apitulum duodecimum  
**I**n hoc ergo ille homo qui  
natus ex Virgine est mag-  
na a cunctis qui ex viris  
per seculum coniunctione perduamur dis-  
tincta segregatur. quod cum omnes  
non similitudinem sed veritate peccati  
in carne gesserimus: ille non verita-  
tem sed similitudinem peccati et vere  
carnis assumptionem suscepit. **P**er  
nisi haec scriptum de eo in ysaia p

pheta pharisei aptissime meminis-  
sent. quia peccatum non fecit nec dolus  
inuentus est in ore eius tamen simi-  
litudine carnis peccati fallerentur  
ut dicerent. **E**cce homo vorax et  
potator vini publicanorum et pecca-  
torum amicus. **E**t ad illum qui illu-  
minatus fuerat caecum. **V**a gloria  
deo. **N**os enim scimus. quoniam hic ho-  
mo peccator est. **E**t ad pilatum.  
**N**isi esset hic homo peccator non  
tibi tradidissemus eum. **H**uius igitur  
rei quod illi tantum singularis ac propi-  
a est equalitatem sibi blasphemie  
supbieque crimine vindicabit quis  
quis sese esse sine peccato ausus fu-  
erit profiteri. **C**onsequens enim est. ut  
similitudinem carnis peccati et non  
veritate peccati habere se dicat.

**Q**uoniam iustos ac **F**ig-  
santos viros non esse im-  
munes a culpa: manifeste  
scriptura pronuntiat dicens. **S**epti-  
es enim cadit iustus et resurgit. **Q**uid  
enim aliud est cadere quam peccare:  
et tamen cum dicatur septies cade-  
re: pronuntiat nichilominus iustus.  
nec iusticie eius preiudicat lapsus  
fragilitate humane: quia multum  
interest inter iusti et peccatoris  
hominis lapsum. **A**liud est enim ad-  
mittere mortale peccatum et aliud  
cogitatione quod peccato non caret pre-  
ueniri. vel ignorare vel obliuiois  
errore a facilitate oasi sermonis  
offendere: aut ad punctum in fidei  
theoria aliquid hesitare. aut subtili  
quadam cenotomie titillatione pulsare



aut necessitate nature aliquatim  
a summa perfectione recedere. hec enim  
sunt septem lapsuum genera in qui-  
bus vir sanctus licet nonnunquam ca-  
dat: tamen iustus esse non desinit.  
**Q**ue quauis leuia videantur ac  
parua: tamen faciunt eum sine pec-  
cato esse non posse. Habet enim  
per quibus cotidianam gerens pe-  
nitentiam et veniam veraciter de-  
beat postulare. et per suis indefinen-  
ter orare peccat. dicens. **P**onitte  
nobis debita nostra. **E**t ut eunde-  
tissimis probemus exemplis erras-  
se nonnullos sanctorum. et tamen a  
sua non discessisse iusticia. certe ille  
beatissimus et apostolorum eximius  
petrus quid aliud est credendum fu-  
isse quod sanctus. presertim id tempo-  
ris quo ei a domino dicebatur. be-  
atus es symon bariona quia caro  
et sanguis non reuelauit tibi: sed  
pater meus qui est in celis. et tibi da-  
bo clauis regni celorum. et quodcumque li-  
gaueris super terram erit ligatum et  
in celis. et quodcumque solueris super terram  
erit solutum et in celis. **Q**uid hoc do-  
minica laude predicatur? quod hoc po-  
testate ac beatitudinis potest esse sub-  
limius? **E**t tamen post paululum  
cum ignorans misterium passionis tan-  
te utilitatis humani generis insci  
obuiaret dicens absit a te domine  
non erit tibi hoc. meretur audire.  
**V**ade post me sathanas. scandalu-  
m. quia non sapiens ea que dei sunt  
sed ea que hominum. **N**unquid nam  
cum hijs cum verbis ipsa equitas in

creparet. aut nequaquam credidisse autem  
in sanctitate atque iusticia non prima  
fuisse credendum est? **Q**uid illo causa  
tempore. nunquid ruinam manifeste ne-  
gandum est protulisse. quoniam imminente per-  
secutorum metu ter dominum negare  
compulsus est? **S**ed confestim peni-  
tudine subsequente amarissimis la-  
crimis macula tanti criminis ab-  
luendo sanctitatis atque iusticie me-  
rita non amisit. **D**e ipso igitur ac  
de eius similibus sanctis illud etiam  
quod a dauid canitur. debemus  
accipere. **A** domino gressus hominis  
diriguntur. et viam eius cupiet ni-  
mis. **C**um ceciderit iustus non contur-  
babitur. quia dominus subponit ma-  
nu suam. **C**uius enim gressus a domi-  
no diriguntur? quid aliud potest  
esse quam iustus. et tamen de hoc ip-  
so dicitur cum ceciderit non collidetur?  
**Q**uid est cum ceciderit? nisi cum lap-  
sum peccati aliam incurterit? **N**on  
collidetur inquit. id est nequaquam diu  
opprimetur incurusione peccati. **S**ed  
licet ad presens videatur elusus: ta-  
men diuino quod imploret creatus  
auxilio. celeri resurrectione stabili-  
tatem iusticie non amittit. **V**el etiam  
si quid ad presens per fragili-  
tatem carnis admisit. manus  
dominice suppositionis reparabit.  
**N**on enim esse sanctus desinit post  
ruinam. qui cum se fiducia operum  
suorum iustificare non posse cog-  
noscat. et tantis peccatorum nexi-  
bus credat sola domini gratia liberandum  
cum apostolo predicare non desinit.



Infelix ego homo. quis me libera-  
bit de corpore mortis huius? *Grā*  
dei p̄ ihesum cristū dominū nostrū  
*Caplm. Liiij.*

**N**am cum apostolus paulus  
inestimabile abyssū puri-  
tatis resistens cogitationū esubus  
penetrari ab hominē nō posse cog-  
noscens: diu velut p̄ profunda iacta-  
tus ante dixisset. non enī quod vo-  
lo facio bonum sed qđ odi malum  
hoc ago: et rursum si at̄ quod no-  
lo hoc facio iam nō ego operor il-  
lud s̄ qđ habitat in me peccatum  
et condeletor legi dei secundum  
interiorem hominē video autem  
aliam legem in membris meis re-  
pugnātem legi mentis mee: et cap-  
tiuū me ducentē in lege peccati  
qđ est in membris meis omni vlt̄ sua  
vel nature ipsius fragilitate p̄spec-  
ta: tam immense altitudinis vas-  
titate p̄teritus ad tutissimū portū  
diuini cōfugit auxiliij. et q̄si de na-  
uigij sui oneribus mortalitatis op-  
pressi naturali infirmitate despe-  
rans: ab eo cui impossibile nichil  
est naufragioꝝ remedia deponat.  
cū quodam miserabili voiferans  
eulatu. *Infelix ego homo quis*  
*me liberabit de corpore mortis hu-*  
*ius? Et tuncq; absolutionē quam*  
*desperauit de imbecillitate nature*  
*dei benignitate p̄sumpsit: cōfi-*  
*denter adiungens grā dei p̄ ihesū*  
*cristū dominū nostrū. Lv.*

**O**ermanus. Multa hunc a-  
postoli locum ita itelligi

debere de finiri. vt hoc eū nō ex  
sua sed ex peccatum p̄sona confir-  
ment dixisse eoz saluet qui volē-  
tes semetipsos a corporalibus illce-  
bris ac voluptatibus abstinere. ob-  
stricti vicij pristinis et oblectati-  
one passionū carnaliū captiuati se  
metipsos cohibere nō possunt: dū  
inoluta consuetudine vicioꝝ velut in  
imici quadam tyrannidis domina-  
tione depressi. ad libertatē pudici-  
tie respirare non possunt. Quomō-  
enim b̄to apostolo quē ad sumum  
p̄fectionis totius culmen certū est  
peruenisse: illud poterit peruenire qđ  
diat. non enī qđ volo facio bonū:  
sed qđ odi malum hoc ago: illud  
etia qđ subiūgit. si at̄ qđ nolo hoc  
ago iam non ego operor illud s̄  
qđ habitat in me peccatū: necnō  
etia hoc p̄deletor enī legi dei  
secūdu interiorem hominē. video at̄  
aliam legem in membris meis re-  
pugnātem legi mentis mee et cap-  
tiuū me ducentē in lege peccati qđ  
est in membris meis? In quo igit̄  
hec p̄sone possūt apostolice co-  
aptari? Quid enī est boni qđ ille  
non potuerit implere: et contrari-  
o quid illud est mali qđ nolēs et  
odiens tamen cogente natura in-  
uitus admiserit? Ad quā vero pec-  
cati legem electionis vas in quo  
cristus dominus loquebatur potu-  
it captiuus abduci? Qui cū omnē  
inobedientiam et omnē extollen-  
tem se adūsus deū altitudinē cap-  
tiuasset: de semetipso cum fiducia



proclamabat Bonū agonem certa  
uit: autem cōsummaui. fidem serua  
ui De cetero reposita est michi co  
rona iustiae. quā reddet michi do  
minus in illa die iustus iudex.

Caplū de amū sextū

**U**neonae Intrante me tu  
tissimū silenciū portū. tur  
sus ad immensū pfundis  
sine questionis pelagū reuocare  
conamini Sed oportunitate fide  
stationis amplexi. hic interim au  
su tam longe collationis emenso.  
taciturnitate anchoram iacimus  
ut crastina die si tamē nulla vis  
tēpestatis obsiterit. statu p̄speri  
spūs explorato disputationis ve  
la pandamus

¶ Expiat collatio secunda abba  
te theone de nocturnis illusiōib9

¶ Inapūit capitula tercie collati  
onis eiusdem de ip̄ccantia.

¶ Disputatio abbatis theone de  
eo q̄ apostolus dicit nō enī qd vo  
lo facio bonū Caplū p̄mū

¶ Multa bona apostolorū cōsū  
masse Caplū secundum

¶ Quid sit vere bonū qd aposto  
lus semetipsū pficere nō posse tes  
tatur Caplū terciū.

¶ Bonitate humanā atq; iustici  
am non esse bonā si diuine bonita  
ti ac iusticie cōferantur Ca. iij.

¶ Remunē sūmo illo bono inten  
tū esse iugit̄ posse Ca. iij. quātū.

¶ Q̄ lipis similes sint. hī q̄ si  
ne p̄ccō se credūt esse. .vi.

¶ Q̄ hī qui p̄nūciāt esse posse

hominē sine peccato duplici in hoc  
agantur errore Ca. iij. septimū

¶ Q̄ paucorum sit itelligere pec  
cata Caplū octauum.

¶ Qua cautione memoriam dei  
mōch9 debeat custodire Ca. ix.

¶ Q̄ hī qui ad p̄fectionē tēdūt  
in veritate humiliantur. et dei grā  
semp se sciant indigere .x.

¶ Expositio illius sententie cōde  
lector enī legi dei scādū interiore  
hominem et cetera. .xi.

¶ Item illius scimus autē qm̄ lex  
spūalis est et cetera Ca. xij. .xij.

¶ Item illius scio autē q̄ non ha  
bitat in me hoc est in carne mea  
bonum Caplū de amū terciū

¶ Obiectio q̄ neq; ifidelū p̄sonis  
cōueniat neq; sāctorū qd ait nō enī  
qd volo facio bonū et cetera. .xij.

¶ Responsio ad obiectionem pro  
positam Caplū de amū quātū

¶ Quid sit corp9 p̄ccati. .xvi.

¶ Q̄ sancti omnes veraciter im  
mūdos et peccatores se esse confes  
si sint. Caplū de amū septimū

¶ Etā iustos et sanctos sine pec  
cato nō esse Caplū .xviij.

¶ Q̄ in ipsa q̄z orōnis hora pec  
catū declinari vix possit. .xix.

¶ A q̄b9 sit p̄ccati euacuatio et vti  
tum discenda p̄fectio. .xx.

¶ Q̄ licet agnoscam9 nos sine  
peccato non esse non de beam9 ta  
men nosmetipsos a dominica com  
munionē suspendere

¶ Explicunt capitula.



**I**nipit collatio eiusdem tertia  
De impeccantia Caplin pimu

**R**euerſa igitur lu  
ce ai ad pſcuta  
dum abyſſum a  
poſtolice queſtio  
nis ſuma a nob  
compellere ſenex  
iſtantia: ita effatus eſt Teſti  
nia quibus pbari conemini opoſ  
tolu paulu non ex ſua ſed ex pecca  
tu dixiſſe pſona non eni qd volo  
facio bonu ſed qd odi malum hoc a  
go: vel illud ſi aut qd nolo hoc fa  
cio iam no ego operor illud ſed qd  
habitat in mebris meis peccatu  
vel qd ſequitur qd delector enim le  
gi dei ſecundu interiore hominem  
video autem aliam legem in men  
bris meis repugnante legi men  
tis mee. et captiuu me ducente in  
lege peccati qd eſt in mebris meis  
is: e contrario euidenter oſtendit  
peccatoꝝ pſone hec non poſſe om  
nimodis conuenire ſed ad ſolos que  
dicta ſunt attingere pſectos. et eo  
rum tantu qui apoſtoloru merita  
ſubſequuntur congruere ſacritati. Ce  
teru quo pacto hoc peccatoꝝu pſo  
ne poterit conuenire qd dicitur: no  
eni qd volo facio bonu ſed qd odi  
malu ſed ago? Sed ne illud qd  
ſi autem qd nolo hoc facio: iam no  
ego operor illud ſed qd habitat  
in me peccatu Quis eni delinquere  
tium nolens ſe adulterijs fornicati  
onibus contaminet? Quis inui

et proximo ſedit iſidias? Quis  
ineuitabili neceſſitate cogatur. ut  
falſo teſtimonio homine opprimat  
furto ve decipiat: et alterius ſpoli  
a percipiat. vel ſanguine fundat?  
Quinymmo ut ſcriptu eſt humanu  
genus diligenter intentu eſt ad ne  
quiciam a iuuentute ſua In tantu  
eni omnes vicioꝝu amore flagra  
tes deſiderat implere que cupiunt  
ut eam puigili cura oportunitate  
committendi ſceleris aucupantes e  
am timeant ne libidinu ſacie tate  
tardius potiantur. ac de ignemi  
nia ſuaq; criminu amulo gorian  
tes ſecundu ſententiam obiurgatis  
apoſtoli fidem ſibi quadam de qſu  
ſione conquirant. Quos eam ihere  
mias propheta non ſolum no nolen  
tes nec cu requie cordis et corpo  
ris flagitioꝝum eos crimina ppe  
trare. veru etiam in tantu eos af  
ſerit laborioſis conatibus ut ad ef  
fectum coꝝ pueniant deſudare: ut  
a letali ſcelerum appetitu nec obſi  
tentibus arduis difficultatibus  
renocentur dicens Ut iniqua age  
rent laborauerunt. Illud quoq;  
quis dixerit peccatoꝝib9 conuenire  
itaq; ego ipſe me te ſeruo legi dei  
carne autem legi peccati: quos nec  
mente nec carne deo ſeruare mani  
feſtum eſt? Aut quemadmodu hi9  
qui peccant corpore mente ſerui  
unt deo: cu vicioꝝu fomitu caro ex  
corde concipiat. et ipſe auctor vtri  
uſq; nature fontem atq; originem  
peccatoꝝu ex eo pnuat emanare?



De corde inquit procedunt cogitationes male adulteria. fornicationes furta et cetera. Quāobrem euidenter ostenditur nullomō hoc de peccatorū posse intelligi personis. qui nō solū nō odiunt s; etiam diligunt mala. et in tantū deo nec mente nec carne deseruiūt. ut ante delinquant mente q̄ corpore. et prius q̄ carnis expleant voluntatē pueniantur mentē cogitationūq; peccato

#### Capitulum secundum

**S**uper est igitur ut virtutis sensus ex intimo dicentemur affectu. et qd̄ beatus apostolus dixerit bonū qd̄ re compatione eius pronuntiauerit malum nō nuda significatio verborum s; eodem quo ille discutimus intuitu. intellectu quoq; eius secūdu dignitatem pronuntiant ac meritum perscrutemur. Tūc enim sententias deo inspirante plenas secūdu ppositum ac voluntatem eius comprehendere poterim⁹. cum corā quib⁹ promulgate sunt statum ac meritū ppendentes nō vbo s; expmētis parem induerim⁹ affectum. p cuius q̄litate sine dubio vl conapiuntur unūsi sensus vl sententię pferuntur. Quāobrem quid sit p̄māpaliter bonum qd̄ apostolus non potuerit p̄ficere cū vellet. diligenti⁹ indagemus. Multa enim nouim⁹ bona que beatū apostolū omnesq; illius meriti vi

ros et habuisse p naturam et acq̄sisse p gratiā negare nō possum⁹. Est enim bona castitas. laudabilis continentia. miranda prudentia. larga humilitas. arcūspecta sobrietas. modesta temperantia. pia misericordia. sancta iustitia. Que omnia in apostolo paulo eiusq; cōfortibus ita plena atq; p̄fecta fuisse nō dubium est. ut virtutum potius q̄ vbozum magisterio ab eis religio doceretur. Quid qd̄ iugi ecclesiaturū omnium aīa ac pūgili sollicitudine semper exusti sunt? Quātum hoc misericordie bonū quanta p̄fectio est. p scandalizantibus vbi. cum infirmantib⁹ infirmari? Cum ergo tantis apostolus habundauerit donis. quid illud est boni cuius perfectione caruerit non poterimus agnoscere. nisi in illum quo ipse locutus est p̄fecerimus affectum. Omnes itaq; quas diximus cum habuisse virtutes q̄uis velut gemme splendissime ac p̄ciosa sint. tamen si p̄claro illi atq; p̄apuo margarita qd̄ ille euangelicus negotiator inquirens vniuersis que possidet venditis comparare desiderat conferantur. ita eorum meritū reuilescit atq; contemnitur. ut eis sine aīatatione distractis vniū tantum boni possessio locupletet bonorum innumerabilium venditorem.

#### Capitulum tertium



**Q**uid ergo est unum quod illis tantis tamque innume-  
ris bonis tam incommensurabili-  
ter proponatur. ut speretis abieci-  
s omnibus solum debeat possideri? Si  
mutu illa pars optima. cuius mag-  
nificam ac perpetuam cum relicto  
susceptionis atque humanitatis of-  
ficio maria prelegisset: ita predicat  
a domino *Martha martha sollici-  
ta es et turbaris circa multa. Plu-  
rimis vero opus est. aut etiam uno  
maria optima partem elegit. quae  
non auferetur ab ea.* Una ergo et  
sola est theoria. id est contemplatio  
dei: cui merito omnia iustificatio-  
num merita uniusa. Virtutum studi-  
a postponuntur. Et illa quidem om-  
nia quae in apostolo paulo fuisse pre-  
dicantur. non solum bona et utilia ve-  
rueciam magna atque preciosa sunt.  
Sed sicut verbi gratia stanni metal-  
li quod alius utilis et gratie  
putatur sit argenti contemplatio  
viliissimum: et rursus auri copatio  
meritum evanesceat argenti. aurum  
quoque ipsum gemmarum collatione  
contemnitur: et ipsarum nichiloni-  
us quis insignium multitudo  
gemmarum unius margarite tanto  
te superatur: ita et illa omnia meri-  
ta sanctitatis quis non solum ad pre-  
sens bona et utilia sint. verueciam  
donum eternitatis adquirant. tamen  
si diuine contemplationis meritis  
conferantur vilia atque ut ita dixe-  
rim vendibilia censebuntur. Et ut  
hanc eandem in copationem etiam

scripturatum a firmet auctoritas  
nonne de vniuersis quae a deo crea-  
ta sunt generaliter scriptura prou-  
ocat dicens. et ecce omnia quae fecit  
deus bona valde. et iterum vniuersa  
quae fecit deus bona in tempore su-  
o? Hec igitur quae in presenti non solum  
bona simpliciter: verueciam cum ad-  
ditamento valde bona prouocantur  
sunt enim tenera in hoc mundo como-  
rantibus nobis. aut ad usum vite  
ad corporis medicinam. aut ad aliquam  
causam ignote nobis utilitatis ac  
commodi: vel certe in eo etiam val-  
de bona. quae faciunt nos inuisibili-  
a dei a creatura mundi per ea quae fac-  
ta sunt intellecta conspiciere: semper  
nam quorum virtutem eius ac diuini-  
tatem ex tanta tamque ordinata mo-  
dificatione fabricae mundialis et omnium  
quae in ea sunt subsistentia contem-  
plari: hec tamen omnia nec boni  
nomen tenebunt si futuro illi seculi  
comparentur: ubi nulla honorum  
immutatio. nulla est vere beatitudi-  
nis formidanda corruptio. Cuius  
mundi beatitudo ita describitur. E-  
rit lux lune sicut lux solis. et lux so-  
lis septempliat sicut lux septem dierum.  
Magna igitur hec et preciosa intuitu  
atque mirifica si futuris ex fide  
repermissionibus conferantur: quantum  
o vanitas apparebit. dicitur dauid  
Omnia sicut vestimentum veterassent  
et sicut optatum mutabis ea et mu-  
tabuntur. tu autem idem ipse es et  
anni tui non deficient. Ergo quia  
nichil est per semetipsum stabile aut



immutabile. nichil bonū nisi dei  
tas sola. omnes vō creature ut  
beatitude eternitate vlt imuta  
bilitate obtineat. nō hpc p suā na  
turam s p creatoris sui ptiapatio  
nē et grām consequūtur. tenere hpc  
meritū bonitatis creatori suo col  
late nō possunt. Caplm quartū

**Q**uod si etiam manifestio  
ribus adhuc testimonijs  
huius sentētie rationem  
voluerim⁹ asserere. nōne cū mul  
ta pronuntia bona in euangeli  
o legemur. et arborē bonā  
et thesaurū bonū. et bonū hūmīnē  
et bonū seruū. quia non potest in  
quit arbor bona malos fruct⁹ fa  
cere. et bonus hūmo de bono the  
sauro cordis sui pfert bona. et eu  
ge serue bone et fidelis. et vtiqz  
hos omnes scādū se bonos esse  
non dubiū sit. si respiciam⁹ ad bo  
nitatem dei nullus eorū pnuāabi  
tur bonus dicente domino. nemo  
bon⁹ nisi solus de⁹? Cuius intui  
tus eadē ipsi apostoli qui electionis  
merito bonitate generis humani  
mult⁹ excesserant modis. mali es  
se dicuntur. domino ad eos ita lo  
quente. Si ergo vos cū sit⁹ mali  
nostis bona data dare filijs vestr⁹  
quātomag⁹ pater vester qui est in  
celis dabit spiritū bonum petenti  
b⁹ se? Peniqz sicut bonitas nrā  
supne bonitatis intuitu in malici  
am vtitur. ita eadē iusticia nrā di  
uine collata iusticie pāno mensu  
rate similib⁹ deputatur. dicēte ysaī

a ppheta Dicit pānus mēstruāt  
vniuersē iusticiā nostrē. Et ut ali  
quid adhuc euidentius infamur  
legis quoqz ipius pcepta vitalia  
que diat ordinata per angelos in  
manu mediatoris. et de q idem a  
postolus. Lex itaqz inquit sancta  
et mandatū sanctū et iustū et bonū  
si pfectioni euangelice cōferantur  
minime bona diuino pnuāantur  
oraculo Ait enim. Et de di eis p  
cepta nō bona. et iusticias in qb⁹  
non viuēt in eis Apostolus quo  
qz ita noui lumine testamēti glo  
riam legis affirmat obtundi. ut  
eam euangelica compatiōe fulgo  
ris nec glorificatam esse pnuāet  
dicens. Nam nec gloriosū est id  
qd glorificatū est. ppter excellen  
tem gloriā Quā cōpationē eadē  
in parte cōtraria id est in peccato  
tū merit⁹ cōpēsandis scriptura cō  
seruat ut eos qui multomin⁹ im  
pij sunt. priorum collatione iustifi  
cet dicēs Iustificata est sōdōma ex  
te Et iterū. Quid enī peccauit so  
rō tua sōdōma? et iustificauit ani  
mā suā adūsatrix israhel. cōpato  
ne puancatricē iuda Ita igit et v  
mūsarū merita vītutū q supius cō  
phendi. cū p se bona atqz pāosa  
sint. tñ theozice claritate ppatioē  
fufcant Multos etenī scōs qz  
bonorū operū. terrenis tñ studijs  
occupatos a pteplatiōe sumi illi⁹

**N**oni retrahūt ac retardāt  
Am quis eripies  
inox de manu forarū e⁹



et egenū et pauperem a diripienti-  
bus eū. quis 2terens molas ini-  
quoz. et de medio dentū eorum  
capinas extorquens in ipso inter-  
cessionis ope diuine gloriā ma-  
iestatis quicta mente suscipiat?  
**Q**uis alimonā pauperib9 submi-  
nistrans aut aduenientū turbas  
beniuola humanitate suscipiēs. in  
eo temporis puncto quo p necessi-  
tatib9 fratru solliata mente distē-  
ditur. imensitate supne beatitudi-  
nis speculetur. et cū p̄sentis vite  
angoribus curis concutitur. futu-  
ri seculi statum eleuato a terrenis  
cōtagiis corde p̄spiciat? **U**nde be-  
atus dauid solū hoc bonū homini  
esse diffinēs: deo iugiter inhere-  
re desiderat dicens **M**ichi autē ad-  
herere deo bonū est ponere in dno  
deū spem meā. **Q**uod etiam ecclesi-  
astes a nemine iustoz sine q̄rela  
p̄stia posse p̄nūciāns. quia non est  
inquit homo iustus in terra: q̄ fa-  
ciat bonū et nō peccet. **Q**uis enī  
dñ9 q̄uis p̄apū9 omniū iustozū  
atq; sanctorū huius corpis vīcu-  
lis colligat9 sumū hoc bonum ita  
possidere potuisse credend9 est. ut  
nunq̄ a diuina 2templatione dis-  
cedat ne paruo quidem tēpoze ab  
eo qui solus bonus ē terrenis co-  
gitationib9 putetur abstract9. q̄  
nunq̄ vllā abi. vllam indumentū  
aliatū de carnaliū rerum gesserit  
curā. nunq̄ de fratrum susceptioe  
de lozoz cōmutatione. de celle cō-  
structione solliatus. nō opem aliq̄

humani cōcupierit adiūmeti. aut  
inopie sterilitate vexatus illā sen-  
tentiam dominice increpaciōis iare-  
terit. ne solliate sitis anime vestre  
quid manducet9 neq; corpi vestro  
quid induamini? **D**eniq; ipsum il-  
lum apostolū paulū qui omnium  
sanctorū laborē passionū numero-  
sitate t̄oscēderat. nequāq; hoc im-  
plere potuisse 2sidenter astruimus  
ipso i actib9 apostolorū discipulis  
attestante. **I**psi satis. qm̄ ad ea q̄  
michi opus erat et hīs qui meā  
sunt. ministrauerūt man9 iste **Pl**  
cū thesaloniensibus scribens. in  
labore et fatione nocte et die  
opatum se fuisse testatur. **Q**uib9  
licet magna eidem meritoz stipe-  
dia pararentur: tamen mēs ei9  
q̄uis sancta atq; sublimis non po-  
terat nō ab illa celesti theozia intē-  
tione terreni opis aliquādo diuel-  
li. **D**eniq; cū se tantē ac talibus  
ditari fructibus cerneret. et ecōtra-  
rio theozie bonū corde pensaret.  
ac velut in vna lance tātoz labo-  
rum p̄fectū. in altera delectationē  
diuine cōtemplationis appenderet  
diu examiē pectoris sui quodam  
modo castigato dum illū hinc la-  
borū stipendia immensa delectant  
illinc desiderū vnitatis et insepa-  
rabilis celsi societas etiā ad reso-  
lutionem carnis inuitat: anxius  
tandem p̄clamat dicens **Q**uid e-  
ligam ignoro **C**oartoz autē e du-  
obus desiderū habens dissolui et  
cum cristo esse multo enim meli9



**P**ermanere aut in carne: magis  
necessarium propter vos. Cum igitur  
multis modis boni huius excellen-  
tiam cunctis etiam predicationis sue  
fructibus protulisset: tamen caritatem  
sine qua nemo deum promeretur con-  
templatione submittitur. ac propter  
illos quibus adhuc lac velut nutri-  
cula verborum euangelicis imulge-  
bat. diuisione a christo sibi quidem  
noxiam sed ceteris necessariam non  
recusat. Etenim ad electionem hu-  
ius potissimum rei illa nimia piete-  
tis virtute compellitur. qua pro sa-  
lute fratrum suorum si esset possibile e-  
tiam ultimum anathematis malum  
optasset incurere. Optarem enim  
inquit ipse ego anathema esse a  
christo pro fratribus meis qui sunt cog-  
nati mei secundum carnem. qui sunt  
israhelites: hoc est vellem ego non  
solum temporalibus verum etiam perpetuis  
adiam penis. dummodo omnes  
si fieri posset homines christi confor-  
tio fruerentur. Certum etenim sum uti-  
liorem christo et in omnium salutem esse  
quam meam. Bonum quod hoc summum id est dei  
aspectu frui et christo iugiter inhere-  
re ut perfectus apostolorum possit adipis-  
ci. dissolui optat a corpore. quod ca-  
duum et multis fragilitatibus sue neces-  
sitatibus impeditum non potest a cris-  
ti confortio non auelli. Impossibile  
est enim menti quam tam crebris disten-  
ditur aut tam variis tam moles-  
tis angoribus impeditur. diuino frui  
semper intuitu. Quod enim tam perpetuum  
sanctorum studium. quod tam arduum po-

test esse propositum. cui non aliqua-  
do ille usus insidiator illudat?  
Quis ita solitudinis secreta secta-  
tus uniuersorum mortalium confortia  
dedinavit. ut nunquam cogitationibus  
superfluis laboretur. et intuitu rerum  
vel occupatione actuum terrenorum  
ab illa quam vere et sola bona est dei  
contemplatione deaderet? Quis  
tantum spiritus unicus potuit retinere  
feruorem. ut non interdum lulzias  
cogitationibus in ipsa quoque oratio-  
nis intentione translatus repente  
de celestibus ad terrena corruerit?  
Quis nostrum ut cetera peragati-  
onum tempora pretermittam. non il-  
lo etiam momento quo deo sup-  
plicans ad sublimia erigit mentem  
quodam stupore et lapsus. etiam  
per id vel intuitus offendat. per quod  
sperabat veniam delictorum? Quis  
inquam tam exercitus ac vigilans  
est. ut dum psalmum deo canit nun-  
quam a scripture sensu eius animus ab-  
ducatur? Quis tam familiaris  
deo tamque coniunctus. qui apostoli-  
cam illud imperium quo sine in-  
iunctione orare nos precepit. vel uno  
die gaudeat se executum? Que li-  
cet omnia nonnullis qui sunt tras-  
sioribus vicibus involuti. leuia atque  
a peccato pene aliena videntur.  
scientibus tamen perfectionis bonum.  
etiam minimarum rerum multitudo gra-  
uissima est. Voleat autem fieri ut dum  
minora vitantur: maiora ce-  
letius caueantur.

**C**apitulum sextum



**U**elut si in aliqua magna  
domū multis instrumētis  
vasculis. saranis. impedi  
tam. vñū integra visuū acie pspi  
ciam. alterū cui oculoꝝ lumē ob  
tulerit lippitudo pariter ponam⁹  
ingressū. nōne ⁊ ille cui ad uidēda  
omnia hebes erit obtutus. nichil  
illuc aliud esse estimet nisi armari  
a. lectos. scamna. psepia. et qdqd  
nō tam oculis spectantis q̄ ma  
nibus palantis occurrerit. con  
tra hic qui clarissimo luminum vi  
goꝝ eā occulta rimatus est mul  
ta illic minutissia et q̄ vix possint  
etiam numero cōphēdi inesse pro  
nūciat. Que si aliq̄to in vñū cu  
mulū cōgregentur. paucorū que il  
le palpauerat magnitudinem nu  
merositate cōpensent. aut etiā for  
tasse trāscendant. Ita igitur sancti  
atq̄ ut ita dicam videntes quib⁹  
pfectionis est studiū. etiam illa q̄  
velut tenebrosus animi nostri nō  
intuetur aspect⁹ in semetipsis sa  
gaciter dephēdūt acerrimeq̄ cō  
tempnant. vsq̄ adeo vt qui sicut  
nostre videtur inaurie ne tenuis q̄  
dem peccati neuo pure cantore cō  
scienae susceperūt multis sibi ma  
culis videātur aspergi. si vane nō  
dicam cogitationis imphitas in  
actua mentis irreperit. s̄ vel psal  
mi qui dicend⁹ est recordatio ora  
tionis tempore intentionē suppli  
cantis auerterit. Si enī inquirunt  
cū sublimi homini nō dicam p vi  
ta ac salute nostra. sed etiam pro

alicius lucri cōmodo supplicam⁹  
totam in eū et mentis corpis acie  
desigētes. de nutu eius trepida ex  
pectatione pendem⁹. non medio  
criter formidantes. ne qd forte in  
eptum aut incōgruū vñū miseri  
cordiā audientis auertat. cū de in  
de si nobis i foro ac iudiciū secula  
riū tribunalibus pstitutis. assinen  
te etiam cōtra aduersario in me  
dia psecutione atq̄ cōflictu. tussis  
screatus. risus oscitatio. sompnus  
oppresserit. quanta in pñiā nostrā  
vigilantissimus inimicus seuerita  
te iudias cōmouebit inuidia. quā  
tomagis cū illi occultorū omniū  
cognitori. p iminenti ppetue mor  
tis piculo supplicam⁹. psertim cū  
ediūso callidus seductor pariter ⁊  
criminator assistat. intenta atq̄ so  
licita orōne iudicantē pietas iplo  
randa est. Nec iniuste non solū le  
ui peccato. s̄ etiam grauissimo cri  
mine impietate astringitur. qui p  
cem deo fundens subito a ppectu  
eius quasi ab oculis non videntē  
nec audientis cogitationis impro  
be vanitatem. securus abscesserit.  
Alii aut qui oculos cordis sui con  
tegunt crasso velamine viciorū ac  
secūdu saluatoris sententiā viden  
tes nō vident. et audientes nō au  
diūt. neq̄ intelligunt. vix in reces  
sibus pectoris sui etiam illa q̄ sunt  
magna et capitalia crimina ptem  
plantur. nullas aut cogitationū  
surrepcoe sed neq̄ illos in se lubri  
cos occultosq̄ pruritus. qui mente



tenui atq; subtili suggestioe com-  
pugnant. nec captiuitates anime  
sue possunt purgare obtutibus in-  
tueri. s; inuereandis semp cogitati-  
onibus euagantes nec dolere no-  
runt ai ab illa contemplatione que  
singularis est distrahuntur. nec ha-  
bent qd se doceant amisisse. quip-  
pe qui mente sua ingruentibus ve-  
libitu est cogitationib; expanden-  
tes nichil habent ppositu qd pmi-  
cipaliter teneant. vl qd oimodis  
concupiscant.

Caplm septimū

**N**Ec sane nos in hūc erro-  
rem causa pāpitate. qā a  
namartia id est inpercati-  
e ipsius virtutem penitus ignoran-  
tes. existimam; nullam omnino  
culpam ex istis oāsis ac lubzic;  
cogitationū exarsibus nos posse  
contrahere. s; hebetudine stupefac-  
ti. et velut oculorū cecitate paissi.  
nichil in nobis nisi capitalia crimi-  
na ptemplamur. eaq; tantūmodo  
credimus euitanda. que legū quo-  
q; secularū seueritate dampnatur.  
A quibus si nos imunes paululū  
senserim; nichil nobis inesse pec-  
cati protinus arbitramur.

Caplm octauū.

**N**oinde ab illo vitenaium  
numero segregati. qā mi-  
nucias multaz sordium  
q̄ intra nos aggeste sūt non vide-  
mus. nequaquā salubri cōpunctione  
mordemur. si sensum nostrū inter-  
pellauerit egritudo tristitie. nec do-

lemus vane glorie sub tili suggesti-  
one pulsati. nec de emissa tardius  
vl tepidius orōne deflemus. nec  
reputamus ad culpam. ai psallen-  
tibus aut orantibus nobis. aliqd  
aliud q̄ ipsa oratio vl psalm; oc-  
curreret. Nec illud hōrem; q̄ mul-  
ta q̄ vl loqui aut agere coram ho-  
minibus pudet. nō erubescimus. l  
ad hōram corde conāp̄re qd diu-  
no nouimus patere cōspectui. nec  
pollutionē turpium sompniarum  
larga fletuū ablutionē purgam;  
nec lugem; q̄ in ipsa elemosine  
pietate ai vl fratru necessitatib;  
subuenim;. vl alimoniam paupe-  
ribus ministram; serenitatem nos-  
tre hilaritate obnubilat auara ai  
ctatio. nec ferri nos vllō cecim;  
detrimento. ai derelicta memoria  
dei ea que sunt teporalia. atq; cor-  
poralia cogitamus. ita vt nobis sa-  
lomonis illud aptetur eloquiū.  
fenerūt me sed non doli; et delu-  
serunt me. ego aut nesciui. Con-  
tra hū qui sumam totius volupta-  
tis et gaudi; et beatitudinis sue in  
diuinari ac spiritaliū rerū tantū  
contemplatione cōsistunt. ai ab ea  
inuiti vl paululū violentis cogita-  
tionibus abstrahuntur. velut qdā  
in se sacrilegū genus p̄senti peni-  
tudinis puniūt vltione. ac vilissi-  
mā creaturam ad quā s; t de tota  
mentis intuitus creatori suo se p-  
tulisse lugentes pene dixerim un-  
pictatē sibi crimē ascribūt; et licet  
ad aspiciendā diuine glorie claritatem



oculos cordis sui summa alacritate  
conuertant. tamē etiā breuissimas  
carnaliū cogitationum tenebras  
nō ferētes quiddā ab illo vero lu  
mine mentis aspectū retrahit: ex  
stantur. Deniq; cum hūc beatus  
apostolus iohānes affectū aīctis  
vellet infundere: filioli inquit mei  
nolite diligere mūdū nec ea que  
in mūdō sūt. **¶** Si q̄s diligit mūdū  
nō est caritas dei in ip̄o: quia om  
ne quod in mūdō est concupiscētia  
carnis. et concupiscētia oculorū est  
et supbia vite. que non est ex p̄e  
sed ex mūdō est. et mundus perijt  
et concupiscētia eius: qui autē facit  
volūtātē dei manet in eternū. Fasti  
diūt ergo sancti vniuersa in q̄bus  
mundus iste versatur: sed impossi  
bile est vt non ad ea vel breui co  
gitationū rapiantur excessu. **¶** Pul  
lus etiā nunc hūm excepto dñō  
et saluatore nostro naturalē qua  
gationē mētis. ita defixus p̄ in de  
i contemplatione cōtinuit. vt nūq̄  
ab ea raptus mundane cuiusq̄ rei  
delectatione peccaret dicente scrip  
tura. **¶** Videte ip̄a non sunt munda  
in cōspectu eius. **¶** Et iterū. **¶** Si in  
sanctis suis nō cōfidit. et in angel  
repperit prauitatē: siue vt emēda  
tioe trāslatio habet ecce inter san  
ctos eius nemo imutabilis et celi  
nō sūt mūdi in cōspectu ei⁹. **¶** ix.  
**¶** Ecce igitur sanctos qui  
mēoria dei stabiliter reti  
nētes. quasi p̄ extēsas in  
sublime lineas suspēso ferantur in

cessu. scenobatis q̄s vulgo funam  
bulos vocant dixerū apparandos:  
qui summa sue salutis ac vite in an  
gustissimo funiculi illius tramite  
collocantes: atrocissimā se mortē  
protin⁹ inuicuros esse non ambi  
gunt. si vl̄ exigua pes eorū tituba  
tione deuiauerit. aut modū illi⁹  
salutis directiois exēsserit. Qui  
dū arte mirifica aereos gressus p̄  
inania molliuitur: si illā angustio  
rē vestigio semitā nō tanta atq; sol  
liata modēratione seruauerint ter  
ra que omnibus velut naturalis ē  
basis ac solidissimū cunctis et fir  
missimū fundamentū. sit illis p̄e  
sens ac manifesta p̄nā: nō q̄a  
illius natūa mutetur. sed quia illi  
i eam p̄cipitati carnis pondere di  
labūtur. Ita etiā indefessa illa dei  
bonitas imutabilis substantia: ip̄a  
quidē neminē ledit. sed nos dedi  
nādo a sumis atq; ad ima tēdēdo  
nobis ip̄is p̄scimus mortē p̄mo  
ip̄a dedatio mors effiat dedinā  
ti. **¶** Ve enī inq̄t eis. qm̄ exēsserūt a  
me. **¶** Vastabūt qm̄ p̄uicati sūt i  
me. **¶** Et iterū. **¶** Ve eis cū recessero  
ab eis. **¶** Arguet namq; te malicia  
tua. et auersio tua increpabit te.  
**¶** Dato et vide: quia malū et ama  
rum est reliquisse te dominū deum  
tuū. funicularis namq; peccatorū su  
orū vnus quisq; astringitur. **¶** Ad q̄s  
satis cōpetenter a dñō increpatio  
illa dirigitur. **¶** Ecce inquit omnes  
vos accēdētes ignē. accēnti flam  
mis abulate in lumine ignis v̄ri



et in flammis quas succedistis Et  
iterum. Qui incendit inquit malicia  
pibit ab ea **Capitulum de amu**

**Q**uoniam ergo semetipsos co  
tidie sentiāt sacri terrene  
cogitationis pondere pre  
grauatos ab illa mentis sublimi  
tate deādere: et inuitos ymmo re  
ro etiam. nescientes in lege peccati  
mortis trasduā. atq; ut cetera pre  
termittā illis saltem que superius  
comphendi bonis qdem ac iustis  
s; tamen terrenis a cōspectu dei o  
peribus auocari. habent pfecto p  
quibus ad dominū iugit ingemis  
cant. habent p quibus in veritate  
humiliati atq; cōpūti nō vbi tan  
tūmō s; affectu semetipsos pnuā  
ent peccatores. et veniam veracit  
p omnibus que cotidie supati fra  
gilitate carnis incurrunt. ac gra  
tiam domini iugiter postulantes  
veras penitentie lacrimas indefinē  
ter effundant. quippe qui vident  
hisdem ipis se p quibus cōtinuo  
dolore vexati sunt etiam vsq; ad vl  
timū vite sue finē esub9 inuolutos  
etiam ipsas supplicatioēs suas of  
ferre se sine cogitationū anxietate  
nō posse. Expti igitur se huma  
nis viribus desideratū finē obfiste  
re carnis sarana nō posse 2 tinge  
re. neq; illi p apud sūmoq; bono  
scdm cordis sui desiderū posse cō  
iūgi. s; ab eius intuitu captiuos  
ad mūdāna transduā. ad gratiam  
dei q impios iustificat auolantes  
cū apostolo ptestātur. Infelix ego

homo q; me liberabit de corpore  
mortis hui9? **Grā dei p dominū**  
nostrū ihesū cristū. Veniūt enim  
bonū istud qd volūt nō posse se p  
ficere. s; illud qd nolūt qd qz ode  
runt malū id est cogitationū mo  
tus et curam corporaliū rerum se9  
incurrere **Capitulum vnde amū**

**E**t delectantur quide le  
gi dei scdū interiorē h  
minē. qui visibilia vniū  
sa trāscendens conatur deo soli se  
per vniū. s; vident aliam legem i  
membris suis id est in natura hu  
mane cōditionis insertam. que re  
pugnat legi mentis eoz. et cap  
tiuū ptehit sensum violēta lege  
peccati. cōpellens salicet eū relicto  
illo pzīnapali bono terrena cogita  
tione submitti. Que q; uis necessa  
ria atq; corpori utilis videatur.  
cū dispensatioē religiose ciuipia  
necessitatis impenditur. cōpatioē  
tamen illius boni qd sanctorum  
omniū oblectat intuitum mala v  
tiq; ab eis ac fugienda decernitur  
qui p eā quoquo mō vl ad modi  
cū tēp9 ab illi9 pfecte lītudinē  
gaudio retrahūtur. Vere enī lex  
peccati est. quā humano generi p  
uariatio sui induxit auctoris: p  
illi9 noxā. in quē locuta ē eāssimi  
iudias illa sentētia **Maledcā tēa**  
i opib; tuis spinas 7 tribulos ger  
minabit tibi. 7 in sudore vult9 tui  
edes panē tuū **Hec** iqnā ē lex mē  
bris oīm inserta mōrtiū. q repugne  
legi mēte nre. eāq; a diuino auez



infinita: qua maledicta terra in o-  
peribus nostris post agnitionem  
boni ac mali. cogitationum spi-  
ritus cepit ac tabulos germinare.  
quarum aculei naturalia virtutum se-  
mina perfocant. ne illud panem nostrum  
qui de celo descendit. quique confortat  
cor hominis edere absque vultu  
nostri sudore possimus. Omne igitur  
humani generis huic generaliter  
legi sine ulla exceptione subiatur.  
Nullus enim est quis sanctus qui  
supradictum panem non cum sudore  
vultus sui et sollicita cordis intentio-  
ne papiat. Ceterum communi isto pa-  
ne multi ut videmus diuites sine  
ullo vultu sui sudore vescuntur.

Capitulum duodecimum

**Q**uam etiam legem beatus  
apostolus spiritualem asserit  
dicens. Sanctus autem quia lex spiri-  
talis est ego autem carnalis sum veni-  
datus sub peccato. Spiritus enim  
est lex hec que iubet nobis ut in sudo-  
re vultus nostri comedamus panem  
illud verum qui de celo descendit: sed  
nos carnales fecit venditio illa  
peccati. Quid rogo istud cuius pecca-  
tum est? Sine dubio ad eius pua-  
tationem atque ut ita dicam negotia-  
tione dampnosa fraudulentorum com-  
mercio venditi sumus. Omne enim  
plem suam serpentis persuasionem se-  
ductus illiati ab ipseptione distrac-  
ti: iugo perpetue servitutis addi-  
ti. Hic namque mos solet inter vende-  
tem ementemque servari ut is qui se a  
lienano cupit dominio mancipare. a

liquid preterea pro iactura anime liberta-  
tis et additione perpetue servitutis  
a suo consequatur emptore. Quod  
etiam inter adam et serpentem mani-  
festissime videmus impletum. Ille  
enim a serpente primo libertatis su-  
e esum interdictae arboris capiens  
a naturali libertate discessit: illique  
maluit semetipsum perpetua dedere  
servitute. a quo vetiti pomi letale  
precium fuerat affectus. Quia de  
inceps conditione strictus non im-  
merito omnem posteritatis sue proge-  
ni perpetuo eadem cuius effectus est ser-  
uus subdit famulatu. Quid enim a  
liud servile coniugium potest parere quam  
servos? Quid ergo? Numquid emptor  
iste versutus et callidus domino vo-  
catque legitimo ius donationis eripu-  
it? Non ita est. Neque enim sic ille  
omnem periculum dei unius fraudis do-  
lositate persuasit: ut potentia domi-  
ni sui vetus dominator amitteret  
qui ipsum quorum emptorem quavis re-  
fugam. vel rebellem tamen iugo re-  
primat servitutem. Sed quia omni-  
bus rationabilibus creaturis arbi-  
trii libertatem creator indulserat:  
eos qui se contra fas etiam con-  
piscencie transgressione vendiderant  
inuitos ad ingenuam libertatem re-  
vocare non debuit. Abhorret siquidem  
ab illo iusticie ac pietatis auctore.  
quidquam bonitati equitatisque perari-  
um est malum enim fuerat. si con-  
cesse libertatem beneficia revocasset.  
iniustum si liberum hominem potentia su-  
a opprimeret atque captivum libertatem



accepte privilegium assequi non sinit  
set. Cuius salutem in futura tunc  
secula reservavit. ut recto ordine  
pleretur statuti temporis plenitudo  
Oportebat enim eius sobolem tam  
diu sub habita conditione durare  
quousque eam de originalibus vincti-  
lis liberatam in antiquam libertatem  
statumque potius domini gratia pro sui  
sanguinis reformatet. Quam pieta-  
tem instinctu potuit etiam tunc salua-  
re sed noluit. quia eius decreti sui ir-  
rumpere sanctionem equitas non sine-  
bat. Vis nosse causam venditionis  
tue? Audi ipsum redemptorem tuum  
per prophetam optissime predi-  
cantem. Quis est iste liber repudij  
matris vestre quo dimisi eam. aut  
quis est creditor meus cui vendidi  
vos? Ecce in iniquitatibus vestris  
venditi estis. et in scelentibus ves-  
tris dimisi matrem vestram. Vis et-  
iam evidenter agnoscere cur te in  
ergo servitutis additum redimere po-  
tentie sue virtute noluerit? Audi  
quid ad superiora quibus est dem famu-  
lis peccatorum causam voluntarie ve-  
ditionis exprobrat adiecerit. Num  
quod abbreviata et puula facta est  
manus mea ut non possim redime-  
re? aut non est virtus in me ad libe-  
randum? Sed quod huic potentissime  
misericordie eius semper obsisterit ite-  
rum prophetam demonstrans ecce inquit non  
est abbreviata manus domini ut  
salvare nequeat. neque aggregata  
est auris eius ut non exaudiat. sed ini-  
quitates vestre divisit inter vos

et deum vestrum et peccata vestra  
abscederunt faciem eius a vobis  
ne exaudiret.

### Capitulum de amittere.

**Q**uia ergo carnales nos  
fecit et spiritus ac tribulatio  
contempnauit illa dei prima  
maledictio. nosque ita iniquo patre  
noster comerao venundavit. ut bo-  
num quod volumus agere nequamus  
dum diuulsi a memoria sumus dei  
ea que humane fragilitate sunt co-  
gitare compellimur. dum puritatis  
amore flagrantis incensum natu-  
ralibus que penitus ignorare veli-  
mus etiam inuiti plerumque compungimur.  
Nam quia non habitat in carne nos-  
tra bonum. id est huius quam diximus  
theorie atque puritatis preterita iniquitas  
que tranquillitas. sed factum est in no-  
bis illud pessimum ac lugubre di-  
uortium. ut cum mente legi dei ser-  
uire velimus nunquam saltem volentes  
a claritate diuina dimouere aspectum  
tamen carnalibus tenebris  
circumsusi quadam lege peccati ab  
eo quod bonum nouimus cogamur  
auelli. scilicet ad carnis cogitatio-  
nesque terrenas ab illa mentis vel  
situdine decedentes ad quas nos  
lex peccati id est illa sententia dei  
non immerito contempnauit. quam  
primus peccator excepit. Et inde  
est quod beatus apostolus cum optissi-  
me fateatur inenitabili se vel oculos  
sanctos patris huius necessitate perstrigere



tamen nemine eorum ab hoc esse  
dampnandum audenter enūciat di  
cens. Nichil ergo nunc dāpnatio  
nis est hīs qui sunt in xpō ihesu.  
Ite enim vite in xpō ihesu libera  
uit me a lege peccati et mortis. Id  
est cotidiana gratia xpī. omēs san  
ctos suos ab hac lege pccati et mor  
tis. in quā iugiter vel nolentes co  
guntur incurrere. cū emissionē de  
lectu suorum a dño pccatur absol  
ui. Videtis ergo non ex persona  
peccatorum sed ex illorum qui vere sā  
cti atq; pfecti sunt hāc beatū aplm  
pcepisse sententiā. Nō enī qd vo  
lo facio bonū. s; qd odi malū hoc a  
go. et video aliam legem in mem  
bris meis repugnantē legi mētē  
meae. et captiuū me dūcentem in le  
ge peccati que est in membris meis.

#### Capitulum .Liiij.

**O**ermanus. Reg eorum qui  
capitalibus criminibus im  
plicantur. neq; apostoli vl illorum  
qui ad eius pferre mēsurā hoc di  
cimus agnoscere posse psonis. s; de  
hīs. Aprie hoc intelligi debere cen  
semus. qui post dei grātiā agnitio  
neq; veritatē a carnalibus se vicijs  
abstinere cupientes. antiq; adhuc  
consuetudine velut naturali lege in  
membris suis violentissime dñan  
te. ad inolitam passionum paupis  
sentiam pteahunt. Usus enim ac  
frequētia delinquēdi velut lex ef  
ficiatur naturalis. q in membris in  
firmatē humane inserta affect9  
anime necdum plenis virtutū su

dijs erudite. s; adhuc rudis ac te  
nere vt ita dixerim castitatis cap  
tiuos rapit in viciā. ac morti eos  
antiqua lege subiacens iugo pecca  
ti dominantis addiat. nō sinens  
eos bonū qd diligunt puritatis  
adipisci. s; potius malum qd exe  
crantur exercere. Capitulum .Lvj.

**T**heonas. Non parū ves  
tra pfiat opinio. Siq; de  
eādem vosipsi astutere iā  
cepistis in illorum psona q omnino  
peccatores sūt hēc penit9 stare nō  
posse. illis autē qui se vicijs car  
nalibus abstinere pcedunt apē  
conuenire. Quos qm a peccatorum iā  
numero segregastis. psequens est  
vt eādem fidelium atq; sanctorum  
paulatim cētibus inseratis. Que  
enim genera pccatorum istos dicatis  
posse pmittere. quib; si fuerint p9  
grām baptismatis inuoluti tursū  
p cotidianam xpī grātiā liberet9.  
Aut de quo mortis corpore aplūs  
dixisse credend9 est. quis me libe  
rabit de corpore mortis huius. grā  
dei p dominū nostrū ihesū. Rōne  
manifestū est sicut quoq; vosipōs  
veritas p pulit pferri non de illis  
capitaliū criminū membris p que  
stipendiū eterne mortis adquirūt  
id est hominū. fornicationis. ad  
ulterior. ebrietatis. furtoz. atq;  
rapinarū. s; de illo pē iāo cui grā  
tissī cotidiana suauitē corpore me  
morati. Quis qd enim post baptis  
mū et sciētiā dei in illud mortis  
corp9 irruerit. sciat se nō cotidiana



grā xpi id est faali remissione quā  
momentē singulis exorat⁹ domi  
nus noster atrocib⁹ nostris dona  
re q̄sueuit. s̄ aut diuturna afflicti  
one penitudinis ac penali dolore  
purgandū. aut certe p̄ hys in fu  
turū eterni ignis supplicij addicē  
dum. ita eodem apostolo p̄muna  
ante. **N**olite falli. **N**eq; fornicarij  
neq; ydolis seruientes. neq; adul  
teri. neq; molles. neq; masculorū  
cōcubitores. neq; fures. neq; aua  
ri. neq; ebriosi. neq; maledia. neq;  
rapaces regnū dei possidebūt. **A**ut  
que est ista lex militis in mēbris  
nostris. que repugnat legi mentē  
nostrē q̄ cū nos resistentes atq; cap  
tiuos in legem peccati ac mortis  
adduxerit. ei⁹ nos fecerit carne  
seruire. nichilominus mente legi  
dei seruire p̄mittit. **N**ec enī hic  
puto legem peccati flagitia de sig  
nare. aut hoc de hys intelligi pos  
se criminibus. q̄ si quis facit legi  
dei mente nō seruit. a qua necesse  
est eū animo ante discedere. q̄  
aliqd̄ eoz carne cōmittat. **Q**uid  
est enim seruire legi peccati. nisi  
ea q̄ a peccato impātur implere.  
**Q**uod ergo peccati gen⁹ est quo cū  
se tanta sanctitas atq; p̄fectio sen  
tiat captiuari. grā tamen xpi nō  
ambigat liberandū dicens. infelix  
ego homo quis me liberabit de cor  
poris morte hui⁹. grā dei p̄ domi  
nū ihesū. **Q**uā in quā mēbris nos  
tris legē inesse firmabit. que abs  
trahat nos a lege dei ⁊ captiuas

lege peccati in felices nos p̄ci⁹ fa  
ciat q̄ nocentes. ut nō eternis sup  
plicij adiciamur. s̄ quasi de in  
terrupta beatitudinis gaudio sus  
piremus. et auxiliatorē q̄ nos ad  
id retrahat req̄rentes cū apostolo  
p̄damemus. infelix ego homo q̄s  
me liberabit de corpore mortē hu  
ius. **A**bdue nāq; captiuū in p̄ci  
lege quid est aliud. q̄ in effectu  
p̄ci atq; ope p̄manere. **A**ut q̄s  
aliū p̄ncipale bonū dabitur q̄s sac  
ti explete nō possint. nisi id ad ai  
ius cōpationē ut supra dixim⁹ v  
mūsa nec bona sūt. et q̄dem nou  
m⁹ multa esse bona in hoc mūdo  
p̄apueq; pudiciam. continentiam.  
misericordiā. temperantiā. pietatē  
s̄ hec omnia et sūmo illi bono pa  
ria esse non possūt. et persia nō di  
cam ab apostolis s̄ eā a medi  
ocribus possunt. **E**t a q̄bus imple  
ta nō fuerant aut eterno supplicio  
puniuntur. aut grandi ut supra dic  
tum est labore penitentie non coti  
diana xpi gratia liberantur. **S**up  
est igitur. ut hāc apostoli sententi  
am soli sanctorū p̄sone recte fatea  
mur aptari. qui in hanc quā p̄dixi  
mus incurretes cotidie peccati nō  
criminū legem. de statu salutē sue  
certi non p̄apitantur in faanūs. s̄  
ut sepe dictum est de cōtemplatiue  
diuina ad miseriam cogitationum  
corporaliū deuoluti vere illi⁹ b̄titudi  
nis bono plerūq; fraudat. **S**i enī  
se i hāc mēbroz suoz legē cotidi  
anis sentiat sceleribus illigari.



nō utiq; de felicitate amissione s; de innocentia causarentur nec dice-  
ret apostolus paulus infelix ego ho-  
mo. s; impius aut scelestus ego  
homo: nec de corpore mortis huius  
hoc est de conditione mortali. s; a  
fragilitate atq; criminibus carnis  
huius vellet absolui. **S**ed quia se-  
p additione fragilitatis humane  
senserat captiuatū. id est abductū  
ad sollicitudines carnis carnales  
que lex peccati et mortis operatur:  
ingemiscens super hac quā iustus  
incurerat lege peccati confesum re-  
uerit ad cristū. et p̄sentissima gr̄e  
eius redemptione saluatur. **Q**uod  
ergo lex illa peccati q̄ spinas et  
tribulos cogitationū carnisq;  
mortaliū naturaliter gignit. et in  
in apostolica peccatis terra sollicitu-  
dines germinant. ista lex gratie  
morauellet. **L**ex enī inquit spūs  
uite in xp̄o ihesu liberauit me a le-  
ge peccati et mortis. **Exi.**

**N**ec ergo inuitabile cor-  
pus est mortis. in quod p̄-  
fecti quicq; q̄ gustauerint  
q̄ suauis est dñs cotidie tenuolu-  
ti sentiunt cū propheta q̄ malū et a-  
marū sibi sit discedere a dñō deo  
suo. **H**oc est corpus mortis qd a ce-  
lesti eos intuitu retrahens ad ter-  
rena deducit. qd psallentes eos  
atq; in orōne p̄stratos v̄l huma-  
nos effigies v̄l sermones v̄l ne-  
gotia v̄l atq; facit superfluos retrac-  
tare. **H**oc est corpus mortis qd emu-  
lantes angelicam sanctitatē et vo-

lentes domino iugiter inherere. p̄-  
fectionem tamen huius boni quia  
mortis corpus obsistit inuenire non  
possunt. sed faciūt malū qd nolunt  
id est traducuntur mente etiam ad  
illa q̄ ad p̄fectū v̄tutū p̄fectionēq;  
non p̄tinent. **D**eniq; ut hoc de  
sacris atq; p̄fectis sibi q; similib;  
se dixisse beatus apostolus euidenter  
exp̄meret. digito quodāmodo semet  
ipsū tactuq; designas continuo in-  
fert. **I**taq; ego ip̄e: id est q̄ hec p̄-  
nūcio mee nō alteri; p̄sentie la-  
tebras pando. hoc sane locutionis  
genere familiarē v̄t apostolus so-  
let. si quādo vult se specialiter de-  
signare. sicut ibi. **I**pse ego paulus  
obsecro vos p̄ mansuetudinē et mō-  
de stiam cristi. **E**t rursum. **N**isi qd e-  
go ip̄e grauavi vos. **E**t iterū. **N**on  
estis. **E**go ip̄e nō grauavi vos. **E**t  
alibi. **I**pse ego paulus dico vobis  
si arādamini xp̄s vob̄ nichil p̄-  
derit. **E**t ad romanos. **O**ptabā  
enī ip̄e ego anathema esse a cristo  
p̄ fratres meos. **P**otest autē nō  
absurdē etiam sic accipi. ut exp̄s  
suis cū cufasi p̄nūciatur. **I**taq; ip̄e  
se ego id ē quē nostis esse aposto-  
lū cristi. quē tota suspiciencia vene-  
ramini. quē creditis sumū esse atq;  
p̄fectū. et in quo loquitur cr̄s cū  
mente seruā legi dei. carne tamē  
legi p̄ci seruire me fateor. **H**oc ē  
distentione additionis humane in-  
terdū de celisibus ad terrena de-  
uolūx. et ad curas humiliū rerum  
mentē mee altitudo plabitur. per



quā peccati legem ita momentis  
singulis me sentio captiuari. ut q̄  
uis immobili circa legem dei deside  
rio pseuerem. nullo modo tamen  
vim huius captiuitatis euadere pos  
se me sentio. nisi cum fugero semp  
ad grām saluatoris. *Lvi.*

**E**t idcirco cotidianis sus  
pirijs omnes sancti p̄ hac  
substantie sue fragilitate p̄  
pūcti dum cogitationū varietate  
et cōscientie sue latebras ac pene  
tralia p̄scutāt. sup̄pliciter clamāt  
Nō intres in iudiciū cū seruo tuo  
quia non iustificabitur in cōspectu  
tuo ōnis viuens. Et illud Quis  
glorietur castū se habere cor aut  
quis fiducia habebit se mūdum es  
se a peccato? Et iterū Non est ius  
tus homo in terra q̄ faciat bonum  
et nō peccet Et ita infirmā homi  
num imperfectamq̄ iusticiam. et mi  
sericordie dei indignam semp esse  
sentiant. ut vn̄ ex hīs cuius iniqui  
tates atq̄ peccata deus misso de  
altari ignito vbi sui carbone p̄re  
grauit. post illam misericordie contem  
plationem dei. post intuitum subli  
miū seraphim et reuelationem sa  
cramentorū celestium dicat De in  
quā vir pollutus labijs ego sum. et  
in medio populi polluta labia ha  
bent ego habito. Qui sicut arbi  
troz labioz suoz imundiciā nec  
tūc q̄dem fortasse sensiss̄. nisi verā  
p̄fectionis et integram puritatē cō  
templatione dei meruiss̄ agnosce  
re cuius intuitu pollutionē sibi ante

incognitam repente cognouit. Cū  
enī ait re michi quā vir pollutus  
labijs ego sum. de suoz hoc labio  
rum nō de populi pollutione cōfes  
sum id qd̄ seq̄tur manifestat. et in  
medio populi polluta labia habē  
tis ego habito. Sed etiā cū orās  
peccatoz quasi vniūsalū imūdi  
ciās cōfiteatur. nō iniquoz tantū  
s̄ etiam iustoz plebem generali  
sup̄plicatione cōplectitur dicens.  
Ecce tu iratus es et nos peccau  
imus. in ipsis fuim⁹ semp et salua  
bimur. facti sum⁹ ut imūdi om  
nes nos. tanq̄ pann⁹ menstruatae  
vniūse iusticie nostre. Rogo quid  
euidētius hac potest esse sententi  
a? qua nō vnā tantū s̄ vniūsas  
iusticias nostras p̄pheta cōplexus  
et arcūspiciēs omnia que vlt̄ imū  
di vlt̄ p̄tenda iudicātur. quā nichil  
in hominū cōsatione sordidius  
neq̄ impurius potuit reperire. p̄  
nō eas cōpare maluit menstruatae  
frustra ergo manifestissime veritati  
spinoze obiectionis aciem oppo  
nitur. sicut paulo ante dixistis. si ne  
mo sine peccato nullus est sanct⁹.  
et si nemo sanctus. null⁹ ergo sal  
uabitur. Hoc enī p̄phete testimo  
nio potest nodus huius q̄stionis  
absolui. Ecce inq̄t tu iratus es et  
nos peccauim⁹. id ē cū elatiōe cor  
dis nostri vlt̄ negligentia aduer  
satos tuo nos auxilio demeruisse  
confestim nos vorago obsorbuit  
peccatorum. Velut si quis splen  
dissimo solis diceret clemente.



**E**cce tu occubuiſti: et nos illuc 2  
tepe tenebroſa obſcuritas. Et ta  
mē tū hic ſanct⁹ peccaſſe ſe dicat  
et nō ſolū peccaſſe. ſ; etiā in ipſis  
ſemp pmaſſiſſe peccat⁹. non deſpe  
rat penitus de ſalute. ſ; ſubiāt In  
ipſis ſuim⁹ ſemp: et ſaluabimur.  
Hac ergo ſententiā ecce tu irat⁹  
es et nos peccaui⁹: illi apoſto  
lice cōpabo. infelix ego homo quis  
me liberabit de corp⁹ hui⁹ mort⁹  
Surſū id qd̄ ppheta ſubiungit in  
ipſis ſuimus ſemp ⁊ ſaluabimur  
Aſequētib⁹ apoſtoli cōgruit vbi⁹  
grā dei per iheſum cṛiſtū dominū  
noſtrū. Similiter etiā illud ei⁹ tē  
pphete. ve in quia vir pollutus la  
bijs ego ſum. et in medio populi  
polluta labia habent⁹ ego habito  
videt ſup̄diciōſo ſapere ſermones  
infelix ego homo. quis me libera  
bit de corp⁹ mort⁹ hui⁹. Itemq;  
qd̄ ſeq̄tur in ppheta. et ecce vola  
uit ad me vnus de ſeraphim. ⁊ i  
manu ei⁹ carbuncul⁹ ſive calai  
lus. quē forape tulerat de altari.  
et tetigit os meum. et dixit ecce  
hoc tetigi labia tua. et auferet in  
iquitas tua. et peccatū tuū munda  
bitur. tale eſt ut pauli videat ore  
platum qui ait. grā dei p iheſum  
cṛiſtū donum nōſtrum. Videt⁹ ex  
go quēadmodū omnes ſancti nō  
tam ex pſona pauli quā ex ſua. et  
peccatores ſe veraater fateantur.  
et tamē nequaquā de ſua ſalute deſ  
perent. ſ; iuſtificationis plenitudi  
nē quā p cōditione fragilitat⁹ hu

mane pſequi ſe poſſe diffidunt. de  
grā domini et miſericordia preſu  
munt. **Caplū. Eviij.**

**N**eminem vero i hac vita  
gr̄uoſ ſanctū immunē eſſe  
a debitis peccatoꝝ. etiā  
magiſteriū nos docet ſaluatoꝝ.  
Qui diſcipulis ſuis pfecte orōnis  
formulam tradens. inter reliqua  
illa ſublimia ſacratiffimaq; māda  
ta que qm̄ nō niſi ſanctis pfectiſ  
ſunt tradita malis et infidelibus  
peruenire non poſſūt. hoc iuſſit inter  
ſeri. Et dimitte nobis debita noſ  
tra: ſicut et nos dimittimus debi  
toribus noſtris. Si ergo vera hec  
et a ſanctis pfectur orō. ſicut idu  
bitant credere nos oportet. quis  
tam p̄ſumpt⁹ et p̄ſumpt⁹ tanta  
ſupbia diabolice fraudis elat⁹ po  
terit inueniri. q̄ ſine peccato ſe eſſe  
pnunciare. nō ſolum maiore ſe a  
poſtoliſ credat. verū etiā ipſū quaſi  
ignorantie aut vanitatis arguat  
ſaluatoꝝ. vt ſaliez aut neſaret eſ  
ſe poſſe aliq̄s imunes a debitis:  
aut fruſtra docuerit eos quos ſci  
ent orōnis iſtius remedio nō ego  
re? Sed cum regis ſui p̄cepta ſer  
uantes oēs omnino ſancti cotidie  
dicant. dimitte nobis debita noſ  
tra: ſi verum dicūt. vere nemo eſt  
imunis a culpa. Si aut fallunt:  
equē verū eſt eos mendaciū nō ca  
vere peccato. Vnde etiā ille ſapi  
entiſſim⁹ eccleſiaſtes vniuerſos a  
ctus ⁊ humana ſtudia mente per  
currens. ſine vlla exceptiōe pnūciat



Quia nō ē iust⁹ homo in terra q̄  
faciat bonū et nō peccet: id est ne  
mo in hac terra tam sanct⁹ tam di  
ligens tam intent⁹ vlt potuit vn  
q̄ vlt poterit inueniri. qui vero illi  
ac singulari bono ita iugiter vale  
at inherere. vt non cotidie ab eo  
distractus se sentiat delinquere. q̄  
tamen cū p̄nūciat immunis a noxa  
esse nō posse. iust⁹ esse nichilomi  
n⁹ non negatur

#### Capitulum de amūnonū

**Q**uisq̄ itaq; anamarteto  
id est ipeccantiā nature as  
seruet humane. nō inani  
bus vbi⁹ s; cōscientie sue nobiscū  
testimonio ac p̄batione p̄fligat. et  
tunc demū se absq; peccato esse p̄  
nūciat. cū ab hoc sūmo bono sense  
rit non auulsū. Immo vero q̄s q̄s  
cōsiderans conscientiam suā vt nō  
dicam āplius vnā saltem sinax  
im sine vlla vbi vlt facti ē cogita  
tionis interpellatione se dephēde  
rit celebrasse. absq; peccato se esse  
p̄nūciat. Proinde q̄a h̄i⁹ omib⁹  
oāsis ac sup̄fluis rebus voluētē  
humane mentis exarsū fatemur  
carere non posse. p̄ hoc vtiq; cōse  
quenter sine peccato nos non esse  
veraciter cōfitemur. Nam quāta  
uis arāsp̄ctione vnusq̄s cor suū  
seruare cōtendat. nūq̄ id secūdu  
desideriū spirit⁹ sui repugnāte car  
nis conditione custodiet. Quanto  
enim magis p̄fecerit mens huma  
na. et ad sinceriorē cōtemplatiōis  
p̄uenit puritatē. tanto se imundi

orem quasi p̄ s̄culū sue puritatē  
inspicere. Quia necesse est vt dū a  
nimus ad sublimiorem se extēdit  
intuitū. et maiora q̄ agit p̄spici  
ens concupiscit illa in quibus est  
vt inferiora semp ac viliora despi  
ciat. plurima siquidem denotat sin  
cerior obtutus. paritq; sibi maio  
rem rep̄hensionis dolorē irrep  
hensibilis vita. et multiplicat ge  
nitius atq; suspina emēdatio mo  
rum. et emulatio attenta v̄tutū.  
Nemo enim illo in quo p̄fecerit  
gradu potest esse cōtētus. et quā  
tum quis fuerit mente purgati⁹  
tanto se sordidiorē vitē magis  
humilitatis q̄ elationis inuenit  
causas. Quātoq; perniciosius ad sub  
limiora cōtendit. tanto amplius  
p̄uideret sibi sup̄esse quo tendat.  
Deniq; ille apostolorum eximius  
quem diligebat ihesus recubens  
sup̄ra pectus eius. hanc quasi ex  
dominito protulit corde sententiā  
Si dixerimus quia peccatum nō  
habemus: ipsi nos seduamus. et  
veritas in nobis non est. Itaq; di  
centes nos non habere peccatum.  
veritatem id est crīsum non habē  
tes in nobis quid aliud proficiam⁹  
nisi vt nos hac ipsa professione  
ex peccatoribus sceleratos atq;  
impios approbem⁹?

#### Capitulum vigesimū

**P**ostremo si cordis ē ve  
rit⁹ explorare vitū pos  
sibile sit hūane s̄b̄statiē



anamarteton possidere. a quibus  
manifestius discere poterimus q̄  
ab hīs qui carnē suā crucifixerūt  
cū vitijs et concupiscētijs. et q̄b9  
vere crucifixus est mundus? Qui  
cū de vordib9 suis nō solū radiat9  
vitia vniūsa gūlserint. verū eā  
cogitatioēs ac memoriā peccato  
rum conentur excludere. nichilo  
minus tamē cotidie fideliter p̄fite  
tur ne vna quēdē hora macula se  
care peccati. *Caplū. Xxi.*

**N**ec tamē ex eo debem9  
nos a dominica comuni  
one suspendere quia nos  
agnoscimus peccatores. s; ad eā  
magis ac magis est et p̄p̄ anime  
medianā et purificatiōē spirit9  
auidē festinandū. verūptamen ea  
humilitate mētē ac fidē. vt indig  
nos p̄ceptione tante grē iudican  
tes. remedia pot9 nostris vulne  
ribus expetamus. Alioquin nec  
ānū saria q̄tē digna est p̄sumēda  
comuniō. vt q̄dam faciūt q̄ in mo  
nasterijs p̄sistentes ita sacramen  
tor9 celestiuū dignitatē et sanctifica  
tiōē ad meritū metiūtur. vt esti  
mēt ea nō nisi sanctos atq; ima  
culatos debere p̄sumere. et nō pot  
us vt sanctos mundos q; nos sua  
participatiōe p̄ficiant. Qui p̄fec  
to maiorem arrogantiē p̄sumpsi  
onē quā declinare sibi videntur in  
currūt. q̄a vlt tunc cū ea papiunt  
dignos se ei9 p̄ceptione diiudicāt  
Multo autē iustius est vt cū hac  
vordis humilitate qua credim9 et

fatemur illa sacrosā misticia nū  
q̄ p merito nos posse ptingere sin  
gulis ea dominic9 dieb9 ob reme  
dium nostrarū egritudinū p̄suma  
mus. q̄ vt vana p̄suasioē vordis  
elati. vlt post annum dignos eor9  
participio nos esse credam9. Qua  
p̄pter vt hec intelligere et fructuo  
se tenere possim9? misericordiam  
domini vt nos ad papienda hec  
adiuuet attent9 iplorem9. Que  
nequaquā ita vt ceteri artes huma  
ne p̄cedēte q̄dā ratione vboz sed  
actu potius et expiētia p̄eunte dis  
cuntur. queq; rursum nisi tam col  
lationib9 spūaliū vicoz frequen  
ter examinata fuerūt et polita q̄  
doaimēt et cotidiana expiētia sol  
liate ventilata. aut obsole scunt in  
curia. aut oīosa obliuioē depeūt

Finit collatio abbatis theone de a  
namarteton id est ipeccatia.

**I**ncipiūt caplā collationis ab  
batē abrahe de mortificatione.

**Q**uomō abbati abrahe cogita  
tionū nostrarū pdiderim9 archa  
na. *Capitulū p̄mū.*

**Q**uomō nostros senex patefe  
cerit errores. *Caplū secūdū.*

**D**e q̄litate lozū ac status q̄  
ab anachoritis expeti debeāt. *iii.*

**Q**ue a solitarijs opationū ge  
nera eligi debeant. *iiii.*

**Q**ue euagatiōe corpis graueē  
magis quā refoalle tur cordis anxi  
etas. *Caplū quintū.*



¶ Ad quā cōpationē cogitationē  
suas monach⁹ debeat custodire  
Capitulum sextum

¶ Interrogatio cur obesse nob  
parentū viania putaretur que in e  
gipto consistētib⁹ potuerant emu  
lari Capitulum septimū.

¶ Responsio qd nō omnibus con  
ueniant omnia Capitulum octauū

¶ Qd hū possint parentū viania  
nō timere. qui abbat⁹ apollo mor  
tificationē potuerit emulari .ix.

¶ Interrogatio an obsit mōcho  
si ei a parentibus necessaria sugge  
rantur Capitulum deamū

¶ Responsio qd sanct⁹ anthoni⁹  
sup hoc pnuāauerit Ca. x. E.

¶ De utilitate opationis et oīj  
decrimēto Capitulum duodeamū

¶ Fabula de tonsoris mercede cō  
posita ad illusiones dyaboli cog  
noscendas Capitulum deamūcū.

¶ Interrogatio unde nobis talū  
cogitationū error irrepserit .xiiij.

¶ Responsio de tacto animi mo  
tu. Capitulum deamūquintū.

¶ Rationabilē anime nostre par  
tem fuisse corruptā Ca. x. Evi

¶ Qd infirm⁹ ps anime dyabo  
licis tēptationibus pma succūbat  
Capitulum deamūseptimū

¶ Interrogatio an vtili deside  
rio maioris silentio retrahamur ad  
patriam Capitulum deamūoctauū

¶ Responsio de illusiōe dyaboli  
et qd vastioris solitudinis requiem  
repmittat Capitulum deamūnonū

¶ Qd vtilis sit tenuissio in aduen

tu fratū Capitulum .xx.

¶ Quomō euāgelista iohānes v  
tilitatem remissionis ostendisse di  
catur Capitulum vigesimūpmū

¶ Interrogatio qlic sit intelligē  
dū qd in euangelio dicitur iugum  
meū suauē est et onus meū leuē  
Capitulum vigesimūsecūndū

¶ Responsio cū expositione sente  
tie Capitulum vigesimūterciū

¶ Cur amarū iugum et graue o  
nus domini sentiat in hoc mundo  
Capitulum vigesimūquartū

¶ Quid utilitatis conferat temp  
tationum incurso .xxv.

¶ Quēadmodum pfecte renūciā  
tibus centuplum repromittatur  
Capitulum vigesimūsextū

¶ Explicunt capitula

¶ Incipit collatio abbatis abrahe  
de mortificatione

### Capitulum primum

**Q**uarta atq; vice  
sima ista collatio  
abbatis abrahe  
cristo fauente p  
duatur. omnū  
seniorū traditio  
nes concludens Quia vestris orati  
onibus consumata illoz viginti  
quatuor seniorū q in sancta apoca  
lipsi coronas suas agno offerre  
dicantur. numero missarū congruē  
te. amatum pmissionū nostrarū  
debitis nos credimus liberandos



190

Si qua p̄inde gloria h̄ij viginti  
 quatuor seniores nostri ob insitu-  
 tionis sue meritū fuerāt coronati.  
 illū qui p̄ salute mundi immola-  
 tus est agnū subiectis sunt capiti-  
 bus ornaturū. Ipse enī et illis tam  
 eximīū sensū et nobis qualemūq;  
 sermonē quo tanta p̄funditas p̄-  
 meretur. p̄pter honorem nominis  
 sui donare dignatus est. Et neces-  
 se est ut ad auctore bonorū omniū  
 muneris sui merita referatur. cui  
 hoc ip̄o debet ampli⁹ quo magis  
 soluitur. Igitur ad hūc abraham  
 impugnationē cogitationū nostra-  
 rum. anxīa cōfessione detulim⁹. q̄a  
 ad repetendam puīciām nostram  
 atq; ad reuiscendos parentes. coti-  
 dianis animi estibus vegebamur.  
 Hinc etenī nobis maxima deside-  
 riorum nascebatur occasio. q̄ tan-  
 ta religione ac pietate p̄ntes nos-  
 tros p̄ditos recordabamur. ut  
 eis nequaquā nostrū p̄positū p̄pone-  
 rem⁹ ut eos nequaquā ipedituros  
 nostrū p̄positum crederem⁹. hoc  
 iugiter mente voluentes. q̄ p̄fec-  
 tum magis ex illoz esseimus assi-  
 duitate capti. nulla q; nos corpa-  
 lium rerū sollicitudine nullis q; pro-  
 spiciendi viciis distentionibus oc-  
 cupandi. illis affatim omne cum  
 gaudio p̄bationē nostre necessitatē  
 explentibus. Insup̄ etiam spe ina-  
 niū gaudiorū animū pascebamus  
 credentes futū nos maximū per-  
 cepturos de cōfusione multorū. q̄  
 velut nostro esset ad viam salutē

exēplo ac monitis dirigēdi. Tū  
 p̄terea ip̄soz locoꝝ situs. in q̄bus  
 erat maiorib⁹ nostris habita pos-  
 sessio. ip̄sarūq; amenitas iocunda  
 regionū ante oculos pingebatur.  
 q̄ gr̄ate et q̄ congrue solitudinis  
 spacijs tenderetur. ita ut nō solū  
 delectate monachū possint secreta  
 siluarū. s; etiam magna via⁹ p̄be-  
 re cōpendia. Que omnia p̄dicto se-  
 ni cū scāidū fidem q̄sciētiē nostre  
 simpliciter panderemus. nec iam  
 impugnationū vim tolerare nos  
 posse. nisi nobis p̄ illius medianā  
 dei gratia subueniss; p̄fusus lacri-  
 nus testaremur. tactus ille diuq;  
 cūctatus atq; in extremū grauē  
 ingemiscens. ita respōdit. **¶**

**N**edū vos desiderijs re-  
 nunciassē mundanis nec  
 mortificassē concupiscēcias  
 p̄stinas. cogitationū vestrarū p̄dit  
 infirmitas. Nam sicut desidia cor-  
 dis vestri desideriorū vestroꝝ pua-  
 grado p̄testatur. hanc p̄grinatio-  
 nem ac parentū absēciām quā mē-  
 te potius suscipere debuissis carne  
 tantūmō sustinere. Repulta enim  
 hec omnia ac de cordibus vestris  
 penitus euulsa iam fuissent. si vel  
 rationē ipsi⁹ abrenūciationis l̄ p̄n-  
 cipalē solitudinis causam in qua  
 consistimus cepissetis. idēq; illa  
 vos ocij egritudine sentio labora-  
 re. que in puerbijs ita notatur.  
**¶** In desiderijs est omnis oīosus.  
**¶** Et iterū. Desideria occidunt pi-  
 gram. Nam et nobis potuerant



hec que comodassis carnalium com-  
modorum. non desse lucrosa compendi-  
a. si credidissim? ea nostro conueni-  
re proposito. aut tale ex illis amei-  
tatu voluptatibus fructu nobis iudi-  
casse? posse asseri. quibus iste est qui de  
h? locorum squalore et corporis peritio-  
ne querit. **N**ec sum? ita pntu solaci-  
o destituti ut desint qui de suis sibi  
eius sustentat nos gaudeant non nobis  
illa sententia saluatoris occurrentes  
quicquid ad forum hui? pertinet car-  
nis excluderet qua dicitur. **Q**ui  
non reliquit siue oderit patrem aut  
matrem et filios et fratres. non potest  
meus esse discipulus. **Q**ui si patrem  
quoque essem? presidio destituti. cer-  
te vel potentium mundi istius obsequia  
desse non possent. qui promptissi-  
ma largitate necessitatibus nostris  
cum omni gratiarum actione submi-  
nistrare gauderet. Quorum munificen-  
tia sustentati. parandi vicius solli-  
tudine carerem? nisi nos vehe-  
menter illa prophetica maledictio  
deterreret. **N**am maledictus inquit homo qui  
spem suam ponit in homine. et nolite perfide-  
re in principibus. Potuimus etiam cellulas  
saltem nostras super nihil fluminis alucum  
collocantes aquam habere per foribus  
ne ea et quatuor milibus passuum  
nostris rogeremur de ferre ceruicibus.  
nisi nos ad tolerantiam laboris  
istius indefessos beat? apostolus  
reddens. hoc iugiter animaret elo-  
quio. **U**nusquisque inquit propria mer-  
cede accipiet secundum suum laborem. **N**ec  
ignoramus esse nonnulla etiam in regionibus

h? nostras amena seculi in quibus potius  
tunc copia et ortorum gratia vel libertas  
necessitate vicius non minimo labo-  
re corporis expediret. nisi impingen-  
dam nobis illam explicationem qui  
ad illum in euangelio directam est diui-  
tem veremur. quia recepisti tuam con-  
solationem in vita tua. **P**er despec-  
tis illis omnibus et cum vniuersa mun-  
di huius voluptate contempsit. huius  
tantum squaloribus delectamur. v-  
niuersisque deliciis horrentam solitudi-  
nem istius preferimus vastitatem. neque  
huius harenarum amaritudinem quantum  
uis vberis glebe diuidias copiamus  
non tepalia huius corporis lucra. sed  
terna spiritus emolumenta sectantes.  
**P**atuit enim monachum renouasse se  
met. id est in primordio passionis su-  
e contempsisse presentiam. nisi ei cotidie  
renouare placeret usque ad finem. **N**am  
quod de huius vite die illud nobis di-  
cedum est cum propheta. et die hominis  
non desiderauit tu scis. **U**nde et dominus  
in euangelio. si quis vult inquit post me  
venire abneget semetipsum et tollat  
crucem suam cotidie et sequatur me. **E**t  
idem etiam qui de interioris ho-  
minis puritate purgare solli-  
tudinem gerit expectata sunt loca qui  
mente et nulla ad cultum distractionem  
vicit sue fraudate sollicitudine. nec  
de cellule fixa atque immobili statione  
perturbetur atque ad aliquod subdiuine o-  
peris perducere appellatur. et ita velut in ap-  
ertum effusus cogitationibus omnem mentis  
directionem ac subtilissimam certe illius  
destinationis intuitum per diuisa dissipat



Que a nemine proesus quis sol  
liato ac vigilante vl' caueri pote  
unt vl' videri: nisi qui corp9 ani  
mūq9 suū iugiter intra parietū sep  
ta conducerit. ut ita quis velut pis  
cator egregius vitā sibi apostoli  
ca arte pspiciens intrāquillissimo  
cordis sui pundo agmina cogita  
tionū natantia intēsus atq9 imo  
bilis capter. et tanq9 de pmineti  
scopulo curiose pspiciat pspiciens  
q9 ad se hamo attrahere debeat  
salutari. quas vero tanq9 malos  
ac noxios pisces negligat ac resu  
tet. sagax discretionē diiudicet

#### Caplm quartum

**I**n hac ergo vnus quisq9  
custodia iugit9 pseueras  
efficaciter illud implebit. qd per  
abacuc ppheta satis euident ex  
pmitur. **S**up custodia inquit me  
am stabo. et ascendam supra petra  
et speculabor vt videam quid lo  
quatur in me. et quid respōdeam  
ad arguentē me. **Q**uanti loba  
ris ac difficultatē sit. expimentis  
illoz q9 in illa calami siue porphi  
ronis heremo cōmorantur mani  
festissime cōprobat. **N**am cum lō  
gior solitudinis interuallo ab v  
niuersis vrbib9 et habitaculis hy  
minū q9 heremus sibi diuiditur.  
septem siquidē vl' octo māsonibus  
vastissime solitudinis deserta pene  
trantes. vix ad cellulārū suarū se  
creta pueniūt. tamen quia illic a  
griculture dediti claustrē minime  
cohibentur. cū ad hec squalida in

quibus degim9 loca vl' ad illa sci  
thiotica venerint. tant9 cogitatio  
num estibus tanta animi anxie  
tate vexantur. vt quasi rudes et q9  
solitudinis exerātia ne leuēt qui  
dem aliquādo cōtingerant cōmorati  
onē celled et quietē silencia tolerāre  
nō possint. atq9 ex eis statim exas  
si tanq9 exptes ac nouicij pture  
tur. **N**ō enim sedare interioris ho  
minis motus et cogitationū suarū  
tempestatib9 obuiare iugi sollicitu  
dine ac pseueranti intencōe didice  
runt qui subdiualib9 cotidie ope  
rib9 desudantes tota die sub aere  
a inanitate non solū corpe verum  
etiā mente puolitant. et cogita  
tiones suas cū mobilitate corpo  
rea passim in apta diffundūt. **E**t  
idcirco multuolā animi sui seāue  
vanitate. nec eius lubricos possūt  
coercere discursus. nec contritionē  
spūs ferentes. intolerabilem sibi  
ipsam silentij sui iugitate estimāt  
ac laboriosis rur9 opibus indefes  
si vincuntur oīo et quietē sue diu  
turnitate lassantur. **Ca<sup>m</sup>. .p.**

**N**ec mirū si in cella q9 resi  
dens q9 intra artissimū  
claustrū cogitationib9 cō  
gregat9 anxietatum multitudinē  
suffocet. q9 de carcerib9 habitaculi  
cū hmine prūpentes continuo ve  
lut equi effrenes in diuersa puo  
litant. **N**ed cū ad p̄sens de suis  
velut stabulis euagant. capie sta  
tim aliqd vl' breue ac triste solaci  
um. cū vero corpe ad cellā p̄p̄ia



remeate tursu quasi ad sedem suam  
cuncta cogitationum caterua reuer-  
titur grauioribus excitat stimulos ipsa  
inueterate licencie assuetudo. **H**ic  
ergo qui necesse possunt vel nolunt  
voluntatem suam inligationibus re-  
luctari. cum accidia pectus insolitum  
vehementius impugnat intra cel-  
lam fuerint anxiiati. si pergreddi  
sepius libertate sibi remissa restric-  
tionis lege precesserint. acriter adu-  
sum se pestem hoc ut putant reme-  
dio suscitabunt. sicut gelidissima a-  
que haustu vim internam febrium  
quidam restringere posse se credunt  
cum utique accendi ex hoc ignem illum  
constet potius quam sedari. **D**iquidem il-  
lam momentanea relevatione mul-  
to grauior sequitur afflictio.

**Capitulum sextum.**

**O**mnis intentio in unum sem-  
per est dirigenda: cuncta  
autem cogitationum eius ortus atque  
circitus in idipsum id est ad memo-  
riam dei strenue reuocandi. velut si  
quis absidis cameram volens in  
sublime eludere subtilissimum illius  
centri lineam iugiter arducat.  
ac secundum certissimam normam omnem  
rotunditatis paritatem et structure  
colligat disciplinam. **Q**ui vero eam  
absque illius medietate examine assu-  
mate quousque summa arte aut ingenii  
presumptione temptauerit. impossibi-  
le est ut equalitate aratus illius sine  
errore custodiat. aut quantum vere  
rotunditatis pulchritudinem errando

subtraxerit solo deprehendat aspectu.  
nisi ad illum indicem veritatis se-  
per reuertens atque eius arbitrio i-  
teriore operis sui ambitum exteri-  
oremque castigans. tam excelsae ma-  
gnitudinis molem unius puncti lege  
conducatur. **I**ta etiam mens nostra  
nisi solam domini caritatem velut ce-  
trum immobiliter fixum per universa ope-  
rum molitionumque nostrarum momen-  
ta arcum agens probabili ut ita dixe-  
rim arcano caritatis omnium cogita-  
tionum vel aptauerit vel repulserit  
qualitate. nequaquam structuram illius  
artificii spiritualis cuius paulus est  
architectus probabili arte molietur.  
nec pulchritudinem domus illius pos-  
sidebit quam beatus dauid in corde  
suo domino cupiens exhibere. **D**icitur  
inquit dilexi decorem domus tue. et  
locum habitaculi glorie tue. sed in  
decoram in corde suo atque indignam  
spiritui sancto domum continuo  
oque lapsuram imprudenter attol-  
let. non glorificandus beati coha-  
bitatoris hospicio. sed vana consti-  
tutionis sue lugubriter opprimendus.

**Capitulum septimum**

**O**mnis uirtus. **D**atis uti-  
ac necessario precipitur in  
stituto hoc operum genere.  
quod intra cellam exerceri potest. **E**t  
enim non solum exemplo beatitudinis  
vestre apostolicarum virtutum imita-  
tione fundata: verum etiam expe-  
rientie nostre testimonio comodi-  
tas huius rei nobis sepe cognita est



Ad patet uia uia qua nec vos  
nimis respiciatis aut tantope a no  
bis debeat vitari. non sat daret  
Cū enim vos in omni pfectionis  
uia irrephensibiliter incedentes nō  
solū ppijs reside regionibus s;  
nec longe auiculis suis quosdam  
cessisse cernamus. aut id qd vo  
bis noxiū non est. nobis putetur  
aduersum? Caplm octauū

**H**brahim. Nonunq̃ ma  
la ex bonis rebus uide?  
Sumi exempla Nam si e  
adem q̃s agere nō eodem affectu  
atq; pposito aut dissimuli utute  
psumpserit: pfecto exinde laqum  
deceptionis ac mortis incurret vñ  
alijs eterne uite fructus acquiratur  
Quod ille quoq; manu fortis pu  
er bellioassimo gigante illi iacta  
mine ppatas. haut dubie ptulif  
set: si virilib9 atq; fortissimis sau  
lis armis fuisset indutus. quibus  
etas robustior innumēabiles cater  
uas hostiū pstrauisset Nec indubi  
tata pmeuo potuerūt iserte pnia  
em: nisi prudēt discretionē agtua  
adoleſcentie sue armorum genera  
elegisset. et aduersus hostem teter  
amū non lozica et dīpeo quibus  
ceteros videbat istruatos. sed illis  
quibus ip̃e dūicare poterat telis  
fuisset armatus. Quāobzē mēsu  
rā uirū suarū cōuenit vniūq; q;  
nostri diligent9 ante pensare. at  
q; ad eius modulū arripe quā li  
buerit disciplina. quia q̃uis om̃s  
uiles sine. tamen apte cūctis cūc

ta esse nō possūt. Non enim quia  
bona est anachzesis vniuersis eā  
cōgruā pprobam9. Multis enim  
non solū instructuosa. s; eā per  
niosa sentitur. Nec quia instituti  
onem cenobiorū vel curā fratrum  
sanctā atq; laudabilē merito pſite  
mur. idcirco ab vniuersis eā expe  
tendam esse censemus. Ita eā  
cenotochij uberrimus fructus est.  
sed ab omnibus expeti sine patien  
cie detrimento non potest. P̃om̃  
de p̃mū regionis vestre atq; hui9  
inter se p̃sanda sunt istituta. dein  
de vires hoīm iugi vlt virtutū vlt  
viciozū assiduitate collecte diuersa  
inuicē lance trānande. Fieri etenī  
potest ut quod alter9 gentis homi  
ni arduū atq; impossibile est. hoc a  
lijs insita cōsuetudo quodāmodo ver  
terit i naturā. sicut nationes quēdā  
ingenti plagarum diuersitate dis  
iūcte. magnā vim frigoris vel ar  
dore solis absq; corpis pferūt tegu  
mento. que utiq; alij illā celi inde  
mentā nō expti. q̃ti vis roboris  
fuerint sustentare non possūt. ita  
eā vos qui sūmo anīmū et corpis  
nisu in hac regione dūtaxat. quasi  
naturā patrie vestre in multē ipug  
nare conamini diligent expetite.  
verū in illis turpidis ut fama est  
regionib9 et velut frigore nimis in  
fidelitatis obstructis. hanc ut ita  
dixerim nuditate sustētare possitis  
Nostis enim istā ppositi fortitu  
dinē naturaliter quodāmodo indi  
dit sancte quersationis antiquitas



quorum si constantie atque virtuti pares  
vos cernitis viam parentum fra-  
trumque vestrorum similiter fugere non  
debetis. **Capitulum nonum**

**U**ero ad certum distinc-  
tionis examen vestrum  
virium quantitatem metiri  
congrua estimatione possitis. cuius-  
dam vobis senis id est abbatis ap-  
pollo factum breuiter indicabo. ut  
si vos intimi vestri cordis exami-  
huius proposito atque virtuti haut in-  
feriores esse censuerit. absque iactura  
perfectus vestri professionis periculo  
patrie habitatione ac parentum  
viam presumat. certi quod distinc-  
tionem humilitatis huius quam vo-  
bis in hac puia non solum voluntas  
sed etiam necessitas peregrinationis ex-  
torquet. propinquitatis affectus an-  
te locorum oblectatio non possit eui-  
cere. Ad hunc igitur quem praediximus  
senem cum germanus suus interpes-  
ta nocte venisset. implorans ut de  
monasterio suo paulisper egressus  
ad euellendum bouem quem ceno pa-  
lustris eminus inherere flebiliter que-  
rebatur ei esset auxilius. quia solus  
eum nequaquam posset euenire. abbas ap-  
pollo perstinaanter obsecrans ait ait  
iuniorum fratrem nostrum quem praeteri-  
ens propiorum quam me habueras non  
rogasti? Cumque ille cum mortem o-  
lim sepulti fratris obliti et ex ni-  
miae continentie ac solitudinis iugi-  
tate velut impossibile metis existimas  
respondisset. quemadmodum poteram de  
sepulchro eum qui ante annos quide-

am obiit inuocare? Tunc abbas  
apollo Ignoras ergo ait me quod  
ante annos viginti huic mundo  
fuisse defunctum. nullaque iam posse  
de huius celle sepulchro quam ad pre-  
sentis vite pertineant statum tibi con-  
ferre solacia. quem Christus ab intenti-  
one mortificationis arreptus et mo-  
diam ad extrahendum bouem tuum  
non patitur relaxari quam postulanti  
discipulo ne breuissimum quidem mo-  
menti inducias per patris indulse-  
rat sepultura. que multo vtiq; ce-  
lerius honestius religiosius fuerat  
exhibenda? Humamini itaque nunc  
archana pectoris vestri prudenter  
que coniate. an talem etiam vos  
iuxta parentes vestros distinctione  
mentis iugiter retentare possitis?  
Cumque vos in hac animi mortifica-  
tione consimiles eidem senseritis.  
tunc demum scitote parentum fratrum  
que viam vobis quoque similiter  
noxiam non futuram. ut scilicet eis  
prius in proximo constitutis velut  
mortuos vos esse credatis. ita ut  
nec illos vestris fouere solaciis.  
nec vos illoz sinatis obsequijs re-  
laxari.

**Capitulum decimum.**

**Q**ermanus. Dup hoc pla-  
ne iam nullum ambigui-  
tatis locum ulterius reli-  
quisti. Certi etenim sumus tam pre-  
sentis huius habitus vilitatem quam  
cotidiana hec nudipedalia in illa  
tua viam nullatenus exercere nos  
posse. sed ne labore quem illic simili



ea que sūt ad victū necessaria pui  
suros sicut hic eā aquā ceruiab9  
nostris ex tabus milibus exhibe  
re cōpellimur. **N**ec nostra enī nec  
illozū verecūdia hec nos cōzā il  
lis agere oīno pateretur. **S**ane qđ  
pposito nostro oberit si illis sibi  
nūstantib9 vniuersa nos solliatu  
dine parādi vict9 penitus absolu  
ti lectioni tātū et orōni opam de  
derimus: vt isto quo nūc distrahi  
mur labore sublato: spūalib9 tan  
tū studi9 mētē9 exaltē9? xi.

**H**azahā. **N**on meā cōtra  
hoc vobis s; beati antho  
nii sentētia pferā: qua i  
ta ille cuiusdā fr̄is hoc quo diātis  
tempore torpētis segnitiz cōsutauit  
vt eē nodū vestre ppositiois absai  
deret. **N**ā cū ad pdiatū vitū quidā  
vt dixi veniens anachoreticā disci  
plinā minime diceret amicitia. ma  
ioris pnuāans esse v̄tutis si ea q  
pfectiois sūt inter hoīes quis piā  
p̄ in heremo positus exerceat bea  
tus anthoni9 vbiā ip̄ cōsisteret  
pūctatē. **C**ūq; ille se iuxta paren  
tes suos habitare dixisset: et eozū  
p̄bitione ab omni cura et solliatu  
dine diurni op̄is absolutū lectioni  
tātū et orōni absq; vlla distentione  
spūs i x̄sinenter gloriaret̄ insiste  
re: cursū beat9 anthoni9. **D**ic in  
q; fili verū in eozū tāpnis vel ad  
uersis casib9 cōtristeris: pariq; eā  
am mō s; eozū p̄speitātē pgaude  
as. **I**lle verūq; rei se p̄tiapē esse cō  
fessus est. **C**ui senex. **N**oucis te

inq; eā in futuro seculo eozū for  
te cōsendum: cū qbus in hac vita  
in luctu detrimēti re cōsortio vel  
gaudio vl̄ merore cōcūteris. **N**ec  
hac cōtē9 sentētia beat9 athoni9:  
maiorē isup cāpū disputatiois in  
gress9 est hec m̄qens quersatio at  
q; hic tepidissim9 stat9 nō hoc solo  
q dixi te ferūt detrimēto: licet id  
tūpē nō sentias dicens quodā mō  
sedz illā puerbiozū pabolā. **F**erit  
ūt me s; nō dolui. et deluserūt me  
ego aut nesciui. **V**el illud qđ dīa  
tur in p̄pha. **C**omederūt alieni ro  
bur ei9 et ip̄ nesciuit. **Q**z s; die  
bus singulis mētē tuā p casuū va  
rietate mutātes idē sinē ter ad ter  
rena demergūt. reuēciā q fructū  
manuū tuarū et iusta laboris p̄pi  
mercede defraudēt. nō pmittēt  
te hozū p̄bitione suffultū sedm bā  
apostoli rēgulā cotidianū tibi victū  
tuis manib9 p̄pare. **Q**uē ille vlti  
ma ephesiorū ec̄e p̄nāpibus p̄e  
cepta p̄mulgans: se eāam satis  
euāgelicē p̄dicationis studi9 occu  
patū nō solū sibi verūcū hīs qui  
erāt erga misterii suū necessari9  
obsequi9 p̄pediti p̄buisse se memo  
rat dīcēs. **I**pi scit qm ea q michi  
op9 erat et hīs q meū sūt mistea  
uerūt man9 iste. **A**d tamē vt se fe  
cisse p forma n̄e vtilitatē ostēdēt  
alibi ait. **N**ō oīosi fuim9 iter v̄s  
neq; gratis panē ab aliquo mādu  
cāum9: s; in labore et fatigatioē  
nocte et die oī m̄tes ne que v̄m  
grauatē9. nō qz nō habuerim9

*Beatus paulus aptus.*



potestate: s; ut nosmetipsos forma-  
darem9 vob9 ad imitandū nos .xij.

**E**ideo autē etiam nobis  
parentū p̄sidia nō dēssēt  
tamen hanc cūctis opib9  
p̄tulimus nuditatē. et cotidiana  
corpis alimēta nostris malum9  
sudoribus preparare. q̄ secura pa-  
tētum p̄bitione fulari. laboriosissi-  
me huic penurie illā quā p̄dicas  
oiosam scripturaru meditationē  
atq; instructuosā lectionis instanti-  
am postponētes Quā pauldubio  
libentissime sectatemur: si hoc esse  
utilius exemplis suis apostolica  
tradidiss; auctoritas vlt̄ instituta  
seniorū salubriter p̄finissēt Noue-  
ris autē te etiam ex hoc nō leuius  
q̄ illo q̄ sup̄ dixim9 affia detrimē-  
to. q̄a cū sis sani corpis ac robusti  
stipe sustētari aliena. q̄ iuste solis  
est debilibus attributa. Nā utiq;  
ōne hominū gen9 abs; illo tm̄ ge-  
nere mōch9z qd̄ scdm̄ p̄ceptum a-  
postoli cotidianis manū suaru la-  
borib9 viuit agapē aliene opatio-  
nis expectat. Unde nō solū eos q̄  
semetipsos l̄ pntū facultatib9 l̄ fa-  
muloz laborib9 l̄ sudorū suorū fru-  
ctib9 gloriātur. s; ipsos etiā reges  
mūdi hui9 agapē certū est sustēta-  
ri Hoc deniq; maiorū nr̄oz definitio  
habz Quicqd̄ ad necessitatē co-  
tidiaī vici9 isumit qd̄ ope manū  
nr̄az effectū patūq; n̄ facit. ad a-  
gapē t̄ferre debere saperūt scdm̄ a-  
postolū q̄ oiosis penit9 iterdiēs  
opē largitatē aliene. q̄ nō inqt̄ la-

borat neq; māduz **H**is bt̄is an-  
thoni9 adūs9 quēdā vs9 vbi9 etiā  
nos magisterij sui isormauit exē-  
plo. ut pntū p̄niciosissā blādunē  
ta et oīm q̄ victui nr̄cessaria simi-  
nat agapē. insup etiā cēm amene  
habitacōis grām deuīt9. s; quale  
tēz naturali amaritudine arenas z  
pustas salsa mūdacōe regio ēē. nul-  
liq; ob idipm̄ hōim iuri dñioq; s;bie-  
tias cūctis h9 mūdi opib9 p̄pona-  
m9. ut nō solū frequēdas hōim  
obtētū iuic solitudis dedimem9.  
s; etiā ut nequaq; nos ad q̄liscūz  
cultūē distētiōē vberis solinatūā  
sollicitet. p̄ quā mens ab illa p̄nā-  
pali cordis obfuaōe distracta. spi-  
ritualib9 studiis redderet effecta.

**N**am q̄ alios quoq; **E**t  
saluare vos posse asidit. et  
spe maioris lucri ad reuiscā patri-  
am festinatis. audite etiā sup̄ hoc  
quādā abbatē macharij fabulā io-  
cūdisse atq; aptissimē figuratā. quā  
et ille cūctā similib9 desiderijs el-  
tuātū medianā oportunitissē narra-  
tiōis igessit Erat inqt̄ i ciuitate q̄  
dā pitissim9 tonsor q̄ denarijs ter-  
tis vnūquēq; de totōs. t̄nuē vilēz  
mercedē sui opis acq̄rendo ex hac  
eade quātitate necessaria suo victui  
cotidie ppabat. centūq; denarios  
expleta ōni corpis ciā. marcupio  
suo dieb9 singulis iferebat Pz cū  
indefinēter hūc conderet questum.  
audiuit in quadā longe posita ciui-  
tate. singuloz solidorum singulos  
homines tonsori prebere mercedē



Quo ille pto q̄dū inq̄t ero hac  
mēdiatate p̄tentus: ut triū dena  
riorū sup̄e cū labore cōquirā. cum  
possim illo p̄gens ingēti solidorū  
questu diuicias p̄gr̄garē? Itaq̄ su  
mēs artis sue p̄tinē instrumenta  
expēs in sup̄tū oib9 q̄ hic multo  
tpe collecta seruauerat: ad urbē  
illā q̄stuosissimā cū sumo labore p̄  
uenit. **U**bi cū ea qua ingress9 est  
die scōz id qd p̄perat ab vnoquo  
q̄ mercede sui op̄is recepisset: ad  
vesperā vidēs se grāte solidorū nu  
merū cōquisisse. ad macellū lectus  
intēdit. escas r̄fectioi sue n̄carias  
cōp̄turus. Quas cū cepisset mag  
no solidorū p̄cio cōpare. expēs in  
p̄xiguo victu vniuersis q̄s ocqui  
suerat solidis. ne vni9 quidē dena  
ri9 intulit lucrū. Cūq̄ ita singulis  
dieb9 acq̄sitionē suā vidisset infirmi  
ut non solū nil redigere s̄ vix ipsā  
cotidianē substantiē necessitatē poss̄  
exple. apud semetipsū r̄rogitās  
teuerat inq̄t in ciuitate m̄a. illū  
q̄ r̄petā tenuissimū questū ex quo  
michi expleta oī corporis cura qd  
ad sustētatōne senectutis accresce  
ret cotidiana exuberātia cōferebat.  
**Q**uod q̄uis puū videretur ac te  
nue. nō mediocrē tamē sumā iugi  
pariebat augmento. **Q**uestuosior  
quippe michi fuit ille nūmorū q̄  
iste solidorū imaginari9 questus.  
ex quo nō solū nichil exuberat qd  
recondā. s̄ etiā vix ip̄a cotidiani vic  
tus necessitas sustinetur. **E**t idcir  
co recti9 nobis est hunc solitudinis

hui9 tenuissimū fructū indisrupta  
ingititate sectari. quem nulle scula  
res cure. nulle mundane distentio  
nes. nulla cenodoxie ac vanitatis  
arcodant elatio. nulle sollicitudinē  
diurne necessitatis inuuant. me  
lius est enim modicū iusto sup̄ di  
uicias peccatorū multas. q̄ affec  
tare lucra illa maiora. que etiā si  
pata fuerint q̄stuosissima quersio  
ne multorū. necessitate tamē mū  
dane cōuersatiois et cotidianis dis  
tentionū diminutionib9 absumenē.  
**M**elior nāq̄ est scōz sentētia salo  
monis pugill9 vn9 cū r̄q̄e. q̄ du  
o pugilli cū labore et p̄sūptioe spi  
rit9. **Q**uib9 illusionib9 atq̄ disp̄e  
di9 oīs admodū infirmos ne  
cesse est implicari: qui cū etiā de  
sua salute sint dubij. ipsiq̄ adhuc  
magisterio atq̄ institutioe r̄grāt  
aliena. ad cōuertēdos alios ac re  
gēdos dyabolias illusionibus in  
stigātur. **Q**uiq̄ et si potuerint ali  
qd ex quorūcū cōuersione cōquire  
re. ip̄a cōtā sua atq̄ inēditē mori  
b9 quicqd acquisierit p̄dūt. **I**llud  
nāq̄ eis qd aggrūs p̄ ha d̄scri  
bit eueniat. **E**t qui mercedē con  
gregat. mittit eas in sacculū p̄tu  
sū. **V**ere enim lucra sua in p̄tūsum  
sacculū mittit. q̄ quicqd p̄ aliorū  
quersionē videtur acquirē. in tēpe  
ratia cordis sui et cotidiana animi  
distēctione disperdit. **I**taq̄ fiet ut  
dū vberiora lucra p̄ aliorū cōuersi  
onē credūt parare se posse. etiā sua  
correctione pueniunt. **P**unt enim



q̄ se diuites ferū: nichil habētes.  
Et sūt qui se humiliant in multē  
diuicijs Et melior est vir in igno-  
bilitate seruicis sibi. q̄ qui dignita-  
tem sibi acq̄rit et indiget pane

Capl'm de amūquartum

**O** Erman⁹. Datis ague  
nobis hys cōpationibus  
Disputatio tua cogitatio  
nū nostratū manifestauit errores.  
Quorū causas et curaciones simulē  
optam⁹ agnosce: et vñ acciderit  
nobis ista deceptio paritē cupim⁹  
edoceri Nulli etenim dubiū ē. nemi-  
nē admodū posse remedia malis  
valitudinib⁹ adhibere. nisi eū qui  
ipsas morborū origines ante pre-  
dixerit Capl'm de amūquintū

**H**azahā Omnium viciōz v-  
nus fons atqz p̄ncipiū ē  
Deiūdu q̄litate vō ptis  
illis et vt ita dixerim mēbri qd i  
anima fuerit viciatū: diūsa vocabu-  
la passionū corruptionūqz sortitur  
Qd nōnūq̄ etiā morborū corpali-  
um p̄batur exēplo. quorū cū vna  
sit causa. in diūsa tamen egritudi-  
nū genera p̄ q̄litate mēbri q̄ fu-  
erint occupata distinguē. Etenim  
cū arcē corporis id est caput vis  
noxij humoris obsederit. cefalar-  
gie p̄creat passionē Cū vō aures  
oculos ve inuasent: in otalegiā  
siue optalmiā vertit morbū Cū  
se in articulos quosqz et ad manū  
sūma trāssuderit. articularis atqz  
cyragrica diatur valitudo Cū autē  
ad pedū vna defluerit: podagra

mutato nomine nūcipat. Tot  
qz vocabulis vna atqz eadē noxi⁹  
humoris origo distinguē: quot  
membrozū ceperit portiones. Eo-  
dē modo de visibilib⁹ ad inuisibilia  
trāseuntes anime nostre partibus  
atqz vt ita dixerim membris vñ  
cuiusqz vici⁹ inesse credam⁹. Quā  
cū sapientissimi quicqz triptite desi-  
niāt esse vtiutis. necesse est vt aut  
rationabile aut irascibile aut rau-  
piscibile ei⁹ aliquo corūpatur in  
ausu. Cū ergo aliquē ex hys af-  
fectib⁹ vis noxiē obsederit passio-  
nis. p̄ illius causas etiā viciō no-  
mē imponitur. Nam si rationabi-  
lem eius ptem viciōz pestis infe-  
rent. cenodoxie. elationis. iudic-  
supbie. p̄sumptionis cōtentionis.  
hereseos vicia p̄creabit. Si irasca-  
bilem vulnerauerit sensū. furorē  
impacētiam. tristitiā. accidiā. pusil-  
lanimitatē. crudelitātēqz p̄turiet.  
Si cōcupiscibilem corūperit porti-  
onē: castitiamargiam. fornicationē  
filargiā. auariciā. et desideria  
noxia terrenaqz germinabit

Capl'm de amūsextum

**E**t idcirco si fontem vici⁹  
huius et originem vult  
agnoscere. rationabilem  
mētis vestre atqz anime portione  
noueritis esse corūptam. ex qua  
vlt p̄sūptionū vlt senodoxie solēt  
vicia pullulare Proinde hoc p̄mū  
anime vobis vt ita dixerim men-  
brum recte discretionis iudiciū  
humilitatis vtiute curandum est.



Quo viato dū nō solū ad pfecti  
onē iā puenisse fastigia s; eā do  
ce alios posse vos creditis. et ad  
etuditionē ceteroz suffientes at  
q; idoneos iudicat. p elationē ce  
notorie. ad hanc quā patefeat v  
tra cōfessio puagationū vanitate  
captamini. Quas amputare de in  
teps absq; difficultate poteritis. si  
vere discretionis vt dixi humilita  
te sudati. q; laboriosū q; diffiale  
sit vniuiq; nostrū saluare animā  
sua mentē vestre cōtitione discat  
et intimo cordis affectu nō modo  
longe vos ab illa docendi p̄sūptio  
ne sumotos. verū eā adhuc egere  
agnoscat. doctoris auxilio. Adh  
bete ergo huic mēbro vel pti ani  
me vestre quā speaaliter diximus  
vulneratā. verā humilitatē mede  
lā. Que quoniā ceteris anime vir  
tutib; in vobis q̄tū apparet infir  
mior est: necesse est vt dyabolice  
infestationi p̄ma succubat. xvij.

**Q**uēadmodū ingruētib;  
q; b; dā iniurijs q; lex acci  
denti labore vel de aeris  
corruptione gignūtur fieri eā in  
humanis corpibus solet vt illa q;  
fuerint infirmiora casibus istis p̄  
ma cōsentiant atq; succubant. cū  
q; peculiaris in eis morib; infede  
re. reliquas quoq; ptes corporis ea  
te peste tabefaciat. ita et animam  
vniuscuiusq; nostrū flante quodam  
modo pestilente halitu viciozum.  
illam maxime passionem necesse  
est at̄ptari. in qua tenerior atq;

infirmior eius portio validis iuni  
ci tā fortiter r̄sistit impulsibus. et ex  
illis piculū captiuitatē incurrere.  
in quib; faciliore p̄ditioni refert  
aditū incauta custodia. Sic nam  
q; balaam populū dei posse deapi  
certa rōne collegit dīcēs q̄silū. vt  
ex illa pte qua infirmari nouerat  
filios israel: p̄nāsi eis laquei tē  
derēt. n̄ dubitās eos oblata copi  
a feminatū fornicatiois ruina pti  
nus colapsuros. quia cōcupiscibi  
lis anime corū partes sciebat esse  
corruptas. Ita ergo vnumquēq;  
nostam nequitie spūales versuta  
malignitate p̄teptant. illis p̄apu  
e affectibus anime insidiosos laq;  
os p̄stuentes. quib; eam sensēat  
egrotare. vt verbi gracia cum vide  
runt rationabiles anime nr̄e ptes  
esse viciatas. illo nos ordine deā  
pere molūtur: quo achab regem  
ab illis syris deceptū scriptura cō  
memorat qui dixerunt. P̄amus  
quia reges israel misericordes sūt  
ponam; itaq; saccos in lūbis nos  
tris: 7 funiculos in capitibus nos  
tris et egrediamur ad regē israel  
et dicemus. Seru; tu; benadab  
diat vt viuificetur aīa mea. Qui  
bus ille nō vera pietate sed vana  
mie laude p̄motus si adhuc inq̄s  
viuit. frater me; est. Et hoc exem  
plo etiam nos rationabilis illius  
ptis errore deceptos inde incurrere  
offensā dei faciūt. vnde cōsecutu  
ros mercedē ac recepturos nos p̄  
mia pietatē credebam; Humiliq;



etiam nobis in te patione dicatur  
quia dimisisti viam dignum morte  
de manu tua. erit anima tua p a  
nima ei9. et populu9 tu9 p populo  
ei9. **H**ic aut in uero spūs dicit e  
grediar et ego spūs mendax in ore  
omniū pphetarū ei9. p rationabi  
lem pauldubio affectū quē letali  
bus aptum norat insidijs laqueū  
deceptionis ac mortē intēdit. Sic e  
iā herodē p irascibilem anime por  
tionē ad illā tantorū infanāū necē  
callidissim9 hostis ipegit. eo qd is  
tam ppenius in eo nouerat esse  
viatam. **Q**uod etiam de dño nrō  
itē spūs opinat9 cū in hīs eū tri  
b9 anime tēptat9 affectib9 in qui  
bus omne hōim gen9 norat capti  
uari. nichil tamē vlt9 pfectat insi  
dijs. **N**ā paupisabile mētē ei9 ag  
gress9 est pte dicens. Dic vt lapi  
des isti panes fiāt Irascibilē: cum  
eum ad expetendā pscntē seculi po  
testatē regna mūdi hui9 instigare  
conat9 est. **R**ationabilē cū ait. Si  
fili9 dei es. mitte te deorsū. In qui  
b9 idarco nichil ei9 pfectat illusio.  
qz nichil secūdu pietatē suā quā sal  
sa opinatione cōcepit. repperit in  
eo esse viatū. **V**nde et nulla p  
anime ei9 inuiciā insidijs attemp  
tata pscnsit. Ecce inquit venit p  
nceps mūdi hui9. et in me nichil in  
uenit. **C**aplm de amū octauū.  
**E**rmān9. **I**n cetera illu  
sionū errorūqz nrōz ge  
nera q nos ad desiderū  
patrie nrē sicut bñtudo tua solliciti

mētē pspiciat intuitu. vana spūaliū  
cōmodorū polliatatioē flāmauerat  
etiam hec vlt maxima extatit cau  
sa. vt interdū a statibus frequē  
ta ti iugi secreto ac diuturno silen  
tio secūdu desiderū nostrum nequa  
q possim9 inherere. p qd necesse ē  
cursum atq mensuram cotidiane  
cōtinētie quā p castigationē corpis  
indisruptā ppetuo cupimus reten  
tare. nōnullis statib9 supuenienti  
bus interādi. **Q**uod sine dubio nul  
laten9 in nrā pūmtia credim9 eue  
turū. in qua aut nullum aut certe  
rarissimū pfectionis huius virum  
inueniri possibile est. **C**ap. xix.  
**H**erabā. Iratioabilis at  
q cōsiderate distractionis  
pmo pōt9 sūmi teporis in  
diū est. nequaq ab hōimib9 fre  
quē tari. **Q**ui enī in hac quā arri  
puie via nimū tardis passib9 gra  
ditur. ac secūdu anteriore hōimē  
pūatur. equū est vt ad eū nō diā  
sātorū s ne hōim qte vltus adue  
niat. **V**os at si vā atq pfecta dñi  
nrā dilectione flagrat. et deū qui  
vtiqz caritas est pleno spūs seruo  
re sectamini. ad quelibet loca inac  
cessibilia fugerit. necesse est ea ab  
hōib9 frequē tari. **Q**uantorū vob  
ppiores deo amoris diuini ardor  
effecerit. tāto ad vos maior scōz  
fēm pfluat multitudo. **N**on enī po  
test scdm sententiā dñi ciuitas absca  
di sup montē posita. **Q**uia dilige  
tes me inqt dñs glorificabo. q at  
me contempnūt erunt ignobiles.



Deceptamē nosse debet hāc esse  
subtilissimā dyaboli calliditatem.  
hanc occultissimā foueā in quā nu-  
serabiles et incautos quosq̃ p̃reāpi-  
tat. ut dū eis maiora p̃mittit ne-  
cessaria cotidiani fructus emolumē-  
ta subripiat. abstrusiores salicet  
et vastiores solitudines expeti de-  
bere p̃suadens. eas velut muris a-  
menitatib9 q̃litas i corū corde de-  
pingens. ignota etiā quedā et que  
penitus nusq̃ sunt loca. vlt ut cog-  
nita et p̃pata nostreq̃ potestati iā  
dedita. et absq̃ vlla difficultate  
possidēda cōfingit. Homines quo-  
q̃ regionis illi9 tractabiles et ad  
viam salutis sequaces esse mentitur.  
ut dū illis vberiores fructus anime  
pollicetur. p̃sentia lucra fraudulē-  
ter auertat. Nā cū vnusquisq̃ has  
vana spe a seniorū saluari p̃tuber-  
nio sepatus. atq̃ omnib9 q̃ frus-  
tra sibi in i suo corde depm̃xerat  
fuerit destitutus. velut de p̃fudissi-  
mo sopore cōsurgens. aut ex hys  
que sompniauerat exp̃gescat. in-  
ueniat eū dyabolus maiorib9 vite  
hui9 necessitatib9 et inextricabili-  
bus laqueis ierettū. ne respirare  
quidē ad hec que sibi ip̃e p̃miserat  
aliq̃do p̃mittit. eūq̃ iā non illis  
quas ante vitauerat variis ac spū-  
alibus statū visitationib9 s̃ coti-  
dianis seculariū iactationibus ob-  
ligatū. ne ad mediocrē quietē ana-  
choreticū quietē ac disciplinā nūq̃  
redire p̃cietur

### Capitulum vigesimum

**I**lla quoq̃ remissionis at-  
q̃ hūanitatē intercede do-  
gratissima que nōnūq̃ p̃  
aduentu statū iteruenire q̃sueuit  
licet molesta vobis ac fugienda vi-  
deatur. tamen q̃ sit vtilis ac salu-  
bris tā corpi q̃ spiritui vestro pau-  
cis patienter attendite. Ne p̃ acci-  
dit non dicā nouicijs et infirmis  
sed etiā experientissimis atq̃ p̃-  
fectis. ut nisi mentis eorū directio  
atq̃ censura quibuscū mollita fue-  
rit viassitudinū laxamentū. aut in  
tempore spiritus. aut certe in p̃nicio-  
sa corporis valitudine collabatur. Et  
idāro a prudentib9 atq̃ p̃fectis  
cū intercesset statum etiā crebra  
visitatio. non solū toleranda p̃cien-  
ter. s̃ etiā gratāter est amplec-  
tenda. p̃mū qd̃ p̃uocat nos aui-  
dius semp solitudinis secreta desi-  
derare. Nā q̃damō cursū nostrū dū  
interpolare creditur. infatigabile  
ingēq̃ cōseruat. Qui si nullo iter-  
dū obice tardaretur vsq̃ ad finē cō-  
federe in defessa p̃nitate nō poss̃  
Deinde q̃ necessitatem cōficiendi  
corpusculi cū fructu humanitatē in-  
dulget. maiora nobis cōferens lu-  
cra cū locū dissimō corporis laxamē-  
to q̃ illa sūt que p̃ abstinentie fati-  
gationē fuerat acquirēda. Duper  
qua re aptissimā cōpationem anti-  
qua narratione vulgatam breui-  
ter indicabo. Capitulum xxi.

**E**rtur beatissim9 euange-  
lista iohānes cū p̃dicem  
manib9 molliet demulcet



quentia ad se habitu venatorio re  
niente subito aspersisse. Qui mira  
t9 qd vir tate opinionis ac fame  
ad ta pua 7 humilia se oblectame  
ta submitteret. tu ne es inquit ille  
iohannes cui9 fama insignis atq;  
celeberrima. me qz sumo desiderio  
tue agnitionis illexit? Cur ergo  
oblectamētē tā vilib9 occupas?  
Cui beat9 iohannes Quid ē inqt  
qd man9 tua gestat? At ille Arc9  
inqt. Et cur ait nō eū tensū semp  
vbiqz arcūfers? Cui ille respōdit  
Nō oportet ne iugi curamine ri  
goris fortitudo laxata mollescat  
atq; depereat. et cū oportuerit vt  
foraora in aliquā feram spicula di  
rigant. rigore p nimietate p̄tinue  
tensionis amisso violentior it9 nō  
possit emitti. Nec nū inqt beat9 io  
hannes animi te offēdat o iuuenis  
tā pua h̄ breuiss̄ laxatio. Que ni  
si tenuissioe qdam rigore intētic iā  
sue interdū releuet ac relaxet. irre  
misso rigore lētescens v̄tutē spiri  
t9 cū necessitas possit obsecū dare  
non potest. Caplm. xxiij.

**O** German9 Cū nobis illu  
sionū aīctaz remedia con  
tulisti. et dyabolice q̄b9 q̄  
cebamur isidie p doctrinā tuā dño  
donāte de tēte sūt. h̄c qz nob simi  
liter pcamur edisseri qd in euāge  
lio dīcē. iugū meū suauē est et o  
n9 meū leuē est. Satt enī ppheti  
ce illi sentētie videt adūsū q̄ dīcē  
pp̄t v̄ba labioz tuoz ego custo  
diui vias duras. quippe cū eam

optēs dicat. oēs q̄ volūt pic viuē  
in xp̄o p̄secutioēs patient. Quic  
qd at durū et p̄secutioib9 ē refertū  
nec leuē potest ēē nec suauē. xxiij

**H**azahā Verissimā dñi ac  
saluatoris nū ēē sētentiā  
expiētē ipsius faali p̄ba  
bun9 docimēto. si p̄secutiois viā le  
gitime et scdm volūtate xp̄i fueri  
m9 aggressi. 7 mortificātes oīa de  
sideria nūa ac voluntates noxias  
abscidētes. nō solū nichil nob resi  
dere de hui9 mūdi s̄b̄stātia noueri  
m9. p quā vtiq; cū libitū fuit vas  
tādi nos ac dilacerandi potestate  
iūnic9 inueniat. s̄ etiā nostripus  
nō ēē nos domos sēserim9. illud  
ap̄līcū i veritate p̄lētēs. Viuo at  
iā non ego. viuit vero in me xp̄s  
Quid enī ḡue potest ēē qd durū  
ei q̄ iugū cristi tota mēte suscepit.  
q̄ vā humilitate fūdat9 semp ad deū  
respiciens in oīibus q̄ sibi fuerint  
irrogate letatur iniurijs. dicens.  
pp̄t qd cōplacēo michi in infirmi  
tatib9 in passioib9 in angustijs p  
cristo cū enī infirmos tūc potēs sū?  
Quo iquā familiaris rei crucabi  
tur tāpno. q̄ p̄fca nuditate glōs9  
volūtate vniūsas mūdi hui9 p  
cristo respuit facultates. oēs ei9  
paup̄scētiās genealit̄ arbitratue  
vt steruā vt xp̄m lucī faciat. euā  
gelia illi9 p̄cepti meditatione cūc  
toz dispendioz es9 de spiciens 7  
excludens? Quid enī inqt p̄dest  
lpm̄ini si vniūsu mūdum lucretur  
anime vō sue detrimentū patiat?



Aut quā dabit hō cōmutationē p  
animo sua? **S**up ai9 rei pūatioē  
tastabitur: qui omnia que ab ali  
is auferri possūt sua non esse cog  
noscit. illud inuicta virtute pda  
mans. nichil intulim9 in hūc mū  
dū? haut dubiū quia nec auferre  
quid possum9? **C**ui9 autē inopie  
necessitate e9 supabitur fortitudo.  
qui peram in via. ea in zona. vestē  
inēporalē habere nō nouit. sed cū  
apostolo gloriatur i ieiunijs mul  
tis i fame et siti i furore et nudita  
te? **Q**uē vnq9 labor qd ue tā ar  
duū senioris pceptū trāquillitatē  
peccatoris ei9 poterit p̄turbare. qui  
nullā habens p̄pam volūtātē om  
nibus que sibi fuerint impata nō  
solū patēter sed etiā gratatē  
occurat. nostriq9 saluatoris exem  
plo non querit suam sed patris fa  
cere voluntatē. dicens et ip̄e ad pa  
trem suū veniētē nō sicut ego  
volo sed sicut tu? **Q**uibus etiā iu  
rijs qua p̄secutione terrebūt. im  
mo qd ei nō etiā iocūdū potest esse  
supplicium. qui in omnibus plagis  
cū apostolis semp exultās optat  
ut dignus habeatur p xpi nomi  
ne cōtumeliā pati? **xxiij.**

**U**t aut nobis cōtrario  
iugū xpi nō leue nec sua  
ue videat: cōtumacie nr̄e  
est iustius ad scribendū. qui diffi  
cilia atq9 incredulitate delecti. con  
tra illius impiū immo cōsiliū qui  
ait. si vis p̄fect9 esse. vade et vende  
sue dimitte omnia tua et veni seq̄

re me. icepta puerisitate pugnam9  
terrenarū scilicet facultatū materi  
as retinentes. **Q**uatu nexib9 cū  
animū nostrū dyabol9 teneat illi  
gati: quid superest nisi ut cū volu  
erit nos a spiritualib9 gaudijs se  
pare earundē imminutione ac puati  
one mēstificet: id versutis fraudi  
bus elaborans. ut cū iugi illi9 su  
auitas. et oneris leuitas viciose  
cōcupiscentie p̄auitate nobis fue  
rit aggravata. ipsi9 facultatis et  
substantie quā nobis p requie ac  
solatio reseruamus vinctulis irreti  
tos. sclariū curam flagris sp̄ ex  
crudet ex nobismetipsis q dilacere  
mur exculpens. **F**uniculus nam  
q9 peccatorū suorū vnus quis9 p̄stā  
gitur. audiens p pphetam. **E**cce  
omnes vos accendētes ignem ac  
ancti flānus ambulate in lumine  
ignis vestri et flānis quos succen  
dis. **P**er hec siq9dem ut salomō  
testis est vnus quis9 p que peccau  
erit et punietur. **I**pse enim nobis  
tormentū sūt qbus vtimur volun  
tates: et obligamenta hui9 car  
nis atq9 delicias carnificiū vice in su  
um retorquetur auctorē. qā neces  
se est eū qui facultatibus p̄sumis  
opibus suffultus est. nec integrā  
humilitatē cordis nec mortificati  
nē plenā noxiarū suscipere volūtātū  
**H**is aut virtutū patrocinatibus  
instrumentis omnes vite p̄sentis  
angustie et cuncta que iimicis po  
test inferre dispendia. nō modo pa  
cientissime verū etiā iocūdisime



sustinetur Quibus cursu epulatis  
 elatio tam pñiosa succrescit. ut e-  
 tiam p leuissima cōtumelia morti  
 feris ipacietie itibus vulneremur.  
 Dicatq; nobis p ihēmā ppheta.  
 Et nūc qd tibi vis in via egypti  
 ut bibas aquā turbidā? et qd tibi  
 in via assyriorū ut bibas aquā flu-  
 minis? Arguet te malicia tua. et  
 cūctio tua increpabit te. Pato 7 vi-  
 de q malū et amarum est reliquis-  
 se te dominū deū tuū. 7 non esse ti-  
 more meū apud te dicit dñs. Q-  
 ergo iugi dominia mirifica suau-  
 tas amara sentiat qd est. nisi qā  
 eū auersiois nre amaritudo cor-  
 rumpit? Q- diuini oneris tā iocūda  
 leuitas ingrauescit qd est nisi qui  
 a eū a q sustinebamur 2 humaa pre-  
 sūptione 2 tempnim9. quippe cum  
 euidenter idipsū scriptura testetur  
 dicens. nam si ambularent semi-  
 tas rectas. inuenissent vtiq; semi-  
 tas iusticie? Leues inquā nob nō  
 esse manifestū est. q semitas dñi  
 rectas 7 leues pñis ad durū deside-  
 riorū cautib9 asperam9. q viā regi-  
 am apostolicę ac ppheticę siliab9  
 cōmunitā. sāctorūq; oīm atq; ipi9  
 domini vestigiis 2 planatā amētis-  
 sime deserētes. deuia queq; ac du-  
 mosa sectamur. et pñenāum oblec-  
 tationum illecebris obcecati. per  
 obscuro8 impedito8 viarū senti-  
 bus calles lateris acutibus 7 dis-  
 rupta illa nupciali veste captamur  
 nō mō acutissimis repriū aculeis  
 2 figend. s; etiam virulentorū sce-

pentiū v; scorpionū illic latitantiū  
 itibus vulnerandi Tabuli enim  
 et laquei in vijs pñis 7 qui autem  
 timet dominū abstinebit se ab eis  
 De talib9 et alibi dñs p ppheta  
 Oblit9 ē inq; mei ppl8 me9 fust-  
 tra libantes et ipingentes in vijs  
 suis i semitē scali ut ābularent p  
 eas in itinē nō trito Vie enī scā-  
 dū sententiā salomois nichil opati-  
 um strate sūt spmīs. fortū vō trī-  
 te sūt. Et ita ab itinē regio deuia  
 tes. ad illā metropolim ciuitatē v-  
 bi noster curs9 ide dñabilis semp  
 debz cē direct9. nō potuit venire  
 Qd eā cedesiasies satis signifi-  
 cant expressit. Labor inqens stul-  
 torū affliget eos q nō cognouerūt  
 ire in ciuitatē illā scilicet iherusalē  
 celestē q est mat' oīm nostrū Quis  
 quis aut in veritate huic mūdo re-  
 nūcians sup se tulerit iugū xpi. et  
 didicerit ab eo cotidianis iuriaz  
 exerati9 erudit9 qā mitis est 7  
 humilis corde. in cūctis tēptationi-  
 bus manebit semper immobilis.  
 oīaq; illi coopabūtur ad bonum.  
 Verba enī dei scdm abdā pphē-  
 tā bona sūt cū eo q recte gdiē Et  
 iterū. Quia recte vie dñi et iusti  
 incedunt in eis. pñicatorē vō  
 corruent in eis

Capitulum vigesimū quintum

Miora igit nob p collucta-  
 tionē tēptationū laudis  
 cōtulit pñia benigna et  
 ga nos grā soluatoris q si oēm  
 a nob nēitate tēptaminis abstuliss



Et enim sublimioris pstantioris  
virtutis est passionibus erumpnis  
vallati manere semp immobile. et  
aduersu se seruietib9 cunctis certu  
de p̄sidio dei atq; intrepidū pdu  
care. humanis iactibus velut ar  
mis inuicte virtutē accinctū glori  
osissime de patientia triumphare. et  
acquirere quodammodo de infirmita  
te virtutē. quia virtus in infirmi  
tate p̄ficiat. Hunc enim inq̄t dñs  
Dedi te in volūpnā ferrea et in  
muru ereu sup omne terrā. regib9  
iuda et p̄ncipibus et omni populo  
terre. et belligerabūt aduersū te  
et nō p̄ualebunt. quia ego feci sū  
ait dñs et cruciā te. Ergo scdm ve  
rā domini traditionē via regia su  
avis ac levis est. licet dura et as  
pa sentiat. Pie enī ac fideliter  
seruientes cū tulerūt iugum domi  
ni sup se et didicerint ab eo q̄a mi  
tis est et humilis corde. iā quodā  
modo terrenarū passionū saranam  
deponentes. nō laborē sed requiē  
animabus suis domino p̄stante re  
perient. sicut p̄ iheremia p̄phetā ip  
se testatus est dicens **V**tate super  
vias et videte. et interrogate de se  
nitiq; antiq̄s que sit via bona. et in  
ea ambulāte et inuenietis refrigeriū a  
nimabus vestris. Fient namq; eis  
cōtinuo praua in directa. et aspa  
in vias planas. et gustantes vide  
būt q̄ suavis est dominus. Audien  
tes xpm in euāgelio p̄clamātem  
venite ad me omnes qui laboratē  
et onerati estis. et ego reficiā vos

depositis p̄deribus viatorū ea que  
sequuntur intelligent. q̄a iugū me  
ū suauē et onus meū leue est. **H**a  
bet ergo refrigerium via domini  
si scdm legē ipsi9 teneatur. **N**ed  
nos sum9 qui dolores nobis atq;  
tormenta turbulentē distētionib9  
pauam9 dū malum9 vias seculi  
hui9 prauas atq; pueras. etiam  
cū sumo discrimine ac difficultate  
sectari. Cū vero hīc mō graue no  
bis et durū iugum dñi fecerimus  
blasphemo iā spiritu vel de ipsius  
iugi vel de xpi qui illud iponit du  
ritia atq; asperitate causamur sedz  
illud Insipientia viri corūpit vi  
as ei9. deū autē causatur i corde  
suo. Et scdm aggeū p̄phetā cum  
dixerit q̄a via dñi nō dirigit aggrue  
nob̄ rñdē a dño. **N**ūqd via mea  
nō dirigit? **N**ōne magis vie v̄re s̄  
prauē? Et reuera si cōpare volue  
ris splēdētē virginītatis florem et  
suauē olentē castimonie puritatē  
tetrīs ac fetidīs libidinum voluta  
bris. quietē securitatēq; monachy  
cū p̄iculis et erumpnis quib9 mūdī  
hui9 h̄p̄es iplicantur. paupertatis  
n̄re requiem et dābus diuitū tristi  
cijs ac puigilibus auris in quib9  
nō absq; sumo vite p̄iculo dieb9 ac  
noctib9 cōsumūtur. suauissimū iu  
gū xpi onusq; leuissimū faillime  
cōprobabis. **C**aplm̄ xxvi.

**P**roinde etiā illa retributi  
o p̄miorū qua p̄fecte renū  
tiantibus in hac vita cen  
tuplū dō min9 p̄misit dñs. et oīs



qui reliquerit domū & fratres aut  
sorores aut patrem aut matrem aut  
uxorem aut filios aut agros propter  
nomen meum. centuplum accipiet in  
presenti et vitam eternam possidebit.  
certe atque verissime eodem sensu absque  
ulla fidei perturbatione suscipitur.  
**M**ulti enim occasione huius senten-  
tie nati crasso intellectu hec in illo  
mille annorum tempore carnaliter  
sanctis restituenda confirmant. cum  
utique illud seculum quod post resurrecti-  
onem futurum dicunt presentis intelligi  
non posse fateantur. Multo ergo  
credibilius multoque manifestius  
est: eum qui aliquid secularium &  
affectuum vel bonorum cristo suaden-  
te contempserit. a fratribus atque con-  
sortibus propositi sui qui ei spirituali  
glutino colligantur. centuplo gra-  
tiorum etiam in hac vita recipere  
caritatem. Hanc siquidem quam in-  
ter parentes ac filios atque germa-  
nos. coniuges vel propinquos siue so-  
cietas copule seu consanguinitatis  
necessitudo coniungit. satis breuem  
constat esse ac fragilem. Denique e-  
tiam boni ac pii cum adoleuerint  
filii: a parentum domibus nonnun-  
quam ac substantiis excluduntur.  
**C**ommunio quoque consorcii coniuga-  
lis interdum etiam iniqua causa  
interueniente diuellitur. fratrum  
diminuit caritatem pretiosa diuisio  
Monachi soli perpetue coniunctionis  
retinent unitatem: atque indiscrete  
possident uniuersa. qui omnia sua es-  
se que fratrum: omnia fratrum esse

dunt esse que sua sunt. **S**i ergo istis que  
bus carnalis caritas copulat affectibus  
dilectionis nostre gratia consecrat  
perfecto centuplo hec dulcior atque sub-  
limior est recipietur sane etiam de  
perpetua coniugali maiore centuplo  
suauitas. ab illa que eis iniuriam  
per coniunctionem sexuum prebeatur.  
**P**ro letitia quoque illa quam in uni-  
us agri ac domus possessione quis  
habuit. centuplo maiore diuiciarum  
gaudio proficietur. que in adoptione  
transiens filiorum dei uniuersa que eter-  
ni sunt patris ut propria possidebit  
et affectu atque virtute ad imitatio-  
nem veri illius filii perclamabit. omnia  
que habet pater mea sunt. nec iam  
cum illa penali distentionis ac sol-  
licitudinis cura sed securus ac letus  
velut in propriis ubique succedet. au-  
diens cotidie sibi inquit ab apostolo  
predicari Omnia vestra sunt. siue  
mundus. siue presentia. siue futura.  
**E**t a salomone **F**idelis vir totius  
mundus diuiciarum est. **H**abes ergo  
istam centupli retributionem  
in magnitudine meriti et in discre-  
tione tam incomparabilis qualitate  
expressam. **N**ecque enim si per eris a fer-  
ri aut vilioris cuiusque metalli certa  
pondere tantum ponderis auri quis  
piam reddidisset. non etiam apostolus re-  
stituisse quod centuplum videret. **I**ta  
cum per contemptum voluptatum atque af-  
fectuum terrenorum spirituale gaudium et  
preciosissime caritate iocunditas reco-  
psetur. etiam si ipse sit numerus centu-  
plo tamen hec maiore atque perdamus eo



**E**t ut hoc euidentius crebra repeti-  
one reddatur: vxoꝛē antea in pas-  
sione fragilis desiderij possidebā-  
hanc eandē in honore sanctificatio-  
nis et vera xpi dilectione posside-  
re. **U**na est mulier sed cētuplū creuit  
meriti caritate. **S**i autē et p̄ ire ac  
furoris p̄turbatione iugē lenita-  
tem patientie: p̄ sollicitudinis ac  
distentionis angore securitatis q̄  
etern. p̄ instructiosa seculi huius pe-  
naliquē tristitia salutaris tristitie  
fructum: p̄ vanitate letitie epalis  
gaudij spūalis appenderis vber-  
tate ad horum affectuū p̄pationē  
retributionem cētuplā peruideb.  
**E**t si vniuscuiusq̄ vicij breui ac  
lubrice voluptati cōtrariarū virtu-  
tū merita cōferantur cētuplo hec  
eē meliora multiplicata iocūditas  
approbabit. **C**ētenarij enim nume-  
tus de sinistro transfertur ad dex-  
terā. **E**t licet eandē in supputatioē  
digitorū figurā tenere videat: nū-  
mū tamen q̄titate magnitudinē  
supercrescit. **F**iet enī ut qui hedi for-  
mā gerere videbamur in sinistra o-  
nis mei tū trāslati p̄sequimur ad dex-  
terā. **N**ūc ad q̄titate carū rerū q̄s  
p̄ cōtemptu mūdi et aliorū cōmo-  
doꝝ nobis in hoc seculo xps t̄stis  
it transeat p̄apue scđm euāgelij  
mora ita dicat. **N**emo est qui re-  
linq̄t domum aut fratres aut sozo-  
res aut matrē aut filios ā agros  
propter me et propter euangeli-  
um: q̄ n̄ accipiat cēties tantū nūc  
in tpe hoc. domos et fratres et sozo-

res et matrē et filios et agros cū  
p̄secutionib9 et in futuro seculo vi-  
tā eternā. **C**ētuplā nāq̄ fructum  
parentū de recipiet q̄titate: quisq̄  
patris vnius v̄l matris seu filij p̄  
xpi nomine caritate cōtēpta i om-  
nū qui xpo deseruiunt dilectionē  
sincerissimā t̄nsit p̄ vno scilicet tot  
inueniens patres fratres seruicio-  
re ac p̄stantiore sibi affectione con-  
iunctos. **M**ultiplicata etiā domo-  
rū atq̄ agroꝝ possessione ditabi-  
tur. quisquis vna domo p̄ xpi di-  
lectione reiecta. innumera monachy-  
rū habitacula tanq̄ p̄pria posside-  
bit. in quacūq̄ orbis pte velut in  
sue domus iure succedet. **Q**uomo-  
do enī nō cētuplū et si dñi nostri  
sententie supradia aliquid fas est.  
plus q̄ cētuplū recipit. qui de cē v̄l  
viginti seruozū ministeria infusa et  
coactitia derelinquēs. tot ingenuo-  
rū ac nobiliū spōtaneo fulat obse-  
quio? **Q**uid ita esse eadē vestre expi-  
metis p̄bare potuissis: q̄ singulis  
patribus matrib9 ac domib9 de-  
lectis. qualibet mūdi parte fuerit  
igressi patres matres fratres i nu-  
meros domos quoq̄ et agros ser-  
uosq̄ fidelissimos absq̄ ullo sollicitu-  
dinis labore cōquiritis. q̄ vos ut  
ap̄os dominos submisce suscipiūt  
amplectūtur fouent venerat̄ offi-  
cijs. **S**ed h̄ inquit sancti ministeri-  
o merito ac fiducialiter p̄fructur.  
q̄ prius in seruitute fraternitatis se  
metipsos suaq̄ omnia voluntaria  
deuotione subdiderunt. **R**ecipient



enim scdm sententiā domini libere  
id qd ipsi alijs ipederūt. **Qui** e  
nim hec humilitate sincera cōforti  
bus suis ante nō detulerit: qmo  
do deferri sibi ab alijs pudent ad  
mittere. cū gūari se eorū obsequijs  
intelligat potius q̄ foueri: qui ac  
cipere statū mauult q̄ repēdere fa  
mulatū? **Hec** tamen omnia nō cū  
remissa securitate. nec cum inerti  
oblectatione pāpiat: s; secundum  
verbū domini cū psecutionibus id  
est cū pressuris seculi huius. ac sū  
mis angoribus passionū. q̄a sicut  
ille sapientissim⁹ contestatur. qui  
sanus et sine dolore est. inegestate  
erit. **Regnū** etenim celorū non de  
sides. nō remissi. non delicati. non  
teneri. s; violenti diripiunt. **Qui**  
ergo hī violenti sunt? **Nempe** il  
li qui non alijs s; voluptatib⁹ su  
is p̄claram inferunt violentiam.  
qui direptione laudabili omni se p̄  
sentium rerum voluptate fraudan  
tes. voce dominica egregij direpto  
res p̄nuntiantur. et p̄ huiuscemo  
di rapinam regnū celorum vio  
lenter inuadūt. **Regnum** enim ce  
lorum scdm sententiā domini  
vim patitur. et violenti diripiūt  
illud. **Isti** p̄fecto sunt laudabiles  
violentiz qui vim faciunt p̄ditioni  
sue. **Homo** enim vt scriptum est  
in doloribus laborat sibi. et vim  
facit p̄ditioni sue **Perditio** nostra  
est oblectatio vite p̄sentis. et vt ex  
pressius dicam executio desiderio  
rū voluptatumq; nostrarū **Quas**

si q̄s ab anima sua subtraxerit ac  
mortificauerit. gloriosā p̄fecto et  
vilem p̄ditionis sue vim facit. ab  
negans dūtaxat ei iocundissias  
voluntatis. quas p̄ prophetam sec  
mo diuinus frequenter inuasit di  
cens. **Quia** in diebus ieiunij vel  
tri inuenitur voluntas vestra. **Et**  
iterum **Si** auerteris a sabbato pe  
dem tuum facere voluntatem tuā  
in die scto meo. et glorificaueris  
eum dū nō facis vias tuas et nō  
inuenitur voluntas tua vt non lo  
quaris sermonē **Cui** etiam quan  
ta beatitudo p̄mittat. cōfestim p̄  
pheta subiungit. **Tūc** inquit de  
lectaberis sup̄ dominū. et sustollā  
te sup̄ altitudinē terre. et ababo te  
hereditate iacob patris tui. **Os** e  
nim domini locutū est hec. **Et** idē  
eo domū noster atq; saluator vt  
nobis ap̄tandā voluntatē nōs  
tratum formā traderet. nō venim⁹  
quit facere voluntatem meā. s; vo  
luntatem eius qui misit me. **Et**  
iterū. **Non** sicut ego volo: s; sicut  
tu **Quam** v̄tutem illi specialiter  
exerceant. qui in cenobijs cōmoran  
tes seniores reguntur imperio qui  
nichil omnino arbitrio suo agunt  
sed voluntas eorum ex voluntate  
pendet abbatis **Postremo** vt iam  
disputationis huius sermo danda  
tur: nonne obsecro etiam in hoc  
centuplam gratiam euidentissime  
qui fide liter c̄sso deseruiunt con  
sequuntur dum pro nomine eius  
a summis p̄uapibus honoantur?



Ac licet ipsi humanā gloriā nō re-  
quirant: venerabiles tamen eā  
in psecutionū angustijs iudiabus  
cunctis ac potestatib⁹ sunt. Quo-  
rū vilitas eā mediocrib⁹ forsita  
despicabilis esse potuisset: vel p  
obscuritate nataliū vel p cōditioē  
seculi. si in seculari cōversatione  
mansissent. Per xpi autem milia-  
am ignobilitatē nemo est ausus  
cōtumeliam cōmouere. nemo ob-  
scuritatem generis audebit oppo-  
nere. quin pot⁹ illis ipsius vilissime  
cōditionis obprobrijs quibus cō-  
fundi et dehonestari ceteri solent:  
xpi famuli glorioſius nobilitātur.  
Quod euidentius in abbate iohā-  
ne qui i illa heremo que liquo op-  
pido adiacet cōmoratur possumus  
approbā. Qui pobseruissimis ma-  
iorib⁹ natus ita pro xpi nomine  
vniuerso pene humano generi am-  
mirabilis factus est. ut eū ipi quo-  
q; reum pſentium domini qui mū-  
di huius atq; impij gubernacula  
retinentes. eāam potentibus cunc-  
tis regib⁹ terrore sūt. velut domi-  
num venerarentur. et oracula eius  
de tam longinquis regionibus ex-  
petentes. impij sui apicem ⁊ statu  
salutis bellozumq; puentus illi⁹  
orationibus merit⁹ cōmitterent.  
Tali beatus abraham de illuſio-  
nis nostre vel origine vel medela  
disputatioē differuit: atq; oculis  
quomodo nostris cogitationum  
quas dyabolus auctor ingesserat  
appalauiť insidias. nos ad deside-

riū vē mortificationis accēdit. quo  
eāam multos licet incomp̄to hec  
omnia sermone digesta sint credi-  
mus inflāmandos. Nam licet sum-  
morū patrū flagrantissimos sens⁹  
tepida eloquiū nostri fauilla ptepe-  
rit: plurimorū tamen algore qui  
remotis verborū cineribus viuac-  
tatem latentium sensuum suscitāē  
voluerint. calefaciendū putamus.  
Ved ad vos o sancti fratres non  
vtiq; hunc ignem quem domini⁹  
venit mittere in terram et quem  
nimīū arde re desiderat ita spiritu  
pſumptionis elatus emisit. ut quasi  
feruentissimum ppositum vestrum  
caloris huius adiectione succende-  
rem. sed ut magis vobis maior a  
pud filios esset auctoritas. si id  
qd ipsi non mortuo verborū sono.  
sed viuo doct⁹ exemplo eāam sū-  
morū atq; antiquissimorū patrū  
precepta cōficerent. Dupereſt vt  
me periculossima hacten⁹ temp-  
pestate iactatum. nunc ad tutissi-  
mū silētiū portum spiritualis ora-  
tionum vestrarū aura comitetur.

Expliūt collationes sanctorū  
patrum



A 977046



colorchecker DIGITAL SG

DCSG - UBU # MX - 7181

